ทยฺยรฏฺฐสฺส
เตปิฏกำ

๒๕๔๙ พุทฺธวสฺเส

สุตฺตนฺตปิฏเก ขุทฺทกนิกายสฺส
ชาตกปาลิ
[ปฐโม ภาโค]
ปาลิวิโสธกตฺเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสฺส ปรมินฺทมหาราชวรสฺส
ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺเส สิริรชฺชมงฺคลมหกมฺมกาเล
ทยฺยสงฺฆมหาเถรสมาคเมน มุทฺทาปิตา

๒๗

ที่ระลึกในโอกาสพิธีรายสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

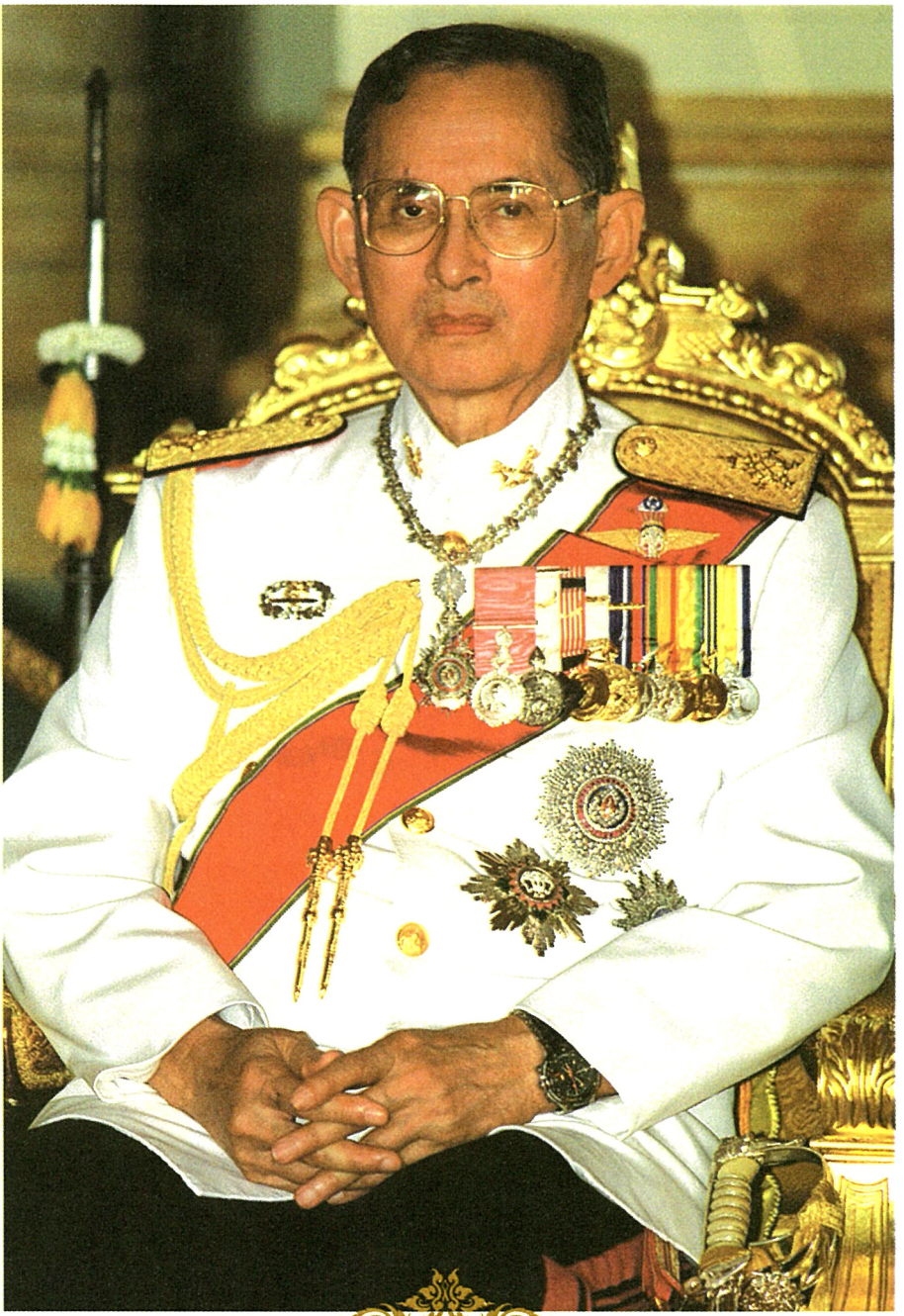

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ *"คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ฝูงท่วย มีศรัทธาใน***พระพุทธศาสนา** *ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว..."*

พระบรมสัตยาธิฏฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า *"ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุง***พระพุทธศาสนา** *ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า"* พอตกพระโอษฐ์ลง *พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...*

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช *"พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือ***พระพุทธศาสนา***มาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน*

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" "จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า **ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง ๒,๒๒๙ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้นเป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้"**

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

"อันตัวพ่อ	*ชื่อว่า*	*พระยาตาก*
ทนทุกข์ยาก	*กู้ชาติ*	*พระศาสนา*
ถวายแผ่นดิน	**ให้เป็น**	**พุทธบูชา**
แด่พระศาสนา	**สมณะ**	**พระพุทธโคดม**
ให้ยืนยง	*คงถ้วน*	*ห้าพันปี*
สมณะพราหมณ์ชี	*ปฏิบัติ*	*ให้พอสม*
เจริญสมถะ	*วิปัสสนา*	*พ่อชื่นชม*
ถวายบังคม	*รอยบาท*	*พระศาสดา*
คิดถึงพ่อ	*พ่ออยู่*	*คู่กับเจ้า*
ชาติของเรา	*คงอยู่*	*คู่พระศาสนา*
พุทธศาสนา	**อยู่ยง**	**คู่องค์กษัตรา**
พระศาสดา	*ฝากไว้*	*ให้คู่กัน"*

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

"ตั้งใจจะอุปถัมภก	*ยอยก***พระพุทธศาสนา**
ป้องกันขอบขัณฑสีมา	*รักษาประชาชนและมนตรี"*

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย *"ศุภมัสดุ ๑๐๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว...* **ทรงพระราชศรัทธาจะยกรื้อวิสาขบูชามหายัญพิธี** *อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอัตตัตถประโยชน์และปรัตถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า..."*

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว *"ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนาม* **พระรัตนตรัยสรณาคมน์อันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง** *ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรสามัคคีรสปรึกษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร* **จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา** *แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้าอย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร..."*

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร *"การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดขุ่นเคืองขัดใจเลย* **พระนครนี้เป็น**

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนามาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น *คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโทมนัสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเลย ถ้าโทมนัสก็ชื่อว่าโลภล่วงเกินไป...”*

พระราชปฏิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสดาอื่นนอกจาก*สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ *อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต...”*

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนา*เป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า* **พุทธศาสนาเป็นของไทย** เรามาชวนกันนับถือ**พระพุทธศาสนา***เถิด...* **ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ...** *เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...”* และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ **หมายพระไตรรัตน์**
และธรรมะคุ้มจิตไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว *“แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ* **พระพุทธศาสนา***ก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล*

*เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้น***พระพุทธศาสนาในมณฑลนี้มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย** *เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วนคดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนคดีธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"** ได้มีพระราชดำรัสตรัสลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า "โดยที่**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา** *ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบุรพการีตามคตินิยมด้วย..."* และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า **"คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติ"**

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความบริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลีของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะตราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั้น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า **พระธรรมวินัย** *พระธรรม* ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ *พระวินัย* ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต, โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.

แปลความว่า *"ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"*

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสอบทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณาสอบทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว้ ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า **พระไตรปิฎก** อันประกอบด้วย *พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก* และ*พระอภิธรรมปิฎก*

พระวินัยปิฎก *หมวดพระวินัย* ว่าด้วยพระพุทธบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธดำรัสตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ *มหาวิภังค์ ภิกขุนีวิภังค์ มหาวรรค จุลลวรรค* และ*ปริวาร* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก *หมวดพระสูตร* ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนาตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า *นิกาย ๕* คือ *ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย* และ*ขุททกนิกาย* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก *หมวดพระอภิธรรม* ว่าด้วยประมวลพระพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วน ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ *ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก* และ*ปัฏฐาน* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัตติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวังคสัตถุศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิปัตติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

> *"พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับภารธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา โยชนา สัททาวิเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน*

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่..."

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วย*ภาษามคธ* หรือ*ภาษาบาลี* อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความฟั่นเฝือเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะถือเอาเป็นภารธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า *"ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร"* เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครองประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่างลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกันทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไรจะฉันเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อสาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยายทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษาสิงหล แล้วนำสืบเผยแผ่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นรูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎกฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบุรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารภว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชิญราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า *พระไตรปิฎกฉบับทอง* ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับรดน้ำแดง* แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี*ฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม* เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับล่องชาด*

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ** : *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมดนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๘๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมินัดหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า *พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น* จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภารธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมาธิการแห่งสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ** เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฎกำ ๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส** : *พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐* โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม**จึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้งต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กันกลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมิได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภารธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลัดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณาจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธาธิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมที่จะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณาจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถ คือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทานแต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม** ปรารภเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธศาสนานอกจากจะทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ นับเวลาถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐** สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบูลย์รุ่งเรืองวัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๑ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๕ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสธมฺโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็น ประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัด ปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็น ประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำ พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียง ตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วย พระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส) (๒) สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส) (๓) มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส) และพระไตรปิฎก บาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ (พระไตรปิฎก บาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) (๒) อิงฺคลิสเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สีหฬเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลนฺทาเทวนาครีปาลิเตปิฏกำ (พระ ไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับ พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม กำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไอศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดีจงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดงทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

มหาเถรสมาคม

THE PAḶĪ ALPHABET
IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā ◌ิ = i ◌ี = ī ◌ุ = u ◌ู = ū เ- = e โ- = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฏ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ต = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha ฬ = ḷa ◌ = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko
ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏเก
สงฺเกตวิญฺญาปนำ

อิ.	=	อิงฺคลิสเตปิฏกำ
ฉ.	=	ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ
ทยฺ.	=	ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺสเส)
เท.	=	นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกำ
โป.	=	โปราณเตปิฏกำ
มหา.	=	มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺสเส)
สี.	=	สีหฬเตปิฏกำ
สฺยา.	=	สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺสเส)

สุตฺตนฺตปิฏกเ ขุทฺทกนิกายสฺส

ชาตกปาลิยา

กิตฺตนปตฺตํ

มาติกา องฺเก

๑. เอกกนิปาโต

๑. อปณฺณกวคฺโค

๑. อปณฺณกชาตกำ ๑
๒. วณฺณุปถชาตกำ ๑
๓. เสริวาณิชชาตกำ ๒
๔. จุลฺลกเสฏฺฐิชาตกำ ๒
๕. ตณฺฑุลนาฬิชาตกำ ๒
๖. เทวธมฺมชาตกำ ๓
๗. กฏฺฐหาริชาตกำ ๓
๘. คามนิชาตกำ ๓
๙. มฆเทวชาตกำ ๓
๑๐. สุขวิหาริชาตกำ ๔

๒. สีลวคฺโค

๑. ลกฺขณชาตกำ ๕
๒. นิโครฺธมิคชาตกำ ๕

มาติกา **องฺเก**

๓. กณฺหินชาตกำ ๕
๔. วาตมิคชาตกำ ๖
๕. ขราทิยชาตกำ ๖
๖. ติปลฺลตฺถมิคชาตกำ ๖
๗. มาลุตชาตกำ ๗
๘. มตกภตฺตชาตกำ ๗
๙. อายาจิตภตฺตชาตกำ ๗
๑๐. นฬปานชาตกำ ๗

๓. กุรุงฺควคฺโค

๑. กุรุงฺคมิคชาตกำ ๙
๒. กุกฺกุรชาตกำ ๙
๓. โภชาชานียชาตกำ ๙
๔. อาชญฺญชาตกำ ๙
๕. ติตฺถชาตกำ ๑๐
๖. มหิฬามุขชาตกำ ๑๐
๗. อภิณฺหชาตกำ ๑๐
๘. นนฺทิวิสาลชาตกำ ๑๑
๙. กณฺหชาตกำ ๑๑
๑๐. มุณิกชาตกำ ๑๑

๔. กุลาวกวคฺโค

๑. กุลาวกชาตกำ ๑๒
๒. นจฺจชาตกำ ๑๒

มาติกา **องฺเก**

๓. สมฺโมทมานชาตกำ ๑๒
๔. มจฺฉชาตกำ ๑๓
๕. วฏฺฏกชาตกำ ๑๓
๖. สกุณชาตกำ ๑๓
๗. ติตฺติรชาตกำ ๑๓
๘. พกชาตกำ ๑๔
๙. นนฺทชาตกำ ๑๔
๑๐. ขทิรงฺคารชาตกำ ๑๔

๕. อตฺถกามวคฺโค

๑. โลสกชาตกำ ๑๕
๒. กโปตกชาตกำ ๑๕
๓. เวพฺภุกชาตกำ ๑๕
๔. มกสชาตกำ ๑๖
๕. โรหิณีชาตกำ ๑๖
๖. อารามทูสกชาตกำ ๑๖
๗. วารุณิทูสกชาตกำ ๑๖
๘. เวทพฺภชาตกำ ๑๗
๙. นกฺขตฺตชาตกำ ๑๗
๑๐. ทุมฺเมธชาตกำ ๑๗

๖. อาสึสวคฺโค

๑. มหาสีลวชาตกำ ๑๘
๒. จูฬชนกชาตกำ ๑๘

มาติกา **องฺเก**

๓. ปุณฺณปาติชาตกำ ๑๘
๔. ผลชาตกำ ๑๙
๕. ปญฺจาวุธชาตกำ ๑๙
๖. กญฺจนกฺขนฺธชาตกำ ๑๙
๗. วานรินฺทชาตกำ ๑๙
๘. ตโยธมฺมชาตกำ ๒๐
๙. เภริวาทชาตกำ ๒๐
๑๐. สงฺขธมนชาตกำ ๒๐

๗. อิตฺถีวคฺโค

๑. อสาตมนฺตชาตกำ ๒๑
๒. อณฺฑภูตชาตกำ ๒๑
๓. ตกฺกชาตกำ ๒๑
๔. ทุราชานชาตกำ ๒๒
๕. อนภิรติชาตกำ ๒๒
๖. มุทุลกฺขณชาตกำ ๒๒
๗. อุจฺฉงฺคชาตกำ ๒๒
๘. สาเกตชาตกำ ๒๓
๙. วิสวนฺตชาตกำ ๒๓
๑๐. กุฑฺฑาลชาตกำ ๒๓

๘. วรุณวคฺโค

๑. วรุณชาตกำ ๒๔
๒. สีลวนาคชาตกำ ๒๔

มาติกา **องฺเก**

๓. สจฺจงฺกิรชาตกํ ๒๔
๔. รุกฺขธมฺมชาตกํ ๒๔
๕. มจฺฉชาตกํ ๒๕
๖. อสงฺกิยชาตกํ ๒๕
๗. มหาสุปินชาตกํ ๒๕
๘. อิลฺลีสชาตกํ ๒๖
๙. ขรสฺสรชาตกํ ๒๖
๑๐. ภีมเสนชาตกํ ๒๖

๙. อปายิมฺหวคฺโค

๑. สุราปานชาตกํ ๒๘
๒. มิตฺตวินฺทชาตกํ ๒๘
๓. กาพกณฺณิชาตกํ ๒๘
๔. อตฺถสฺสทฺวารชาตกํ ๒๙
๕. กิมฺปกฺกชาตกํ ๒๙
๖. สีลวีมํสนชาตกํ ๒๙
๗. มงฺคลชาตกํ ๒๙
๘. สารมฺภชาตกํ ๓๐
๙. กุหกชาตกํ ๓๐
๑๐. อกตญฺญูชาตกํ ๓๐

๑๐. ลิตฺตวคฺโค

๑. ลิตฺตชาตกํ ๓๑
๒. มหาสารชาตกํ ๓๑

มาติกา **องฺเก**

๓. วิสฺสาสโภชนชาตกํ ๓๑
๔. โลมหํสชาตกํ ๓๑
๕. มหาสุทสฺสนชาตกํ ๓๒
๖. เตลปตฺตชาตกํ ๓๒
๗. นามสิทฺธิชาตกํ ๓๒
๘. กูฏวาณิชชาตกํ ๓๒
๙. ปโรสหสฺสชาตกํ ๓๓
๑๐. อสาตรูปชาตกํ ๓๓

๑๑. ปโรสตวคฺโค

๑. ปโรสตชาตกํ ๓๔
๒. ปณฺณิกชาตกํ ๓๔
๓. เวริชาตกํ ๓๔
๔. มิตฺตวินฺทชาตกํ ๓๕
๕. ทุพฺพลกฏฺฐชาตกํ ๓๕
๖. อุทญฺจนีชาตกํ ๓๕
๗. สาลิตฺตกชาตกํ ๓๕
๘. พาหิยชาตกํ ๓๖
๙. กุณฺฑปูวชาตกํ ๓๖
๑๐. สพฺพสํหารกปญฺหชาตกํ ๓๖

๑๒. หํสิวคฺโค

๑. คทฺรภปญฺหชาตกํ ๓๗
๒. อมราเทวีปญฺหชาตกํ ๓๗

มาติกา **องฺเก**

๓. สิคาลชาตกำ ๓๘
๔. มิตจินฺติชาตกำ ๓๘
๕. อนุสาสิกชาตกำ ๓๘
๖. ทุพฺพจชาตกำ ๓๘
๗. ติตฺติรชาตกำ ๓๙
๘. วฏฺฏกชาตกำ ๓๙
๙. อกาลราวิชาตกำ ๓๙
๑๐. พนฺธนโมกฺขชาตกำ ๓๙

๑๓. กุสนาฬิวคฺโค

๑. กุสนาฬิชาตกำ ๔๑
๒. ทุมฺเมธชาตกำ ๔๑
๓. นงฺคลีสชาตกำ ๔๑
๔. อมฺพชาตกำ ๔๑
๕. กฏาหกชาตกำ ๔๒
๖. อสิลกฺขณชาตกำ ๔๒
๗. กลณฺฑุกชาตกำ ๔๒
๘. มูสิกชาตกำ ๔๒
๙. อคฺคิกชาตกำ ๔๓
๑๐. โกสิยชาตกำ ๔๓

๑๔. อสมฺปทานวคฺโค

๑. อสมฺปทานชาตกำ ๔๔
๒. ปญฺจภีรุกชาตกำ ๔๔

มาติกา **องฺเก**

๓. ฆตาสนชาตกำ ๔๔
๔. ฌานโสธนชาตกำ ๔๔
๕. จนฺทาภชาตกำ ๔๔
๖. สุวณฺณหำสชาตกำ ๔๔
๗. พพฺพุชาตกำ ๔๔
๘. โคธชาตกำ ๔๖
๙. อุภโตภฏฺฐชาตกำ ๔๖
๑๐. กากชาตกำ ๔๖

๑๕. กกณฺฏกวคฺโค

๑. โคธชาตกำ ๔๗
๒. สิคาลชาตกำ ๔๗
๓. วิโรจนชาตกำ ๔๗
๔. นงฺคุฏฺฐชาตกำ ๔๗
๕. ราธชาตกำ ๔๘
๖. กากชาตกำ ๔๘
๗. ปุปฺผรตฺตชาตกำ ๔๘
๘. สิคาลชาตกำ ๔๘
๙. เอกปณฺณชาตกำ ๔๘
๑๐. สญฺชีวชาตกำ ๔๙

มาติกา **องฺเก**

๒. ทุกนิปาโต

๑. ทพฺหวคฺโค

๑. ราโชวาทชาตกํ ๕๐
๒. สิคาลชาตกํ ๕๐
๓. สูกรชาตกํ ๕๑
๔. อุรคชาตกํ ๕๑
๕. ภคฺคชาตกํ ๕๑
๖. อลีนจิตฺตชาตกํ ๕๒
๗. คุณชาตกํ ๕๒
๘. สุหนุชาตกํ ๕๓
๙. โมรชาตกํ ๕๓
๑๐. วินีลกชาตกํ ๕๔

๒. สนฺถววคฺโค

๑. อินฺทสมานโคตฺตชาตกํ ๕๕
๒. สนฺถวชาตกํ ๕๕
๓. สุสีมชาตกํ ๕๖
๔. คิชฺฌชาตกํ ๕๖
๕. นกุลชาตกํ ๕๖
๖. อุปสาฬฺหกชาตกํ ๕๗
๗. สมิทฺธิชาตกํ ๕๗
๘. สกุณคฺฆิชาตกํ ๕๗

มาติกา **องฺเก**

๙. อรกชาตกำ ๕๘
๑๐. กกณฺฏกชาตกำ ๕๘

๓. กลฺยาณธมฺมวคฺโค

๑. กลฺยาณธมฺมชาตกำ ๕๙
๒. ททฺทรชาตกำ ๕๙
๓. มกฺกฏชาตกำ ๖๐
๔. ทุพฺภิยมกฺกฏชาตกำ ๖๐
๕. อาทิจฺจุปฏฺฐานชาตกำ ๖๐
๖. กพายมุฏฺฐิชาตกำ ๖๑
๗. ตินฺทุกชาตกำ ๖๑
๘. กจฺฉปชาตกำ ๖๒
๙. สตธมฺมชาตกำ ๖๒
๑๐. ทุทฺททชาตกำ ๖๒

๔. อสทิสวคฺโค

๑. อสทิสชาตกำ ๖๔
๒. สงฺคามาวจรชาตกำ ๖๔
๓. วาโลทกชาตกำ ๖๔
๔. คิริทตฺตชาตกำ ๖๕
๕. อนภิรติชาตกำ ๖๕
๖. ทธิวาหนชาตกำ ๖๖

มาติกา		องฺเก
๗.	จตุมฏฺฐชาตกํ	๖๖
๘.	สีหโกตฺถุกชาตกํ	๖๗
๙.	สีหจมฺมชาตกํ	๖๗
๑๐.	สีลานิสํสชาตกํ	๖๗

๕. รุหกวคฺโค

๑.	รุหกชาตกํ	๖๙
๒.	สิริกาฬกณฺณิชาตกํ	๖๙
๓.	จุลฺลปทุมชาตกํ	๖๙
๔.	มณิโจรชาตกํ	๗๐
๕.	ปพฺพตูปตฺถรชาตกํ	๗๐
๖.	วลาหกสฺสชาตกํ	๗๑
๗.	มิคฺตามิตฺตชาตกํ	๗๑
๘.	ราธชาตกํ	๗๑
๙.	คหปติชาตกํ	๗๒
๑๐.	สาธุสีลชาตกํ	๗๒

๖. นตฺถพฺหวคฺโค

๑.	พนฺธนาคารชาตกํ	๗๓
๒.	เกฬิสีลชาตกํ	๗๓
๓.	ขนฺธปริตฺตชาตกํ	๗๔
๔.	วีรกชาตกํ	๗๔
๕.	คงฺเคยฺยชาตกํ	๗๕

มาติกา **องฺเก**

๖. กุรุงฺคมิคชาตกำ ๗๕
๗. อสฺสกชาตกำ ๗๖
๘. สุสุมารชาตกำ ๗๖
๙. กุกฺกุฏชาตกำ ๗๖
๑๐. กนฺทคลกชาตกำ ๗๗

๗. พีรณตฺถมฺภกวคฺโค

๑. โสมทตฺตชาตกำ ๗๘
๒. อุจฺฉิฏฺฐภตฺตชาตกำ ๗๘
๓. ภรุราชชาตกำ ๗๘
๔. ปุณฺณนทีชาตกำ ๗๙
๕. กจฺฉปชาตกำ ๗๙
๖. มจฺฉชาตกำ ๘๐
๗. เสคฺคุชาตกำ ๘๐
๘. กูฏวาณิชชาตกำ ๘๐
๙. ครหิตชาตกำ ๘๑
๑๐. ธมฺมทฺธชชาตกำ ๘๑

๘. กาสาวคฺโค

๑. กาสาวชาตกำ ๘๓
๒. จูฬนนฺทิยชาตกำ ๘๓
๓. ปุฏภตฺตชาตกำ ๘๓
๔. กุมฺภีลชาตกำ ๘๔

มาติกา **องฺเก**

๕. ขนฺติวณฺณชาตกํ ๘๔
๖. โกสิยชาตกํ ๘๕
๗. คูถปาณชาตกํ ๘๕
๘. กามนีตชาตกํ ๘๕
๙. ปลายิตชาตกํ ๘๖
๑๐. ทุติยปลายิตชาตกํ ๘๖

๙. อุปาหนวคฺโค

๑. อุปาหนชาตกํ ๘๘
๒. วีณาคุณชาตกํ ๘๘
๓. วิกณฺณชาตกํ ๘๙
๔. อสิตาภูชาตกํ ๘๙
๕. วจฺฉนขชาตกํ ๘๙
๖. พกชาตกํ ๙๐
๗. สาเกตชาตกํ ๙๐
๘. เอกปทชาตกํ ๙๐
๙. หริตมณฺฑูกชาตกํ ๙๑
๑๐. มหาปิงฺคลชาตกํ ๙๑

๑๐. สิคาลวคฺโค

๑. สพฺพทาจิชาตกํ ๙๓
๒. สุนขชาตกํ ๙๓
๓. คุตฺติลชาตกํ ๙๓

มาติกา **องฺเก**

๔. วิคติจฺฉชาตกํ ๙๔
๕. มูลปริยายชาตกํ ๙๔
๖. พาโลวาทชาตกํ ๙๕
๗. ปาทญฺชลิชาตกํ ๙๕
๘. กึสุโกปมชาตกํ ๙๕
๙. สาลกชาตกํ ๙๖
๑๐. กปิชาตกํ ๙๖

๓. ติกนิปาโต

๑. สงฺกปฺปวคฺโค

๑. สงฺกปฺปราคชาตกํ ๙๘
๒. ติลมุฏฺฐิชาตกํ ๙๘
๓. มณิกณฺฐชาตกํ ๙๙
๔. กุณฺฑกกุจฺฉิสินฺธวชาตกํ ๙๙
๕. สุกชาตกํ ๑๐๐
๖. ชรูทปานชาตกํ ๑๐๐
๗. คามณิจณฺฑชาตกํ ๑๐๑
๘. มนฺธาตุราชชาตกํ ๑๐๑
๙. ติริติวจฺฉชาตกํ ๑๐๒
๑๐. ทูตชาตกํ ๑๐๒

มาติกา **องฺเก**

๒. ปทุมวคฺโค

๑. ปทุมชาตกํ ๑๐๔
๒. มุทุปาณิชาตกํ ๑๐๔
๓. จูฬปโลภนชาตกํ ๑๐๕
๔. มหาปนาทชาตกํ ๑๐๕
๕. ขุรปฺปชาตกํ ๑๐๖
๖. วาตคฺคสินฺธวชาตกํ ๑๐๖
๗. สุวณฺณกกุกฏชาตกํ ๑๐๗
๘. อารามทูสกชาตกํ ๑๐๗
๙. สุชาตชาตกํ ๑๐๘
๑๐. อุลูกชาตกํ ๑๐๘

๓. อุทปานวคฺโค

๑. อุทปานทูสกชาตกํ ๑๑๐
๒. พฺยคฺฆชาตกํ ๑๑๐
๓. กจฺฉปชาตกํ ๑๑๑
๔. โลลชาตกํ ๑๑๑
๕. รุจิรชาตกํ ๑๑๑
๖. กุรุธมฺมชาตกํ ๑๑๒
๗. โรมชาตกํ ๑๑๓
๘. มหิสชาตกํ ๑๑๓
๙. สตปตฺตชาตกํ ๑๑๔
๑๐. ปูฏทูสกชาตกํ ๑๑๔

มาติกา **องฺเก**

๔. อพฺภนฺตรวคฺโค

๑. อพฺภนฺตรชาตกํ ๑๑๖
๒. เสยฺยชาตกํ ๑๑๖
๓. วฑฺฒกีสูกรชาตกํ ๑๑๗
๔. สิริชาตกํ ๑๑๗
๕. มณิสูกรชาตกํ ๑๑๘
๖. สาลุกชาตกํ ๑๑๘
๗. ลาภครหิกชาตกํ ๑๑๙
๘. มจฺฉทานชาตกํ ๑๑๙
๙. นานาฉนฺทชาตกํ ๑๒๐
๑๐. สีลวีมํสชาตกํ ๑๒๑

๕. กุมฺภวคฺโค

๑. ภทฺรฆฏเภทกชาตกํ ๑๒๒
๒. สุปตฺตชาตกํ ๑๒๒
๓. กายนิพฺพินฺทชาตกํ ๑๒๓
๔. ชมฺพุขาทกชาตกํ ๑๒๓
๕. อนฺตชาตกํ ๑๒๔
๖. สมุทฺทชาตกํ ๑๒๔
๗. กามวิลาปชาตกํ ๑๒๕
๘. อุทุมฺพรชาตกํ ๑๒๕
๙. โกมาริยปุตฺตชาตกํ ๑๒๖
๑๐. พกชาตกํ ๑๒๖

๔. จตุกฺกนิปาโต

๑. กาลิงฺควคฺโค

๑. จุลฺลกาลิงฺคชาตกํ ๑๒๘
๒. มหาอสฺสาโรหชาตกํ ๑๒๙
๓. เอกราชชาตกํ ๑๓๐
๔. ททฺทรชาตกํ ๑๓๐
๕. สีลวีมํสชาตกํ ๑๓๑
๖. สุชาตาชาตกํ ๑๓๒
๗. ปลาสชาตกํ ๑๓๒
๘. ชวสกุณชาตกํ ๑๓๓
๙. ฉวชาตกํ ๑๓๔
๑๐. สยฺหชาตกํ ๑๓๔

๒. ปุจิมนฺทวคฺโค

๑. ปุจิมนฺทชาตกํ ๑๓๖
๒. กสฺสปมนฺทิยชาตกํ ๑๓๖
๓. ขนฺติวาทิชาตกํ ๑๓๗
๔. โลหกุมฺภิชาตกํ ๑๓๗
๕. มํสชาตกํ ๑๓๘
๖. สสปณฺฑิตชาตกํ ๑๓๘
๗. มตโรทนชาตกํ ๑๓๙
๘. กณเวรชาตกํ ๑๔๐

มาติกา		องฺเก
๙.	ติตฺติรชาตกํ	๑๔๐
๑๐.	สุจฺจชชาตกํ	๑๔๑

๓. กุฏิทูสกวคฺโค

๑.	กุฏิทูสกชาตกํ	๑๔๒
๒.	ทุทฺทุภายชาตกํ	๑๔๒
๓.	พฺรหฺมทตฺตชาตกํ	๑๔๓
๔.	จมฺมสาฏกชาตกํ	๑๔๔
๕.	โคธชาตกํ	๑๔๕
๖.	กกฺการุชาตกํ	๑๔๕
๗.	กากาติชาตกํ	๑๔๖
๘.	อนนุโสจิยชาตกํ	๑๔๖
๙.	กาพพาหุชาตกํ	๑๔๗
๑๐.	สีลวีมังสชาตกํ	๑๔๘

๔. โกกิลวคฺโค

๑.	โกกาลิกชาตกํ	๑๔๙
๒.	รถลฏฺฐิชาตกํ	๑๔๙
๓.	โคธชาตกํ	๑๕๐
๔.	ราโชวาทชาตกํ	๑๕๑
๕.	ชมฺพุกชาตกํ	๑๕๒
๖.	พฺรหาฉตฺตชาตกํ	๑๕๒
๗.	ปีฐชาตกํ	๑๕๓

มาติกา **องฺเก**

๘. ถุสชาตกำ ๑๕๔
๙. พาเวรุชาตกำ ๑๕๔
๑๐. วิสยฺหชาตกำ ๑๕๕

๕. ขุลฺลกุณาลวคฺโค

๑. กุณฺฑลิกชาตกำ ๑๕๖
๒. วานรชาตกำ ๑๕๗
๓. กุนฺตินีชาตกำ ๑๕๗
๔. อมฺพชาตกำ ๑๕๘
๕. คชกุมฺภชาตกำ ๑๕๘
๖. เกสวชาตกำ ๑๕๙
๗. อยกูฏชาตกำ ๑๕๙
๘. อรญฺญชาตกำ ๑๖๐
๙. สนฺธิเภทชาตกำ ๑๖๑
๑๐. เทวตาปญฺหชาตกำ ๑๖๑

๕. ปญฺจกนิปาโต

๑. มณิกุณฺฑลวคฺโค

๑. มณิกุณฺฑลชาตกำ ๑๖๓
๒. สุชาตชาตกำ ๑๖๔
๓. เวนสาขชาตกำ ๑๖๕
๔. อุรคชาตกำ ๑๖๖

มาติกา		องฺเก
๕.	ธงฺกชาตกํ	๑๖๗
๖.	การนฺทิยชาตกํ	๑๖๘
๗.	ลฏุกิกชาตกํ	๑๖๙
๘.	จุลฺลธมฺมปาลชาตกํ	๑๗๐
๙.	สุวณฺณมิคชาตกํ	๑๗๑
๑๐.	สุสนฺธีชาตกํ	๑๗๑
	๒. วณฺณาโรหวคฺโค	
๑.	วณฺณาโรหชาตกํ	๑๗๓
๒.	สีลวีมํสชาตกํ	๑๗๓
๓.	หิริชาตกํ	๑๗๔
๔.	ชชฺโชปนกชาตกํ	๑๗๕
๕.	อหิตุณฺฑิกชาตกํ	๑๗๕
๖.	คุมฺพิยชาตกํ	๑๗๖
๗.	สาลิยชาตกํ	๑๗๗
๘.	ตจสารชาตกํ	๑๗๘
๙.	มิตฺตวินฺทุกชาตกํ	๑๗๙
๑๐.	ปลาสชาตกํ	๑๗๙
	๓. อฑฺฒวคฺโค	
๑.	ทีฆีติโกสลชาตกํ	๑๘๑
๒.	มิคโปตกชาตกํ	๑๘๑
๓.	มูสิกชาตกํ	๑๘๒
๔.	จุลฺลธนุคฺคหชาตกํ	๑๘๓
๕.	กโปตกชาตกํ	๑๘๔

มาติกา องฺเก

๖. ฉกฺกนิปาโต

๑. อาวาริยวคฺโค

๑. อาวาริยชาตกํ ๑๘๖
๒. เสตเกตุชาตกํ ๑๘๗
๓. ทรีมุขชาตกํ ๑๘๘
๔. เนรุชาตกํ ๑๘๙
๕. อาสงฺกชาตกํ ๑๙๐
๖. มิคาโลปชาตกํ ๑๙๑
๗. สิริกาฬกณฺณิชาตกํ ๑๙๒
๘. กุกฺกุฏชาตกํ ๑๙๕
๙. ธมฺมทฺธชชาตกํ ๑๙๖
๑๐. นนฺทิยมิคราชชาตกํ ๑๙๗

๒. ขุรปุตฺตวคฺโค

๑. ขุรปุตฺตชาตกํ ๑๙๙
๒. สูจิชาตกํ ๒๐๐
๓. ตุณฺฑิลชาตกํ ๒๐๐
๔. สุวณฺณกกุฏกชาตกํ ๒๐๒
๕. มยฺหกสกุณชาตกํ ๒๐๓
๖. ปพฺพชิตวิเหฐกชาตกํ ๒๐๔
๗. อุปสิงฺฆปุปฺผชาตกํ ๒๐๖
๘. วิฆาสาทชาตกํ ๒๐๗

มาติกา **องฺเก**

๙. วฏฺฏกชาตกํ ๒๐๗
๑๐. มณิชาตกํ ๒๐๘

๗. สตฺตกนิปาโต

๑. กุกฺกุวคฺโค

๑. กุกฺกุชาตกํ ๒๑๐
๒. มโนชชาตกํ ๒๑๑
๓. สุตนุชาตกํ ๒๑๒
๔. มาตุโปสกคิชฺฌชาตกํ ๒๑๓
๕. ทพฺพปุปฺผชาตกํ ๒๑๔
๖. ทสณฺณกชาตกํ ๒๑๖
๗. เสนกชาตกํ ๒๑๗
๘. อฏฺฐิเสนชาตกํ ๒๑๘
๙. กปิชาตกํ ๒๑๙
๑๐. พกพฺรหฺมชาตกํ ๒๒๐

๒. คนฺธารวคฺโค

๑. คนฺธารชาตกํ ๒๒๓
๒. มหากปิชาตกํ ๒๒๔
๓. กุมฺภการชาตกํ ๒๒๕
๔. ทพฺพหตฺถชาตกํ ๒๒๖
๕. โสมทตฺตชาตกํ ๒๒๗

มาติกา **องฺเก**

๖. สุสีมชาตกำ ๒๒๘
๗. โกฏสิมฺพลิชาตกำ ๒๓๐
๘. ธูมการิชาตกำ ๒๓๑
๙. ชาครชาตกำ ๒๓๒
๑๐. กุมฺมาสปิณฺฑชาตกำ ๒๓๒
๑๑. ปรนฺตปชาตกำ ๒๓๕

๘. อฏฺฐกนิปาโต

๑. กจฺจานิชาตกำ ๒๓๗
๒. อฏฺฐสทฺทชาตกำ ๒๓๙
๓. สุลสาชาตกำ ๒๔๐
๔. สุมงฺคลชาตกำ ๒๔๑
๕. คงฺคมาลชาตกำ ๒๔๓
๖. เจติยราชชาตกำ ๒๔๔
๗. อินฺทฺริยชาตกำ ๒๔๖
๘. อาทิตฺตชาตกำ ๒๔๗
๙. อฏฺฐานชาตกำ ๒๔๙
๑๐. ทีปิชาตกำ ๒๕๐

๙. นวกนิปาโต

๑. คิชฺฌชาตกำ ๒๕๒
๒. โกสมฺพิยชาตกำ ๒๕๓
๓. มหาสุวราชชาตกำ ๒๕๔

มาติกา		องฺเก
๔.	จุลฺลสุวกราชชาตกํ	๒๕๖
๕.	หริตจชาตกํ	๒๕๗
๖.	ปทกุสลมาณวชาตกํ	๒๕๘
๗.	โลมสกสฺสปชาตกํ	๒๖๐
๘.	จกฺกวากชาตกํ	๒๖๑
๙.	หลิทฺทราคชาตกํ	๒๖๓
๑๐.	สมุคฺคชาตกํ	๒๖๔
๑๑.	ปูติมํสชาตกํ	๒๖๖
๑๒.	ททฺทรชาตกํ	๒๖๗

๑๐. ทสกนิปาโต

๑.	จตุทฺวารชาตกํ	๒๗๐
๒.	กณฺหชาตกํ	๒๗๑
๓.	จตุโปสถชาตกํ	๒๗๓
๔.	สงฺขชาตกํ	๒๗๖
๕.	จุลฺลโพธิชาตกํ	๒๗๘
๖.	กณฺหทีปายนชาตกํ	๒๗๙
๗.	นิโครฺธชาตกํ	๒๘๒
๘.	ตกฺกลชาตกํ	๒๘๔
๙.	มหาธมฺมปาลชาตกํ	๒๘๖
๑๐.	กุกฺกุฏชาตกํ	๒๘๘
๑๑.	มฏฺฐกุณฺฑลิชาตกํ	๒๙๐
๑๒.	พิลารโกสิยชาตกํ	๒๙๑

มาติกา **องฺเก**

๑๓. จกฺกวากชาตกํ ๒๙๓
๑๔. ภูริปญฺหาชาตกํ ๒๙๔
๑๕. มหามงฺคลชาตกํ ๒๙๖
๑๖. ฆตปณฺฑิตชาตกํ ๒๙๘

๑๑. เอกาทสกนิปาโต

๑. มาตุโปสกชาตกํ ๓๐๑
๒. ชุณฺหชาตกํ ๓๐๒
๓. ธมฺมเทวปุตฺตชาตกํ ๓๐๕
๔. อุทยชาตกํ ๓๐๗
๕. ปานียชาตกํ ๓๑๑
๖. ยุธญฺชยชาตกํ ๓๑๓
๗. ทสรถชาตกํ ๓๑๔
๘. สีวรชาตกํ ๓๑๖
๙. สุปฺปารกชาตกํ ๓๑๗

๑๒. ทฺวาทสกนิปาโต

๑. จุลฺลกุณาลชาตกํ ๓๒๐
๒. ภทฺทสาลชาตกํ ๓๒๒
๓. สมุทฺทวาณิชชาตกํ ๓๒๓
๔. กามชาตกํ ๓๒๖
๕. ชนสนฺธชาตกํ ๓๒๘
๖. มหากณฺหชาตกํ ๓๒๙
๗. โกสิยชาตกํ ๓๓๑

มาติกา **องฺเก**

๘. เมณฺฑกปญฺหาชาตกํ ๓๓๔
๙. มหาปทุมชาตกํ ๓๓๖
๑๐. มิตฺตามิตฺตชาตกํ ๓๓๘

๑๓. เตรสกนิปาโต

๑. อมฺพชาตกํ ๓๔๑
๒. ผนฺทนชาตกํ ๓๔๓
๓. ชวนหํสชาตกํ ๓๔๕
๔. จุลฺลนารทกสฺสปชาตกํ ๓๔๗
๕. ทูตชาตกํ ๓๔๙
๖. กาลิงฺคโพธิชาตกํ ๓๕๐
๗. อกิตฺติชาตกํ ๓๕๓
๘. ตกฺการิยชาตกํ ๓๕๕
๙. รุรุมิคชาตกํ ๓๕๘
๑๐. สรภชาตกํ ๓๖๑

๑๔. ปกิณฺณกนิปาโต

๑. สาลิเกทารชาตกํ ๓๖๕
๒. จนฺทกินฺนรชาตกํ ๓๖๗
๓. มหาอุกฺกุสชาตกํ ๓๗๐
๔. อุทฺทาลกชาตกํ ๓๗๓
๕. ภิสชาตกํ ๓๗๖
๖. สุรุจิชาตกํ ๓๘๐

มาติกา		องฺเก
๗.	ปญฺจุโปสถิกชาตกํ	๓๘๓
๘.	มหาโมรชาตกํ	๓๘๗
๙.	ตจฺฉสูกรชาตกํ	๓๙๐
๑๐.	มหาวาณิชชาตกํ	๓๙๓
๑๑.	สาธินชาตกํ	๓๙๖
๑๒.	ทสพฺราหฺมณชาตกํ	๓๙๙
๑๓.	ภิกฺขาปรมฺปรชาตกํ	๔๐๕

๑๕. วีสตินิปาโต

๑.	มาตงฺคชาตกํ	๔๐๘
๒.	จิตฺตสมฺภูตชาตกํ	๔๑๒
๓.	สีวิราชชาตกํ	๔๑๗
๔.	สิริมนฺทชาตกํ	๔๒๒
๕.	โรหนมิคชาตกํ	๔๒๗
๖.	หํสชาตกํ	๔๓๐
๗.	สตฺติคุมฺพชาตกํ	๔๓๓
๘.	ภลฺลาติยชาตกํ	๔๓๗
๙.	โสมนสฺสชาตกํ	๔๔๒
๑๐.	จมฺเปยฺยชาตกํ	๔๔๗
๑๑.	มหาปโลภนชาตกํ	๔๕๕
๑๒.	ปญฺจปณฺฑิตชาตกํ	๔๕๙
๑๓.	หตฺถิปาลชาตกํ	๔๖๓
๑๔.	อโยฆรชาตกํ	๔๖๗

มาติกา **องฺเก**

๑๖. ตึสนิปาโต

๑.	กึฉนฺทชาตกํ	๔๗๓
๒.	กุมฺภชาตกํ	๔๗๗
๓.	ชยทฺทิสชาตกํ	๔๘๓
๔.	ฉทฺทนฺตชาตกํ	๔๙๐
๕.	สมฺภวชาตกํ	๔๙๘
๖.	มหากปิชาตกํ	๕๐๒
๗.	ทกรกฺขสชาตกํ	๕๐๗
๘.	ปณฺฑรกชาตกํ	๕๑๑
๙.	สมฺพุลาชาตกํ	๕๑๘
๑๐.	ภณฺฑุติณฺฑุกชาตกํ	๕๒๔

๑๗. จตฺตาฬีสนิปาโต

๑.	เตสกุณชาตกํ	๕๒๙
๒.	สรภงฺคชาตกํ	๕๓๔
๓.	อลมฺพุสาชาตกํ	๕๔๓
๔.	สงฺขปาลชาตกํ	๕๔๙
๕.	จุลฺลสุตโสมชาตกํ	๕๕๙
	อุทฺทานคาถา	๕๖๙
	ปทานุกฺกโม	๕๗๐
	คาถานํ ปรมปาทา	๕๙๘

สุตฺตนฺตปิฏเก ขุทฺทกนิกายสฺส
ชาตกปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. เอกกนิปาโต[๑]

๑. อปณฺณกวคฺโค

๑. อปณฺณกชาตกํ

[๑] "อปณฺณกํ ฐานเมเก ทุติยํ อาหุ ตกฺกิกา
เอตทญฺญาย เมธาวี ตํ คณฺเห ยทปณฺณกนฺติ.

ปฐมํ อปณฺณกชาตกํ.

๒. วณฺณุปถชาตกํ

[๒] "อกิลาสุโน วณฺณุปเถ ขณนฺตา
อุทงฺคเณ ตตฺถ ปปํ อวินฺทุ
เอวํ มุนิ วีริยพลูปปนฺโน[๒]
อกิลาสุ วินฺเท หทยสฺส สนฺตินฺติ.

ทุติยํ วณฺณุปถชาตกํ.

---

[๑] สฺยา. เอกนิปาตชาตกํ [๒] ฉ.,เท. มุนี วิริยพลูปปนฺโน

๓. เสริวาณิชชาตกं

[๓] "อิธ เจ[๑] นํ วิราเธสิ สทฺธมฺมสฺส นิยามกं[๒]
จิรํ ตฺวํ อนุตปฺเปสิ[๓] เสริวายํว วาณิโชติ.

ตติยं เสริวาณิชชาตกं.

๔. จุลฺลกเสฏฺฐิชาตกं[๔]

[๔] "อปฺปเกนปิ เมธาวี ปาภเฏน วิจกฺขโณ
สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานํ อณุํ อคฺคึว สนฺธมนฺติ.

จตุตฺถं จุลฺลกเสฏฺฐิชาตกं.

๕. ตณฺฑุลนาฬิชาตกं[๕]

[๕] "กิมคฺฆตี ตณฺฑุลนาฬิกา จ
พาราณสีอนฺตรพาหิรานิ
อสฺสปญฺจสเตตานิ เอกา ตณฺฑุลนาฬิกาติ.

ปญฺจมं ตณฺฑุลนาฬิชาตกं.

---

[๑] สี.,อิ. เจ หิ นํ
[๒] ฉ.,เท. นิยามตํ
[๓] สี.,อิ. อนุตเปสฺสสิ, อนุตปฺปิสฺสสิ
[๔] ฉ.,เท. จูฬเสฏฺฐิชาตกं
[๕] สี. อิทํ ชาตกं น ทิสฺสติ ฉ.,เท. เอวํ ทิสฺสติ.
กิมคฺฆติ ตณฺฑุลนาฬิกายํ อสฺสาน มูลาย วเทหิ ราช
พาราณสีสนฺตรพาหิรโต อยมคฺฆติ ตณฺฑุลนาฬิกา.

๖. เทวธมฺมชาตกํ

[๖] “หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา　　สุกฺกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก　　เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ.

ฉฏฺฐํ เทวธมฺมชาตกํ.

๗. กฏฺฐหาริชาตกํ

[๗] “ปุตฺโต ตฺยาหํ มหาราช　　ตฺวํ มํ โปส ชนาธิป
อญฺเญปิ เทโว โปเสติ　　กิญฺจ เทโว สกํ ปชนฺติ.

สตฺตมํ กฏฺฐหาริชาตกํ.

๘. คามนิชาตกํ [๑]

[๘] “อปิ อตรมานานํ　　ผลาสาว สมิชฺฌติ
วิปกฺกพฺรหฺมจริโยสฺมิ　　เอวํ ชานาหิ คามนีติ.

อฏฺฐมํ คามนิชาตกํ.

๙. มฆเทวชาตกํ

[๙] “อุตฺตมงฺครุหา มยฺหํ　　อิเม ชาตา วโยหรา
ปาตุภูตา เทวทูตา　　ปพฺพชฺชาสมโย มมาติ.

นวมํ มฆเทวชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. คามณิชาตกำ

๑๐. สุขวิหาริชาตกํ

[๑๐] "ยญฺจ อญฺเญ น รกฺขนฺติ โย จ อญฺเญ น รกฺขติ
ส เว ราช สุขี เสติ กาเมสุ อนเปกฺขวาติ.

ทสมํ สุขวิหาริชาตกํ.

ปฐโม อปณฺณกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

วราปณฺณกวณฺณุปเสริวโร
สุวิจกฺขณตณฺฑุลนาฬิกสฺสา
หิริปุตฺตวรุตฺตคามนินา
โย จ น รกฺขติ เตน ทสาติ.

๒. สีลวคฺโค

๑. ลกฺขณชาตกํ[๑]

[๑๑] "โหติ สีลวตํ อตฺโถ　　ปฏิสนฺถารวุตฺตินํ
ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ　　ญาติสงฺฆปุรกฺขิตํ[๒]
อถ ปสฺสสิมํ กาฬึ　　สุวิหีนวฺ ญาติภีติ.

ปฐมํ ลกฺขณชาตกํ.

๒. นิโครฺธมิคชาตกํ

[๑๒] "นิโครฺธเมว เสเวยฺย　　น สาขํ อุปสวฺเส
นิโครฺธสฺมึ มตํ เสยฺโย　　ยญฺเจ สาขสฺมิ ชีวิตนฺติ.

ทุติยํ นิโครฺธชาตกํ.

๓. กณฺหินชาตกํ[๓]

[๑๓] "ธิรตฺถุ กณฺหินํ สลฺลํ　　ปุริสํ คาฬฺหเวธินํ
ธิรตฺถุ ตํ ชนปทึ　　ยตฺถิตฺถี ปริณายิกา
เต วาปิ[๔] ธิกฺกิตา สตฺตา　　เย อิตฺถีนํ วสํ คตาติ.

ตติยํ กณฺหินชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ลกฺขณมิคชาตกึ　　[๒] ฉ.,เท. ญาติสงฺฆปุรกฺขตํ
[๓] ฉ.,เท. กณฺหิชาตกึ　　[๔] ฉ.,เท. จาปิ

๔. วาตมิคชาตกं

[๑๔] "น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโย
อาวาเสหิ วา[๑] สนฺถเวหิ วา
วาตมิคํ คหนนิสฺสิตํ
วสมาเนสิ รเสหิ สญฺชโยติ.

จตุตฺถํ วาตมิคชาตกं.

๕. ขราทิยชาตกं

[๑๕] "อฏฺจกฺขุรํ ขราทิเย มิคํ วงฺกาติวงฺกินํ
สตฺตกาเลหติกฺกนฺตํ[๒] น นํ โอวทิตุสฺสเหติ.

ปญฺจมํ ขราทิยชาตกं.

๖. ติปลฺลตฺถมิคชาตกं

[๑๖] "มิคํ ติปลฺลตฺถมเนกมายํ
อฏฺจกฺขุรํ อฑฺฒรตฺตาปปายึ[๓]
เอเกน โสเตน ฉมาสฺสสนฺโต
ฉหิ กลาหติโภติ[๔] ภาคิเนยฺโยติ.

ฉฏฺฐํ ติปลฺลตฺถมิคชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. ว
[๒] สี.,ฉ.,เท. สตฺตหิ กาลาติกฺกนฺตํ
[๓] สี.,อิ. อฑฺฒรตฺตาวปายึ
[๔] ฉ.,เท. กลาหิติโภติ

๗. มาลุตชาตกं

[๑๗] “กาเฬ วา ยทิ วา ชุณฺเห　　ยทา วายติ มาลุโต
วาตชานิ หิ สีตานิ　　อุโภฑฺฐมปราชิตาติ.

สตฺตมं มาลุตชาตกं.

๘. มตกภตฺตชาตกं

[๑๘] “เอวญฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุ　　ทุกฺขายं ชาติสมฺภโว
น ปาโณ ปาณินํ หญฺเญ　　ปาณฆาตี หิ โสจตีติ.

อฏฺฐมं มตกภตฺตชาตกं.

๙. อายาจิตภตฺตชาตกं

[๑๙] “สเจ มุญฺเจ[๑] เปจฺจ มุญฺเจ[๑]　　มุจฺจมาโน หิ พชฺฌสิ[๒]
น เหวํ ธีรา มุจฺจนฺติ　　มุตฺติ พาลสฺส พนฺธนนฺติ.

นวมं อายาจิตภตฺตชาตกं.

๑๐. นฬปานชาตกं

[๒๐] “ทิสฺวา ปทมนุตฺติณฺณํ　　ทิสฺวาโนตริตํ ปทํ
นเฬน วารึ ปิวิสฺสาม[๓]　　เนว มํ ตฺวํ วธิสฺสสีติ.

ทสมं นฬปานชาตกं.

ทุติโย สีลวฺโค.

---

[๑] ฉ.,เท. มุจฺเจ, เอวมุปริปิ.　　[๒] ฉ.,เท. พชฺฌติ
[๓] ฉ.,เท. ปิสฺสาม

ตสฺสุทฺทานํ

อถ ลกฺขณ สาข ธิรตฺถุ
ปุน นกิรตฺถิ รเสหิ ขราทิยา
อติโภติ รสมาลุต[๑] ปาณ
มุจฺเจน นพฺภวฺหยเนน ภวนฺติ ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วรมาลุต

๓. กุรุงฺควคฺโค

๑. กุรุงฺคมิคชาตกํ

[๒๑] “ฌาตเมตํ กุรุงฺคสฺส　　ยํ ตฺวํ เสปณฺณิ เสยฺยสิ[๑]
อญฺญํ เสปณฺณึ คจฺฉามิ　　น เม เต รุจฺจเต ผลนฺติ.

ปฐมํ กุรุงฺคมิคชาตกํ.

๒. กุกฺกุรชาตกํ

[๒๒] “เย กุกฺกุรา ราชกุลสฺมิ วฑฺฒา
โกเลยฺยกา วณฺณพลูปปนฺนา
เตเม น วชฺฌา มยมสฺม วชฺฌา
นายํ สฆจฺจา ทุพฺพลฆาติกายนฺติ.

ทุติยํ กุกฺกุรชาตกํ.

๓. โภชาชานียชาตกํ[๒]

[๒๓] “อปิ ปสฺเสน เสมาโน　　สลฺเลภิ สลฺลลีกโต
เสยฺโยว วฬวา โภชฺโฌ[๓]　　ยุญฺช มญฺเญ ว สารถีติ.

ตติยํ โภชาชานียชาตกํ.

๔. อาชญฺญชาตกํ

[๒๔] “ยทา ยทา ยตฺถ ยทา　　ยตฺถ ยตฺถ ยทา ยทา
อาชญฺโญ กุรุเต เวคํ　　หายนฺติ ตตฺถ วาฬวาติ.

จตุตฺถํ อาชญฺญชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สิยฺยสิ
[๒] ฉ.,เท. โคชานียชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. โคโช

๕. ติตฺถชาตกํ

[๒๕] “อญฺญมญฺเญหิ ติตฺเถหิ อสฺสํ ปาเยหิ สารถิ
อจฺจาสนสฺส ปุริโส ปายาสสฺสปิ ตปฺปตีติ.

ปญฺจมํ ติตฺถชาตกํ.

๖. มหิฬามุขชาตกํ

[๒๖] “ปุราณโจรานา วโจ นิสมฺม
มหิฬามุโข โปถยมานุจาริ[๑]
สุสญฺญตานํ หิ วโจ นิสมฺม
คชุตฺตโม สพฺพคุเณสุ อฏฺฐาติ.

ฉฏฺฐํ มหิฬามุขชาตกํ.

๗. อภิณฺหชาตกํ

[๒๗] “นาลํ กพลํ ปทาตเว
น[๒] ปิณฺฑํ น กุเส น ฆสิตุํ
มญฺญามิ อภิณฺหทสฺสนา
นาโค สิเนหมกาสิ[๓] กุกฺกุเรติ.

สตฺตมํ อภิณฺหชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. โปถยมนฺวจารี
[๒] ฉ.,เท. น จ ปิณฺฑํ
[๓] ฉ.,เท. เสฺนหมกาสิ

๘. นนฺทิวิสาลชาตกํ

[๒๘] “มนุญฺญเมว ภาเสยฺย นามนุญฺญํ กุทาจนํ
มนุญฺญํ ภาสมานสฺส ครุภารํ อุทหฺธริ
ธนญฺจ นํ อลาเภสิ เตน จตฺตมโน อหูติ.

อฏฺฐมํ นนฺทิวิสาลชาตกํ.

๙. กณฺหชาตกํ

[๒๙] “ยโต ยโต ครุ ธุรํ ยโต คมฺภีรวตฺตนิ[๑]
ตทาสฺสุ กณฺหํ ยุญฺชนฺติ สวาสฺสุ ตํ วหเต ธุรนฺติ.

นวมํ กณฺหชาตกํ.

๑๐. มุณิกชาตกํ

[๓๐] “มา มุณิกสฺส ปิหยิ อาตุรนฺนานิ ภุญฺชติ
อปฺโปสฺสุกฺโก ภุสงฺขาท เอตํ ทีฆายุลกฺขณนฺติ.

ทสมํ มุณิกชาตกं.

ตติโย กุรุงฺควคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

กุรุงฺคสฺสกุกฺกุรโภชวโร[๒]
ปุน วาฬวสฺสสิริวยโน[๓]
มหิฬามุขนามนุญฺญวโร
วหเต ธุรมุณิเกน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. คมฺภีรวตฺตนี
[๒] ฉ.,เท. โคชวโร
[๓] ฉ.,เท. วาฬวสฺสสิริวหยโน

๔. กุลาวกวคฺโค

๑. กุลาวกชาตกํ

[๓๑] “กุลาวกา มาตลิ สิมฺพลิสฺมึ
อีสามุเขน ปริวชฺชยสฺสุ
กามํ จชาม อสุเรสุ ปาณํ
มายิเม[๑] ทิชา วิกุลาวา[๒] อเหสุนฺติ.

ปฐมํ กุลาวกชาตกํ.

๒. นจฺจชาตกํ

[๓๒] “รุทํ มนุญฺญํ รุจิรา จ ปิฏฺฐิ
เวพฺรุริยวณฺณูปฏิภา[๓] จ คีวา
พฺยามมตฺตานิ จ เปกฺขุณานิ
นจฺเจน เต ธีตรํ โน ททามีติ.

ทุติยํ นจฺจชาตกํ.

๓. สมฺโมทมานชาตกํ

[๓๓] “สมฺโมทมานา คจฺฉนฺติ ชาลมาทาย ปกฺขิโน
ยทา เต วิวทิสฺสนฺติ ตทา เอหินฺติ เม วสนฺติ.

ตติยํ สมฺโมทมานชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. มาเม
[๒] ฉ.,เท. วิกฺกุลวา
[๓] ฉ.,เท. เวพฺริยวณฺณูปนิภา

๔. มจฺฉชาตกํ

[๓๔] "น มํ สีตํ น มํ อุณฺหํ　　น มํ ชาลสฺมิ พาธนํ
ยญฺจ มํ มญฺญเต มจฺฉี　　อญฺญํ โส รติยา คโตติ.

จตุตฺถํ มจฺฉชาตกํ.

๕. วฏฺฏกชาตกํ

[๓๕] "สนฺติ ปกฺขา อปตนา　　สนฺติ ปาทา อวญฺจนา
มาตา ปิตา จ นิกฺขนฺตา　　ชาตเวท ปฏิกฺกมาติ.

ปญฺจมํ วฏฺฏกชาตกํ.

๖. สกุณชาตกํ

[๓๖] "ยนฺนิสฺสิตา ชคติรุหํ (วิหงฺคมา)　สฺวายํ อคฺคี ปมุญฺจติ
ทิสา ภชถ วงฺกงฺคา[๑]　　ชาตํ สรณโต ภยนฺติ.

ฉฏฺฐํ สกุณชาตกํ.

๗. ติตฺติรชาตกํ

[๓๗] "เย วุฑฺฒมปจายนฺติ[๒]　　นรา ธมฺมสฺส โกวิทา
ทิฏฺเฐ[๓] ธมฺเม จ ปาสํสา　　สมฺปราโย จ สุคฺคตีติ.[๓]

สตฺตมํ ติตฺติรชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วกฺกงฺคา　　[๒] อิ. เย วทฺธมปจายนฺติ
[๓-๓] ฉ.,เท. ทิฏฺเฐว ธมฺเม ปาสํสา สมฺปราเย จ สุคฺคตึ

๘. พกชาตกํ

[๓๘] “นาจฺจนฺตํ นิกติปฺปญฺโญ นิกตฺยา สุขเมธติ
อาราเธติ นิกติปฺปญฺโญ[๑] พโก กกฺกฏกามิวาติ.

อฏฺฐมํ พกชาตกํ.

๙. นนฺทชาตกํ

[๓๙] “มญฺเญ โสวณฺณโย ราสิ โสวณฺณมาลา จ นนฺทโก
ยตฺถ ทาโส อามชาโต จิโต ถุลฺลานิ คชฺชตีติ.

นวมํ นนฺทชาตกํ.

๑๐. ขทิรงฺคารชาตกํ

[๔๐] “กามํ ปตามิ นิรยํ อุทฺธปาโท[๒] อวํสิโร
นานริยํ กริสฺสามิ หนฺท ปิณฺฑํ ปฏิคฺคหาติ.

ทสมํ ขทิรงฺคารชาตกํ.

จตุตฺโถ กุลาวกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

สิริมาตลิธีตรปกฺขิวโร
รติราคโต[๓] มาตาปิตา จ ปุน
ชคตีรุหวุฑฺฒสุกกฺกฏโก
ตถา นนฺทกปิณฺฑวเรน ทสาติ.

---

[๑] อิ. อาราเธ นิกติปญฺโญ
[๒] ฉ.,เท. อุทฺธปาโท
[๓] ฉ.,เท. รติยาคโต

๕. อตฺถกามวคฺโค

๑. โลสกชาตกํ

[๔๑] "โย อตฺถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน
โอวชฺชมาโน น กโรติ สาสนํ
อชิยา ปาทโมลุพฺภ[๑] มิตฺตโก วิย โสจตีติ.

ปฐมํ โลสกชาตกํ.

๒. กโปตกชาตกํ

[๔๒] "โย อตฺถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน
โอวชฺชมาโน น กโรติ สาสนํ
กโปตกสฺส วจนํ อกตฺวา
อมิตฺตหตฺถตฺถคโตว เสตีติ.

ทุติยํ กโปตกชาตกํ.

๓. เวพฺภุกชาตกํ

[๔๓] "โย อตฺถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน
โอวชฺชมาโน น กโรติ สาสนํ
เอวํ โส นิหโต เสติ เวพฺภุกสฺส ยถา ปิตาติ.

ตติยํ เวพฺภุกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปาทโมลมฺภ

๔. มกสชาตกं

[๔๔] “เสยฺโย อมิตฺโต มติยา อุเปโต
น เตฺวว มิตฺโต มติวิปฺปหีโน
‘มกสํ วธิสฺสนฺติ หิ เอลมูโค
ปุตฺโต ปิตุ อพฺภิทา อุตฺตมงฺคนฺติ.

จตุตฺถํ มกสชาตกं.

๕. โรหิณีชาตกं[๑]

[๔๕] “เสยฺโย อมิตฺโต เมธาวี ยญฺเจ พาลานุกมฺปโก
ปสฺส โรหิณิกํ ชมฺมึ มาตรํ หนฺตฺวาน โสจตีติ.

ปญฺจมํ โรหิณีชาตกं.

๖. อารามทูสกชาตกं

[๔๖] “น เว อนตฺถกุสเลน อตฺถจริยา สุขาวหา
หาเปติ อตฺถํ ทุมฺเมโธ กปิ อารามิโก ยถาติ.

ฉฏฺฐํ อารามทูสกชาตกं.

๗. วารุณิทูสกชาตกं

[๔๗] “น เว อนตฺถกุสเลน อตฺถจริยา สุขาวหา
หาเปติ อตฺถํ ทุมฺเมโธ โกณฺฑญฺโญ วารุณึ ยถาติ.

สตฺตมํ วารุณิทูสกชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. โรหินิชาตกं

๘. เวทพฺภชาตกํ

[๔๘] “อนุปาเยน โย อตฺถํ　　อิจฺฉติ โส วิหญฺญติ
เจตา หนึสุ เวทพฺภึ[๑]　　สพฺเพ เต พฺยสนมชฺฌคูนฺติ[๒]

อฏฺฐมํ เวทพฺภชาตกํ.

๙. นกฺขตฺตชาตกํ

[๔๙] “นกฺขตฺตํ ปฏิมาเนนฺตา　　อตฺโถ พาลํ อุปจฺจคา
อตฺโถ อตฺถสฺส นกฺขตฺตํ　　กึ กริสฺสนฺติ ตารกา.

นวมํ นกฺขตฺตชาตกํ.

๑๐. ทุมฺเมธชาตกํ

[๕๐] “ทุมฺเมธานํ สหสฺเสน　　ยญฺโญ เม อุปยาจิโต
อิทานิ โขหํ ยชิสฺสามิ　　พหุ[๓] อธมฺมิโก ชโนติ.

ทสมํ ทุมฺเมธชาตกํ.

ปญฺจโม อตฺถกามวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ มิตฺตกมาตุ กโปตวโร
ตถา เวพฺภก เอลมูโค โรหิณี
กปิ วารุณิ เจตจรา จ ปุน
ตถา ตารก ยญฺญวเรน ทสาติ.

ฉฏโม ปณฺณาสโก.

---

[๑] สี.,อิ. เวทพฺภึ　　[๒] ฉ.,เท. พฺยสนมชฺฌคูติ.
[๓] สี.,อิ. พหู

๖. อาสึสวคฺโค[๑]

๑. มหาสีลวชาตกํ

[๔๑] "อาสึเสเถว[๒] ปุริโส น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหํ อตฺตานํ ยถา อิจฺฉึ ตถา อหูติ.

ปฐมํ มหาสีลวชาตกํ.

๒. จูฬหังสชาตกํ

[๔๒] "วายเมเถว ปุริโส น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหํ อตฺตานํ อุทกา ถลมุพฺภตนฺติ.

ทุติยํ จูฬหังสชาตกํ.

๓. ปุณฺณปาติชาตกํ

[๔๓] "ตเถว ปุณฺณปาติโย[๓] อญฺญายํ วตฺตเต กถา
อาการเณน[๔] ชานามิ เนวายํ[๕] ภทฺทกา[๕] สุราติ.

ตติยํ ปุณฺณปาติชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อาสีสวคฺโค
[๒] ฉ.,เท. อาสีเสเถว
[๓] ฉ.,เท. ปุณฺณา ปาติโย
[๔] ฉ.,เท. อาการเณน
[๕] ฉ.,เท. น จายํ ภทฺทิกา

๔. ผลชาตกํ[๑]

[๕๔] "นายํ รุกฺโข ทุรารุโห　　นปิ คามโต อารกา
อาการเกน[๒] ชานามิ　　นายํ สาทุผโล ทุโมติ.

จตุตฺถํ ผลชาตกํ.

๕. ปญฺจาวุธชาตกํ

[๕๕] "โย อลีเนน จิตฺเตน　　อลีนมนโส นโร
ภาเวติ กุสลํ ธมฺมํ　　โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา
ปาปุเณ อนุปุพฺเพน　　สพฺพสโยชนกฺขยนฺติ.

ปญฺจมํ ปญฺจาวุธชาตกํ.

๖. กญฺจนกฺขนฺธชาตกํ[๓]

[๕๖] "โย ปหฏฺเฐน จิตฺเตน　　ปหฏฺฐมนโส นโร
ภาเวติ กุสลํ ธมฺมํ　　โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา
ปาปุเณ อนุปุพฺเพน　　สพฺพสโยชนกฺขยนฺติ.

ฉฏฺฐํ กญฺจนกฺขนฺธชาตกํ.

๗. วานรินฺทชาตกํ

[๕๗] "ยสฺเสเต จตุโร ธมฺมา　　วานรินฺท ยถา ตว
สจฺจํ ธมฺโม ธิติ[๔] จาโค　　ทิฏฺฐิ โส อติวตฺตตีติ.

สตฺตมํ วานรินฺทชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. กึผลชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. อาการเณน
[๓] ฉ.,เท. กาญฺจนขนฺธชาตกํ
[๔] สี.,อิ. ธิตี

๘. ตโยธมฺมชาตกํ

[๔๘] “ยสฺเสเต จ ตโย ธมฺมา วานรินฺท ยถา ตว
ทกฺขิยํ สูริยํ ปญฺญา ทิฏฺฐํ โส อติวตฺตตีติ.

อฏฺฐมํ ตโยธมฺมชาตกํ.

๙. เภริวาทชาตกํ[๑]

[๔๙] “ธเม ธเม นาติธเม อติธนฺตํ หิ ปาปกํ
ธมนฺเตน[๒] สตํ ลทฺธํ อติธนฺเตน นาสิตนฺติ.

นวมํ เภริวาทชาตกํ.

๑๐. สงฺขธมนชาตกํ[๓]

[๖๐] “ธเม ธเม นาติธเม อติธนฺตํ หิ ปาปกํ
ธนฺเตนาธิคตา โภคา เต ตาโต วิธมี ธมนฺติ.

ทสมํ สงฺขธมนชาตกํ.

ฉฏฺโฐ อาสีสวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

ยถา อิจฺฉิ[๔] ตถาหุ ทกา ถลา
สุร สาทุผโลว[๕] อลีนมโน
สปฺปหฏฺฐมโน จตุโร จ ตโย
สตลทฺธกโภคมเนน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. เภริวาทกชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. ธนฺเตน หิ
[๓] ฉ.,เท. สงฺขธมชาตกํ
[๔] ฉ.,เท. อิจฺฉี
[๕] ฉ.,เท. สาทุผโล จ

๗. อิฏฐิวคฺโค

๑. อสาตมนฺตชาตกํ

[๖๑] "อาสา[๑] โลกิฏฐิโย นาม　　เวลา ตาสํ น วิชฺชติ
สารตฺตา จ ปคพฺภา จ　　สิขี สพฺพคฺฆโส ยถา
ตา หิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิ　　วิเวกมนุพฺรูหยนฺติ.

ปฐมํ อสาตมนฺตชาตกํ.

๒. อณฺฑภูตชาตกํ

[๖๒] "ยํ พฺราหฺมโณ อวาเทสิ　　วีณํ สมฺมุขเวจิโต[๒]
อณฺฑภูตา ภตา ภริยา　　ตาสุ โก ชาตุ วิสฺสเสติ.

ทุติยํ อณฺฑภูตชาตกํ.

๓. ตกฺกชาตกํ[๓]

[๖๓] "โกธนา อกตญฺญู จ　　ปิสุณา[๔] จ วิเภทิกา[๔]
พฺรหฺมจริยํ จร ภิกฺขุ　　โส สุขํ น วิหาหิสีติ.[๕]

ตติยํ ตกฺกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อสา
[๒] ฉ.,เท. สมฺมุขเวจิโต
[๓] ฉ.,เท. ตกฺกปณฺฑิตชาตกํ
[๔] ฉ.,เท. ปิสุณา มิตฺตเภทิกา
[๕] ฉ.,เท. วิหาหสีติ.

๔. ทุราชานชาตกํ

[๖๔] "มา สุ นนฺทิ อิจฺฉติ มํ มา สุ โสจิ น อิจฺฉติ[๑]
ถีนํ ภาโว ทุราชาโน มจฺฉสฺเสโวทเก คตนฺติ.

จตุตฺถํ ทุราชานชาตกํ.

๕. อนภิรติชาตกํ

[๖๕] "ยถา นที จ ปนฺโถ จ ปานาคารํ สภา ปปา
เอวํ โลกิตฺถิโย นาม นาสํ กุชฺฌนฺติ ปณฺฑิตาติ.

ปญฺจมํ อนภิรติชาตกํ.

๖. มุทุลกฺขณชาตกํ

[๖๖] "เอกา อิจฺฉา ปุเร อาสิ อลทฺธา มุทุลกฺขณํ
ยโต ลทฺธา อพารกฺขิ[๒] อิจฺฉา อิจฺฉํ วิชายถาติ.

ฉฏฺฐํ มุทุลกฺขณชาตกํ.

๗. อุจฺฉงฺคชาตกํ

[๖๗] "อุจฺฉงฺเค เทว เม ปุตฺโต ปเถ ธาวนฺติยา ปติ
ตญฺจ เทสํ น ปสฺสามิ ยโต โสทริยมานเยติ.

สตฺตมํ อุจฺฉงฺคชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. มิจฺฉติ [๒] ฉ.,เท. อพารกฺขี

๘. สาเกตชาตกํ

[๖๘] “ยสฺมึ มโน นิวีสติ[๑]　　จิตฺตญฺจาปิ ปสีทติ
อทิฏฺฐปุพฺพเก โปเส　　กามํ ตสฺมึปิ วิสฺสเสติ.

อฏฺฐมํ สาเกตชาตกํ.

๙. วิสวนฺตชาตกํ

[๖๙] “ธิรตฺถุ ตํ วิสํ วนฺตํ　　ยมหํ ชีวิตการณา
วนฺตํ ปจฺจาวมิสฺสามิ　　มตํ เม ชีวิตา วรนฺติ.

นวมํ วิสวนฺตชาตกํ.

๑๐. กุฑฺฑาลชาตกํ

[๗๐] “น ตํ ชิตํ สาธุ ชิตํ　　ยํ ชิตํ อวชิยฺยติ
ตํ โข ชิตํ สาธุ ชิตํ　　ยํ ชิตํ นาวชิยฺยตีติ.

ทสมํ กุฑฺฑาลชาตกํ.

สตฺตโม อิตฺถีวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

สิขี สพฺพคฺฆโสปิจ วีณวโร
ปิสุณา มิตฺตเภทิกา นนฺที[๒] นที
มุทุลกฺขณ โสทริยา จ มโน
วิส สาธุชิเตน ภวนฺติ ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. นิวิสติ　　[๒] ฉ.,เท. นนฺที

๘. วรุณวคฺโค

๑. วรุณชาตกํ

[๗๑] “โย ปุพฺเพ กรณียานิ ปจฺฉา โส กาตุมิจฺฉติ
วรุณกฏฺฐ[๑] ภญฺโชว ส ปจฺฉา อนุตปฺปตีติ.

ปฐมํ วรุณชาตกํ.

๒. สีลวนาคชาตกํ[๒]

[๗๒] “อกตญฺญุสฺส โปสสฺส นิจฺจํ วิวรทสฺสิโน
สพฺพญฺเจ ปจวึ ทชฺชา เนว นํ อภิราธเยติ.

ทุติยํ สีลวนาคชาตกํ.

๓. สจฺจงฺกิรชาตกํ

[๗๓] “สจฺจํ กิเรวมาหํสุ นรา เอกจฺจิยา อิธ
กฏฺฐํ นิปฺผวิตํ[๓] เสยฺโย น เตฺวเวกจฺจิโย นโรติ.

ตติยं สจฺจงฺกิรชาตกํ.

๔. รุกฺขธมฺมชาตกํ

[๗๔] “สาธุ สมฺพหุลา ญาตี อปิ รุกฺขา อรญฺญชา
วาโต วหติ เอกฏฺฐํ พฺรหนฺตมฺปิ วนปฺปตินฺติ.

จตุตฺถํ รุกฺขธมฺมชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. วรณกฏฺฐ ฉ.,เท. วรุณกฏฺฐ
[๒] ฉ.,เท. สีลวหตฺถิชาตกํ
[๓] สี.,อิ. วิปลาวิตํ ฉ.,เท. นิปฺลวิตํ

๕. มจฺฉชาตกํ

[๗๕] "อภิตฺถนย ปชฺชุนฺน　　นิธึ กากสฺส นาสย
กากํ โสกาย รนฺเธหิ　　มญฺจ โสกา ปโมจยาติ.

ปญฺจมํ มจฺฉชาตกํ.

๖. อสงฺกิยชาตกํ

[๗๖] "อสงฺกิโยมฺหิ คามมฺหิ　　อรญฺเญ นตฺถิ เม ภยํ
อุชุมคฺคํ สมารูฬฺโห　　เมตฺตาย กรุณาย จาติ.

ฉฏฺฐํ อสงฺกิยชาตกํ.

๗. มหาสุปินชาตกํ

[๗๗] "อุสภา รุกฺขา คาวิโย ควา จ
อสฺโส กโส สิคาลี[๒] จ กุมฺโภ
โปกฺขรณี จ อปากจนฺทนํ
ลาวูนิ สีทนฺติ สิลา ปฺลวนฺติ
มณฺฑูกิโย กณฺหสปฺเป คิลนฺติ
กากํ สุวณฺณา[๓] ปริวารยนฺติ
ตสา วกา เอฬกานํ ภยา หิ
วิปริยาโย[๔] วตฺตติ นยิธมตฺถีติ.

สตฺตมํ มหาสุปินชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อุชุ์ มคฺคํ
[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาลี
[๓] ฉ.,เท. สุปณฺณา
[๔] ฉ.,เท. วิปริยาโส

๘. อิลฺลีสชาตกํ[๑]

[๗๘] "อุโภ ขญฺชา อุโภ กุณี อุโภ วิสมจกฺขุกา[๒]
อุภินฺนํ ปิพกา ชาตา นาหํ ปสฺสามิ อิลฺลิสนฺติ.

อฏฺฐมํ อิลฺลีสชาตกํ.

๙. ขรสฺสรชาตกํ

[๗๙] "ยโต วิลุตฺตา จ หตา จ คาโว
ทฑฺฒานิ เคหานิ ชโน จ นีโต
อถาคมา ปุตฺตหตาย ปุตฺโต
ขรสฺสรํ เทณฺฑิมํ[๓] วาทยนฺโตติ.

นวมํ ขรสฺสรชาตกํ.

๑๐. ภีมเสนชาตกํ

[๘๐] "ยนฺเต ปวิกตฺถิตํ ปุเร
อถ เต ปูติสรา สชนฺติ ปจฺฉา
อุภยํ น สเมติ ภีมเสน
ยุทฺธกถา จ อิทญฺจ เต วิหญฺญนฺติ.

ทสมํ ภีมเสนชาตกํ.

อฏฺฐโม วรุณวคฺโค.

---

[๑] ฉ.,เท. อิลฺลิสชาตกํ
[๒] อิ. วิสมจกฺขุลา
[๓] ฉ.,เท. ฑิณฺฑิมํ

ตสฺสุทฺทานํ

วรุณา อกตญฺญูวเร ตุ สจฺจวรํ
สวนปฺปตินา จ อภิตฺถนย
กรุณาย สิลาปลฺว อิลฺลิสโต
ปุน เทณฺฑิม ปูติสเรน ทสาติ.

๙. อปายิมฺหวคฺโค

๑. สุราปานชาตกํ

[๘๑] “อปายิมฺห อนจฺจิมฺห อคายิมฺห รุทิมฺห จ
วิสญฺญิกรณึ ปิตฺวา ทิฏฺฐา นาหุมฺห วานราติ.

ปฐมํ สุราปานชาตกํ.

๒. มิตฺตวินฺทชาตกํ

[๘๒] “อติกฺกมฺม รมณกํ สทามตฺตญฺจ ทูภกํ
สฺวาสิ ปาสาณมาสีโน ยสฺมา ชีวํ น โมกฺขสีติ.

ทุติยํ มิตฺตวินฺทชาตกํ.

๓. กาพกณฺณิชาตกํ

[๘๓] “มิตฺโต หเว สตฺตปเทน โหติ
สหาโย ปน ทฺวาทสเกน โหติ
มาสฑฺฒมาเสน จ ญาติ โหติ
ตตุตฺตรึ อตฺตสโมปิ โหติ
โสหํ กถํ อตฺตสุขสฺส เหตุ
จิรสนฺถุตํ[๑] กาพกณฺณึ ชเหยฺยนฺติ.

ตติยํ กาพกณฺณิชาตกํ.

---

[๑] อิ. จิรสตฺถุ นํ

๔. อตฺถสฺสทฺวารชาตกํ

[๘๔] "อาโรคฺยมิจฺเฉ ปรมญฺจ ลาภํ
สีลญฺจ พุทฺธานุมตํ สุตญฺจ
ธมฺมานุวตฺตี จ อลีนตา จ
อตฺถสฺส ทฺวารา ปมุขา ฉเฬเตติ.

จตุตฺถํ อตฺถสฺสทฺวารชาตกํ.

๕. กิมฺปกฺกชาตกํ

[๘๕] "อายตึ โทสํ นาญฺญาย　　โย กาเม ปฏิเสวติ
วิปากนฺเต หนนฺตี[๑] นํ　　กิมฺปกฺกมิว ภกฺขิตนฺติ.

ปญฺจมํ กิมฺปกฺกชาตกํ.

๖. สีลวีมํสนชาตกํ[๒]

[๘๖] "สีลํ กิเรว กลฺยาณํ　　สีลํ โลเก อนุตฺตรํ
ปสฺส โฆรวิโส นาโค　　สีลวาติ น หญฺญตีติ.

ฉฏฺฐํ สีลวีมํสนชาตกํ.

๗. มงฺคลชาตกํ

[๘๗] "ยสฺส มงฺคลา สมูหตา [๓]
อุปฺปาตา[๔] สุปินา จ ลกฺขณา จ
โส มงฺคลโทสวีติวตฺโต
ยุคโยคาธิคโต น ชาตุเมตีติ.

สตฺตมํ มงฺคลชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. หนนฺติ
[๒] ฉ.,เท. วีมํสนชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. เส
[๔] อิ. อุปฺปาทา

๘. สารมฺภชาตกํ

[๘๘] “กลฺยาณิเมว มุญฺเจยฺย น หิ มุญฺเจยฺย ปาปิกํ
โมกฺโข กลฺยาณิยา สาธุ มุตฺวา ตปฺปติ ปาปิกนฺติ.

อฏฺฐมํ สารมฺภชาตกํ.

๙. กุหกชาตกํ

[๘๙] “วาจาว กิร เต อาสิ สณฺหา สขิลภาณิโน
ติณมตฺเต อสชฺชิตฺโถ โน จ นิกฺขสตํ หรนฺติ.

นวมํ กุหกชาตกํ.

๑๐. อกตญฺญุชาตกํ[๑]

[๙๐] “โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ กตตฺโถ นาวพุชฺฌติ
ปจฺฉา กิจฺเจ สมุปฺปนฺเน กตฺตารํ นาธิคจฺฉตีติ.

ทสมํ อกตญฺญุชาตกํ.

นวโม อปายิมฺหวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อปายิมฺห จ ทุภก[๒] สตฺตปทำ
ฉพฺทฺวย[๓] จ อายตินา จ ปุน
อหิสีลว มงฺคลิ ปาปิกสฺสา
สตนิกฺข กตตฺถวเรน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อกตญฺญุชาตกำ
[๒] ฉ.,เท. ทูภก
[๓] ฉ.,เท. ฉพฺทฺวร

๑๐. ลิฏฺฐวคฺโค

๑. ลิฏฺฐชาตกํ

[๙๑] "ลิฏฺฐํ ปรเมน เตชสา
คิลมกฺขํ ปุริโส น พุชฺฌติ
คิล เร คิล ปาปฏฺฐุตฺตก
ปจฺฉา เต กฏุกํ ภวิสฺสตีติ.

ปฐมํ ลิฏฺฐชาตกํ.

๒. มหาสารชาตกํ

[๙๒] "อุกฺกฏฺเจ สูรมิจฺฉนฺติ　　มนฺตีสุ อกุตูหลํ
ปิยญฺจ อนฺนปานมฺหิ　　อตฺเถ ชาเต จ ปณฺฑิตนฺติ.

ทุติยํ มหาสารชาตกํ.

๓. วิสฺสาสโภชนชาตกํ

[๙๓] "น วิสฺสเส อวิสฺสตฺเถ　　วิสฺสตฺเถปิ น วิสฺสเส
วิสฺสาสา ภยมเนฺวติ　　สีหว มิคมาตุกาติ.

ตติยํ วิสฺสาสโภชนชาตกํ.

๔. โลมหังสชาตกํ

[๙๔] "โสตตฺโต[๑] โสสีโต คโต[๑]　　เอโก ภีสนเก วเน
นคฺโค น จคฺคิมาสีโน　　เอสนาปสุโต มุนีติ.

จตุตฺถํ โลมหังสชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. โสตตฺโต โสสินฺโท เจว

๕. มหาสุทสฺสนชาตกํ

[๙๕] “อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสं วูปสโม สุโขติ.

ปญฺจมํ มหาสุทสฺสนชาตกํ.[๑]

๖. เตลปตฺตชาตกํ

[๙๖] “สมติตฺติกํ อนวเสกํ
เตลปตฺตํ ยถา ปริหเรยฺย
เอวํ สจิตฺตมนุรกฺเข สติยา[๒]
ปตฺถยาโน ทิสํ อคตปุพฺพนฺติ.

ฉฏฺฐํ เตลปตฺตชาตกํ.

๗. นามสิทฺธิชาตกํ

[๙๗] “ชีวกญฺจ มตํ ทิสฺวา ธนปาลิญฺจ ทุคฺคตํ
ปนฺถกญฺจ วเน มูฬฺหํ ปาปโก ปุนราคโตติ.

สตฺตมํ นามสิทฺธิชาตกํ.

๘. กุฏวาณิชชาตกํ

[๙๘] “สาธุ โข ปณฺฑิโต นาม น เตฺวว อติปณฺฑิโต
อติปณฺฑิเตน ปุตฺเตน มนมฺหิ อุปกุฏฺฐิโตติ.[๓]

อฏฺฐมํ กุฏวาณิชชาตกํ.

---

[๑] สี. โลมหํสชาตกญฺเจว มหาสุทสฺสนชาตกญฺจ น ทิสฺสนฺติ.
[๒] สี.,ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๓] สี. มนมฺหิ อุปกูลิโต ฉ.,เท. มนมฺหิ อุปกูฬิโตติ

๙. ปโรสหสฺสชาตกํ

[๙๙] "ปโรสหสฺสมฺปิ สมาคตานํ
กนฺเทยฺยุ[๑] เต วสฺสสตํ อปณฺฑา
เอโกว เสยฺโย ปุริโส สปณฺโฑ
โย ภาสิตสฺส วิชานาติ อตฺถนฺติ.

นวมํ ปโรสหสฺสชาตกํ.

๑๐. อสาตรูปชาตกํ

[๑๐๐] "อสาตํ สาตรูเปน ปิยรูเปน อปฺปิยํ
ทุกฺขํ สุขสฺส รูเปน ปมตฺตมติวตฺตตีติ.

ทสมํ อสาตรูปชาตกํ.

ทสโม ลิตฺตวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

คิลมกฺขกุตูหลมาตุกสฺสา
มุนินา จ อนิจฺจตปตฺตวรํ
ธนปาลิวโร อติปณฺฑิตโก
สปโรสหสฺสอสาตทสาติ.

มชฺฌิโม ปณฺณาสโก.

---

[๑] ฉ.,เท. กนฺเตยฺยุ

๑๑. ปโรสตวคฺโค

๑. ปโรสตชาตกํ

[๑๐๑] "ปโรสตํ เวปิ[๑] สมาคตานํ
ฌาเยยฺยุ[๒] เต วสฺสสตํ อปณฺณา
เอโกว เสยฺโย ปุริโส สปณฺโณ
โย ภาสิตสฺส วิชานาติ อตฺถนฺติ.

ปฐมํ ปโรสตชาตกํ.

๒. ปณฺณิกชาตกํ

[๑๐๒] "โย ทุกฺขผุฏฺฐาย ภเวยฺย ตาณํ
โส เม ปิตา ทุพฺภิ[๓] วเน กโรติ
สา กสฺส กนฺทามิ วนสฺส มชฺเฌ
โย ตายิตา โส สหสา[๔] กโรตีติ.

ทุติยํ ปณฺณิกชาตกํ.

๓. เวริชาตกํ

[๑๐๓] "ยตฺถ เวรี นิวีสติ[๕] น วเส ตตฺถ ปณฺฑิโต
เอกรตฺตํ ทฺวิรตฺตํ วา ทุกฺขํ วสติ เวริสูติ.

ตติยํ เวริชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปโรสตญฺเจปิ
[๒] ฉ.,เท. ฌาเยยฺยุ
[๓] สี.,อิ. ทูภิ.
[๔] ฉ.,เท. สหสํ
[๕] ฉ.,เท. นิวิสติ

๔. มิตฺตวินฺทชาตกํ[๑]

[๑๐๔] “จตุพฺภิ อฏฺฐชฺฌคมา　　อฏฺฐาภิปิ จ โสพฺพส
โสพฺพสาภิ จ พตฺตึส　　อตฺริจฺฉํ จกฺกมาสโท
อิจฺฉาหตสฺส โปสสฺส　　จกฺกํ ภมติ มตฺถเกติ.

จตุตฺถํ มิตฺตวินฺทชาตกํ.

๕. ทุพฺพลกฏฺฐชาตกํ

[๑๐๕] “พหุมฺเปตํ วเน กฏฺฐํ　　วาโต ภญฺชติ ทุพฺพลํ
ตสฺส เจ ภายสี นาค　　กีโส[๒] นูน ภวิสฺสสีติ.

ปญฺจมํ ทุพฺพลกฏฺฐชาตกํ.

๖. อุทญฺจนีชาตกํ

[๑๐๖] “สุขํ วต มํ ชีวนฺตํ　　ปจมานา อุทญฺจนี
โจรี ชายปฺปวาเทน　　เตลํ โลณญฺจ ยาจตีติ.

ฉฏฺฐํ อุทญฺจนีชาตกํ.

๗. สาลิตฺตกชาตกํ

[๑๐๗] “สาธุ โข สิปฺปกนฺนาม　　อปิ ยาทิสกีทิสํ
ปสฺส ขญฺชปฺปหาเรน　　ลทฺธา คามา จตุทฺทิสาติ.

สตฺตมํ สาลิตฺตกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. มิตฺตวินฺทกชาตกํ

[๒] ฉ.,เท. กิโส

๘. พาหิยชาตกํ

[๑๐๘] "สิกฺเขยฺย สิกฺขิตพฺพานิ สนฺติ ตจฺฉนฺทิโน[๑] ชนา
พาหิยาปิ[๒] สุหนฺเนน ราชานํ อภิราธยีติ.

อฏฺฐมํ พาหิยชาตกํ.

๙. กุณฺฑปูวชาตกํ[๓]

[๑๐๙] "ยถนฺโน ปุริโส โหติ ตถนฺนา ตสฺส เทวตา
อาหเรตํ กุณฺฑปูวึ[๔] มา เม ภาคํ วินาสยาติ.

นวมํ กุณฺฑปูวชาตกํ.

๑๐. สพฺพสํหารกปญฺหชาตกํ[๕]

[๑๑๐] "สพฺพสํหารโก นตฺถิ สุทฺธึ กงฺคุ ปวายติ
อลิกํ ภาสติยํ[๖] ธุตฺตี สจฺจมาหุ มหลฺลิกาติ.

ทสมํ สพฺพสํหารกปญฺหชาตกํ.

เอกาทสโม ปโรสตวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

สปโรสตตายิตเวรี ปุน
ภมจกฺกถนาคสิริวฺหยโน
สุขกญฺจ วต สิปฺปกพาหิยา
กุณฺฑปูวมหลฺลิกกา จ ทสาติ.

---

[๑] สี.,อิ. พจฺฉนฺทิโน
[๒] ฉ.,เท. พาหิยา หิ
[๓] ฉ.,เท. กุณฺฑปูวชาตกํ
[๔] สี.,อิ. กุณํ ปูรึ
[๕] สฺยา. สพฺพสํหารกปญฺโห
[๖] ฉ.,เท. ภายติยํ

๑๒. หังสิวกุโก[๑]

๑. คทุรภปญหชาตกัง[๒]

[๑๑๑] "หังสิ[๓] ตุวัง เอวัง มญญสิ เสยโย
ปุตเตน ปิตาติ ราช เสฏฐ
หนทสสตรสส เต อยัง
อสสตรสส หิ คทุรโภ ปิตาติ.

ปฐมัง คทุรภปญหชาตกัง.

๒. อมราเทวีปญหชาตกัง

[๑๑๒] "เยน สตตุวิลงคา จ
ทิคุณปลาโส จ ปุปผิโต
เยนาทามิ[๔] เตน วทามิ
เยน[๕] นาทามิ[๕] น เตน วทามิ
เอส มคโค ยวมชฌกสส
เอตัง ฉนนปถัง วิชานาหีติ.

ทุติยัง อมราเทวีปญหชาตกัง.

---

[๑] ฉ.,เท หังจิวคโค
[๒] สยา. คทุรภปญโห
[๓] ฉ.,เท. หังจิ
[๔] ฉ.,เท. เยน ททามิ
[๕-๕] ฉ.,เท. เยน น ททามิ

๓. สิคาลชาตกํ[๑]

[๑๑๓] "สทฺทหาสิ สิคาลสฺส[๒] สุราปีตสฺส พฺราหฺมณ
สิปฺปิกานํ สตํ นตฺถิ กุโต กสฺสตา ทุเวติ.

ตติยं สิคาลชาตกं.

๔. มิตจินฺติชาตกं

[๑๑๔] "พหุจินฺตี อปฺปจินฺตี จ[๓] อุโภ ชาเล อพชฺฌเร
มิตจินฺตี อโมเจสิ[๔] อุโภ ตตฺถ สมาคตาติ.

จตุตฺถं มิตจินฺติชาตกं.

๕. อนุสาสิกชาตกं

[๑๑๕] "ยายญฺญมนุสาสติ สยํ โลลุปฺปจารินี
สายํ วิปกฺขิกา เสติ หตา จกฺเกน สาลิกาติ.[๕]

ปญฺจมं อนุสาสิกชาตกं.

๖. ทุพฺภจชาตกं

[๑๑๖] "อติกรมกราจริย มยฺหมฺเปตํ น รุจฺจติ
จตุตฺเถ ลิงฺฆยิตฺวาน[๖] ปญฺจมายสิ อาวุโตติ.

ฉฏฺฐं ทุพฺภจชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. สิงฺคาลชาตก
[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาลสฺส
[๓] ฉ.,เท. จสทฺโท นตฺถิ.
[๔] ฉ.,เท. ปโมเจสิ
[๕] ฉ.,เท. สาสิกาติ.
[๖] ฉ.,เท. ลงฺฆยิตฺวาน

๗. ติตฺติรชาตกํ

[๑๑๗] "อจฺจุคฺคตา อติพลตา[๑]　　อติเวลํ ปภาสิตา
วาจา หนติ ทุมฺเมธํ　　ติตฺติรีวาติวสฺสิตนฺติ.

สตฺตมํ ติตฺติรชาตกํ.

๘. วฏฺฏกชาตกํ

[๑๑๘] "นาจินฺตยนฺโต ปุริโส　　วิเสสมธิคจฺฉติ
จินฺติตสฺส ผลํ ปสฺส　　มุตฺโตสฺมิ วธพนฺธนาติ.

อฏฺฐมํ วฏฺฏกชาตกํ.

๙. อกาลราวิชาตกํ

[๑๑๙] "อมาตาปิตุสํวฑฺโฒ[๒]　　อนาจริยกุเล[๓] วสํ
นายํ กาลมกาลํ วา　　อภิชานาติ กุกฺกุโฏติ.

นวมํ อกาลราวิชาตกํ.

๑๐. พนฺธนโมกฺขชาตกํ

[๑๒๐] "อพทฺธา ตตฺถ พชฺฌนฺติ　　ยตฺถ พาลา ปภาสเร
พทฺธาปิ ตตฺถ มุจฺจนฺติ　　ยตฺถ ธีรา ปภาสเรติ.

ทสมํ พนฺธนโมกฺขชาตกํ.

ทฺวาทสโม หังสิวกุโค.

---

[๑] ฉ.,เท. อจฺจุคฺคตาติลปตา
[๒] ฉ. อมาตาปิตรสํวทฺโธ
[๓] ฉ.,เท. อนาเจรกุเล วสํ

ตสฺสุทฺทานํ

อถ คทฺรภ สตฺตุว กสฺสตํ
พหุจินฺติ สาสิกายาติกร
อติเวล วิเสสมนาจริโยว
ธีรา ปภาสรเตน ทสาติ.

๑๓. กุสนาพิวคฺโค

๑. กุสนาพิชาตกํ

[๑๒๑] "กเร สริกฺโข อถวาปิ เสฏฺโฐ
นิหีนโก วาปิ กเรยฺย เอโก
กเรยฺยุเมเต[๑] พฺยสเน อุตฺตมตฺถํ
ยถา อหํ กุสนาพิ รุจายนฺติ.

ปฐมํ กุสนาพิชาตกํ.

๒. ทุมฺเมธชาตกํ

[๑๒๒] "ยสํ ลทฺธาน ทุมฺเมโธ　　อนตฺถํ จรติ อตฺตโน
อตฺตโน จ ปเรสญฺจ　　หึสาย ปฏิปชฺชตีติ.

ทุติยํ ทุมฺเมธชาตกํ.

๓. นงฺคลีสชาตกํ

[๑๒๓] "อสพฺพตฺถคามึ วาจํ　　พาโล สพฺพตฺถ ภาสติ
นายํ ทธึ เวทิ น นงฺคลีสํ
ทธิปฺปยํ[๒] มญฺญติ นงฺคลีสนฺติ.

ตติยํ นงฺคลีสชาตกํ.

๔. อมฺพชาตกํ

[๑๒๔] "วายเมเถว ปุริโส　　น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
วายามสฺส ผลํ ปสฺส　　ภุตฺตา อมฺพา อนีติหนฺติ.

จตุตฺถํ อมฺพชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. กเรยฺยุ เต

[๒] สี.,อิ. ทธิมฺปยํ

๕. กฏาหกชาตกํ

[๑๒๕] "พหุมฺปิ โส วิกตฺเถยฺย อญฺญํ ชนปทํ คโต
อนฺวาคนฺตฺวาน ทูเสยฺย ภุญฺช โภเค กฏาหกาติ.

ปญฺจมํ กฏาหกชาตกํ.

๖. อสิลกฺขณชาตกํ

[๑๒๖] "ตเถวกสฺส[๑] กลฺยาณํ ตเถวกสฺส[๑] ปาปกํ
ตสฺมา สพฺพํ น กลฺยาณํ สพฺพํ วาปิ น ปาปกนฺติ.

ฉฏฺฐํ อสิลกฺขณชาตกํ.

๗. กลณฺฑุกชาตกํ

[๑๒๗] "เต เทสา ตานิ วตฺถูนิ อหญฺจ วนโคจโร
อนุวิจฺจ โข ตํ คณฺเหยฺยุ ปิว ขีรํ กลณฺฑุกาติ.

สตฺตมํ กลณฺฑุกชาตกํ.

๘. มูสิกชาตกำ[๒]

[๑๒๘] "โย เว ธมฺมทฺธชํ[๓] กตฺวา นิคูยฺโห[๔] ปาปมาจเร
วิสฺสาสยิตฺวา ภูตานิ พิฬารนฺนาม ตํ วตนฺติ.

อฏฺฐมํ มูสิกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ตเทเวกสฺส
[๒] สี.,อิ. พิฬารชาตกำ, ฉ.,เท. พิฬารวตชาตกำ
[๓] ฉ.,เท. ธมฺมํ ธชํ
[๔] ฉ.,เท. นิคูฬฺโห

๙. อคฺคิกชาตกํ[๑]

[๑๒๙] "นายํ สิขา ปุญฺญเหตุ　　ฆาสเหตุ อยํ สิขา
นงฺคุฏฺฐคณนฺ[๒] ยาติ　　อลนฺเต โหตุ อคฺคิกาติ.

นวมํ อคฺคิกชาตกํ.

๑๐. โกสิยชาตกํ

[๑๓๐] "ยถา วาจา จ ภุญฺชสฺสุ　　ยถา ภุตฺตญฺจ พฺยาหร
อุภยนฺเต น สเมติ　　วาจา ภุตฺตญฺจ โกสิเยติ.

ทสมํ โกสิยชาตกํ.

เตรสโม กุสนาฬิวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

กุสนาฬิสิริวฺหยโน จ ยสํ
ทธิมฺมกฏฺฐาหกปญฺจมโก
อถ ปาปสขิร[๓] พิฬารวตฺ
สิขิ โกสิย สวฺหยเนน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อคฺคิกภารทฺวาชชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. นางฺคุฏฺฐคณนํ
[๓] ฉ.,เท. ปาปกขีร

๑๔. อสมฺปทานวคฺโค

๑. อสมฺปทานชาตกํ

[๑๓๑] “อสมฺปทาเนนิตฺรีตรสฺส
พาลสฺส มิตฺตานิ กลี ภวนฺติ
ตสฺมา หรามิ ภุสมฑฺฒมานํ
มา เม มิตฺติ ภิชฺชิตฺถ[๑] สสฺสตายนฺติ.

ปฐมํ อสมฺปทานชาตกํ.

๒. ปญฺจภีรุกชาตกํ[๒]

[๑๓๒] “กุสลูปเทเส ธิติยา ทพฺหาย จ
อวตฺถิตตฺตา[๓] ภยภีรุตาย จ
น รกฺขสีนํ วสมาคมิมฺห เส
ส โสตฺถิภาโว มหตา ภเยน เมติ.

ทุติยํ ปญฺจภีรุกชาตกํ.

๓. ฆตาสนชาตกํ

[๑๓๓] “เขมํ ยหึ ตตฺถ อรี อุทีริโต
ทกสฺส มชฺเฌ ชลเต ฆตาสโน
น อชฺช วาโส มหิยา มหีรุเห
ทิสา ภชวฺโห สรณชฺช[๔] โน ภยนฺติ.

ตติยํ ฆตาสนชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ชียิตฺถ
[๒] สี.,อิ. ปญฺจครุกชาตกํ ฉ.,เท. ภีรุกชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. อนิวตฺติตตฺตา
[๔] ฉ.,เท. สรณาชฺช

๔. ฌานโสธนชาตกํ

[๑๓๔] “เย สญฺญิโน เตปิ ทุคฺคตา
เยปิ อสญฺญิโน เตปิ ทุคฺคตา
เอตํ อุภยํ วิวชฺชย
ตํ สมาปตฺติสุขํ อนงฺคณนฺติ.

จตุตฺถํ ฌานโสธนชาตกํ.

๕. จนฺทาภชาตกํ

[๑๓๕] “จนฺทาภํ สุริยาภญฺจ　　โยธ ปญฺญาย คาธติ
อวิตกฺเกน ฌาเนน　　โหติ อาภสฺสรูปโคติ.

ปญฺจมํ จนฺทาภชาตกํ.

๖. สุวณฺณหํสชาตกํ

[๑๓๖] “ยํ ลทฺธํ เตน ตุฏฺฐพฺพํ　　อติโลโภ หิ ปาปโก
หํสราชํ คเหตฺวาน　　สุวณฺณา ปริหายตีติ.

ฉฏฺฐํ สุวณฺณหํสชาตกํ.

๗. พพฺพุชาตกํ

[๑๓๗] “ยตฺเถโก ลภเต พพฺพุ　　ทุติโย ตตฺถ ชายติ
ตติโย จ จตุตฺโถ จ　　อิทนฺเต พพฺพุกา พิลนฺติ.

สตฺตมํ พพฺพุชาตกํ.

๘. โคธชาตกํ

[๑๓๘] “กินฺเต ชฏาหิ ทุมฺเมธ กินฺเต อชินสาฏิยา
อพฺภนฺตรนฺเต คหนํ พาหิรํ ปริมชฺชสีติ.

อฏฺฐมํ โคธชาตกํ.

๙. อุภโตภฏฺฐชาตกํ

[๑๓๙] “อกฺขี ภินฺนา ปโฏ นฏฺโฐ สขีเคเห จ ภณฺฑนํ
อุภโต ปทุฏฺฐกมฺมนฺตา อุทกมฺหิ ถลมฺหิ จาติ.

นวมํ อุภโตภฏฺฐชาตกํ.

๑๐. กากชาตกํ

[๑๔๐] “นิจฺจํ อุพฺพิคฺคหทยา สพฺพโลกวิเหสกา
ตสฺมา เนสํ วสา นตฺถิ กากานมฺหาก ญาตินนฺติ.

ทสมํ กากชาตกํ.

จุทฺทสโม อสมฺปทานวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อิตรีตรรกฺขสิ เขมิโย จ
ปโรสตปญฺเหน อาภสฺสโร ปุน
อถ หํสวรุตฺตมพพฺพุชฏฺ
ปฏนฏฺฐกกากวเรน ทสาติ.

๑๕. กกณฺฏกวคฺโค

๑. โคธชาตกํ

[๑๔๑] "น ปาปชนสํเสวี　　อจฺจนฺตสุขเมธติ
โคธากุลํ กกณฺฏาว　　กลึ ปาเปติ อตฺตนนฺติ.[๑]

ปฐมํ โคธชาตกํ.

๒. สิคาลชาตกํ[๒]

[๑๔๒] "เอตํ หิ เต ทุราชานํ　　ยํ เสสิ มตสายิตํ[๓]
ยสฺส เต กฑฺฒมานสฺส　　หตฺถา ทณฺโฑ น มุจฺจตีติ.

ทุติยํ สิคาลชาตกํ.

๓. วิโรจนชาตกํ[๔]

[๑๔๓] "ลสี จ เต นิปฺผลิตา　　มตฺถโก จ ปทาลิโต[๕]
สพฺพา เต ผาสุกา ภคฺคา　　อชฺช โข ตฺวํ วิโรจสีติ.

ตติยํ วิโรจนชาตกํ.

๔. นงฺคุฏฺฐชาตกํ

[๑๔๔] "พหุมฺเปตํ อสพฺภิ ชาตเวท
ยนฺตํ วาลธินาภิปูชยาม
มํสารหสฺส นตฺถชฺช มํสํ
นงฺคุฏฺฐมฺปิ ภวํ ปฏิคฺคหาตูติ.

จตุตฺถํ นงฺคุฏฺฐชาตกํ.

---

[๑] อิ. อตฺตานนฺติ　[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาลชาตกํ　[๓] ฉ.,เท. มตสายิกํ
[๔] ฉ.,เท. วิโรจชาตก　[๕] สี.,อิ. วิทาลิโต

๕. ราธชาตกํ

[๑๔๕] “น ตฺวํ ราธ วิชานาสิ อฑฺฒรตฺเต อนาคเต
อพฺยายตํ[๑] วิลปสิ วิรตฺเต[๒] โกสิยายเนติ.

ปญฺจมํ ราธชาตกํ.

๖. กากชาตกํ[๓]

[๑๔๖] “อปิ นุ หนุกา สนฺตา มุขญฺจ ปริสุสฺสติ
โอรมาม น ปาเรม ปูรเตว มโหทธีติ.

ฉฏฺฐํ กากชาตกํ.

๗. ปุปฺผรตฺตชาตกํ

[๑๔๗] “นยิทำ ทุกฺขํ อทุ ทุกฺขํ ยํ มำ ตุทติ วายโส
ยำ สามา ปุปฺผรตฺเตน กตฺติกำ นานุโภสฺสตีติ.

สตฺตมํ ปุปฺผรตฺตชาตกํ.

๘. สิคาลชาตกำ[๔]

[๑๔๘] “นาหำ ปุนำ น จ ปุนำ น จาปิ อปุนปฺปุนำ
หตฺถิโพนฺทึ ปเวกฺขามิ[๕] ตถา หิ ภยตชฺชิโตติ.

อฏฺฐมำ สิคาลชาตกำ.

๙. เอกปณฺณชาตกำ

[๑๔๙] “เอกปณฺโณ อยำ รุกฺโข น ภูมฺยา จตุรงฺคุโล
ผเลน วิสกปฺเปน มหายำ กึ ภวิสฺสตีติ.

นวมำ เอกปณฺณชาตกำ.

---

[๑] ฉ.,เท. อพฺยยตำ [๒] ฉ.,เท. วิรตฺตา [๓] ฉ.,เท. สมุทฺทกากชาตกำ
[๔] ฉ.,เท. สิงฺคาลชาตกำ [๕] เท. ปวกฺขามิ

๑๐. สญฺชีวชาตกํ

[๑๕๐] "อสนฺตํ โย ปคฺคณฺหาติ　　อสนฺตํ จูปเสวติ
ตเมว ฆาสํ กุรุเต　　พฺยคฺโฆ สญฺชีวิโก ยถาติ.

ทสมํ สญฺชีวชาตกํ.

ปณฺณรสโม กกณฺฏกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

สุขเมธติ ทณฺฑวโร จ ปุน
ลสิวาลธิ ปญฺจมราชวโร
สมโหทธิกตฺติกโพนฺทิ ปุน
จตุรงฺคุลพฺยคฺฆวเรน ทสาติ.

ตตฺร[๑] วคฺคุทฺทานํ ภวติ.[๑]

[๒]

อปณฺณกํ สีลวคฺคกุรุงฺค
กุลาวกํ อตฺถกาเมน ปญฺจมํ
อาสึโสอิตฺถีวรุณํ อปายิ
ลิตฺตวคฺเคน เต ทส
ปโรสตํ หึสิ สริกฺขํ[๓] อสมฺปทํ
ปาปเสวิวคฺโค[๔] เอกนิปาตมฺหิลงฺกตํ.

เอกกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

[๑-๑] ฉ.,เท. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.
[๒] ฉ.,เท. อถ วคฺคุทฺทานํ
[๓] ฉ.,เท. ปโรสตํ หึจิ กุสนาฬิ
[๔] ฉ.,เท. กกณฺฏกวคฺโค

๒. ทุกนิปาโต

๑. ทพฺหวคฺโค

๑. ราโชวาทชาตกํ (๑๕๑)

[๑๕๑] “ทพฺหํ ทพฺหสฺส ขิปติ พลฺลิโก[๑] มุทุนา มุทุ๋
สาธุมฺปิ สาธุนา เชติ อสาธุมฺปิ อสาธุนา
เอตาทิโส อยํ ราชา มคฺคา อุยฺยาหิ สารถิ.

[๑๕๒] อกฺโกเธน ชิเน โกธํ อสาธุ๋ สาธุนา ชิเน
ชิเน กทริยํ ทาเนน สจฺเจนาลิกวาทินํ
เอตาทิโส อยํ ราชา มคฺคา อุยฺยาหิ สารถีติ.

ปฐมํ ราโชวาทชาตกํ.

๒. สิคาลชาตกํ[๒] (๑๕๒)

[๑๕๓] “อสเมกฺขิตกมฺมนฺตํ ตุริตาภินิปาตินํ
ตานิ[๓] กมฺมานิ ตปฺเปนฺติ อุณฺหํ วชฺโฌหิตํ มุเข.

[๑๕๔] สีโห จ สีหนาเทน ททฺทรํ อภินาทยิ
สุตฺวา สีหสฺส นิคฺโฆสํ สิคาโล[๔] ททฺทเร วสํ
ภีโต สนฺตาสมาปาทิ หทยญฺจสฺส อปฺผลีติ.

ทุติยํ สิคาลชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ผลฺลิโก
[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาลชาตกํ
[๓] สี.,ฉ.,เท. สานิ
[๔] ฉ.,เท. สิงฺคาโล

๓. สูกรชาตกํ (๑๕๓)

[๑๕๕] "จตุปฺปโท อหํ สมฺม ตฺวมฺปิ สมฺม จตุปฺปโท
เอหิ สมฺม[๑] นิวตฺตสฺสุ กินฺนุ ภีโต ปลายสิ.

[๑๕๖] อสุจิ ปูติโลโมสิ ทุคฺคนฺโธ วาสิ สูกร
สเจ ยุชฺฌิตุกาโมสิ ชยํ สมฺม ททามิ เตติ.

ตติยํ สูกรชาตกํ.

๔. อุรคชาตกํ (๑๕๔)

[๑๕๗] "อิฏฺฐรคานํ ปวโร ปวิฏฺโฐ
เสลสฺส วณฺเณน ปโมกฺขมิจฺฉํ
พฺรหฺมญฺจ วณฺณํ อปจายมาโน
พุภุกฺขิโต โน วิสหามิ[๒] โภตฺตุํ.

[๑๕๘] โส พฺรหฺมคุตฺโต จิรเมว ชีว
ทิพฺยา จ เต ปาตุภวนฺตุ ภกฺขา
โส[๓] พฺรหฺมวณฺณํ อปจายมาโน
พุภุกฺขิโต โน วิตราสิ โภตฺตุนฺติ.

จตุตฺถํ อุรคชาตกํ.

๕. ภคฺคชาตกํ[๔] (๑๕๕)

[๑๕๙] "ชีว วสฺสสตํ ภคฺค[๕] อปรานิ จ วีสติ[๖]
มา มํ ปิสาจา ขาทนฺตุ ชีว ตฺวํ สรโทสตํ.

---

[๑] สี.,อิ. สีห [๒] ฉ.,เท. วิตรามิ [๓] ฉ.,เท. โย
[๔] อิ. คคฺคชาตกํ [๕] สี.,อิ. คคฺค [๖] ฉ.,เท. วีสตี

[๑๖๐] ตฺวมฺปิ วสฺสสตํ ชีว อปรานิ จ วีสติ[๑]
วิสํ ปิสาจา ขาทนฺตุ ชีว ตฺวํ สรโทสตนฺติ.

ปญฺจมํ ภคฺคชาตกํ.

๖. อลีนจิตฺตชาตกํ (๑๕๖)

[๑๖๑] "อลีนจิตฺตํ นิสฺสาย ปหฏฺฐา มหตี จมู
โกสลํ เสนาสนฺตุฏฺฐึ ชีวคฺคาหํ อคาหยิ.

[๑๖๒] เอวํ นิสฺสยสมฺปนฺโน ภิกฺขุ อารทฺธวีริโย
ภาวยํ กุสลํ ธมฺมํ โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา
ปาปุเณ อนุปุพฺเพน สพฺพสโยชนกฺขยนฺติ.

ฉฏฺฐํ อลีนจิตฺตชาตกํ.

๗. คุณชาตกํ (๑๕๗)

[๑๖๓] "เยนกามํ ปณาเมติ ธมฺโม พลวตฺตํ มิคี[๒]
อุนฺนทนฺตี วิชานาหิ ชาตํ สรณโต ภยํ.

[๑๖๔] อปิ เจปิ ทุพฺพโล มิตฺโต มิตฺตธมฺเมสุ ติฏฺฐติ
โส ญาตโก จ พนฺธุ จ โส มิตฺโต โส จ เม สขา
ทาจินิ มาติมญฺญิวฺโห[๓] สิคาโล[๔] มม ปาณโทติ.

สตฺตมํ คุณชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วีสตี
[๒] ฉ.,เท. มิคี
[๓] ฉ.,เท. มาติมญฺญิฏฺโฐ
[๔] ฉ.,เท. สิงฺคาโล

๘. สุหนุชาตกํ (๑๕๘)

[๑๖๕] "นยิทํ วิสมสีเลน　　โสเณน สุหนุสฺสห[๑]
สุหนุปิ[๒] ตาทิโสเยว　　โย โสณสฺส ส โคจโร.

[๑๖๖] ปกฺขนฺทินา ปคพฺเภน　　นิจฺจํ สนฺทานขาทินา
สเมติ ปาปี ปาเปน　　สเมติ อสตาสตนฺติ.[๓]

อฏฺฐมํ สุหนุชาตกํ.

๙. โมรชาตกํ (๑๕๙)

[๑๖๗] "อุเทตยญฺจกฺขุมา เอกราชา
หริสฺสวณฺโณ ปจวิปฺปภาโส
ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปจวิปฺปภาสํ
ตยชฺช คุตฺตา วิหเรมุ ทิวสํ
เย พฺราหฺมณา เวทคู[๔] สพฺพธมฺเม
เต เม นโม เต จ มํ ปาลยนฺตุ
นมตฺถุ พุทฺธานํ นมตฺถุ โพธิยา
นโม วิมุตฺตานํ นโม วิมุตฺติยา
อิมํ โส ปริตฺตํ กตฺวา　　โมโร จรติ เอสนา.

[๑๖๘] อเปตยญฺจกฺขุมา เอกราชา
หริสฺสวณฺโณ ปจวิปฺปภาโส
ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปจวิปฺปภาสํ
ตยชฺช[๕] คุตฺตา วิหเรมุ รตฺตี
เย พฺราหฺมณา เวทคู สพฺพธมฺเม

---

[๑] ฉ.,เท. สุหนู สห　[๒] ฉ.,เท. สุหนูปิ　[๓] ฉ.,เท. อสตา อสนฺติ.
[๔] ฉ.,เท. เวทคู, เอวมุปริปิ.　[๕] ฉ.,เท. ตยาชฺช

เต เม นโม เต จ มํ ปาลยนฺตุ
นมตฺถุ พุทฺธานํ นมตฺถุ โพธิยา
นโม วิมุตฺตานํ นโม วิมุตฺติยา
อิมํ โส ปริตฺตํ กตฺวา โมโร วาสมกปฺปยีติ.

นวมํ โมรชาตกํ.

๑๐. วินีลกชาตกํ[๑] (๑๖๐)

[๑๖๙] "เอวเมว นูน ราชานํ เวเทหํ มิถิลคฺคหํ
อสฺสา วหนฺติ อาชญฺญา ยถา หํสา วินีลกํ.

[๑๗๐] วินีล ทุคฺคํ ภชติ[๒] อภูมึ ตาต เสวสิ
คามนฺตกานิ เสวสฺสุ เอตํ มาตาลยํ ตุวนฺติ.[๓]

ทสมํ วินีลกชาตกํ.

ปฐโม ทพฺภวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

วรพลฺลิกททฺทรสูกรโก
อุรคุตฺตมปญฺจมภคฺควโร
มหตีจมุยาวสิคาลวโร
สุหนุตฺตมโมรวินีลํ ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วินีลชาตกํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ภชสิ
[๓] ฉ.,เท. ตวาติ.

๒. สนฺถวคฺโค

๑. อินฺทสมานโคตฺตชาตกं (๑๖๑)

[๑๗๑] "น สนฺถวํ กาปุริเสน กยิรา
อริโยนริเยน ปชานมตฺถํ
จิรานุวุฏฺโ̀ปิ กโรติ ปาปึ
คโช ยถา อินฺทสมานโคตฺตํ.

[๑๗๒] ยเทว[๑] ชญฺญา 'สทิโส มมนฺติ
สีเลน ปญฺญาย สุเตน จาปิ
เตเนว เมตฺตึ กยิราถ สทฺธึ
สุโข หเว[๒] สปฺปุริเสน สงฺคโมติ.

ปฐมํ อินฺทสมานโคตฺตชาตกं.

๒. สนฺถวชาตกं (๑๖๒)

[๑๗๓] "น สนฺถวสฺมา ปรมตฺถิ ปาปิโย
โย สนฺถโว กาปุริเสน โหติ
สนฺตปฺปิโต สปฺปินา ปายาเสน
กิจฺฉา กตํ ปณฺณกุฏึ อทาฑฺหิ.[๓]

[๑๗๔] น สนฺถวสฺมา ปรมตฺถิ เสยฺโย
โย สนฺถโว สปฺปุริเสน โหติ
สีหสฺส พยคฺฆสฺส จ ทีปิโน จ
สามา มุขํ เลหติ สนฺถเวนาติ.

ทุติยं สนฺถวชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. ยํ เตฺวว　[๒] สี. สุขาวโห　[๓] ฉ.,เท. อทยฺหิ　อิ. อทฏฺฐหิ

๓. สุสีมชาตกं (๑๖๓)

[๑๗๕] “กาพา มิคา เสตทนฺตา ตวีเม[๑]
ปโรสตํ เหมชาลาภิฉนฺนา
‘เต เต ททามีติ สุสีม พฺรูสิ
อนุสฺสรํ เปตฺติปิตามหานํ.

[๑๗๖] กาพา มิคา เสตทนฺตา มมีเม[๒]
ปโรสตํ เหมชาลาภิฉนฺนา
‘เต เต ททามีติ วทามิ มาณว
อนุสฺสรํ เปตฺติปิตามหานฺติ.

ตติยं สุสีมชาตกं.

๔. คิชฺฌชาตกं (๑๖๔)

[๑๗๗] “ยนฺนู คิชฺโฌ โยชนสตํ กฺณปานิ อเวกฺขติ
กสฺมา ชาลญฺจ ปาสญฺจ อาสชฺชาปิ น พุชฺฌสิ.

[๑๗๘] ยทา ปราภโว โหติ โปโส ชีวิตสงฺขเย
อถ ชาลญฺจ ปาสญฺจ อาสชฺชาปิ น พุชฺฌตีติ.

จตุตฺถํ คิชฺฌชาตกं.

๕. นกุลชาตกं (๑๖๕)

[๑๗๙] “สนฺธึ กตฺวา อมิตฺเตน อณฺฑเชน ชลาพุช
วิวริย ทาจิ สยสิ[๓] กุโต เต ภยมาคตํ.

---

[๑] สี.,อิ. ตว อิเม
[๒] สี.,อิ. มม อิเม
[๓] ฉ.,เท. เสสิ

[๑๘๐] สงฺเกเถว อมิตฺตสฺมึ　　มิตฺตสฺมิมฺปิ น วิสฺสเส
อภยา ภยมุปฺปนฺนํ　　อปิ มูลานิ กนฺตตีติ.

ปญฺจมํ นกุลชาตกํ.

๖. อุปสาฬฺหกชาตกํ (๑๖๖)

[๑๘๑] "อุปสาฬฺหกนามานํ[๑]　　สหสฺสานิ จตุทฺทส
อสฺมึ ปเทเส ทฑฺฒานิ　　นตฺถิ โลเก อนามตํ.

[๑๘๒] ยมฺหิ สจฺจญฺจ ธมฺโม จ　　อหึสา สญฺญโม ทโม
เอตทริยา เสวนฺติ　　เอตํ โลเก อนามตนฺติ.

ฉฏฺฐํ อุปสาฬฺหกชาตกํ.

๗. สมิทฺธิชาตกํ (๑๘๗)

[๑๘๓] "อภุตฺวา ภิกฺขสิ ภิกฺขุ　　น หิ ภุตฺวาน ภิกฺขสิ
ภุตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขสฺสุ　　มา ตํ กาโล อุปจฺจคา.

[๑๘๔] กาลํ โวหํ น ชานามิ　　ฉนฺโน กาโล น ทิสฺสติ
ตสฺมา อภุตฺวา ภิกฺขามิ　　มา มํ กาโล อุปจฺจคาติ.

สตฺตมํ สมิทฺธิชาตกํ.

๘. สกุณคฺฆิชาตกํ (๑๖๘)

[๑๘๕] "เสโน พลสา ปตมาโน　　ลาปึ โคจรภูมิยานึ
สหสา อชฺฌปตฺโตว　　มรณํ เตนุปาคมิ.

[๑๘๖] โสหํ นเยน สมฺปนฺโน　　เปตฺติเก โคจเร รโต
อเปตสตฺตุ โมทามิ　　สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโนติ.

อฏฺฐมํ สกุณคฺฆิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อุปสาฬฺหกนามานิ

๙. อรกชาตกं (๑๖๙)

[๑๘๗] "โย เว เมตฺเตน จิตฺเตน สพฺพโลกานุกมฺปติ
อุทฺธํ อโธ จ ติริยญฺจ [๑] อปฺปมาเณน สพฺพโส.

[๑๘๘] อปฺปมาณํ หิตํ จิตฺตํ ปริปุณฺณํ สุภาวิตํ
ยํ ปมาณํ กตํ [๒] กมฺมํ น ตํ ตตฺราวสิสฺสตีติ.

นวมํ อรกชาตกं.

๑๐. กกณฺฏกชาตกं (๑๗๐)

[๑๘๙] "นายํ ปุเร อุนฺนมติ [๓] โตรณคฺเค กกณฺฏโก
มโหสธ วิชานาหิ เกน ถทฺโธ กกณฺฏโก.

[๑๙๐] อลทฺธปุพฺพํ ลทฺธาน อฑฺฒมาสํ กกณฺฏโก
อติมญฺญติ ราชานํ เวเทหํ มิถิลคฺคหนฺติ.

ทสมं กกณฺฏกชาตกं.

ทุติโย สนฺถววคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ อินฺทสมานสปณฺณกุฏิ
สุสิมฺพฺตมคิชฺฌชลาพุชโก
อุปสาพฺหกภิกฺขุสลาปวโร
อถ เมตฺตวโร ทส ปุณฺณมาติ. [๔]

---

[๑] ฉ.,เท. ติริยํ
[๒] ฉ.,เท. ปมาณกตํ
[๓] ฉ.,เท. อุณฺณมติ
[๔] ฉ.,เท. ทส ปุณฺณมตีติ.

๓. กลฺยาณธมฺมวคฺโค[๑]

๑. กลฺยาณธมฺมชาตกํ (๑๗๑)

[๑๙๑] "กลฺยาณธมฺโมติ ยทา ชนินฺท
โลเก สมญฺญํ อนุปาปุณาติ
ตสฺมา น หิยฺเยถ นโร สปญฺโญ
หิริยาปิ สนฺโต ธุรมาทิยนฺติ.

[๑๙๒] สายํ สมญฺญา อิธ มชฺช ปตฺตา
'กลฺยาณธมฺโมติ ชนินฺท โลเก
ตาหํ สเมกฺขํ อิธ ปพฺพชิสฺสํ
น หิ มตฺถิ ฉนฺโท อิธ กามโภเคติ.

ปฐมํ กลฺยาณธมฺมชาตกํ.

๒. ททฺทรชาตกํ (๑๗๒)

[๑๙๓] "โก นุ สทฺเทน มหตา　　อภินาเทติ ททฺทรํ
ตํ[๒] สีหา นปฺปฏินทนฺติ[๓]　　โก นาเมโส มิคาภิภู.[๔]

[๑๙๔] อธโม มิคชาตานํ　　สิคาโล[๕] ตาต วสฺสติ
ชาติมสฺส ชิคุจฺฉนฺตา　　ตุณฺหี สีหา สมจฺฉเรติ.

ทุติยํ ททฺทรชาตกํ.

---

[๑] ฉ. กลฺยาณวคฺโค
[๒] สี.,อิ. กึ
[๓] สี.,อิ. นปฺปฏินนฺทนฺติ
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. มิคาธิภู.
[๕] ฉ.,เท. สิงฺคาโล

๓. มกฺกฏชาตกํ (๑๗๓)

[๑๙๕] "ตาต มาณวโก เอโส ตาลมูลํ อปสฺสิโต
อคารกญฺจิทำ อตฺถิ หนฺท เทมสฺสคารกำ.

[๑๙๖] มา โข ตำ ตาต ปกฺโกสิ ทูเสยฺย โน อคารกำ
เนตาทิสำ มุขำ โหติ พฺราหฺมณสฺส สุสีลิโนติ.

ตติยำ มกฺกฏชาตกำ.

๔. ทุพฺภิยมกฺกฏชาตกำ (๑๗๔)

[๑๙๗] "อทมฺห เต วาริ พหุตฺตรูปำ[๑]
ฆมฺมาภิตตฺตสฺส ปิปาสิตสฺส
โสทานิ ปิตฺวาน กิกึ[๒] กโรสิ
น สงฺคโม[๓] ปาปชเนน เสยฺโย.

[๑๙๘] โก เต สุโต วา ทิฏฺโ วา 'สีลวา นาม มกฺกโฏ
อิทานิ โข ตำ โอหจฺจ[๔] เอสา อสฺมาก ธมฺมตาติ.

จตุตฺถำ ทุพฺภิยมกฺกฏชาตกำ.

๕. อาทิจฺจุปฏฺฐานชาตกำ (๑๗๕)

[๑๙๙] "สพฺเพสุ กิร ภูเตสุ สนฺติ สีลสมาหิตา
ปสฺส สาขมิคำ[๕] ชมฺมำ อาทิจฺจมุปติฏฺฐติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปหูตรูปำ
[๒] ฉ.,เท. กิริงฺกโรสิ
[๓] ฉ.,เท. อสงฺคโม
[๔] ฉ.,เท. โอหจฺจ
[๕] ฉ.,เท. สาขามิคำ

[๒๐๐] นาสฺส สีลํ วิชานาถ　　อนญฺญาย ปสํสถ
อคฺคิหุตญฺจ อูหนํ[๑]　　เทฺว จ ภินฺนา กมณฺฑลูติ.

ปญฺจมํ อาทิจฺจุปฏฺฐานชาตกํ.

๖. กพายมุฏฺฐิชาตกํ (๑๗๖)

[๒๐๑] "พาโล วตายํ ทุมสาขโคจโร
ปญฺญา ชนินฺท นยิมสฺส วิชฺชติ
กพายมุฏฺฐึ อวกิริย เกวลํ
เอกํ กพายํ ปติตํ คเวสติ.

[๒๐๒] เอวเมว มยํ ราช　　เย จญฺเญ อติโลภิโน
อปฺเปน พหุํ เชยฺยาม[๒]　　กพาเยเนว วานโรติ.

ฉฏฺฐํ กพายมุฏฺฐิชาตกํ.

๗. ตินฺทุกชาตกํ (๑๗๗)

[๒๐๓] "ธนุหตฺถกลาเปหิ　　เนตฺตึสวรธาริภิ
สมนฺตา ปริกิณฺณมฺหา　　กถํ โมกฺโข ภวิสฺสติ.

[๒๐๔] อปฺเปว พหุกิจฺจานํ　　อตฺโถ ชาเยถ โกจิ นํ
อตฺถิ รุกฺขสฺส อจฺฉินฺนํ　　ขชฺช ตญฺเญว[๓] ตินฺทุกนฺติ.

สตฺตมํ ตินฺทุกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อคฺคิหุตฺตญฺจ อูหนฺนํ อิ. อูหนฺติ　　[๒] ฉ.,เท. ชิยฺยาม
[๓] ฉ.,เท. ขชฺชถญฺเญว

๘. กจฺฉปชาตกํ (๑๗๘)

[๒๐๕] "ชนิตํ[๑] เม ภวิตํ[๒] เม อิติ ปงฺเก อวสฺสยึ
ตํ มํ ปงฺโก อชฺฌภวิ ยถา ทุพฺพลกํ ตถา
ตํ ตํ วทามิ ภคฺควา สุโณหิ วจนํ มม.

[๒๐๖] คาเม วา ยทิวารญฺเญ สุขํ ยตฺราธิคจฺฉติ
ตํ ชนิตํ[๑] ภวิตญฺจ[๓] ปุริสสฺส ปชานโต
ยหึ[๔] ชีเว ตหึ[๔] คจฺเฉ น นิเกตหโต สิยาติ.

อฏฺฐมํ กจฺฉปชาตกํ.

๙. สตธมฺมชาตกํ (๑๗๙)

[๒๐๗] "ตญฺจ อปฺปญฺจ อุจฺฉิฏฺฐํ ตญฺจ กิจฺเฉน โน อทา
โสหํ พฺราหฺมณชาติโก ยํ ภุตฺตํ ตมฺปิ อุคฺคตํ.

[๒๐๘] เอวํ ธมฺมํ นิรงฺกตฺวา โย อธมฺเมน ชีวติ
สตธมฺโมว ลาเภน ลทฺเธนาปิ น นนฺทตีติ.

นวมํ สตธมฺมชาตกํ.

๑๐. ทุทฺททชาตกํ (๑๘๐)

[๒๐๙] "ทุทฺททํ ททมานานํ ทุกฺกรํ กมฺมกุพฺพตํ
อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ สตํ ธมฺโม ทุรนฺวโย.[๖]

---

[๑] ฉ.,เท. ชนิตฺตํ
[๒] ฉ.,เท. ภวิตฺตํ
[๓] ฉ.,เท. ภวิตฺตญฺจ
[๔] ฉ.,เท. ยมฺหิ
[๕] ฉ.,เท. ตมฺหิ
[๖] ฉ.,เท. ทุชนฺนโย

[๒๑๐] ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ　　นานา โหติ อิโต คติ
อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ　　สนฺโต สคฺคปรายนาติ.

ทสมํ ทุทฺททชาตกํ.

ตติโย กลฺยาณธมฺมวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

สุสมญฺญมิคาธิภู มาณวโก
วาริพหูตรูปาทิจฺจุปฏฺฐานา
สกพายสตินฺทุกปงฺก ปุน
สตธมฺมสุทฺททเกน ทสาติ.

๔. อสทิสวคฺโค

๑. อสทิสชาตกํ (๑๘๑)

[๒๑๑] “ธนุคฺคโห อสทิโส ราชปุตฺโต มหพฺพโล
ทูเร ปาตี อกฺขณเวธี มหากายปฺปทาลโน.
[๒๑๒] สพฺพามิตฺเต รณํ กตฺวา น จ กิญฺจิ[๑] วิเหฐยิ
ภาตรํ โสตฺถึ กตฺวาน สญฺญมํ[๒] อชฺฌุปาคมีติ.

ปฐมํ อสทิสชาตกํ.

๒. สงฺคามาวจรชาตกํ (๑๘๒)

[๒๑๓] “สงฺคามาวจโร สูโร พลวา อิติ วิสฺสุโต
กินฺนุ โตรณมาสชฺช ปฏิกฺกมสิ กุญฺชร.
[๒๑๔] โอมทฺท ขิปฺป ปลีฆํ เอสิกานิ จ อุพฺพห[๓]
โตรณานิ จ มทฺทิตฺวา ขิปฺป ปวิส กุญฺชราติ.

ทุติยํ สงฺคามาวจรชาตกํ.

๓. วาโลทกชาตกํ (๑๘๓)

[๒๑๕] “วาโลทกํ อปฺปรสํ นิหีนํ
ปิตฺวา มโท ชายติ คทฺรภานํ
อิมญฺจ ปิตฺวาน รสํ ปณีตํ
มโท น สญฺชายติ สินฺธวานํ.

---

[๑] ฉ.,เท. กญฺจิ [๒] ฉ.,เท. สัยมํ [๓] ฉ.,เท. อพฺพห

[๒๑๖] อปฺปมฺปิวิตฺวาน นิหีนชจฺโจ
โส มชฺชตี เตน ชนินฺท ผุฏฺโฐ[๑]
โธรยฺหสีลี จ กุลมฺหิ ชาโต
น มชฺชตี อคฺครสํ ปิวิตฺวาติ.

ตติยํ วาโลทกชาตกํ.

๔. คิริทตฺตชาตกํ (๑๘๔)

[๒๑๗] "ทูสิโต คิริทตฺเตน[๒] หโย สามสฺส ปณฺฑโว
โปราณํ ปกติ หิตฺวา ตสฺเสวานุวิธิยฺยติ.

[๒๑๘] สเจ จ[๓] ตนฺโช โปโส สิงฺคาราการกปฺปิโต[๔]
อานเน ตํ คเหตฺวาน มณฺฑเล ปริวตฺตเย
ขิปฺปเมว ปหนฺตฺวาน[๕] ตสฺเสวานุวิธิยฺยตีติ.

จตุตฺถํ คิริทตฺตชาตกํ.

๕. อนภิรติชาตกํ (๑๘๕)

[๒๑๙] "ยโถทเก อาวิเล อปฺปสนฺเน
น ปสฺสติ สิปฺปิกสมฺพุกญฺจ
สกุขรํ วาลุกํ มจฺฉคุมฺพํ
เอวํ อาวิลมฺหิ จิตฺเต
น โส[๖] ปสฺสติ อตฺตทตฺถํ ปรตฺถํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปุฏฺโฐ
[๒] อิ. คิริทนฺเตน
[๓] อิ. ว.
[๔] สี.,ฉ.,เท. สิขราการกปฺปิโต
[๕] อิ. ปหตฺวาน
[๖] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๒๒๐] ยโถทเก อจฺเฉ วิปฺปสนฺเน
โส ปสฺสติ สิปฺปิกสมฺพุกญฺจ
สกฺขรํ วาลุกํ มจฺฉคุมฺพํ
เอวํ อนาวิลมฺหิ จิตฺเต
โส ปสฺสติ อตฺตทตฺถํ ปรตฺถนฺติ.

ปญฺจมํ อนภิรติชาตกํ.

๖. ทธิวาหนชาตกํ (๑๘๖)

[๒๒๑] "วณฺณคนฺธรสูเปโต อมฺโพยํ อหุวา ปุเร
ตเมว ปูชํ ลภามาโน เกนมฺโพ กฏุกปฺผโล.

[๒๒๒] ปุจิมนฺทปริวาโร อมฺโพ เต ทธิวาหน
มูลํ มูเลน สํสฏฺโ สาขา[๑] สาขํ[๑] นิเสวเร
อสาตสนฺนิวาเสน เตนมฺโพ กฏุกปฺผโลติ.

ฉฏฺโ ทธิวาหนชาตกํ.

๗. จตุมฏฺฐชาตกํ (๑๘๗)

[๒๒๓] "อุจฺเจ วิฏปมารุยฺห[๒] มนฺตยวฺโห รโหคตา
นีเจ โอรุยฺห มนฺตวฺโห มิคราชาปิ โสสฺสติ.

[๒๒๔] ยํ[๓] สุปณฺโณ สุปณฺเณน[๓] เทโว เทเวน มนฺตเย
กึ ตตฺถ[๔] จตุมฏฺฐสฺส วิลํ ปวิส ชมฺพุกาติ.

สตฺตมํ จตุมฏฺฐชาตกํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. สาขา สาขา
[๒] ฉ.,เท. วิฏภิมารุยฺห
[๓-๓] ฉ.,เท. ยํ สุวณฺโณ สุวณฺเณน
[๔] ฉ.,เท. เตตฺถ

๘. สีหโกตฺถุกชาตกं [๑] (๑๘๘)

[๒๒๕] “สีหงฺคุลี สีหนโข　　สีหปาทปฺปติฏฺฐิโต
โส สีโห สีหสงฺฆมฺหิ　　เอโก นทติ อญฺญถา.

[๒๒๖] มา ตฺวं นทิ ราชปุตฺต　　อปฺปสทฺโท วเน วส
สเรน โข ตं ชาเนยฺยุ๋ं　　น หิ เต เปตฺติโก สโรติ.

อฏฺฐมं สีหโกตฺถุกชาตกं.

๙. สีหจมฺมชาตกं (๑๘๙)

[๒๒๗] “เนตं สีหสฺส นทิตं　　น พยคฺฆสฺส น ทีปิโน
ปารุโต สีหจมฺเมน　　ชมฺโม นทติ คทฺรโภ.

[๒๒๘] จิรมฺปิ โข ตं ขาเทยฺย　　คทฺรโภ หริตं ยวं
ปารุโต สีหจมฺเมน　　รวมาโนว [๒] ทูสยีติ.

นวมं สีหจมฺมชาตกं.

๑๐. สีลานิสංสชาตกं (๑๙๐)

[๒๒๙] “ปสฺส สทฺธาย สีลสฺส　　จาคสฺส จ อยं ผลं
นาโค นาวาย วณฺเณน　　สทฺธं วหตุปาสกं.

[๒๓๐] สพฺภิเรว สมาเสถ　　สพฺภิ กุพฺเพถ สนฺถวं
สตं หิ สนฺนิวาเสน　　โสตฺถึ คจฺฉติ นฺหาปิโตติ.

ทสมं สีลานิสංสชาตกं.

จตุตฺโถ อสทิสวคฺโค.

---

[๑] ฉ.,เท. สีหโกตฺถุชาตกं　　อิ. สีหโกฏฺฐุกชาตกं　　[๒] ฉ.,เท. จ

ตสฺสุทฺทานํ

ธนุคฺคหกุฌฺชรอปฺปรโส
คิริทตฺตมนาวิลจิตฺตวรํ
ทธิวาหนชมฺพูกสีหนโข
หริตยวนาควเรน ทสาติ.

๕. รุหกวคฺโค

๑. รุหกชาตกํ (๑๙๑)

[๒๓๑] "อมฺโภ[๑] รุหก ฉินฺนาปิ　　ชิยา สนฺธิยฺยเต[๒] ปุน
สนฺธิยสฺสุ ปุราณิยา　　มา โกธสฺส วสํ คมิ.

[๒๓๒] วิชฺชมาเนสุ (มุทุ) วาเกสุ[๓]　　วิชฺชมาเนสุ การิสุ
อญฺญํ ชิยํ กริสฺสามิ[๔]　　อลญฺเญว ปุราณิยาติ.

ปฐมํ รุหกชาตกํ.

๒. สิริกาพกณฺณิชาตกํ (๑๙๒)

[๒๓๓] "อิตฺถี สิยา รูปวตี　　สา จ สีลวตี สิยา
ปุริโส ตํ น อิจฺเฉยฺย　　สทฺทหาสิ มโหสธ.

[๒๓๔] สทฺทหามิ มหาราช　　ปุริโส ทุพฺภโค สิยา
สิรี จ กาพกณฺณี จ　　น สเมนฺติ กุทาจนนฺติ.

ทุติยํ สิริกาพกณฺณิชาตกํ.

๓. จุลฺลปทุมชาตกํ[๕] (๑๙๓)

[๒๓๕] "อยเมว สา อยมฺปิ[๖] โส อนญฺโญ
อยเมว โส หตฺถจฺฉินฺโน อนญฺโญ
ยมาห โกมาริปติโก[๗] มมนฺติ
วชฺฌิตฺถิโย นตฺถิ อิตฺถีสุ สจฺจํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อปิ　[๒] ฉ.,เท. สนฺธียเต
[๓] สี. วิชฺชมานาสุ มรุวาสุ อิ. วิชฺชมานาสุ มรุทฺวาสุ　[๔] อิ. กริสฺสาม
[๕] ฉ.,เท. จูฬปทุมชาตกํ　[๖] ฉ.,เท.,อิ. อหมฺปิ　[๗] ฉ.,เท.,อิ. โกมารปตี

[๒๓๖] อิมญฺจ ชมฺมํ มุสเลน หนฺตฺวา
ลุทฺทํ ฉวึ ปรทารูปเสวึ
อิมิสฺสา จ นํ ปาปปติพฺพตาย
ชีวนฺติยา ฉินฺทถ กณฺณนาสนฺติ.

ตติยํ จุลฺลปทุมชาตกํ.

๔. มณิโจรชาตกํ (๑๙๔)

[๒๓๗] "น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นูน
น หิ นูน สนฺติ อิธ โลกปาลา
สหสา กโรนฺตานมสญฺญตานํ
น หิ นูน สนฺติ[๑] ปฏิเสธิตาโร.

[๒๓๘] อกาเล วสฺสตี ตสฺส กาเล ตสฺส น วสฺสติ
สคฺคา จ จวติ ฐานา นนุ โส ตาวตา หโตติ.

จตุตฺถํ มณิโจรชาตกํ.

๕. ปพฺพตูปตฺถรชาตกํ[๒] (๑๙๕)

[๒๓๙] "ปพฺพตูปตฺถเร[๓] รมฺเม ชาตา โปกฺขรณี สิวา
ตํ สิคาโล[๔] อปาปาสิ[๕] ชานํ สีเหน รกฺขิตํ.

[๒๔๐] ปิวนฺติ เจ[๖] มหาราช สาปทานิ มหานที
น เตน อนที โหติ ขมสฺสุ ยทิ เต ปิยาติ.

ปญฺจมํ ปพฺพตูปตฺถรชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สนฺตี
[๒] อิ. ปพฺพตปตฺถรชาตกํ
[๓] สี.,อิ. ปพฺพตปตฺถเร
[๔] ฉ.,เท. สิงฺคาโล
[๕] ฉ.,เท. อปาปายิ
[๖] อิ. ว

๖. วลาหกสฺสชาตกํ (๑๕๖)

[๒๔๑] "เย น กาหนฺติ โอวาทํ　　นรา พุทฺเธน เทสิตํ
พฺยสนํ เต คมิสฺสนฺติ　　รกฺขสีหิว วาณิชา.

[๒๔๒] เย จ กาหนฺติ โอวาทํ　　นรา พุทฺเธน เทสิตํ
โสตฺถึ ปารํ คมิสฺสนฺติ　　วลาเหเนว[๑] วาณิชาติ.

ฉฏฺฐํ วลาหกสฺสชาตกํ.

๗. มิตฺตามิตฺตชาตกํ (๑๕๗)

[๒๔๓] "น นํ อุมฺหยเต ทิสฺวา　　น จ นํ ปฏินนฺทติ
จกฺขูนิ จสฺส น ททาติ　　ปฏิโลมญฺจ วตฺตติ.

[๒๔๔] "เอเต ภวนฺติ อาการา　　อมิตฺตสฺมึ ปติฏฺฐิตา
เยหิ อมิตฺตํ ชาเนยฺย　　ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺฑิโตติ.

สตฺตมํ มิตฺตามิตฺตชาตกํ.

๘. ราธชาตกํ (๑๕๘)

[๒๔๕] "ปวาสา อาคโต ตาต　　อิทานิ น จิราคโต
กจฺจินฺนุ ตาต เต มาตา　　น อญฺญมุปเสวติ.

[๒๔๖] น โข ปเนตํ สุภณฺ　　คิรึ สจฺจูปสญฺหิตํ[๒]
สเยถ โปฏฺฐปาโทว　　มุมฺมุเร[๓] อุปกูสิโตติ.[๓]

อฏฺฐมํ ราธชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. วาลาเหเนว　　[๒] ฉ.,เท.,อิ. สจฺจุปสํหิตํ
[๓-๓] ฉ.,เท. มุมฺมุเร อุปกูถิโตติ. อิ. มุมฺมุเร อุปกูสิโต

๙. คหปติชาตกं (๑๙๙)

[๒๔๗] "อุภยํ เม น ขมติ อุภยํ เม น รุจฺจติ
ยา จายํ โกฏฺฐโมติณฺณา 'น ทสฺสं[๑] อิติ ภาสติ.

[๒๔๘] ตํ ตํ คามปติ พฺรูมิ กทาเร อปฺปสฺมึ ชีวิเต
เทฺว มาเส สงฺครึ[๒] กตฺวา มํสํ ชรคฺควํ กิสํ
อปฺปตฺตกาเล โจเทสิ ตมฺปิ มยฺหํ น รุจฺจตีติ.

นวมํ คหปติชาตกं.

๑๐. สาธุสีลชาตกं (๒๐๐)

[๒๔๙] "สรีรทพฺยํ วุฑฺฒพฺยํ โสชจฺจํ สาธุสีลิยํ
พฺราหฺมณนฺเตว ปุจฺฉาม กินฺนุ[๓] เตสํ วนิมฺหเส.[๔]

[๒๕๐] อตฺโถ อตฺถิ สรีรสฺมึ วุฑฺฒพฺยสฺส นโม กเร
อตฺโถ อตฺถิ สุชาตสฺมึ สีลํ อสฺมาก รุจฺจตีติ.

ทสมํ สาธุสีลชาตกं.

ปญฺจโม รุหกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อปิรุหกรูปวตีมุสโล
ปวสนฺติ สปญฺจมโปกฺขรณี
อถ มุตฺติมวาณิชอุมฺหยเต
จิรอาคตโกฏฺจสรีร ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. นาทฺทสํ
[๒] สี. การึ อิ. การึ กตฺวาน
[๓] ฉ.,เท. กนฺนุ
[๔] สี.,อิ. วณิมฺหเส

๖. นตฺถทฺทุหวคฺโค

๑. พนฺธนาคารชาตกํ (๒๐๑)

[๒๕๑] "น ตํ ทฬฺหํ พนฺธนมาหุ ธีรา
ยทายสํ ทารุชปพฺพชญฺจ
สารตฺตรตฺตา มณิกุณฺฑเลสุ
ปุตฺเตสุ ทาเรสุ จ ยา อเปกฺขา.

[๒๕๒] เอตํ ทฬฺหํ พนฺธนมาหุ ธีรา
โอหารินํ สิถิลทุปฺปมุญฺจ๑
เอตมฺปิ เฉตฺวาน วชนฺติ ธีรา
อนเปกฺขิโน กามสุขํ ปหายาติ.

ปฐมํ พนฺธนาคารชาตกํ.

๒. เกฬิสีลชาตกํ (๒๐๒)

[๒๕๓] "หํสา โกญฺจา มยูรา จ　　หตฺถิโย๒ ปสทา มิคา
สพฺเพ สีหสฺส ภายนฺติ　　นตฺถิ กายสฺมิ ตุลฺยตา.
[๒๕๔] เอวเมว มนุสฺเสสุ　　ทหโร เจปิ ปญฺญวา
โส หิ ตตฺถ มหา โหติ　　เนว พาโล สรีรวาติ.

ทุติยํ เกฬิสีลชาตกํ.

---

๑ ฉ.,เท. สีถิลํ ทุปฺปมุญฺจ　　๒ ฉ.,เท. หตฺถโย

๓. ขนฺธปริตฺตชาตกํ[๑] (๒๐๓)

[๒๔๔] "วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ เอราปเถหิ เม
ฉพฺยาปุตฺเตหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ
อปาทเกหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม
จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม
มา มํ อปาทโก หึสิ มา มํ หึสิ ทิปาทโก
มา มํ จตุปฺปโท หึสิ มา มํ หึสิ พหุปฺปโท
สพฺเพ สตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา จ เกวลา
สพฺเพ ภทฺรานิ ปสฺสนฺตุ มา กิญฺจิ[๒] ปาปมาคมา.

[๒๔๖] อปฺปมาโณ พุทฺโธ อปฺปมาโณ ธมฺโม อปฺปมาโณ สงฺโฆ ปมาณวนฺตานิ สิรึสปานิ[๓] อหิ วิจฺฉิกา สตปที อุณฺณานาภี[๔] สรพู มูสิกา กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมนฺตุ ภูตานิ โสหํ นโม ภควโต นโม สตฺตนฺนํ สมฺมาสมฺพุทฺธานนฺติ.

ตติยं ขนฺธปริตฺตชาตกं.

๔. วีรกชาตกํ (๒๐๔)

[๒๔๗] "อปิ วีรก ปสฺเสสิ สกุณํ มญฺชุภาณกํ
มยูรคีวสงฺกาสํ ปตึ มยฺหํ สวิฏฺฐกํ.

[๒๔๘] อุทกถลจรสฺส ปกฺขิโน
นิจฺจํ อามกมจฺฉโภชิโน

---

[๑] สี.,อิ. ขณฺฑชาตก
[๒] ฉ.,เท.,อิ. มา กญฺจิ
[๓] ฉ.,เท. สิรีสปานิ
[๔] ฉ.,เท. อุณฺณนาภิ

ตสฺสานุกรํ สวิฏฺฐโก
เสวาเลหิ[๑] ปลิคุณฺฐิโต มโตติ.

จตุตฺถํ วีรกชาตกํ.

๕. คงฺเคยฺยชาตกํ (๒๐๕)

[๒๕๙] "โสภนฺติ[๒] มจฺฉา คงฺเคยฺยา อโถ โสภนฺติ ยามุนา[๒]
จตุปฺปทายํ[๓] ปุริโส นิโคฺรธปริมณฺฑโล
อีสกายตคีโว จ สพฺเพว อติโรจติ.

[๒๖๐] ยํ ปุจฺฉิโต น ตํ อกฺขา[๔] อญฺญํ อกฺขาติ[๔] ปุจฺฉิโต
อตฺตปฺปสํสโก โปโส นายํ อสฺมาก รุจฺจตีติ.

ปญฺจมํ คงฺเคยฺยชาตกํ.

๖. กุรุงฺคมิคชาตกํ (๒๐๖)

[๒๖๑] "อิงฺฆ วทฺธมยํ[๕] ปาสํ ฉินฺท ทนฺเตหิ กจฺฉป
อหํ ตถา กริสฺสามิ ยถา เนหิติ ลุทฺทโก.

[๒๖๒] กจฺฉโป ปาวิสี วารึ กุรุงฺโค ปาวิสี วนํ
สตปตฺโต ทุมคฺคมฺหา ทูเร ปุตฺเต อปานยีติ.

ฉฏฺฐํ กุรุงฺคมิคชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เสวาเล
[๒-๒] ฉ.,เท. โสภติ มจฺโฉคงฺเคยฺโย อโถ โสภติ ยามุโน
[๓] ฉ.,เท. จตุปฺปโทยํ
[๔] ฉ.,เท. อกฺขาสิ
[๕] ฉ.,เท. วฏฺฏมยํ

๗. อสฺสกชาตกํ (๒๐๗)

[๒๖๓] "อยมสฺสกราเชน เทโส วิจริโต มยา
อนุกามยกาเมน[๑] ปิเยน ปตินา สห.

[๒๖๔] นเวน สุขทุกฺเขน โปราณํ อปิถิยฺยติ[๒]
ตสฺมา อสฺสกรญฺญาว กีโฏ ปิยตโร มมนฺติ.[๓]

สตฺตมํ อสฺสกชาตกํ.

๘. สุสุมารชาตกํ[๔] (๒๐๘)

[๒๖๕] "อลเมเตหิ อมฺเพหิ ชมฺพูหิ ปนเสหิ จ
ยานิ ปารํ สมุทฺทสฺส วรํ มยฺหํ อุทุมฺพโร.

[๒๖๖] มหตี วต เต โพนฺทิ น จ ปญฺญา ตทูปิกา
สุสุมาร[๕] วญฺจิโต เมสิ คจฺฉทานิ ยถาสุขนฺติ.

อฏฺฐมํ สุสุมารชาตกํ.

๙. กุกฺกุฏชาตกํ[๖] (๒๐๙)

[๒๖๗] "ทิฏฺฐา มยา วเน รุกฺขา อสฺสกณฺณา วิเภทกา[๗]
น ตานิ เอวํ สกฺกนฺติ ยถา ตฺวํ รุกฺขํ สกฺกสิ.

[๒๖๘] ปุราณกุกฺกุโฏ[๘] อยํ เภตฺวา ปญฺชรมาคโต
กุสโล วาลปาสานํ อปกฺกมติ ภาสตีติ.

นวมํ กุกฺกุฏชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. อนุกามยานุกาเมน
[๒] สี.,อิ. อปิถียติ ฉ.,เท. อปิธียติ
[๓] ฉ.,เท. มมาติ
[๔] ฉ.,เท. สุสุมารชาตกํ
[๕] ฉ.,เท. สุสุมาร
[๖] สฺยา. กกฺกรชาตกํ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. วิภีฏกา
[๘] สฺยา. ปุราณกกฺกโร

๑๐. กนฺทคลกชาตกํ (๒๑๐)

[๒๖๙] "อมฺโภ โก นามยํ รุกฺโข　　สินฺนปตฺโต[๕] สกณฺฏโก
ยตฺถ เอกปฺปหาเรน　　อุตฺตมงฺคํ วิสาฏิตํ.[๖]

[๒๗๐] อจาริ วตายํ วิตุทํ วนานิ
กณฺจงฺครุกฺเขสุ อสารเกสุ
อถาสทา ขทิรํ ชาตสารํ
ยตฺถพฺภิทา ครุโฬ อุตฺตมงฺคนฺติ.

ทสมํ กนฺทคลกชาตกํ.

ฉฏฺโฐ นตฺถทฺธวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

ทฬฺหพนฺธนหํสวโร จ ปุน
วิรูปกฺขสวิฏฺฐกมจฺฉวโร
สกุรุงฺคสอสฺสกอมฺพวโร
ปุน กุกฺกุฏโก ครุเฬน ทสาติ.

---

[๕] สี.,อิ. สีนปตฺโต　　[๖] ฉ.,เท. วิภิชฺชิตํ

๗. พีรณตฺถมฺภกวคฺโค

๑. โสมทตฺตชาตกํ (๒๑๑)

[๒๗๑] "อกาสิ โยคฺคํ ธุวมปฺปมตฺโต
สวจฺฉรํ พีรณตฺถมฺภกสฺมึ
พฺยากาสิ อญฺญํ[๑] ปริสํ วิคยฺห
น นิยฺยโม ตายติ อปฺปปญฺญํ.

[๒๗๒] ทฺวยํ ยาจนโก ตาต โสมทตฺต นิคจฺฉติ
อลาภํ ธนลาภํ[๒] วา เอวํธมฺมา หิ ยาจนาติ.

ปฐมํ โสมทตฺตชาตกํ.

๒. อุจฺฉิฏฺฐภตฺตชาตกํ (๒๑๒)

[๒๗๓] "อญฺโญ อุปริโม วณฺโณ อญฺโญ วณฺโณ จ เหฏฺฐิโม
พฺราหฺมณี เตฺวว ปุจฺฉามิ กึ เหฏฺฐา กิญฺจ อุปฺปริ.

[๒๗๔] อหํ นโฏสฺมิ ภทฺทนฺเต ภิกฺขโกสฺมิ อิธาคโต
อยํ หิ โกฏฺฐโมติณฺโณ อยํ โส ยํ คเวสสีติ.

ทุติยํ อุจฺฉิฏฺฐภตฺตชาตกํ.

๓. ภรุราชชาตกํ[๓] (๒๑๓)

[๒๗๕] "อิสีนมนฺตรํ กตฺวา ภรุราชาติ[๔] เม สุตํ
อุจฺฉินฺโน สห รฏฺเฐหิ[๕] ส ราชา วิภวํ คโต.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. สญฺญํ [๒] สี.,อิ. ธนลาภญฺจ [๓] ทยฺ. กุรุราชชาตกํ
[๔] ทยฺ. กุรุราชาติ [๕] สี.,อิ. รฏฺเฐน

[๒๗๖] ตสฺมา หิ ฉนฺทาคมนํ　　นปฺปสํสนฺติ ปณฺฑิตา
อทุฏฺฐจิตฺโต ภาเสยฺย　　คิรํ สจฺจูปสญฺหิตนฺติ.

ตติยํ ภรุราชชาตกํ.

๔. ปุณฺณนทีชาตกํ (๒๑๔)

[๒๗๗] "ปุณฺณํ นที เยน จ เปยฺยมาหุ
ชาตํ ยวํ เยน จ คุยฺหมาหุ
ทูรํ คตํ เยน จ อวฺหยนฺติ
โส ตฺยาภโต[๑] หนฺท จ ภุญฺช พฺราหฺมณ.

[๒๗๘] ยโต มํ สรตี ราชา　　วายสมฺปิ ปเหตเว
หํสา โกญฺจา มยูรา จ　　อสตีเยว ปาปิยาติ.

จตุตฺถํ ปุณฺณนทีชาตกํ.

๕. กจฺฉปชาตกํ (๒๑๕)

[๒๗๙] "อวธี วต อตฺตานํ　　กจฺฉโป[๒] ว ปพฺยาหรํ[๒]
สุคฺคหิตสฺมึ กฏฺฐสฺมึ　　วาจาย สกิยา วธิ.

[๒๘๐] เอตมฺปิ ทิสฺวา นรวีรเสฏฺฐ[๓]
วาจํ ปมุญฺเจ กุสลํ นาติเวลํ
ปสฺสสิ พหุภาเณน　　กจฺฉปึ พฺยสนํ คตนฺติ.

ปญฺจมํ กจฺฉปชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตฺยาคโต
[๒-๒] สี.,ฉ.,เท. กจฺฉโป พฺยาหรึ คิรึ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. นรวีริยเสฏฺฐ

๖. มจฺฉชาตกํ (๒๑๖)

[๒๘๑] "น มายมคฺคิ ตปติ น สูโล สาธุ ตจฺฉิโต
ยญฺจ มํ มญฺญเต มจฺฉี อญฺญํ โส รติยา คโต.
[๒๘๒] โส มํ ทหติ ราคคฺคิ จิตฺตญฺจูปตเปติ มํ
ชาลิโน มุญฺจถยิรา มํ น กาเม หญฺญเต กฺวจีติ.

ฉฏฺฐํ มจฺฉชาตกํ.

๗. เสคฺคุชาตกํ (๒๑๗)

[๒๘๓] "สพฺโพ โลโก อตฺตมโน อโหสิ
อโกวิทา คามธมฺมสฺส เสคฺคุ
โกมาริโก นาม ตวชฺช ธมฺโม
ยํ ตฺวํ คหิตา ปวเน ปโรทสิ.

[๒๘๔] โย ทุกฺขผุฏฺฐาย ภเวยฺย ตาณํ
โส เม ปิตา ทุพฺภิ[๑] วเน กโรติ
สา กสฺส กนฺทามิ วนสฺส มชฺเฌ
โย ตายิตา โส สหสา[๒] กโรตีติ.

สตฺตมํ เสคฺคุชาตกํ.

๘. กูฏวาณิชชาตกํ (๒๑๘)

[๒๘๕] "สจสฺส สาเจยฺยมิทํ สุจินฺติตํ
ปจฺโจฑฺฑิตํ ปฏิกูฏสฺส กูฏํ

---

[๑] อิ. ทูภิ [๒] ฉ.,เท. สหสํ

ผาลํ เจ ขาเทยฺยุ๎[๑] มูสิกา
กสฺมา กุมารํ กุลลา โน[๒] หเรยฺยุ.

[๒๘๖] กูฏสฺส หิ สนฺติ กูฏกูฏา
ภาวี[๓] ปโร นิกติโน นิกตฺยา
เทหิ ปุตฺตนฏฺจ ผาลนฏฺจสฺส ผาลํ
มา เต ปุตฺตมหาสิ ผาลนฏฺโจติ.

อฏฺฐมํ กูฏวาณิชชาตกํ.

๙. ครหิตชาตกํ (๒๑๙)

[๒๘๗] "หิรญฺญํ เม สุวณฺณํ เม　　เอสา รตฺตินฺทิวา กถา
ทุมฺเมธานํ มนุสฺสานํ　　อริยธมฺมํ อปสฺสตํ.

[๒๘๘] เทฺว เทฺว คหปตโย เคเห　　เอโก ตตฺถ อมสฺสุโก
ลมฺพตฺถโน เวณิกโต　　อโถ องฺกิตกณฺณโก
กีโต ธเนน พหุนา　　โส ตํ วิตุทเต ชนนฺติ.

นวมํ ครหิตชาตกํ.

๑๐. ธมฺมทฺธชชาตกํ (๒๒๐)

[๒๘๙] "สุขํ ชีวิตรูโปสิ　　รฏฺจา วิวนมาคโต
โส เอกโก (อรญฺญสฺมึ)[๔]　　รุกฺขมูเล กปโณ วิย ฌายสิ.

---

[๑] สี.,อิ. อเทยฺยุ.
[๒] ฉ.,เท. น
[๓] ฉ.,เท. ภาวิ จาปิ
[๔] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๒๙๐] สุขํ ชีวิตรูโปสฺมิ รฏฺฐา วิวนมาคโต
โส เอกโก (อรญฺญสฺมึ)* รุกฺขมูเล กปโณ วิย ฌายามิ
สตฺถ ธมฺมํ อนุสฺสรนฺติ.

ทสมํ ธมฺมทฺธชชาตกํ.

สตฺตโม พีรณตฺถมฺภกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ พีรณตฺถมฺภวโร จ นโฏ
ภรุราชวรุตฺตมปุณฺณนที
พหุภาณิ อคฺคิปวเน มูสิกา
สห ลมฺพตฺถโน กปเณน ทสาติ.

---

* ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

๘. กาสาววคฺโค

๑. กาสาวชาตกํ (๒๒๑)

[๒๙๑] "อนิกฺกสาโว กาสาวํ　　โย วตฺถํ ปริทหิสฺสติ
อเปโต ทมสจฺเจน　　น โส กาสาวมรหติ.

[๒๙๒] โย จ วนฺตกสาวสฺส　　สีเลสุ สุสมาหิโต
อุเปโต ทมสจฺเจน　　ส เว กาสาวมรหตีติ.

ปฐมํ กาสาวชาตกํ.

๒. จูฬนนฺทิยชาตกํ[๑] (๒๒๒)

[๒๙๓] "อิทํ ตทาจริยวโจ　　ปาราสริโย ยทาพฺรวิ[๒]
มา สุ ตฺวํ อกริ[๓] ปาปึ　　ยํ ตฺวํ ปจฺฉา กตนฺตเป.

[๒๙๔] ยานิ กโรติ ปุริโส　　ตานิ อตฺตนิ ปสฺสติ
กลฺยาณการี กลฺยาณํ　　ปาปการี จ ปาปกํ
ยาทิสํ วปเต พีชํ　　ตาทิสํ หรเต ผลนฺติ.

ทุติยํ จูฬนนฺทิยชาตกํ.

๓. ปุฏภตฺตชาตกํ (๒๒๓)

[๒๙๕] "นเม นมนฺตสฺส ภเช ภชนฺตํ
กิจฺจานุกุพฺพสฺส กเรยฺย กิจฺจํ
นานตฺถกามสฺส กเรยฺย อตฺถํ
อสมฺภชนฺตมฺปิ น สมฺภเชยฺย.

---

[๑] ฉ.,เท. จุลฺลนนฺทิยชาตกํ　[๒] ฉ.,เท.,อิ. ยทพฺรวิ　[๓] สี.,อิ. อกรา

[๒๙๖] จเช จชนฺตํ วนถํ น กยิรา
อเปตจิตฺเตน น สมฺภเชยฺย
ทิโช ทุมํ ขีณผลนฺ[๑] ญตฺวา
อญฺญํ สเมกฺเขยฺย มหา หิ โลโกติ.

ตติยํ ปุฏฺภตฺตชาตกํ.

๔. กุมฺภีลชาตกํ (๒๒๔)

[๒๙๗] "ยสฺเสเต จตฺโร ธมฺมา คุณา ปรมภทฺทกา[๒]
สจฺจํ ธมฺโม ธิติ จาโค ทิฏฺโ โส อติวตฺตติ.

[๒๙๘] ยสฺส เจเต น วิชฺชนฺติ คุณา ปรมภทฺทกา
สจฺจํ ธมฺโม ธิติ จาโค ทิฏฺโ โส นาติวตฺตตีติ.

จตุตฺถํ กุมฺภีลชาตกํ.

๕. ขนฺติวณฺณชาตกํ[๓] (๒๒๕)

[๒๙๙] "อตฺถิ เม ปุริโส เทว สพฺพกิจฺเจสุ พฺยาวโฏ
ตสฺส เจโกปราธตฺถิ ตตฺถ ตฺวํ กินฺติ มญฺญสิ.

[๓๐๐] อมฺหากนฺ[๔] อตฺถิ ปุริโส[๔] เอทิโส อิธ วิชฺชติ
ทุลฺลโภ องฺคสมฺปนฺโน ขนฺติ อสฺมาก[๕] รุจฺจตีติ.

ปญฺจมํ ขนฺติวณฺณชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ขีณผลนฺติ [๒] สี.,ฉ.,เท. วานรินฺท ยถา ตว
[๓] สฺยา. ขนฺติวณฺณนชาตกํ [๔-๔] ฉ.,เท. อมฺหากมฺปตฺถิ ปุริโส อิ. อมฺหากนฺ จตฺถิ ปุริโส
[๕] ฉ.,เท. ขนฺติรสฺมาก

๖. โกสิยชาตกं (๒๒๖)

[๓๐๑] "กาเล นิกฺขมนา สาธุ　　นากาเล สาธุ นิกฺขโม
อกาเลน หิ นิกฺขมฺม　　เอกกมฺปิ พหุชฺชโน
น กิญฺจิ อตฺถํ ชาเตติ[๑]　　ธงฺกเสนาว โกสิยํ.

[๓๐๒] ธีโร[๒] วิธิวิธานญฺญู　　ปเรสํ วิวรานุคู
สพฺพามิตฺเต วสีกตฺวา　　โกสิโยว สุขี สิยาติ.

ฉฏฺฐํ โกสิยชาตกं.

๗. คูถปาณชาตกं[๓] (๒๒๗)

[๓๐๓] "สูโร สูเรน สงฺคมฺม　　วิกฺกนฺเตน ปหารินา
เอหิ นาค นิวตฺตสฺสุ　　กินฺนุ ภีโต ปลายสิ
ปสฺสนฺตุ องฺคมคธา　　มม ตุยฺหญฺจ วิกฺกมํ.

[๓๐๔] น ตํ ปาทา วธิสฺสามิ　　น ทนฺเตหิ น โสณฺฑิยา
มีพฺเหน ตํ วธิสฺสามิ　　ปูติ หญฺญตุ ปูตินาติ.

สตฺตมํ คูถปาณชาตกं.

๘. กามนีตชาตกं (๒๒๘)

[๓๐๕] "ตโย คิรี อนฺตรํ กามยามิ
ปญฺจาโล[๔] กุรุโย เกกเก จ
ตตฺตฺตรึ พฺราหฺมณ กามยามิ
ติกิจฺฉ มํ พฺราหฺมณ กามนีตํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โชเตติ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ธีโร จ
[๓] สฺยา. คูถปาณกชาตกं
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปญฺจาลา

[๓๐๖] กณฺหาหิ ทฏฺฐสฺส กโรนฺติ เหเก
อมนุสฺสวิฏฺฐสฺส[๑] กโรนฺติ ปณฺฑิตา
น กามนีตสฺส กโรติ โกจิ
โอกฺกนฺตสุกฺกสฺส หิ กา ติกิจฺฉาติ.

อฏฺฐมํ กามนีตชาตกํ.

๙. ปลายิตชาตกํ[๒] (๒๒๙)

[๓๐๗] "คชคฺคเมเฆภิ หยคฺคมาลิภิ
รถูมิชาเตภิ สราภิวสฺสภิ[๓]
ธนุคฺคหา[๔] วฏฺฏทพฺหปฺปหาริภิ
ปริวาริตา ตกฺกสิลา สมนฺตโต.

[๓๐๘] อภิธาวถา[๕] จุปฺปตถา จ[๕]
วิวิธวินทิตา[๖] ว ทนฺติภิ[๖]
วตฺตตชฺช ตุมฺหุล โฆโส[๗]
ยถา วิชฺชุตา ชลธรสฺส คชฺชโตติ.

นวมํ ปลายิตชาตกํ.

๑๐. ทุติยปลายิตชาตกํ[๘]

[๓๐๙] "ธชมปริมิตํ อนนฺตปารํ
ทุปฺปสหํ ธงฺเกหิ สาครมิว

---

[๑] สี.,อิ. อมนุสฺสวทฺธสฺส ฉ.,เท. อมนุสฺสปวิฏฺฐสฺส
[๒] สุยา. ปลายิชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. สราภิวสฺเสภิ
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ถรุคฺคหา
[๕-๕] ฉ.,เท. อภิธาวถ จูปชาวถ จ
[๖-๖] ฉ.,เท. วิวิธา วินาทิกา วทนฺติภิ
[๗] ฉ.,เท. ฯเปฯ โฆโส ยถา วิชฺชุลตา
[๘] สุยา. ทุติยปลายิชาตกํ

คิริมิว อนิเลน ทุปฺปสโห[๑]
ทุปฺปสโห อหมชฺช ตาทิเสน.

[๓๑๐] มา พาลิยํ วิปฺปลปี[๒] น หิสฺส ตาทิสํ
วิทยฺหเส[๓] น หิ ลภเส นิเสธกํ
อาสชฺชสิ คชมิว เอกจารินํ
โย ตํ ปทา นพมิว โปถยิสฺสตีติ.

ทสมํ ทุติยปลายิตชาตกํ.

อฏฺฐโม กาสาววคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

วรวตฺถวโจ ทุมขีณผลํ
จตุโรธมฺมวรํ ปุริสุตฺตม
ธงฺกมคธา จ ตโยคิริ นาม
คชคฺควโร ธชวเรน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ทุปฺปสยฺโห, เอวมุปริปิ.　　[๒] ฉ.,เท. วิลปิ
[๓] สี.,อิ. วิพยฺหเส ฉ.,เท. วิฑยฺหเส

๙. อุปาหนวคฺโค

๑. อุปาหนชาตกํ (๒๓๑)

[๓๑๑] "ยถาปิ กีตา ปุริสสฺสุปาหนา
สุขสฺส อตฺถาย ทุขํ อุทพฺพเห
ฆมฺมาภิตตฺตา ตลสาว[๑-๑] ปีฬิตา[๑-๑]
ตสฺเสว ปาเท ปุริสสฺส ขาทเร.

[๓๑๒] เอวเมว โย ทุกฺกุลิโน อนริโย
ตุมฺหาก วิชฺชญฺจ สุตญฺจ อาทิย
ตเมว โส ตตฺถ สุเตน ขาทติ
อนริโย วุจฺจตุปาหนูปโมติ.[๒]

ปฐมํ อุปาหนชาตกํ.

๒. วีณาคุณชาตกํ[๓] (๒๓๒)

[๓๑๓] "เอกจินฺติโต อยมตฺโถ พาโล อปริณายโก
น หิ ขุชฺเชน วาเมน โภติ สงฺคนฺตุมรหสิ.

[๓๑๔] ปุริสูสภํ มญฺญมานา อหํ ขุชฺชมกามยึ
โสยํ สงฺกุฏิโต เสติ ฉินฺนตนฺติ ยถา วิณาติ.

ทุติยํ วีณาคุณชาตกํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. ถลสา ว ปปีฬิตา
[๒] ฉ.,เท. วุจฺจติ ทุปาหนูปโมติ.
[๓] สฺยา. วีณาถูณชาตกํ

๓. วิกณฺณชาตกํ[๑] (๒๓๓)

[๓๑๕] "กามํ ยหึ อิจฺฉสิ เตน คจฺฉ
วิทฺโธสิ มมฺมมฺหิ วิกณฺณเกน
หโตสิ ภตฺเตน สวาทิเตน[๒]
โลโลว[๓] มจฺเฉ อนุพนฺธมาโน.

[๓๑๖] เอวมฺปิ โลกามิสโมปตนฺโต
วิหญฺญตี จิตฺตวสานุวตฺตี
โส หญฺญตี ญาติสขาน มชฺเฌ
มจฺฉานุโค โสริว สุสุมาโรติ.

ตติยํ วิกณฺณชาตกํ.

๔. อสิตาภูชาตกํ (๒๓๔)

[๓๑๗] "ตฺวเมวทานิมกริ[๔]　ยํ กาโม พฺยคมา ตยิ
โสยํ อปฺปฏิสนฺธิโก　ขราฉินฺนํ ว เรนุกํ.[๕]

[๓๑๘] อตฺริจฺฉา[๖] อติโลเภน　อติโลภามเทน จ
เอวํ หายติ อตฺถมฺหา　อหว อสิตาภุยาติ.

จตุตฺถํ อสิตาภูชาตกํ.

๕. วจฺฉนขชาตกํ (๒๓๕)

[๓๑๙] "สุขา ฆรา วจฺฉนข　สหิรญฺญา สโภชนา
ยตฺถ ภุตฺวา[๗] ปิวิตฺวา จ[๗]　สเยยฺยาสิ[๘] อนุสฺสุโก.

---

[๑] สฺยา. วิกิณฺณกชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. สุวาทิเตน
[๓] ฉ.,เท. โลโล จ
[๔] ฉ.,เท. ตฺวเมวทานิมกร
[๕] สี.,อิ. เรรุกํ
[๖] ฉ.,เท. อตฺริจฺฉํ
[๗-๗] อิ. ภุตฺวา จ ปีตฺวา จ
[๘] ฉ.,เท. สเยยฺยาถ

[๓๒๐] ฆรา นานีหมานสฺส ฆรา นาภณโต มุสา
ฆรา นาทินฺนทณฺฑสฺส ปเรสํ อนิกุพฺพโต
เอวํ ฉิทฺทํ ทุรภิสมฺภวํ[๑] โก ฆรํ ปฏิปชฺชตีติ.

ปญฺจมํ วจฺฉนขชาตกํ.

๖. พกชาตกํ (๒๓๖)

[๓๒๑] "ภทฺทโก วตายํ[๒] ปกฺขี ทิโช กุมุทสนฺนิโภ
วูปสนฺเตหิ ปกฺเขหิ มนฺทมนฺโทว ฌายติ.

[๓๒๒] นาสฺส สีลํ วิชานาถ อนญฺญาย ปสํสถ
อมฺเห ทิโช น ปาเลติ เตน ปกฺขี น ผนฺทตีติ.

ฉฏฺฐํ พกชาตกํ.

๗. สาเกตชาตกํ (๒๓๗)

[๓๒๓] "โก นุ โข ภควา เหตุ เอกจฺเจ อิธ ปุคฺคเล
อตีว หทยํ นิพฺพาติ จิตฺตญฺจาปิ ปสีทติ.

[๓๒๔] ปุพฺเพว สนฺนิวาเสน ปจฺจุปฺปนฺนหิเตน วา
เอวนฺตํ ชายเต เปมํ อุปฺปลํว ยโถทเกติ.

สตฺตมํ สาเกตชาตกํ.

๘. เอกปทชาตกํ (๒๓๘)

[๓๒๕] "อิงฺฆ เอกปทํ ตาต อเนกตฺถปทสฺสิตํ[๓]
กิญฺจิ สงฺคหิตํ[๔] พฺรูหิ[๔] เยนตฺเถ สาธเยมเส.

---

[๑] สี.,อิ. ทุรภิภวํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. วตยํ
[๓] สี.,อิ. เอนกตฺถปทนิสฺสิตํ
[๔-๔] ฉ.,เท. สงฺคาหิกํ พฺรูสิ

[๓๒๖] ทกฺเขยฺเยกปทํ ตาต　　อเนกตฺถปทสฺสิตํ
ตญฺจ สีเลน สํยุตฺตํ　　ขนฺติยา อุปปาทิตํ
อลํ มิตฺเต สุขาเปตุ　　อมิตฺตานํ ทุขาย วาติ.[๑]

อฏฺฐมํ เอกปทชาตกํ.

๙. หริตมณฺฑูกชาตกํ[๒] (๒๓๙)

[๓๒๗] "อาสีวิสมฺปิ มํ สนฺตํ　　ปวิฏฺฐํ กุมินามุขํ
รุจฺจเต หริตามาตา　　ยํ มํ ขาทนฺติ มจฺฉกา.

[๓๒๘] วิลุมฺปเตว ปุริโส　　ยาวสฺส อุปกปฺปติ
ยทา จญฺเญ วิลุมฺปนฺติ　　โส วิลุตฺโต วิลุมฺปตีติ.

นวมํ หริตมณฺฑูกชาตกํ.

๑๐. มหาปิงฺคลชาตกํ (๒๔๐)

[๓๒๙] "สพฺโพ ชโน หึสิโต ปิงฺคเลน
ตสฺมึ มเต ปจฺจยํ[๓] เวทยนฺติ
ปิโย นุ เต อาสิ อกณฺหเนตฺโต
กสฺมา นุ ตฺวํ โรทสิ ทฺวารปาล.

[๓๓๐] น เม ปิโย อาสิ อกณฺหเนตฺโต
ภายามิ ปจฺจาคมนาย ตสฺส
อิโต คโต หึเสยฺย มจฺจุราชา
โส หึสิโต อาเนยฺย ปุน อิธ.

---

[๑] ฉ.,เท. จาติ.　　[๒] สฺยา. หริตมาตชาตกํ　　[๓] ฉ.,เท. ปจฺจยา

[๓๓๑] ทฑฺโฒ วาหสหสฺเสหิ สิตฺโต ฆฏสเตหิ โส
ปริกฺขิตฺตา[๑] จ สา ภูมิ มา ภายิ นาคมิสฺสตีติ.[๒]

ทสมํ มหาปิงฺคลชาตกํ.

นวโม อุปาหนวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

วรุปาหนขุชฺชวิกณฺณกโก
อสิตาภุยปญฺจมวจฺฉนโข
ทิชเปมวรุตฺตมเอกปทํ
กุมินามุขปิงฺคลเกน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปริกฺขตา

[๒] สี. อยํ ปจฺฉิมคาถา น ทิสฺสติ.

๑๐. สิคาลวคฺโค[๑]

๑. สพฺพทาฐิชาตกํ (๒๔๑)

[๓๓๒] "สิคาโล[๒] มานถทฺโธ จ ปริวาเรน อตฺถิโก
ปาปุณิ มหตึ ภูมึ ราชาสิ สพฺพทาฐินํ.

[๓๓๓] เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ ปริวารวา
โส หิ ตตฺถ มหา โหติ สิคาโล[๒] วิย ทาฐินฺติ.

ปฐมํ สพฺพทาฐิชาตกํ.

๒. สุนขชาตกํ (๒๔๒)

[๓๓๔] "พาโล วตายํ สุนโข โย วรตฺตํ น ขาทติ
พนฺธนา จ ปโมเจยฺย[๓] อสิโตว[๔] ฆรํ วเช.

[๓๓๕] อฏฺจิตํ เม มนสฺมึ เม อโถ เม หทเย กตํ
กาลญฺจ ปฏิกงฺขามิ ยาว ปสุปตุชฺชโนติ.[๕]

ทุติยํ สุนขชาตกํ.

๓. คุตฺติลชาตกํ (๒๔๓)

[๓๓๖] "สตฺตตนฺตึ สุมชฺชุรํ รามเณยฺยํ อวาจยึ
โส มํ รงฺคมฺหิ อเวฺหติ สรณํ เม โหหิ โกสิย.

---

[๑] ฉ.,เท. สิงฺคาลวคฺโค
[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาโล
[๓] ฉ.,เท. ปมุญฺเจยฺย
[๔] ฉ.,เท. อสิโต จ
[๕] ฉ.,เท. ปสฺสุปตู ชโน.

[๓๓๗] อหำ ตำ สรณำ สมฺม อหมาจริยปูชโก
น ตำ ชยิสฺสติ สิสฺโส สิสฺสมาจริย เชสฺสสีติ.

ตติยำ คุตฺติลชาตกำ.

๔. วิคติจฺฉชาตกำ [๑] (๒๔๔)

[๓๓๘] "ยำ ปสฺสติ น ตำ อิจฺฉติ ยญฺจ น ปสฺสติ ตำ กิร อิจฺฉติ
มญฺญามิ จิรำ จริสฺสติ น หิ ตำ ลจฺฉติ ยำ โส[๒] อิจฺฉติ.
[๓๓๙] ยำ ลภติ น เตน ตุสฺสติ ยำ [๓] ปตฺเถติ ลทฺธำ หีเฬติ
อิจฺฉา หิ อนนฺตโคจรา วิคติจฺฉานำ[๔] นโม กโรมเสติ.

จตุตฺถำ วิคติจฺฉชาตกำ.

๕. มูลปริยายชาตกำ (๒๔๕)

[๓๔๐] "กาโล ฆสติ ภูตานิ สพฺพาเนว สหตฺตนา
โย จ กาลฆโส ภูโต ส ภูตปจนึ ปจิ.
[๓๔๑] พหูนิ นรสีสานิ โลมสานิ พฺรหานิ จ
คีวาสุ ปฏิมุกฺกานิ โกจิ เทเวตฺถ กณฺณวาติ.

ปญฺจมำ มูลปริยายชาตกำ.

---

[๑] อิ. วีติจฺฉชาตกำ
[๒] ฉ.,เท. ส
[๓] ฉ.,เท. จ
[๔] อิ. วีติจฺฉานำ

๖. พาโลวาทชาตกํ[๑] (๒๔๖)

[๓๔๒] "หนฺตฺวา ฆตฺวา[๒] วธิตฺวา จ เทติ ทานํ อสญฺญโต
อีทิสํ ภตฺตํ ภุญฺชมาโน　　ส ปาปมุปลิมฺปติ.[๓]

[๓๔๓] ปุตฺตทารมฺปิ เจ หนฺตฺวา　　เทติ ทานํ อสญฺญโต
ภุญฺชมาโนปิ สปฺปญฺโญ　　น ปาปมุปลิมฺปตีติ.

ฉฏฺฐํ พาโลวาทชาตกํ.

๗. ปาทญฺชลิชาตกํ (๒๔๗)

[๓๔๔] "อทฺธา ปาทญฺชลี สพฺเพ　　ปญฺญาย อติโรจติ
ตถา หิ โอฏฺฐํ ภญฺชติ　　อุตฺตรึ นูน ปสฺสติ.

[๓๔๕] นายํ ธมฺมํ อธมฺมํ วา　　อตฺถานตฺถญฺจ พุชฺฌติ
อญฺญตฺร โอฏฺฐนิพฺโภคา　　นายํ ชานาติ กิญฺจนนฺติ.

สตฺตมํ ปาทญฺชลิชาตกํ.

๘. กึสุโกปมชาตกํ (๒๔๘)

[๓๔๖] "สพฺเพหิ กึสุโก ทิฏฺโฐ　　กิเนฺวตฺถ วิจิกิจฺฉถ
น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ　　สารถิ[๔] ปริปุจฺฉิโต.

[๓๔๗] เอวํ สพฺเพหิ ญาเณหิ　　เยสํ ธมฺมา อชานิตา
เต เว ธมฺเมสุ กงฺขนฺติ　　กึสุกสฺมึว ภาตโรติ.

อฏฺฐมํ กึสุโกปมชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. เตโลวาทชาตกํ
[๒] ฉ. เฉตฺวา
[๓] สี.,อิ. ปาเปน
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สารถี

๙. สาลกชาตกं (๒๔๙)

[๓๔๘] "เอกปุตฺตโก ภวิสฺสสิ
ตฺวญฺจ โน เหสฺสสิ อิสฺสโร กุเล
โอโรห ทุมสฺมา สาลก
เอหิ ทานิ ฆรกํ[๑] วเชมเส.

[๓๔๙] นนุ มํ 'สุหทโยติ[๒] มญฺญสิ
ยญฺจ มํ หนสิ เวพฺยฏฺฐิยา
ปกฺกมฺพวเน รมามเส
คจฺฉ ตฺวํ ฆรกํ ยถาสุขนฺติ.

นวมํ สาลกชาตกं.

๑๐. กปิชาตกं (๒๕๐)

[๓๕๐] "อยํ อิสิ อุปสมสญฺญเม รโต
ส ติฏฺฐติ[๓] สิสิรภเยน อฏฺฏิโต[๔]
หนฺท อยํ ปวิสตุมํ อคารกํ
วิเนตุ สีตํ ทรถญฺจ เกวลํ.

[๓๕๑] นายํ อิสิ[๕] อุปสมสญฺญเม รโต
กปิ อยํ ทุมฺพรสาขโคจโร[๖]
โส ทูสโก โรสโก จาปิ ชมฺโม
สเจ[๗] วเช อิมมฺปิ ทูสเย ฆรนฺติ.[๗]

ทสมํ กปิชาตกं.

---

[๑] อิ. ฆรๆ [๒] สี.,อิ. หทเยติ [๓] อิ. สนฺติฏฺฐติ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อฏฺฏิโต [๕] ฉ.,เท.,อิ. อิสี [๖] สี.,ฉ.,เท. ทุมวรสาขโคจโร
[๗-๗] ฉ.,เท. สเจ วเชมมฺปิ ทูเสยฺยคารนฺติ.

ทสโม สิคาลวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ ราชา สิคาลวโร สุนโข
ตถา โกสิย อิจฺฉติ กาลฆโส
อถ ทานวโรฏฺจปิสารถินา
ปุนมฺปวนญฺจ[๑] สิสิรกปิ ทสาติ.

วคฺคุทฺทานํ[๒]

ทพฺหญฺจ วคฺคํ อปเรน สนฺถวํ
กลฺยาณวคฺคาสทิโส จ รุหกํ
นตฺถพฺหํ พีรณตฺถมฺภกา ปุน
กาสาวุปาหน สิคาลเกน[๓] ทสาติ.

ทุกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. ปุนมฺพวนญฺจ
[๒] ฉ.,เท. อถ วคฺคุทฺทานํ
[๓] ฉ.,เท. สิงฺคาลเกน

๓. ติกนิปาโต

๑. สงฺกปฺปวคฺโค

๑. สงฺกปฺปราคชาตกํ (๒๕๑)

[๓๕๒] "สงฺกปฺปราคโทเตน วิตกฺกนิสิเตน จ
เนวาลงฺกตภาทฺเรน[๑] (น) อุสุการกเตน จ.

[๓๕๓] น กณฺณายตมุตฺเตน นปิ[๒] โมรูปเสวินา
เตนมฺหิ หทเย วิทฺโธ สพฺพงฺคปริทาหินา.

[๓๕๔] อาเวธญฺจ น ปสฺสามิ ยโต รุหิรมสฺสเว
ยาว อโยนิโส จิตฺตํ สยํ เม ทุกฺขมาภตนฺติ.

ปฐมํ สงฺกปฺปราคชาตกํ.

๒. ติลมุฏฺฐิชาตกํ (๒๕๒)

[๓๕๕] "อชฺชาปิ เม ตํ มนสิ ยํ มํ ตฺวํ ติลมุฏฺฐิยา
พาหายํ มํ คเหตฺวาน ลฏฺฐิยา อนุตาลยิ.

[๓๕๖] นนุ ชีวิเต น รมสิ เยนาสิ พฺราหฺมณาคโต
ยํ มํ พาหา คเหตฺวาน ติกฺขตฺตุํ อนุตาลยิ.

[๓๕๗] อริโย อนริยํ กุพฺพ[๓] โย ทณฺเฑน นิเสธติ
สาสนํ ตํ[๔] น ตํ เวรํ อิติ นํ ปณฺฑิตา วิทู.

ทุติยํ ติลมุฏฺฐิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. นาลงฺกเตน ภาเทฺรน อิ. นาลงฺกเตน ภาทฺเทน [๒] ฉ.,เท.,อิ. นาปิ
[๓] สี,อิ. กุพฺพานํ ฉ.,เท. กุพฺพนฺตํ [๔] สี.,อิ. สาสนตฺถํ

๓. มณิกณฺฐชาตกํ (๒๕๓)

[๓๕๘] "มมนฺนปานํ วิปุลํ อุฬารํ
อุปฺปชฺชตีมสฺส มณิสฺส เหตุ
ตนฺเต น ทสฺสํ อติยาจโกสิ
น จาปิ เต อสฺสมมาคมิสฺสํ.

[๓๕๙] สุสู ยถา สกฺขรโธตปาณี
ตาเสสิมํ เสลํ ยาจมาโน
ตนฺเต น ทสฺสํ อติยาจโกสิ
น จาปิ เต อสฺสมมาคมิสฺสํ.

[๓๖๐] น ตํ ยาเจ ยสฺส ปิยํ ชิคึเส[๑]
เทสฺโส โหติ อติยาจนาย
นาโค มณึ ยาจิโต พฺราหฺมเณน
อทสฺสนเมว ตทชฺฌคมาติ.

มณิกณฺฐชาตกํ ตติยํ.

๔. กุณฺฑกกุจฺฉิสินฺธวชาตกํ (๒๕๔)

[๓๖๑] "ภุตฺวา ติณปริฆาสํ ภุตฺวา อาจามกุณฺฑกํ
เอตํ เต โภชนํ อาสิ กสฺมาทานิ น ภุญฺชสิ.

[๓๖๒] ยตฺถ โปสํ น ชานนฺติ ชาติยา วินเยน วา
ปหุ[๒] ตตฺถ มหาพฺรหฺเม อปิ อาจามกุณฺฑกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ชิคีเส

[๒] ฉ.,เท. พหุ สี.,อิ. พหู

[๓๖๓] ตฺวญฺจ โข มํ ปชานาสิ ยาทิสายํ หยุตฺตโม
ชานนฺโต ชานมาคมฺม น เต ภกฺขามิ กุณฺฑกนฺติ.

จตุตฺถํ กุณฺฑกกุจฺฉิสินฺธวชาตกํ.

๕. สุกชาตกํ (๒๕๕)

[๓๖๔] "ยาว โส มตฺตมญฺญาสิ โภชนสฺมึ วิหงฺคโม
ตาว อทฺธานมาปาทิ มาตรญฺจ อโปสยิ.

[๓๖๕] ยโต จ โข โส[๑] พหุตรํ โภชนํ อชฺฌวาหริ[๒]
ตโต ตตฺเถว สีทติ อมตฺตญฺญู หิ โส อหุ.

[๓๖๖] ตสฺมา มตฺตญฺญุตา สาธุ โภชนสฺมึ อคิทฺธิตา[๓]
อมตฺตญฺญู หิ สีทนฺติ มตฺตญฺญูว[๔] น สีทเรติ.

ปญฺจมํ สุกชาตกํ.

๖. ชรูทปานชาตกํ (๒๕๖)

[๓๖๗] "ชรูทปานํ ขณมานา วาณิชา อุทกตฺถิกา
อชฺฌคฺคมุ[๕] อโยโลหํ[๕] ติปุสีสญฺจ มาณโย[๖]
รชตํ ชาตรูปญฺจ มุตฺตา เวฬุริยา พหู.

[๓๖๘] เต จ เตน อสนฺตุฏฺฐา ภิยฺโย ภิยฺโย ขณึสุ[๗] เต[๗]
ตตฺถปาสีวิโส[๘] โฆโร[๘] เตชสี[๙] เตชสา หนิ.

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๒] สี.,อิ. อชฺฌุปาหริ ฉ. อชฺฌุวาหริ
[๓] ฉ.,เท. อคิทฺธตา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มตฺตญฺญู จ
[๕-๕] ฉ.,เท. อชฺฌคมุ อยสํ โลหํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วาณิชา
[๗-๗] สี. อขาณิสุ ฉ.,เท.,อิ. อขาณิสุ
[๘-๘] สี.,ฉ.,เท. เต ตตฺถาสีวิโส โฆโร
[๙] ฉ.,เท. เตชสฺสี

[๓๖๙] ตสฺมา ขเณ นาติกฺขเณ　　อติกฺขาตมฺหิ ปาปกํ
ขณเนน[๑] ธนํ ลทฺธํ　　อติกฺขาเตน นาสิตนฺติ.

ฉฏฺฐํ ชรูทปานชาตกํ.

๗. คามณิจนฺทชาตกํ (๒๕๗)

[๓๗๐] "นายํ ฆรานํ กุสโล　　โลโล อยํ วลีมุโข
กตํ กตํ โข ปฏิเสยฺย[๒]　　เอวํธมฺมมิทํ กุลํ.

[๓๗๑] นยิทํ จิตฺตวโต โลมํ　　นายํ อสฺสาสิโก มิโค
สตฺถํ[๓] เม ชนสนฺเธน　　นายํ กิญฺจิ วิชานติ.

[๓๗๒] น มาตรํ ปิตรํ วา　　ภาตรํ ภคินึ สกํ
ภเรยฺย ตาทิโส โปโส　　สิฏฺฐํ[๔] ทสรเถน เมติ.

สตฺตมํ คามณิจนฺทชาตกํ.

๘. มนฺธาตุราชชาตกํ[๕] (๒๕๘)

[๓๗๓] "ยาวตา จนฺทิมสุริยา (ปริหรนฺติ) ทิสา ภนฺติ วิโรจนา[๖]
สพฺเพว ทาสา มนฺธาตุ　　เย ปาณา ปฐวิสฺสิตา.[๗]

[๓๗๔] น กหาปณวสฺเสน　　ติตฺติ กาเมสุ วิชฺชติ
อปฺปสฺสาทา ทุขา กามา　　อิติ วิญฺญาย ปณฺฑิโต.

[๓๗๕] อปิ ทิพฺเพสุ กาเมสุ　　รตึ โส นาธิคจฺฉติ
ตณฺหกฺขยรโต โหติ　　สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโกติ.

อฏฺฐมํ มนฺธาตุราชชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ขาเตน จ　[๒] ฉ.,เท.,อิ. ทูเสยฺย　[๓] ฉ.,เท. สิฏฺฐํ
[๔] สี. สตฺถํ　[๕] ฉ.,เท. มนฺธาตุชาตกํ　[๖] อิ. วิโรจมานา
[๗] อิ. ปฐวินิสฺสิตา

๙. ติริติวจฺฉชาตกํ[๑] (๒๕๕)

[๓๗๖] "นยิมสฺส วิชฺชามยมตฺถิ กิญฺจิ
น พนฺธโว โน ปน เต สหาโย
อถ เกน วณฺเณน ติรีติวจฺโฉ[๒]
เตทณฺฑิโก ภุญฺชติ อคฺคปิณฺฑํ.

[๓๗๗] อาปาสุ เม ยุทฺธปราชิตสฺส
เอกสฺส กตฺวา วิวนสฺมิ โฆเร
ปสารยิ กิจฺฉคตสฺส ปาณึ
เตนุทฺธตารึ ทุขสมฺปเรโต.

[๓๗๘] เอตสฺส กิจฺเฉน[๓] อิธานุปตฺโต
เวยฺยาสิโน[๔] วีสย ชีวโลเก
ลาภารโห ตาต ติรีติวจฺโฉ[๒]
เทถสฺส โภคํ ยชิตญฺจ[๕] ยญฺญนฺติ.

นวมํ ติริติวจฺฉชาตกํ.

๑๐. ทูตชาตกํ (๒๖๐)

[๓๗๙] "ยสฺสตฺถา ทูรมายนฺติ อมิตฺตมปิ ยาจิตุํ
ตสฺสูทรสฺสหํ ทูโต มา เม กุชฺฌ[๖] รเถสภ.

[๓๘๐] ยสฺส ทิวา จ รตฺโต จ วสมายนฺติ มาณวา
ตสฺสูทรสฺสหํ ทูโต มา เม กุชฺฌ[๖] รเถสภ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ.. ติรีฏวจฺฉชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. ติรีฏวจฺโฉ
[๓] ฉ.,เท. กิจฺเจน
[๔] สี. เวสายิโน ฉ.,เท.,อิ. เวสายิโน วิสยา
[๕] สี.,อิ. ยชตญฺจ ฉ.,เท.,อิ. ยชถญฺจ
[๖] สี.,อิ. กุชฺฌิ

[๓๘๑]　ททามิ เต พฺราหฺมณ โรหิณีนำ
ควำ สหสฺสำ สห ปุงฺคเวน
ทูโต หิ ทูตสฺส กถำ น ทชฺชำ
มยมฺปิ ตสฺเสว ภวาม ทูตาติ.

ทสมำ ทูตชาตกำ.

ปญฺโม สงฺกปฺปวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานำ

อุสุกาโรวโร ติลมุฏฺฐิ มณิ
หยราชวิหงฺคมอาสีวิโส
ชนสนฺธ กหาปณวสฺส ปุน
ติริติ[๑] ปุน ทูตาวเรน[๒] ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ติริฏิ　　[๒] ฉ.,เท. ทูตวเรน

๒. ปทุมวคฺโค

๑. ปทุมชาตกํ (๒๖๑)

[๓๘๒] "ยถา เกสา จ มสฺสุ จ ฉินฺนํ ฉินฺนํ วิรูหติ
เอวํ รูหตุ เต นาสา ปทุมํ เทหิ ยาจิโต.

[๓๘๓] ยถา สารทิกํ วีชํ เขตฺเต วุตฺตํ วิรูหติ
เอวํ รูหตุ เต นาสา ปทุมํ เทหิ ยาจิโต.

[๓๘๔] อุโภปิ วิลปนฺเตเต[๑] อปิ ปทฺมานิ ทสฺสติ
วชฺชุ วา เต น วา วชฺชุ นตฺถิ นาสาย รูหนา
เทหิ สมฺม ปทุมานิ ปทฺมา[๒] เม เทหิ ยาจิโตติ.[๒]

ปฐมํ ปทุมชาตกํ.

๒. มุทุปาณิชาตกํ (๒๖๒)

[๓๘๕] "ปาณิ เจ มุทุโก จสฺส นาโค จสฺส สุการิโต
อนฺธกาโร จ วสฺเสยฺย อถ นูน ตทา สิยา.

[๓๘๖] อนลา มุทุสมฺภาสา ทุปฺปูรา ตา นทีสมา
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปริวชฺชเย.

[๓๘๗] ยํ เอตา อุปเสวนฺติ ฉนฺทสา วา ธเนน วา
ชาตเวโทว สณฺหานํ ขิปฺปํ อนุทหนฺติ นนฺติ.

ทุติยํ มุทุปาณิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปลปนฺเตเต [๒-๒] ฉ.,เท. อหํ ยาจามิ ยาจิโต อิ. อมฺเหหิปิ ยาจิโต

๓. จูฬปโลภนชาตกํ[๑] (๒๖๓)

[๓๘๘] "อภิชฺชมาเน วาริสฺมึ　　สยํ อาคมฺม อิทฺธิยา
มิสฺสีภาวิตฺถิยา คนฺตฺวา　　สํสีทสิ มหณฺณเว.

[๓๘๙] อาวฏฺฏนี มหามายา　　พฺรหฺมจริยวิโกปนา
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน　　อารกา ปริวชฺชเย.

[๓๙๐] ยํ เอตา อุปเสวนฺติ　　ฉนฺทสา วา ธเนน วา
ชาตเวโทว สณฺหานํ　　ขิปฺปํ อนุทหนฺติ นนฺติ.

ตติยํ จูฬปโลภนชาตกํ.

๔. มหาปนาทชาตกํ (๒๖๔)

[๓๙๑] "ปนาโท นาม โส ราชา　　ยสฺส ยูโป[๒] สุวณฺณิโย[๓]
ติริยํ โสพฺภสุพฺเพโธ[๔]　　อุจฺจมาหุ[๕] สหสฺสธา.

[๓๙๒] สหสฺสกณฺโฑ สตเคณฺหุ[๖]　　ธชาลุ หริตามโย
อนจฺจุ ตตฺถ คนฺธพฺพา　　ฉ สหสฺสานิ สตฺตธา.

[๓๙๓] เอวเมตํ ตทา อาสิ　　ยถา ภาสสิ ภทฺทชิ
สกฺโก อหํ ตทา อาสึ　　เวยฺยาวจฺจกโร ตวาติ.

จตุตฺถํ มหาปนาทชาตกํ.

---

[๑] สฺยา. จุลฺลปโลภนชาตกํ
[๒] เท. ยูโค
[๓] ฉ.,เท.,อิ. สุวณฺณโย
[๔] อิ. โสพฺภสปพฺเพโธ
[๕] ฉ.,เท. อุทฺธมาหุ
[๖] อิ. สตเภโท

๕. ขุรปฺปชาตกํ (๒๖๕)

[๓๙๔] "ทิสฺวา ขุรปฺเป ธนุเวคนุนฺเน
ขคฺเค คหิเต[๑] ติขิเณ เตลโธเต
ตสฺมึ ภยสฺมึ มรเณ วิรูพฺเห[๒]
กสฺมา นุ เต นาหุ ฉมฺภิตตฺตํ.

[๓๙๕] ทิสฺวา ขุรปฺเป ธนุเวคนุนฺเน
ขคฺเค คหิเต[๑] ติขิเณ เตลโธเต
ตสฺมึ ภยสฺมึ มรเณ วิรูพฺเห[๒]
เวทึ อลตฺถึ วิปุลึ อุฬารึ.

[๓๙๖] โส เวทชาโต อชฺฌภวึ อมิตฺเต
ปุพฺเพว เม ชีวิตมาสิ จตฺตํ
น หิ ชีวิเต อาลยึ กุพฺพมาโน
สูโร กยิรา สูรกิจฺจํ กทาจีติ.

ปญฺจมํ ขุรปฺปชาตกํ.

๖. วาตคฺคสินฺธวชาตกํ (๒๖๖)

[๓๙๗] "เยนาสิ กีสิยา ปณฺฑุ เยน ภตฺตึ น รุจฺจติ
อยึ โส อาคโต ภตฺโต[๓] กสฺมาทานิ ปลายสิ.

[๓๙๘] นุโข[๔] ปนาทิเกเนว สนฺถโว นาม ชายติ
ยโส หายติ อิตฺถีนํ ตสฺมา ตาต ปลายิหึ.[๕]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. คหีเต
[๒] ฉ.,เท.,อิ. วิยูพฺเห
[๓] สี.,อิ. ตาโต ฉ.,เท. ภตฺตา
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สเจ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปลายหึ.

[๓๙๙] ยสสฺสินํ กุเล ชาตํ　　อาภตํ[๑] ยา น อิจฺฉติ
โสจตี จิรรตฺตาย　　วาตคฺคมิว คทฺรภีติ.[๒]

ฉฏฺฐํ วาตคฺคสินฺธวชาตกํ.

๗. สุวณฺณกกฺกฏกชาตกํ[๓] (๒๖๗)

[๔๐๐] "สิงฺคี มิโค อายตจกฺขุเนตฺโต
อฏฺฐิตตฺโจ วาริสโย อโลโม
เตนาภิภูโต กปณํ รุทามิ
มา เหว มํ ปาณสมํ ชเหยฺย.

[๔๐๑] อยฺย น ตํ ชหิสฺสามิ　　กุญฺชรํ สฏฺฐิหายนํ[๔]
ปรพฺยา จาตุรนฺตาย　　สุปฺปิโย โหสิ เม ตุวํ.

[๔๐๒] เย กุพีรา สมุทฺทสฺมึ　　คงฺคาย ยมุนาย[๕] จ
เตสํ ตฺวํ วาริโช เสฏฺโฐ　　มุญฺจ โรทนฺติยา ปตินฺติ.

สตฺตมํ สุวณฺณกกฺกฏกชาตกํ.

๘. อารามทูสกชาตกํ (๒๖๘)

[๔๐๓] "โยเมสญฺจ[๖] สเมตานํ[๖]　　อหุวา เสฏฺฐสมฺมโต
ตสฺสายํ เอทิสี ปญฺญา　　กิเมว อิตรา ปชา.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อาคตํ
[๒] สี.,อิ. กุนฺทสี ฉ.,เท. ภทฺทสี
[๓] ฉ.,เท. กกฺกฏกชาตกํ
[๔] สี.,อิ. กุญฺชรสฏฺฐิหายนํ
[๕] สี.,อิ. นมฺมทาย จ
[๖-๖] สี.,ฉ.,เท. โย เว สพฺพสเมตานํ

[๔๐๔] เอวเมว ตุวํ พฺรหฺเม อนญฺญาย วินินฺทสิ
กถ[๑] หิ มูลํ อทิสฺวา[๑] รุกฺขํ ชญฺญา ปติฏฺฐิตํ.

[๔๐๕] นาหํ ตุมฺเห วินินฺทามิ เย[๒] เจตฺถ[๒] วานรา วเน
วิสฺสเสโน[๓] จ คารยฺโห ยสฺสตฺถา รุกฺขโรปกาติ.

อฏฺฐมํ อารามทูสกชาตกํ.

๙. สุชาตชาตกํ[๓] (๒๖๙)

[๔๐๖] "น หิ วณฺเณน สมฺปนฺนา มญฺชุกา ปิยทสฺสนา
ขรวาจา ปิยา โหนฺติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ.

[๔๐๗] นนุ ปสฺสสิมํ กาฬึ ทุพฺพณฺณํ ติลกาหตํ
โกกิลํ สณฺหวาเจน[๔] พหูนํ ปาณินํ ปิยํ.

[๔๐๘] ตสฺมา สขิลวาจสฺส มนฺตภาณี อนุทฺธโต
อตฺถํ ธมฺมญฺจ ทีเปติ มธุรนฺตสฺส ภาสิตนฺติ.

นวมํ สุชาตชาตกํ.

๑๐. อุลูกชาตกํ (๒๗๐)

[๔๐๙] "สพฺเพหิ กิร ญาตีหิ โกสิโย อิสฺสโร กโต
สเจ ญาตีหิ อนุญฺญาโต[๖] ภเณยฺยาหํ เอกวาจิกํ.

[๔๑๐] ภณ สมฺม อนุญฺญาโต อตฺถํ ธมฺมญฺจ เกวลํ
สนฺติ หิ ทหรา ปกฺขี ปญฺญวนฺโต ชุตินฺธรา.

[๑-๑] ฉ.,เท. กถํ มูลํ อทิสฺวาน
[๒-๒] สี.,ฉ.,เท. เต จญฺเญ
[๓] ฉ. วิสูเสโนว อิ. วิสฺสเสโนว
[๔] สฺยา. สุชาตาชาตกํ
[๕] อิ. สณฺหภาเณน
[๖] สี.,อิ. ญาตีหนุญฺญาโต

[๔๑๑] น เม รุจฺจติ ภทฺทกํ โว　　อุลูกสฺสาภิเสจนํ
อกฺกุทฺธสฺส มุขํ ปสฺส　　กถํ กุทฺโธ กริสฺสตีติ.

ทสมํ อุลูกชาตกํ.

ทุติโย ปทุมวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

ปทุมุตฺตมนาคสิริวฺหยโน
สมหณฺณวยูปขุรปฺปวโร
อถ ภทฺทลี กุณฺชรรุกฺข ปุน
ขรวาจอุลูกวเรน ทสาติ.

๓. อุทปานวคฺโค[๑]

๑. อุทปานทูสกชาตกํ (๒๗๑)

[๔๑๒] "อารญฺญกสฺส[๒] อิสิโน จิรํ รตฺตึ ตปสฺสิโน
กิจฺฉากตํ อุทปานํ กถํ สมฺม อปาหสิ.[๓]

[๔๑๓] เอส ธมฺโม สิคาลานํ[๔] ยํ ปิวิตฺวา โอหทามเส
ปิตุปิตามหํ ธมฺโม น ตํ อุชฺฌาตุมรหสิ.

[๔๑๔] เยสํ โว เอทิโส ธมฺโม อธมฺโม ปน กีทิโส
มา โว ธมฺมํ อธมฺมํ วา อทฺทสาม กุทาจนนฺติ.

ปฐมํ อุทปานทูสกชาตกํ.

๒. พฺยคฺฆชาตกํ (๒๗๒)

[๔๑๕] "เยน มิตฺเตน สํสคฺคา โยคกฺเขโม วิหียติ[๕]
ปุพฺเพวชฺฌาภวนฺตสฺส รกฺเข อกฺขีว[๖] ปณฺฑิโต.

[๔๑๖] เยน มิตฺเตน สํสคฺคา โยคกฺเขโม ปวฑฺฒติ
กเรยฺยตฺตสมํ วุตฺตึ สพฺพกิจฺเจสุ ปณฺฑิโต.

[๔๑๗] เอถ พฺยคฺฆา นิวตฺตวฺโห ปจฺจุปฺปถ[๗] มหาวนํ
มา โน[๘] วนํ ฉินฺทิ นิพฺยคฺฆํ พฺยคฺฆา มาเหสุ นิพฺพนาติ.

ทุติยํ พฺยคฺฆชาตกํ.

---

[๑] สฺยา. อุทปานทูสกวคฺโค
[๒] ฉ.,เท. อารญฺญิกสฺส
[๓] สี.,ฉ.,เท. อวาหสิ
[๔] ฉ.,เท. สิงฺคาลานํ
[๕] ฉ.,เท. วิหิยฺยติ อิ. วิหีสติ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. อกฺขีว
[๗] สี.,อิ. ปจฺจเมถ
[๘] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

๓. กจฺฉปชาตกํ (๒๗๓)

[๔๑๘] "โก นุ วฑฺฒิตภตฺโตว[๑] ปูรหตฺโถว พฺราหฺมโณ
กหนฺนุ ภิกฺขํ อจริ กึ สทฺธํ อุปสงฺกมิ.

[๔๑๙] อหํ กปิสฺมิ ทุมฺเมโธ อนามาสานิ อามสึ
ตฺวํ มํ โมจย ภทฺทนฺเต มุตฺโต คจฺเฉยฺย ปพฺพตํ.

[๔๒๐] กจฺฉปา กสฺสปา โหนฺติ โกณฺฑญฺญา โหนฺติ มกฺกฏา
มุญฺจ กสฺสป โกณฺฑญฺญํ กตํ เมถุนกึ ตยาติ.

ตติยํ กจฺฉปชาตกํ.

๔. โลลชาตกํ (๒๗๔)

[๔๒๑] "กายํ พลากา สิขินี โจรี ลงฺฆีปิตามหา[๒]
โอรํ พลาเก อาคจฺฉ จณฺโฑ เม วายโส สขา.

[๔๒๒] นาหํ พลากา สิขินี อหํ โลลสฺมิ[๓] วายโส
อกตฺวา วจนํ ตุยฺหํ ปสฺส ลูโนสฺมิ อาคโต.

[๔๒๓] ปุน ปาปชฺชสี สมฺม สีลํ หิ ตว ตาทิสํ
นหิ มานุสิกา[๔] โภคา สุภุญฺชา โหนฺติ ปกฺขินาติ.

จตุตฺถํ โลลชาตกํ.

๕. รุจิรชาตกํ (๒๗๕)

[๔๒๔] "กายํ พลากา รุจิรา กากนิณฺฑสฺมิ[๕] มจฺฉติ
จณฺโฑ กาโก สขา มยฺหํ ยสฺส[๖] เจตํ กุลาวกึ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อุทฺธิตภตฺโตว
[๒] ฉ.,เท. ลงฺฆิปิตามหา
[๓] ฉ.,เท. โลโลสฺมิ
[๔] ฉ.,เท. มานุสกา
[๕] สี.,ฉ.,เท. กากนีฬสฺมิมจฺฉติ
[๖] สี.,อิ. ตสฺส

[๔๒๕] นนุ มํ สมฺม ชานาสิ ทิช สามกโภชนํ[๑]
อกตฺวา วจนํ ตุยฺหํ ปสฺส ลูโนสฺมิ อาคโต.

[๔๒๖] ปุน ปาปชฺชสี สมฺม สีลํ หิ ตว ตาทิสํ
นหิ มานุสิกา[๒] โภคา สุภุญฺชา โหนฺติ ปกฺขินาติ.

ปญฺจมํ รุจิรชาตกํ.

๖. กุรุธมฺมชาตกํ[๓] (๒๗๖)

[๔๒๗] ตว สทฺธญฺจ สีลญฺจ วิทิตฺวาน ชนาธิป
วณฺณํ อญฺชนวณฺเณน กาลิงฺคสฺมึ วินิมฺหเส.[๔]

[๔๒๘] อนฺนภจฺจา จ ภจฺจา จ โยธ อุทฺทิสฺส คจฺฉติ
สพฺเพเต อปฺปฏิกฺขิปฺปา ปุพฺพาจริยวโจ อิทํ.

[๔๒๙] ททามิ โว พฺราหฺมณา นาคเมตํ
ราชารหํ ราชโภคฺคํ[๕] ยสสฺสินํ
อลงฺกตํ เหมชาลาภิฉนฺนํ
สสารถึ[๖] คจฺฉถ เยนกามนฺติ.

ฉฏฺฐํ กุรุธมฺมชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สามากโภชนํ
[๒] ฉ.,เท. มานุสกา
[๓] ฉ.,เท. ครุธมฺมชาตกํ
[๔] ฉ.,เท. นิมิมฺหเส
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ราชโภคฺคคํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. สสารถึ

๗. โรมชาตกं[๑] (๒๗๗)

[๔๓๐] "วสฺสานิ ปญฺญาส สมาธิกานิ
วาสิมฺหิ[๒] เสลสฺส คุหาย โรมก
อสงฺกมานา อภินิพฺพุตจิตฺตา[๓]
หตฺถตฺถมายนฺติ[๔] มมณฺหชา ปุเร.

[๔๓๑] เตทานิ วงฺกงฺค[๕] กิมตฺถมุสฺสุกฺกา
ภชนฺติ อญฺญํ คิริกนฺทรํ ทิชา
นนุ น[๖] มญฺญนฺติ มมํ ยถา ปุเร
จิรมฺปวุฏฺฐา อถวา น เต อิเม.

[๔๓๒] ชานาม ตํ น มยํ สมฺมุฬฺหา[๗]
เสฺวว[๘] ตฺวํ เต มยมสฺม นญฺเญ[๙]
จิตฺตญฺจ เต อสฺมิ[๑๐] ชเน ปทุฏฺฐํ
อาชีวก[๑๑] เตน ตํ อุตฺตสามาติ.

สตฺตมํ โรมชาตกं.

๘. มหิสชาตกं[๑๒] (๒๗๘)

[๔๓๓] "กิมตฺถมภิสนฺธาย[๑๓]　　ลหุจิตฺตสฺส ทุพฺภิโน[๑๔]
สพฺพกามทุหสฺเสว[๑๕]　　อิมํ ทุกฺขํ ติติกฺขสิ.

---

[๑] ฉ.,เท. โรมกชาตก　[๒] ฉ.,เท.,อิ. วาสิมฺห　[๓] ฉ.,เท.,อิ. อภินิพฺพุตตฺตา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. หตฺถตฺตมายนฺติ　[๕] ฉ.,เท.,อิ. วกฺกงฺค　[๖] ฉ.,เท.,อิ. น นูน
[๗] ฉ., เท. สมฺปมูฬฺหา　[๘] ฉ.,เท.,อิ. โสเยว　[๙] ฉ.,เท.,อิ. นาญฺเญ
[๑๐] ฉ.,เท.,อิ. อสฺมึ　[๑๑] ฉ.,เท. อาชีวิกา　[๑๒] ฉ.,เท. มหึสราชชาตก
[๑๓] สี.,อิ. กมตฺถมภิสนฺธาย　[๑๔] สี.,อิ. ทูภิโน　[๑๕] สี.,ฉ.,เท. สพฺพกามททสฺเสว

[๔๓๔] สิงฺเคน นีหราเสตำ[๑] ปทสาว[๒] อธิฏฺฐห
ภิยฺโย พาลา ปกุฏฺเฐยฺยุ[๓] โน จสฺส ปฏิเสธโก.

[๔๓๕] มเมวายำ มญฺญมาโน อญฺญำเปวำ[๔] กริสฺสติ
เต นำ ตตฺถ วธิสฺสนฺติ สา เม มุตฺติ ภวิสฺสตีติ.

อฏฺฐมำ มหิสชาตกำ.

๙. สตปตฺตชาตกำ (๒๗๙)

[๔๓๖] "ยถา มาณวโก ปนฺเถ สิคาลึ[๕] วนโคจรึ
อตฺถกามำ ปเวเทนฺติ[๖] 'อนตฺถกามาติ มญฺญติ
อนตฺถกามำ สตปตฺตำ 'อตฺถกาโมติ มญฺญติ.

[๔๓๗] เอวเมว อิเธกจฺโจ ปุคฺคโล โหติ ตาทิโส
หิเตภิ วจนำ วุตฺโต ปฏิคฺคณฺหติ วามโต.

[๔๓๘] เย จ โข นำ ปสำสนฺติ ภยา อุกฺกำสยนฺติ วา[๗]
ตญฺหิ โส มญฺญเต มิตฺตำ สตปตฺตำว มาณโวติ.

นวมำ สตปตฺตชาตกำ.

๑๐. ปูฏทูสกชาตกำ (๒๘๐)

[๔๓๙] "อทฺธา หิ นูน มิคราชา ปูฏกมฺมสฺส โกวิโท
ตถาหิ ปูฏำ ทูเสติ อญฺญำ นูน กริสฺสติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. นิหนาเหตำ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปทสา จ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปกุชฺเฌยฺยุำ
[๔] ฉ.,เท. อญฺเญเปวำ อิ. อญฺญำเปว
[๕] ฉ.,เท. สิงฺคาลึ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ปเวเทนฺตึ
[๗] อิ. จ

[๔๔๐] น[๑] เม ปิตา วา มาตา วา[๑] ปูฏกมฺมสฺส โกวิทา[๒]
กตํ กตํ โข ทูเสม เอวํ ธมฺมมิทํ กุลํ.

[๔๔๑] เยสํ โว เอทิโส ธมฺโม อธมฺโม ปน กีทิโส
มา โว ธมฺมํ อธมฺมํ วา อทฺทสาม กุทาจนนฺติ.

ทสมํ ปูฏทูสกชาตกํ.

ตติโย อุทปานวคฺโค.[๓]

ตสฺสุทฺทานํ

อุทปานวรํ วนพฺยคฺฆกปิ
สิขินี จ พลากรุจิรวโร
สุชนาธิปโรมกทูส ปุน
สตปตฺตวโร ปูฏกมฺม ทสาติ.

[๑-๑] ฉ.,เท. น เม มาตา วา ปิตา วา [๒] ฉ.,เท. โกวิโท
[๓] สี.,อิ. อรญฺญวคฺโค

๔. อพฺภนฺตรวคฺโค

๑. อพฺภนฺตรชาตกํ (๒๘๑)

[๔๔๒] "อพฺภนฺตโร[๑] นาม ทุโม ยสฺส ทิพฺยมิทํ ผลํ
ภุตฺวา โทหฬินี นารี จกฺกวตฺตึ วิชายติ.

[๔๔๓] ตฺวมฺปิ[๒] ภทฺเท มเหสีสิ สา จาปิ[๓] ปติโน ปิยา
อาหริสฺสติ เต ราชา อิทํ อพฺภนฺตรํ ผลํ.

[๔๔๔] ภตฺตุรตฺเถ ปรกฺกนฺโต ยํ ฐานมธิคจฺฉติ
สูโร อตฺตปริจฺจาคี ลภมาโน ภวามหนฺติ.

ปฐมํ อพฺภนฺตรชาตกํ.

๒. เสยฺยชาตกํ (๒๘๒)

[๔๔๕] "เสยฺยํ โส เสยฺยโส โหติ โย เสยฺยมุปเสวติ
เอเกน สนฺธึ กตฺวาน สตํ วชฺเฌ อโมจยึ.

[๔๔๖] ตสฺมา สพฺเพน โลเกน สนฺธึ กตฺวาน เอกโก[๔]
เปจฺจ สคฺคํ นิคจฺเฉยฺย อิทํ สุณาถ กาสิยา.

[๔๔๗] อิทํ วตฺวา มหาราชา กโส พาราณสิคฺคโห
ธนุํ ตุณฺหีญฺจ[๕] นิกฺขิปฺป สญฺญมํ อชฺฌุปาคมีติ.

ทุติยํ เสยฺยชาตกํ.

---

[๑] อิ. อพฺภนฺตรํ
[๒] สี.,อิ. ตฺวญฺจ
[๓] สี.,อิ. จาสิ
[๔] ฉ.,เท. เอกโต
[๕] ฉ.,เท. กณฺหญฺจ อิ. ตูณฺหีญฺจ

๓. วฑฺฒกีสูกรชาตกํ (๒๘๓)

[๔๔๘] "วรํ วรํ ตฺวํ นิหนํ ปุเร จริ
อสฺมึ ปเทเส อภิภุยฺย สูกเร
โสทานิ เอโก พฺยคฺฆ ปคมฺม ฌายสิ
พลนฺนุ เต พฺยคฺฆ น จชฺช วิชฺชติ.

[๔๔๙] อิมสฺสุตา[๑] ยนฺติ ทิโสทิสํ ปุเร
ภยทฺทิตา[๒] เลณคเวสิโน ปุถู
เตทานิ สงฺคมฺม วสนฺติ เอกโต
ยตฺถฏฺฐิตา ทุปฺปสหชฺชิเม มยา.

[๔๕๐] นมตฺถุ สงฺฆาน สมาคตานํ
ทิสฺวา สยํ สํขุย[๓] วทามิ อพฺภุตํ
พฺยคฺฆมฺ มิคา ยตฺถ ชินึสุ ทาจิโน
สามคฺคิยา ทาจพเลสุ มุจฺจเรติ.

ตติยํ วฑฺฒกีสูกรชาตกํ.

๔. สิริชาตกํ (๒๘๔)

[๔๕๑] "ยํ อุสฺสุกฺกา สงฺฆรนฺติ　อลกฺขิกา พหุ ธนํ
สิปฺปวนฺโต อสิปฺปา วา[๔]　ลกฺขิกา[๕] ตานิ ภุญฺชเร.[๕]

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิเม สุทํ　[๒] ฉ.,เท. ภยฏฺฏิตา
[๓] ฉ.,เท. สขุย　[๔] ฉ.,เท.,อิ. จ
[๕-๕] สี.,อิ. ลกฺขิว ตานิ ภุญฺชติ　ฉ.,เท. ลกฺขิวา ตานิ ภุญฺชติ

[๔๔๒] สพฺพตฺถ กตปุญฺญสฺส อติจฺจญฺเญว[๑] ปาณิโน
อุปฺปชฺชนฺติ พหู โภคา อปิ นายตเนสุปิ.[๒]

[๔๔๓] กุกฺกุโฏ มณโย[๓] ทณฺโฑ ถิโย จ ปุญฺญลกฺขณา
อุปฺปชฺชนฺติ อปาปสฺส กตปุญฺญสฺส ชนฺตุโนติ.

จตุตฺถํ สิริชาตกํ.

๕. มณิสูกรชาตกํ (๒๘๕)

[๔๔๔] "ทริยา สตฺต วสฺสานิ ตีสมตฺตา วสามเส
หญฺญาม[๔] มณิโน อาภํ อิติ โน มนฺติตํ[๕] อหุ.

[๔๔๕] ยาวตา[๖] มณิ ฆสาม[๖] ภิยฺโย โวทายเต มณิ
อิทญฺจิทานิ ปุจฺฉาม กึ กิจฺจํ อิธ มญฺญสิ.

[๔๔๖] อยํ มณิ เวพุริโย อกาโจ วิมโล สุโภ
นาสฺส สกฺกา สิรึ หนฺตุํ อปกฺกมถ สูกราติ.

ปญฺจมํ มณิสูกรชาตกํ.

๖. สาลุกชาตกํ[๗] (๒๘๖)

[๔๔๗] "มา สาลุกสฺส ปีหยิ อาตุรนฺนานิ ภุญฺชติ
อปฺโปสฺสุกฺโก ภุสํ ขาท เอตํ ทีฆายุลกฺขณํ.

---

[๑] อิ. อติวญฺเญว
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อปฺปนายตเนสุปิ
[๓] อิ. กุกฺกุฏมณโย
[๔] อิ. หญฺเฉม
[๕] ฉ.,เท. มนฺตนํ
[๖-๖] สี.,อิ. ยาว ยาว นีฆสาม
[๗] ฉ.,เท. สาลูกชาตกํ

[๔๕๘] อิทานิ โส อิธาคนฺตฺวา　　อติถิ[๑] ยุตฺตเสวโก
อถ ทกฺขสิ สาลุกํ　　สยนฺตํ มูสลุตฺตรํ.

[๔๕๙] วิกนฺตํ สูกรํ หิสฺวา　　สยนฺตํ มูสลุตฺตรํ
ชรคฺควา อจินฺเตสุ[๒]　　วรมฺหากํ ภุสามิวาติ.

ฉฏฺฐํ สาลุกชาตกํ.

๗. ลาภครหิกชาตกํ[๓] (๒๘๗)

[๔๖๐] "นานุมฺมตฺโต นาปิสุโณ　　นานโฏ นากุตูหโล
มุพฺเหสุ ลภเต ลาภํ　　เอสา เต อนุสาสนี.

[๔๖๑] ธิรตฺถุ ตํ ยสลาภํ　　ธนลาภญฺจ พฺราหฺมณ
ยา วุตฺติ วินิปาเตน　　อธมฺมจริยาย[๔] วา.

[๔๖๒] อปิ เจ ปตฺตมาทาย　　อนาคาโร ปริพฺพเช
เอสาว ชีวิกา เสยฺโย[๕]　　ยา จาธมฺเมน เอสนาติ.

สตฺตมํ ลาภครหิกชาตกํ.

๘. มจฺฉทานชาตกํ[๖] (๒๘๘)

[๔๖๓] "อคฺฆนฺติ มจฺฉา อธิกํ สหสฺสํ
น โส อตฺถิ โย อิมํ สทฺทเหยฺย
มยฺหญฺจ อสฺสู อิธ สตฺต มาสา
อหมฺปิ ตํ มจฺฉทานนฺ[๗] กิเณยฺยํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อติถี
[๒] ฉ.,เท. วิจินฺเตสุ อิ. สา จินฺเตสุ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ลาภครหชาตกํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อธมฺมจรเณน
[๕] สี.,อิ. เสยฺยา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. มจฺฉุทฺทานชาตกํ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. มจฺฉุทฺทานนฺ

[๔๖๔] มจฺฉานำ โภชนำ ทตฺวา มม ทกฺขิณมาทิสิ
ตำ ทกฺขิณำ สรนฺติยา กตำ อปจิตี ตยา.

[๔๖๕] ปทุฏฺฐจิตฺตสฺส น ผาติ โหติ
น จาปิ นำ เทวตา ปูชยนฺติ
โย ภาตรำ เปตฺติกำ สาปเตยฺยำ
อวญฺจยี ทุกฺกฏกมฺมการีติ.

อฏฺฐมำ มจฺฉทานชาตกำ.

๙. นานาฉนฺทชาตกำ (๒๘๙)

[๔๖๖] "นานาฉนฺทา มหาราช เอกาคาเร วสามเส
อหำ คามวรำ อิจฺเฉ พฺราหฺมณี จ ควำ สตำ.

[๔๖๗] ปุตฺโต[๑] อาชญฺญกำ รถำ[๑] กญฺญา จ มณิกุณฺฑลำ
ยา เจสา ปุณฺณกา[๒] ชมฺมี อุทุกฺขลำ อภิกงฺขติ.[๓]

[๔๖๘] พฺราหฺมณสฺส คามวรำ พฺราหฺมณิยา ควำ สตำ
ปุตฺตสฺส[๔] อาชญฺญรถำ กญฺญาย มณิกุณฺฑลำ
ยญฺเจตำ ปุณฺณกำ[๕] ชมฺมี ปฏิปาเทถุทุกฺขลนฺติ.

นวมำ นานาฉนฺทชาตกำ.

[๑-๑] ฉ.,เท. ปุตฺโต จ อาชญฺญรถำ อิ. ฉตฺโต จ อาชญฺญรถำ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปุณฺณิกา
[๓] ฉ.,เท. อุทุกฺขลำภิกงฺขติ [๔] อิ. ฉตฺตสฺส
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปุณฺณิกำ

๑๐. สีลวีมสชาตกํ [๑] (๒๙๐)

[๔๖๙] "สีลํ กิเรว กลฺยาณํ สีลํ โลเก อนุตฺตรํ
ปสฺส โฆรวิโส นาโค สีลวาติ น หญฺญติ.

[๔๗๐] โสหํ สีลํ สมาทิสฺสํ โลเก อนุมตํ สิวํ
อริยวุตฺติสมาจาโร เยน วุจฺจติ สีลวา.

[๔๗๑] ญาตีนญฺจ ปิโย โหติ มิตฺเตสุ จ วิโรจติ
กายสฺส เภทา สุคตึ อุปปชฺชติ สีลวาติ.

ทสมํ สีลวีมสชาตกํ.

จตุตฺโถ อพฺภนฺตรวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

ทุมกสวรุตฺตมพฺยคฺฆมิคา
มณโย มณิสาลุกมวฺหยโน
อนุสาสนิโยปิจ มจฺฉวโร
มณิกุณฺฑลเกน กิเรน ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วีมสกชาตกํ

๕. กุมฺภวคฺโค

๑. ภทฺรฆฏเภทกชาตกํ[๑] (๒๙๑)

[๔๗๒] "สพฺพกามททำ กุมฺภำ กูฏฺฐ ลทฺธาน ธุตฺตโก
ยาว นำ อนุปาเลติ ตาว โส สุขเมธติ.

[๔๗๓] ยทา มตฺโต จ ทิตฺโต จ ปมาทา กุมฺภมพฺภิทา
ตโต[๒] นคฺโค จ โปตฺโถ จ ปจฺฉา พาโล วิหญฺญติ.

[๔๗๔] เอวเมว [๓] ธนำ ลทฺธา ปมตฺโต[๔] ปริภุญฺชติ
ปจฺฉา ตปติ ทุมฺเมโธ กูฏฺฐ ภิตฺวาว[๕] ธุตฺตโกติ.

ปฐมำ ภทฺรฆฏเภทกชาตกำ.

๒. สุปตฺตชาตกำ (๒๙๒)

[๔๗๕] "พาราณสฺยำ[๖] มหาราช กากราชา นิวาสโก[๗]
อสีติยา สหสฺเสหิ สุปตฺโต ปริวาริโต.

[๔๗๖] ตสฺส โทหพินี ภริยา สุปสฺสา[๘] ภกฺขิตุมิจฺฉติ[๙]
รญฺโญ มหานเส ปกฺกำ ปจฺจคฺฆำ ราชโภชนำ.

[๔๗๗] เตสาหำ ปหิโต ทูโต รญฺโญ จมฺหิ อิธาคโต
ภตฺตุ อปจิตึ กุมฺมิ นาสายมกรำ[๑๐] วณนฺติ.

ทุติยำ สุปตฺตชาตกำ.

---

[๑] ฉ.,เท. สุราฆฏชาตกำ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ตทา [๓] ฉ.,เท.,อิ. โย
[๔] สี. อมตฺตา อิ. อมตฺโต [๕] สี.,อิ. ภินฺโน ว [๖] สี.,อิ. พาราณสฺสำ
[๗] สี.,อิ. นวาสิโก [๘] ฉ.,เท.,อิ. สุผสฺสา [๙] สี. สุผสฺสา มจฺฉมิจฺฉติ
[๑๐] สี.,อิ. นาสายมกรึ

๓. กายนิพฺพินฺทชาตกํ[๑] (๒๕๓)

[๔๗๘] "ผุฏฺฐสฺส เม อญฺญตเรน พฺยาธินา
โรเคน พาฬฺหํ ทุขิตสฺส รูปฺปโต
ปริสุสฺสติ ขิปฺปมิทํ กเพฬรํ
ปุปฺผํ ยถา ปสุนิ อาตเป กตํ.

[๔๗๙] อชญฺญํ ชญฺญสงฺขาตํ　　อสุจึ สุจิสมฺมตํ
นานากุณปปริปูรํ　　ชญฺญรูปึ อปสฺสโต.

[๔๘๐] ธิรตฺถุมฺ[๒] อาตุรํ ปูติกายํ
ชิคุจฺฉิยํ อสุจึ พฺยาธิธมฺมํ
ยตฺถปฺปมตฺตา อธิมุจฺฉิตา ปชา
หาเปนฺติ มคฺคํ สุคตูปปตฺติยาติ.

ตติยํ กายนิพฺพินฺทชาตกํ.

๔. ชมฺพุขาทกชาตกํ[๓] (๒๕๔)

[๔๘๑] "โกยํ พินฺทุสฺสโร วคฺคุ　　สรวนฺตานมุตฺตโม[๔]
อจฺจุโต ชมฺพุสาขาย　　โมรจฺฉาโปว กุชฺชติ.[๕]

[๔๘๒] กุลปุตฺโต[๖] ปชานาติ[๖]　　กุลปุตฺตํ[๗] ปสํสิตุ
พฺยคฺฆจฺฉาปสทิสวณฺณ[๘]　　ภุญฺช สมฺม ททามิ เต.

---

[๑] อิ. กายวิจฺฉินฺทชาตกํ
[๒] อิ. ธิรตฺถุ ตํ
[๓] ฉ.,เท. ชมฺพุขาทกชาตกํ
[๔] อิ. ปวทนฺตานมุตฺตโม
[๕] ฉ.,เท.,อิ. กูชติ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. กุลปุตฺโต ว ชานาติ, เอวมุปริปิ.
[๗] อิ. กุลปุตฺโต
[๘] ฉ.,เท.,อิ. พฺยคฺฆจฺฉาปสรีวณฺณ

[๔๘๓] จิรสฺสํ วต ปสฺสามิ มุสาวาที สมาคเต
วนฺตาทำ กุณปาทญฺจ อญฺญมญฺญํ ปสํสเกติ.

จตุตฺถํ ชมฺพุขาทกชาตกำ.

๕. อนฺตชาตกำ (๒๘๕)

[๔๘๔] "อุสภสฺเสว เต ขนฺโธ สีหสฺเสว วิชมฺภิตำ
มิคราช นโม ตยตฺถุ อปิ กิญฺจิ ลภามเส.

[๔๘๕] กุลปุตฺโต ปชานาติ กุลปุตฺตำ[๑] ปสํสิตุ
มยูรคีวสงฺกาส อิโต ปริยาหิ วายส.

[๔๘๖] มิคานำ โกฏฺฐุโก[๒] อนฺโต ปกฺขีนำ ปน วายโส
เอรณฺโฑ อนฺโต รุกฺขานำ ตโย อนฺตา สมาคตาติ.

ปญฺจมำ อนฺตชาตกำ.

๖. สมุทฺทชาตกำ (๒๘๖)

[๔๘๗] "โก นฺวายำ[๓] โลณโตยสฺมึ สมนฺตา ปริธาวติ
มจฺเฉ มกเร จ วาเรติ อูมีสุ จ วิหญฺญติ.

[๔๘๘] อนนฺตปายี สกุโณ อติตฺโตติ ทิสา สุโต
สมุทฺทำ ปาตุมิจฺฉามิ สาครำ สริตปฺปตึ.

[๔๘๙] โสยำ[๔] หายตี เจว ปูรเตว[๕] มโหทธิ
นาสฺส นายติ ปีตนฺโต อเปยฺโย กิร สาคโรติ.

ฉฏฺฐำ สมุทฺทชาตกำ.

---

[๑] อิ. กุลปุตฺเต
[๒] ฉ.,เท. สิงฺคาโล
[๓] ฉ.,เท.,อิ. นายำ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. โส อยำ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปูรเต จ

๗. กามวิลาปชาตกํ (๒๙๗)

[๔๙๐] "อุจฺเจ สกุณ เฑมาน[๑]　　ปตฺตยาน วิหงฺคม
วชฺชาสิ โข ตฺวํ วามูรุ　　จิรํ โข สา กริสฺสติ.

[๔๙๑] อิทํ โข สา น ชานาติ　　อสึ สตฺติญฺจ โอฑฺฑิตํ
สา จณฺฑี กาหตี โกธํ　　ตํ เม ตปฺปติ โน อิธ.[๒]

[๔๙๒] เอส อุปฺปลสนฺนาโห　　นิกฺขญฺจุสฺสีสเก[๓] กตํ[๓]
กาสิกญฺจ มุทุ วตฺถํ　　ตปฺเปตุ ธนกามิยาติ.[๔]

สตฺตมํ กามวิลาปชาตกํ.

๘. อุทุมฺพรชาตกํ (๒๙๘)

[๔๙๓] "อุทุมฺพรา จิเม ปกฺกา　　นิโคฺรธา จ กปิตฺถนา
เอหิ นิกฺขมฺม ภุญฺชสฺสุ　　กึ ชิฆจฺฉาย มิยฺยสิ.

[๔๙๔] เอวํ โส สุหิโต โหติ　　โย วุฑฺฒมปจายติ
ยถาหมชฺช สุหิโต　　ทุมปกฺกานิ มาสิโต.

[๔๙๕] ยํ วเนโช วเนชสฺส　　วญฺเจยฺย กปิโน กปิ
ทหโรปิ[๕] น สทฺเธยฺย[๕]　　น หิ ชิณฺโณ ชรากปีติ.

อฏฺฐมํ อุทุมฺพรชาตกํ.

---

[๑] อิ. โมมาน
[๒] ฉ.,เท. อิทำ
[๓-๓] ฉ.,เท. นิกฺขญฺจุสฺสีสโกหตำ อิ. นิฏฺฐมุสฺสีสเก กตำ
[๔] ฉ.,เท. ธนิกา ปิยาติ.
[๕-๕] ฉ.,เท. ทหโร กปิ สทฺเธยฺย อิ. ทหโรปิ ตำ น สทฺเธยฺย

๙. โกมาริยปุตฺตชาตกํ[๑] (๒๙๙)

[๔๙๖] "ปุเร ตุวํ สีลวตี สกาเส
โอกฺกนฺทิกำ[๒] กีพสิ อสฺสมมฺหิ
กโรหเร มกฺกฏิยานิ มกฺกฏ
น ตี มยี สีลวตี รมาม.

[๔๙๗] สุตา หิ มยฺหี ปรมา วิสุทฺธิ
โกมาริยปุตฺตสฺส[๓] พหุสฺสุตสฺส
มาทานิ มี มญฺญิ ตุวี ยถา ปุเร
ฌานาภิยุตฺตา[๔] วิหราม[๔] อาวุโส.

[๔๙๘] สเจปิ เสลสฺมิ วเปยฺย พีชี
เทโว จ วสฺเส น หิ ตี วิรูพฺเห
สุตา หิ เต สา ปรมา วิสุทฺธิ
อารา ตุวี มกฺกฏ ฌานภูมฺยาติ.[๕]

นวมี โกมาริยปุตฺตชาตกี.

๑๐. พกชาตกำ[๖] (๓๐๐)

[๔๙๙] "ปรปาณฆาเต[๗] ชีวนฺโต มีสโลหิตโภชโน
พโก[๘] วตี สมาทาย[๙] อุปปชฺชิ อุโปสถี.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โกมารปุตฺตชาตกี [๒] ฉ.,เท. โอกฺกนฺติกี
[๓] ฉ.,เท. โกมารปุตฺตสฺส อิ. โกมายปุตฺตสฺส
[๔-๔] ฉ.,เท. ฌานานุยุตฺโต วิหรามิ อิ. ฌานานิยุตฺโต วิหรามิ [๕] ฉ.,เท.,อิ. ฌานภูมิยาติ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วกชาตกี [๗] ฉ.,เท.,อิ. ปรปาณโรธา
[๘] ฉ.,เท.,อิ. วโก [๙] อิ. สมาทิยิ

[๕๐๐] ตสฺส สกฺโก วตญฺญาย　　อชรูเปนุปาคมิ
วีตตโป อชฺฌปตฺโต　　ภญฺชิ โลหิตโป ตปี.

[๕๐๑] เอวเมว อิเธกจฺโจ[๑]　　สมาทานสฺมิ ทุพฺพโล[๒]
ลหุ กโรติ[๓] อตฺตานํ　　พโกว อชการณาติ.

ทสมํ พกชาตกํ.

ปญฺจโม กุมฺภวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

วรกุมฺภสุปตฺตสิริวฺหยโน
สุจิสมฺมตพินฺทุสฺสโร จุสโภ
สริตปติ จณฺฑี ชรากปินา
อถ มกฺกฏิยา วกเกน ทสาติ.

วคฺคุทฺทานํ

สงฺกปฺโป ปทุโม เจว　　อุทปาเนน ตติยํ
อพฺภนฺตรํ ฆฏเภทำ　　ติกนิปาตมฺหิลงฺกตนฺติ.

ติกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อิเธกจฺเจ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ทุพฺพลา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กโรนฺติ

๔. จตุกฺกนิปาโต

๑. กาลิงฺควคฺโค[๑]

๑. จุลฺลกาลิงฺคชาตกํ[๒] (๓๐๑)

[๕๐๒] "วิวรถ อิมาสํ ทฺวารํ นครนฺตํ ปวีสิตุ๎[๓]
อรุณราชสฺส สีเหน สุสิฏฺเฐน[๔] สุรกฺขิตํ นนฺทิเสเนน.

[๕๐๓] ชโย กลิงฺคานํ อสยฺหสาหินํ
ปราชโย อรโย[๕] อสฺสกานํ
อิจฺเจวํ[๖] เต ภาสิตํ พฺรหฺมจาริ
น อุชุภูตา วิตถํ ภณนฺติ.

[๕๐๔] เทวา มุสาวาทมุปาติวตฺตา
สจฺจํ ตถํ[๗] ปรมํ กรํ นุ สกฺก[๗]
ตนฺเต มุสา ภาสิตํ เทวราช
กึ วา ปฏิจฺจ มฆวา มหินฺท.[๘]

[๕๐๕] นนุ เต สุตํ พฺราหฺมณ ภญฺญมาเน
เทวา น อิสฺสนฺติ ปุริสปรกฺกมสฺส

---

[๑] สี.,อิ. วิวรวคฺโค
[๒] ฉ.,เท. จูฬกาลิงฺคชาตกํ
[๓-๓] สี.,อิ. ฯปฯ นครํ ปวิสนฺตุ ฉ.,เท. วิวรถิมาสํ ทฺวารํ นครํ ปวิสนฺตุ อรุณราชสิส
[๔] สี.,อิ. สุสตฺเถน
[๕] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อนโย
[๖] ฉ.,เท.,อิ. อิจฺเจว
[๗-๗] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ธนํ ปรมํ เตสุ สกฺก
[๘] สี. ชนินฺท

ทโม สมาธิ มนโส อเภชฺโช[๑]
อพฺยตฺตตา[๒] นิกฺกมนญฺจ[๓] กาเล
ทพฺหญฺจ วิริยํ ปุริสปรกฺกโม จ
เตเนว อาสิ วิชโย อสฺสกานนฺติ.

ปญฺจมํ จูฬกาลิงฺคชาตกํ.

๒. มหาอสฺสาโรหชาตกํ (๓๐๒)

[๕๐๖] "อเทยฺเยสุ ททํ ทานํ เทยฺเยสุ นปฺปเวจฺฉติ
อาปาสุ พฺยสนํ ปตฺโต สหายํ นาธิคจฺฉติ.

[๕๐๗] อเทยฺเยสุ อททํ[๔] ทานํ เทยฺเยสุ โย ปเวจฺฉติ
อาปาสุ พฺยสนํ ปตฺโต สหายํ อธิคจฺฉติ.

[๕๐๘] สญฺโญคสมฺโภควิเสสทสฺสนํ
อนริยธมฺเมสุ สเจสุ นสฺสติ
กตญฺจ อริเยสุ จ อญฺชเสสุ[๕]
มหปฺผลํ โหติ อณุมฺปิ ตาทิสุ.

[๕๐๙] โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ อกา โลเก สุทุกฺกรํ
ปจฺฉา กยิรา น วา กยิรา อจฺจนฺตํ ปูชนารโหติ.

ทุติยं มหาอสฺสาโรหชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. อเทชฺโฌ
[๒] สี. อพฺยคฺฆตา ฉ.,เท. อพฺยคฺคตา
[๓] สี. นิกฺขมนญฺจ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นาเทยฺเยสุ ททํ
[๕] สี.,ฉ.,เท. อชฺชเวสุ อิ. อญฺชเยสุ

๓. เอกราชชาตกํ (๓๐๓)

[๕๑๐] “อนุตฺตเร กามคุเณ สมิทฺเธ
ภุตฺวาน ปุพฺเพ วสิ[๑] เอกราช
โสทานิ ทุคฺเค นรกมฺหิ ขิตฺโต
นปฺปชฺชเห วณฺณพลํ ปุราณํ.

[๕๑๑] ปุพฺเพว ขนฺตี จ ตโป จ มยฺหํ
สมฺปตฺถิตา ทุพฺภิเสน[๒] อโหสิ
ตนฺทานิ ลทฺธาน กถนฺนุ ราช
ชเห อหํ วณฺณพลํ ปุราณํ.

[๕๑๒] สพฺพา กิเรว[๓] ปรินิฏฺฐิตานิ
ยสสฺสินํ ปณฺฑวนฺตํ วิสยฺห
ยโส จ ลทฺธา ปุริมํ อุฬารํ
นปฺปชฺชเห วณฺณพลํ ปุราณํ.

[๕๑๓] ปนุชฺช ทุกฺเขน สุขํ ชนินฺท
สุเขน วา ทุกฺขมสยฺหสาหิ
อุภยตฺถ สนฺโต[๔] อภินิพฺพุตตฺตา
สุเข จ ทุกฺเข จ ภวนฺติ ตุลฺยาติ.

ตติยํ เอกราชชาตกํ.

๔. ททฺทรชาตกํ (๓๐๔)

[๕๑๔] “อิมานิ มํ ททฺทร ตาปยนฺติ
วาจาทุรุตฺตานิ มนุสฺสโลเก

---

[๑] ฉ.,เท. วสี
[๒] สี.,อิ. ทพฺพเสนา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กิเรวํ
[๔] อิ. สตฺตา

มณฺฑูกภกฺขา อุทกนฺตเสวี
อสีวิสํ[๑] มํ อวิสา สปนฺติ.

[๕๑๕] สกา รฏฺฐา ปพฺพาชิโต　　อญฺญํ ชนปทํ คโต
มหนฺตํ โกฏฺฐจฺฉ กยิราถ　　ทุรุตฺตานิ นิเธตเว.

[๕๑๖] ยตฺถ โปสํ น ชานนฺติ　　ชาติยา วินเยน วา
น ตตฺถ มานํ กยิราถ　　วสํ อญฺญาตเก ชเน.

[๕๑๗] วิเทสวาสํ วสโต　　ชาตเวทสเมนปิ
ขมิตพฺพํ สปญฺเญน　　อปิ ทาสสฺส ตชฺชิตนฺติ.

จตุตฺถํ ททฺทรชาตกํ.

๕. สีลวีมังสชาตกํ[๒] (๓๐๕)

[๕๑๘] "นตฺถิ โลเก รโห นาม　　ปาปกมฺมํ ปกุพฺพโต
ปสฺสนฺติ วนภูตานิ　　ตํ พาโล มญฺญเต[๓] รโห.

[๕๑๙] อหํ รโห น ปสฺสามิ　　สุญฺญํ วาปิ น วิชฺชติ
ยตฺถ สุญฺญํ[๔] น ปสฺสามิ　　อสุญฺญํ โหติ ตํ มยา.

[๕๒๐] ทุชฺชจฺโจ จ สุชจฺโจ[๕] จ　　นนฺโท จ สุขวจฺฉโน[๖]
วชฺโฌ[๗] อทฺธุวสีโล จ　　เต ธมฺมํ ชหุมตฺถิกา.[๘]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อาสีวิสํ
[๒] ฉ.,เท. สีลวีมังสนชาตกํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. มญฺญตี
[๔] ฉ.,เท. อญฺญํ
[๕] อิ. อชจฺโจ
[๖] ฉ.,เท. สุขวฑฺฒิโต
[๗] ฉ.,เท. เวชฺโช
[๘] ฉ.,เท. ชหุ มตฺถิกา

[๕๒๑] พฺราหฺมโณ จ กถํ ชเห สพฺพธมฺมาน ปารคู
โย ธมฺมํ อนุปาเลติ ธิติมา สจฺจนิกฺกโมติ.

ปญฺจมํ สีลวีมํสชาตกํ.

๖. สุชาตาชาตกํ (๓๐๖)

[๕๒๒] "กึ อณฺฑกา อิเม เทว นิกฺขิตฺตา กสมลฺลเก
อุปโลหิตกา วคฺคู ตํ[๑] เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๕๒๓] ยานิ ปุเร ตุวํ เทวิ ภณฺฑุ นนฺตกวาสินี
อุจฺฉงฺคหตฺถา ปจินาสิ ตสฺสา เต โกลิยํ ผลํ.

[๕๒๔] อุทยฺหเต[๒] น รมติ โภคา วิปฺปชหนฺติ ตํ
ตตฺเถวิมํ ปฏิเนถ ยตฺถ โกลํ ปจิสฺสติ.

[๕๒๕] โหนฺติ เหเต มหาราช อิทฺธิปฺปตฺตาย นาริยา
ขม เทว สุชาตาย มาสฺสา กุชฺฌ[๓] รเถสภาติ.

ฉฏฺฐํ สุชาตาชาตกํ.

๗. ปลาสชาตกํ (๓๐๗)

[๕๒๖] "อเจตนํ พฺราหฺมณ อสฺสุณนฺตํ
ชาโน อชานนฺตมิมํ ปลาสํ
อารทฺธวีริโย ธุวมปฺปมตฺโต
สุขเสยฺยํ ปุจฺฉสิ กิสฺส เหตุ.

[๕๒๗] ทูเร สุโต เจว พฺรหา จ รุกฺโข
เทเส จิโต ภูตนิวาสรูโป

---

[๑] อิ. เต [๒] ฉ.,เท. อุฑฺฑยฺหเต [๓] อิ. กุชฺฌี

ตสฺมา นมสฺสามิ อิมํ ปลาสํ
เย เจตฺถ ภูตา เต[๑] ธนสฺส เหตุ.

[๕๒๘] โส เต กริสฺสามิ ยถานุภาวํ
กตญฺญุตํ พฺราหฺมณ เปกฺขมาโน
กถํ หิ อาคมฺม สตํ สกาเส
โมฆา[๒] เต อสฺสุ ปริผนฺทิตานิ.

[๕๒๙] โย ตินฺทุรุกฺขสฺส[๓] ปโร ปิลกฺโข[๔]
ปริวาริโต ปุพฺพยญฺโญ อุฬาโร
ตสฺเสว มูลสฺมึ นิธิ นิขาโต
อทายาโท คจฺฉ นํ อุทฺธราหีติ.

สตฺตมํ ปลาสชาตกํ.

๘. ชวสกุณชาตกํ[๕] (๓๐๘)

[๕๓๐] "อกรมฺหาว[๖] เต กิจฺจํ　　ยํ พลํ อหุวมฺหเส
มิคราช นโม ตฺยตฺถุ　　อปิ กิญฺจิ ลภามเส.

[๕๓๑] มม โลหิตภกฺขสฺส　　นิจฺจํ ลุทฺทานิ กุพฺพโต
ทนฺตนฺตรคโต สนฺโต　　ตํ พหุ ยมฺปิ ชีวสิ.

[๕๓๒] อกตญฺญุมกตฺตารํ　　กตสฺส อปฺปฏิการกํ
ยสฺมึ กตญฺญุตา นตฺถิ　　นิรตฺถา ตสฺส เสวนา.

---

[๑] สี.,อิ. เต จ
[๒] ฉ.,เท. โมฆานิ
[๓] ฉ.,เท. ตินฺตุกรุกฺขสฺส
[๔] สี.,อิ. ปิลกฺขุ
[๕] ฉ.,เท. สกุณชาตกํ
[๖] ฉ.,เท. อกรมฺหสํ

[๔๓๓] ยตฺถ[๑] สมฺมุขจิณฺเณน มิตฺตธมฺโม น ลพฺภติ
อนุสฺสุยมนกฺโกสํ[๒] สณิกํ ตมฺหา อปกฺกมติ.

อฏฺฐมํ ชวสกุณชาตกํ.

๙. ฉวชาตกํ[๓] (๓๐๙)

[๔๓๔] "สพฺพํ อิทญฺจ มริกตํ[๔] อุโภ ธมฺมํ น ปสฺสเร
อุโภ ปกติยา จุตา โย จายํ มนฺเต ฌาเปติ
โย จ มนฺตํ[๕] อธียติ.

[๔๓๕] สาลีนํ โอทนํ ภุญฺเช สุจึ มํสูปเสจนํ
ตสฺมา เอตํ น เสวามิ ธมฺมํ อิสีภิ เสวิตํ.

[๔๓๖] ปริพฺพช มหา โลโก ปจนฺตญฺเญปิ ปาณิโน
มา ตฺวํ[๖] อธมฺโม อาจริโต ตสฺมา กุมฺภมิวาภิทา.

[๔๓๗] ธิรตฺถุ ตํ ยสลาภํ ธนลาภญฺจ พฺราหฺมณ
ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจรเณน วาติ.

นวมํ ฉวชาตกํ.

๑๐. สยฺหชาตกํ[๗] (๓๑๐)

[๔๓๘] "สสมุทฺทปริยายํ มหึ สาครกุณฺฑลํ
น อิจฺเฉ สห นินฺทาย เอวํ สยฺห[๘] วิชานหิ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ยสฺส
[๒] สี.,อิ. อนุสฺสุยมนกฺโกสํ ฉ.,เท. อนุสูยมนกฺโกสํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ฉวกชาตกํ
[๔] สี.,อิ. สพฺพมิมํ จริมวต ฉ.,เท. สพฺพมิมํ จริมํ กตํ
[๕] อิ. ธมฺมํ
[๖] ฉ.,เท. ตํ
[๗] ฉ.,เท. เสยฺยชาตกํ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. เสยฺย

[๕๓๙] ธิรตฺถุ ตํ ยสลาภํ ธนลาภญฺจ พฺราหฺมณ
ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจรเณน วา.

[๕๔๐] อปิ เจ ปตฺตมาทาย อนคาโร ปริพฺพเช
สาเยว ชีวิกา เสยฺโย ยา จาธมฺเมน เอสนา.

[๕๔๑] อปิ เจ ปตฺตมาทาย อนคาโร ปริพฺพเช
อญฺญํ อหึสยํ โลเก อปิ รชฺเชน ตํ วรนฺติ.

ทสมํ สยฺหชาตกํ.

ปญฺจโม กาลิงฺควคฺโค.*

ตสฺสุทฺทานํ

วิวรํ จ อเทยฺย สมิทฺธวรํ
อถ ททฺทรปาปมหาติรโห
อถ โกลิปลาสวรญฺจกร
จริมํ สสมุทฺทวเรน ทสาติ.

---

* สี.,อิ. วิวรวคฺโค

๒. ปุจิมนฺทวคฺโค

๑. ปุจิมนฺทชาตกํ (๓๑๑)

[๕๔๒] "อุฏฺเจหิ โจร กึ เสสิ โก อตฺโถ สุปเนน[๑] เต
มา ตํ คเหสุ[๒] ราชาโน คาเม กิพฺพิสการกํ.

[๕๔๓] นนุ[๓] โจรํ คเหสฺสนฺติ คาเม กิพฺพิสการกํ
กึ ตตฺถ ปุจิมนฺทสฺส วเน ชาตสฺส ติฏฺฐโต.

[๕๔๔] น ตฺวํ อสฺสตฺถ ชานาสิ มม โจรสฺส จนฺตรํ
โจรํ คเหตฺวา ราชาโน คาเม กิพฺพิสการกํ
อจฺเจนฺติ[๔] นิมฺพสูลสฺมึ ตสฺมึ เม สงฺกเต มโน.

[๕๔๕] สงฺเกยฺย สงฺกิตพฺพานิ รกฺเขยฺยานาคตํ ภยํ
อนาคตภยา ธีโร อุโภ โลเก อเวกฺขตีติ.

ปฐมํ ปุจิมนฺทชาตกํ.

๒. กสฺสปมนฺทิยชาตกํ (๓๑๒)

[๕๔๖] "อปิ กสฺสป มนฺทิยา ยุวา สปติ หนฺติ วา
สพฺพนฺตํ ขมเต ธีโร ปณฺฑิโต ตํ ติติกฺขติ.

[๕๔๗] สเจปิ สนฺโต วิวทนฺติ ขิปฺปึ สนฺธิยเร[๕] ปุน
พาลา ปตฺตาว ภิชฺชนฺติ น เต สมถมชฺฌคู.

[๕๔๘] เอเต ภิยฺโย สมายนฺติ สนฺธิ เตสํ น ชีรติ
โย จาธิปนฺนํ ชานาติ โย จ ชานาติ เทสนํ.

---

[๑] สี. สุปิเตน อิ. สุปิเนน [๒] ฉ.,เท.,อิ. คเหสุ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ยุ นุ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อปฺเปนฺติ [๕] ฉ.,เท. สนฺธียเร

[๕๔๙] เอโส หิ อุตฺตริตโร　　ภาราวโห ธุรนฺธโร[๑]
โย ปเรสาธิปนฺนานํ　　สยํ สนฺธาตุมรหตีติ.

ทุติยํ กสฺสปมนฺทิยชาตกํ.

๓. ขนฺติวาทิชาตกํ[๒] (๓๑๓)

[๕๕๐] "โย เต หตฺเถ จ ปาเท จ　　กณฺณนาสญฺจ เฉทยิ
ตสฺส กุชฺฌ มหาวีร　　มา รฏฺฐํ วินสฺส[๓] อิทํ.

[๕๕๑] โย เม หตฺเถ จ ปาเท จ　　กณฺณนาสญฺจ เฉทยิ
จิรํ ชีวตุ โส ราชา　　น หิ กุชฺฌนฺติ มาทิสา.

[๕๕๒] อหุ อตีตมทฺธาเน[๔]　　สมโณ ขนฺติทีปโน
ตํ ขนฺติยาเยว จิตํ　　กาสิราชา อเฉทยิ.

[๕๕๓] ตสฺส กมฺมผรุสสฺส[๕]　　วิปาโก กฏุโก อหุ
ยํ กาสิราชา เวเทสิ　　นิรยมฺหิ สมปฺปิโตติ.

ตติยํ ขนฺติวาทิชาตกํ.

๔. โลหกุมฺภิชาตกํ (๓๑๔)

[๕๕๔] "ทุชฺชีวิตมชีวิมฺห　　เยสนฺโน[๖] น ททามเส[๖]
วิชฺชมาเนสุ โภเคสุ　　ทีปี นากมฺห อตฺตโน.

[๕๕๕] สฏฺฐี[๗] วสฺสสหสฺสานิ　　ปริปุณฺณานิ สพฺพโส
นิรเย ปจฺจมานานํ　　กทา อนฺโต ภวิสฺสติ.

---

[๑] ฉ.,เท. *ภารวโห ธุรทฺธโร　　[๒] ฉ.,เท. ขนฺตีวาทีชาตกํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วินสา　　[๔] ฉ.,เท. อหู อตีตมทฺธานํ
[๕] สี.,อิ. กมฺมสฺส ผรุสสฺส　　[๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. เย สนฺเต น ททมฺหเส　　[๗] ฉ.,เท.,อิ. สฏฺฐิ

[๕๕๖] นตฺถิ อนฺโต กุโต อนฺโต น อนฺโต ปฏิทิสฺสติ
ตทา หิ ปกตํ ปาปํ มม ตุยฺหญฺจ มาริส.[๑]

[๕๕๗] โสหํ นูน อิโต คนฺตฺวา โยนึ ลทฺธาน มานุสึ
วทญฺญู สีลสมฺปนฺโน กาหามิ กุสลํ พหุนฺติ.

จตุตฺถํ โลหกุมฺภิชาตกํ.

๕. มํสชาตกํ[๒] (๓๑๕)

[๕๕๘] "ผรุสา วต เต วาจา มํสํ[๓] ยาจนโก อสิ[๓]
กิโลมสทิสี วาจา กิโลมํ สมฺม ทมฺมิ เต.

[๕๕๙] องฺคเมตํ มนุสฺสานํ ภาตา โลเก ปวุจฺจติ
องฺคสฺส สทิสี วาจา องฺคํ สมฺม ททามิ เต.

[๕๖๐] ตาตาติ ปุตฺโต วทมาโน กมฺเปติ หทยํ ปิตุ
หทยสฺส สทิสี วาจา หทยํ สมฺม ทมฺมิ เต.

[๕๖๑] ยสฺส คาเม สขา นตฺถิ ยถารญฺญํ ตเถว ตํ
สพฺพสฺส สทิสี วาจา สพฺพํ สมฺม ททามิ เตติ.

ปญฺจมํ มํสชาตกํ.

๖. สสปณฺฑิตชาตกํ (๓๑๖)

[๕๖๒] "สตฺต เม โรหิตา มจฺฉา อุทกา ถลมุพฺภตา
อิทํ พฺราหฺมณ เม อตฺถิ เอตํ ภุตฺวา วเน วส.

---

[๑] ฉ.,เท. มาริสา [๒] ฉ.,เท. สพฺพมํสลาภชาตกํ [๓-๓] อิ. สมฺม ยาจนโก จสิ

[๕๖๓] ทุสฺส เม เขตฺตปาลสฺส　　รตฺตึ ภตฺตं อปาภตं
มํสสูลา จ เทฺว โคธา　　เอกญฺจ ทธิวารกํ
อิทํ พฺราหฺมณ เม อตฺถิ　　เอตं ภุตฺวา วเน วส.

[๕๖๔] อมฺพปกฺกํ[๑] ทกํ สีตं　　สีตจฺฉายํ[๒] มโนรมํ[๒]
อิทํ พฺราหฺมณ เม อตฺถิ　　เอตं ภุตฺวา วเน วส.

[๕๖๕] น สสสฺส ติลา อตฺถิ　　น มุคฺคา นปิ ตณฺฑุลา
อิมินา อคฺคินา ปกฺกํ　　มมํ ภุตฺวา วเน วสาติ.

ฉฏฺฐं สสปณฺฑิตชาตกं.

๗. มตโรทนชาตกं (๓๑๗)

[๕๖๖] "มตมตเมว[๓] โรทถ　　น หิ ตं โรทถ โย มริสฺสติ
สพฺเพว[๔] สรีรธาริโน　　อนุปุพฺเพน ชหนฺติ ชีวิตํ.

[๕๖๗] เทวา มนุสฺสา จตุปฺปทา　　ปกฺขิคณา อุรคา จ โภคิโน
ยมฺหิ[๕] สรีเร อนิสฺสรา　　รมมานาว ชหนฺติ ชีวิตํ.

[๕๖๘] เอวํ จลิตํ อสณฺฐิตं　　สุขทุกฺขํ มนุเชสุ อเปกฺขิยํ[๖]
กนฺทิตํ รุณตํ[๗] นิรตฺถกํ　　กึ โว โสกคณาภิกีรเร.

[๕๖๙] ธุตฺตา โสณฺฑา จ อกตา　　พาลา สูรา [๘] อโยคิโน
ธีรํ มญฺญนฺติ พาโลติ　　เย ธมฺมสฺส อโกวิทาติ.

สตฺตมं มตโรทนชาตกं.

---

[๑] สี.,อิ. อมฺพปกฺโกทกํ
[๒-๒] ฉ.,เท. สีตจฺฉายา มโนรมา
[๓] ฉ.,เท. มตํ มตํ เอว
[๔] ฉ.,เท. สพฺเพปิ
[๕] ฉ.,เท. สมฺหิ อิ. อสฺมึ
[๖] ฉ.,เท. มนุเชสุวเปกฺขิย อิ. อเปกฺขิย
[๗] ฉ.,เท. กนฺทิตรุทิตํ
[๘] อิ. วีรา

๘. กณเวรชาตกํ (๓๑๘)

[๕๗๐] “ยนฺตํ วสนฺตสมเย กณเวเรสุ ภาณุสุ
สามํ พาหาย ปีเฬสิ สา ตํ อาโรคฺยมพฺรวิ.[๑]

[๕๗๑] อมฺโภ น กิร สทฺเธยฺยํ ยํ วาโต ปพฺพตํ วเห
ปพฺพตญฺเจ วเห วาโต สพฺพมฺปิ ปจวึ วเห
ยตฺถ สามา กาลกตา สามํ อาโรคฺยมพฺรวิ.

[๕๗๒] น เจว สา กาลกตา น จ สา อญฺญมิจฺฉติ
เอกภตฺตา[๒] กิร สามา ตเมว อภิกงฺขติ.

[๕๗๓] อสนฺถุตํ มํ จิรสนฺถุเตน
นิมินิ[๓] สามา อธุวํ ธุเวน
มยาปิ สามา นิมิเนยฺย อญฺญํ
อิโต อหํ ทูรตรํ คมิสฺสนฺติ.

อฏฺฐมํ กณเวรชาตกํ.

๙. ติตฺติรชาตกํ (๓๑๙)

[๕๗๔] “สุสุขํ วต ชีวามิ ลภามิ เจว ภุญฺชิตุํ
ปริปนฺเถว ติฏฺฐามิ กา นุ ภนฺเต คตี มม.

[๕๗๕] มโน เจ เต นปฺปณมติ ปกฺขิ ปาปสฺส กมฺมุโน
อวฺยาวฏสฺส[๔] ภทฺรสฺส น ปาปมุปลิมฺปติ.

[๕๗๖] ญาตโก โน นิสินฺโนติ พหุ อาคจฺฉเต ชโน
ปฏิจฺจ กมฺมํ ผุสติ ตสฺมึ เม สงฺกเต มโน.

---

[๑] อิ. อาโรคฺยมพฺรุวิติ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เอกภตฺติกิณี
[๓] ฉ.,เท. นิมีนิ
[๔] ฉ.,เท. อพฺยาวฏสฺส

[๕๗๗] น ปฏิจฺจ กมฺมํ ผุสติ มโน เจ นปฺปทุสฺสติ
อปฺโปสฺสุกฺกสฺส ภทฺรสฺส น ปาปมุปลิมฺปตีติ.

นวมํ ติตฺติรชาตกํ.

๑๐. สุจฺจชชาตกํ (๓๒๐)

[๕๗๘] "สุจฺจชฺ วต นจฺจชิ วาจาย อททึ คิรึ
กิญฺจิ[๑] ตสฺส[๑] จชนฺตสฺส วาจาย อททึ[๒] ปพฺพตํ.

[๕๗๙] ยญฺหิ กยิรา ตญฺหิ วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสมานํ ปริชานนฺติ ปณฺฑิตา.

[๕๘๐] ราชปุตฺต นโม ตฺยตฺถุ สจฺเจ ธมฺเม จิโตวสิ[๓]
ยสฺส เต พฺยสนํ ปตฺโต สจฺจสฺมึ รมเต มโน.

[๕๘๑] ยา ทลิทฺที ทลิทฺทสฺส อฑฺฒา อฑฺฒสฺส กิตฺติมา[๔]
สา หิสฺส ปรมา ภริยา สหิรญฺญสฺส[๕] อิตฺถิโยติ.

ทสมํ สุจฺจชชาตกํ.

ทุติโย ปุจิมนฺทวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ โจรสกสฺสปขนฺติวโร
ทุชฺชีวิตตา จ วรา ผรุสา
อถ สสมตฺ จ วสนฺตสุขึ
สุจฺจชวตนจฺจชินา จ ทสาติ.

[๑-๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. กึ หิตสฺส [๒] ฉ.,เท.,อิ. อทท [๓] ฉ.,เท.,อิ. จิโต จสิ
[๔] ฉ.,เท. กิตฺติม [๕] อิ. ตา หิรญฺญสฺส

๓. กุฏิทูสกวคฺโค

๑. กุฏิทูสกชาตกํ (๓๒๑)

[๕๘๒] "มนุสฺสสฺเสว เต สีสํ หตฺถปาทา จ วานร
อถ เกน นุ วณฺเณน อคารนฺเต น วิชฺชติ.

[๕๘๓] มนุสฺสสฺเสว เม สีสํ หตฺถปาทา จ สิงฺคิล
ยาหุ เสฏฺฐา มนุสฺเสสุ สา เม ปญฺญา น วิชฺชติ.

[๕๘๔] อนวฏฺฐิตจิตฺตสฺส ลหุจิตฺตสฺส ทุพฺภิโน[๑]
นิจฺจํ อทฺธุวสีลสฺส สุขภาโว[๒] น วิชฺชติ.

[๕๘๕] โส กรสฺสุ อานุภาวํ วีติวตฺตสฺสุ สีลิยํ
สีตวาตปริตฺตาณํ กรสฺสุ กุฏิกํ[๓] กปีติ.

ปฐมํ กุฏิทูสกชาตกํ.

๒. ทุทฺทุภายชาตกํ[๔] (๓๒๒)

[๕๘๖] "ทุทฺทุภายติ[๕] ภทฺทนฺเต ยสฺมึ เทเส วสามหํ
อหมฺเปตํ น ชานามิ กิเมตํ ทุทฺทุภายติ.

[๕๘๗] เวลุวํ[๖] ปติตํ[๖] สุตฺวา ทุทฺทุภนฺติ[๗] สโส ชวิ
สสสฺส วจนํ สุตฺวา สนฺตตฺตา มิควาหินี.

---

[๑] อิ. ทูภิโน
[๒] สี. สุวิภาโว
[๓] สี. กุลวํ ฉ.,เท.,อิ. กุฏวํ
[๔] ฉ.,เท. ทุทฺทุภชาตกํ
[๕] สี.,อิ. ททฺทภายติ
[๖-๖] อิ. เพลฺลํ นิปติตํ
[๗] อิ. ททฺทกฺกนฺติ

[๕๘๘] อปฺปตฺวา[๑] ปทวิญฺญาณํ　　ปรโมฺหสานุสาริโน
ปมาทปรมา[๒] พาลา　　เต โหนฺติ ปรปตฺติยา.

[๕๘๙] เย จ สีเลน สมฺปนฺนา　　ปญฺญายูปสเม รตา
อารกา[๓] วิรตา ธีรา　　น โหนฺติ ปรปตฺติยาติ.

ทุติยํ ทุทฺทุภายชาตกํ.

๓. พฺรหฺมทตฺตชาตกํ (๓๒๓)

[๕๙๐] "ทฺวยํ ยาจนโก ราช　　พฺรหฺมทตฺต นิคจฺฉติ
อลาภํ ธนลาภํ วา　　เอวํธมฺมา หิ ยาจนา.

[๕๙๑] ยาจนํ โรทนํ อาหุ　　ปญฺจาลานํ รเถสภ
โย[๔] ยาจนํ[๔] ปจฺจกฺขาติ　　ตมาหุ ปฏิโรทนํ.

[๕๙๒] มํ มาทฺทสสุ[๕] โรทนฺตํ　　ปญฺจาลา สุสมาคตา
ตุวํ วา ปฏิโรทนฺตํ　　ตสฺมา อิจฺฉามหํ รโห.

[๕๙๓] ททามิ เต พฺราหฺมณ โรหิณีนํ
ควํ สหสฺสํ สห ปุงฺคเวน
อริโย หิ อริยสฺส กถํ น ทชฺชา
สุตฺวาน คาถา ตว ธมฺมยุตฺตาติ.

ตติยํ พฺรหฺมทตฺตชาตกํ.

---

[๑] อิ. อปฺปตฺตา
[๒] ฉ.,เท. ปนาทปรมา
[๓] อิ. อารตา
[๔-๔] อิ. โย จ นํ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. มา มทฺทสสุ

๔. จมฺมสาฏกชาตกํ (๓๒๔)

[๔๙๔] "กลฺยาณรูโป วตายํ จตุปฺปโท
สุภทฺทโก เจว สุเปสโล จ
โย พฺราหฺมณํ ชาติมนฺตูปปนฺนํ
อปจายติ เมณฺฑวโร ยสสฺสี.

[๔๙๕] มา พฺราหฺมณ อิตฺตรทสฺสเนน
วิสฺสาสมาปชฺชิ จตุปฺปทสฺส
ทพฺหปฺปหารํ อภิกตฺตุกาโม[๑]
อวสกฺกติ[๒] ทสฺสติ สุปฺปหารํ.

[๔๙๖] อุรุฏฺฐี[๓] ภคฺคา ปติโต[๓] ขาริภาโร
สพฺพํ[๔] ภณฺฑํ พฺราหฺมณสฺเสว[๔] ภินฺนํ
อุโภปิ[๕] พาหา ปคฺคยฺเหว[๖] กนฺทติ
อภิธาวตํ[๗] หญฺญติ พฺรหฺมจารึ.[๗]

[๔๙๗] เอวํ โส นิหโต เสติ โย อปูชํ ปสํสติ[๘]
ยถาหมชฺช ปหโต หโต เมณฺเฑน ทุมฺมตีติ.

จตุตฺถํ จมฺมสาฏกชาตกํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อภิกงฺขมาโน [๒] ฉ.,เท.,อิ. อวสกฺกตี
[๓-๓] ฉ.,เท. อูรุฏฺฐิ ภคฺคา ปวฏฺฏิโต อิ. สฏฺฐิ ภคฺคา ปวฏฺฏิโต
[๔-๔] ฉ.,เท. สพฺพญฺจ ภณฺฑา พฺราหฺมณสฺส อิ. ฯเปฯ พฺราหฺมณสฺสิธ
[๕] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ. [๖] ฉ.,เท. ปคฺคยฺห
[๗-๗] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อภิธาวถ หญฺญเต พฺรหฺมจารี [๘] สี.,อิ. นมสฺสติ

๕. โคธชาตกํ[๑] (๓๒๕)

[๕๙๘] "สมณนฺตํ มญฺญมาโน　　อุปคญฺฉึ อสญฺญตํ
โส มํ ทณฺเฑน ปาหาสิ　　ยถา อสฺสมโณ ตถา.

[๕๙๙] กินฺเต ชฏาหิ ทุมฺเมธ　　กินฺเต อชินสาฏิยา
อพฺภนฺตรนฺเต คหนํ　　พาหิรํ ปริมชฺชสิ.

[๖๐๐] เอหิ โคธ นิวตฺตสฺสุ　　ภุญฺช สาลีนโมทนํ
เตลํ โลณญฺจ เม อตฺถิ　　ปหูตํ[๒] มยฺหํ ปิปฺผลิ.

[๖๐๑] เอส ภิยฺโย ปเวกฺขามิ　　วมฺมิกํ สตโปริสํ
เตลํ โลณญฺจ กินฺเตสิ[๓]　　อหิตํ มยฺหํ ปิปฺผลีติ.

ปญฺจมํ โคธชาตกํ.

๖. กกฺการุชาตกํ (๓๒๖)

[๖๐๒] "กาเยน โย นาวหเร　　วาจาย น มุสา ภเณ
ยโส ลทฺธา น มชฺเชยฺย　　สเว กกฺการุมรหติ.

[๖๐๓] ธมฺเมน วิตฺตเมเสยฺย　　น นิกตฺยา ธนํ หเร
โภเค ลทฺธา น มชฺเชยฺย　　สเว กกฺการุมรหติ.

[๖๐๔] ยสฺส จิตฺตํ อหาลิทฺทึ　　สทฺธา จ อวิราคินี
เอโก สาทุ์ น ภุญฺเชยฺย　　สเว กกฺการุมรหติ.

[๖๐๕] สมฺมุขา วา ติโรกฺขา[๔] วา　　โย สนฺเต น ปริภาสติ
ยถาวาที ตถาการี　　สเว กกฺการุมรหตีติ.

ฉฏฺฐํ กกฺการุชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. โคธราชชาตกํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปหูตํ
[๓] ฉ.,เท. กิตฺเตสิ
[๔] อิ. ปโรกฺขา

๗. กากาติชาตกं[๑] (๓๒๗)

[๖๐๖] "วาติ จายं ตโต คนฺโธ ยตฺถ เม วสตี ปิยา
ทูเร อิโต หิ กากาติ[๒] ยตฺถ เม นิรโต มโน.

[๖๐๗] กถํ สมุทฺทมตริ กถํ อตริ เกปุกํ[๓]
กถํ สตฺต สมุทฺทานิ กถํ สิมฺพลิมารุหิ.

[๖๐๘] ตยา สมุทฺทมตรึ ตยา อตริ เกปุกํ[๓]
ตยา สตฺต สมุทฺทานิ ตยา สิมฺพลิมารุหึ.

[๖๐๙] ธิรตฺถุ มํ มหากายํ ธิรตฺถุ มํ อเจตนํ
ยตฺถ ชายายหํ ชารํ อาวหามิ วหามิ จาติ.

สตฺตมํ กากาติชาตกं.

๘. อนนุโสจิยชาตกं (๓๒๘)

[๖๑๐] "พหูนํ วิชฺชตี โภตี เตหิ เม กึ ภวิสฺสติ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ ปิยํ สมฺมิลฺลหาสินึ.[๔]

[๖๑๑] ตํ ตญฺเจ อนุโสเจยฺย ยํ ยํ ตสฺส น วิชฺชติ
อตฺตานมนุโสเจยฺย สทา มจฺจุวสํ ปตฺตํ.[๕]

[๖๑๒] น เหว ติฏฺจ นาสีนํ น สยานํ น ปตฺถคุ[๖]
ยาวุปฺปตฺติ[๗] นิมิสฺสติ[๗] ตตฺราปิ สรตี[๘] วโย.

---

[๑] ฉ.,เท. กากวตีชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. กากวตี
[๓] สี.,อิ. เกพุกํ
[๔] อิ. สมฺมิลฺลภาสนึ
[๕] ฉ.,เท. ปตฺตํ อิ. คตํ
[๖] สี.,ฉ.,เท. ปทฺธคุ
[๗-๗] สี.,อิ. ยาว ปาติ นิมิสติ ฉ.,เท. ยาว พฺยาติ นิมิสฺสติ
[๘] ฉ.,เท. รสตี

[๖๑๓] ตตฺถตฺตนิ วตปฺปนฺเถ[๑] วินาภาเว อสํสเย
ภูตํ เสสํ ทยิตพฺพํ จวิตํ[๒] อนนุโสจิยนฺติ.

อฏฺฐมํ อนนุโสจิยชาตกํ.

๙. กาพพาหุชาตกํ (๓๒๙)

[๖๑๔] "ยํ อนฺนปานสฺส ปุเร ลภาม
ตนฺทานิ สาขมิคเมว คจฺฉติ
คจฺฉามทานิ วนเมว ราช
อสกฺกตาวมฺห[๓] ธนญฺชยาย.

[๖๑๕] ลาโภ อลาโภ ยโส อยโส จ
นินฺทา ปสํสา จ สุขํ จ ทุกฺขํ
เอเต อนิจฺจา มนุเชสุ ธมฺมา
มา โสจิ กึ โสจสิ โปฏฺฐปาท.

[๖๑๖] อทฺธา ตุวํ ปณฺฑิตโกสิ ราช
ชานาสิ อตฺถานิ อนาคตานิ
กตํ[๔] นุ โข สาขมิคํ ทกฺขาม[๕]
นิทฺธาปิตํ[๖] ราชกุลโต ว ชมฺมํ.

[๖๑๗] จาเลติ กณฺณํ ภกุฏึ กโรติ
มุหุ์ มุหุ์ ภายเต[๗] กุมาเร

---

[๑] ฉ.,เท. วตปฺปทฺเธ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วีตํ
[๓] ฉ.,เท. อสกฺกตา จสฺม อิ. อสกฺกตาวมฺหา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. กถนฺนุ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ทกฺขิสาม
[๖] สี,,อิ. นิพฺพาปิตํ ฉ.,เท. นิทฺธาวิตํ
[๗] สี. ภาสยเต ฉ.,เท.,อิ. ภายยเต

สยเมว ตำ กาหติ กาพพาหุ
เยนารกา จสฺสติ อนฺนปานาติ.

นวมำ กาพพาหุชาตกำ.

๑๐. สีลวีมำสชาตกำ (๓๓๐)

[๖๑๘] "สีลำ กิเรว กลฺยาณำ สีลำ โลเก อนุตฺตรำ
ปสฺส โฆรวิโส นาโค สีลวาติ น หญฺญติ.

[๖๑๙] ยาวเทวสฺสหู กิญฺจิ ตาวเทว อขาทิสุ
สงฺคมฺม กุลลา โลเก น หึสนฺติ อกิญฺจนำ.

[๖๒๐] สุขำ นิราสา สุปติ อาสา ผลวตี สุขา
อาสำ นิราสำ กตฺวาน สุขำ สุปติ ปิงฺคลา.

[๖๒๑] น สมาธิปโร อตฺถิ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ
น ปรำ นาปิ อตฺตานำ วิหึสติ สมาหิโตติ.

ทสมำ สีลวีมำสชาตกำ.

ตติโย กุฏิทูสกวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานำ

สมนุสฺสสทุทฺทุ สยาจนโก
อถ เมณฺฑวรุตฺตมโคธวโร
อถ กายสเกปุกโภตีวโร
อถ ราธสุสีลวเรน ทสาติ.

๔. โกกิลวคฺโค

๑. โกกาลิกชาตกํ[๑] (๓๓๑)

[๖๒๒] "โย เว กาเล อสมฺปตฺเต　อติเวลํ ปภาสติ
เอวํ โส นิหโต เสติ　โกกิลาเยว[๒] อตฺรโช.

[๖๒๓] น หิ สตฺถํ สุนิสิตํ　วิสํ หลาหลมฺมิว[๓]
เอวํ นิกฺกเฑ[๔] ปาเตติ　วาจา ทุพฺภาสิตา ยถา.

[๖๒๔] ตสฺมา กาเล อกาเล จ[๕]　วาจํ รกฺเขยฺย ปณฺฑิโต
นาติเวลํ ปภาเสยฺย　อปิ อตฺตสมมฺหิ วา.[๖]

[๖๒๕] โย จ กาเล มิตํ ภาเส　มติปุพฺโพ วิจกฺขโณ
สพฺเพ อมิตฺเต อาเทติ　สุปณฺโณ อุรคมฺมิวาติ.[๗]

ปฐมํ โกกาลิกชาตกํ.

๒. รถลฏฺฐิชาตกํ (๓๓๒)

[๖๒๖] "อปิ หนฺตฺวา หโต พฺรูติ　เชตฺวา ชิโตติ[๘] ภาสติ
ปุพฺพมกฺขายิโน[๙] ราช　เอตทตฺถุ[๑๐] น สทฺทเห.

[๖๒๗] ตสฺมา ปณฺฑิตชาติโย　สุเณยฺย อิตรสฺสปิ
อุภินฺนํ วจนํ สุตฺวา　ยถา ธมฺโม ตถา กเร.

---

[๑] ฉ.,เท. โกกิลชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. โกกิลายิว
[๓] ฉ.,เท. หลาหลามิว
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นิกฏฺเฐ
[๕] ฉ.,เท. วา
[๖] อิ. จ
[๗] ฉ.,เท. อุรคามิวาติ. อิ. อุรคํอิวาติ.
[๘] อิ. ชิโนติ
[๙] ฉ.,เท. ปุพฺพจกฺขายิโน
[๑๐] สี.,อิ. เอกทตฺถุ ฉ.,เท. อญฺญทตฺถุ

[๖๒๘] อลโส คิหี กามโภคี น สาธุ
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ
ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี
โย ปณฺฑิโต โกธโน ตำ น สาธุ.

[๖๒๙] นิสมฺม ขตฺติโย กยิรา นานิสมฺม ทิสมฺปติ
นิสมฺมการิโน รญฺโญ[๑] ยโส กิตฺตี จ วฑฺฒตีติ.

ทุติยำ รถลฏฺฐิชาตกำ.

๓. โกธชาตกำ[๒] (๓๓๓)

[๖๓๐] "ตเทว เม ตฺวำ วิทิโต วนมชฺเฌ รเถสภา[๓]
ยสฺส เต ขคฺคพนฺธสฺส[๔] สนฺนทฺธสฺส ติรีฏิโน
อสฺสตฺถทุมสาขาย ปกฺกา โคธา ปลายถ.

[๖๓๑] นเม นมนฺตสฺส ภเช ภชนฺตำ
กิจฺจานุกุพฺพสฺส กเรยฺย กิจฺจำ
นานตฺถกามสฺส กเรยฺย อตฺถำ
อสมฺภชนฺตมฺปิ น สมฺภเชยฺย.

[๖๓๒] จเช จชนฺตำ วนถำ น กยิรา
อเปตจิตฺเตน น สมฺภเชยฺย
ทิโช ทุมำ ขีณผลำ[๕] ญตฺวา
อญฺญำ สเมกฺเขยฺย มหา หิ โลโก.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ราช
[๒] ฉ.,เท. ปกฺกโคธชาตกำ
[๓] ฉ.,เท. รเถสภ
[๔] ฉ.,เท. ขคฺคพทฺธสฺส
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ขีณผลนฺติ

[๖๓๓]　โส เต กริสฺสามิ ยถานุภาวํ
กตญฺญุตํ ขตฺติโย[๑] เปกฺขมาโน
สพฺพญฺจ เต อิสฺสริยํ ททามิ
ยสฺสิจฺฉสี ตสฺส ตุวํ ททามีติ.[๒]

ตติยํ โคธชาตกํ.

๔. ราโชวาทชาตกํ (๓๓๔)

[๖๓๔]　"ควญฺเจ ตรมานานํ　ชิมฺหํ คจฺฉติ ปุงฺคโว
สพฺพา[๓] คาวี ชิมฺหํ ยนฺติ[๓]　เนตฺเต ชิมฺหํ คเต สติ.

[๖๓๕]　เอวเมว มนุสฺเสสุ　โย โหติ เสฏฺจสมฺมโต
โส เจ อธมฺมํ จรติ　ปเคว อิตรา ปชา
สพฺพํ รฏฺฐํ ทุกฺขํ เสติ　ราชา เจ โหติ อธมฺมิโก.

[๖๓๖]　ควญฺเจ ตรมานานํ　อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโว
สพฺพา[๔] คาวี อุชุํ ยนฺติ[๔]　เนตฺเต อุชุํ คเต สติ.

[๖๓๗]　เอวเมว มนุสฺเสสุ　โย โหติ เสฏฺจสมฺมโต
โส เจปิ[๕] ธมฺมํ จรติ　ปเคว อิตรา ปชา
สพฺพํ รฏฺฐํ สุขํ เสติ　ราชา เจ โหติ ธมฺมิโกติ.

จตุตฺถํ ราโชวาทชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขตฺติเย
[๒] อิ. ททาหีติ
[๓-๓] ฉ.,เท. สพฺพา ตา ชิมฺหํ คจฺฉนฺตี
[๔-๔] อิ. สพฺพา ตา อุชุํ คจฺฉนฺติ
[๕] ฉ.,เท. สเจ

๕. ชมฺพุกชาตกํ (๓๓๕)

[๖๓๘] "พฺรหา ปวฑฺฒกาโย โส ทีฆทาโฐว[๑] ชมฺพุก
น ตฺวํ ตมฺหิ[๒] กุเล ชาโต ยตฺถ คณฺหนฺติ กุญฺชรํ.

[๖๓๙] อสีโห สีหมาเนน โย อตฺตานํ วิกุพฺพติ
กุตฺถุ[๓] คชมาสชฺช เสติ ภูมฺยา อนุตฺถุนํ.

[๖๔๐] ยสสฺสิโน อุตฺตมปุคฺคลสฺส
สญฺชาตขนฺธสฺส มหพฺพลสฺส
อสเมกฺขิย ถามพลูปปตฺตึ
ส เสติ นาเคน หโตยฺ[๔] ชมฺพุโก.

[๖๔๑] โย จีธ กมฺมํ กุรุเต ปมาย
ถามพลํ อตฺตนิ สมฺวิทิตฺวา
ชปฺเปน มนฺเตน สุภาสิเตน
ปริกฺขวา โส วิปุลํ ชินาตีติ.

ปญฺจมํ ชมฺพุกชาตกํ.

๖. พฺรหาฉตฺตชาตกํ (๓๓๖)

[๖๔๒] "ติณํ ติณนฺติ ลปสิ โก นุ เต ติณมาหริ
กินฺนุ เต ติณกิจฺจตฺถิ ติณเมว ปภาสติ.[๕]

[๖๔๓] อิธาคมา พฺรหฺมจารี พฺรหาฉตฺโต พหุสฺสุโต
โส เม สพฺพํ สมาทาย ติณํ นิกฺขิปฺป คจฺฉติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ทีฆทาโฐ จ
[๒] ฉ.,เท. ตตฺถ
[๓] สี. โกฏฺฐุว ฉ.,เท. โกตฺถุว อิ. กุตฺถุวฺ
[๔] อิ. หโตย
[๕] ฉ.,เท. ปภาสสิ.

[๖๔๔] เอเวตํ โหติ กตฺตพฺพํ　　อปฺเปน พหุมิจฺฉตา
สพฺพํ สกสฺส อาทานํ　　อนาทานํ ติณสฺส จ
ติณสฺส[๑] จาฏีสุ คโต　　ตตฺถ กา ปริเทวนา.[๑]

[๖๔๕] สีลวนฺโต น กุพฺพนฺติ　　พาโล สีลานิ กุพฺพติ
อนิจฺจสีลํ ทุสฺสีลฺยํ[๒]　　กึ ปณฺฑิจฺจํ กริสฺสตีติ.

ฉฏฺฐํ พฺรหาฉตฺตชาตกํ.

๗. ปีฐชาตกํ (๓๓๗)

[๖๔๖] "น เต ปีฐมทาสิมฺห[๓]　　น ปานํ นปิ โภชนํ
พฺรหฺมจารี ขมสฺสุ เม　　เอตํ ปสฺสามิ อจฺจยํ.

[๖๔๗] เนวาภิสชฺชามิ น จาปิ กุปฺเป
น จาปิ เม อปฺปิยมาสิ กิญฺจิ
อโถปิ เม อาสิ มโนวิตกฺโก
เอตาทิโส นูน กุลสฺส ธมฺโม.

[๖๔๘] เอสสฺมากํ กุเล ธมฺโม　　ปิตุปิตามโห สทา
อาสนํ อุทกํ ปชฺชํ　　สพฺเพตํ นิปทามเส.

[๖๔๙] เอสสฺมากํ กุเล ธมฺโม　　ปิตุปิตามโห สทา
สกฺกจฺจํ อุปติฏฺฐาม　　อุตฺตมํ วิย ฌาตกนฺติ.

สตฺตมํ ปีฐชาตกํ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อิทํ คาถาปาททฺวยํ น ทิสฺสติ.　[๒] อิ. ทุสฺสีลํ
[๓] ฉ.,เท. ปีฐมทายิมฺหา

๘. ถุสชาตกํ (๓๓๘)

[๖๕๐] "วิทิตํ ถุสํ อุนฺทุรานํ วิทิตํ ปน ตณฺฑุลํ
ถุสํ[๑] ถุสํ[๑] วิวชฺชิตฺวา[๒] ตณฺฑุลํ ปน ขาทเร.

[๖๕๑] ยา มนฺตนา อรญฺญสฺมึ ยา จ คาเม นิกณฺณิกา
ยญฺเจตํ อิติ จินฺตี จ[๓] เอตมฺปิ วิทิตํ มยา.

[๖๕๒] ธมฺเมน กิร ชาตสฺส ปิตา ปุตฺตสฺส มกฺกโฏ
ทหรสฺเสว สนฺตสฺส ทนฺเตหิ ผลมจฺฉิทา.

[๖๕๓] ยเมตํ ปริสปฺปสิ อชกาโณว สาสเป
โยปายํ เหฏฺฐโต เสติ[๔] เอตมฺปิ วิทิตํ มยาติ.

อฏฺฐมํ ถุสชาตกํ.

๙. พาเวรุชาตกํ (๓๓๙)

[๖๕๔] "อทสฺสเนน โมรสฺส สิขิโน มณฺฑภาณิโน
กากํ ตตฺถ อปูเชสุ์ มํเสน จ ผเลน จ.

[๖๕๕] ยทา จ สรสมฺปนฺโน โมโร พาเวรุมาคมา
อถ ลาโภ จ สกฺกาโร วายสสฺส อหายถ.

[๖๕๖] ยาว นุปฺปชฺชตี พุทฺโธ ธมฺมราชา ปภงฺกโร
ตาว อญฺเญ อปูเชสุ์ ปุถู สมณพฺราหฺมเณ.

[๖๕๗] ยทา จ สรสมฺปนฺโน พุทฺโธ ธมฺมํ อเทสยิ
อถ ลาโภ จ สกฺกาโร ติตฺถิยานํ อหายถาติ.

นวมํ พาเวรุชาตกํ.

[๑-๑] สี. ถุสํ ถุส [๒] ฉ.,เท. วิวชฺเชตฺวา [๓] ฉ.,เท. จีติ [๔] สี. เสสิ

๑๐. วิสยฺหชาตกํ (๓๔๐)

[๖๕๘] “อทาสิ ทานานิ ปุเร วิสยฺห
ททโต จ เต ขยธมฺโม อโหสิ
อิโต ปรญฺเจ น ทเทยฺย ทานํ
ติฏฺเฐยฺยุ เต สยมนฺตสฺส โภคา.

[๖๕๙] อนริยมริเยน สหสฺสเนตฺต
สุทุคฺคเตนาปิ อกิจฺจมาหุ
มา โว ธนํ ตํ อหุ[๑] วา ชนินฺท[๑]
ยํ โภคเหตุ วิชเหมุ สทฺธํ.

[๖๖๐] เยน เอโก รโถ ยาติ ยาติ เตน ปโร[๒] รโถ
โปราณํ นิหิตํ วตฺตํ[๓] วตฺตตญฺเญว[๓] วาสว.

[๖๖๑] ยทิ เหสฺสติ ทสฺสาม อสนฺเต กึ ททามฺหเส
เอวมฺภูตาปิ ทสฺสาม มา ทานํ ปมทามฺหเสติ.

ทสมํ วิสยฺหชาตกํ.

จตุตฺโถ โกกิลวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อติเวลํ[๔] ปภาสติ[๔] ชินวโร[๕]
วนมชฺเฌ รเถสภา ชิมฺหคโม
อถ ชมฺพุ ติณาสนปีฐวรํ
อถ ตณฺฑุลโมรวิสยฺห ทสาติ.

[๑-๑] ฉ.,เท. อหุ เทวราช
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เตนาปโร
[๓-๓] สี.,อิ. วฑฺฒํ วฑฺฒตญฺเญว
[๔-๔] ฉ.,เท. อติเวลาปภาสติ
[๕] ฉ.,เท. ชีตวโร

๕. จุลฺลกุณาลวคฺโค

๑. กุณฺฑลิกชาตกํ (๓๔๑)[๑]

[๖๖๒] "นรานมารามกราสุ นารีสุ
อเนกจิตฺตาสุ อนิคฺคหาสุ จ
สพฺพตฺถนา[๒] ปีติกราปิ เจ สิยุ.[๒]
น วิสฺสเส ติตฺถสมา หิ นาริโย.

[๖๖๓] ยญฺจ[๓] ทิสฺวา กินฺนรกินฺนรีนํ[๔]
สพฺพิตฺถิโย น รมนฺติ อคาเร
ตํ ตาทิสํ สามิกํ[๕] จชิตฺวา ภริยา
อญฺญํ ทิสฺวา ปุริสํ ปีฬสปฺปี.

[๖๖๔] พกสฺส จ พาวริกสฺส[๖] รญฺโญ
อจฺจนฺตกามานุคตสฺส ภริยา
อจฺจาจรี[๗] พหฺวสานุคสฺส[๗]
กึ[๘] วา[๘] อิตฺถี นาติจเร ตทญฺญํ.

[๖๖๕] ปิยงฺคานิ[๙] สพฺพโลกิสฺสรสฺส
รญฺโญ ปิยา พฺรหฺมทตฺตสฺส ภริยา
อจฺจาจรี พหฺวสานุคสฺส[๗]
ตํ วาปิ สา นาชฺฌคา กามกามินีติ.

ปฐมํ กุณฺฑลิกชาตกํ.

---

[๑] สี. กินฺนรีชาตกํ ฉ.,เท. กณฺหลีชาตกํ
[๒-๒] ฉ.,เท. สพฺพตฺถ นาปีติกราปิ เจ สิยา.
[๓] ฉ.,เท. ยํ เว
[๔] ฉ.,เท. กณฺหลีกินฺนรานํ
[๕] สี.,ฉ.,เท. มจฺจุ
[๖] สี. ปาวาริกสฺส
[๗] ฉ.,เท. อวาจรี ปฏฺจวสานุคสฺส
[๘-๘] ฉ.,เท. กึ วาปิ [๙] ฉ.,เท. ปิงฺคิยานี

๒. วานรชาตกํ (๓๔๒)

[๖๖๖] "อสกฺขึ วต อตฺตานํ　　อุฏฺฐาตุ[๑] อุทกา ถลํ
นทานาหํ ปุน ตุยฺหํ　　วสํ คจฺฉามิ วาริช.

[๖๖๗] อลเมเตหิ อมฺเพหิ　　ชมฺพูหิ ปนเสหิ จ
ยานิ ปารํ สมุทฺทสฺส　　วรํ มยฺหํ อุทุมฺพโร.

[๖๖๘] โย จ อุปฺปติตํ อตฺถํ　　น ขิปฺปมนุพุชฺฌติ
อมิตฺตวสมเนฺวติ　　ปจฺฉา จ อนุตปฺปติ.

[๖๖๙] โย จ อุปฺปติตํ อตฺถํ　　ขิปฺปเมว นิโพธติ
มุจฺจเต สตฺตุสมฺพาธา　　น จ ปจฺฉานุตปฺปตีติ.

ทุติยํ วานรชาตกํ.

๓. กุนฺตินีชาตกำ[๒] (๓๔๓)

[๖๗๐] "อวสิมฺห ตวาคาเร　　นิจฺจํ สกฺกตปูชิตา
ตฺวเมวทานิมกริ　　หนฺท ราช วชามหํ.

[๖๗๑] โย เว กเต ปฏิกเต　　กิพฺพิเส ปฏิกิพฺพิเส
เอวนฺตํ สมฺมติ[๓] เวรี　　วส กุนฺตินี มา คมา.

[๖๗๒] น กตสฺส จ กตฺตา จ　　มิตฺติ[๔] สนฺธิยเต[๕] ปุน
หทยํ นานุชานาติ　　คจฺฉญฺเญว รเถสภ.

[๖๗๓] กตสฺส เจว กตฺตา จ　　มิตฺติ สนฺธิยเต[๕] ปุน
ธีรานํ โน จ พาลานํ　　วส กุนฺตินี มา คมาติ.

ตติยํ กุนฺตินีชาตกำ.

---

[๑] ฉ.,เท. อุทฺธาตุ　[๒] อิ. กุนฺตนิชาตกำ　[๓] ฉ.,เท. สมฺมตี
[๔] ฉ.,เท. เมตฺติ อิ. เมตฺถี　[๕] ฉ.,เท.,อิ. สนฺธียเต, เอวมุปริปิ.

๔. อมฺพชาตกํ[๑] (๓๔๔)

[๖๗๔] "โย นิลิยํ[๒] มณฺฑยติ สณฺหาเสน วิหญฺญติ
ตสฺส สา วสมเนฺวตุ ยา เต อมฺเพ อวาหริ.

[๖๗๕] วีสํ วา ปญฺจวีสํ[๓] วา อูนตีสฺว ชาติยา
ตาทิสา ปติ มา ลภฺธา ยา เต อมฺเพ อวาหริ.

[๖๗๖] ทีฆํ คจฺฉตุ อทฺธานํ เอกิกา อภิสาริยา[๔]
สงฺเกเต ปติ มาทฺทส[๕] ยา เต อมฺเพ อวาหริ.

[๖๗๗] อลงฺกตา สุวสนา มาลินี จนฺทนุสฺสทา
เอกิกา สยเน เสตุ[๖] ยา เต อมฺเพ อวาหรีติ.

จตุตฺถํ อมฺพชาตกํ.

๕. คชกุมฺภชาตกํ (๓๔๕)

[๖๗๘] "วนํ ยทคฺคิ ทหติ ปาวโก กณฺหวตฺตนี
กถํ กโรสิ ปจลก เอวํ ทนฺธปรกฺกโม.

[๖๗๙] พหูนิ รุกฺขฉิทฺทานิ ปฆพฺยา[๗] วิวรานิ จ
ตานิ เจ นาภิสมฺโภม โหติ โน กาลปริยาโย.

[๖๘๐] โย ทนฺธกาเล ตรติ ตรณีเย จ ทนฺธติ
สุกฺขปณฺณํว อกฺกมฺม อตฺถํ ภญฺชติ อตฺตโน.

---

[๑] อิ. อมฺพโจรชาตกํ อิติปิ.
[๒] ฉ.,เท. นีลิยํ อิติปิ
[๓] สี.,อิ. ปณฺณวีสํ
[๔] ฉ.,เท. อภสาริกา
[๕] สี..,อิ. มา อทฺทส ฉ.,เท. มา อทฺท
[๖] อิ. สยตุ
[๗] ฉ.,เท. ปถพฺยา

[๖๘๑] โย ทนฺธกาเล ทนฺเธติ[๑] ตรณีเย จ ตารยิ
สสีว รตฺตึ วิภชं ตสฺสตฺโถ ปริปูรตีติ.

ปญฺจมं คชกุมฺภชาตกं.

๖. เกสวชาตกं (๓๔๖)

[๖๘๒] "มนุสฺสินฺทं ชหิตฺวาน สพฺพกามสมิทฺธินं
กถं นุ ภควา เกสิ กปฺปสฺส รมติ อสฺสเม.

[๖๘๓] สาธูนิ[๒] รมณียานิ สนฺติ วกฺขา[๓] มโนรมา
สุภาสิตานิ กปฺปสฺส นารท รมยนฺติ มं.

[๖๘๔] สาลีนं โอทนं ภุญฺเช สุจิมํสูปเสจนं
กถं สามากนิวารं[๔] อโลณํ ฉาทยนฺติ ตं.

[๖๘๕] สาธุ[๕] วา ยทิวาสาธุ[๕] อปฺปี วา ยทิวา พหุ
วิสฺสตฺโถ ยตฺถ ภุญฺเชยฺย วิสฺสาสปรมา รสาติ.

ฉฏฺฐं เกสวชาตกं.

๗. อยกูฏชาตกं (๓๔๗)

[๖๘๖] "สพฺพายสं กูฏมติปฺปมาณํ
ปคฺคยฺห โย[๖] ติฏฺฐสิ[๖] อนฺตลิกฺเข
รกฺขาย มं[๗] ตฺวं วิหิโตนุสชฺช
อุทาหุ เม วายมเส[๘] วธาย.

---

[๑] อิ. ทนฺธติ
[๒] สี.,ฉ.,เท. สาทูนิ
[๓] สี. รุกฺขา อิ. รกฺขา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สามากนีวารं
[๕-๕] ฉ.,เท. สาทุ วา ยทิวาสาทุ อิ. อสาทุ วา ยทิวา สาทุ
[๖-๖] อิ. โส ติฏฺฐติ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. เม
[๘] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เจตยเส

[๖๘๗] ทูโต อหํ ราชิธ รกฺขสานํ
วธาย ตุยฺหํ ปหิโตหมสฺมิ
อินฺโท จ ตํ รกฺขติ เทวราชา
เตนฺตฺตมงฺคํ น เต[๑] ผาลยามิ.

[๖๘๘] สเจ จ มํ รกฺขติ เทวราชา
เทวานมินฺโท มฆวา สุชมฺปติ
กามํ ปิสาจา วินทนฺตุ สพฺเพ
น สนฺตเส รกฺขสิยา ปชาย.

[๖๘๙] กามํ กณฺฑนฺตุ[๒] กุมฺภณฺฑา สพฺเพ ปีสุปิสาจกา
นาลํ ปิสาจา ยุทฺธาย มหตี สา วิเภสิกาติ.[๓]

สตฺตมํ อยกูฏชาตกํ.

๘. อรญฺญชาตกํ (๓๔๘)

[๖๙๐] “อรญฺญา คามมาคมฺม กึสีลํ กึวตํ อหํ
ปุริสํ ตาต เสเวยฺยํ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๖๙๑] โย ตํ วิสฺสาสเย ตาต วิสฺสาสญฺจ ขเมยฺย เต
สุสฺสูสี จ ติติกฺขี จ ตํ ภเชหิ อิโต คโต.

[๖๙๒] ยสฺส กาเยน วาจาย มนสา นตฺถิ ทุกฺกฏํ
อุรสีว ปติฏฺฐาย ตํ ภเชหิ อิโต คโต.

[๖๙๓] หลิทฺทราคํ[๔] กปิจิตฺตํ ปุริสํ ราควิราคินํ
ตาทิสํ ตาต มา เสวิ นิมฺมนุสฺสมฺปิ เจ สิยาติ.

อฏฺฐมํ อรญฺญชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. น หิ
[๒] ฉ.,เท. กนฺทนฺตุ
[๓] สี.,อิ. วิเหสิกา ฉ.,เท. วิภีสิกา
[๔] ฉ.,เท. หลิทฺทิราคํ

๙. สนฺธิเภทชาตกํ (๓๔๙)

[๖๙๔] "เนว อิตฺถีสุ สามญฺญํ　　นาปิ ภกฺเขสุ สารถิ
อถสฺส สนฺธิเภทสฺส　　ปสฺส ยาว สุจินฺติตํ.

[๖๙๕] อสิ ติกฺโขว มํสมฺหิ　　เปสุญฺญํ ปริวตฺตติ
ยตฺถสภาญฺจ สีหญฺจ　　ภกฺขยนฺติ มิคาธมา.

[๖๙๖] อิมํ โส สยนํ เสติ　　ยมิมํ[๑] ปสฺสสิ สารถิ
โย วาจํ สนฺธิเภทสฺส　　ปิสุณสฺส นิโพธติ.

[๖๙๗] เต ชนา สุขเมธนฺติ　　นรา สคฺคคตาริว
เย วาจํ สนฺธิเภทสฺส　　นาวโพธนฺติ สารถีติ.

นวมํ สนฺธิเภทชาตกํ.

๑๐. เทวตาปญฺหชาตกํ (๓๕๐)

[๖๙๘] "หนฺติ หตฺเถหิ ปาเทหิ　　มุขญฺจ ปริสุมฺภติ
สเว ราช ปิโย โหติ　　กนฺเตน ตฺวาภิปสฺสสิ.[๒]

[๖๙๙] อกฺโกสติ ยถากามํ　　อาคมญฺจสฺส เนจฺฉติ[๓]
สเว ราช ปิโย โหติ　　กนฺเตน ตฺวาภิปสฺสสิ.[๒]

[๗๐๐] อพฺภกฺขาติ อภูเตน　　อลิเกนาภิสารเย
สเว ราช ปิโย โหติ　　กนฺเตน ตฺวาภิปสฺสสิ.

---

[๑] สี.,อิ. ยยิมํ
[๒] สี. มภิปสฺสสิ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท. อิจฺฉติ

[๗๐๑] หรํ อนฺนญฺจ ปานญฺจ วตฺถเสนาสนานิ จ
(อญฺญทตฺถุ[๑] หรา สนฺตา)
เต เว ราช ปิยา โหนฺติ กนฺเตน ตฺวาภิปสฺสสีติ.

ทสมํ เทวตาปญฺหชาตกํ.

ปญฺจโม จุลฺลกุณาลวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

นรานํ อสกฺขิ วสิมฺหวโร
นิลิยมคฺคิวรญฺจ ปุน
ปุน รสายสกุฏฺฐวโร
ตถารญฺญสารถิ หนฺติ ทสาติ.

ตตฺร วคฺคุทฺทานํ[๒] ภวติ.

วิวรํ[๓] ปุจิมนฺทญฺจ กุฏิทูสํ พหุภาณกํ[๔]
จุลฺลกุณาลวคฺโค โส ปญฺจโม สุปฺปกาสิโตติ.

จตุกฺกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. อญฺญทตฺถุ
[๒] ฉ.,เท. อถ วคฺคุทฺทานํ
[๓] ฉ.,เท. กาลิงฺคํ
[๔] ฉ.,เท. กุฏิทูสกโกกิลา

๕. ปญฺจกนิปาโต

๑. มณิกุณฺฑลวคฺโค

๑. มณิกุณฺฑลชาตกํ (๓๕๑)

[๗๐๒] "ชินฺโน[๑] รฏฺฐสฺสมณิกุณฺฑเล จ[๑]
ปุตฺเต จ ทาเร จ ตเถว ชินฺโน[๒]
สพฺเพสุ โภเคสุ อเสสเกสุ[๓]
กสฺมา น สนฺตปฺปสิ โสกกาเล.

[๗๐๓] ปุพฺเพว มจฺจุ วิชหนฺติ โภคา
มจฺโจ วา เต[๔] ปุพฺพตรํ ชหาติ
อสสฺสตา โภคิโน กามกามิ
ตสฺมา น โสจามหํ โสกกาเล.

[๗๐๔] อุเทติ ปูเรติ[๕] ขียติ[๕] จนฺโท
อตฺถงฺคเมตฺวาน[๖] ปเลติ สูริโย[๗]
วิชิตา[๘] มยา สตฺตุก โลกธมฺมา
ตสฺมา น โสจามหํ โสกกาเล.

[๗๐๕] อลโส คิหี กามโภคี น สาธุ
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ
ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี
โย ปณฺฑิโต โกธโน ตํ น สาธุ.

[๑-๑] สี.,ฉ.,เท. ชีโน รถสฺสํ มณิกุณฺฑเล จ อิ. ชินฺโน รฏฺฐสฺสมณิกุณฺฑลา จ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ชีโน
[๓] สี.,อิ. อเสสีเตสุ
[๔] อิ. จ เน
[๕-๕] สี.,ฉ.,เท. อาปูรติ เวติ
[๖] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อตฺถํ ตเปตฺวาน
[๗] อิ. สูริโย
[๘] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วิทิตา

[๗๐๖] นิสมฺม ขตฺติโย กยิรา นานิสมฺม ทิสมฺปติ
นิสมฺมการิโน รญฺโญ[๑] ยโส กิตฺตี[๒] จ วฑฺฒตีติ.

ปฐมํ มณิกุณฺฑลชาตกํ.

๒. สุชาตชาตกํ (๓๕๒)

[๗๐๗] "กินฺนุ สนฺตรมาโนว ลายิตฺวา หริตํ ติณํ
ขาท ขาทาติ ลปสิ คตสนฺตํ[๓] ชรคฺควํ
[๗๐๘] น หิ อนฺเนน ปาเนน มโต โคโณ สมุฏฺฐเห
ตฺวญฺจ ตุจฺฉํ วิลปสิ ยถา ตํ ทุมฺมตี ตถา.
[๗๐๙] ตเถว ติฏฺฐติ สีสํ หตฺถปาทา จ วาลธิ
โสตา ตเถว ติฏฺฐนฺติ มญฺเญ โคโณ สมุฏฺฐเห.
[๗๑๐] เนวยฺยกสฺส สีสํ วา[๔] หตฺถปาทาว[๔] ทิสฺสเร
รุทํ มตฺติกถูปสฺมึ นนุ ตฺวญฺเญว ทุมฺมติ.
[๗๑๑] อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ ฆตสิตฺตัว ปาวกํ
วารินา วิย โอสิญฺจ สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํ
[๗๑๒] อพฺพูพฺหิ[๖] วต เม สลฺลํ โสกํ[๗] หทยนิสฺสิตํ[๗]
โย เม โสกปเรตสฺส ปีตุโสกํ อปานุทิ.
[๗๑๓] โสหํ อพฺพูพฺหสลฺลโลสฺมิ วีตโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน มาณว.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ราช [๒] ฉ.,เท.,อิ. กิตฺติ [๓] ฉ.,เท.,อิ. คตสตฺตํ
[๔] ฉ.,เท. สีสลญฺจ [๕] ฉ.,เท.,อิ. จ [๖] ฉ.,เท.,อิ. อพฺพหี
[๗-๗] สี.,ฉ.,เท. ยมาสิ หทยสฺสิตํ อิ. ยมาสิ หทยนิสฺสิตํ

[๗๑๔] เอวํ กโรนฺติ สปฺปญฺญา　　เย โหนฺติ อนุกมฺปกา
วินิวตฺเตนฺติ โสกมฺหา　　สุชาโต ปิตรํ ยถาติ.

ทุติยํ สุชาตชาตกํ.

๓. เวนสาขชาตกํ[๑] (๓๕๓)

[๗๑๕] "นยิทํ นิจฺจํ ภวิตพฺพํ พฺรหฺมทตฺต
เขมํ สุภิกฺขํ สุขตา[๒] จ กาเย
อตฺถจฺจเย มา อหุ สมฺปมูฬฺโห
ภินฺนปฺลโว สาครสฺเสว มชฺเฌ.

[๗๑๖] ยานิ กโรติ ปุริโส　　ตานิ อตฺตนิ ปสฺสติ
กลฺยาณการี กลฺยาณํ　　ปาปการี จ ปาปกํ
ยาทิสํ วปเต พีชํ　　ตาทิสํ รุหเต[๓] ผลํ.

[๗๑๗] อิทํ ตทาจริยวโจ　　ปาราจริโย[๔] ยทพฺรวิ
มาสฺสุ[๕] ตฺวํ อกริ[๖] ปาปํ　　ยนฺตํ[๗] ปจฺฉา กตํ ตเป.

[๗๑๘] อยเมว โส ปิงฺคิโย[๘] เวนสาโข[๙]
ยมฺหิ ฆาตยี ขตฺติยานํ สหสฺสํ
อลงฺกเต จนฺทนสารลิตฺเต[๑๐]
ตเมว ทุกฺขํ ปจฺจาคตํ มมํ.

[๗๑๙] สามาปิ[๑๑] โข จนฺทนลิตฺตคตฺตี[๑๑]
สิงฺคุวา[๑๒] โสภญฺชนกสฺส อุคฺคตา

---

[๑] สี.,อิ. โธนสาธชาตกํ　[๒] สี. สุหตา อิ. สุหตาว　[๓] สี.,ฉ.,เท. หรเต
[๔] สี.,ฉ.,เท. ปาราสริโย　[๕] ฉ.,เท. มาสุ.　[๖] อิ. อกรา　[๗] ฉ.,เท. ยํ ตฺวํ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. ปิงฺคิย　[๙] สี.,อิ. โธนสาโข　[๑๐] ฉ.,เท. จนฺทนสารานุลิตฺเต
[๑๑-๑๑] ฉ.,เท. สามา จ โข จนฺทนลิตฺตคตฺตา　[๑๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ลฏฺฐิวา

อทิสฺวา กาลํ กริสฺสามิ อุพฺพรึ
ตํ เม อิโต ทุกฺขตรํ ภวิสฺสตีติ.

ตติยํ เวนสาขชาตกํ.

๔. อุรคชาตกํ (๓๕๔)

[๗๒๐] "อุรโควฺ ตจํ ชิณฺณํ หิตฺวา คจฺฉติ สนฺตนุ
เอวํ สรีเร นิพฺโภเค เปเต กาลกเต สติ

[๗๒๑] ทยฺหมาโน น ชานาติ ญาตีนํ ปริเทวิตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คติ.

[๗๒๒] อนพฺภิโต[๑] ตโต อาคา นานุญฺญาโต[๒] อิโต คโต
ยถาคโต ตถา คโต ตตฺถ กา ปริเทวนา.

[๗๒๓] ทยฺหมาโน น ชานาติ ญาตีนํ ปริเทวิตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คติ.

[๗๒๔] สเจ โรเท กีสา[๓] อสฺสํ ตสฺสา เม กึ ผลํ สิยา
ญาติมิตฺตสุหชฺชานํ ภิยฺโย โน อรตี สิยา.

[๗๒๕] ทยฺหมาโน น ชานาติ ญาตีนํ ปริเทวิตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คติ.

[๗๒๖] ยถาปิ ทารโก จนฺทํ คจฺฉนฺตํ อนุโรทติ
เอวํ สมฺปทเมเวตํ โย เปตมนุโสจติ.

---

[๑] สี.,อิ. อนวฺหาโต ฉ.,เท. อนวฺหิโต [๒] ฉ.,เท.,อิ. อนนุญฺญาโต
[๓] ฉ.,เท. กิสา อิ. กิสี

[๗๒๗] ทยฺหมาโน น ชานาติ　　ญาตีนํ ปริเทวิตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ　　คโต โส ตสฺส ยา คติ.

[๗๒๘] ยถาปิ อุทกกุมฺโภ　　ภินฺโน อปฺปฏิสนฺธิโย
เอวํ สมฺปทเมเวตํ　　โย เปตมนุโสจติ.

[๗๒๙] ทยฺหมาโน น ชานาติ　　ญาตีนํ ปริเทวิตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ　　คโต โส ตสฺส ยา คตีติ.

จตุตฺถํ อุรคชาตกํ.

๕. ธงฺกชาตกํ[๑] (๓๕๕)

[๗๓๐] "อญฺเญ โสจนฺติ โรทนฺติ　　อญฺเญ[๒] อสฺสุมุขา ชนา[๒]
ปสนฺนมุขวณฺโณสิ　　กสฺมา ฆฏ น โสจสิ.

[๗๓๑] นาพฺภตีตหโร โสโก　　นานาคตสุขาวโห
ตสฺมา ธงฺก[๓] น โสจามิ　　นตฺถิ โสเก ทุตียตา.

[๗๓๒] โสจํ ปณฺฑุกิโส โหติ　　ภตฺตญฺจสฺส น รุจฺจติ
อมิตฺตา สุมนา โหนฺติ　　สลฺลวิทฺธสฺส รุปฺปโต.

[๗๓๓] คาเม วา ยทิวารญฺเญ　　นินฺเน วา ยทิวา ถเล
จิตฺต[๔] มํ นาคมิสฺสติ[๔]　　เอวํ ทิฏฺฐปโท อหํ.

[๗๓๔] ยสฺสตฺตา นาลเมโกว　　สพฺพกามรสาหโร
สพฺพาปิ ปจวี ตสฺส　　น สุขํ อาวหิสฺสตีติ.

ปญฺจมํ ธงฺกชาตกํ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. ฆฏชาตกํ
[๒-๒] อิ. อญฺโญ อสฺสุมุโข ชโน
[๓] อิ. วงฺก
[๔-๔] สี.,อิ. น มํ ตํ อาคมิสฺสติ

๖. การนฺทิยชาตกํ[๑] (๓๕๖)

[๗๓๕] “เอโก อรญฺเญ คิริกนฺทรายํ
ปคฺคยฺห[๒] มหนฺตเสลํ ปเวชฺฌสิ[๒]
ปุนปฺปุนํ สนฺตรมานรูโป
การนฺทิย[๓] โกนุ ตวยิธตฺโถ.

[๗๓๖] อหญฺหิมํ สาครเสวิตนฺตํ
สมํ กริสฺสามิ ยถาปิ ปาณึ[๔]
วิกีริย สานูนิ จ ปพฺพตานิ [๕]
ตสฺมา เสลํ[๖] กนฺทรายํ[๖] ปกฺขิปามิ.

[๗๓๗] นยิมํ มหึ อรหติ ปาณิกปฺปี
สมํ มนุสฺโส กรณายเมโก
มญฺญามิ มญฺเญว ทรึ ชิคีสํ[๗]
การนฺทิย[๘] หายสิ[๘] ชีวโลกํ.

[๗๓๘] สเจ อยํ[๙] ภูตธรํ น สกฺโก[๙]
สมํ มนุสฺโส กรณายเมโก
เอวเมว ตฺวํ พฺรหฺเม อิเม มนุสฺเส
นานาทิฏฺฐิเก นานยิสฺสสิ เต.

[๗๓๙] สงฺขิตฺตรูเปน ภวํ มมตฺถํ
อกฺขาสิ การนฺย[๑๐] เอวเมตํ

---

[๑] ฉ.,เท. โกรณฺฑิยชาตกํ
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. ปคฺคยฺห ปคฺคยฺห สิลํ ปเวจฺฉสิ
[๓] ฉ.,เท. โกรณฺฑิย
[๔] ฉ.,เท. ปาณิ [๕] ฉ.,เท.,อิ. จ
[๖-๖] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สีลํ ทริยา
[๗] ฉ.,เท. ชิคีสํ [๘-๘] ฉ.,เท. โกรณฺฑิย หาหสิ
[๙-๙] ฉ.,เท. อหํ ภูตธรํ น สกฺกา
[๑๐] ฉ.,เท. โกรณฺฑิย

ยถา น สกฺกา ปถวี สมายํ
กาตุ๑ มนุสฺเสน ตถา มนุสฺสาติ.

ฉฏฺฐํ การนฺทิยชาตกํ.

๗. ลฏุกิกชาตกํ (๓๕๗)

[๗๔๐] "วนฺทามิ ตํ กุญฺชรๆ๒ สฏฺฐิหายนํ
อารญฺญกํ ยูถปตึ ยสสฺสึ
ปกฺเขหิ ตํ ปญฺชลิกํ กโรมิ
มา เม วธึ ปุตฺตเก ทุพฺพลาย.

[๗๔๑] วนฺทามิ ตํ กุญฺชรๆ เอกจาริ
อารญฺญกํ ปพฺพตสานุโคจรๆ
ปกฺเขหิ ตํ ปญฺชลิกํ กโรมิ
มา เม วธึ ปุตฺตเก ทุพฺพลาย.

[๗๔๒] วธิสฺสามิ เต ลฏุกิเก ปุตฺตกานิ
กึ เม ตฺวํ กาหสิ ทุพฺพลาสิ
สตสหสฺสานิปิ ตาทิสีนํ
วาเมน ปาเทน ปปฺโปถเยยฺยํ.๓

[๗๔๓] นเหว สพฺพตฺถ พเลน กิจฺจํ
พลํ หิ พาลสฺส วธาย โหติ
กริสฺสามิ เต นาคราช๔ อนตฺถํ
โย เม วธึ ปุตฺตเก ทุพฺพลาย.

---

๑ ฉ.,เท. กตฺตุ
๒ ฉ.,เท. กุญฺชร, เอวมุปริปิ.
๓ ฉ.,เท. ปโปถเยยฺยุ
๔ ฉ.,เท. นาคราชา

[๗๔๔] กากญฺจ ปสฺส ลฏุกิกํ มณฺฑูกํ นีลมกฺขิกํ
เอเต นาคํ อฆาเตสุ ปสฺส เวรสฺส เวรินํ
ตสฺมา หิ เวรํ น กยิราถ อปฺปิเยนปิ เกนจีติ.

สตฺตมํ ลฏุกิกชาตกํ.

๘. จุลฺลธมฺมปาลชาตกํ[๑] (๓๕๘)

[๗๔๕] "อหเมว ทูสิยา ภูนหตา รญฺโญ มหาปตาปสฺส
เอตํ มุญฺจตุ[๒] ธมฺมปาลํ หตฺเถ เม เทว เฉทหิ.[๓]
[๗๔๖] อหเมว ทูสิยา ภูนหตา รญฺโญ มหาปตาปสฺส
เอตํ มุญฺจตุ[๒] ธมฺมปาลํ ปาเท เม เทว เฉทหิ.[๓]
[๗๔๗] อหเมว ทูสิยา ภูนหตา รญฺโญ มหาปตาปสฺส
เอตํ มุญฺจตุ ธมฺมปาลํ สีสํ เม เทว เฉทหิ.
[๗๔๘] นห[๔] นูนิมสฺส รญฺโญ มิตฺตามจฺจา จ วิชฺชเร
สุหทา เย น วทนฺติ ราชานํ มา ฆาตยิ โอรสํ ปุตฺตํ.
[๗๔๙] นห[๔] นูนิมสฺส รญฺโญ มิตฺตา ญาตี จ วิชฺชเร
สุหทา เย น วทนฺติ ราชานํ มา ฆาตยิ อตฺรชํ ปุตฺตํ.
[๗๕๐] จนฺทนสารานุลิตฺตา พาหา ฉิชฺชนฺติ ธมฺมปาลสฺส
ทายาทสฺส ปรพฺยา ปาณา เม เทว รุชฺฌนฺตีติ.

อฏฺฐมํ จุลฺลธมฺมปาลชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. จูฬธมฺมปาลชาตกํ
[๒] อิ. ปมุญฺจนฺตุ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. เฉเทหิ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. นหิ, เอวมุปริปิ.

๙. สุวณฺณมิคชาตกํ (๓๕๙)

[๗๕๑] "วิกฺกม เร มหามิค[๑]　　วิกฺกม เร หรีปท[๒]
ฉินฺท วรตฺตึ[๓] ปาสํ　　นาหํ เอกา วเน รเม.

[๗๕๒] วิกฺกมามิ น ปาเรมิ　　ภูมึ สุมฺภามิ[๔] เวคสา
ทฬฺโห วรตฺตินฺติโก[๕] ปาโส　　ปาทํ เม ปริกนฺตติ.

[๗๕๓] อตฺถรสฺสุ ปลาสานิ　　อสึ นิพฺพาห ลุทฺทก
ปจมํ มํ วธิตฺวาน　　หน ปจฺฉา มหามิคํ.

[๗๕๔] น เม สุตํ วา ทิฏฺจํ วา　　ภาสนฺตึ มานุสึ มิคึ
ตฺวญฺจ ภทฺเท สุขี โหหิ　　เอโส จาปิ มหามิโค.

[๗๕๕] เอวํ ลุทฺทก นนฺทสฺสุ　　สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ยถาหมชฺช นนฺทามิ　　มุตฺตํ ทิสฺวา มหามิคนฺติ.

นวมํ สุวณฺณมิคชาตกํ.

๑๐. สุสนฺธีชาตกํ[๖] (๓๖๐)

[๗๕๖] "วาติ คนฺโธ ติมิรานํ　　กุสมุทฺโทว[๗] โฆสวา
ทูเร อิโต หิ[๘] สุสนฺธี[๙]　　ตมฺพ กามา ตุทนฺติ มํ.

[๗๕๗] กถํ สมุทฺทมตริ　　กถํ อทฺทกฺขิ เสรุมํ[๑๐]
กถํ ตสฺสา จ ตุยฺหญฺจ　　อหุ อคฺค[๑๑] สมาคโม.

---

[๑] ฉ.,เท. หริปาท อิ. หรีปท　[๒] ฉ.,เท. มหามิค　[๓] ฉ.,เท.,อิ. วารตฺตึ
[๔] อิ. สุมฺหามิ　[๕] ฉ.,เท.,อิ. วารตฺตินฺติโก
[๖] ฉ.,เท. สุโยนนฺทีชาตกํ อิ. สุสฺโสนฺทิชาตกํ　[๗] ฉ.,เท. จ　[๘] อิ. ปิ
[๙] ฉ.,เท. สุโยนนฺที อิ. สุสฺโสนฺที　[๑๐] ฉ.,เท. เสทุมํ　[๑๑] ฉ.,เท. สคฺค

[๗๕๘] ภรุกจฺฉา[๑] ปยาตานํ วาณิชานํ ธเนสินํ
มงฺกเรหิ[๒] ภิทา[๒] นาวา ผลเกน[๓] มหณฺณวํ.[๓]

[๗๕๙] สา มํ สณฺเหน มุทุนา นิจฺจํ จนฺทนคนฺธินี
องฺเคน[๔] อุทฺธรี ภทฺทา มาตา ปุตฺตํว โอรสํ.

[๗๖๐] สา มํ อนฺเนน ปาเนน วตฺเถน สยเนน จ
อตฺตนาปิ จ มนฺทกฺขี เอวํ ตมฺพ วิชานหีติ.

ทสมํ สุสนฺธีชาตกํ.

ปญฺโม มณิกุณฺฑลวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ ชินวโร หริตํ ติณโก.
อถ ภินฺนลิโว[๕] อุรโคว ฆโฏ
ทริยา ปุน กุญฺชรภูนหตา
มิคปุตฺตมสคฺควเรน[๖] ทสาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. กุรุกจฺฉา
[๒-๒] สี. มกเรหิพฺภิทา ฉ.,เท. มกเรหิ อภิทา อิ. มกเรหิ ภินฺนา
[๓-๓] ฉ.,เท. ผลเกนาหมปลวึ
[๔] สี.,อิ. องฺเกน
[๕] ฉ.,เท. ภินฺนปลโว
[๖] ฉ.,เท. มิคมุตฺตมสคฺควเรน

๒. วณฺณาโรหวคฺโค

๑. วณฺณาโรหชาตกं (๓๖๑)

[๗๖๑] "วณฺณาโรเหน ชาติยา　　พลนิกฺกมเนน จ
สุพาหุ น มยา เสยฺโย　　สุทาโจ[๑] อิติ ภาสสิ.

[๗๖๒] วณฺณาโรเหน ชาติยา　　พลนิกฺกมเนน จ
สุทาโจ น มยา เสยฺโย　　สุพาหุ อิติ ภาสสิ.

[๗๖๓] เอวญฺเจ มं วิหรนฺตं　　สุพาหุ สมฺม ทุพฺภสิ
นทานาหं ตยา สทฺธึ　　สංวาสมภิโรจเย.

[๗๖๔] โย ปเรสं วจนานิ　　สทฺทเหถ[๒] ยถาตถं
ขิปฺปं ภิชฺเชถ มิตฺตสฺมึ　　เวรญฺจ ปสเว พหุं.

[๗๖๕] น โส มิตฺโต โย สทา อปฺปมตฺโต
เภทาสงฺกี รนฺธเมวานุปสฺสี
ยสฺมิญฺจ เสติ อุรสีว ปุตฺโต
สเว มิตฺโต โย อเภชฺโช ปเรภีติ.

ปฐมं วณฺณาโรหชาตกं.

๒. สีลวีมංสชาตกं (๓๖๒)

[๗๖๖] "สีลं เสยฺโย สุตं เสยฺโย　　อิติ เม สංสโย อหุ
สีลเมว สุตา เสยฺโย　　อิติ เม นตฺถิ สංสโย.

[๗๖๗] โมฆา ชาติ จ วณฺโณ จ　　สีลเมว กิรุตฺตมं
สีเลน อนุเปตสฺส　　สุเตนตฺโถ น วิชฺชติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. สุทาจ　　[๒] ฉ.,เท. สทฺทเหยฺย

[๗๖๘] ขตฺติโย จ อธมฺมฏฺโฐ เวสฺโส จาธมฺมนิสฺสิโต
เต ปริจฺจชฺชุโภ โลเก อุปปชฺชนฺติ ทุคฺคตึ.

[๗๖๙] ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา
อิธ ธมฺมํ จริตฺวาน ภวนฺติ ติทิเว สมา.

[๗๗๐] น เวทา สมฺปรายาย น ชาติ นปิ[๑] พนฺธวา
สกญฺจ สีลสํสุทฺธํ สมฺปรายสุขาวหนฺติ.[๒]

ทุติยํ สีลวีมํสชาตกํ.

๓. หิริชาตกํ (๓๖๓)

[๗๗๑] “หิรินฺตรนฺตํ วิชิคุจฺฉมานํ
ตวาหมสฺมิ อิติ ภาสมานํ
เสยฺยานิ กมฺมานิ อนาทิยนฺตํ
เนโส มมนฺติ อิติ นํ วิชญฺญา.

[๗๗๒] ยญฺหิ กยิรา ตญฺหิ วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสมานํ ปริชานนฺติ ปณฺฑิตา.

[๗๗๓] น โส มิตฺโต โย สทา อปฺปมตฺโต
เภทาสงฺกี รนฺธเมวานุปสฺสี
ยสฺมิญฺจ เสติ อุรสีว ปุตฺโต
สเว มิตฺโต โย อเภชฺโช ปเรภิ.

[๗๗๔] ปาโมชฺชกรณํ ฐานํ ปสํสาวหนํ สุขํ
ผลานิสํโส ภาเวติ วหนฺโต โปริสํ ธุรํ.

---

[๑] ฉ.,เท. นาปิ อิ. โนปิ

[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สมฺปราย สุขาย จาติ

[๗๗๕] ปวิเวกรสํ ปิตฺวา　　รสํ อุปสมสฺส จ
นิทฺทโร โหติ นิปฺปาโป　　ธมฺมปีติรสํ ปิวนฺติ.

ตติยํ หิริชาตกํ.

๔. ขชฺโชปนกชาตกํ (๓๖๔)

[๗๗๖] "โกนุ สนฺตมฺหิ ปชฺโชเต　　อคฺคิปริเยสนํ จรํ
อทฺทกฺขิ รตฺตึ[๑] ขชฺโชตํ　　ชาตเวทํ อมญฺญถ.

[๗๗๗] สฺวาสฺส[๒] โคมยจุณฺณานิ　　อภิมตฺถํ ติณานิ จ
วิปรีตาย สญฺญาย　　นาสกฺขิ ปชฺชเลตเว.

[๗๗๘] เอวมฺปิ อนุปาเยน　　อตฺถํ น ลภเต มูโค[๓]
วิสาณโต ควํ โทหํ　　ยตฺถ ขีรํ น วินฺทติ.

[๗๗๙] วิวิเธหิ อุปาเยหิ　　อตฺถํ ปปฺโปนฺติ มาณวา
นิคฺคเหน อมิตฺตานํ　　มิตฺตานํ ปคฺคเหน จ.

[๗๘๐] เสนีโมกฺขูปลาเภน[๔]　　วลฺลภานํ นเยน จ
ชคตึ ชคตีปาลา[๔]　　อาวสนฺติ วสุนฺธรนฺติ.

จตุตฺถํ ขชฺโชปนกชาตกํ.

๕. อหิตุณฺฑิกชาตกํ[๖] (๓๖๕)

[๗๘๑] "ธุตฺโตมฺหิ[๗] สมฺม สุมุข　　ชูเต อกฺขปราชิโต
หเรหิ[๘] อมฺพปกฺกานิ　　วีริยนฺเต ภกฺขยามเส.

---

[๑] ฉ.,เท. รตฺติ
[๒] ฉ.,เท. สฺวสฺส
[๓] ฉ.,เท. มิโค
[๔] ฉ.,เท. เสนาโมกฺขปลาเภน
[๕] ฉ.,เท. ชคติปาลา
[๖] อิ. อหิคุณพิลชาตกํ
[๗] สี.,อิ. วุตฺโตมฺหิ
[๘] สี.,อิ. เสเวหิ

[๗๘๒] อลิกํ วต มํ สมฺม อภูเตน ปสํสสิ
โก เต สุโต วา ทิฏฺโ วา สุมุโข นาม มกฺกโฏ.

[๗๘๓] อชฺชาปิ เม ตํ มนสิ ยํ มํ ตฺวํ อหิตุณฺฑิก
ธญฺญาปณฺ ปวิสิตฺวา มตฺโต ฉาตํ หนาสิ มํ.

[๗๘๔] ตาหํ สรํ ทุกฺขเสยฺยํ อปิ รชฺชมฺปิ การเย
เนวาหํ[๑] ยาจิโต ทชฺชํ ตถาหิ ภยตชฺชิโต.

[๗๘๕] ยญฺจ ชญฺญา กุเล ชาตํ คพฺเภ ติตฺตํ อมจฺฉรึ
เตน สขิญฺจ มิตฺตญฺจ ธีโร สนฺถาตุมรหตีติ.

ปญฺจมํ อหิตุณฺฑิกชาตกํ.

๖. คุมฺพิยชาตกํ (๓๖๖)

[๗๘๖] “มธุวณฺณํ มธุรสํ มธุคนฺธํ วิสํ อหุ
คุมฺพิโย ฆาสเมสาโน อรญฺเ โอทหี วิสํ.

[๗๘๗] มธุ อิติ มญฺญมานา เย ตํ วิสมสายิสุ[๒]
เตสนฺตํ กฏุกํ อาสิ มรณํ เตนุปาคมุ.

[๗๘๘] เย จ โข ปฏิสงฺขาย วิสนฺติ[๓] ปริวชฺชยุ
เต อาตุเรสุ สุขิตา ทยฺหมาเนสุ นิพฺพุตา.

[๗๘๙] เอวเมว มนุสฺเสสุ วิสกามา[๔] สโมหิตา
อามิสํ พนฺธนญฺเจตํ มจฺจุวโส[๕] คุหาสโย.

---

[๑] อิ. เนว ตํ
[๒] ฉ.,เท. วิสมขาทิสุ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วิสํ ตํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. วิสํ กามา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. มจฺจุเวโส

[๗๙๐] เอวเมว อิเม กาเม　　อาตุรา ปริจาริเก
เย สทา ปริวชฺชนฺติ　　สงฺคํ โลเก อุปจฺจคุนฺติ.

ฉฏฺฐํ คุมฺพิยชาตกํ.

๗. สาลิยชาตกํ[๑] (๓๖๗)

[๗๙๑] "ยฺวายํ สาลิยจฺฉาโปติ　　กณฺหสปฺปี อคาหยิ
เตน สปฺเปนยํ ทฏฺโฐ　　หโต ปาปานุสาสโก.

[๗๙๒] อหนฺตรมหนฺตารํ[๒]　　โย นโร หนฺตุมิจฺฉติ
เอวํ โส นิหโต เสติ　　ยถายํ ปุริโส หโต.

[๗๙๓] อหนนฺตมฆาเตนฺตํ[๓]　　โย นโร หนฺตุมิจฺฉติ
เอวํ โส นิหโต เสติ　　ยถายํ ปุริโส หโต.

[๗๙๔] ยถา ปสุมิฏฺฐิ[๔] ปุริโส　　ปฏิวาตํ ปฏิกฺขิเป
ตเมว โส รโช หนฺติ　　ยถายํ[๕] ปุริโส หโต.

[๗๙๕] โย อปฺปทุฏฺฐสฺส นรสฺส ทุสฺสติ
สุทฺธสฺส โปสสฺส อนงฺคณสฺส
ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปี
สุขุโม รโช ปฏิวาตํว ขิตฺโตติ.

สตฺตมํ สาลิยชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สาพิยชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. อหนฺตารมหนฺตารํ
[๓] ฉ.,เท. อหนฺตารมฆาเตนฺตํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปสุมุฏฺฐี
[๕] ฉ.,เท. ตถายํ

๘. ตจสารชาตกํ (๓๖๘)

[๗๙๖] “อมิตฺตหตฺถตฺถคตา ตจสารสมปฺปิตา
ปสนฺนมุขวณฺณาตฺถ กสฺมา ตุมฺเห น โสจถ.

[๗๙๗] น โสจนาย ปริเทวนาย
อตฺโถ[๑] จ ลพฺภา[๑] อปิ อปฺปโกปิ
โสจนฺตเมนํ ทุขิตํ วิทิตฺวา
ปจฺจตฺถิกา อตฺตมนา ภวนฺติ.

[๗๙๘] ยโต จ โข ปณฺฑิโต อาปทาสุ
น เวธติ อตฺถวินิจฺฉยญฺญู
ปจฺจตฺถิกาสฺส ทุขิตา ภวนฺติ
ทิสฺวา มุขํ อวิการํ ปุราณํ.

[๗๙๙] ชปฺเปน มนฺเตน สุภาสิเตน
อนุปฺปทาเนน ปเวณิยา วา
ยถา ยถา ยตฺถ ลเภถ อตฺถํ
ตถา ตถา ตตฺถ ปรกฺกเมยฺย.

[๘๐๐] ยโต จ ชาเนยฺย อลพฺภเนยฺโย
มยา วา อญฺเญน วา เอส อตฺโถ
อโสจมาโน อธิวาสเยยฺย
กมฺมํ ทพฺพํ กินฺติ กโรมิทานีติ.

อฏฺฐมํ ตจสารชาตกํ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อตฺโถว ลพฺโภ

๙. มิตฺตวินฺทุกชาตกं[๑] (๓๖๙)

[๘๐๑] "กฺยาหं เทวานมกรึ　　กึ ปาปึ ปกตํ มยา
ยํ เม สิรสฺมึ โอหจฺจ　　จกฺกํ ภมติ มตฺถเก.

[๘๐๒] อติกฺกมฺม รมณกํ　　สทามตฺตญฺจ ทูภกํ
พฺรหฺมตรญฺจ ปาสาทํ　　เกนตฺเถน อิธาคโต.

[๘๐๓] อิโต พหุตรา โภคา　　อตฺร มญฺเญ ภวิสฺสเร
อิติ เอตาย สญฺญาย　　ปสฺส มํ พฺยสนํ คตํ.

[๘๐๔] จตุพฺภิ อฏฺฐชฺฌคมา　　อฏฺฐาภิ จาปิ[๒] โสพฺภ
โสพฺภาภิ จ ทฺวตฺตึส　　อตฺริจฺฉํ จกฺกมาสโท
อิจฺฉาหตสฺส โปสสฺส　　จกฺกํ ภมติ มตฺถเก.

[๘๐๕] อุปริ วิสาลา[๓] ทุปฺปูรา[๓]　　อิจฺฉาวิสทคามินี[๔]
เย จ ตํ อนุคิชฺฌนฺติ　　เต โหนฺติ จกฺกธาริโนติ.

นวมํ มิตฺตวินฺทุกชาตกं.

๑๐. ปลาสชาตกं (๓๗๐)

[๘๐๖] "หํโส ปลาสมวจ　　นิโคฺรโธ สมฺม ชายติ
องฺกสฺมึ เต นิสินฺโนว　　โส เต มมฺมานิ เฉชฺชติ.[๕]

[๘๐๗] วฑฺฒตาเมว นิโคฺรโธ　　ปติฏฺฐสฺส ภวามหं
ยถา ปิตา จ[๖] มาตา จ[๖]　　เอวเมโส[๗] ภวิสฺสติ.

---

[๑] ฉ.,เท. มิตฺตวินฺทกชาตกं
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อฏฺฐาหิปิ จ
[๓-๓] สี.,อิ. วิสาลํ ทุปฺปูรํ
[๔] ฉ.,เท. อิจฺฉาวิสฏคามินี
[๕] ฉ.,เท.,อิ. เฉจฺฉติ
[๖] อิ. วา
[๗] ฉ.,เท. เอวํ เมโส

[๘๐๘] ยํ ตฺวํ องฺกสฺมึ วฑฺเฒสิ ขีรรุกฺขํ ภยานกํ
อามนฺต โข ตํ คจฺฉาม วุฑฺฒิมสฺส น รุจฺจติ.

[๘๐๙] อิทานิ โข มํ ภายติ[๑] มหาเนรุนิทสฺสนํ
หึสสฺส อนภิญฺญาย มหา เม ภยมาคตํ.

[๘๑๐] น ตสฺส วุฑฺฒิ กุสลปฺปสตฺถา
โย วฑฺฒมาโน ฆสเต ปติฏฺฐํ
ตสฺสูปโรธํ ปริสงฺกมาโน
ปตารยี มูลวธาย ธีโรติ.

ทสมํ ปลาสชาตกํ.

ทุติโย วณฺณาโรหวคฺโค.

---

[๑] ฉ.,เท. ภาเยติ

๓. อฑฺฒวคฺโค

๑. ทีฆีติโกสลชาตกं (๓๗๑)

[๘๑๑] "เอวํภูตสฺส เต ราช　　อาคตสฺส วเส[๑] มม
อตฺถิ นุ โกจิ ปริยาโย　　โย ตํ ทุกฺขา ปโมจเย.

[๘๑๒] เอวมฺภูตสฺส เม ตาต　　อาคตสฺส วเส[๑] ตว
นตฺถิ โน โกจิ ปริยาโย　　โย มํ ทุกฺขา ปโมจเย.

[๘๑๓] นาญฺญํ สุจริตํ ราช　　นาญฺญํ ราช สุภาสิตํ
ตายเต มรณกาเล　　เอวเมวิตรํ ธนํ.

[๘๑๔] อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ　　อชินิ มํ อหาสิ เม
เย จ[๒] ตํ อุปนยฺหนฺติ　　เวรํ เตสํ น สมฺมติ

[๘๑๕] อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ　　อชินิ มํ อหาสิ เม
เย จ[๒] ตํ นูปนยฺหนฺติ[๓]　　เวรํ เตสูปสมฺมติ.

[๘๑๖] น หิ เวเรน เวรานิ　　สมฺมนฺตีธ กุทาจนํ
อเวเรน จ สมฺมนฺติ　　เอส ธมฺโม สนนฺตโนติ.

ปฐมํ ทีฆีติโกสลชาตกं.

๒. มิคโปตกชาตกं (๓๗๒)

[๘๑๗] "อคารา ปจฺจุเปตสฺส　　อนาคารสฺส[๔] เต สโต
สมณสฺส น ตํ สาธุ　　ยํ เปตมนุโสจสิ.

---

[๑] อิ. วโส
[๒] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท. นุปนยฺหนฺติ
[๔] ฉ.,เท. อนคารสฺส

[๘๑๘] สำวาเสน หเว สกฺก มนุสฺสสฺส มิคสฺส วา
หทเย ชายเต เปมำ น ตำ สกฺกา อโสจิตุำ.

[๘๑๙] มตำ มริสฺสำ โรทนฺติ เย รุทนฺติ ลปนฺติ จ
ตสฺมา ตฺวำ อิสิ มา โรทิ โรทิตำ โมฆมาหุ สนฺโต.

[๘๒๐] โรทิเตน หเว พฺรหฺเม มโต เปโต สมุฏฺฐเห
สพฺเพ สงฺคมฺม โรทาม อญฺญมญฺญสฺส ญาตเก.

[๘๒๑] อาทิตฺตำ วต มำ สนฺตำ ฆตสิตฺตำว ปาวกำ
วารินา วิย โอสิญฺจำ สพฺพำ นิพฺพาปเย ทรำ

[๘๒๒] อพฺพูพฺหำ[๑] วต เม สลฺลำ ยมาสิ หทยสฺสิตำ
โย เม โสกปเรตสฺส ปุตฺตโสกำ อปานุทิ

[๘๒๓] โสหำ อพฺพูพฺหสลฺลโลสฺมิ วีตโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน วาสวาติ.

ทุติยำ มิคโปตกชาตกำ.

๓. มูสิกชาตกำ (๓๗๓)

[๘๒๔] "กุหึ คตา กตฺถ คตา อิติ ลาลปฺปตี ชโน
อหเมเวโก ชานามิ อุทปาเน มูสิกา หตา.

[๘๒๕] ยญฺเจตำ[๒] อิติ จินฺตี จ[๒] คทฺรโภว นิวตฺตสิ
อุทปาเน มูสิกำ หนฺตฺวา ยวำ ภกฺขิตุมิจฺฉสิ.[๓]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อพฺพหิ [๒-๒] สี. ยเถตำ อิติจิติ จ ฉ.,เท.,อิ. ยญฺเจตำ อิติ จิติ จ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ภกฺเขตุมิจฺฉสิ

[๘๒๖] ทหโร จาสิ ทุมฺเมธ　　ปรมุปฺปตฺติโก[๑] สุสู[๒]
ทีฆญฺเจตํ[๓] สมาปชฺช[๔]　　น เต ทสฺสามิ ชีวิตํ.

[๘๒๗] นานฺตลิกฺขภวเนน　　นางฺคปุตฺตสิเรน[๕] วา
ปุตฺเตน หิ ปตฺถยิโต　　สิโลเกหิ ปโมจิโต.

[๘๒๘] สพฺพํ สุตมธีเยถ　　หีนมุกฺกฏฺฐมชฺฌิมํ
สพฺพสฺส อตฺถํ ชาเนยฺย　　น จ สพฺพํ ปโยชเย
โหติ ตาทิสโก กาโล　　ยตฺถ อตฺถาวหํ สุตนฺติ.

ตติยํ มูสิกชาตกํ.

๔. จุลฺลธนุคฺคหชาตกํ[๖] (๓๗๔)

[๘๒๙] "สพฺพํ ภณฺฑํ สมาทาย　　ปารํ ติณฺโณสิ พฺราหฺมณ
ปจฺจาคจฺฉ ลหุ๋ ขิปฺปี　　มมฺปิ ตาเรหิทานิ โภ."[๗]

[๘๓๐] อสนฺถุตํ มํ จิรสนฺถุเตน
นิมินิ[๘] โภตี อธุวํ[๙] ธุเวน
มยาปิ โภตี นิมิเนยฺย อญฺญํ
อิโต อหํ ทูรตรํ คมิสฺสํ.

[๘๓๑] กายํ เอพคณิคุมฺเพ[๑๐]　　กโรติ อหุหาสิยํ
นยิธ นจฺจํ วา คีตํ วา[๑๑]　　ตาลํ[๑๒] วา สุสมาหิตํ
อนมฺหิกาเล[๑๓] สุสฺโสณิ　　กินฺนุ ชคฺฆสิ โสภเน.

---

[๑] สี.,อิ. ปรมุปฺปตฺติโต　[๒] ฉ.,เท.,อิ. สุสุ　[๓] อิ. ทีฆเมตํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สมาสชฺช　[๕] ฉ.,เท. นางฺคปุตฺตปิเนน วา　[๖] ฉ.,เท. จุพธนุคฺคหชาตกํ
[๗] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ทานิโต　[๘] ฉ.,เท. นิมีนิ อิ. นิมินฺนิ　[๙] ฉ.,เท. อทฺธุวํ
[๑๐] สี. เอลคลาคุมฺเพ ฉ.,เท.,อิ. เอพคลาคุมฺเพ　[๑๑] ฉ.,เท. นจฺจคีตํ วา
[๑๒] ฉ.,เท. ตาฬํ　[๑๓] อิ. อนมฺหตาเล

[๘๓๒] สิคาล[๑] พาล ทุมฺเมธ อปฺปปญฺโญสิ ชมฺพุก
ชินฺโน[๒] มจฺฉญฺจ เปสิญฺจ กปโณ วิย ฌายสิ.

[๘๓๓] สุทสฺสํ วชฺชมญฺเญสํ อตฺตโน ปน ทุทฺทสํ
ชินฺนา[๓] ปติญฺจ ชารญฺจ มมฺปิ[๔] ตฺวญฺเญว ฌายสิ.

[๘๓๔] เอวเมตํ มิคราช ยถา ภาสสิ ชมฺพุก
สา นูนาหํ อิโต คนฺตฺวา ภตฺตุ เหสฺสํ วสานุคา.

[๘๓๕] โย หเร มตฺติกํ ถาลํ กํสถาลมฺปิ โส หเร
กตเมว[๕] ตยา ปาปี ปุนเปวํ กริสฺสตีติ.

จตุตฺถํ จุลฺลธนุคฺคหชาตกํ.

๕. กโปตกชาตกํ[๖] (๓๗๕)

[๘๓๖] "อิทานิ โขมฺหิ สุขิโต อโรโค
นิกฺกณฺฏโก นิปฺปติโต กโปโต
กาหามิทานิ หทยสฺส ตุฏฺฐึ
ตถาหิ มํ มํสสากํ พเลติ.

[๘๓๗] กายํ พลากา สิขินี โจรี ลงฺฆีปิตามหา
โอรํ พลาเก อาคจฺฉ จณฺโฑ เม วายโส สขา.

[๘๓๘] อลญฺหิ เต ชคฺฆิตาเย มมํ ทิสฺวาน เอทิสํ
วิลูนํ สูทปุตฺเตน ปิฏฺฐมฏฺเฐน[๗] มกฺขิตํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สิงฺคาล
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ชีโน
[๓] ฉ.,เท. ชีนา
[๔] ฉ.,เท. มญฺเญ อิ. ตวมฺปิ มญฺเญ
[๕] ฉ.,เท. กตเมว เจว
[๖] ฉ.,เท. กโปตชาตกํ
[๗] สี.,อิ. ปิฏฺฐมทฺเทน ฉ.,เท. ปิฏฺฐมณฺเฑน

[๘๓๙] สุนฺหาโต สุวิลิตฺโตสิ อนฺนปาเนน ตปฺปิโต
กณฺเจ จ เต เวพฺริโย อคมาสิ[๑] กชงฺคลํ.

[๘๔๐] มา เต มิตฺโต อมิตฺโต วา อคมาสิ กชงฺคลํ
ปิณฺชานิ[๒] ตตฺถ ลายิตฺวา กณฺเจ พนฺธนฺติ วฏฺฏนิ.[๓]

[๘๔๑] ปุน ปาปชฺชสี สมฺม สีลํ หิ ตว ตาทิสํ
น หิ มานุสกา โภคา สุภุญฺชา โหนฺติ ปกฺขิโนติ.[๔]

กโปตกชาตกํ นิฏฺฐิตํ.

ตติโย อฑฺฒวคฺโค.

ปญฺจกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

อถ วณฺณสสีลหิริ ลภเต
สุมุขาสิสสาลิยมิตฺตวโร[๕]
อถ จกฺกปลาสสราชสโต
ยวพาลกโปตกปณฺณรสาติ[๖]

ตตฺร วคฺคุทฺทานํ ภวติ.[๗]

ชินญฺจ วณฺณํ อสมํ วคฺคุปฺปริ
สุเทสิตา ชาตกนฺติ สนฺติ วีสติ
มเหสิโน พฺรหฺมจริตฺตมุตฺต-
มโวจ คาถา อตฺถวตี สุพฺยญฺชนาติ.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท. อคมา นุ [๒] ฉ.,เท. ปิณฺฉานิ. [๓] อิ. วฑฺฒนํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปกฺขินาติ. [๕] ฉ.,เท. สุมุขา วิสฺสาพิย
[๖] อิทำ ทุติยตติยวตฺตทฺวเย สโมธานุทฺทานำ [๗] ฉ.,เท. อถ วคฺคุทฺทานำ

๖. ฉกฺกนิปาโต

๑. อาวาริยวคฺโค[๑]

๑. อาวาริยชาตกํ[๑] (๓๗๖)

[๘๔๒] "มาสุ กุชฺฌ[๒] ภูมิปติ มาสุ กุชฺฌ[๒] รเถสภ
กุทฺธ อปฺปฏิกุชฺฌนฺโต ราชา รฏฺฐสฺส ปูชิโต

[๘๔๓] คาเม วา ยทิวารญฺเญ นินฺเน วา ยทิวา ถเล
สพฺพตฺถมนุสาสามิ[๓] มาสุ กุชฺฌ[๒] รเถสภ.

[๘๔๔] อาวาริยปิตา นาม อหุ คงฺคาย นาวิโก
ปุพฺเพ ชนํ ตารยิตฺวา[๔] ปจฺฉา ยาจติ เวตนํ
เตนสฺส ภณฺฑนํ โหติ น จ โภเคหิ วฑฺฒติ.

[๘๔๕] อติณฺณญฺเญว ยาจสฺสุ อปารํ ตาต นาวิก
อญฺโญ หิ ติณฺณสฺส มโน อญฺโญ โหติ ติเรสิโน.[๕]

[๘๔๖] คาเม วา ยทิวารญฺเญ นินฺเน วา ยทิวา ถเล
สพฺพตฺถมนุสาสามิ[๓] มาสุ กุชฺฌิตฺถ นาวิก.

[๘๔๗] ยาเยว อนุสาสนิยา ราชา คามวรํ อทา
ตาเยว อนุสาสนิยา นาวิโก ปหรี มุขํ.

[๘๔๘] ภตฺตํ ภินฺนํ หตา ภริยา คพฺโภ จ[๖] ปติโต ฉมา
มิโควา ชาตรูเปน น เตนตฺถํ อวฑฺฒิตุนฺติ.[๗]

ปฐมํ อาวาริยชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สพฺพตฺถอวาริย [๒] สี.,อิ. มาสุสุ กุชฺฌิ [๓] ฉ.,เท. สพฺพตฺถ อนุสาสามิ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ตาเรตฺวาน [๕] สี.,อิ. เตรสิโน ฉ.,เท. ปาเรสิโน
[๖] อิ. ว [๗] ฉ.,เท. อพนฺธิสูติ.

๒. เสตเกตุชาตกํ (๓๗๗)

[๘๔๙] “มา ตาต กุชฺฌิ น หิ สาธุ โกโธ
พหุมฺปิ เต อทิฏฺฐํ อสฺสุตญฺจ
มาตาปิตา ทิสา[๑] ตาต เสตเกตุ
อาจริยมาหุ ทิสตํ ปสตฺถา.

[๘๕๐] อคาริโน อนฺนปานวตฺถทา[๒]
อวฺหายิกา ตมฺปิ ทิสํ วทนฺติ
เอสา ทิสา ปรมา เสตเกตุ
ยํ ปตฺวา ทุกฺขี สุขิโน ภวนฺติ.

[๘๕๑] ขราชินา ชฏิลา ปงฺกทนฺตา
ทุมฺมกฺขรูปา[๓] เยเม ชปนฺติ[๔] มนฺเต
กจฺจิ นุ เต มานุสเก ปโยเค
อิทํ วิทู ปริมุตฺตา อปายา.

[๘๕๒] ปาปานิ กมฺมานิ กริตฺวา[๕] ราช
พหุสฺสุโต เนว[๖] จเรยฺย ธมฺมํ
สหสฺสเวโทปิ น ตํ ปฏิจฺจ
ทุกฺขา ปมุญฺเจ จรณํ อปตฺวา.

[๘๕๓] สหสฺสเวโทปิ น ตํ ปฏิจฺจ
ทุกฺขา ปมุญฺเจ จรณํ อปตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. ทิสตา อิ. ทิสา ตา
[๒] ฉ.,เท. อนฺนทปานวตฺถทา
[๓] ฉ.,เท. ทุมฺมกฺขรูปา อิ. ทุมฺมุกฺขรูปา
[๔] ฉ.,เท. ชปฺปนฺติ
[๕] ฉ.,เท. กตฺวาน อิ. กริตฺวาน
[๖] ฉ.,เท. เจ น

มญฺญามิ เวทา อผลา ภวนฺติ
สสัยมำ จรณญฺเญว[๑] สจฺจำ.

[๘๕๔] น เหว เวทา อผลา ภวนฺติ
สสัยมำ จรณญฺเญว[๑] สจฺจำ
กิตฺติญฺจ[๒] ปปฺโปติ อธิจฺจ เวเท
สนฺตี ปุเณติ[๓] จรเณน ทนฺโตติ.

ทุติยำ เสตเกตุชาตกำ.

๓. ทรีมุขชาตกำ (๓๗๙)

[๘๕๕] "ปงฺโก จ กามา ปลิโป จ กามา
ภยญฺจ เมตำ ติมูลำ ปวุตฺตำ
รโช จ ธูโม จ มยา ปกาสิตา
หิตฺวา ตุวำ ปพฺพช พฺรหฺมทตฺต.

[๘๕๖] คธิโต[๔] จ รตฺโต จ อธิมุจฺฉิโต จ
กาเมสฺวาหำ[๕] พฺราหฺมณ ภีสรูปำ
ตำ นุสฺสเห ชีวิกตฺโถ ปหาตุำ
กาหามิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๘๕๗] โย อตฺถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน
โอวชฺชมาโน น กโรติ สาสนำ
อิทเมว เสยฺโย อิติ มญฺญมาโน
ปุนปฺปุนำ คพฺภมุเปติ มนฺโท.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. จรณเมว
[๒] ฉ.,เท. กิตฺตึ หิ
[๓] สี.,อิ. สนฺตำ ปุเนติ
[๔] สี. คถิโต
[๕] ฉ.,เท. กาเมสฺวหำ

[๘๕๘] โส โฆรรูปี นิรยํ อุเปติ
สุภาสุภํ มุตฺตกรีสปูรํ
สตฺตา สกาเย น ชหนฺติ คิทฺธา
เย โหนฺติ กาเมสุ อวีตราคา.

[๘๕๙] มิฬฺเหน[๑] ลิตฺตา รุหิเรน มกฺขิตา
เสมฺเหน ลิตฺตา อุปนิกฺขมนฺติ
ยํ ยํ หิ กาเยน ผุสนฺติ ตาวเท
สพฺพํ อสาตํ ทุกฺขเมว เกวลํ.

[๘๖๐] ทิสฺวา วทามิ น หิ อญฺญโต สวํ
ปุพฺเพนิวาสํ พหุกํ สรามิ
จิตฺราหิ คาถาหิ สุภาสิตาหิ
ทรีมุโข นิชฺฌาปยี สุเมธนฺติ.

ตติยํ ทรีมุขชาตกํ.

๔. เนรุชาตกํ (๓๗๕)

[๘๖๑] "กาโกลา กากสงฺฆา จ มยญฺจ ปตตํ วรา
สพฺเพว สทิสา โหม อิมํ อาคมฺม ปพฺพตํ.

[๘๖๒] อิธ สีหา จ พฺยคฺฆา จ สกุณา[๒] จ มิคาคมา
สพฺเพว สทิสา โหนฺติ อยํ โก นาม ปพฺพโต.

[๘๖๓] อิมํ เนรุนฺติ[๓] ชานนฺติ มนุสฺสา ปพฺพตุตฺตมํ
อิธ วณฺเณน สมฺปนฺนา วสนฺติ สพฺพปาณิโน.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มีพฺเหน
[๒] ฉ.,เท.,อิ. สิงฺคาลา
[๓] ฉ.,เท. เนรูติ.

[๘๖๔] อมานนา ยตฺถ สิยา สนฺตานํ วา วิมานนา
หีนสมฺมานนา วาปิ น ตตฺถ วสตี[๑] วเส.

[๘๖๕] ยตฺถ อลโส[๒] จ ทกฺโข จ สูโร ภีรุ จ ปูชิยา
น ตตฺถ สนฺโต วสนฺติ อวิเสสกเร นเค.[๓]

[๘๖๖] นายํ เนรุ วิภชติ หีนอุกฺกฏฺฐมชฺฌิเม
อวิเสสกโร เนรุ หนฺท เนรุ์ ชหามเสติ.

จตุตฺถํ เนรุชาตกํ.

๕. อาสงฺกชาตกํ (๓๘๐)

[๘๖๗] "อาสาวตี นาม ลตา ชาตา จิตฺตลตาวเน
ตสฺสา วสฺสสหสฺเสน เอกํ นิพฺพตฺตเต ผลํ.

[๘๖๘] ตํ เทวา ปยิรุปาสนฺติ ตาว ทูรผเล[๔] สติ[๔]
อาสึเสว[๕] ตุวํ ราช อาสา ผลวตี สุขา.

[๘๖๙] อาสึสเถว[๖] โส ปกฺขี อาสึสเถว[๖] โส ทิโช
ตสฺเสวาสา[๗] สมิชฺฌตฺถ[๗] ตาว ทูรคตา สติ
อาสึเสว ตุวํ ราช อาสา ผลวตี สุขา.

[๘๗๐] สมฺเปสิ โข มํ วาจาย น จ สมฺเปสิ กมฺมุนา
มาลา เสเรยฺยกสฺเสว วณฺณวนฺตา อคนฺธิกา.

[๘๗๑] อผลํ มธุรํ วาจํ โย มิตฺเตสุ ปกุพฺพติ
อททํ อวิสฺสชฺชํ โภคํ สนฺธิ เตนสฺส ชีรติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วสตี [๒] ฉ.,เท. ยตฺถาลโส [๓] ฉ.,เท. นเร
[๔-๔] ฉ.,เท. ทูรผลํ สตี [๕] ฉ.,เท. อาสีเสว [๖] ฉ.,เท. อาสีสเตว
[๗-๗] ฉ.,เท. ตสฺส จาสา สมิชฺฌติ

[๘๗๒] ยํ หิ กยิรา ตํ หิ วเท　　ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสมานํ　　ปริชานนฺติ ปณฺฑิตา.

[๘๗๓] พลญฺจ วต เม ขีณํ　　ปาเถยฺยญฺจ น วิชฺชติ
สงฺเก ปาณูปโรธาย　　หนฺทานิ วชามหํ.

[๘๗๔] เอตเทว หิ เม นามํ　　ยํ นามสฺมึ รเถสภ
อาคเมหิ มหาราช　　ปิตรํ อามนฺตยามหนฺติ.

ปญฺจมํ อาสงฺกชาตกํ.

๖. มิคาโลปชาตกํ (๓๘๑)

[๘๗๕] "น เม รุจิ[๑] มิคาโลป　　ยสฺส เต ตาทิสี คติ
อตุจฺฉํ ตาต คจฺฉสิ[๒]　　อภูมึ ตาต เสวสิ.

[๘๗๖] จตุกฺกณฺณิวเกทารํ　　ยถา[๓] เต ปจวี สิยา
ตโต ตาต นิวตฺตสฺสุ　　มาสุ[๔] เอตฺโต ปรํ คมิ.

[๘๗๗] สนฺติ อญฺเญปิ สกุณา　　ปตฺตยานา วิหงฺคมา
อุกฺขิตฺตา[๕] วาตเวเคน　　นฏฺจา เต สสฺสตีสมา.

[๘๗๘] อกตฺวา อปรณฺณสฺส[๖]　　ปิตุ วุฑฺฒสฺส[๗] สาสนํ
กาลวาเต อติกฺกมฺม　　เวรมฺภานํ วสํ อคา.

[๘๗๙] ตสฺส ปุตฺตา จ ทารา จ　　เย จญฺเญ อนุชีวิโน
สพฺเพ พฺยสนมาปาทุ　　อโนวาทกเร ทิเช.

---

[๑] ฉ.,เท. รุจฺจิ อิ. รุจฺจํ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปตสิ
[๓] ฉ.,เท. ยทา
[๔] ฉ.,เท. มาสฺสุ
[๕] สี.,ฉ.,เท. อกฺขิตฺตา
[๖] ฉ.,เท. อปนนฺทสฺส
[๗] ฉ.,เท. วุฑฺฒสฺส, เอวมุปริปิ.

[๘๘๐] เอวมฺปิ อิธ วุฑฺฒานํ โย วากฺยํ นาวพุชฺฌติ
อติสีมํ จโร[๑] ทิตฺโต คิชฺโฌ วาตีตสาสโน
สพฺเพ พฺยสนํ ปปฺโปนฺติ อกตฺวา พุทฺธสาสนนฺติ.[๒]

ฉฏฺฐํ มิคาโลปชาตกํ.

๗. สิริกาพกณฺณิชาตกํ (๓๘๒)

[๘๘๑] "กา นุ กาเพน วณฺเณน น จาปิ[๓] ปิยทสฺสนา
กา วา ตฺวํ กสฺส วา ธีตา กถํ ชาเนมุ ตํ มยํ.

[๘๘๒] มหาราชสฺสหํ ธีตา วิรูปกฺขสฺส จณฺฑิยา
อหํ กาพี อลกฺขิกา กาพกณฺณีติ มํ วิทู
โอกาสํ ยาจิโต เทหิ วเสมุ ตว สนฺติเก.

[๘๘๓] กีสีเล กีสมาจาเร ปุริเส นิวิเส[๔] ตุวํ
ปุฏฺฐา เม กาพิ อกฺขาหิ กถํ[๕] ชาเนมุ ตํ มยํ.

[๘๘๔] มกฺขี ปลาสี สารมฺภี อิสฺสุกี มจฺฉรี สโถ
โส มยฺหํ ปุริโส กนฺโต ลทฺธํ ยสฺส วินสฺสติ.

[๘๘๕] โกธโน อุปนาหี จ ปิสุโณ จ[๖] วิเภทโก
กณฺฏกวาโจ[๗] ผรุโส โส เม กนฺตตโร ตโต.

[๘๘๖] อชฺช สุเวติ ปุริโส สทตฺถํ นาวพุชฺฌติ
โอวชฺชมาโน กุปฺปติ เสยฺยโส[๘] อติมญฺญติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อติสีมจโร
[๒] ฉ.,เท. วุทฺธสาสนนฺติ
[๓] สี. น จาสิ
[๔] ฉ.,เท. นิวิสเส
[๕] สี.,อิ. ยถา
[๖] อิ. หิ
[๗] สี.,อิ. อณฺฑกวาโจ ฉ.,เท. กณฺฑกวาโจ
[๘] ฉ.,เท. เสยฺยํ โส

[๘๘๗] ทวปฺปลุทฺโธ[๑] ปุริโส　　สพฺพมิตฺเตหิ ธสติ
โส มยฺหํ ปุริโส กนฺโต　　ตสฺมึ โหมิ อนามยา.

[๘๘๘] อเปหิ เอตฺโต ตฺวํ กาฬิ　　เนตํ อมฺเหสุ วิชฺชติ
อญฺญํ ชนปทํ คจฺฉ　　นิคเม ราชธานิโย.

[๘๘๙] อหมฺปิ โข ตํ[๒] ชานามิ　　เนตํ ตุมฺเหสุ วิชฺชติ
สนฺติ โลเก อลกฺขิกา　　สงฺฆรนฺติ พหุํ ธนํ
อหํ เทโว จ เม ภาตา　　อุโภ นํ วิธมามเส.[๓]

[๘๙๐] กา นุ ทิพฺเพน วณฺเณน　　ปชฺชุนฺยา สุปติฏฺฐิตา
กา วา ตฺวํ กสฺส วา ธีตา　　กถํ ชาเนมุ ตํ มยํ.

[๘๙๑] มหาราชสฺสหํ ธีตา　　ธตรฏฺฐสิรีมโต[๔]
อหํ สิรี จ ลกฺขี จ　　ภูริปญฺญาติ มํ วิทู
โอกาสํ ยาจิโต เทหิ　　วเสมุ ตว สนฺติเก.

[๘๙๒] กึสีเล กึสมาจาเร　　ปุริเส นิวิเส[๕] ตุวํ
ปุฏฺฐา เม ลกฺขิ อกฺขาหิ　　ยถา[๖] ชาเนมุ ตํ มยํ.

[๘๙๓] โย จาปิ[๗] สีเต อถวาปิ อุณฺเห
วาตาตเป ฑํสสิรึสเป จ
ขุทฺทกํ[๘] ปิปาสํ อภิภุยฺย สพฺพํ
รตฺตินฺทิวํ โย สตตํ นิยุตฺโต

---

[๑] อิ. ทวปฺปลทฺโธ
[๒] สี. เจตํ
[๓] อิ. วิธเมมสิ.
[๔] ฉ.,เท. ธตรฏฺฐสฺส สิรีมโต
[๕] ฉ.,เท. นิวิสเส
[๖] ฉ.,เท. กถํ
[๗] อิ. วาปิ
[๘] ฉ.,เท. ขุชฺชํ อิ. ขุทฺทกํ

กาลาคตญฺจ น หาเปติ อตฺถํ
โส เม มนาโป นิวิเส วตมฺหิ.[๑]

[๘๙๔] อกฺโกธโน มิตฺตวา จาควา จ
สีลูปปนฺโน อสโถชุภูโต[๒]
สงฺคาหโก สขิโล สณฺหวาโจ
มหตฺตปตฺโตปิ นิวาตวุตฺติ
ตสฺมึห[๓] โปเส วิปุลา ภวามิ
อุมฺมี[๔] สมุทฺทสฺส ยถาปิ วณฺณํ.

[๘๙๕] โย จาปิ มิตฺเต อถวา อมิตฺเต
เสฏฺเฐ สริกฺเข อถวาปิ หีเน
อตฺถํ จรนฺตํ อถวา อนตฺถํ
อาวี รโห สงฺคหเมว วตฺโต[๕]
วาจํ น วชฺชา ผรุสํ กทาจิ
มตสฺส ชีวสฺส จ ตสฺส โหมิ.

[๘๙๖] เอเตส โย อญฺญตรํ ลภิตฺวา
กนฺตํ สิริ[๖] มชฺชติ อปฺปปญฺโญ
ตํ ทิตฺตรูปึ วิสมํ จรนฺตํ
กรีสชาตึว[๗] วิวชฺชยามิ.

[๘๙๗] อตฺตนา กุรุเต ลกฺขึ อลกฺขึ กุรุตตฺตนา
น หิ ลกฺขึ อลกฺขึ วา อญฺโญ อญฺญสฺส การโกติ.

สตฺตมํ สิริกาพกณฺณิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. จ ตมฺหิ [๒] อิ. อสโจ อุชุชุภูโต [๓] ฉ.,เท. ตสฺมึหํ อิ. ตสฺมาหํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อูมี [๕] ฉ.,อิ. จตฺเต [๖] ฉ.,เท. กนฺตา สิรี
[๗] ฉ.,เท. กรีสชานึว อิ. กรีสวาจึว

๘. กุกฺกุฏชาตกํ (๓๘๓)

[๘๙๘] "สุจิตฺตปตฺตฉาทน[๑]　　ตมฺพจูฬ วิหงฺคม
โอโรห ทุมสาขาย　　มุธา ภริยา ภวามิ เต.

[๘๙๙] จตุปฺปที ตฺวํ กลฺยาณิ　　ทฺวิปทาหํ มโนรเม
มิคี ปกฺขี อสัยุตฺตา[๒]　　อญฺญํ ปริเยส สามิกํ.

[๙๐๐] โกมาริกา เต เหสฺสามิ　　มญฺชุกา ปิยภาณินี
วินฺท มํ อริเยน เวเทน　　กลฺยาณี[๓] พฺรหฺมจารินี.[๓]

[๙๐๑] กุณปาทิ[๔] โลหิตเป　　โจริ กุกฺกุฏโปถินิ
น ตฺวํ อริเยน เวเทน　　มมํ ภตฺตารมิจฺฉสิ.

[๙๐๒] เอวมฺปิ จาตุรา[๕] นารี　　ทิสฺวาน ปวรํ[๖] นรํ
เนนฺติ สณฺหาหิ วาจาหิ　　วิพารี วิย กุกฺกุฏํ.

[๙๐๓] โย จ[๗] อุปฺปติตํ อตฺถํ　　น ขิปฺปมนุพุชฺฌติ
อมิตฺตวสมเนฺวติ　　ปจฺฉา จ อนุตปฺปติ.

[๙๐๔] โย จ[๗] อุปฺปติตํ อตฺถํ　　ขิปฺปเมว นิโพธติ
มุจฺจเต สตฺตุสมฺพาธา　　กุกฺกุโฏว วิพาริยาติ.

อฏฺฐมํ กุกฺกุฏชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. สุจิตฺตปตฺตฉทน　　[๒] ฉ.,เท. อสญฺญุตฺตา
[๓] สี.,ฉ.,เท. สาวย มํ ยทิจฺฉสิ อิ. สาวยา มํ ยทิจฺฉสิ
[๔] สี.,อิ. สกุณชาทินิ ฉ.,เท. กุณปาทินิ　　[๕] ฉ.,เท.,อิ. เอวมฺปิ จตุรา
[๖] สี.,ฉ.,เท. สธนํ　　[๗] อิ. โย เว

๙. ธมฺมทฺธชชาตกํ[๑] (๓๘๔)

[๙๐๕] “ธมฺมํ จรถ ญาตโย ธมฺมํ จรถ ภทฺท โว[๒]
ธมฺมจารี สุขํ เสติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ.

[๙๐๖] ภทฺทโก วตายํ ปกฺขี ทิโช ปรมธมฺมิโก
เอกปาเทน ติฏฺฐนฺโต ธมฺมเมวานุสาสติ.

[๙๐๗] นาสฺส สีลํ วิชานาถ อนญฺญาย ปสํสถ
ภุตฺวา อณฺฑญฺจ ฉาเป[๓] จ[๓] ธมฺโม ธมฺโมติ ภาสติ.

[๙๐๘] อญฺญํ ภณติ วาจาย อญฺญํ กาเยน กุพฺพติ
วาจาย โน จ กาเยน น ตํ ธมฺมํ อธิฏฺฐิโต.

[๙๐๙] วาจาย[๔] สขิโล โหติ มโนปวิทุคฺโค สิยา
ปฏิจฺฉนฺโน กูปสฺสโย กณฺหสปฺโปว ธมฺมทฺธโช
คามนิคมาสุ สาธุ สมฺมโต ทุชฺชาโน อยํ.[๔]

[๙๑๐] อิมํ ตุณฺเฑหิ ปกฺเขหิ ปาทา จิมํ วิเหฐย[๕]
ฉวึ หิมํ วินาเสถ นายํ สวาสนารโหติ.

นวมํ ธมฺมทฺธชชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ธมฺมธชชาตกํ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ภทฺทโว [๓] ฉ.,เท.,อิ. โปตญฺจ.
[๔-๔] สี.,ฉ.,เท. วาจาย อธิโล มโนวิทุคฺโค ฉนฺโน กูปสฺโสว กณฺหสปฺโป ธมฺมทฺธโช คามนิคมาสุ สาธุ ทุชฺชาโน ปุริเสน พาลิเสน.
[๕] อิ. วิโปถถ

๑๐. นนฺทิยมิคราชชาตกํ (๓๘๕)

[๙๑๑] "สเจ พฺราหฺมณ คจฺฉสิ[๑] สาเกตํ อญฺชนํ[๒] วนํ
วชฺชาสิ นนฺทิยํ นาม ปุตฺตํ อสฺมากโมรสํ
มาตาปิตา จ เต วุฑฺฒา เต ตํ อิจฺฉนฺติ ปสฺสิตุํ.

[๙๑๒] ภุตฺตา มยา นิวาปานิ ราชิโน ปานโภชนํ
ตํ ราชปิณฺฑํ อวโภตฺตุํ นาหํ พฺราหฺมณมุสฺสเห.

[๙๑๓] โอทหิสฺสามหํ ปสฺสํ ขุรปฺปานิสฺส[๓] ราชิโน
ตทาหํ สุขิโต มุตฺโต อปิ ปสฺเสยฺย มาตรํ.

[๙๑๔] มิคราชา[๔] ปุเร อาสึ โกสลสฺส นิเกตเว[๕]
นนฺทิโย นาม นาเมน อภิรูโป จตุปฺปโท.

[๙๑๕] ตํ มํ วธิตุมาคจฺฉิ ทายสฺมึ อญฺชนาวเน[๖]
ธนุํ อารชฺชํ กตฺวาน อุสุํ สนฺธาย[๗] โกสโล.

[๙๑๖] ตสฺสาหํ โอทหึ ปสฺสํ ขุรปฺปานิสฺส ราชิโน
ตทาหํ สุขิโต มุตฺโต มาตรํ ทฏฺฐุมาคโตติ.

ทสมํ นนฺทิยมิคราชชาตกํ.

ปฐโม อาวาริยวคฺโค.

---

[๑] ฉ.,เท. คจฺเฉสิ
[๒] ฉ.,เท. สาเกเต อชฺชุนํ
[๓] สี. ขุรปฺปาณิสฺส อิ. ขุรปาณิสฺส
[๔] อิ.

ทานํ สีลํ ปริจฺจาคํ อาชฺชวํ มทฺทวํ ตยิ
อกฺโกธํ อวิหึสา จ ขนฺตี จ อวิโรธนํ
อิจฺเจเต กุสเล ธมฺเม จิเต ปสฺสามิ อตฺตนิ
ตโต เม ชายเต ปีติโสมนสฺสญฺจนปฺปตนฺติ.

[๕] ฉ.,เท. นิเกตเน [๖] ฉ.,เท. อชฺชุเน วเน [๗] ฉ.,เท. สนฺนยฺห

ตสฺสุทฺทานํ

อถ กุชฺฌรเถสภเกตุวโร
ทรีมุขสเนรุตา[๑] จ ปุน[๑]
อปนนฺทสิรี จ สุจิตฺตวโร
อถ ธมฺมิกนนฺทิมิเคน ทสาติ.

[๑-๑] ฉ.,เท. สทรีมุข เนรุ ลตา จ ปุน

๒. ขุรปุตฺตวคฺโค[๑]

๑. ขุรปุตฺตชาตกํ (๓๘๖)

[๙๑๗] “สจฺจํ กิเรวมาหํสุ　　กลกํ[๒] พาโลติ ปณฺฑิตา
ปสฺส พาโล รโหกมฺมํ　　อาวิกุพฺพํ น พุชฺฌติ.

[๙๑๘] ตฺวํ[๓] นุ โข[๓] สมฺม พาโลสิ　　ขุรปุตฺต วิชานหิ
รชฺชุยา หิ[๔] ปริกฺขิตฺโต　　วงฺโกฏฺโจ โอหิโตมุโข.

[๙๑๙] อปริปิ สมฺม เต พาลฺยํ　　โย มุตฺโต น ปลายสิ
โส จ พาลตโร สมฺม　　ยํ ตฺวํ วหสิ เสนกํ.

[๙๒๐] ยนฺนุ สมฺม อหํ พาโล　　อชราช วิชานหิ
อถ เกน เสนโก พาโล　　ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๙๒๑] อุตฺตมตฺถํ ลภิตฺวาน　　ภริยาย[๕] โย ปทสฺสติ
เตน ชหิสฺสตตฺตานํ　　สา เจวสฺส น เหสฺสติ.

[๙๒๒] น[๖] ปิยมฺเมติ[๖] ชนินฺท ตาทิโส
อตฺตํ นิรงฺกตฺวา ปิยานิ เสวติ
อตฺตาว เสยฺโย ปรมาว[๗] เสยฺโย
ลพฺภา ปิยา โอจิตตฺเตน[๘] ปจฺฉาติ.

ปฐมํ ขุรปุตฺตชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ขรปุตฺตวคฺโค
[๒] สี.,อิ. ภสฺตํ ฉ.,เท. วสฺตํ
[๓-๓] ฉ.,เท. ตฺวํ โขปิ อิ. ตุวญฺจโข
[๔] อิ. รชฺชุยาสิ
[๕] อิ. ภริยา
[๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. น เว ปิยมฺเมติ
[๗] ฉ.,เท. ปรมา จ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. โอจิตตฺเถน

๒. สูจิชาตกं (๓๘๗)

[๙๒๓] อกกฺกสं อผรุสं ขรโชตं สุปาสิยं
สุขุมं ติขิณคฺคญฺจ โก สูจึ เกตุมิจฺฉติ.

[๙๒๔] สุมชฺชญฺจ สุปาสญฺจ อนุปุพฺพสุวฏฺติตं[๑]
ฆนฆาติมं ปฏิฏฺฐทฺธं โก สูจึ เกตุมิจฺฉติ.

[๙๒๕] อิโตทานิ ปตายนฺติ สูจิโย พลิสานิ จ
โกยं กมฺมารคามสฺมึ สูจึ วิกฺเกตุมิจฺฉติ.

[๙๒๖] อิโต สตฺถานิ คจฺฉนฺติ กมฺมนฺตา วิวิธา ปุถู
โกยं กมฺมารคามสฺมึ สูจึ วิกฺเกตุมรหติ.[๒]

[๙๒๗] สูจิ[๓] กมฺมารคามสฺมึ วิกฺเกตพฺพา ปชานตา
อาจริยา[๔] ปชานนฺติ[๔] กมฺมं สุกตทุกฺกฏนฺ.

[๙๒๘] อิมญฺจ[๕] เต ปิตา ภทฺเท สูจึ ชญฺญา มยา กตं
ตยา จ มं นิมนฺเตยฺย ยญฺจตฺถญฺญํ ฆเร ธนนฺติ.

ทุติยं สูจิชาตกं.

๓. ตุณฺฑิลชาตกं (๓๘๘)

[๙๒๙] "นวจฺฉทฺทเก[๖] ทานิ ทิยฺยติ
ปุณฺณายं โทณิ สุวามินี จิตา
พหุโก[๗] ชโน ปาสปาณิโก[๗]
โน จ โข เม ปฏิภาติ ภุญฺชิตุนฺ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อนุปุพฺพं สุวฏฺฏิตं [๒] ฉ.,เท. วิกฺเกตุปิจฺฉติ [๓] ฉ.,เท.,อิ. สูจึ
[๔-๔] ฉ.,เท. อาจริยา ว ชานนฺติ [๕] ฉ.,เท.,อิ. อิมญฺเจ [๖] ฉ.,เท. นวฉนฺนเก
[๗-๗] สี.,ฉ.,เท.,อิ. พหุเก ชเน ปาสปาณิเก

[๙๓๐] ตสสิ ภมสิ เลฑมิจฺฉสิ
อตาโฑสิ กุหึ คมิสฺสสิ
อปฺโปสฺสุโก ภุญฺช ตุณฺฑิล
มํสตฺถาย [๑] โปสิยามเส.[๒]

[๙๓๑] โอคห รหทํ อกทฺทมํ
สพฺพํ เสทมลํ ปวาหย
คณฺหาหิ นวํ วิเลปนํ
ยสฺส คนฺโธ น กทาจิ ฉิชฺชติ.

[๙๓๒] กตโม นุ[๓] รหโท อกทฺทโม
กึสุ เสทมลนฺติ วุจฺจติ
กตมญฺจ นวํ วิเลปนํ
กสฺส[๔] คนฺโธ น กทาจิ ฉิชฺชติ.

[๙๓๓] ธมฺโม รหโท อกทฺทโม
ปาปํ เสทมลนฺติ วุจฺจติ
สีลญฺจ นวํ วิเลปนํ
ตสฺส คนฺโธ น กทาจิ ฉิชฺชติ.

[๙๓๔] นนฺทนฺติ สรีรฆาติโน
น จ นนฺทนฺติ สรีรธาริโน
ปุณฺณาย [๕] ปุณฺณมาสิยา
รมมานาว ชหนฺติ ชีวิตนฺติ.

ตติยํ ตุณฺฑิลชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. หิ　[๒] ฉ.,เท. โปสิตามฺหเส　[๓] ฉ.,เท.,อิ. นุสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ยสฺส　[๕] ฉ.,เท. จ

๔. สุวณฺณกกฺกฏกชาตกํ (๓๘๕)

[๙๓๕] "สิงฺคมิโค อายตจกฺขุเนตฺโต
อฏฺจิตฺตโจ วาริสโย อโลโม
เตนาภิภูโต กปณํ รุทามิ
หเร สขา กิสฺส นุ มํ ชหาสิ.

[๙๓๖] โส อสฺสสนฺโต[๑] มหตา ผเณน
ภุชงฺคโม กกฺกฏกชฺฌปตฺโต[๒]
สขา สขารํ ปริตายมาโน
ภุชงฺคมํ กกฺกฏโก อคฺคเหสิ.[๓]

[๙๓๗] น วายสํ โน ปน สปฺปราชํ[๔]
ฆาสตฺถิโก กกฺกฏโก อเทยฺย
ปุจฺฉามิ ตํ อายตจกฺขุเนตฺต
อถ กิสฺส เหตุมฺห อุโภ คหีตา.

[๙๓๘] อยํ ปุริโส มม อตฺถกาโม
โย มํ คเหตฺวา อุทกาย[๕] เนติ
ตสฺมึ มเต ทุกฺขมนปฺปกํ เม
อหญฺจ เอโส จ อุโภ น โหม.

[๙๓๙] มมญฺจ ทิสฺวาน ปวฑฺฒกายํ
สพฺโพ ชโน หึสิตุเมวมิจฺเฉ
สาทุญฺจ ถูลญฺจ มุทุญฺจ มํสํ
กากาปิ มํ ทิสฺวาน[๖] วิเหจเยยฺยุ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปสฺสสนฺโต
[๒] ฉ.,เท. กกฺกฏมชฺฌปตฺโต
[๓] ฉ.,เท. คเหสิ
[๔] ฉ.,เท. กณฺหสปฺปึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. คเหตฺวาน ทกาย
[๖] สี.,อิ. ทิสฺวา

[๙๔๐] สเจ ตสฺส เหตุมฺห อุโภ คหีตา
อุฏฺฐาตุ โปโส วิสมาวมามิ[๑]
มมญฺจ กากญฺจ ปมุญฺจ ขิปฺปี
ปุเร วิสํ คาฬฺหมุเปติ มจฺจุ.

[๙๔๑] สปฺปี ปโมกฺขามิ น ตาว กากํ
ปฏิพทฺธโก[๒] โหติ[๓] หิ ตาว กาโก
ปุริสญฺจ ทิสฺวาน สุขี อโรคํ
กากํ ปโมกฺขามิ ยเถว สปฺปี.

[๙๔๒] กาโก[๔] ตทา เทวทตฺโต อโหสิ
วารโณ[๔] ปน กณฺหสปฺโป อโหสิ
อานนฺทภทฺโร กกฺกฏโก อโหสิ
อหํ ตทา พฺราหฺมโณ โหมิ [๖]สตฺถาติ.[๔]

จตุตฺถํ สุวณฺณกกฺกฏชาตกํ.

๕. มยฺหกสกุณชาตกํ[๗] (๓๙๐)

[๙๔๓] "สกุโณ มยฺหโก นาม　　คิริสานุทรีจโร
ปกฺกํ ปิปฺผลิมารุยฺห　　มยฺหํ มยฺหนฺติ กนฺทติ.

[๙๔๔] ตสฺเสวํ วิลปนฺตสฺส　　ทิชสงฺฆา สมาคตา
ภุตฺวาน ปิปฺผลึ ยนฺติ　　วิลปเตว[๘] โส ทิโช.

[๙๔๕] เอวเมว อิเธกจฺโจ　　สงฺฆริตฺวา พหุ ธนํ
เนวตฺตโน น ญาตีนํ　　ยโถธี ปฏิปชฺชติ.

---

[๑] สี.,อิ. วิสมาจมานิ　[๒] ฉ.,เท. ปฏิพนฺธโก　[๓] ฉ.,เท.,อิ. โหหีติ
[๔-๔] สี. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.　[๕] ฉ.,เท.,อิ. มาโร
[๖] สี.,อิ. ตตฺถาติ　[๗] ฉ.,เท.,อิ. มยฺหกชาตกํ　[๘] ฉ.,เท. วิลปเตฺวว อิ. วิลปิเตฺวว

[๙๔๖] น โส อจฺฉาทนํ ภตฺตํ น มาลํ น วิเลปนํ
นานุโภติ[๑] สกึ กิญฺจิ น สงฺคณฺหาติ ญาตเก.

[๙๔๗] ตสฺเสวํ วิลปนฺตสฺส มยฺหํ มยฺหนฺติ รกฺขโต
ราชาโน อถ วา โจรา ทายาทา เย จ[๒] อปฺปิยา
ธนมาทาย คจฺฉนฺติ วิลปเตว[๓] โส นโร.

[๙๔๘] ธีโร โภเค อธิคมฺม สงฺคณฺหาติ จ ญาตเก
เตน โส กิตฺตึ ปปฺโปติ เปจฺจ สคฺเค[๔] ปโมทตีติ.[๔]

ปญฺจมํ มยฺหกสกุณชาตกํ.

๖. ปพฺพชิตวิเหฐกชาตกํ[๕] (๓๙๑)

[๙๔๙] "ทุพฺพณฺณรูปี ตฺวมริยวณฺณี
ปุรกฺขิตฺวา[๖] ปญฺชลิโก นมสฺสสิ
เสยฺโย นุ เต โส อุทาหุ[๗] สริกฺโข
นามํ ปรสฺสตฺตโน จาปิ พฺรูหิ.

[๙๕๐] น นามโคตฺตํ คณฺหนฺติ ราช
สมคฺคตานุชฺชุคตาน[๘] เทวา
อหญฺจ เต นามเธยฺยํ วทามิ
สกฺโกหมสฺมี ติทสานมินฺโท.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อนุโภติ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เยว
[๓] ฉ.,เท. วิลปเตฺว
[๔-๔] สี.,อิ. สคฺเค จ โมทตีติ.
[๕] สี.,อิ. ธชวิเหฐกชาตกํ ฉ.,เท. วิชฺชาธรชาตกํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ปุรกฺขตฺวา
[๗] ฉ.,เท.,อิ. อุทาวา
[๘] ฉ.,เท.,อิ. สมฺมคฺคตานุชฺชุคฺคตานํ

[๙๕๑] โย ทิสฺวา ภิกฺขุ์ จรณูปปนฺนํ
ปุรกฺขิตฺวา[๑] ปญฺชลิโก นมสฺสติ
ปุจฺฉามิ ตํ เทวราเชตมตฺถํ
อิโต จุโต กึ ลภเต สุขํ โส.

[๙๕๒] โย ทิสฺวา ภิกฺขุ์ จรณูปปนฺนํ
ปุรกฺขิตฺวา ปญฺชลิโก นมสฺสติ
ทิฏฺเฐว ธมฺเม ลภเต ปสํสํ
สคฺคญฺจ โส ยาติ สรีรเภทา.

[๙๕๓] ลกฺขี วต เม อุทปาทิ อชฺช
ยํ วาสวํ ภูติปติทฺทสาม[๒]
ภิกฺขุญฺจ ทิสฺวาน ตุวญฺจ สกฺก
กาหามิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๙๕๔] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหุฐานจินฺติโน
ภิกฺขุญฺจ ทิสฺวาน มมญฺจ ราช
กโรหิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๙๕๕] อกฺโกธโน นิจฺจปสนฺนจิตฺโต
สพฺพาติถียาจโยโค ภวิตฺวา
นิหญฺญ[๓] มานํ อภิวาทยิสฺสํ
สุตฺวาน เทวินฺท สุภาสิตานีติ.

ฉฏฺ์ ปพฺพชิตวิเหฐกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปุรกฺขตฺวา
[๒] ฉ.,เท. ภูตปติทฺทสาม
[๓] ฉ.,เท.,อิ. นิหจฺจ

๗. อุปสิงฺฆปุปฺผชาตกํ[๑] (๓๙๒)

[๙๕๖] “ยเมตํ[๒] วาริชํ ปุปฺผํ อทินฺนํ อุปสิงฺฆสิ
เอกงฺคเมตํ เถยฺยานํ คนฺธเถโนสิ มาริส.

[๙๕๗] น หรามิ น ภญฺชามิ อารา สิงฺฆามิ วาริชํ
อถ เกน นุ วณฺเณน คนฺธเถโนติ วุจฺจติ.

[๙๕๘] โยยํ ภิสานิ ขณติ ปุณฺฑรีกานิ ภญฺชติ
เอวํ อากิณฺณกมฺมนฺโต กสฺมา เอโส น วุจฺจติ

[๙๕๙] อากิณฺณลุทฺโท[๓] ปุริโส ธาติโจลํว[๔] มกฺขิโต
ตสฺมึ เม วจนํ นตฺถิ ตญฺจารหามิ วตฺตเว.[๕]

[๙๖๐] อนงฺคณสฺส โปสสฺส นิจฺจํ สุจิคเวสิโน
วาลคฺคมตฺตปาปสฺส[๖] อพฺภามตฺตํว ขายติ.

[๙๖๑] อทฺธา มํ ยกฺข ชานาสิ อโถ มํ อนุกมฺปสิ
ปุนปิ ยกฺข วชฺชาสิ ยทา ปสฺสสิ เอทิสํ.

[๙๖๒] เนว ตํ อุปชีวามิ นปิ เต ภติกมฺหเส[๗]
ตฺวเมว ภิกฺขุ ชาเนยฺย เยน คจฺเฉยฺย สุคฺคตินฺติ.

สตฺตมํ อุปสิงฺฆปุปฺผชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. ภิสปุปฺผชาตกํ ฉ.,เท. สิงฺฆปุปฺผชาตกํ
[๒] อิ. ยเมกํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อากิณฺณลุทฺโท
[๔] ฉ.,เท. ธาติโจลํ ว
[๕] สี. วณฺณเว
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วาลคฺคมตฺตํ ปาปสฺส
[๗] สี.,อิ. ภตกมฺหเส ฉ.,เท. ภตกามฺหเส

๘. วิฆาสาทชาตกํ[๑] (๓๙๓)

[๙๖๓] "สุสุขํ วต ชีวนฺติ　　เย ชนา วิฆาสาทิโน
ทิฏฺเฐว ธมฺเม ปาสํสา　　สมฺปราเย จ สุคฺคติ.[๒]

[๙๖๔] สุกสฺส[๓] ภาสมานสฺส　　น นิสาเมถ ปณฺฑิตา
อิทํ สุณาถ โสทริยา　　อมฺเหวายํ ปสํสติ.

[๙๖๕] นาหํ ตุมฺเห ปสํสามิ　　กุณปาทา สุณาถ เม
อุจฺฉิฏฺฐโภชิโน ตุมฺเห　　น ตุมฺเห วิฆาสาทิโน.

[๙๖๖] สตฺตวสฺสา ปพฺพชิตา[๔]　　มชฺฌรณฺเญ[๕] สิขณฺฑิโน
วิฆาเสเนว ยาเปนฺตา　　มยํ เจ โภโต คารยฺหา
เก นุ โภโต ปสํสิยา.

[๙๖๗] ตุมฺเห สีหานํ พฺยคฺฆานํ　　วาฬานญฺจาวสิฏฺฐกํ
อุจฺฉิฏฺเฐเนว ยาเปนฺตา　　มญฺญิวฺโห วิฆาสาทิโน.

[๙๖๘] เย พฺราหฺมณสฺส สมณสฺส　　อญฺญสฺส[๖] จ วณิพฺพิโน[๖]
ทตฺวาวเสสํ[๗] ภุญฺชนฺติ　　เต ชนา วิฆาสาทิโนติ.

อฏฺฐมํ วิฆาสาทชาตกํ.

๙. วฏฺฏกชาตกํ (๓๙๔)

[๙๖๙] "ปณีตํ ภุญฺชเส ภตฺตํ　　สปฺปิเตลญฺจ มาตุล
อถ เกน นุ วณฺเณน　　กีโส[๘] ตฺวมสิ วายส.

---

[๑] สี.,อิ. วิฆาสทชาตก
[๒] ฉ.,เท. สุคฺคตี
[๓] สี.,อิ. สุวสฺส
[๔] อิ. ปพฺพชิตฺวา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. เมชฺฌารณฺเญ
[๖-๖] ฉ.,เท. อญฺญสฺส วา วินิพฺพโน
[๗] อิ. ทตฺวาน เสสํ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. กิโส

[๙๗๐] อมิตฺตมชฺเฌ วสโต เตสุ อามิสเมสโต
นิจฺจํ อุพฺพิคฺคหทยสฺส กุโต กากสฺส ทพฺหิยํ.

[๙๗๑] นิจฺจํ อุพฺพิคฺคิโน[๑] กากา ธงฺกา[๒] ปาเปน กมฺมุนา
ลทฺโธ ปิณฺโฑ น ปีเณติ กีโส เตนสฺมิ วฏฺฏก.

[๙๗๒] ลูขานิ ติณวีชานิ อปฺปเสฺนหานิ ภุญฺชสิ
อถ เกน นุ วณฺเณน ถูโล ตฺวมสิ วฏฺฏก.

[๙๗๓] อปฺปิจฺฉา อปฺปจินฺตาย อวิทูรคเมน[๓] จ
ลทฺธาลทฺเธน ยาเปนฺโต ถูโล เตนสฺมิ วายส.

[๙๗๔] อปฺปิจฺฉสฺส หิ โปสสฺส อปฺปจินฺติสุขสฺส[๔] จ
สุสงฺคหิตปฺปมาณสฺส[๕] วุตฺตี สุสมุทานิยาติ.[๖]

นวมํ วฏฺฏกชาตกํ.

๑๐. มณิชาตกํ[๗] (๓๙๕)

[๙๗๕] "จิรสฺสํ วต ปสฺสามิ สหายํ มณิธารินํ
สุกตา[๘] มสฺสุกุตฺติยา โสภเต วต เม สขา.

[๙๗๖] ปรูพฺหกจฺฉนขโลโม อหํ กมฺเม สุพฺยาวโฏ
จิรสฺสํ นหาปิตํ ลทฺธา โลมนฺตมชฺช หารย.[๙]

[๙๗๗] ยํ นุ โลมํ อหาเรสิ ทุลฺลภํ ลทฺธกปฺปกํ
อถ[๑๐] กิญฺจิ หิ เต สมฺม กณฺเจ กีนิกิลายติ.[๑๐]

---

[๑] สี. อุพฺเพธิโน ฉ.,เท.,อิ. อุพฺเพคิโน [๒] อิ. วงฺกา [๓] ฉ.,เท. อทูรคมเนน จ
[๔] สี.,ฉ.,เท. อปฺปจินฺตสุขสฺส จ [๕] ฉ.,เท. สุสงฺคหิตมานสฺส [๖] ฉ.,เท. สุสมุทานยาติ.
[๗] สี.อิ. กากชาตกํ ฉ.,เท. ปาราวตชาตกํ [๘] สี.,อิ. สุกตาย
[๙] ฉ.,เท. โลมํ ตํ อชฺช หารยึ อิ. โลมนฺตมปหารยินฺติ.
[๑๐-๑๐] สี.,ฉ.,เท. อถ กิญฺจรหิ เต สมฺม กณฺเจ กิณิกิณายติ.

[๙๗๘] มนุสฺสสุขุมาลานำ　　มณิ กณฺเจสุ ลมฺพติ
เตสาหำ อนุสิกฺขามิ　　มา ตฺวำ มญฺญิ ทวา กตำ.

[๙๗๙] สเจปิมำ ปิหยสิ　　มสฺสุกุตฺตึ สุการิตำ
การยิสฺสามิ เต สมฺม　　มณึ จาปิ ททามิ เต.

[๙๘๐] ตฺวญฺเญว มณินา[๑] ฉนฺโน　　สุกตาย จ มสฺสุยา
อามนฺต โข ตำ คจฺฉามิ　　ปิยำ เม ตว ทสฺสนนฺติ.

ทสมำ มณิชาตกำ.

ทุติโย ขุรปุตฺตวคฺโค.[๒]

ฉกฺกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานำ

อถ ปสฺส สสูจิ จ ตุณฺฑิลโก
มิคมยฺหกปญฺจมปกฺขิวโร
อถ ปญฺชลิ วาริช มชฺฌ ปุน
อถ วฏฺฏก กโปฏวเรน ทสาติ.

ตตฺร[๓] วคฺคุทฺทานำ ภวติ.[๓]

อถ วคฺคำ ปกิตฺติสฺสำ　　ฉนิปาโต วรุตฺตเม
อาวาริยา[๔] จ สูจิ[๕] จ　　เทฺว จ วุตฺตา สุพฺยญฺชนาติ.

---

[๑] อิ. มณิโน
[๒] สี. เสนกวคฺโค ฉ.,เท. ขรปุตฺตวคฺโค
[๓-๓] ฉ.,เท. อถ วคฺคุทฺทานำ ภวติ.
[๔] ฉ.,เท. อวาริยา
[๕] ฉ.,เท. ขโร

๗. สตฺตกนิปาโต

๑. กุกฺกุวคฺโค

๑. กุกฺกุชาตกํ (๓๙๖)

[๙๘๑] "ทิยฑฺฒกุกฺกุ อุทเยน กณฺณิกา
วิทตฺถิโย อฏฺฐ ปริกฺขิปนฺติ นํ
สา สีสปา[๑] สารมยา อเผคฺคุกา
กุหึ จิตา อุปริโต[๒] น ธํสติ.

[๙๘๒] ยา ตีสติ สารมยา อเผคฺคุกา[๓]
ปริกิริย โคปาณสิโย สมฏฺฐิตา[๔]
ตาหิ สุสงฺคหิตา[๕] พลสา จ[๖] ปีฬิตา[๗]
สมฏฺฐิตา อุปริโต น ธํสติ.

[๙๘๓] เอวมฺปิ มิตฺเตหิ ทฬฺเหหิ ปณฺฑิโต
อเภชฺชรูเปหิ สุจีหิ มนฺติภิ
สุสงฺคหีโต สิริยา น ธํสติ
โคปานสีภารวหาว กณฺณิกา.

[๙๘๔] ขรตฺตจํ เพลฺลํ ยถาปิ สตฺถวา
อนามสนฺโตปิ กโรติ ติตฺตกํ

---

[๑] สี.,อิ. สลฺลสปา ฉ.,เท. สีสปา
[๒] ฉ.,เท. อุปฺปริโต, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อนุชุชุกา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สมฺ จิตา, เอวมุปริปิ.
[๕] สี. ตา สงฺคหิตา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๗] อิ. ปปีฬิตา

สมาหรํ สาธุกโรติ[๑] ปตฺถวา[๑]
อสาธุกยิรา[๒] ตนุพนฺธมุทฺธรํ.[๓]

[๙๘๕] เอวมฺปิ คามนิคเมสุ ปณฺฑิโต
อสาหสํ ราช ธนานิ สงฺฆรํ
ธมฺมานุวตฺตี ปฏิปชฺชมาโน
ผาตึ[๔] กยิรา อวิเหจยํ ปรํ

[๙๘๖] โอทาตมูลํ สุจิวาริสมฺภวํ
ชาตํ ยถา โปกฺขรณีสุ อมฺพุชํ
ปทุมํ ยถา อคฺคินิภาสิผาลิมํ[๕]
น กทฺทโม น รโช น วาริ ลิมฺปติ.

[๙๘๗] เอวมฺปิ โวหารสุจึ อสาหสํ
วิสุทฺธกมฺมนฺตมเปตปาปกํ
น ลิมฺปติ กมฺมกิเลส ตาทิโส
ชาตํ ยถา โปกฺขรณีสุ อมฺพุชนฺติ.

ปญฺจมํ กุกฺกุชาตกํ.

๒. มโนชชาตกํ (๓๙๗)

[๙๘๘] "ยถา จาโป นินฺนมติ ชิยา จาปิ นิกุชฺชติ[๖]
หญฺญเต นูน มโนโช มิคราชา สขา มม.

[๙๘๙] หนฺททานิ วนนฺตานิ ปกฺกมามิ ยถาสุขํ
เนตาทิสา สขา โหนฺติ ลพฺภา เม ชีวโต สขา.

[๑-๑] ฉ.,เท. สาทุ กโรติ ปตฺถิว อิ. ปตฺถิวา [๒] ฉ.,เท. อสาทุ กยิรา
[๓] สี.,อิ. ตนุวฏฺฏมุทฺธรํ [๔] ฉ.,เท. ผาติ อิ. สผาตึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อคฺคินิภาสิผาลิมํ [๖] ฉ.,เท.,อิ. นิกูชติ

[๙๙๐] น ปาปชนสํเสวี อจฺจนฺตํ สุขเมธติ
มโนชฺ ปสฺส เสมานำ คิริยสฺสานุสาสนี.[๑]

[๙๙๑] น ปาปสมฺปวงฺเกน มาตา ปุตฺเตน นนฺทติ
มโนชฺ ปสฺส เสมานำ อจฺฉนฺนำ สมฺหิ โลหิเต.

[๙๙๒] เอวมาปชฺชเต โปโส ปาปิโย จ นิคจฺฉติ
โย เว หิตาน วจนำ น กโรติ อตฺถทสฺสินำ.

[๙๙๓] เอวญฺจ โส โหติ ตโตว[๒] ปาปิโย
โย อุตฺตโม อธมชนูปเสวี
ปสฺสุตฺตมำ อธมชนูปเสวี[๓]
มิคาธิปำ สรวรเวคนิทฺธุตำ.

[๙๙๔] นิหียติ[๔] ปุริโส นิหีนเสวี
น จ หาเยถ กทาจิ ตุลฺยเสวี
เสฏฺจมุปคมญฺจ อุเทติ ขิปฺปำ
ตสฺมา[๕] อตฺตโน อุตฺตรำ[๕] ภเชถาติ.

ทุติยำ มโนชชาตกำ.

๓. สุตนชาตกำ[๖] (๓๙๘)

[๙๙๕] "ราชา เต ภตฺตำ ปาเหสิ สุจึ มำสูปเสจนำ
มฆเทวสฺมึ อธิวตฺเถ เอหิ นิกฺขมฺม ภุญฺชสฺสุ.

[๙๙๖] เอหิ มาณว โอโรหิ[๗] ภิกฺขมาทาย สูปิตำ
ตฺวญฺจ มาณว ภกฺโขสิ[๘] อุโภ ภกฺขา ภวิสฺสถ.

---

[๑] สี.,อิ. อริยสฺสานุสาสนึ [๒] ฉ.,เท. ตโต จ [๓] ฉ.,เท. อธมชนูปเสวิตำ [๔] อิ. นีหติ
[๕-๕] ฉ.,เท. ตสฺมาตฺตนา อุตฺตริตรำ [๖] ฉ.,เท. สุตนุชาตกำ อิ. สุตโนชาตกำ
[๗] สี.,ฉ.,เท. โอเรน [๘] ฉ.,เท.,อิ. ภิกฺขา จ

[๙๙๗] อปฺปเกน ตุวํ ยกฺข ถุลฺลมตฺถํ ชหิสฺสสิ
ภิกฺขนฺเต นาหริสฺสนฺติ ชนา มรณสงฺกิโน.[๑]

[๙๙๘] ลทฺธายฺ[๒] ยกฺข[๒] ตว นิจฺจภิกฺขํ
สุจึ ปณีตํ รสสาธุเปตํ[๓]
ภิกฺขญฺจ เต อาหริโย นโร อิธ
สุทุลฺลโภ โหหิติ[๔] ขาทิเต[๔] มยิ.

[๙๙๙] มเมว[๕] สุตนฺ[๖] อตฺโถ ยถา ภาสสิ มาณว
มยา ตุวํ สมนุญฺญาโต โสตฺถึ ปสฺสาหิ มาตรํ.

[๑๐๐๐] ขคฺคํ ฉตฺตญฺจ ปาทิญฺจ คจฺเฉวาทาย[๗] มาณว
โสตฺถึ ปสฺสตุ เต มาตา ตุวญฺจ ปสฺสาหิ มาตรํ.

[๑๐๐๑] เอวํ ยกฺข สุขี โหหิ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ธนญฺจ เม อธิคตํ รญฺโญ จ วจนํ กตนฺติ.

ตติยํ สุตนชาตกํ.

๔. มาตุโปสกคิชฺฌชาตกํ[๘] (๓๙๕)

[๑๐๐๒] "เต กถนฺนุ กริสฺสนฺติ วุฑฺฒา[๙] คิริทรีสยา
อหํ พนฺโธสฺมิ[๑๐] ปาเสน นิลียสฺส วสํ คโต.

[๑๐๐๓] กึ คิชฺฌ ปริเทวสิ กา นุ เต ปริเวทนา
น เม สุโต วา ทิฏฺโ วา ภาสนฺโต มานุสึ ทิโช.

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. มรณสญฺญิโน
[๒-๒] ฉ.,เท. ลทฺธาย ยกฺขา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. รสสาอุเปตํ
[๔-๔] ฉ.,เท. เหหิติ ภกฺขิเต
[๕] สี.,อิ. มเมส
[๖] ฉ.,เท. สุตโน
[๗] ฉ.,เท. คจฺฉมาทาย
[๘] อิ. คิชฺฌชาตกํ
[๙] ฉ.,เท. วุทฺธา อิ. วฑฺฒา
[๑๐] ฉ.,เท.,อิ. พทฺโธสฺมิ

[๑๐๐๔] ภรามิ มาตาปิตโร วุฑฺเฒ[๑] คิริทรีสเย
เต กถนฺนุ กริสฺสนฺติ อหํ วสํ คโต ตว.

[๑๐๐๕] ยนฺนุ คิชฺโฌ โยชนสตํ กุณปานิ อเวกฺขติ
กสฺมา ชาลญฺจปาสญฺจ อาสชฺชาปิ น พุชฺฌสิ.

[๑๐๐๖] ยทา ปราภโว โหติ โปโส ชีวิตสงฺขเย
อถ ชาลญฺจ ปาสญฺจ อาสชฺชาปิ น พุชฺฌติ.

[๑๐๐๗] ภรสฺสุ มาตาปิตโร วุฑฺเฒ[๑] คิริทรีสเย
มยา ตฺวํ สมนุญฺญาโต โสตฺถึ ปสฺสาหิ ญาตเก.

[๑๐๐๘] เอวํ ลุทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ภริสฺสํ มาตาปิตโร วุฑฺเฒ[๑] คิริทรีสเยติ.

จตุตฺถํ มาตุโปสกคิชฺฌชาตกํ.

๕. ทพฺพปุปฺผชาตกํ[๒] (๔๐๐)

[๑๐๐๙] "อนุตีรจารี ภทฺทนฺเต สหายมนุธาว มํ
มหา เม คหิโต มจฺโฉ โส มํ หรติ เวคสา.

[๑๐๑๐] คมฺภีรจารี ภทฺทนฺเต ทพฺพหํ คณฺหาหิ ถามสา
อหํ ตํ อุทฺธริสฺสามิ สุปณฺโณ อุรคมฺมิว.[๓]

[๑๐๑๑] วิวาโท โน สมุปฺปนฺโน ทพฺพปุปฺผ สุโณหิ เม
สเมหิ เมธคํ[๔] สมฺม วิวาโท วูปสมฺมตุ.[๕]

---

[๑] ฉ.,เท. วุทฺเธ
[๒] ฉ.,เท. ทพฺภปุปฺผชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. อุรคามิว
[๔] อิ. เมธกํ, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วูปสมฺมตํ, เอวมุปริปิ.

[๑๐๑๒] ธมฺมฏฺโฐหํ ปุเร อาสึ　　พหุอฏฺฏ[๑-๑] ตีริตา[๑-๑]
สเมมิ เมธคา สมฺม[๒]　　วิวาโท วูปสมฺมตุ.

[๑๐๑๓] อนุตีรจารี[๓] นงฺคุฏฺโ
อจฺจายํ[๔] มชฺฌิโม ขณฺโฑ　　สีสํ คมฺภีรจาริโน
ธมฺมฏฺโฐสฺส ภวิสฺสติ.

[๑๐๑๔] จิรสฺปิ ภกฺโข อภวิสฺส
อสีสกํ อนงฺคุฏฺโ　　สเจ น วิวเทมเส
สิคาโล[๕] หรติ โรหิตํ.

[๑๐๑๕] ยถาปิ ราชา นนฺเทยฺย
เอวาหมชฺช นนฺทามิ　　รชฺชํ ลทฺธาน ขตฺติโย
ทิสฺวา ปุณฺณมุขํ ปติ.

[๑๐๑๖] กถนฺนุ ถลโช สนฺโต
ปุฏฺโฐ เม สมฺม อกฺขาหิ　　อุทเก มจฺฉํ ปรามสิ
กถํ อธิคตํ ตยา.

[๑๐๑๗] วิวาเทน กิสา โหนฺติ
ชินา อุทฺทา วิวาเทน　　วิวาเทน ธนกฺขยา
ภุญฺช มายาวิ โรหิตํ.

[๑๐๑๘] เอวเมว[๖] มนุสฺเสสุ
ธมฺมฏฺโ ปฏิธาวนฺติ
ธนาปิ ตตฺถ ชียนฺติ　　วิวาโท ยตฺถ ชายติ
โส หิ เนสํ วินายโก
ราชโกโส[๗] ปวฑฺฒตีติ.

ปญฺจมํ ทพฺพปุปฺผชาตกํ.

๑-๑ ฉ.,เท. พหู อฑฺฒา เม ตีริตา　อิ. พหู อฏฺโ เม ตีรโต
๒ อิ. สมฺมา
๓ อิ. อนุตีราจารี
๔ สี. อถายํ อิ. อทฺธายํ
๕ ฉ.,เท. สิงฺคาโล
๖ อิ. เอวเมวํ
๗ อิ. ราชโกโส จ

๖. ทสณฺณกชาตกํ[๑] (๔๐๑)

[๑๐๑๙] "ทสณฺณกํ[๒] ติขิณธารํ อสึ สมฺปนฺนปายินํ
ปริสายํ ปุริโส คิลติ กึ ทุกฺกรตรํ ตโต
ยทญฺญํ ทุกฺกรํ จานํ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๐๒๐] คิเลยฺย ปุริโส โลภา อสึ สมฺปนฺนปายินํ
โย จ วชฺชา ททามีติ ตํ ทุกฺกรตรํ ตโต
สพฺพญฺญํ สุกรํ จานํ เอวํ ชานาหิ มาคธ.[๓]

[๑๐๒๑] พฺยากาสิ อายุโร ปญฺหํ อตฺถํ ธมฺมสฺส โกวิโท
ปุกฺกุสทานิ ปุจฺฉามิ กึ ทุกฺกรตรํ ตโต
ยทญฺญํ ทุกฺกรํ จานํ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๐๒๒] น วาจมุปชีวนฺติ อผลํ คิรมุทีริตํ
โย [๔] ทตฺวา อวากยิรา ตํ ทุกฺกรตรํ ตโต
สพฺพญฺญํ สุกรํ จานํ เอวํ ชานาหิ มาคธ.[๓]

[๑๐๒๓] พฺยากาสิ ปุกฺกุโส ปญฺหํ อตฺถํ ธมฺมสฺส โกวิโท
เสนกทานิ ปุจฺฉามิ กึ ทุกฺกรตรํ ตโต
ยทญฺญํ ทุกฺกรํ จานํ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๐๒๔] ทเทยฺย ปุริโส ทานํ อปฺปึ วา ยทิวา พหุ
โย จ ทตฺวา นานุตปฺเป[๕] ตํ ทุกฺกรตรํ ตโต
สพฺพญฺญํ สุกรํ จานํ เอวํ ชานาหิ มาคธ.[๓]

---

[๑] ฉ.,เท. ปณฺณกชาตกํ, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. ปณฺณกํ
[๓] ฉ.,เท. มทฺทว [๔] ฉ.,เท.,อิ. จ
[๕] อิ. นานุตเป

[๑๐๒๕] พฺยากาสิ อายุโร ปญฺหํ　อโถ[๑] ปุกฺกุสโปริโส
สพฺเพ ปญฺเห อภิโภติ[๒]　ยถา ภาสติ เสนโกติ.

ฉฏฺฐํ ทสณฺณกชาตกํ.

๗. เสนกชาตกํ[๓] (๔๐๒)

[๑๐๒๖] "วิพฺภนฺตจิตฺโต กุปิตินฺทฺริโยสิ
เนตฺเตหิ เต วาริคณา สวนฺติ
กินฺเต นฏฺฐํ กึ ปน ปตฺถยาโน
อิธาคมา พฺราหฺมณ[๔] อิงฺฆ[๔] พฺรูหิ.

[๑๐๒๗] มิยฺเยถ ภริยา วชโต มมชฺช
อคจฺฉโต มรณมาห ยกฺโข
เอเตน ทุกฺเขน ปเวธิโตสฺมิ
อกฺขาหิ เม เสนก เอตมตฺถํ.

[๑๐๒๘] พหูนิ ฐานานิ วิจินฺตยิตฺวา
ยเมตฺถ วกฺขามิ ตเทว สจฺจํ
มญฺญามิ เต พฺราหฺมณ สตฺตุภสฺตํ
อชานโต กณฺหสปฺโป ปวิฏฺโฐ.

[๑๐๒๙] อาทาย ทณฺฑํ ปริสุมฺภ ภสฺตํ
ปสฺเสลมูคํ อุรคํ ทุชิวฺหํ
ฉินฺทชฺช กงฺขํ วิจิกิจฺฉิตานิ
ภุชงฺคมํ ปสฺส ปมุญฺจ ภสฺตํ.

---

[๑] อิ. อถ
[๒] ฉ.,เท. อติโภติ　อิ. อติโหติ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สตฺตุภสฺตชาตกํ
[๔-๔] ฉ.,เท.,อิ. พฺรหฺเม ตทิงฺค

[๑๐๓๐] สวิคฺครูโป ปริสาย มชฺเฌ
โส พฺราหฺมโณ สตฺตุภสฺตํ ปมุญฺจิ
อถ นิกฺขมิ อุรโค อุคฺคเตโช
อาสีวิโส สปฺโป ผณํ กริตฺวา.

[๑๐๓๑] สุลทฺธลาภา ชนกสฺส รญฺโญ
โย ปสฺสติ เสนกํ สาธุปญฺญํ
วิวฏฺฏจฺฉโท[๑] นุสิ สพฺพทสฺสี
ญาณํ นุ เต พฺราหฺมณ ภึสรูปี

[๑๐๓๒] อิมานิ เม สตฺตสตานิ อตฺถิ
คณฺหาหิ สพฺพานิ ททามิ ตุยฺหํ
ตยา หิ เม ชีวิตมชฺช ลทฺธํ
อโถปิ ภริยายมกาสิ โสตฺถึ.

[๑๐๓๓] น ปณฺฑิตา เวตฺตนมาทิยนฺติ
จิตฺราหิ คาถาหิ สุภาสิตาหิ
อิโตปิ เต พฺราหฺมณ[๒] ททนฺตุ วิตฺตํ
อาทาย ตฺวํ คจฺฉ สกํ นิเกตนฺติ.

สตฺตมํ เสนกชาตกํ.

๘. อฏฺฐิเสนชาตกํ[๓] (๔๐๓)

[๑๐๓๔] "เยเม อหํ น ชานามิ อฏฺฐิเสน วนิพฺพเก
เต มํ สงฺคมฺม ยาจนฺติ กสฺมา มํ ตฺวํ น ยาจสิ.

---

[๑] สี. วิวตฺตจฺฉทฺโท ฉ.,เท. วิวฏฺฏฉทฺโท อิ. วิวตฺตจฺฉทฺทา
[๒] ฉ.,เท. พฺรหฺเม [๓] ฉ.,เท. อฏฺฐิเสนกชาตกํ

[๑๐๓๕] ยาจโก อปฺปิโย โหติ　　ยาจํ อททมปฺปิโย
ตสฺมาหนฺตํ น ยาจามิ　　มา เม วิทฺเทสฺสนา[๑] อหุ.

[๑๐๓๖] โย จ[๒] ยาจนชีวาโน　　กาเล ยาจํ น ยาจติ
ปรญฺจ ปุญฺญ[๓] ธีเรติ　　อตฺตนาปิ น ชีวติ.

[๑๐๓๗] โย จ ยาจนชีวาโน　　กาเล ยาจึปิ[๔] ยาจติ
ปรญฺจ ปุญฺญ ลพฺเภติ　　อตฺตนาปิ จ ชีวติ.

[๑๐๓๘] น เว ทุสฺสนฺติ[๕] สปฺปญฺญา　　ทิสฺวา ยาจกมาคเต
พฺรหฺมจารี ปิโย เมสิ　　วร[๖] ภญฺญิตมิจฺฉสิ.[๖]

[๑๐๓๙] น เว ยาจนฺติ สปฺปญฺญา　　ธีโร จ วิทิตุมรหติ
อุทฺทิสฺส อริยา ติฏฺฐนฺติ　　เอสา อริยาน ยาจนา.

[๑๐๔๐] ททามิ เต พฺราหฺมณ โรหิณีนํ
ควํ สหสฺสํ สห ปุงฺคเวน
อริโย หิ อริยสฺส กถ น ทชฺชา
สุตฺวาน คาถา ตว ธมฺมยุตฺตาติ.

อฏฺฐมํ อฏฺฐิเสนชาตกं.

๙. กปิชาตกं (๔๐๔)

[๑๐๔๑] "ยตฺถ เวรี นิวีสติ[๗]　　น วเส ตตฺถ ปณฺฑิโต
เอกรตฺตํ ทฺวิรตฺตํ วา　　ทุกฺขํ วสติ เวริสุ.

---

[๑] อิ. วิทฺเทสนา　[๒] ฉ.,เท. เว　[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปุญฺญา
[๔] ฉ.,เท. ยาจึ หิ อิ. ยาจานิ　[๕] สี.,อิ. ทิสฺสนฺติ ฉ.,เท. เทสฺสนฺติ
[๖-๖] สี.,อิ. วร ตฺวํ ภญฺญมิสฺสสิ ฉ.,เท. วท ตฺวํ ภญฺญมิจฺฉสิ　[๗] ฉ.,เท.,อิ. นิวสติ

[๑๐๔๒] ทิโส เว ลหุจิตฺตสฺส โปสสฺสานุวิธิยฺยโต[๑]
เอกสฺส กปิโน เหตุ ยูถสฺส อนโย กโต.

[๑๐๔๓] พาโล จ[๒] ปณฺฑิตมานี ยูถสฺส ปริหารโก
สจิตฺตสฺส วสํ คนฺตฺวา สเยถายํ ยถา กปิ.

[๑๐๔๔] น สาธุ พลวา พาโล ยูถสฺส ปริหารโก
อหิโต ภวติ ญาตีนํ สกุณานำว เจตโก.

[๑๐๔๕] ธีโร จ[๓] พลวา สาธุ ยูถสฺส ปริหารโก
หิโต ภวติ ญาตีนํ ติทสานำว วาสโว.

[๑๐๔๖] โย จ สีลญฺจ ปญฺญญฺจ สุตญฺจตฺตนิ ปสฺสติ
อุภินฺนมตฺถํ จรติ อตฺตโน จ ปรสฺส จ.

[๑๐๔๗] ตสฺมา ตุเลยฺยมตฺตานำ สีลำ ปญฺญำ สุตำปิว[๔]
คณำ วา ปริหเร ธีโร เอโก วาปิ ปริพฺพเชติ.

นวมำ กปิชาตกำ.

๑๐. พกพฺรหฺมชาตกำ[๕] (๔๐๕)

[๑๐๔๘] “ทฺวาสตฺตติ โคตม ปุญฺญกมฺมา
วสวตฺติโน ชาติชรำ อตีตา
อยมนฺติมา เวทคู พฺรหฺมุปปตฺติ[๖]
อสฺมาภิชปฺปนฺติ ชนา อเนกา.

---

[๑] ฉ.,เท. โปสสฺสานุวิธียโต
[๒] ฉ.,เท. พาโลว
[๓] ฉ.,เท. ธีโร ว
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สีลปญฺญาสุตามิว
[๕] ฉ.,เท. พกชาตก
[๖] ฉ.,เท.,อิ. พฺรหฺมปตฺติ

[๑๐๔๙]　อปฺปญฺจ เหตํ[๑] น หิ ทีฆมายุ
ยํ ตฺวํ พก มญฺญสิ ทีฆมายุ[๒]
สตํ สหสฺสาน[๓] นิรพฺพุทานํ
อายุ ปชานามิ ตวาห พฺรหฺเม.

[๑๐๕๐]　อนนฺตทสฺสี ภควาหมสฺมิ
ชาติชฺชรํ โสกมุปาติวตฺโต
กึ เม ปุราณํ วตสีลวตฺตํ[๔]
อาจิกฺข เมตํ ยมหํ วิชญฺญ.

[๑๐๕๑]　ยํ ตฺวํ อปาเยสิ พหู มนุสฺเส
ปิปาสิเต ฆมฺมนิ สมฺปเรเต
ตนฺเต ปุราณํ วตสีลวตฺตํ[๔]
สุตฺตปฺปพุทฺโธว อนุสฺสรามิ.

[๑๐๕๒]　ยํ เอณิกูลสฺมึ ชนตํ[๕] คหีตํ
อโมจยี คยฺหก นียมานํ
ตนฺเต ปุราณํ วตสีลวตฺตํ
สุตฺตปฺปพุทฺโธว อนุสฺสรามิ.

[๑๐๕๓]　คงฺคาย โสตสฺมึ คหีตนาวํ
ลุทฺเทน นาเคน มนุสฺสกปฺปา
อโมจยี ตฺวํ พลสา ปสยฺห
ตนฺเต ปุราณํ วตสีลวตฺตํ
สุตฺตปฺปพุทฺโธว อนุสฺสรามิ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อปฺปี หิ เอตํ　[๒] อิ. ทีฆมายุ
[๓] สี.,อิ. สหสฺสานํ ฉ.,เท. สหสฺสานิ　[๔] อิ. วตสีลวนฺตํ　[๕] ฉ.,เท. ชนึ

[๑๐๕๔] กปฺโป จ เต ปตฺถจโร[๑] อโหสี[๑]
สมฺพุทฺธิวนฺตำ[๒] วติตำ[๒] อมญฺญำ
ตนฺเต ปุราณำ วตสีลวตฺตำ
สุตฺตปฺปพุทฺโธว อนุสฺสรามิ.

[๑๐๕๕] อทฺธา ปชานาสิ มเมตมายุ
อญฺญมฺปิ ชานาสิ ตถาหิ พุทฺโธ
ตถาหิ ตายำ ชลิตานุภาโว
โอภาสยำ ติฏฺฐติ พฺรหฺมโลกนฺติ.

ทสมำ พกพฺรหฺมชาตกำ.

ปฐโม กุกฺกุวคฺโค.

ตสฺสุทฺทานำ

วรกณฺณิกจาปวโร สุตโน
อถ คิชฺฌสโรหิตมจฺฉวโร
ปุน ทสณฺณกเสนกยาจนโก[๓]
อถ เวรี สพฺรหฺมพเกน ทสาติ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. พทฺธจโร อโหสิ
[๒-๒] ฉ.,เท. สมฺพุทฺธิมนฺตำ วตินำ
[๓] ฉ.,เท. ปณฺณกเสนกยาจนโก

๒. คนฺธารวคฺโค

๑. คนฺธารชาตกํ (๔๐๖)

[๑๐๕๖] “หิตฺวา กามสหสฺสานิ ปริปุณฺณานิ โสพฺภส
โกฏฺฐาคารานิ ผีตานิ สนฺนิธินฺทานิ กุพฺพสิ.

[๑๐๕๗] หิตฺวา คนฺธารวิสยํ ปหูตธนปานิยํ[๑]
ปสาสนิโต[๒] นิกฺขนฺโต อิธทานิ ปสาสสิ.

[๑๐๕๘] ธมฺมํ ภณามิ เวเทห อธมฺโม เม น รุจฺจติ
ธมฺมํ เม ภณมานสฺส น ปาปมุปลิมฺปติ.[๓]

[๑๐๕๙] เยน เกนจิ วณฺเณน ปโร ลภติ รุปฺปนํ
มหตฺถิยมฺปิ เจ วาจํ น ตํ ภาเสยฺย ปณฺฑิโต.

[๑๐๖๐] กามํ รุปฺปตุ วา มา วา ภูสํ[๔] วา วิกิริยฺยตุ[๕]
ธมฺมํ เม ภณมานสฺส น ปาปมุปลิมฺปติ.

[๑๐๖๑] โน เจ อสฺส สกา พุทฺธิ วินโย วา สุสิกฺขิโต
วเน อนฺธมหีโสว[๖] จเรยฺย พหุโก ชโน.

[๑๐๖๒] ยสฺมา จ ปนิเธกจฺเจ อาเจรมฺหิ[๗] สุสิกฺขิตา
ตสฺมา วินีตวินยา ธีรา[๘] จรนฺติ สุสมาหิตาติ.

ปฐมํ คนฺธารชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. ปหูตธนธานิยํ ฉ.,เท. ปหูตธนธาริยํ
[๒] ฉ.,เท. ปสาสนโต อิ. ปสาสนาโต
[๓] สี.,อิ. ปาปมุปลิปฺปติ
[๔] ฉ.,เท. ภุสํ ว
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วิกิรียตุ
[๖] สี.,อิ. อนฺธมหิโส
[๗] สี.,อิ. อาจารมฺหิ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

๒. มหากปิชาตกํ (๔๐๗)

[๑๐๖๓] “อตฺตานํ สงฺกมํ กตฺวา โย โสตฺถึ สมตารยิ
กึ ตฺวํ เตสํ กึ เม[๑] ตุยฺหํ โหนฺติ เหเต[๒] มหากปิ.

[๑๐๖๔] ราชาหํ อิสฺสโร เตสํ ยูถสฺส ปริหารโก
เตสํ โสกปเรตานํ ภีตานนฺเต อรินฺทม.

[๑๐๖๕] อุลฺลงฺฆยิตฺวา[๓] อตฺตานํ วิสฺสฏฺฐธนุโน สตํ
ตโต อปรปาเทสุ ทพฺหํ พนฺธึ ลตาคุลึ.[๔]

[๑๐๖๖] ฉินฺนพฺภมิว วาเตน นุณฺโณ รุกฺขมุปาคมึ
โสหํ อปฺปภวึ ตตฺถ สาขึ หตฺเถหิ อคฺคหึ.[๕]

[๑๐๖๗] ตํ มํ วีณายตึ[๖] สนฺตึ สาขาย จ ลตาย จ
สมนุกฺกมนฺตา ปาเทหิ โสตฺถึ สาขมิคา คตา.

[๑๐๖๘] ตํ มํ น ตปฺปตี[๗] พนฺโธ วโธ[๘] เม น ตเปสฺสติ
สุขมาหริตึ เตสํ เยสํ รชฺชมการยึ.

[๑๐๖๙] เอสา เต อุปมา ราช ตึ[๙] สุณาหิ อรินฺทมึ[๙]
รญฺญา รฏฺฐสฺส โยคฺคสฺส พลสฺส นิคมสฺส จ
สพฺเพสํ สุขเมตพฺพึ[๑๐] ขตฺติเยน ปชานตาติ.

ทุติยํ มหากปิชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. กิโม ฉ.,เท. กิเม
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เอเต
[๓] อิ. ส ลงฺฆยิตฺวา
[๔] ฉ.,เท. ลตาคุณึ อิ. พทฺธลตาคุณึ
[๕] อิ. อคฺคหิ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วิยายตึ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ตปเต
[๘] ฉ.,เท. มโต
[๙-๙] สี.,อิ. อตฺถสนฺทสฺสนี กตา
[๑๐] ฉ.,เท.,อิ. สุขเมฏฺฐพฺพึ

๓. กุมฺภการชาตกํ (๔๐๙)

[๑๐๗๐] "อมฺพาหมทฺทกํ วนมนฺตรสฺมึ
นีโลภาสํ ผลิตํ[๑] สวิรูฬฺหํ
ตมทฺทสํ ผลเหตุ วิภคฺคํ
ตํ ทิสฺวา ภิกฺขาจริยํ จรามิ.

[๑๐๗๑] เสลํ สุมฏฺฐํ นรวีรนิฏฺฐิตํ
นารึ ยุคํ ธารยิ อปฺปสทฺทกํ
ทุติยญฺจ อาคมฺม อโหสิ สทฺโท
ตํ ทิสฺวา ภิกฺขาจริยํ จรามิ.

[๑๐๗๒] ทิชา ทิชึ กุณปมาหรนฺตํ
เอกํ สมานึ พหุกา สเมจฺจ
อาหารเหตุ ปริปาตยึสุ
ตํ ทิสฺวา ภิกฺขาจริยํ จรามิ.

[๑๐๗๓] อุสภาหมทฺทกํ ยูถสฺส มชฺเฌ
วลกฺกกุํ[๒] วณฺณพลูปปนฺนํ
ตมทฺทสํ กามเหตุ วิตุนฺนํ
ตํ ทิสฺวา ภิกฺขาจริยํ จรามิ.

[๑๐๗๔] กรณฺฑโก[๓] กลิงฺคานึ　　คนฺธารานญฺจ นคฺคชิ
นิมิราชา วิเทหานึ　　ปญฺจาลานญฺจ ทุมฺมุโข
เอเต รฏฺฐานิ หิตฺวาน　　ปพฺพชึสุ อกิญฺจนา.

---

[๑] อิ. ผลินึ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. จลกฺกกุํ
[๓] สี.,อิ. กรณฺฑุ นาม

[๑๐๗๕] สพฺเพปิเม เทวสมา สมาคตา
อคฺคี ยถา ปชฺชลิโต ตเถวิเม
อหมฺปิ เอโก จริสฺสามิ ภคฺควิ
หิตฺวาน กามานิ ยโถธิกานิ.

[๑๐๗๖] อยเมว กาโล น หิ อญฺโญ อตฺถิ
อนุสาสิโต[๑] เม[๑] น ภเวยฺย ปจฺฉา
อหมฺปิ เอกา จริสฺสามิ ภคฺคว
สกุณีว มุตฺตา ปุริสสฺส หตฺถา.

[๑๐๗๗] อามนฺ ปกฺกญฺจ ชานนฺติ อโถ โลณนฺ อโลณกนฺ[๒]
ตมหนฺ ทิสฺวาน ปพฺพชึ จเรว ตฺวนฺ จรามหนฺติ.

ตติยนฺ กุมฺภการชาตกนฺ.

๔. ทพฺภธมฺมชาตกนฺ (๔๐๕)

[๑๐๗๘] "อหญฺจ[๓] ทพฺภธมฺมสฺส[๔] วหนฺตี นาภิราธยึ
นุทนฺตี[๕] อุรสิ[๖] สลฺลนฺ ยุทฺเธ วิกฺกนฺตจารินี.

[๑๐๗๙] นูน[๗] ราชา น ชานาติ มม วิกฺกมโปริสนฺ
สงฺคาเม สุกตนฺตานิ ทูตวิปฺปหิตานิ จ.

[๑๐๘๐] สา นูนาหนฺ มริสฺสามิ อพนฺธุ อปรายินี
ตทา[๘] หิ[๘] กุมฺภการสฺส ทินฺนา ฉกณหาริกา.

[๑-๑] สี. อนุสาสิตา เย ฉ.,เท.,อิ. อนุสาสิตา เม [๒] อิ. อโลณิกนฺ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อหนฺ เจ [๔] อิ. ทพฺภธมฺมาย. [๕] ฉ.,เท. ธรนฺตี
[๖] อิ. อุรสึ [๗] สี.,อิ. น ห นูน [๘-๘] อิ. ตถาหิ

[๑๐๘๑] ยาวตาสีสตี โปโส　　ตาวเทว ปวีณติ
อตฺถาปาเย ชหนฺติ นํ　　โอฏฺฐิพฺยาธิว ขตฺติโย.

[๑๐๘๒] โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ　　กตตฺโถ นาวพุชฺฌติ
อตฺถา ตสฺส ปลุชฺชนฺติ　　เย โหนฺติ อภิปตฺถิตา.

[๑๐๘๓] โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ　　กตตฺโถ มนุพุชฺฌติ
อตฺถา ตสฺส ปวฑฺฒนฺติ　　เย โหนฺติ อภิปตฺถิตา.

[๑๐๘๔] ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว[๑]　　ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา
สพฺเพ กตญฺญุโน โหถ　　จิรํ สคฺคมฺหิ จสฺสถาติ.

จตุตฺถํ ทพฺภธมฺมชาตกํ.

๕. โสมทตฺตชาตกํ (๔๑๐)

[๑๐๘๕] "โย มํ ปุเร ปจฺจุเทติ[๒]　　อรญฺเญ ทูรมายโต[๓]
โส น ทิสฺสติ มาตงฺโค　　โสมทตฺโต กุหึ คโต.

[๑๐๘๖] อยํ วา โส มโต เสติ　　อลฺลปีตำ[๔] วิจฺฉิโต[๔]
ภูมฺยา นิปติโต เสติ　　อมรา วต กุญฺชโร.

[๑๐๘๗] อนคาริยุเปตสฺส　　วิปฺปมุตฺตสฺส เต สโต[๕]
สมณสฺส น ตํ สาธุ　　ยํ เปตมนุโสจสิ.[๖]

[๑๐๘๘] สำวาเสน หเว สกฺก　　มนุสฺสสฺส มิคสฺส วา
หทเย ชายตี เปมํ　　น ตํ สกฺกา อโสจิตุ.

---

[๑] ฉ.,เท. ภทฺทนฺเต　　[๒] ฉ.,เท. ปจฺจุฑฺเฑติ
[๓] สี. ทูรมาคโต　　[๔-๔] สี.,อิ. อลฺลปิงฺกำ ว ฉิชฺชิโต ฉ.,เท. อลฺลสิงฺคำว วจฺฉิโต
[๕] อิ. เจตโส　　[๖] ฉ.,เท.,อิ. เปตมนุโสลสิ

[๑๐๘๙] มตๆ มริสฺสๆ โรทนฺติ เย รุทนฺติ ลปนฺติ จ
ตสฺมา ตฺวๆ อิสิ มา โรทิ โรทิตๆ โมฆมาหุ สนฺโต.

[๑๐๙๐] กนฺทิเตน หเว พฺรหฺเม มโต เปโต สมุฏฺฐเห
สพฺเพ สงฺคมฺม โรทาม อญฺญมญฺญสฺส ญาตเก.

[๑๐๙๑] อาทิตฺตๆ วต มๆ สนฺตๆ ฆตสิตฺตๆว ปาวกๆ
วารินา วิย โอสิญฺจิ[๑] สพฺพๆ นิพฺพาปเย ทรๆ.

[๑๐๙๒] อพฺพูพฺหๆ[๒] วต เม สลฺลๆ ยมาสิ หทยสฺสิตๆ
โย เม โสกปเรตสฺส ปุตฺตโสกๆ อปานุทิ.

[๑๐๙๓] โสหๆ อพฺพูพฺหสลฺโลสฺมิ วีตโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน วาสวาติ.

ปญฺจมๆ โสมทตฺตชาตกๆ.

๖. สุสีมชาตกๆ (๔๑๑)

[๑๐๙๔] “กาพาหิ เกสาหิ ปุเร อเหสุๆ
ชาตาหิ สีสมฺหิ ยถาปเทเส
ตาหิชฺช[๓] เสตาหิ สุสีม ทิสฺวา
ธมฺมๆ จร[๔] พฺรหฺมจริยสฺส กาโล.

[๑๐๙๕] มเมว เทว ปลิตๆ น ตุยฺหๆ
มเมว สีสๆ มม อุตฺตมงฺคๆ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โอสิญฺจๆ
[๒] ฉ.,เท. อพฺพหึ อิ. อพฺพหิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ตาหชฺช
[๔] อิ. จรา

อตฺถํ กริสฺสนฺติ มุสา อภาณึ
เอกาปราธํ ขมถ[๑] ราชเสฏฺฐ.

[๑๐๙๖] ทหโร ตฺวํ ทสฺสนีโยสิ ราช
ปจมุคฺคโต โหสิ ยถา กลีโร
รชฺชญฺจ กาเรหิ มมญฺจ ปสฺส
มา กาลิกํ อนุธาวี ชนินฺท.

[๑๐๙๗] ปสฺสามิ โวหํ ทหรึ กุมารึ
สามฏฺฐปสฺสํ สุตนุํ สุมชฺฌึ
กาลปฺปลฺลวาว[๒] ปเวลฺลมานา
ปโลภยนฺตีว[๓] นเรสุ คจฺฉติ.

[๑๐๙๘] ตเมน ปสฺสามิ ปเรน นารึ
อาสีติกึ นาวุติกญฺจ[๔] ชจฺจา
ทณฺฑึ คเหตฺวาน[๕] ปเวธมานึ
โคปาณสีภคฺคสมึ[๖] จรนฺตึ.[๖]

[๑๐๙๙] โสหึ ตเมวานุวิจินฺตยนฺโต
เอโก สยามิ สยนสฺส มชฺเฌ
อหมฺปิ เอวึ อิติ เปกฺขมาโน
เคเห[๗] น รเม[๗] พฺรหฺมจริยสฺส กาโล.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขม
[๒] สี. กาลาปวาลา ว ฉ.,เท. กาลปฺปวาพา ว อิ. กาลาปวาพา ว
[๓] อิ. สา โลภยนฺตีว
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นาวุติกึ ว
[๕] อิ. คเหตฺวาว
[๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. โคปานสีโภคฺคสมึ จรนฺตึ
[๗-๗] ฉ.,เท. น คเห รเม

[๑๑๐๐] รชฺชุ วาลมฺพนี เจสา ยา เคเห วสโต รติ
เอตัมปิ[๑] เฉตฺวาน วชนฺติ ธีรา
อนเปกฺขิโน กามสุขํ ปหายาติ.

ฉฏฺฐํ สุสีมชาตกํ.

๗. โกฏฺฐสิมฺพลิชาตกำ[๒] (๔๑๒)

[๑๑๐๑] "อหำ ทสสตพฺยามำ[๓] อุรคมาทาย อาคโต
ตญฺจ มญฺจ มหากายำ ธารยำ นปฺปเวธสิ.

[๑๑๐๒] อถิมำ ขุทฺทกำ ปกฺขึ อปฺปมำสตรำ มยา
ธารยำ พฺยถสิ[๔] ภีโต[๕] กิมตฺถำ[๖] โกฏฺฐสิมฺพลิ.[๗]

[๑๑๐๓] มำสภกฺโข ตุวำ ราช ผลภกฺโข อยำ ทิโช
อยำ นิโครฺธวีชานิ มิลกฺขุทุมฺพรานิ[๘] จ
อสฺสตฺถานิ จ ภกฺเขตฺวา[๙] ขนฺเธ เม โอทหิสฺสติ.[๑๐]

[๑๑๐๔] เต รุกฺขา สำวิรูหนฺติ มม ปสฺเส นิวาตชา
เต มำ ปริโยนทฺธิสฺสนฺติ[๑๑] อรุกฺขำ มำ กริสฺสเร.

[๑๑๐๕] สนฺติ อญฺเญปิ รุกฺขาเส มูลิโน ขนฺธิโน ทุมา
อิมินา สกุณชาเตน วีชมาหริตฺวา หตา.

[๑๑๐๖] อชฺฌารูหา หิ วฑฺฒนฺติ[๑๒] พฺรหนฺตัมปิ วนปฺปตึ
ตสฺมา ราช ปเวธามิ สมฺปสฺสำ นาคตำ ภยำ.

---

[๑] เท. เอวัปิ [๒] อิ. โกฏฺฐิสิมฺพลิชาตกำ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ทสสตำ พฺยามำ
[๔] อิ. วยธเส [๕] ฉ.,เท. ภีตา [๖] ฉ.,เท. กมตฺถำ
[๗] สี.,อิ. โกฏฺฐิสิมฺพลิ [๘] ฉ.,เท. ปิลกฺขุทุมฺพรานิ อิ. ปิลกฺขทุมฺพรานิ
[๙] ฉ.,เท. ภกฺขตฺวา [๑๐] ฉ.,เท. โอหทิสฺสติ. [๑๑] ฉ.,เท.,อิ. ปริโยนนฺธิสฺสนฺติ
[๑๒] สี.,อิ. อชฺฌารูพฺหา ฯเปฯ ฉ.,เท. อชฺฌารูหาภิวฑฺฒนฺติ

[๑๑๐๗] สงฺเกยฺย สงฺกิตพฺพานิ　　รกฺเขยฺยานาคตํ ภยํ
อนาคตภยา ธีโร　　อุโภ โลเก อเวกฺขตีติ.

สตฺตมํ โกฏสิมฺพลิชาตกํ.

๘. ธูมการิชาตกํ (๔๑๓)

[๑๑๐๘] "ราชา อปุจฺฉิ วิธูรํ　　ธมฺมกาโม ยุธิฏฺฐิโล
[๑] อปิ พฺราหฺมณ ชานาสิ　　โก เอโก พหุ โสจติ.

[๑๑๐๙] พฺราหฺมโณ อชยูเถน　　พหุเตนฺโท[๒] วเน วสํ
ธูมํ อกาสิ วาเสฏฺโ　　รตฺตินฺทิวมตนฺทิโต.

[๑๑๑๐] ตสฺส ตํธูมคนฺเธน　　สรภา มกสทฺทิตา[๓]
วสฺสาวาสํ อุปคจฺฉุ[๔]　　ธูมการิสฺส สนฺติเก.

[๑๑๑๑] สรเภสุ มนํ กตฺวา　　อชา โส นาวพุชฺฌถ
อาคจฺฉนฺติ วชนฺตี วา　　ตสฺส ตา วินสุ[๕] อชา.

[๑๑๑๒] สรภา สรเท กาเล　　ปหีนมกเส วเน
ปาวิสุ[๖] คิริทุคฺคานิ　　นทีนํ ปภวานิ จ.

[๑๑๑๓] สรเภ จ คเต ทิสฺวา　　อชา จ วิภวํ คตา
กีโส จ วิวณฺโณ อาสิ[๗]　　ปณฺฑุโรคี จ พฺราหฺมโณ.

[๑๑๑๔] เอวํ โย สนฺนิรงฺกตฺวา[๘]　　อาคนฺตุ กุรุเต ปิยํ
โส เอโก พหุ โสจติ　　ธูมการีว พฺราหฺมโณติ.

อฏฺฐมํ ธูมการิชาตกํ.

---

[๑] อิ. เตตฺถ ธมฺมกาโมติ สุจรีตธมฺมปฺปิโย
[๒] สี.,อิ. พหุเตโช ฉ.,เท. พหูเตโช
[๓] ฉ.,เท. มกสฑฺฑิตา อิ. มกสฏฺฏิตา
[๔] สี. วนสฺสุ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปาวิสุ
[๖] ฉ.,เท. อุปาคจฺฉุ อิ. อุปคณฺฉุ
[๗] ฉ.,เท. จาสิ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. สนิรํ กตฺวา

๙. ชาครชาตกं (๔๑๔)

[๑๑๑๕] "โกธ ชาครตํ สุตฺโต โกธ สุตฺเตสุ ชาคโร
โก[๑] เมตํ นุ[๑] วิชานาติ โก ตํ ปฏิภณาติ เม.

[๑๑๑๖] อหํ ชาครตํ สุตฺโต อหํ สุตฺเตสุ ชาคโร
อหเมตํ วิชานามิ อหํ ปฏิภณามิ เต.

[๑๑๑๗] กถํ ชาครตํ สุตฺโต กถํ สุตฺเตสุ ชาคโร
กถํ เอตํ วิชานาสิ กถํ ปฏิภณาสิ เม.

[๑๑๑๘] เย ธมฺมํ นปฺปชานนฺติ สญฺญโมติ ทโมติ จ
เตสุ สุตฺตปฺปมาเทสุ[๒] อหํ ชคฺคามิ เทวเต.

[๑๑๑๙] เยสํ ราโค จ โทโส จ อวิชฺชา จ วิราชิตา
เตสุ ชาครมาเนสุ อหํ สุตฺโตสฺมิ เทวเต.

[๑๑๒๐] เอวํ ชาครตํ สุตฺโต เอวํ สุตฺเตสุ ชาคโร
เอวเมตํ วิชานามิ เอวํ ปฏิภณามิ เต.

[๑๑๒๑] สาธุ ชาครตํ สุตฺโต สาธุ สุตฺเตสุ ชาคโร
สาธุ เมตํ วิชานาสิ สาธุ ปฏิภณาสิ เมติ.

นวมํ ชาครชาตกं.

๑๐. กุมฺมาสปิณฺฑชาตกं[๓] (๔๑๕)

[๑๑๒๒] "น กิรตฺถิ อโนมทสฺสีสุ
ปาริจริยา พุทฺเธสุ อปฺปกา[๔]

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. โก มเมตํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. สุปฺปมาเนสุ
[๓] ฉ.,เท. กุมฺมาสปิณฺฑีชาตกं
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อปฺปิกา

สุกฺขาย อโลณิกาย จ
ปสฺส ผลํ กุมฺมาสปิณฺฑิยา.

[๑๑๒๓] หตฺถี ควาสฺสา จิเม พหู
ธนธญฺญา[๑] ปฐวี จ เกวลา
นาริโย จิมา อจฺฉรูปมา
ปสฺส ผลํ กุมฺมาสปิณฺฑิยา.

[๑๑๒๔] อภิกฺขณํ ราชกุญฺชร
คาถา ภาสสิ โกสลาธิป
ปุจฺฉามิ ตํ รฏฺฐวฑฺฒน
พาฬฺหํ ปีติมโน ปภาสสิ.

[๑๑๒๕] อิมสฺมึเยว นคเร กุเล อญฺญตเร อหุ
ปรกมฺมกโร อาสึ ภตโก สีลสංวุโต.

[๑๑๒๖] กมฺมาย นิกฺขมนฺตาหํ[๒] จตฺตาโร สมณทฺทสං[๓]
อาจารสีลสมฺปนฺเน สีติภูเต อนาสเว.

[๑๑๒๗] เตสุ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา นิสีเทตฺวา ปณฺณสนฺถเต
อทำ พุทฺธาน กุมฺมาสं ปสนฺโน เสหิ ปาณิภิ.

[๑๑๒๘] ตสฺส กมฺมสฺส กุสลสฺส อิทำ เม เอทิสं ผลं
อนุโภมิ อิทำ รชฺชं ผีตं ธรณิมุตฺตมं.

[๑๑๒๙] ททำ[๔] ภุญฺช จ มา จ ปมาโท
จกฺกำ วตฺตย โกสลาธิป

---

[๑] ฉ.,เท. ธนธญฺญญ์
[๒] ฉ.,เท. นิกฺขมนฺโตหำ
[๓] ฉ.,เท. สมเณทฺทสं
[๔] อิ. ทท

มา ราช อธมฺมิโก อหุ[๑]
ธมฺมํ ปาลย โกสลาธิป.

[๑๑๓๐] โสหํ ตเทว ปุนปฺปุนํ
วฏฺฏํ อาจริสฺสามิ โสภเน
อริยาจริตํ สุโกสเล
อรหนฺโต เม มนาปาว ปสฺสิตุ.

[๑๑๓๑] เทวี วิย อจฺฉรูปมา
มชฺเฌ นาริคณสฺส โสภสิ
กึ กมฺมมกาสิ ภทฺทกํ
เกนาสิ วณฺณวตี สุโกสเล.

[๑๑๓๒] อมฺพฏฺฐกุลสฺส ขตฺติย
ทาสฺยาหํ ปรเปสิยา อหุ
สญฺญตา จ ธมฺมชีวินี
สีลวตี จ อปาปทสฺสนา.

[๑๑๓๓] อุทฺธฏภตฺตํ อหํ ตทา
จรมานสฺส อทาสิ[๒] ภิกฺขุโน
จิตฺตา[๓] สุมนา สยํ อหํ
ตสฺส กมฺมสฺส ผลํ มเมทิสนฺติ.

ทสมํ กุมฺมาสปิณฺฑชาตกํ.

---

[๑] อิ. อหู
[๒] สี. อทาสึ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วิตฺตา

๑๑. ปรนฺตปชาตกํ (๔๑๖)

[๑๑๓๔] "อาคมิสฺสติ เม ปาปี　　อาคมิสฺสติ เม ภยํ
ตทา หิ จลิตา สาขา　　มนุสฺเสน มิเคน วา.

[๑๑๓๕] ภีรุยา นูน เม กาโม　　อวิทูเร วสนฺติยา
กริสฺสติ กิสํ ปณฺฑุ　　สาว สาขา ปรนฺตปี.

[๑๑๓๖] โสจยิสฺสติ มํ กนฺตา　　คาเม วสํ อนินฺทิตา
กริสฺสติ กิสํ ปณฺฑุ　　สาว สาขา ปรนฺตปี.

[๑๑๓๗] ตยา มํ หสิตาปงฺคี[๑]　　มิหิตานิ[๒] ภณิตานิ จ
กิสํ ปณฺฑุ กริสฺสติ[๓]　　สาว สาขา ปรนฺตปี.

[๑๑๓๘] อคมา นูน โส สทฺโท　　อสฺสิ นูน โส ตว
อกฺขาตํ นูน ตํ เตน　　โย ตํ สาขมกมฺปยิ.

[๑๑๓๙] อิทำ โข ตำ สมาคมฺม　　มม พาลสฺส จินฺติตำ
ตทา หิ จลิตา สาขา　　มนุสฺเสน มิเคน วา.

[๑๑๔๐] ตเถว ตฺวำ อเวทสิ[๔]　　อวญฺจิ ปิตรำ มม
หนฺตฺวา สาขาหิ ฉาเทนฺโต　　อาคมิสฺสติ เต[๕] ภยนฺติ.

เอกาทสมำ ปรนฺตปชาตกำ.

ทุติโย คนฺธารวคฺโค.

สตฺตกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. หสิตาปงฺคิ
[๒] ฉ.,เท. สิตานิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กริสฺสนฺติ
[๔] ฉ.,เท. อเวเทสิ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. เม

ตสฺสุทฺทานํ

วรคามมหากปิภคฺควา จ
ทพฺพหฺมมสกุณฺชรเกสวโร
อุรโค วิธูโร ปุน ชาครตํ
อถ โกสลาธิปปรนฺตป จาติ.

ตตฺร° วคฺคุทฺทานํ ภวติ.

อถ สตฺตนิปาตมฺหิ วคฺคํ เม ภณโต สุณ
กุกฺกุ จ ปุน คนฺธาโร เทฺว จ[๒] วุตฺตา มเหสินา.

---

[๑] ฉ.,เท. อถ

[๒] ฉ.,เท. ว

๘. อฏฺฐกนิปาโต

๑. กจฺจานิวคฺโค

๑. กจฺจานิชาตกํ (๔๑๗)

[๑๑๔๑] "โอทาตวตฺถา สุจิ อลฺลเกสา
กจฺจานิ กึ กุมฺภิมธิสฺสยิตฺวา[๑]
ปิฏฺฐา ติลา โธวสิ ตณฺฑุลานิ
ติโลทโน เหหิติ[๒] กิสฺส เหตุ.

[๑๑๔๒] น โข อยํ พฺราหฺมณ โภชนตฺถํ[๓]
ติโลทโน เหหิติ[๒] สาธุปกฺโก
ธมฺโม มโต ตสฺส ปหูนมชฺช[๔]
อหํ กริสฺสามิ สุสานมชฺเฌ.

[๑๑๔๓] อนุวิจฺจ กจฺจานิ กโรหิ กิจฺจํ
ธมฺโม มโต โก นุ ตเวตสํสิ[๕]
สหสฺสเนตฺโต อตุลานุภาโว
น มิยฺยตี ธมฺมวโร กทาจิ.

[๑๑๔๔] ทพฺพปฺปมาณํ มม เอตฺถ พฺรหฺเม
ธมฺโม มโต นตฺถิ มเมตฺถ กงฺขา
เย เยวทานิ ปาปา ภวนฺติ
เต เตวทานิ สุขิตา ภวนฺติ.

---

[๑] อิ. กุมฺภิมปสฺสยิตฺวา [๒] อิ. โหหิติ, เอวมุปริปิ. [๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. โภชนตฺถา
[๔] สี. ปหูตมชฺช ฉ.,เท. ปหุตฺตมชฺช อิ. พหูตมชฺช [๕] ฉ.,เท.,อิ. เตฺวสสิ

[๑๑๔๕] สุณิสา หิ มยฺหํ วชฺฌา[๑] อโหสิ
สา มํ วธิตฺวาน วิชายิ ปุตฺตกํ
สาทานิ สพฺพสฺส กุลสฺส อิสฺสรา
อหํ วสามิ[๒] อปวิฏฺฐา เอกิกา.

[๑๑๔๖] ชีวามิ โวหํ น มโตหมสฺมิ[๓]
ตเวว อตฺถาย อิธาคโตสฺมิ
ยา ตํ วธิตฺวาน วิชายิ ปุตฺตกํ
สหาว ปุตฺเตน กโรมิ ภสฺมํ.

[๑๑๔๗] เอวญฺจ[๔] เต รุจฺจติ เทวราช
มเมว อตฺถาย อิธาคโตสิ
อหญฺจ ปุตฺโต สุณิสา จ นตฺตา
สมฺโมทมานา ฆรมาวเสม.

[๑๑๔๘] เอวญฺจ เต รุจฺจติ กาติยานิ
หตาปิ สนฺตา น ชหาสิ ธมฺมํ
ตุวญฺจ ปุตฺโต สุณิสา จ นตฺตา
สมฺโมทมานา ฆรมาวเสถ.[๕]

[๑๑๔๙] สา กาติยานี สุณิสาย สทฺธึ
สมฺโมทมานา ฆรมาวสิตฺถ
ปุตฺโต จ นตฺตา จ อุปฏฺฐหึสุ.
เทวานมินฺเทน อธิคฺคหีตาติ.

ปญฺจมํ กจฺจานิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วญฺฌา อิ. วงฺฌา
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปนมฺหิ
[๓] สี.,อิ. นาหํ มโตสฺมิ
[๔] อิ. เอวตญฺจ, เอวมุปริปิ.
[๕] อิ. ฆรมาวสาถ

๒. อฏฺฐสทฺทชาตกํ (๔๑๘)

[๑๑๕๐] “อิทํ ปุเร นินฺนมาหุ　พหุมจฺฉํ มโหทกํ
อาวาโส พกราชสฺส　เปตฺติกํ ภวนํ มม
ตฺยชฺช ภิงฺเคน[๑] ยาเปม　โอกํ น วิชฺชหามเส.[๒]

[๑๑๕๑] โก ทุติยํ อสีลิสฺส[๓]　พนฺธุรสฺสกฺขิ[๔] เภชฺชติ[๔]
โก เม ปุตฺเต กุลาวกํ[๕]　มญฺจ โสตฺถึ กริสฺสติ.

[๑๑๕๒] สพฺพา ปริกฺขตา[๖] เผคฺคุ　ยาว ตสฺสา คตี อหุ
ขีณภกฺโข มหาราช　สาเร น รมตี ฆุโณ.

[๑๑๕๓] สา นูนาหํ อิโต คนฺตฺวา　รญฺโญ มุตฺตา นิเวสนา
อตฺตานํ รมยิสฺสามิ　ทุมสาขานิเกตินี.[๗]

[๑๑๕๔] โส นูนาหํ อิโต คนฺตฺวา　รญฺโญ มุตฺโต นิเวสนา
อคฺโคทกานิ ปีวิสฺสามิ　ยูถสฺส ปุรโต วชํ.

[๑๑๕๕] ตํ มํ กาเมหิ สมฺมตฺตํ[๘]　รตฺตํ กาเมสุ มุจฺฉิตํ
อานยี ภรโต ลุทฺโท[๙]　พาหิโก[๑๐] ภทฺทมตฺถุ เต.

[๑๑๕๖] อนฺธการติมิสายํ[๑๑]　ตุงฺเค อุปริ ปพฺพเต
สา มํ สณฺเหน มุทุนา　มา ปาทํ ขณิยสฺมนิ.[๑๒]

---

[๑] สี.,ฉ.,เท.,อิ. เภเกน
[๒] ฉ.,เท. วชหามเส อิ. วิชหามเส
[๓] อิ. อสีลสฺส
[๔-๔] ฉ.,เท. พนฺธรสฺสกฺขิ เภจฺฉติ
[๕] อิ. กุลาวญฺจ
[๖] ฉ.,เท. ปริกฺขยา
[๗] ฉ.,เท. ทุมสาขนิเกตินี.
[๘] อิ. สมฺปนฺนํ
[๙] ฉ.,เท.,อิ. ลุทฺโท, เอวมุปริปิ.
[๑๐] อิ. พาหิโย
[๑๑] อิ. อนฺธการติมิสฺสาย
[๑๒] ฉ.,เท. ขลิ ยสฺมิ

[๑๑๕๗] อสัสยัง ชาติขยนฺตทสฺสี
น คพฺภเสยฺยัง ปุนราวฏฺฏิสฺสัง[๑]
อยมนฺติมา[๒] ปจฺฉิมคพฺภเสยฺยา[๒]
ขีโณ เม สังสาโร ปุนพฺภวายาติ.

ทุติยัง อฏฺฐสทฺทชาตกัง.

๓. สุลสาชาตกัง (๔๑๙)

[๑๑๕๘] "อิทัง สุวณฺณกายูรัง มุตฺตา เวฬุริยา พหู
สพฺพัง หรสฺสุ ภทฺทนฺเต มญฺจ ทาสีติ สาวย.

[๑๑๕๙] โอโรปยสฺสุ กลฺยาณี[๓] มา พหุ[๔] ปริเทวสิ
น จาหัง อภิชานามิ อาคนฺตฺวา[๕] ธนมาภตัง.

[๑๑๖๐] ยโต สรามิ อตฺตานัง ยโต ปตฺตาสฺมิ วิญฺญุตัง
เนวาหัง[๖] อภิชานามิ อญฺญัง ปิยตรัง ตยา.

[๑๑๖๑] เอหิ ตัง อุปคูหิสฺสัง กริสฺสัง จ ปทกฺขิณัง
น หิทานิ ปุน อตฺถิ มม ตุยฺหญฺจ สงฺคโม.

[๑๑๖๒] น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา.

[๑๑๖๓] น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปิ ปณฺฑิตา โหติ ลหุมตฺถัง[๗] วิจินฺติกา.

---

[๑] ฉ.,เท. ปุนราวชิสฺสัง
[๒-๒] สี.,อิ. อยัง หิ เม อนฺติมา คพฺภเสยฺยา ฉ.,เท. ปจฺฉิมา คพฺภเสยฺยา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กลฺยาณิ [๔] ฉ.,เท. มา พาฬฺหัง [๕] ฉ.,เท.,อิ. อหนฺตฺวา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. น ฐาหัง [๗] ฉ.,เท. ลหุง อตฺถัง อิ. ลหุมตฺถ

[๑๑๖๔] ลหุญฺจ วต ขิปฺปญฺจ　　นิกฏฺเฐ สมเจตยิ
มิคํ ปุณฺณายตเนว[๑]　　สุลสา สตฺตุกํ วธิ.

[๑๑๖๕] โยธ อุปฺปติตํ อตฺถํ　　น ขิปฺปมนุพุชฺฌติ
โส หญฺญเต มนฺทมตี　　โจโรว คิริคพฺภเร.

[๑๑๖๖] โยธ[๒] อุปฺปติตํ อตฺถํ　　ขิปฺปเมว นิโพธติ
มุจฺจเต สตฺตุสมฺพาธา　　สุลสา สตฺตุกามิวาติ.

ตติยํ สุลสาชาตกํ.

๔. สุมงฺคลชาตกํ (๔๒๐)

[๑๑๖๗] "ภุสมฺหิ กุทฺโธติ อเปกฺขิยาน[๓]
น ตาว ทณฺฑํ ปนเยยฺย อิสฺสโร
อฏฺฐานโส อปฺปฏิรูปมตฺตโน
ปรสฺส ทุกฺขานิ ภุสํ อุทีรเย.

[๑๑๖๘] ยโต จ ชาเนยฺย ปสาทมตฺตโน
อตฺถํ นิยฺญเชยฺย ปรสฺส ทุกฺกฏฺฐ
ตทายมตฺโถติ สยํ อเวกฺขิย
อถสฺส ทณฺฑํ สหิสํ นิเวสเย.

[๑๑๖๙] น จาปิ ฌาเปติ ปรํ น อตฺตนํ
อมุจฺฉิโต โย นยเต นยานยํ
โย ทณฺฑธาโร ภวตีธ อิสฺสโร
ส วณฺณคุตฺโต สิริยา น ธํสติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปุณฺณายเตเนว　[๒] เท.,อิ. โย จ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อเวกฺขิยาน

[๑๑๗๐] เย ขตฺติยาเส อนิสมฺมการิโน
ปเนนฺติ ทณฺฑํ สหสา ปมุจฺฉิตา
อวณฺณสํยุตฺตา[๑] ชหนฺติ ชีวิตํ
อิโต วิมุตฺตาปิจ ยนฺติ ทุคฺคตึ.

[๑๑๗๑] ธมฺเม จ เย อริยปฺปเวทิเต รตา
อนุตฺตรา เต วจสา มนสา กมฺมุนา จ
เต ขนฺติโสรจฺจสมาธิสณฺฐิตา[๒]
วชนฺติ โลกํ ทุภยํ ตถาวิธา.

[๑๑๗๒] ราชาหมสฺมิ นรปมุทานมิสฺสโร
สเจปิ กุชฺฌามิ ฯเปมิ อตฺตนํ
นิเสธยนฺโต ชนตํ ตถาวิธํ
ปเนมิ ทณฺฑํ อนุกมฺป โยนิโส.

[๑๑๗๓] สิรี จ ลกฺขี จ ตเวว ขตฺติย
ชนาธิป มา วิชหิ กุทาจนํ
อกฺโกธโน นิจฺจปสนฺนจิตฺโต
อนีโฆ ตุวํ วสฺสสตานิ ปาลย.

[๑๑๗๔] คุเณหิ เอเตหิ อุเปหิ[๓] ขตฺติย
จิตมริยวุตฺติ[๔] สุวโจ อโกธโน
สุขี อนุปฺปีฬ ปสาส เมทนึ[๕]
อิโต วิมุตฺโตปิ วชาหิ[๖] สุคฺคตึ.

---

[๑] ฉ.,เท. อวณฺณสํยุตา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. สนฺติ-
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อุเปต
[๔] ฉ.,เท.,อิ. จิตมริยวตฺตี
[๕] ฉ.,เท.,อิ. เมทินึ, เอวมุปริปิ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ยาหิ

[๑๑๗๕]　เอวํ สุนีเตน[๑] สุภาสิเตน
ธมฺเมน ญาเยน อุปายโส นยํ
นิพฺพาปเย สงฺขุภิตํ มหาชนํ
มหาว เมโฆ สลิเลน เมทนินฺติ.

จตุตฺถํ สุมงฺคลชาตกํ.

๕. คงฺคมาลชาตกํ (๔๒๑)

[๑๑๗๖]　"องฺคารชาตา ปถวี　กุกฺกุลานุคตา มหี
อถ คายสิ วตฺตานิ　น ตํ ตปติ อาตโป.

[๑๑๗๗]　อุทฺธํ ตปติ อาทิจฺโจ　อโธ ตปติ วาลุกา
อถ คายสิ วตฺตานิ　น ตํ ตปติ อาตโป.

[๑๑๗๘]　น มํ ตปติ อาตโป　อาตปฺปา ตปยนฺติ มํ
อตฺถา หิ วิวิธา ราช　เต ตปนฺติ น อาตโป.

[๑๑๗๙]　อทฺทสํ กาม เต มูลํ　สงฺกปฺปา กาม ชายสิ
น ตํ สงฺกปฺปยิสฺสามิ　เอวํ กาม น เหหิสิ.[๒]

[๑๑๘๐]　อปฺปาปิ กามา น อลํ　พหูหิปิ น ตปฺปติ
อโห[๓] พาลานลปนา[๓]　ปฏิวชฺเชถ[๔] ชคฺคโต.

[๑๑๘๑]　อปฺปสฺส กมฺมสฺส ผลํ มเมทํ
อุทโย อชฺฌคมา มหตฺตปตฺตํ
สุลทฺธลาโภ[๕] วต มาณวสฺส
โย ปพฺพชี กามราคํ ปหาย.

---

[๑] อิ. สุวินีเตน
[๒] อิ. โหหิสิ
[๓-๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อหหา พาลลปนา
[๔] สี.,อิ. ปฏิวิชฺเฌถ ฉ.,เท. ปริวชฺเชถ
[๕] อิ. สุลทฺธลาภา

[๑๑๘๒] ตปสา ปชหนฺติ ปาปกมฺมํ
ตปสา นฺหาปิตกุฏฺฐมการภาวํ[๑]
ตปสา อภิภุยฺย คงฺคมาล
นาเมนาลปสิชฺช[๒] พฺรหฺมทตฺตํ.[๓]

[๑๑๘๓] สนฺทิฏฺฐิกเมว อมฺม ปสฺสถ
ขนฺตีโสรจฺจสฺส[๔] โย[๕] วิปาโก
โส[๖] สพฺพชนสฺส วนฺทิโต[๗] อหุ[๗]
ตํ วนฺทาม สราชิกา สมจฺจา.

[๑๑๘๔] มา กิญฺจิ อวจุตฺถ คงฺคมาลํ
มุนินํ โมนปเถสุ สิกฺขมานํ
เอโส หิ อตริ อณฺณวํ
ยํ ตริตฺวา วิจรนฺติ[๘] วีตโสกาติ.

ปญฺจมํ คงฺคมาลชาตกํ.

๖. เจติยราชชาตกํ[๙] (๔๒๒)

[๑๑๘๕] "ธมฺโม หเว หโต หนฺติ นาหโต หนฺติ กิญฺจินํ[๑๐]
ตสฺมา หิ ธมฺมํ น หเน มา ตํ[๑๑] ธมฺโม หโต หนิ.

[๑๑๘๖] อลิกํ ภาสมานสฺส อปกฺกมนฺติ เทวตา
ปูติกญฺจ มุขํ วาติ สกฏฺฐานา จ ฉฑฺฑติ
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ อญฺญถา นํ วิยากเร.

---

[๑] ฉ.,เท. นฺหาปิตกุมฺภการภาวํ [๒] ฉ.,เท. นาเมนาลปสชฺช [๓] อิ. พฺรหฺมทตฺต
[๔] อิ. ขนฺติโสจียสฺส [๕] ฉ.,เท. อยํ [๖] ฉ.,เท.,อิ. โย
[๗-๗] ฉ.,เท. วนฺทิโตหุ อิ. วนฺทิตา อหู [๘] ฉ.,เท. จรนฺติ [๙] ฉ.,เท. เจติยชาตกํ
[๑๐] ฉ.,เท. กิญฺจนํ [๑๑] ฉ.,เท. ตฺวํ

[๑๑๘๗] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ　　โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช　　ภูมิยํ ติฏฺฐ เจติย.

[๑๑๘๘] อกาเล วสฺสตี ตสฺส　　กาเล ตสฺส น วสฺสติ
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ　　อญฺญถา นํ วิยากเร.

[๑๑๘๙] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ　　โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช　　ภูมึ ปวิส เจติย.

[๑๑๙๐] ชิวฺหา ตสฺส ทฺวิธา โหติ　　อุรคสฺเสว ทิสมฺปติ
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ　　อญฺญถา นํ วิยากเร

[๑๑๙๑] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ　　โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช　　ภิยฺโย ปวิส เจติย.

[๑๑๙๒] ชิวฺหา ตสฺส น ภวติ　　มจฺฉสฺเสว ทิสมฺปติ
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ　　อญฺญถา นํ วิยากเร.

[๑๑๙๓] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ　　โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช　　ภิยฺโย ปวิส เจติย.

[๑๑๙๔] ถิโยว ตสฺส ชายนฺติ[๑]　　น ปุมา ชายเร กุเล
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ　　อญฺญถา นํ วิยากเร

[๑๑๙๕] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ　　โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช　　ภิยฺโย ปวิส เจติย.

[๑๑๙๖] ปุตฺตา ตสฺส น ภวนฺติ　　ปกฺกมนฺติ ทิโสทิสํ
โย ชานํ ปุจฺฉิโต ปญฺหํ　　อญฺญถา นํ วิยากเร.

---

[๑] อิ. ปชายนฺติ

[๑๑๙๗] สเจ หิ สจฺจํ ภณสิ โหหิ ราช ยถา ปุเร
มุสา เจ ภาสเส ราช ภิยฺโย ปวิส เจติย.

[๑๑๙๘] ส ราชา อิมินา[๑] ปตฺโต[๑] อนฺตลิกฺขจโร[๒] ปุเร
ปาเวกฺขิ ปจวึ เปจฺโจ[๓] หีนตฺโต อตฺตปริยายํ[๔]

[๑๑๙๙] ตสฺมา หิ ฉนฺทาคมนํ นปฺปสํสนฺติ ปณฺฑิตา
อทุฏฺฐจิตฺโต ภาเสยฺย คิรํ สจฺจูปสญฺหิตนฺติ.

ฉฏฺฐํ เจติยราชชาตกํ.

๗. อินฺทฺริยชาตกํ (๔๒๓)

[๑๒๐๐] "โย อินฺทฺริยานํ กาเมน วสํ นารท คจฺฉติ
โส ปริจฺจชฺชุโภ โลเก ชีวนฺโตปิ[๕] วิสุสฺสติ.

[๑๒๐๑] สุขสฺสานนฺตรํ ทุกฺขํ ทุกฺขสฺสานนฺตรํ สุขํ
โสปิ ปตฺโต สุขทุกฺขํ[๖] ปาฏิกงฺข วรํ สุขํ.

[๑๒๐๒] กิจฺฉกาเล กิจฺฉสโห โย กิจฺฉํ นาติวตฺตติ
ส กิจฺฉนฺตํ สุขํ ธีโร โยคํ สมธิคจฺฉติ.

[๑๒๐๓] น เหว กามานํ กามา นานตฺถา นตฺถการณา[๗]
น กตญฺจ นิรงฺกตฺวา[๘] ธมฺมา จวิตุมรหสิ.

[๑๒๐๔] ทุกฺขํ[๙] คหปตึ[๑๐] สาธุ สวิภชฺชญฺจ โภชนํ
อหาโส อตฺถลาเภสุ อตฺถพฺยาปตฺติ อพฺยโถ.

๑-๑ สี.,ฉ.,เท.,อิ. อิสินา สตฺโต
๒ อิ. อนฺตลิกฺเขจโร
๓ ฉ.,เท. เจจฺโจ อิ. เจโส
๔ สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปตฺวปริยายํ
๕ ฉ.,เท. ชีวนฺโตว อิ. ชีวเรว
๖ ฉ.,เท. โสสิ ปตฺโต สุขา ทุกฺขํ อิ. สุขา ทุกฺขํ
๗ ฉ.,เท. นาตฺถการณา
๘ อิ. นิกตฺวาน
๙ อิ. ทุกฺขํ
๑๐ ฉ.,เท. คหปตึ

[๑๒๐๕] เอตฺตาวเตตำ[๑] ปณฺฑิจฺจํ　　อสิโต[๒] เทวิโล[๓] พฺรวิ
นยิโต กิญฺจิ[๔] ปาปิโย [๕]　　อินฺทฺริยานำ วสำ วเช.

[๑๒๐๖] อมิตฺตานำว หตฺถตฺถำ　　สีวิ[๖] ปปฺโปติ มามิว
กมฺมำ วิชฺชญฺจ ทกฺเขยฺยำ　　วิวาหำ สีลมทฺทวำ
เอเต จ ยเส หาเปตฺวา　　นิพฺพตฺโต เสหิ กมฺเมหิ.

[๑๒๐๗] โสหำ สหสฺสชีโนว　　อพนฺธุ อปรายโน
อริยธมฺมา อปกฺกนฺโต　　ยถา เปโต ตเถวหำ.

[๑๒๐๘] สุขกาเม ทุกฺขาเปตฺวา　　อาปนฺโนสฺมิ ปทำ อิมำ
โส สุขำ นาธิคจฺฉามิ　　จิโต[๗] ภาณุมหิมิวาติ.[๘]

สตฺตมำ อินฺทฺริยชาตกำ.

๘. อาทิตฺตชาตกำ (๔๒๔)

[๑๒๐๙] "อาทิตฺตสฺมึ อคารสฺมึ　　ยำ นีหรติ ภาชนำ
ตำ ตสฺส โหติ อตฺถาย　　โน จ ยำ ตตฺถ ฑยฺหติ.

[๑๒๑๐] เอวมาทิปิโต โลโก　　ชราย มรเณน จ
นีหเรเถว ทาเนน　　ทินฺนำ โหติ สุนีภตำ.[๙]

[๑๒๑๑] โย ธมฺมลทฺธสฺส ททาติ ทานำ
อุฏฺฐานวิริยาธิคตสฺส ชนฺตุ

---

[๑] อิ. เอตฺตาวตาเต　　[๒] ฉ.,เท. อปิ โส ทวิโล
[๓] อิ. เทวโล　　[๔] อิ. กิญฺจน
[๕] ฉ.,เท.,อิ. โย　　[๖] อิ. สิว
[๗] สี.,อิ. จิโต　　[๘] "ภาณุมกาสิวาติปิ ปาโฐ. สี.,ฉ.,เท.,อิ. ภาณุมตามิว
[๙] ฉ.,เท. สุนีหตำ อิ. ทินฺนำ หิ โหติ นีภตำ.

อติกฺกมฺม โส เวตรณึ ยมสฺส
ทิพฺพานิ ฐานานิ อุเปติ มจฺโจ.

[๑๒๑๒] ทานญฺจ ยุทฺธญฺจ สมานมาหุ
อปฺปาปิ สนฺตา พหุเก ชินนฺติ
อปฺปมฺปิ เจ สทฺทหาโน ททาติ
เตเนว โส โหติ สุขี ปรตฺถ.

[๑๒๑๓] วิเจยฺย ทานํ สุคตปฺปสตฺถํ
เย ทกฺขิเณยฺยา อิธ ชีวโลเก
เอเตสุ ทินฺนานิ มหปฺผลานิ
พีชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขตฺเต.

[๑๒๑๔] โย ปาณภูตานิ อเหฐยํ จรํ
ปรูปวาทา น กโรติ ปาปํ
ภีรุํ ปสํสนฺติ น[๑] ตตฺถ สูรํ
ภยา หิ สนฺโต น กโรนฺติ ปาปํ.

[๑๒๑๕] หีเนน พฺรหฺมจริเยน ขตฺติเย อุปปชฺชติ
มชฺฌิเมน จ เทวตฺตํ อุตฺตเมน วิสุชฺฌติ.

[๑๒๑๖] อทฺธา หิ ทานํ พหุธา ปสตฺถํ
ทานา จ โข ธมฺมปทวฺ เสยฺโย
ปุพฺเพว หิ ปุพฺพตเรว สนฺโต
นิพฺพานเมวชฺฌคมุ สปญฺญาติ.

อฏฺฐมํ อาทิตฺตชาตกํ.

---

[๑] อิ. น หิ

๙. อฏฺฐานชาตกํ (๔๒๕)

[๑๒๑๗] “คงฺคา กุมุทินี สนฺตา　　สงฺขวณฺณา จ โกกิลา
ชมฺพุ ตาลผลํ ทชฺชา　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๑๘] ยทา กจฺฉปโลมานํ　　ปาวาโร[๑] ติวิโธ สิยา
เหมนฺติกํ ปาปุรณี[๒]　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๑๙] ยทา มกสปาทานี[๓]　　อฏฺฏาโล สุกโต สิยา
ทพฺโห จ อวิกมฺปี[๔] จ　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๐] ยทา สสวิสาณานี　　นิสฺเสณี สุกตา สิยา
สคฺคสฺสาโรหณตฺถาย　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๑] ยทา นิสฺเสนิมารุยฺห　　จนฺทึ ขาเทยฺยุ[๕] มูสิกา
ราหุญฺจ ปริพาเหยฺยุ[๖]　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๒] ยทา สุราฆฏึ ปิตฺวา　　มกฺขิกา คณจารินี
องฺคาเร วาสํ กปฺเปยฺยุ　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๓] ยทา พิมฺโพฏฺฐสมฺปนฺโน　　คทฺรโภ สุมุโข สิยา
กุสโล นจฺจคีตสฺส　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๔] ยทา กากา อุลูกา จ　　มนฺตเยยฺยุ รโหคตา
อญฺญมญฺญํ ปิหเยยฺยุ　　อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๕] ยทา มูลาสปตฺตานี[๗]　　ฉตฺตึ ถิรตรี สิยา
วสฺสสฺส ปฏิฆาตาย　　อถ นูน ตทา สิยา.

---

[๑] อิ. ปาวาโร
[๒] ฉ.,เท. ปาวุรณี
[๓] สี.,อิ. มกสฺทาฯานี
[๔] สี.,อิ. อกมฺปิจ
[๕] สี.,อิ. ขาเทยฺยุ
[๖] สี. ปริปาเทยฺยุ ฉ.,เท.,อิ. ปริปาเตยฺยุ
[๗] สี.,อิ. ปุลสปตฺตานี ฉ.,เท. มูพาลปตฺตานี

[๑๒๒๖] ยทา กุลุโก[๑] สกุโณ ปพฺพตํ คนฺธมาทนํ
ตุณฺเฑนาทาย คจฺเฉยฺย อถ นูน ตทา สิยา.

[๑๒๒๗] ยทา สามุทฺทิกํ นาวํ สยนฺตํ สวฏากรํ
เจโต อาทาย คจฺเฉยฺย อถ นูน ตทา สิยาติ.

นวมํ อฏฺฐานชาตกํ.

๑๐. ทีปิชาตกํ (๔๒๖)

[๑๒๒๘] "ขมนียํ ยาปนียํ กจฺจิ มาตุล เต สุขํ
สุขํ เต อมฺมา อวจ สุขกามา หิ[๒] เต มยํ.

[๑๒๒๙] นงฺคุฏฺฐํ เม อปกฺกมฺม[๓] เหฐยิตฺวาน เอฬกิ[๔]
สาขฺช มาตุลวาเทน มุญฺจิตพฺพา นุ มญฺญสิ.

[๑๒๓๐] ปุรตฺถาภิมุโข[๕] นิสินฺโนสิ อหนฺเต มุขมาคตา
ปจฺฉโต ตุยฺหํ นงฺคุฏฺฐํ กถํ โขหํ[๖] อวกฺกมิ.[๖]

[๑๒๓๑] ยาวตา จตุโร ทีปา สสมุทฺทา สปพฺพตา
ตาวตา มยฺหํ นงฺคุฏฺฐํ กถํ โข ตฺวํ วิวชฺชสิ.[๗]

[๑๒๓๒] ปุพฺเพว เมตฺตํ อกฺขึสุ มาตา ปิตา จ ภาตโร
ทีฆํ ทุฏฺฐจรสฺส นงฺคุฏฺฐํ สามฺหิ เวหายสาคตา.

[๑๒๓๓] ตญฺจ ทิสฺวาน อายนฺตึ อนฺตลิกฺขสฺมิ เอฬกิ[๘]
มิคสงฺโฆ ปลายิตฺถ ภกฺโข เม นาสิโต ตยา.

---

[๑] สี.,อิ. กุลุงฺโก ฉ.,เท. กุลโก
[๒] ฉ.,เท. ว
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อวกฺกมฺม
[๔] ฉ.,เท. เอฬิเก อิ. เอฬิกิ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปรตฺถามุโข
[๖-๖] ฉ.,เท. ขฺวาหํ อวกฺกมึ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. วิวชฺชยิ
[๘] ฉ.,เท. เอฬิเก อิ. เอฬิกิ

[๑๒๓๔] อิจฺเจวํ[๑] วิลปนฺติยา　　เอฬกิยา[๒] รุหคฺฆโส
คลกํ อนฺวาวมทฺทิ[๓]　　นตฺถิ ทุฏฺเฐ สุภาสิตํ.

[๑๒๓๕] เนว ทุฏฺเฐ นโย อตฺถิ　　น ธมฺโม น สุภาสิตํ
นิกฺกมํ ทุฏฺเฐ ยุญฺเชถ　　โส จ สพฺภิ[๔] น รชฺชตีติ.[๔]

ทสมํ ทีปิชาตกํ.

ปฐโม กจฺจานิวคฺโค.

อฏฺฐกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

ปริสุทฺธามนาวิลา วตฺถธรา
พกราชสฺส กายุรํ ทณฺฑวโร
อถ องฺคารเจติยเทวิลินา
อถ อาทิตฺตคงฺคา ทเสฬกินาติ.

---

[๑] อิ. อิจฺเจว
[๒] สี.,อิ. เอฬิกยา
[๓] อิ. อนฺวานทฺทิ
[๔-๔] ฉ.,เท. สพฺภิ น รญฺชตีติ.

๙. นวกนิปาโต[๑]

๑. คิชฺฌชาตกํ (๔๒๗)

[๑๒๓๖] "ปริสงฺกุปโถ นาม คิชฺฌปโถ[๒] สนนฺตโน
ตตฺราสิ มาตาปิตโร คิชฺโฌ โปเสสิ ชิณฺณเก.
เตสํ อชครํ เมทำ อจฺจหาสิ พหุตโส.[๓]

[๑๒๓๗] ปิตา จ ปุตฺตำ อวจ ชานำ อุจฺจำ ปปาตินำ
สุปตฺตำ ปกฺขสมฺปนฺนำ[๔] เตชสึ ทูรคามินำ

[๑๒๓๘] ปริปฺลวนฺตำ ปจฺจึ ยทา ตาต วิชานหิ
สาคเรน ปริกฺขิตฺตำ จกฺกำว ปริมณฺฑลำ
ตโต ตาต นิวตฺตสฺสุ มาสฺสุ เอตฺโต ปรำ คมิ.

[๑๒๓๙] อุทปตฺโตสิ[๕] เวเคน พลี ปกฺขี ทิชุตฺตโม
โอโลกยนฺโต วงฺกงฺโค ปพฺพตานิ วนานิ จ

[๑๒๔๐] อทฺทส[๖] ปจฺจึ คิชฺโฌ ยถาสฺสาสิ ปิตุสฺสุตำ
สาคเรน ปริกฺขิตฺตำ จกฺกำว ปริมณฺฑลำ.

[๑๒๔๑] ตญฺจ โส สมติกฺกมฺม ปรเมว ปวตฺตถ[๗]
ตญฺจ วาตสิขา ติกฺขา อจฺจหาสิ พลึ ทิชำ.

[๑๒๔๒] นาสกฺขาติคโต โปโส ปุนเทว นิวตฺติตุำ
ทิโช พฺยสนมาปาทิ เวรพฺภานำ[๘] วสำ คโต.

---

[๑] อิ. นวนิปาต
[๒] ฉ.,เท.,อิ. คิชฺฌปนฺโถ
[๓] สี. ปหุตฺตโต ฉ.,เท. พหุตฺตโส อิ. ปหูตโส
[๔] สี. ถามสมฺปนฺนำ
[๕] สี. อุทฺธำ ปตฺโตสิ
[๖] ฉ.,เท. อทฺทสฺส
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ปรเมวจฺจวตฺตถ
[๘] สี.,อิ. เวรมฺพานำ ฉ.,เท. เวรมฺภานำ

[๑๒๔๓] ตสฺส ปุตฺตา จ ทารา จ เย จญฺเญ อนุชีวิโน
สพฺเพ พฺยสนมาปาทุ อโนวาทกเร ทิเช.

[๑๒๔๔] เอวมฺปิ อิธ วุฑฺฒานำ โย วากฺยำ นาวพุชฺฌติ
อติสีมจโร ทิตฺโต คิชฺโฌ วาตีตสาสโน
สพฺเพ[๑] พฺยสนำ ปปฺโปนฺติ[๑] อกตฺวา วุฑฺฒสาสนนฺติ.

ปญฺจมำ คิชฺฌชาตกำ.

๒. โกสมฺพิยชาตกำ (๔๒๘)

[๑๒๔๕] "ปุถุสทฺโท สมชโน น พาโล โกจิ มญฺญถ
สงฺฆสฺมึ ภิชฺชมานสฺมึ นาญฺญำ ภิยฺโย อมญฺญรุ.

[๑๒๔๖] ปริมุฏฺฐา ปณฺฑิตาภาสา วาจาโคจรภาณิโน
ยาวิจฺฉนฺติ มุขายามำ เยน นีตา น ตำ วิทู.

[๑๒๔๗] อกฺโกจฺฉิ มำ อวธิ มำ อชินิ มำ อหาสิ เม
เย จ ตำ อุปนยฺหนฺติ เวรำ เตสำ น สมฺมติ.

[๑๒๔๘] อกฺโกจฺฉิ มำ อวธิ มำ อชินิ มำ อหาสิ เม
เย[๒] จ ตำ นูปนยฺหนฺติ[๒] เวรำ เตสูปสมฺมติ.

[๑๒๔๙] น หิ เวเรน เวรานิ สมฺมนฺตีธ กุทาจนำ
อเวเรน จ สมฺมนฺติ เอส ธมฺโม สนนฺตโน.

[๑๒๕๐] ปเร จ น วิชานนฺติ มยเมตฺถ ยมามเส
เย จ ตตฺถ วิชานนฺติ ตโต สมฺมนฺติ เมธคา.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. ส เว พฺยสนำ ปปฺโปติ [๒-๒] อิ. เย ตำ น อุปนยฺหนฺติ

[๑๒๕๑] อฏฺฐิจฺฉินฺนา[๑] ปาณหรา ควาสฺส ธนหาริโน[๒]
รฏฺฐํ วิลุมฺปมานานํ เตสมฺปิ โหติ สงฺคติ
กสฺมา ตุมฺหากํ โน สิยา.

[๑๒๕๒] สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
สทฺธิญฺจรํ สาธุวิหาริธีรํ
อภิภุยฺย สพฺพานิ ปริสฺสยานิ
จเรยฺย เตนตฺตมโน สตีมา.

[๑๒๕๓] โน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ
สทฺธิญฺจรํ สาธุวิหาริธีรํ
ราชาว รฏฺฐํ วิชิตํ ปหาย
เอโก จเร มาตงฺครญฺเญว นาโค.

[๑๒๕๔] เอกสฺส จริตํ เสยฺโย นตฺถิ พาเล สหายตา
เอโก จเร น จ[๓] ปาปานิ กยิรา
อปฺโปสฺสุกฺโก มาตงฺครญฺเญว นาโคติ.

ทุติยํ โกสมฺพิยชาตกํ.

๓. มหาสุวราชชาตกํ[๔] (๔๒๙)

[๑๒๕๕] "ทุโม ยทา โหติ[๕] ผลูปปนฺโน
ภุญฺชนฺติ นํ วิหงฺคมา[๖] สมฺปตนฺตา
ขีณนฺติ ญตฺวาน ทุมํ ผลจฺจเย
ทิโสทิสํ ยนฺติ ตโต วิหงฺคมา.

---

[๑] อิ. อฏฺฐิจฺฉิทฺทา
[๒] ฉ.,เท. ควสฺสธนหาริโน.
[๓] ฉ.,เท. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท. มหาสุวชาตกํ อิ. มหาสุกชาตกํ
[๕] ฉ. โหหิ
[๖] อิ. วิหคา, เอวมุปริปิ.

[๑๒๔๖] จร จาริกं โลหิตตุณฺฑ มา มริ[๑]
กึ ตฺวํ สุว สุกฺขทุมมฺหิ ฌายสิ
ตทิงฺฆ [๒] พฺรูหิ วสฺสนฺตสนฺนิภ
กสฺมา สุว สุกฺขทุมํ น ริญฺจสิ.

[๑๒๔๗] เย เว สขีนํ สขาโร ภวนฺติ
ปาณาจฺจเย สุขทุกฺเขสุ หํส
ขีณํ อขีณนฺติ น ตํ ชหนฺติ
สนฺโต สตํ ธมฺมมนุสฺสรนฺตา.

[๑๒๔๘] โสหํ สตํ อญฺญตโรสฺมิ หํส
ญาตี จ เม โหติ สขา จ รุกฺโข
ตํ นุสฺสเห ชีวิกตฺโถ ปหาตุ
ขีณนฺติ ญตฺวาน น เอส[๓] ธมฺโม.

[๑๒๔๙] สาธุ ปกฺขิ[๔] กตํ โหติ เมตฺติ สณฺฐติ สนฺถโว
สเจตํ ธมฺมํ โรเจสิ ปาสโสสิ วิชานตํ.

[๑๒๖๐] โส เต สุว วรํ ทมฺมิ ปตฺตยาน วิหงฺคม
วรํ วรสฺสุ วงฺกงฺค[๕] ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๒๖๑] วรญฺจ เม หํส ตุวํ[๖] ทเทยฺย
อยญฺจ รุกฺโข ปุนรายุ ลเภถ
โส สาขวา ผลิมา สวิรูฬฺหโ
มธุตฺถิโก[๗] ติฏฺเจตุ โสภมาโน.

---

[๑] อิ. มา จริ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. มํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. เหส
[๔] สี.,ฉ.,เท. สกฺขิ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วกฺกงฺค
[๖] ฉ.,เท. ภวํ
[๗] อิ. มธตฺถิโก, เอวมุปริปิ.

[๑๒๖๒] ตำ ปสฺส สมฺม ผลิมำ อุฬำรำ
สหาว[๑] เต โหตุ อุทุมฺพเรน
โส สาขวา ผลิมา สำวิรูฬฺโห
มธุตฺถิโก ติฏฺฐตุ โสภมาโน.

[๑๒๖๓] เอวำ สกฺก สุขี โหหิ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ยถาหมชฺช สุขิโต ทิสฺวาน สผลำ[๒] ทุมำ.

[๑๒๖๔] สุวสฺส[๓] วจนำ สุตฺวา[๓] กตฺวาน สผลำ ทุมำ
ปกฺกามิ สห ภริยาย เทวานำ นนฺทนำ วนนฺติ.

ตติยำ มหาสุวราชชาตกำ.

๔. จุลฺลสุวกราชชาตกำ[๔] (๔๓๐)

[๑๒๖๕] “สนฺติ รุกฺขา หริตปตฺตา[๕] ทุมาเนกผลา พหู
กสฺมา นุ สกุเณ โกพฺพาเป สุวสฺส[๖] นิรโต มโน.

[๑๒๖๖] ผลสฺส อุปภุญฺชิมฺหา เนกวสฺสคเณ พหู
อผลมฺปิ วิทิตฺวาน สาว มิตฺติ[๗] ยถา ปุเร.

[๑๒๖๗] สุกฺขญฺจ รุกฺขโกพฺพาปิ โอปตฺตมผลำ ทุมำ
โอหาย สกุณา ยนฺติ กึ โทสำ มญฺญเส[๘] ทิช.

[๑๒๖๘] เย ผลตฺถา สมฺภชนฺติ อผลำติ ชหนฺติ นำ
อตฺตตฺถปญฺญา ทุมฺเมธา เต โหนฺติ ปกฺขปาติโน.

---

[๑] อิ. สภาว
[๒] อิ. ผลิตำ
[๓-๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สุวสฺส จ วรำ ทตฺวา, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. จูฬสุวชาตกำ อิ. จุลฺลสุกชาตกำ
[๕] ฉ.,เท. หริปตฺตา
[๖] อิ. สุกสฺส
[๗] ฉ.,เท.,อิ. เมตฺติ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. ปสฺสเส

[๑๒๖๙] สาธุ ปกฺขิ[๑] กตं โหติ มิตฺติ[๒] สนฺถโว
สเจตं ธมฺม โรเจสิ ปาสโสสิ วิชานตं.

[๑๒๗๐] โส เต สุว วรं ทมฺมิ ปตฺตยาน วิหงฺคม
วรं วรสฺสุ วงฺกงฺค ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๒๗๑] อปิ[๓] นาม นं ปุน ปสฺเส[๓] สปตฺตं สผลं ทุมं
ทลิทฺโทว นิธึ[๔] ลทฺธา นนฺเทยฺยาหं ปุนปฺปุนं.

[๑๒๗๒] ตโต อมตมาทาย อภิสิญฺจิ มหีรุหं
ตสฺส สาขา วิรูหึสุ สีตจฺฉายา มโนรมา.

[๑๒๗๓] เอวं สกฺก สุขี[๕] โหหิ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ยถาหมชฺช สุขิโต ทิสฺวาน สผลं ทุมं.

[๑๒๗๔] สุวสฺส วจนं สุตฺวา กตฺวาน สผลं ทุมं
ปกฺกามิ สห ภริยาย เทวานํ นนฺทนํ วนนฺติ.

จตุตฺถं จุลฺลสุวกราชชาตกं.

๕. หริตจชาตกं (๔๓๑)

[๑๒๗๕] "สุตเมตं มหาพฺรหฺเม กาเม ภุญฺชติ หาริโต
กจฺเจตं วจนं ตุจฺฉं กจฺจิ สุทฺโธ อิรียสิ.[๖]

[๑๒๗๖] เอวเมตं มหาราช ยถา เต วจนं สุตं
กุมฺมคฺคं ปฏิปนฺโนสฺมิ โมหเนยฺเยสุ มุจฺฉิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. สกฺขี
[๒] ฉ.,เท. เมตฺติ
[๓-๓] ฉ.,เท. อปิ นาม นํ ปสฺเสยฺยํ อิ. ฯเปฯ ปสฺเสมุ
[๔] เท. นิธิ
[๕] อิ. สขี
[๖] ฉ.,เท. อริยฺยสิ

[๑๒๗๗] อทุ[๑] ปญฺญา กิมตฺถิกา[๒] นิปุณา สาธุจินฺตินี[๓]
ยาย[๔] อุปฺปติตํ ราคํ กึ มโน น วิโนทเย.

[๑๒๗๘] จตฺตาโรเม มหาราช โลเก อติพลา ภุสา
ราโค โทโส มโท โมโห ยตฺถ ปญฺญา น คาธติ.

[๑๒๗๙] อรหา[๕] สีลสมฺปนฺโน สุทฺโธ จรติ หาริโต
เมธาวี ปณฺฑิโต เจว อิติ โน สมฺมโต ภวํ.

[๑๒๘๐] เมธาวินมฺปิ หึสนฺติ อิสิธมฺมคุเณ[๖] รตํ
วิตกฺกา ปาปกา ราช สุภา ราคูปสญฺหิตา.

[๑๒๘๑] อุปฺปนฺโนยํ[๗] สรีรโช ราโค วณฺณวิทูสโน [๘]
ตว[๙] ตํ ปชห นมตฺถุ[๙] พหุนาสิ เมธาวิ สมฺมโต.

[๑๒๘๒] เต อนฺธกรเณ[๑๐] กาเม พหุทุกฺเข มหาวิเส
เตสํ มูลํ คเวสิสฺสํ เฉชฺชํ[๑๑] ราคํ สพนฺธนํ.

[๑๒๘๓] อิทํ วตฺวาน หาริโต อิสิ สจฺจปรกฺกโม
กามราคํ วิราเชตฺวา พฺรหฺมโลกูปโค อหูติ.

ปญฺจมํ หริตจชาตกํ.

๖. ปทกุสลมาณวชาตกํ (๔๓๒)

[๑๒๘๔] "พหุสฺสุตํ จิตฺตกถึ[๑๒] คงฺคา วหติ ปาฏลึ[๑๓]
วุยฺหมานก ภทฺทนฺเต เอกึ เม เทหิ[๑๔] คาถกึ.

---

[๑] สี.,อิ. อาทุ [๒] ฉ.,เท. กิมตฺถิยา [๓] อิ. สาธุจินฺตนี
[๔] อิ. ยาว [๕] อิ. อรหํ [๖] ฉ.,เท. อิสึ ธมฺมคุเณ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. อุปฺปนฺนายํ [๘] ฉ.,เท.,อิ. ตว
[๙-๙] ฉ.,เท.,อิ. ตํ ปชห ภทฺทมตฺถุ เต [๑๐] ฉ.,เท. อนฺธการเก [๑๑] ฉ.,เท.,อิ. เฉจฺฉึ
[๑๒] ฉ.,เท. จิตฺตกถึ [๑๓] อิ. ปาฏลึ [๑๔] อิ. คาหิ

[๑๒๘๕] เยน สิญฺจนฺติ ทุกฺขิตํ เยน สิญฺจนฺติ อาตุรं
ตสฺส มชฺเฌ มริสฺสามิ ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๘๖] ยตฺถ วีชานิ รูหนฺติ สตฺตา ยตฺถ ปติฏฺฐิตา
สา เม สีสं นิปีเฬติ ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๘๗] เยน ภตฺตานิ ปจฺจนฺติ สีตํ เยน วิหญฺญติ
โส มํ ฑหติ คตฺตานิ ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๘๘] เยน ภตฺเตน[๑] ยาเปนฺติ ปุถู พฺราหฺมณขตฺติยา
โส มํ ภุตฺโต พฺยาปาทิ[๒] ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๘๙] คิมฺหานํ ปจฺฉิเม มาเส วาตมิจฺฉนฺติ ปณฺฑิตา
โส มํ[๓] ภญฺชติ คตฺตานิ ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๙๐] ยํ นิสฺสิตา ชคติรุหํ (วิหงฺคมา) สฺวายํ อคฺคึ ปมุญฺจติ
ทิสา ภชถ วงฺกงฺคา ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๙๑] ยมานยึ โสมนสฺสํ มาลินึ จนฺทนุสฺสทํ
สา มํ ฑหติ นีหรติ[๔] ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๙๒] เยน ชาเตน นนฺทิสฺสํ ยสฺส จ ภวมิจฺฉิสฺสํ
โส มํ ฑหติ นีหรติ ชาตํ สรณโต ภยं.

[๑๒๙๓] สุณนฺตุ เม ชานปทา เนคมา จ สมาคตา
ยโตหกํ ตทาทิตฺตํ ยโต เขมํ ตโต ภยं.

[๑๒๙๔] ราชา วิลุมฺปเต รฏฺฐํ พฺราหฺมโณ จ ปุโรหิโต
อตฺตคุตฺตา วิหรถ ชาตํ สรณโต ภยนฺติ.

ฉฏฺฐํ ปทกุสลมาณวชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ภุตฺเตน
[๒] ฉ.,เท. พฺยาปาเทติ อิ. วฺยาปาทิ
[๓] อิ. เม
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. นิจฺฉุภติ, เอวมุปริปิ.

๗. โลมสกสฺสปชาตกํ (๔๓๓)

[๑๒๙๕] “อสฺส อินฺทสโม ราช อจฺจนฺตํ อชรามโร
สเจ ตฺวํ ยญฺญํ ยเชยฺย อิสึ โลมสกสฺสปึ.

[๑๒๙๖] สสมุทฺทปริยายํ มหึ สาครกุณฺฑลํ
น อิจฺเฉ สห นินฺทาย เอวํ เสยฺห[๑] วิชานหิ.

[๑๒๙๗] ธิรตฺถุ ตํ ยสลาภํ ธนลาภญฺจ พฺราหฺมณ
ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจรเณน วา.

[๑๒๙๘] อปิ เจ ปตฺตมาทาย อนาคาโร ปริพฺพเช
สาเยว ชีวิกา เสยฺโย ยา จาธมฺเมน เอสนา.

[๑๒๙๙] อปิ เจ ปตฺตมาทาย อนาคาโร ปริพฺพเช
อญฺญํ อหึสยํ โลเก อปิ รชฺเชน ตํ วรํ.

[๑๓๐๐] พลํ จนฺโท พลํ สุริโย พลํ สมณพฺราหฺมณา
พลํ เวลา สมุทฺทสฺส พลาติพลมิตฺถิโย.

[๑๓๐๑] ยถา อุคฺคตปึ สนฺตึ อิสึ โลมสกสฺสปึ
ปิตุ อตฺถาย[๒] จนฺทวตี วาชเปยฺยํ อยาชยิ.

[๑๓๐๒] ตํ โลภปกตึ[๓] กมฺมํ กฏฺกึ[๔] กามเหตุกึ
ตสฺส มูลํ คเวสิสฺสํ เฉชฺชึ[๕] ราคึ สพนฺธนึ.

[๑๓๐๓] ธิรตฺถุ กาเม สุพหูปิ โลเก
ตโปว เสยฺโย กามคุเณหิ ราช

---

[๑] ฉ.,เท. เสยฺย อิ. สยฺห
[๒] ฉ.,เท. อตฺถา
[๓] อิ. โลภาปกตึ
[๔] สฺยา. กฏฺกึ
[๕] ฉ.,เท. เฉจฺฉึ

ตโป กริสฺสามิ ปหาย กาเม
ตเวว รฏฺฐํ จนฺทวตี จ โหตูติ.

สตฺตมํ โลมสกสฺสปชาตกํ.

๘. จกฺกวากชาตกํ (๔๓๔)

[๑๓๐๔] "กาสายวตฺเถ สกุเณ วทามิ
ทุเว ทุเว นนฺทมเน[๑] จรนฺเต
กึ อณฺฑชํ อณฺฑชมานุเสสุ[๒]
ชาตึ ปสํสนฺติ ตทิงฺฆ พฺรูถ.

[๑๓๐๕] อมฺเห มนุสฺเสสุ มนุสฺสหึส
อนุพฺพเต จกฺกวาเก วทนฺติ
กลฺยาณภาวมฺเห[๓] ทิเชสุ สมฺมตา
อภีตรูปา[๔] วิจราม อณฺณเว
น ฆาสเหตุปิ กโรม ปาปึ.[๕]

[๑๓๐๖] กึ อณฺณเว กานิ ผลานิ ภุญฺเช
มํสํ กุโต ขาทถ จกฺกวากา
กึ โภชนํ ภุญฺชถ โว อโนมา
พลญฺจ วณฺโณ จ อนปฺปรูโป.[๖]

[๑๓๐๗] น อณฺณเว สนฺติ ผลานิ ธงฺก
มํสํ กุโต ขาทิตุํ จกฺกวาเก

---

[๑] สี.,อิ. นนฺทิมเน
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อณฺฑชา มานุเสสุ
[๓] อิ. กลฺยาณภาวมฺห
[๔] ฉ.,เท. อภิรูปา
[๕] ฉ.,เท. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.
[๖] ฉ.,เท. อนปฺปรูปา

เสวาลภกฺขมฺห อปาณโภชนา
น ฆาสเหตุปิ กโรม ปาปํ
อภีตรูปา วิจราม อณฺณเว.[๑]

[๑๓๐๘] น เม อิทำ รุจฺจติ จกฺกวาเก[๒]
อสฺมึ ภเว โภชนสนฺนิกาโส
อโหสิ ปุพฺเพ[๓] ตโต เม อญฺญถา
อิจฺเจว เม วิมติ เอตฺถ ชาตา.

[๑๓๐๙] อหมฺปิ มำสานิ ผลานิ ภุญฺเช
อนฺนานิ จ โลณิกเตลิกานิ[๔]
รสำ มนุสฺเสสุ ลภามิ โภตฺตุำ
สูโรว สงฺคามมุขำ วิเชตฺวา
น จ เม ตาทิโส วณฺโณ จกฺกวาก ยถา ตว.

[๑๓๑๐] อสุทฺธภกฺโขสิ ขณานุปาตี
กิจฺเฉน เต[๕] ลพฺภติ อนฺนปานำ
น ตุสฺสสิ รุกฺขผเลหิ ธงฺก
มำสานิ วา ยานิ สุสานมชฺเฌ.

[๑๓๑๑] โย สาหเสน อธิคมฺม โภเค
ปริภุญฺชติ ธงฺก ขณานุปาตี
ตโต อุปกฺโกสติ นำ สภาโว
อุปกฺกุฏฺโฐ วณฺณพลำ ชหาติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.
[๒] ฉ.,เท. จกฺกวาก อิ. จกฺกวากา
[๓] อิ. เม ปุพฺเพ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. โลณิยเตลิยานิ
[๕] เท. ตำ

[๑๓๑๒] อปฺปมฺปิ เจ นิพฺพุตึ ภุญฺชติ ยทิ
อสาหเสน อปรูปฆาตี
พลญฺจ วณฺโณ จ ตทสฺส โหติ
น หิ สพฺโพ อาหารมเยน วณฺโณติ.

อฏฺฐมํ จกฺกวากชาตกํ.

๙. หลิทฺทราคชาตกํ[๑] (๔๓๕)

[๑๓๑๓] "สุติติกฺขํ อรญฺญมฺหิ ปนฺตมฺหิ สยนาสเน
เย จ คาเม ติติกฺขนฺติ เต อุพฺพารตรา ตยา.

[๑๓๑๔] อรญฺญา คามมาคมฺม กึสีลํ กึวตํ อหํ
ปุริสํ ตาต เสเวยฺยํ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๓๑๕] โย ตํ[๒] วิสฺสาสเย ตาต วิสฺสาสญฺจ ขเมยฺย เต
สุสฺสูสี จ ติติกฺขี จ ตํ ภเชหิ อิโต คโต.

[๑๓๑๖] ยสฺส กาเยน วาจาย มนสา นตฺถิ ทุกฺกฏํ
อุรสีว ปติฏฺฐาย ตํ ภเชหิ อิโต คโต.

[๑๓๑๗] โย จ ธมฺเมน จรติ จรนฺโตปิ น มญฺญติ
วิสุทฺธการึ สปฺปญฺญํ ตํ ภเชหิ อิโต คโต.

[๑๓๑๘] หลิทฺทราคํ กปิจิตฺตํ ปุริสํ ราควิราคินํ
ตาทิสํ ตาต มา เสวิ นิมฺมนุสฺสมฺปิ เจ สิยา.

[๑๓๑๙] อาสีวิสัว กุปฺปิตํ มิพฺหลิตฺตํ มหาปถึ
อารกา ปริวชฺเชหิ ยานีว วิสมํ ปถึ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. หลิทฺทิราคชาตกํ

[๒] ฉ.,เท.,อิ. เต

[๑๓๒๐] อนตฺถา ตาต วฑฺฒนฺติ พาลํ อจฺจูปเสวโต
มาสฺสุ พาเลน สงฺคจฺฉิ[๑] อมิตฺเตเนว สพฺพทา.

[๑๓๒๑] ตํ ตาหํ ตาต ยาจามิ กรสฺสุ วจนํ มม
มาสฺสุ พาเลน สงฺคจฺฉิ[๑] ทุกฺโข พาเลหิ สงฺคโมติ.

นวมํ หลิทฺทราคชาตกํ.

๑๐. สมุคฺคชาตกํ (๔๓๖)

[๑๓๒๒] "กุโต นุ อาคจฺฉถ โภ ตโย ชนา
สฺวาคตา[๒] เอถ[๒] นิสีทถาสเน
กจฺจิตฺถ โภนฺโต กุสลํ อนามยํ
จิรสฺสมพฺภาคมนํ หิ โว อิธ.

[๑๓๒๓] อหเมว เอโก อิธมชฺช ปตฺโต
น จาปิ เม ทุติโย โกจิ วิชฺชติ
กิเมว สนฺธาย เต ภาสิตํ อิเส
กุโต นุ อาคจฺฉถ โภ ตโย ชนา.

[๑๓๒๔] ตฺวญฺจ เอโก ภริยา จ เต ปิยา
สมุคฺคปกฺขิตฺตนิกิณฺณมนฺตเร
สา รกฺขิตา กุจฺฉิคตาว เต สทา
วายุสฺส ปุตฺเตน สหา ตหึ รตา.

[๑๓๒๕] สํวิคฺครูโป อิสินา พฺยากโต[๓]
โส ทานโว ตตฺถ สมุคฺคมุคฺคิลิ[๔]

---

[๑] สี.,อิ. สงฺคญฺฉิ, เอวมุปริปิ.
[๒-๒] สี.,อิ. สฺวาคตํ เอตฺถ
[๓] ฉ.,เท. วิยากโต อิ. วฺยากโต
[๔] "โส ทานโว ฉมฺภิ สมุคฺคิลิตฺวาติปิ ปาโฐ.

อทฺทกฺขิ ภริยํ สุจิมาลธารินึ
วายุสฺส ปุตฺเตน สหา ตหึ รตึ.

[๑๓๒๖] สุทิฏฺฐรูปคฺคตปานุวตฺตินา[๑]
หีนา นรา เย ปมุทาวสงฺคตา[๒]
ยถา หเว ปาณริเวตฺถ รกฺขิตา
ทุฏฺฐา มยิ อญฺญมภิปฺปโมทติ.[๓]

[๑๓๒๗] ทิวา จ รตฺโต จ มยา อุปฏฺฐิตา
ตปสฺสินา โซติริวา วเน วสํ
สา ธมฺมโมกฺกมฺม[๔] อธมฺมมาจริ
อกฺรียรูโป[๕] ปมุทาหิ[๕] สนฺถโว.

[๑๓๒๘] สรีรมชฺฌมฺหิ จิตาติ มญฺญิหํ
มยฺหํ อยนฺติ อสตี อสญฺญตา
สา ธมฺมโมกฺกมฺม[๔] อธมฺมมาจริ
อกฺรียรูโป[๕] ปมุทาหิ[๕] สนฺถโว.

[๑๓๒๙] สุรกฺขิตมฺเมติ กถนฺนุ วิสฺสเส
อเนกจิตฺตาสุ น[๖] เหตฺถ[๖] รกฺขนา
เอตา หิ ปาตาลปปาตสนฺนิภา
ตตฺถ ปมตฺโต[๗] พฺยสนํ นิคจฺฉติ.

---

[๑] ฉ.,เท. สุทิฏฺฐรูปมุคฺคตปานุวตฺตินา
[๒] ฉ.,เท. ปมทาวสํ คตา
[๓] ฉ.,เท. อญฺญมภิปฺปโมทยิ.
[๔] ฉ.,เท. ธมฺมมุกฺกมฺม
[๕-๕] ฉ.,เท. อกิริยรูโป ปมทาหิ
[๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. น หตฺถิ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถปฺปมตฺโต

[๑๓๓๐] ตสฺมา หิ เต สุขิโน วีตโสกา
เย มาตุคาเมหิ จรนฺติ นิสฺสฏฺา
เอตํ สิวํ อุตฺตมมาภิปตฺถยํ
น มาตุคาเมหิ กเรยฺย สนฺถวนฺติ.

ทสมํ สมุคฺคชาตกํ.

๑๑. ปูติมํสชาตกํ (๔๓๗)

[๑๓๓๑] "น โข รุจฺจติ เม อาฬิ ปูติมํสสฺส เปกฺขนา
เอตาทิสา สขารสฺมา อารกา ปริวชฺชเย.

[๑๓๓๒] อุมฺมตฺติกา อยํ เวณิ วณฺเณติ ปติโน สขี
ปชฺฌายิ[๑] ปฏิคจฺฉนฺตี อาคตํ เมณฺฑมาตรํ.[๒]

[๑๓๓๓] ตฺวํ โขสิ สมฺม อุมฺมตฺโต ทุมฺเมโธ อวิจกฺขโณ
โส[๓] ตฺวํ มตาลยํ กตฺวา อกาเลน วิเปกฺขสิ.

[๑๓๓๔] น อกาเล วิเปกฺเขยฺย กาเล เปกฺเขยฺย ปณฺฑิโต
ปูติมํโสว ปชฺฌายิ โย อกาเล วิเปกฺขติ.

[๑๓๓๕] ปิยํ โข อาฬิ เม โหตุ ปุณฺณปตฺตํ ททาหิ เม
ปติ สญฺชีวิโต มยฺหํ เอยฺยาสิ ปิยปุจฺฉิตา.[๔]

[๑๓๓๖] ปิยํ โข อาฬิ เต โหตุ ปุณฺณปตฺตํ ททามิ เต
มหตา[๕] ปริวาเรน เอสฺสํ กยิราหิ[๖] โภชนํ.

---

[๑] อิ. ปชฺฌาติ, เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. เมฆมาตรํ
[๓] ฉ.,เท. โย
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปิยปุจฺฉิกา
[๕] อิ. มหตา จ
[๖] อิ. เอสฺสํ กยิราสิ

[๑๓๓๗] กีทิโส ตุยฺหํ ปริวาโร เยสํ กาหามิ โภชนํ
กึนามกา จ เต สพฺเพ เต[๑] เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตา.

[๑๓๓๘] มาลิโย จตุรกฺโข จ ปิงฺคิโย อถ ชมฺพุโก
เอทิโส มยฺหํ ปริวาโร เตสํ กยิราหิ โภชนํ.

[๑๓๓๙] นิกฺขนฺตาย อคารสฺมา ภณฺฑกมฺปิ วินสฺสติ
อโรคํ[๒] อาพิโน วชฺชํ อิเธว วสมาคมาติ.

เอกาทสมํ ปูติมํสชาตกํ.

๑๒. ททฺทรชาตกํ[๓] (๔๓๘)

[๑๓๔๐] "โย เต ปุตฺตเก อกฺขาทิ ทินฺนภตฺโต อทูสเก
ตสฺมึ ทาจา[๔] นิปาเตหิ มา เต มุญฺจิตฺถ[๕] ชีวโก.[๕]

[๑๓๔๑] อากิณฺณลุทฺโท ปุริโส ธาติโจลวฺ มกฺขิโต
ปเทสํ ตํ น ปสฺสามิ ยตฺถ ทาจา[๔] นิปาตเย.

[๑๓๔๒] อกตญฺญุสฺส โปสสฺส นิจฺจํ วิวรทสฺสิโน
สพฺพญฺเจ ปจวึ ทชฺชา เนว นํ อภิราธเย.

[๑๓๔๓] กินฺนุ สุพาหุ ตรมานรูโป
ปจฺจาคโตสิ สห มาณเวน
กึ กิจฺจมตฺถํ อิธมตฺถิ ตุยฺหํ
อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิโต เอตมตฺถํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ตํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อาโรคฺยํ
[๓] อิ. ติตฺติรชาตกํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ทาจํ, เอวมุปริปิ.
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. มุจฺจิตฺถ ชีวโต.

[๑๓๔๔] โย เต สขา ททฺทโร สาธุรูโป
ตสฺส วธํ ปริสงฺกามิ อชฺช
ปุริสสฺส กมฺมายตนานิ สุตฺวา
นาหํ สุขี ททฺทรํ อชฺช มญฺเญ.

[๑๓๔๕] กานิสฺส กมฺมายตนานิ อสฺสุ
ปุริสสฺส วุตฺติสโมธานตาย
กึ วา ปฏิญฺญํ ปุริสสฺส สุตฺวา
ปริสงฺกสิ ททฺทรํ มาณเวน.

[๑๓๔๖] จิณฺณา กลิงฺคา จริตา วณิชฺชา
เวตฺตาจาโร[๑] สงฺกุปโถปิ จิณฺโณ
นเฏหิ จิณฺณํ สห วากุเรหิ[๒]
ทณฺเฑน[๓] ยุทฺธมฺปิ สมชฺชมชฺเฌ.

[๑๓๔๗] พนฺธา[๔] กุลิกา[๕] มิตมาพฺหเกน
อกฺขา ชิตา[๖] สญฺญโม อพฺภตีโต
อปฺปหิตํ[๗] ปุปฺผกึ[๘] อฑฺฒรตฺตึ
หตฺถา อฑฺฒา ปิณฺฑปฏิคฺคเหน.

[๑๓๔๘] ตานิสฺส กมฺมายตนานิ อสฺสุ[๙]
ปุริสสฺส วุตฺติสโมธานตาย

---

[๑] ฉ.,เท. เวตฺตาจโร
[๒] อิ. วากเรหิ
[๓] อิ. ทณฺเฑหิ
[๔] สี.,อิ. กุลิงฺคา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. พทฺธา
[๖] จิตาติปิ
[๗] สี.,อิ. อพฺพูหตึ ฉ.,เท. อพฺพาหิตึ
[๘] ฉ.,เท. ปุพฺพกึ
[๙] อิ. อสฺสุ

ยถา อยํ ทิสฺสติ โลมปิณฺโฑ
คาโว หตา กึ ปน ทุทฺทรสฺสาติ.

ทฺวาทสมํ ทุทฺทรชาตกํ.

นวกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

วรคิชฺฌสมชฺชนหํสวโร
นิธิสวฺหยหาริตปาตลิโก
อชรามรธงฺกติติกฺขกุโต
อถ ทฺวาทส เปกฺขน ทุทฺทริภีติ.

๑๐. ทสกนิปาโต

๑. จตุทฺวารชาตกํ (๔๓๙)

[๑๓๔๙] "จตุทฺวารมิทํ นครํ อายสํ ทพฺหโตรณ[๑]
โอรุทฺธปฏิรุทฺโธสฺมิ กึ ปาปี ปกตํ มยา.

[๑๓๕๐] สพฺเพ อปิหิตา ทฺวารา โอรุทฺโธสฺมิ ยถา ทิโช
กิมาธิกรณํ ยกฺข จกฺกาภินิหโต อหํ.

[๑๓๕๑] ลทฺธา สตสหสฺสานิ อติเรกานิ วีสติ
อนุกมฺปกานํ ญาตีนํ วจนํ สมฺมนากริ.

[๑๓๕๒] ลงฺฆึ สมุทฺทํ ปกฺขนฺทิ สาครํ อปฺปสิทฺธิยํ[๒]
จตุพฺภิ อฏฺฐชฺฌคมา อฏฺฐาภิปิ จ โสพฺพส.

[๑๓๕๓] โสพฺพสาภิ จ พตฺตึส อตฺริจฺฉ[๓] จกฺกมาสโท
อิจฺฉาหตสฺส โปสสฺส จกฺกํ ภมติ มตฺถเก.

[๑๓๕๔] อุปริ[๔] วิสาลํ ทุปฺปูรํ[๔] อิจฺฉาวิสตคามินึ[๕]
เย จ[๖] ตํ อนุคิชฺฌนฺติ เต โหนฺติ จกฺกธาริโน.

[๑๓๕๕] พหุภณฺฑึ อวหาย มคฺคํ อปฺปฏิเวกฺขิย
เยสํ เจตํ อสงฺขาตํ เต โหนฺติ จกฺกธาริโน.

[๑๓๕๖] กมฺมํ สเมกฺเข วิปุลญฺจ โภคํ
อิจฺฉึ น เสเวยฺย อนตฺถสญฺหิตํ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ทพฺหปาการํ [๒] ฉ.,เท. อปฺปสิทฺธิกึ [๓] อิ. อิตฺรจฺโฉ
[๔-๔] ฉ.,เท. อุปริวิสาลา ทุปฺปูรา [๕] ฉ.,เท. "อิจฺฉา วิปตฺติคามินีปิ "อิจฺฉาวิสฏคามินีติปิ ปาโจ. อิ. อิจฉาวิสฏคามินึ [๖] อิ. ว

กเรยฺย วากฺยํ อนุกมฺปกานํ
ตํ ตาทิสํ นาติวเตยฺย[๑] จกฺกํ.

[๑๓๕๗] กีวจิรนฺนุ เม ยกฺข จกฺกํ สิรสิ ฐสฺสติ
กตี วสฺสสหสฺสานิ ตมฺเม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๓๕๘] อติสโร อจฺจสโร[๒] มิตฺตวินฺท สุโณหิ เม
จกฺกนฺเต สิรสฺมิมาวิทฺธ[๓] น ตํ ชีวํ ปโมกฺขสีติ.

ปฐมํ จตุทฺวารชาตกํ.

๒. กณฺหชาตกํ (๔๔๐)

[๑๓๕๙] "กณฺโห วตายํ ปุริโส กณฺหํ ภุญฺชติ โภชนํ
กณฺเห ภูมิปฺปเทสสฺมึ น มยฺหํ มนโส ปิโย.

[๑๓๖๐] น กณฺโห ตจสา โหติ อนฺโตสาโร หิ พฺราหฺมโณ
ยสฺมึ ปาปานิ กมฺมานิ สเว กณฺโห สุชมฺปติ.

[๑๓๖๑] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรํ พฺราหฺมณ เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๓๖๒] วรญฺจ[๔] เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
สุนิกฺโกธํ สุนิทฺโทสํ นิลฺโลภํ วุตฺติมตฺตโน
นิเสฺนหมภิกงฺขามิ เอเต เม จตุโร วเร.

[๑๓๖๓] กินฺนุ โกเธ วา โทเส[๕] วา โลเภ เสฺนเหว[๖] พฺราหฺมณ
อาทีนวํ [๗] สมฺมสสิ[๘] ตมฺเม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. นาติวตฺเตยฺย [๒] ฉ.,เท. ปจฺจสโร [๓] ฉ.,เท.,อิ. สิรสิมาวิทฺธ
[๔] ฉ.,เท. วรญฺเจ [๕] อิ. โกเธ ว [๖] ฉ.,เท. เสฺนเห จ
[๗] ฉ.,เท. ตฺวํ [๘] ฉ.,เท. ปสฺสสิ อิ. สมฺปสฺสสิ

[๑๓๖๔] อปฺโป หุตฺวา พหุ โหติ วฑฺฒเต โส อขนฺติโช
อาสงฺคี พหุปายาโส ตสฺมา โกธํ น โรจเย.

[๑๓๖๕] ทุฏฺฐสฺส ผรุสา[๑] วาจา ปรามาโส อนนฺตรา
ตโต ปาณิ ตโต ทณฺโฑ สตฺถสฺส ปรมา คติ
โทโส โกธสมุฏฺฐาโน ตสฺมา โทสํ น โรจเย.

[๑๓๖๖] อาโลปสาหสาการา นิกตี วญฺจนานิ จ
ทิสฺสนฺติ โลภธมฺเมสุ ตสฺมา โลภํ น โรจเย.

[๑๓๖๗] เสฺนหสงฺคนฺถิตา[๒] คนฺถา เสนฺติ มโนมยา ปุถู
เต ภุสํ อุปตาเปนฺติ ตสฺมา เสฺนหํ น โรจเย.

[๑๓๖๘] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรํ พฺราหฺมณ เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๓๖๙] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
อรญฺเญ เม วิหรโต นิจฺจํ เอกวิหาริโน
อาพาธา น[๓] อุปฺปชฺเชยฺยุ อนฺตรายกรา ภุสา.

[๑๓๗๐] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรํ พฺราหฺมณ เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๓๗๑] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
น มโน วา สรีรํ วา มงฺกุเต[๔] สกฺก กสฺสจิ
กทาจิ อุปหญฺเญถ เอตํ สกฺก วรํ วเรติ.

ทุติยํ กณฺหชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. ปรมา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เสฺนหสงฺคถิตา
[๓] ฉ.,เท. มา
[๔] ฉ.,เท. มํ กตฺ

๓. จตุโปสถชาตกं[๑] (๔๔๑)

[๑๓๗๒] "โย โกปเนยฺเย น กโรติ โกปึ
น กุชฺฌติ สปฺปุริโส กทาจิ
กุทฺโธปิ โส นาวิกโรติ โกปึ
ตํ เว นรํ สมณมาหุ โลเก.

[๑๓๗๓] โอโนทโร[๒] โย สหเต ชิฆจฺฉํ
ทนฺโต ตปสฺสี มิตปานโภชโน
อาหารเหตุ น กโรติ ปาปึ
ตํ เว นรํ สมณมาหุ โลเก.

[๑๓๗๔] ขิฑฺฑึ รตึ วิปฺปชหิตฺวาน สพฺพึ
น จาลิกึ ภาสติ[๓] กิญฺจิ โลเก
วิภูสนฏฺฐานา วิรโต เมถุนสฺมา
ตํ เว นรํ สมณมาหุ โลเก.

[๑๓๗๕] ปริคฺคหึ โลภธมฺมญฺจ สพฺพึ
โย เว ปริญฺญาย ปริจฺจเชติ
ทนฺตึ จิตตฺตึ อมมึ นิราสึ
ตํ เว นรํ สมณมาหุ โลเก.

[๑๓๗๖] ปุจฺฉาม กตฺตารมโนมปญฺญ[๔]
กถาสุ โน วิคฺคโห อตฺถิ ชาโต
ฉินฺทชฺช กงฺขึ วิจิกิจฺฉิตานิ
ตทชฺช กงฺขึ วิตเรมุ สพฺเพ.

---

[๑] ฉ.,เท. อุโปสถิยชาตกं
[๒] ฉ.,เท. อูนูทโร
[๓] ฉ.,เท. ภาสสิ
[๔] ฉ.,เท. กตฺตารมโนมปญฺญึ

[๑๓๗๗] เย ปณฺฑิตา อตฺถทสา ภวนฺติ
ภาสนฺติ เต โยนิโส ตตฺถ กาเล
กถนฺนุ กถานำ อภาสิตานำ
อตฺถำ นเยยฺยุ กุสลา ชนินฺทา.

[๑๓๗๘] กถำ หเว ภาสติ นาคราชา
ครุโพ ปน เวนเตยฺโย กิมาห
คนฺธพฺพราชา ปน กึ วเทสิ
กถำ ปน กุรูนำ ราชเสฏฺโ.

[๑๓๗๙] ขนฺตึ หเว ภาสติ นาคราชา
อปฺปาหารำ ครุโพ เวนเตยฺโย
คนฺธพฺพราชา รติวิปฺปหานำ
อกิญฺจนำ กุรูนำ ราชเสฏฺโ.

[๑๓๘๐] สพฺพานิ เอตานิ สุภาสิตานิ
น เหตฺถ ทุพฺภาสิตมตฺถิ กิญฺจิ
ยสฺมิญฺจ เอตานิ ปติฏฺจิตานิ
อราวนพฺภา[๑] สุสโมหิตานิ
จตุพฺภิ ธมฺเมหิ สมงฺคิภูตำ
ตำ เว นรำ สมณมาหุ โลเก.

[๑๓๘๑] ตุวำ หิ[๒] เสฏฺโ ตฺวมนุตฺตโรสิ
ตฺวำ ธมฺมคู ธมฺมวิทู สุเมโธ
ปญฺญาย ปญฺหำ สมวิคฺคเหตฺวา[๓]
อจฺเฉชฺชิ[๔] ธีโร วิจิกิจฺฉิตานิ

---

[๑] ฉ.,เท. อราวนาภยา
[๒] สี.,อิ. นุ
[๓] ฉ.,เท. สมธิคฺคเหตฺวา
[๔] ฉ.,เท. อจฺเฉจฺฉิ, เอวมุปริปิ.

อจฺเฉชฺชิ กงฺขं วิจิกิจฺฉิตานิ
ฉินฺเท ยถา นาคทนฺตํ ขเรน.

[๑๓๘๒] นีลุปฺปลาภํ วิมลं อนคฺฆं
วตฺถํ อิทํ ธูมสมานวณฺณํ
ปญฺหสฺส เวยฺยากรเณน ตุฏฺโจ
ททามิ เต ธมฺมปูชาย ธีร.

[๑๓๘๓] สุวณฺณมาลํ สตปตฺตผุลฺลิตํ
สเกสรํ รตนสหสฺสมณฺฑิตํ
ปญฺหสฺส เวยฺยากรเณน ตุฏฺโจ
ททามิ เต ธมฺมปูชาย ธีร.

[๑๓๘๔] มณึ อนคฺฆํ รุจิรํ ปภสฺสรํ
กณฺฐาวสตฺตํ มณิภูสิตมฺเม
ปญฺหสฺส เวยฺยากรเณน ตุฏฺโจ
ททามิ เต ธมฺมปูชาย ธีร.

[๑๓๘๕] ควํ สหสฺสํ อุสภญฺจ นาคํ
อาชญฺญยุตฺเต จ รเถ ทส อิเม
ปญฺหสฺส เวยฺยากรเณน ตุฏฺโจ
ททามิ เต คามวรานิ โสพฺส.

[๑๓๘๖] สารีปุตฺโต ตทา นาโค สุปณฺโณ ปน โกลิโต
คนฺธพฺพราชา อนุรุทฺโธ ราชา อานนฺทปณฺฑิโต
วิธุโร โพธิสตฺโตว[๑] เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ.

ตติยं จตุโปสถชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. โพธิสตฺโต จ

๔. สงฺขชาตกํ (๔๔๒)

[๑๓๘๗] "พหุสฺสุโต สุตธมฺโมสิ สงฺข
ทิฏฺฐา ตยา สมณพฺราหฺมณา จ
อถกฺขเณ ทสฺสยเส วิลาปึ
อญฺโญ นุ โก เต ปฏิมนฺตโก มยา.

[๑๓๘๘] สุพฺภา[๑] สุภา สุปฺปฏิมุกฺกกมฺพู[๒]
ปคฺคยฺห โสวณฺณมยาย ปาฏิยา[๓]
ภุญฺชสฺสุ ภตฺตํ อิติ มํ วเทติ
สทฺธา วิตฺตา[๔] ตมหํ โนติ พฺรูมิ.

[๑๓๘๙] เอตาทิสํ พฺราหฺมณ ทิสฺวาน[๕] ยกฺขึ
ปุจฺเฉยฺย โปโส สุขมาสสาโน[๖]
อุฏฺเจหิ นํ ปญฺชลิกาภิปุจฺฉ
เทวี นุสิ ตฺวํ อุท มานุสีนุ.

[๑๓๙๐] ยํ ตฺวํ สุเขนาภิสเมกฺขเส มํ
ภุญฺชสฺสุ ภตฺตํ อิติ มํ วเทสิ
ปุจฺฉามิ ตํ นาริ มหานุภาเว
เทวี นุสิ ตฺวํ อุท มานุสีนุ.

[๑๓๙๑] เทวี อหํ สงฺข มหานุภาวา
อิธาคตา สาครวาริมชฺเฌ

---

[๑] ฉ.,เท. สุพฺภู อิ. สุพฺภุ สุภา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. สุปฺปฏิมุกฺกกมฺพุ
[๓] ฉ.,เท. ปาติยา
[๔] สี.,อิ. จิตฺตา
[๕] อิ. ทิสฺวา
[๖] ฉ.,เท. สุขมาสิสาโน

อนุกมฺปิกา โน จ ปทุฏฺฐจิตฺตา
ตเวว อตฺถาย อิธาคตาสฺมิ.

[๑๓๙๒] อิธนฺนปานํ สยนาสนญฺจ
ยานานิ นานาวิวิธานิ สงฺข
สพฺพสฺส ตฺยาหํ ปฏิปาทยามิ
ยงฺกิญฺจิ ตุยฺหํ มนสาภิปตฺถิตํ.

[๑๓๙๓] ยงฺกิญฺจิ ยิฏฺฐญฺจ[๑] หุตญฺจ[๑] มยฺหํ
สพฺพสฺส โน อิสฺสรา ตฺวํ สุคตฺเต
สุสฺโสณิ สุพฺภา[๒] สุวิลากมชฺเฌ[๒]
กิสฺส เม กมฺมสฺส อยํ วิปาโก.

[๑๓๙๔] ฆมฺเม ปเถ พฺราหฺมณ เอกภิกฺขุ
อุสฺสฏฺฐปาทำ[๓] ตสิตํ กิลนฺตํ
ปฏิปาทยิ สงฺข อุปาหนานิ[๔]
สา ทกฺขิณา กามทุหา ตวชฺช.

[๑๓๙๕] สา โหตุ นาวา ผลกูปปนฺนา
อนวสฺสุตา เอรกวาตยุตฺตา
อญฺญสฺส ยานสฺส น เหตฺถ[๕] ภูมิ
อชฺเชว มํ โมลินึ ปาปยสฺสุ.

[๑๓๙๖] สา ตุฏฺฐจิตฺตา[๖] สุมนา ปตีตา
นาวํ สุจิตฺตํ อภินิมฺมินิตฺวา

[๑-๑] อิ. ยิฏฺฐํ ว หุตํ ว [๒-๒] ฉ.,เท. สุพฺภามุ สุวิลกฺกมชฺเฌ อิ. สุพฺภุรุ วิลากมชฺเฌ
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. อุคฺคฏฺฐปาทำ [๔] อิ. อุปาหนาหิ
[๕] อิ. น หตฺถิ [๖] ฉ.,เท.,อิ. ตตฺถ วิตฺตา

อาทาย สงฺขํ ปุริเสน สทฺธึ
อุปานยี นครํ สาธุรมฺมนฺติ.

จตุตฺถํ สงฺขชาตกํ.

๕. จุลฺลโพธิชาตกํ[๑] (๔๔๓)

[๑๓๙๗] "โย เต อิมํ วิสาลกฺขึ ปิยํ สมฺมิลฺลหาสินึ[๒]
อาทาย พลา คจฺเฉยฺย กึ นุ กยิราสิ พฺราหฺมณ.

[๑๓๙๘] อุปฺปชฺเช[๓] เม น มุญฺเจยฺย[๔] น เม มุญฺเจยฺย ชีวโต
รชฺชํ วิปุลา วุฑฺฒิ ขิปฺปเมว นิวารเย.

[๑๓๙๙] ยนฺนุ ปุพฺเพ วิกตฺถิโต[๕] พลมฺหิว อปสฺสิโต
สฺวาชฺช ตุณฺหิกโตทานิ[๖] สงฺฆาฏึ สิพฺพมจฺฉสิ.

[๑๔๐๐] อุปฺปชฺชิ เม น มุญฺจิตฺถ[๗] น เม มุญฺจิตฺถ[๗] ชีวโต
รชฺชํ วิปุลา วุฑฺฒิ ขิปฺปเมว นิวารยึ.

[๑๔๐๑] กินฺเต อุปฺปชฺชิ โน มุญฺจิ[๘] กินฺเต น มุญฺจิ ชีวโต
รชฺชํ วิปุลา วุฑฺฒิ กตมํ ตฺวํ นิวารยิ.

[๑๔๐๒] ยมฺหิ ชาเต น ปสฺสติ อชาเต สาธุ ปสฺสติ
โส เม อุปฺปชฺชิ โน มุญฺจิ โกโธ ทุมฺเมธโคจโร.

---

[๑] ฉ.,เท. จูฬโพธิชาตกํ
[๒] สี.,อิ. สมฺมิลฺลภาสินึ ฉ. สหมิตภาสินึ เท. สมฺหิตภาสินึ, "สสิลหาสินินฺติปิ ปาโจ.
[๓] สี.,อิ. อุปฺปชฺช
[๔] ฉ.,เท. มุจฺเจยฺย
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วิกตฺถิตฺโถ
[๖] อิ. ตุณฺหิกฺขโก ทานิ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. มุจฺจิตฺถ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. มุจฺจิ, เอวมุปริปิ.

[๑๔๐๓] เยน ชาเตน นนฺทนฺติ อมิตฺตา ทุกฺขเมสิโน
โส เม อุปฺปชฺชิ โน มุญฺจิ โกโธ ทุมฺเมธโคจโร.

[๑๔๐๔] ยสฺมิญฺจ ชายมานสฺมึ สทตฺถํ นาวพุชฺฌติ
โส เม อุปฺปชฺชิ โน มุญฺจิ โกโธ ทุมฺเมธโคจโร.

[๑๔๐๕] เยนาภิภูโต กุสลํ ชหาติ
ปรกฺกเร วิปุลญฺจาปิ อตฺถํ
ส ภีมเสโน พลวา ปมทฺทิ
โกโธ มหาราช น เม อมุจฺจถ.

[๑๔๐๖] กฏฺฐสฺมึ มตฺถมานสฺมึ[๑] ปาวโก นาม ชายติ
ตเมว กฏฺฐํ ฑหติ ยสฺมา โส ชายเต คินิ.

[๑๔๐๗] เอวํ มนฺทสฺส โปสสฺส พาลสฺส อวิชานโต
สารมฺภา ชายเต โกโธ โสปิ เตเนว ฑยฺหติ.

[๑๔๐๘] อคฺคีว ติณกฏฺฐสฺมึ โกโธ ยสฺส ปวฑฺฒติ
นิหียติ ตสฺส ยโส กาฬปกฺเขว จนฺทิมา.

[๑๔๐๙] อนินฺโท[๒] ธูมเกตูว โกโธ ยสฺสูปสมฺมติ
อาปูรติ ตสฺส ยโส สุกฺกปกฺเขว จนฺทิมาติ.

ปญฺจมํ จุลฺลโพธิชาตกํ.

๖. กณฺหทีปายนชาตกํ[๓] (๔๔๔)

[๑๔๑๐] “สตฺตาหเมวาหํ ปสนฺนจิตฺโต
ปุญฺญตฺถิโก อาจริ[๔] พฺรหฺมจริยํ

---

[๑] อิ. มนฺถมานสฺมึ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อเนโฆ
[๓] สฺยา. มณฺฑพฺยชาตกํ
[๔] ฉ.,เท. อาจรึ อิ. อจรึ

อถาปรํ ยํ จริตํ มมยิทํ[๑]
วสฺสานิ ปญฺญาส สมาธิกานิ
อกามโก วาปิ อหํ จรามิ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ
หตฺถ วิสฺสํ ชีวตุ ยญฺญทตฺโต.

[๑๔๑๑] ยสฺมา ทานํ นาภินนฺทึ กทาจิ
ทิสฺวานหํ อติถึ วาสกาเล
น จาปิ เม อปฺปิยตฺถ อเวทุ
พหุสฺสุตา สมณพฺราหฺมณา จ
อกามโก วาปิ อหํ ททามิ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ
หตฺถ วิสฺสํ ชีวตุ ยญฺญทตฺโต.

[๑๔๑๒] อาสีวิโส ตาต ปหูตเตโช
โย ตํ อฑสี[๒] พิฬารา อุทฺธจฺจ[๒]
ตสฺมิญฺจ เม อปฺปิยตาย อชฺช
ปิตริ จ เต นตฺถิ โกจิ วิเสโส
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ
หตฺถ วิสฺสํ ชีวตุ ยญฺญทตฺโต.

[๑๔๑๓] สนฺตา ทนฺตา เย จ[๓] ปริพฺพชนฺติ
อญฺญตฺร กณฺหา อนกามรูปา[๔]

---

[๑] ฉ.,เท. มเมทำ อิ. มมายิทำ
[๒-๒] ฉ.,เท. อทำสี สจรา อุทิจฺจ อิ. อทตฺถิ ปตรา อุทิจฺจ
[๓] ฉ.,เท. ทนฺตาเยว [๔] ฉ. นตฺถากามรูปา

ทีปายน กิสฺส ชิคุจฺฉมาโน
อกามโก จรสิ พฺรหฺมจริยํ.

[๑๔๑๔] สทฺธาย นิกฺขมฺม ปุน[๑] นิวตฺโต
โส เอฬมูโค[๒] จปโล[๒] วตายํ
เอตสฺส วาทสฺส ชิคุจฺฉมาโน
อกามโก จรามิ พฺรหฺมจริยํ
วิญฺญูปสตฺถญฺจ สตญฺจ ฐานํ
เอวมฺปหํ ปุญฺญกโร ภวามิ.

[๑๔๑๕] สมเณ ตุวํ พฺราหฺมเณ อทฺธิเก จ
สนฺตปฺปยาสิ อนฺนปาเนน ภิกฺขุ
โอปานภูตฺวา ฆรา ตวยิทํ
อนฺเนน ปาเนน อุเปตรูปา
อถ กิสฺส วาทสฺส ชิคุจฺฉมาโน
อกามโก ทานมิทํ ททาสิ.

[๑๔๑๖] ปิตโร จ เม อาสุ[๓] ปิตามหา จ
สทฺธา อหุ[๔] ทานปตี วทญฺญู
ตํ กุลวตฺตํ[๕] อนุวตฺตมาโน
มาหํ กุเล อนฺติมคนฺธิโน[๖] อหุ
เอตสฺส วาทสฺส ชิคุจฺฉมาโน
อกามโก ทานมิทํ ททามิ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปุนํ
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. เอฬมูโคว พาโล
[๓] ฉ.,เท. อาสุ
[๔] ฉ.,เท. อหุ อิ. อหู
[๕] ฉ.,เท.,อิ. กุลวตฺตํ, เอวมุปริปิ.
[๖] สี. คนฺธินี ฉ.,เท. อนฺติมคนฺธโน

[๑๔๑๗] ทหรึ กุมารึ อสมตฺถปญฺญึ
ยนฺตานยึ ญาติกุลา สุคตฺเต
น จาปิ เม อปฺปิยตำ อเวทิ
อญฺญตฺร กามา ปริจารยนฺตา[๑]
อถ เกน วณฺเณน มยา หิ[๒] โภติ
สำวาสธมฺโม อหุ เอวรูโป.

[๑๔๑๘] อารา ทูเร นยิธ กทาจิ อตฺถิ
ปรมฺปรา นาม กุเล อิมสฺมึ
ตำ กูลวตฺตำ[๓] อนุวตฺตมานา
มาหำ กุเล อนฺติมคนฺธินี อหุ
เอตสฺส วาทสฺส ชิคุจฺฉมานา
อกามิกา ปฏิจรามิ[๔] ตุยฺหำ.

[๑๔๑๙] มณฺฑพฺย[๕] ภาสิสฺสำ อภาสเนยฺยำ[๕]
ตำ ขมฺยตำ ปุตฺตเหตุ[๖] มมชฺช[๖]
ปุตฺตเปมา นยิธ ปรตฺถิ กิญฺจิ
โส โน อยำ ชีวติ ยญฺญทตฺโตติ.

ฉฏฺฐำ กณฺหทีปายนชาตกำ.

๗. นิโคฺรธชาตกำ (๔๔๕)

[๑๔๒๐] "น วาหเมตำ[๗] ชานามิ โกวายำ กสฺส จาริ[๘] วา[๘]
ยถา สาโข วทิ[๙] เอวำ นิโคฺรธ กินฺติ มญฺญสิ.

---

[๑] สี.,อิ. ปริจารยนฺตี
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เต
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กุลวตฺตำ
[๔] สี. พทฺธจรามิ ฉ.,เท. ปทฺธจรามหิ
[๕-๕] ฉ.,เท. มณฺฑพฺย ภาสึ ยมภาสเนยฺยำ
[๖-๖] ฉ.,เท. ปุตฺตกเหตุ มชฺช
[๗] สี. จาหเมตำ
[๘-๘] ฉ.,เท.,อิ. วาติ วา
[๙] ฉ.,เท. จริ อิ. วที

[๑๔๒๑] ตโต คลวินีเตน ปุริสา นีหรึสุ มํ
ทตฺวา มุขปฺปหารานิ สาขสฺส วจนํ กรา.

[๑๔๒๒] เอตาทิสํ ทุมฺมตินา อกตญฺเญน[๑] ทุพฺภินา
กตํ อนริยํ สาเขน สขินา เต ชนาธิป.

[๑๔๒๓] น วาหเมตํ ชานามิ นปิ เม โกจิ สทฺทหติ
ยํ เม ตฺวํ สมฺม อกฺขาสิ สาเขน กฑฺฒนา[๒] กตํ.

[๑๔๒๔] สขีนํ สาชีวงฺกโร มม สาขสฺส จูภยํ
ตฺวํ โนสิสฺสริยํ ทาตา มนุสฺเสสุ มหคฺคตํ[๓]
ตุยฺหมฺหา[๔] ลพฺภิตา อิทฺธิ เอตฺถ เม นตฺถิ สํสโย.

[๑๔๒๕] ยถาปิ วีชํ อคฺคิสฺมึ ฑยฺหติ น วิรูหติ
เอวํ กตํ อสปฺปุริเส นสฺสติ น วิรูหติ.

[๑๔๒๖] กตญฺญุมฺหิ จ โปสมฺหิ สีลวนฺเต อริยวุตฺติเน
สุเขตฺเต วิย พีชานิ กตํ ตมฺหิ น นสฺสติ.

[๑๔๒๗] อิมญฺจ[๕] ชมฺมํ เนกติกํ อสปฺปุริสจินฺตกํ
หนนฺตุ สาขํ สตฺตีหิ นาสฺส อิจฺฉามิ ชีวิตํ.

[๑๔๒๘] ขมตสฺส มหาราช ปาณา ทุปฺปฏิอานยา[๖]
ขม เทว อสปฺปุริสสฺส นาสฺส อิจฺฉามหํ วธํ.

[๑๔๒๙] นิโคฺรธเมว เสเวยฺย น สาขมุปสํวเส
นิโคฺรธสฺมึ มตํ เสยฺโย ยญฺเจ สาขสฺมิ ชีวิตนฺติ.

สตฺตมํ นิโคฺรธชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อกตญฺญุน
[๒] ฉ.,เท. การณา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. มหนฺตตํ
[๔] ฉ.,เท. ตฺยามา อิ. ตยมฺหา
[๕] ฉ.,เท. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๖] ฉ.,เท. น ปฏิอานยา

๘. ตกฺกลชาตกํ (๔๔๖)

[๑๔๓๐] “น ตกฺกลา สนฺติ น อาลุปานิ[๑]
น วิลาลิโย[๒] น กลมฺพานิ ตาต
เอโก อรญฺญมฺหิ สุสานมชฺเฌ
กิมตฺถิโก ตาต ขณาสิ กาสุ.

[๑๔๓๑] ปิตามโห ตาต สุทุพฺพโล เต
อเนกพฺยาธีหิ ทุกฺเขหิ[๓] ผุฏฺโ
ตมชฺชหํ นิกฺขณิสฺสามิ โสพฺเภ
น หิสฺส ตํ ชีวิตํ โรจยามิ.

[๑๔๓๒] สงฺกปฺปเมตํ ปฏิลทฺธปาปกํ
อจฺจาหิตํ กมฺมํ กโรสิ ลุทฺทํ
มยาปิ ตาต ปฏิลจฺฉเส ตุวํ
เอตาทิสํ กมฺมํ ชรูปนีโต
ตํ กุลวตฺตึ[๔] อนุวตฺตมาโน
อหมฺปิ ตํ นิกฺขณิสฺสามิ โสพฺเภ.

[๑๔๓๓] ผรุสาหิ วาจาหิ ปกุพฺพมาโน
อาสชฺช มํ ตฺวํ วทเส กุมาร
ปุตฺโต มมํ โอรสโก สมาโน
อหิตานุกมฺปี เม ตฺวํสิ ปุตฺต.

[๑๔๓๔] น ตฺยาหํ[๕] ตาต อหิตานุกมฺปี
หิตานุกมฺปี เต อหญฺหิ[๖] ตาต

---

[๑] ฉ.,เท. อาลุวานิ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. พิพาลิโย
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ทุเขน
[๔] ฉ.,เท. กุลวตฺตึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. น ตาหํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. อหมฺปิ

ปาปญฺจ ตํ กมฺม ปกุพฺพมานํ
อรหามิ โน วารยิตุ๎ ตโต หิ.[๑]

[๑๔๓๕] โย[๒] มาตรํ วา ปิตรํ สวิฏฺจ[๒]
อทูสเก หึสติ ปาปธมฺโม
กายสฺส เภทา อภิสมฺปรายํ
อสฺสยํ โส นิรยํ อุเปติ.[๓]

[๑๔๓๖] โย มาตรํ วา ปิตรํ สวิฏฺจ
อนฺเนน ปาเนน อุปฏฺจหาติ
กายสฺส เภทา อภิสมฺปรายํ
อสฺสยํ โส สุคตึ อุเปติ.[๓]

[๑๔๓๗] น เม ตฺวํ ปุตฺต อหิตานุกมฺปี
หิตานุกมฺปี เม ตฺวํสิ ปุตฺต
อหญฺจ เต[๔] มาตรา วุจฺจมาโน
เอตาทิสํ กมฺม กโรมิ ลุทฺท.

[๑๔๓๘] ยา เต สา ภริยา อนริยรูปา
มาตา มเมสา สกิยา ชเนตฺติ
นิทฺธาปเย ตญฺจ สกา อคารา
อญฺญมฺปิ เต สา ทุขมาวเหยฺย.

[๑๔๓๙] ยา เต สา ภริยา อนริยรูปา
มาตา มเมสา สกิยา ชเนตฺติ

---

[๑] ฉ.,เท. หิสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๒-๒] สี.,อิ. มาตรํ ปิตรํ วา วสิฏฺจ
[๓] สี.,อิ. ปเรติ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. ตํ

ทนฺตา กเรณุว วสูปนีตา
สา ปาปธมฺมา ปุนราวชาตูติ.

อฏฺฐมํ ตกฺกลชาตกํ.

๙. มหาธมฺมปาลชาตกํ (๔๔๗)

[๑๔๔๐] "กินฺเต วตํ กึ ปน พฺรหฺมจริยํ
กิสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก
อกฺขาหิ เม พฺราหฺมณ เอตมตฺถํ
กสฺมา นุ[๑] ตุมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.[๒]

[๑๔๔๑] ธมฺมํ จราม น มุสา ภณาม
ปาปานิ กมฺมานิ วิวชฺชยาม[๓]
อนริยํ ปริวชฺเชม[๔] สพฺพํ
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๒] สุโณม ธมฺมํ อสตํ สตญฺจ
น จาปิ ธมฺมํ อสตํ โรจยาม
หิตฺวา อสนฺเต น ชหาม สนฺเต
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๓] ปุพฺเพว ทานา สุมนา ภวาม
ททำปิ เว อตฺตมนา ภวาม
ทตฺวาปิ เว นานุตปาม ปจฺฉา
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

---

[๑] อิ. หิ
[๒] อิ. มียเร, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท. ปริวชฺชยาม
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปริวชฺเชมุ

[๑๔๔๔] สมเณ มยํ พฺราหฺมเณ อทฺธิเก จ
วณิพฺพเก ยาจนเก ทลิทฺเท
อนฺเนน ปาเนน อภิตปฺปยาม
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๕] มยญฺจ ภริยํ นาติกฺกมาม
ภริยาปิ[๑] อมฺเห[๑] นาติกฺกมนฺติ
อญฺญตฺร ตาหิ พฺรหฺมจริยํ จราม
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๖] ปาณาติปาตา วิรมาม สพฺเพ
โลเก อทินฺนํ ปริวชฺชยาม
อมชฺชปา โนปิ มุสา ภณาม
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๗] เอตาสุ เว ชายเร สุตฺตมาสุ
เมธาวิโน โหนฺติ พหูตปญฺญา
พหุสฺสุตา เวทคุนา[๒] จ โหนฺติ
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๔๘] มาตาปิตโร [๓] ภคินีภาตโร จ
ปุตฺตา จ ทารา จ มยญฺจ สพฺเพ
ธมฺมํ จราม ปรโลกเหตุ
ตสฺมา หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อมฺเห จ ภริยา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เวทคุโน
[๓] ฉ.,เท.,อิ. มาตา ปิตา จ

[๑๔๔๙] ทาสา จ ทาสี[๑] อนุชีวิโน จ
ปริจารกา กมฺมกรา จ สพฺเพ
ธมฺมํ จรนฺติ ปรโลกเหตุ
ตสฺมา[๒] หิ อมฺหํ ทหรา น มิยฺยเร.

[๑๔๕๐] ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสංโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี.

[๑๔๕๑] ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ฉตฺตํ มหนฺตํ วิย วสฺสกาเล
ธมฺเมน คุตฺโต มม ธมฺมปาโล
อญฺญสฺส อฏฺฐีนิ สุขี กุมาโรติ.

นวมํ มหาธมฺมปาลชาตกํ.

๑๐. กุกฺกุฏชาตกํ (๔๔๘)

[๑๔๕๒] “นาสฺมเส กตปาปมฺหิ นาสฺมเส อลิกวาทิเน
นาสฺมเส อตฺตตฺถปญฺญมฺหิ อติสนฺเตปิ นาสฺมเส.

[๑๔๕๓] ภวนฺติ เหเก ปุริสา โคปิปาสิกชาติกา[๓]
ฆสนฺติ มญฺเญ มิตฺตานิ วาจาย น จ กมฺมุนา.

[๑๔๕๔] สุกฺขญฺชลิปคฺคหิตา วาจาย ปลิคุณฺจิตา
มนุสฺสเผคฺคู นาสิเท ยสฺมึ นตฺถิ กตญฺญุตา.

---

[๑] สี.,อิ. ทาสฺโส ฉ.,เท. ทาโสฺย [๒] อิ. ตสฺมาติ
[๓] สี.,อิ. โคปิปาสกชาติกา

[๑๔๔๕] น หิ อญฺโญญฺญจิตฺตานํ[๑] อิตฺถีนํ ปุริสาน วา
นานาวิกตฺวา[๒] สํสคฺคํ ตาทิสมฺปิ น วิสฺสเส.[๓]

[๑๔๔๖] อนริยกมฺมอุกฺกนฺตํ[๔] อตฺเถตํ[๕] สพฺพฆาตินํ
นิสิตัว ปฏิจฺฉนฺนํ ตาทิสมฺปิ น วิสฺสเส.

[๑๔๔๗] มิตฺตวเสนิเธกจฺเจ[๖] สาขลฺเยน อเจตสา
วิวิเธหิ อุปายนฺติ ตาทิสมฺปิ น วิสฺสเส.[๗]

[๑๔๔๘] อามิสํ วา ธนํ วาปิ ยตฺถ ปสฺสติ ตาทิโส
ทุพฺภึ กโรติ ทุมฺเมโธ ตญฺจ หนฺตฺวาน คจฺฉติ.

[๑๔๔๙] มิตฺตรูเปน พหโว ฉนฺนา เสวนฺติ สตฺตโว
ชเห กาปุริเส เหเต กุกฺกุโฏ วิย เสนกํ.

[๑๔๖๐] โย จ อุปฺปติตํ อตฺถํ ขิปฺปเมว น พุชฺฌติ[๘]
อมิตฺตวสมเนฺวติ ปจฺฉา ว[๙] อนุตปฺปติ.

[๑๔๖๑] โย จ อุปฺปติตํ อตฺถํ ขิปฺปเมว นิโพธติ
มุจฺจเต สตฺตุสมฺพาธา กุกฺกุโฏ วิย เสนกา.

[๑๔๖๒] ตํ ตาทิสํ กูฏมิโวฑฺฑิตํ วเน
อธมฺมิกํ นิจฺจวิธํสการินํ
อารา วิวชฺเชยฺย นโร วิจกฺขโณ
เสนํ ยถา กุกฺกุโฏ วสกานเนติ.

ทสมํ กุกฺกุฏชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. อญฺญญฺญจิตฺตานํ อิ. อญฺญสจิตฺตานํ [๒] อิ. นานา ว กตฺวา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. จ นาสฺมเส [๔] ฉ.,เท.,อิ. อนริยกมฺมโมกฺกนฺตํ
[๕] ฉ.,เท. อเถตํ [๖] ฉ.,เท.,อิ. มิตฺตรูเป นิเธกจฺเจ, "มิตฺตรูเป อิเธกจฺเจติปิ ปาโจ.
[๗] ฉ.,เท.,อิ. จ นาสฺมเส. เอวมุปริปิ. [๘] ฉ.,เท.,อิ. น ขปฺปมนุพุชฺฌติ
[๙] ฉ.,เท.,อิ. จ

๑๑. มฏฺฐกุณฺฑลิชาตกํ (๔๔๕)

[๑๔๖๓] “อลงฺกโต มฏฺฐกุณฺฑลี
มาลธารี[๑] หริจนฺทนุสฺสโท
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทสิ
วนมชฺเฌ กึ ทุกฺขิโต ตุวํ.

[๑๔๖๔] โสวณฺณมโย ปภสฺสโร
อุปฺปนฺโน รถปญฺชโร มม
ตสฺส จกฺกยุคํ น วินฺทามิ
เตน ทุกฺเขน ชหามิ ชีวิตํ.

[๑๔๖๕] โสวณฺณมยํ มณิมยํ
โลหมยํ อถ รูปิยมยํ[๒]
ปาวท รถํ กริสฺสามิ เต
จกฺกยุคํ ปฏิลาภยามิ[๓] ตํ.

[๑๔๖๖] อถ[๔] มาณโว ตสฺส ปาวทิ
จนฺทิมสุริยา[๕] อุภยตฺถ[๖] ภาตโร
โสวณฺณมโย รโถ มม
เตน จกฺกยุเคน โสภติ.

[๑๔๖๗] พาโล โข ตฺวสิ มาณว
โย ตฺวํ ปตฺถยสิ[๗] อปตฺถยํ[๗]

---

[๑] สี.,อิ. มาลภารี
[๒] ฉ.,เท. รูปิยามยํ
[๓] ฉ.,เท. ปฏิปาทยามิ
[๔] ฉ.,เท. โส
[๕] ฉ.,เท. จนฺทสูริยา
[๖] ฉ.,เท. อุภเยตฺถ
[๗-๗] ฉ.,เท. ปตฺถยเส อปตฺถิยํ

มญฺญามิ ตุวं มริสฺสสิ
น หิ ตฺวं ลจฺฉสิ จนฺทสุริเย.

[๑๔๖๘] คมนาคมนมฺปิ ทิสฺสติ
วณฺณธาตุ อุภเยตฺถ วีถิโย
เปโต ปน เนว ทิสฺสติ
โก นุ โข กนฺทตํ พาลยตโร.

[๑๔๖๙] สจฺจํ โข วเทสิ มาณว
อหเมว กนฺทตํ พาลยตโร
จนฺทํ วิย ทารโก รุทํ
เปตํ กาลกตมภิปตฺถเย.[๑]

[๑๔๗๐] อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ ฆตสิตฺตว ปาวกํ
วารินา วิย โอสิญฺจิ[๒] สพฺพํ นิพฺพาปเย ทรํ.

[๑๔๗๑] อพฺพุหิ[๓] วต เม สลฺลํ ยมาสิ หทยสฺสิตํ
โย เม โสกปเรตสฺส ปุตฺตโสกํ อปานุทิ.

[๑๔๗๒] โสหํ อพฺพูพฺหสลฺลโลสฺมิ วีตโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน มาณวาติ.

เอกาทสมํ มฏฺฐกุณฺฑลิชาตกं.

๑๒. พิลารโกสิยชาตกं (๔๕๐)

[๑๔๗๓] "อปจนฺตาปิ อิจฺฉนฺติ[๔] สนฺโต ลทฺธาน โภชนํ
กิเมว ตฺวं ปจมาโน ยํ น ทชฺชา น ตํ สมํ.

---

[๑] ฉ.,เท. กาลกตาภิปตฺถเย
[๒] ฉ.,เท. โอสิญฺจ, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท. อพฺพหี อิ. อพฺพหิ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ทิจฺฉนฺติ

[๑๔๗๔] มจฺเฉรา จ ปมาทา จ เอวํ ทานํ น ทิยฺยติ
ปุญฺญํ อากงฺขมาเนน เทยฺยํ โหติ วิชานตา.

[๑๔๗๕] ยสฺเสว ภีโต น ททาติ มจฺฉรี ตเทวาททโต ภยํ
ชิฆจฺฉา จ ปิปาสา จ ยสฺส ภายติ มจฺฉรี
ตเมว พาลํ ผุสติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ.

[๑๔๗๖] ตสฺมา วิเนยฺย มจฺเฉรํ ทชฺชา ทานํ มลาภิภู
ปุญฺญ[๑] หิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหติ ปาณินํ.

[๑๔๗๗] ทุทททำ ททมานานำ ทุกฺกรำ กมฺมกุพฺพตำ
อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ สตำ ธมฺโม ทุรนฺนโย.

[๑๔๗๘] ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ[๒] นานา โหติ อิโต คติ
อสนฺโต นิรยำ ยนฺติ สนฺโต สคฺคปรายนา.

[๑๔๗๙] อปฺปมฺเปเก[๓] ปเวจฺฉนฺติ พหุนาเก[๔] น ทิจฺฉเร
อปฺปสฺมา ทกฺขิณา ทินฺนา สหสฺเสน สมำ มิตา.

[๑๔๘๐] ธมฺมญฺจเร โยปิ สมุจฺฉกำ[๕] จเร
ทารญฺจ โปสำ ททมปฺปกสฺมึ[๖]
สตสหสฺสานำ สหสฺสยาคินำ
กลมฺปิ นาคฺฆนฺติ ตถาวิธสฺส เต.

[๑๔๘๑] เกเนส ยญฺโญ วิปุโล มหคฺฆโต
สเมน ทินฺนสฺส อนคฺฆเมติ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปุญฺญานิ
[๒] ฉ.,เท. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อปฺปสเมเก
[๔] ฉ.,เท. พหุเมเก
[๕] ฉ.,เท.,อิ. สมุญฺฉกำ
[๖] อิ. ฯเปฯ อปฺปกสฺมิปิ

กถํ [๑] สหสฺสานํ สหสฺสยาคินํ
กลมฺปิ นาคฺฆนฺติ ตถาวิธสฺส เต.

[๑๔๘๒] ททนฺติ เหเก วิสเม นิวิฏฺจา
ฆตฺวา[๒] วธิตฺวา อถ โสจยิตฺวา
สา ทกฺขิณา อสฺสุมุขา สทณฺฑา
สเมน ทินฺนสฺส น อคฺฆเมติ
เอวํ [๑] สหสฺสานํ สหสฺสยาคินํ
กลมฺปิ นาคฺฆนฺติ ตถาวิธสฺส เตติ.

ทฺวาทสมํ พิลารโกสิยชาตกํ.

๑๓. จกฺกวากชาตกํ (๔๕๑)

[๑๔๘๓] "วณฺณวา อภิรูโปสิ ฆโน สญฺชาตโรหิโต
จกฺกวาก สุรูโปสิ วิปฺปสนฺนมุขินฺทฺริโย.

[๑๔๘๔] ปาฏีนํ[๓] ปาวุสํ มจฺฉํ พลชฺชํ[๔] มุญฺชโรหิตํ
คงฺคาตีเร[๕] นิสินฺโนสิ[๕] เอวํ ภุญฺชสิ โภชนํ.

[๑๔๘๕] น วาหเมตํ ภุญฺชามิ ชงฺคลานูทกานิ วา
อญฺญตฺร เสวาลปณกา อญฺญํ[๖] เม สมฺม โภชนํ.

[๑๔๘๖] น วาหเมตํ สทฺทหามิ จกฺกวากสฺส โภชนํ
อหมฺปิ สมฺม ภุญฺชามิ คาเม โลณิกเตลิกํ

---

[๑] ฉ.,เท. สตํ
[๒] สี.,อิ. ฌตฺวา ฉ.,เท. เฉตฺวา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปาจีนํ
[๔] ฉ.,เท. พลชฺชํ อิ. วาลชฺชํ
[๕-๕] ฉ.,เท. คงฺคาย ตีเร นิสินฺโนสิ อิ. คงฺคาตีเรสุ นิสินฺโน
[๖] สี.,ฉ.,เท. เอตํ

[๑๔๘๗] มนุสฺเสสุ กตํ ภตฺตํ สุจิมํสูปเสจนํ
น จ เม ตาทิโส วณฺโณ จกฺกวาก ยถา ตุวํ.

[๑๔๘๘] สมฺปสฺสํ อตฺตนิ เวรํ หึสาย[๑] มานุสึ ปชํ
อุตฺรโสฺต ฆสสี ภีโต เตน วณฺโณ ตเวทิโส.

[๑๔๘๙] สพฺพโลกวิรุทฺโธสิ ธงฺก ปาเปน กมฺมุนา[๒]
ลทฺโธ ปิณฺโฑ น ปีเณติ เตน วณฺโณ ตเวทิโส.

[๑๔๙๐] อหมฺปิ สมฺม ภุญฺชามิ อหึสํ สพฺพปาณินํ
อปฺโปสฺสุกฺโก นิราสงฺโก[๓] อโสโก อกุโตภโย.

[๑๔๙๑] โส กรสฺสุ อานุภาวํ วีติวตฺตสฺสุ สีลิยํ
อหึสาย จรํ[๔] โลเก ปิโย โหหิสิ มมฺมิว.

[๑๔๙๒] โย น หนฺติ น ฆาเตติ น ชินาติ น ชาปเย
เมตฺตํ โส สพฺพภูเตสุ เวรํ ตสฺส น เกนจีติ.

เตรสมํ จกฺกวากชาตกํ.

๑๔. ภูริปญฺหาชาตกํ[๕] (๔๕๒)

[๑๔๙๓] "สจฺจํ กิร ตุวมฺปิ[๖] ภูริปญฺญ
ยา ตาทิสี สิรี ธิติ มติ จ
น ตายเต ภาววสูปนีตํ
โย ยวกํ ภุญฺชสิ อปฺปสูปี.

---

[๑] ฉ.,เท. หึสยํ
[๒] อิ. กมฺมนา
[๓] ฉ.,เท. นิราสงฺกี
[๔] ฉ.,เท.,อิ. จร
[๕] ฉ.,เท. ภูริปญฺญชาตก
[๖] ฉ.,เท. ตฺวํ อปิ

[๑๔๙๔] สุขํ ทุกฺเขน ปริปาจยนฺโต
กาลากาลํ วิจินํ ฉนฺทฉนฺโน
อตฺถสฺส ทฺวารานิ อปาปุรนฺโต[๑]
เตนาหํ ตุสฺสามิ ยโวทเนน.

[๑๔๙๕] กาลญฺจ ญตฺวา อภิชีหนาย
มนฺเตหิ อตฺถํ ปริปาจยิตฺวา
วิชมฺภิสํ สีหวิชมฺภิตานิ
ตายิทฺธิยา ทกฺขสิ มํ ปุนาปิ.

[๑๔๙๖] สุขีปิ เหเก น กโรนฺติ ปาปึ
อวณฺณสํสคฺคภยา ปุเนเก
ปหูสมาโน วิปุลตฺถจินฺตี
กึการณา เม น กโรสิ ทุกฺขํ.

[๑๔๙๗] น ปณฺฑิตา อตฺตสุขสฺส เหตุ
ปาปานิ กมฺมานิ สมาจรนฺติ
ทุกฺเขน ผุฏฺฐา ขลิตาปิ สนฺตา
ฉนฺทา จ โทสา น ชหนฺติ ธมฺมํ.

[๑๔๙๘] เยน เกนจิ วณฺเณน มุทุนา ทารุเณน วา
อุทฺธเร ทีนมตฺตานํ ปจฺฉา ธมฺมํ สมาจเร.

[๑๔๙๙] ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย นิสีเทยฺย สเยยฺย วา
น ตสฺส สาขํ ภญฺเชยฺย มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโก.

[๑๕๐๐] ยสฺสาปิ[๒] ธมฺมํ ปุริโส[๓] วิชญฺญา
เย จสฺส กงฺขํ วินยนฺติ สนฺโต

---

[๑] ฉ.,เท. อวาปุรนฺโต　[๒] สี.,อิ. ยสฺส หิ　[๓] สี. มนุโช

ตำ หิสฺส ทีปญฺจ ปรายนญฺจ
น เตน เมตฺตึ ชิรเยถ[๑] ปณฺโฑ.

[๑๔๐๑] อลโส คิหี กามโภคี น สาธุ
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ
ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี
โย ปณฺฑิโต โกธโน ตำ น สาธุ.

[๑๔๐๒] นิสมฺม ขตฺติโย กยิรา นานิสมฺม ทิสมฺปติ
นิสมฺมการิโน ราช ยโส กิตฺตี[๒] จ วฑฺฒตีติ.

จุทฺทสมำ ภูริปญฺหาชาตกำ.

๑๕. มหามงฺคลชาตกำ (๔๕๓)

[๑๔๐๓] "กึสุ นโร ชปฺปมธิจฺจ กาเล
กำ วา วิชฺชำ กตมำ วา สุตานำ
โส มจฺโจ อสฺมึ จ ปรมฺหิ โลเก
กถำกโร โสตฺถาเนน คุตฺโต.

[๑๔๐๔] ยสฺส เทวา ปิตโร จ สพฺเพ
สิรึสปา[๓] สพฺพภูตานิ จาปิ
เมตฺตาย นิจฺจำ อปจิตานิ โหนฺติ
ภูเตสุ เว โสตฺถานำ ตทาหุ.

[๑๔๐๕] โย สพฺพโลกสฺส นิวาตวุตฺติ
อิตฺถีปุมานำ สหทารกานำ

---

[๑] ฉ.,เท. ชรเยถ
[๒] ฉ.,เท. กิตฺติ
[๓] ฉ.,เท. สรีสปา

ขนฺตา ทุรุตฺตานํ อปฺปฏิกูลวาที
อธิวาสนํ โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๕๐๖] โย นาวชานาติ สหายมิตฺเต[๑]
สิปฺเปน กุลฺยาภิ ธเนน ชจฺจา
รุจิปญฺโญ อตฺถกาเล[๒] มตีตา[๓]
สหาเยสุ เว โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๕๐๗] มิตฺตานิ เว ยสฺส ภวนฺติ สนฺโต
สํวิสฺสตฺถา อวิสังวาทกสฺส
น มิตฺตทุพฺภี สังวิภาคี ธเนน
มิตฺเตสุ เว โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๕๐๘] ยสฺส ภริยา ตุลฺยวยา สมคฺคา
อนุพฺพตา ธมฺมกามา ปชาตา
โกลินิยา สีลวตี ปติพฺพตา
ทาเรสุ เว โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๕๐๙] ยสฺส ราชา ภูตปตี ยสสฺสี
ชานาติ โสเจยฺย[๔] ปรกฺกมญฺจ
อเทฺวชฺฌตา สุหทยํ มมนฺติ
ราชูสุ เว โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๕๑๐] อนฺนญฺจ ปานญฺจ ททาติ สทฺโธ
มาลญฺจ คนฺธญฺจ วิเลปนญฺจ

---

[๑] สี.,อิ. สหายมตฺเต
[๒] "อตฺถทสฺสีติปิ ปาโฐ.
[๓] สี.,อิ. มุตีมา
[๔] ฉ.,เท. โสเจยฺยํ

ปสนฺนจิตฺโต อนุโมทมาโน
สคฺเคสุ เว โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๔๑๑] ยมริยธมฺเมน ปุนนฺติ วทฺธา[๑]
อาราธิตา สมจริยาย สนฺโต
พหุสฺสุตา อิสโย สีลวนฺโต
อรหนฺตมชฺเฌ โสตฺถานํ ตทาหุ.

[๑๔๑๒] เอตานิ โข โสตฺถานานิ โลเก
วิญฺญูปสตฺถานิ สุขุทฺรยานิ[๒]
ตานีธ เสเวถ นโร สปญฺโญ
น หิ มงฺคเล กิญฺจินมตฺถิ[๓] สจฺจนฺติ.

ปณฺณรสมํ มหามงฺคลชาตกํ.

๑๖. ฆตปณฺฑิตชาตกํ (๔๕๔)

[๑๔๑๓] "อุฏฺเจหิ กณฺห กึ เสสิ โก อตฺโถ สุปเนน เต
โยปิ ตุยฺหํ[๔] สโก ภาตา หทยํ จกฺขุทกฺขิณํ[๕]
ตสฺส วาตา พลิยฺยนฺติ ฆโต ชปฺปติ เกสว.

[๑๔๑๔] ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา โรหิเณยฺยสฺส เกสโว
ตรมานรูโป วุฏฺฐาสิ ภาตุโสเกน อฏฺฏิโต.

[๑๔๑๕] กินฺนุ อุมฺมตฺตรูโปว เกวลํ ทฺวารกํ อิมํ
สโส สโสติ ลปสิ โก นุ เต สสมาหริ.

---

[๑] ฉ.,เท. วุทฺธา
[๒] อิ. สุขินฺทฺริยานิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กิญฺจนมตฺถิ
[๔] อิ. ตายํ
[๕] ฉ.,เท. จกฺขุ จ ทกฺขิณํ อิ. จกฺขุ์ ว ทกฺขิณํ

[๑๕๑๖] โสวณฺณมยํ มณิมยํ (โลหมยํ) อถ[๑] วา รูปิยมยํ[๑]
สงฺขสิลาปวาฬมยํ การยิสฺสามิ เต สสฺ.

[๑๕๑๗] สนฺติ อญฺเญปิ สสกา อรญฺเญ วนโคจรา
เตปิ เต อานยิสฺสามิ กีทิสํ สสมิจฺฉสิ.

[๑๕๑๘] น วาหเมเต[๒] อิจฺฉามิ เย สสา ปจฺวีสิตา
จนฺทโต สสมิจฺฉามิ ตมฺเม โอหร เกสว.

[๑๕๑๙] โส นูน มธุรํ ญาติ ชีวิตํ วิชหิสฺสสิ
อปตฺถยํ[๓] โย ปตฺถยสิ จนฺทโต สสมิจฺฉสิ.

[๑๕๒๐] เอวญฺเจ กณฺห ชานาสิ ยทญฺญมนุสาสสิ
กสฺมา ปุเร มตํ ปุตฺตํ อชฺชาปิ อนุโสจสิ.

[๑๕๒๑] ยํ น ลพฺภา มนุสฺเสน อมนุสฺเสน วา ปุน
ชาโต เม มา มรี ปุตฺโต กุโต ลพฺภา อลพฺภิยํ.

[๑๕๒๒] น มนฺตา มูลเภสชฺชา โอสเธหิ ธเนน วา
สกฺกา อานยิตุ กณฺห ยํ เปตมนุโสจสิ.

[๑๕๒๓] ยสฺส เอตาทิสา อสฺสุ อมจฺจา ปุริสปณฺฑิตา
ยถา นิชฺฌาปเย อชฺช ฆโต ปุริสปณฺฑิโต.

[๑๕๒๔] อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ ฆตสิตฺตำว ปาวกำ
วารินา วิย โอสิญฺจิ[๔] สพฺพำ นิพฺพาปเย ทรำ.

[๑๕๒๕] อพฺพุหิ[๕] วต เม สลฺลํ ยมาสิ หทยสฺสิตำ
โย เม โสกปเรตสฺส ปุตฺตโสกำ อปานุทิ.

[๑-๑] ฉ.,เท. โลหมยํ อถ รูปิยามยํ
[๒] สี.,อิ. วาหเมตำ ฉ.,เท. น จาหเมเต
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อปตฺถิยํ
[๔] ฉ.,เท. โอสิญฺจำ
[๕] ฉ.,เท. อพฺพหี อิ. อพฺพหิ

[๑๔๒๖] โสหํ อพฺพูพฺหสลฺโลสฺมิ วีตโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน มาณว.

[๑๔๒๗] เอวํ กโรนฺติ สปฺปญฺญา เย โหนฺติ อนุกมฺปกา
นิวตฺตยนฺต[๑] โสกมฺหา ฆโต เชฏฺฐจฺว ภาตรนฺติ.

โสพสมํ ฆตปณฺฑิตชาตกํ.

ทสกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

ทพฺภกณฺหธนญฺชยสงฺขวโร
ราชสตฺตาหสสาข[๒] ตกฺกลินา
ธมฺมํ กุกฺกุฏกุณฺฑลิ โภชนทา
จกฺกวากสุภูริสโสตฺถิ ฆโตติ.

---

[๑] อิ. วินิวตฺตยนฺติ

[๒] ฉ.,เท. รช สตฺตห กสฺส จ

๑๑. เอกาทสกนิปาโต[๑]

๑. มาตุโปสกชาตกं (๔๕๕)

[๑๕๒๘] "ตสฺส นาคสฺส วิปฺปวาเสน
วิรูฬฺหา สลฺลกิโย[๒] จ กุฏฺชา[๒]
กุรุวินฺทกรวรา[๓] ภิสสามา จ[๓]
นิวาเต ปุปฺผิตา จ กณฺณิการา.[๔]

[๑๕๒๙] โกจิเทว สุวณฺณกายุรา
นาคราชํ ภรนฺติ ปิณฺเฑน
ยตฺถ ราชา ราชกุมาโร วา
กวจมภิเหสฺสติ อสมฺภิโต.[๕]

[๑๕๓๐] คณฺหาหิ นาค กพลํ มา นาค กิสโก ภว
พหูนิ ราชกิจฺจานิ ตานิ[๖] นาค กริสฺสสิ.

[๑๕๓๑] สา นูน สา กปณิกา[๗] อนฺธา อปริณายิกา[๘]
ขาณุํ ปาเทน ฆฏฺเฏติ คีรึ จณฺโฑรณึ ปติ.

[๑๕๓๒] กานุ เต สา มหานาค อนฺธา อปริณายิกา
ขาณุํ ปาเทน ฆฏฺเฏติ คีรึ จณฺโฑรณึ ปติ.

[๑๕๓๓] มาตา เม สา มหาราช อนฺธา อปริณายิกา
ขาณุํ ปาเทน ฆฏฺเฏติ คีรึ จณฺโฑรณึ ปติ.

---

[๑] สฺยา. เอกาทสนิปาตชาตกं
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. สลฺลกี จ กุฏฺชา จ
[๓-๓] ฉ.,เท. กุรุวินฺทกรวีรา ติสสามา จ อิ. กุรุอินฺทจรวีรา ฯเปฯ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. กณิการา
[๕] ฉ.,เท. อฉมฺภิโต อิ. อสมฺภีโต
[๖] สี.,อิ. ยานิ
[๗] อิ. กปณิยา
[๘] ฉ.,เท.,อิ. อปริณายิกา, เอวมุปริปิ.

[๑๔๓๔] มุญฺจเถตำ มหานาคำ โยยำ ภรติ มาตรำ
สเมตุ มาตรา นาโค สห สพฺเพหิ ญาติภิ.

[๑๔๓๕] มุตฺโตว[๑] พนฺธนา นาโค กาสิราเชน[๒] เปสิโต[๒]
มุหุตฺตำ อสฺสสิตฺวาน[๓] อคมา เยน ปพฺพโต.

[๑๔๓๖] ตโต โส นิลินำ[๔] คนฺตฺวา สีตำ กุญฺชรเสวิตำ
โสณฺฑาย อุทกมาหิตฺวา[๕] มาตรำ อภิสิญฺจถ.

[๑๔๓๗] โกยำ อนริโย เทโว อกาเลน[๖] ปวสฺสติ[๖]
คโต เม อตฺรโช ปุตฺโต โย มยฺหำ ปริจารโก.

[๑๔๓๘] อุฏฺเจหิ อมฺม กึ เสสิ อาคโต ตฺยาหมตฺรโช
มุตฺโตมฺหิ กาสิราเชน เวเทเหน ยสสฺสินา.

[๑๔๓๙] จิรำ ชีวตุ โส ราชา กาสีนำ รฏฺฐวฑฺฒโน
โย เม ปุตฺตำ ปโมเจสิ สทา วุฑฺฒาปจายิกนฺติ.

ปธมำ มาตุโปสกชาตกำ.

๒. ชุณฺหชาตกำ (๔๕๖)

[๑๔๔๐] “สุโณหิ มยฺหำ วจนำ ชนินฺท
อตฺเถน ชุณฺหมฺหิ อิธานุปตฺโต
น พฺราหฺมเณ อทฺธิเก ติฏฺฐมาเน
คนฺตพฺพมาหุ ทฺวิปทานเสฏฺฐ.[๗]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มุตฺโต จ [๒-๒] ฉ.,เท. มุตฺตมาทาย กุญฺชโร อิ. มุตฺโตมาทาโต กุญฺชโร
[๓] สี. วิสฺสมิตฺวาน ฉ.,เท. อสฺสาสฺยิตฺวา [๔] สี. นลินึ ฉ.,เท.,อิ. นพินึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อุทกมาหตฺวา [๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. อกาเลนปิ วสฺสติ อิ. กาเลนติวสฺสติ
[๗] ฉ.,เท. ทฺวิปทินฺทเสฏฺฐ อิ. ทิปทานเสฏฺฐ

[๑๕๔๑] สุโณมิ ติฏฺฐามิ วเทหิ พฺรหฺเม
เยนาปิ[๑] อตฺเถน อิธานุปตฺโต
กึ วา ตฺวมตฺถํ มยิ ปตฺถยาโน
อิธาคมา[๒] พฺรหฺเม ตทิงฺฆ พฺรูหิ.

[๑๕๔๒] ททามิ เม คามวรานิ ปญฺจ
ทาสีสตํ สตฺต ควสตานิ
ปโรสหสฺสญฺจ สุวณฺณนิกฺเข
ภริยา จ เม สาทิสี เทฺว ททามิ.

[๑๕๔๓] ตโป นุ เต พฺราหฺมณ ภึสรูโป
มนฺตา นุ เต พฺราหฺมณ จิตฺตรูปา
ยกฺขา นุ[๓] เต อสฺสวา สนฺติ เกจิ
อตฺถํ วา เม อภิชานาสิ กตฺตุํ.

[๑๕๔๔] น เม ตโป อตฺถิ น จาปิ มนฺตา
ยกฺขาปิ[๔] เม อสฺสวา นตฺถิ เกจิ
อตฺถมฺปิ เต นาภิชานามิ กตฺตุํ
ปุพฺเพว[๕] โข[๕] สงฺคติมตฺตมาสิ.

[๑๕๔๕] ปญฺหํ อิมํ[๖] ทสฺสนํ ชานโต เม
น ตาภิชานามิ อิโต ปุรตฺถา
อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิโต เอตมตฺถํ
กทา กุหึ วา อหุ สงฺคโม โน.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เยนาสิ
[๒] อิ. อิธาคโม
[๓] สี.,อิ. ยกฺขาว
[๔] อิ. ยกฺขา จ
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. ปุพฺเพ จ โข
[๖] อิ. อิมํ

[๑๔๔๖] คนฺธารราชสฺส ปุรมฺหิ รมฺเม
อวสิมฺหเส ตกฺกสิลาย เทว
ตตฺถนฺธการมฺหิ ติมิสฺสกายं[๑]
อโสน อสฺสํ สมฆฏฺฏยิมฺหา.

[๑๔๔๗] เต ตตฺถ จตฺวาน อุโภ ชนินฺท
สาราณิยํ วีติสาริมฺห[๒] ตตฺถ
สาเยว โน สงฺคติมตฺตมาสิ
ตโต น ปจฺฉา น ปุเร กทาจิ.[๓]

[๑๔๔๘] ยทา กทาจิ มนุเชสุ พฺรหฺเม
สมาคโม สปฺปุริเสน โหติ
น ปณฺฑิตา สงฺคติสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปิ วินาสยนฺติ.

[๑๔๔๙] พาลา จ[๔] โข สงฺคติสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปิ วินาสยนฺติ
พหุปิ พาเลสุ กตํ วินสฺสติ
ตถาหิ พาลา อกตญฺญุรูปา.

[๑๔๕๐] ธีรา จ โข สงฺคติสนฺถวานิ
ปุพฺเพ กตํ วาปิ น นาสยนฺติ
อปฺปมฺปิ ธีเรสุ กตํ น นสฺสติ
ตถาหิ ธีรา สุกตญฺญุรูปา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ติมีสิกายํ
[๒] ฉ.,เท. วีติสารยิมฺห
[๓] ฉ.,เท. อโหสิ
[๔] ฉ.,เท. พาลา ว

[๑๔๕๑] ททามิ เต คามวรานิ ปญฺจ
ทาสีสตํ สตฺต ควสตานิ
ปโรสหสฺสญฺจ สุวณฺณนิกฺเข
ภริยา จ เต สาทิสี เทฺว ททามิ.

[๑๔๕๒] เอวํ สตํ โหติ สเมจฺจ ราช
นกฺขตฺตราชาริว ตารกานํ
อาปูรตี กาสิปตี ยถา อหํ[๑]
ตยา หิ[๒] เม สงฺคโม อชฺช ลทฺโธติ.

ทุติยํ ชุณฺหชาตกํ.

๓. ธมฺมเทวปุตฺตชาตกํ[๓] (๔๕๗)

[๑๔๕๓] "ยโสกโร ปุญฺญกโรหมสฺมิ
สทตฺถุโต[๔] สมณพฺราหฺมณานํ
มคฺคารโห เทวมนุสฺสปูชิโต
ธมฺโม อหํ เทหิ อธมฺม มคฺคํ.

[๑๔๕๔] อธมฺมยานํ ทพฺหมารุหิตฺวา
อสนฺตสนฺโต พลวาหมสฺมิ
ส กิสฺส เหตุมฺหิ ตวชฺช ทชฺชํ
มคฺคํ อหํ ธมฺม อทินฺนปุพฺพํ.

[๑๔๕๕] ธมฺโม หเว ปาตุรโหสิ ปุพฺเพ
ปจฺฉา อธมฺโม อุทปาทิ โลเก

---

[๑] ฉ.,เท. ตถาหํ
[๒] ฉ.,เท. ตฺยาปิ
[๓] สี.,อิ. ธมฺมชาตกํ
[๔] ฉ.,เท. สทาตฺถุโต

เชฏฺโ จ เสฏฺโ จ สนนฺตโน จ
อุยฺยาหิ เชฏฺจสฺส กนิฏฺจ มคฺคา.

[๑๔๕๖] น ยาจนาย นปิ ปาฏิรูปา
น อรหตฺตา[๑] เตหํ ทเทยฺย[๒] มคฺคํ
ยุทฺธญฺจ โน โหตุ อุภินฺนมชฺช
ยุทฺธสฺมิ โย ชิสฺสติ[๓] ตสฺส มคฺโค.

[๑๔๕๗] สพฺพา ทิสา อนุวิสฺสโฏหมสฺมิ
มหพฺพโล อมิตยโส อตุลฺโย[๔]
คุเณหิ สพฺเพหิ อุเปตรูโป
ธมฺโม อธมฺม ตฺวํ กถํ วิเชสฺสสิ.

[๑๔๕๘] โลเหน เว หญฺญติ ชาตรูปี
น ชาตรูเปน หนนฺติ โลหํ
สเจ อธมฺโม หญฺญติ[๕] ธมฺมมชฺช
อโย สุวณฺณํ วิย ทสฺสเนยฺยํ.

[๑๔๕๙] สเจ ตุวํ ยุทฺธพโล อธมฺม[๖]
น ตุยฺห วุฑฺฒา จ ครู จ อตฺถิ
มคฺคญฺจ เต ทมฺมิ ปิยาปฺปิเยน
วาจาทุรุตฺตานิปิ เต ขมามิ.

[๑๔๖๐] อิทญฺจ สุตฺวา วจนํ อธมฺโม
อวสิโร ปติโต อุทฺธปาโท

---

[๑] สี.,อิ. อรหติ โว ฉ.,เท. อรหตา
[๒] ฉ. ทเทยฺยํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. เชสฺสติ
[๔] อิ. อตุลฺโล
[๕] ฉ.,เท.,อิ. หญฺฉติ
[๖] สี. ยุทฺธพโลสิธมฺม อิ. ยุทฺธพโลสธมฺม

ยุทฺธตฺถิโกเว[๑] น ลภามิ ยุทฺธํ
เอตฺตาวตา โหติ หโต อธมฺโม.

[๑๕๖๑] ขนฺตีพโล ยุทฺธพลํ วิเชตฺวา
หนฺตฺวา อธมฺมํ นิหนิตฺว ภูมฺยา
ปายาสิ จิตฺโต[๒] อภิรุยฺห สนฺทนํ
มคฺเคเนว อติพโล สจฺจนิกฺกโม.

[๑๕๖๒] มาตา ปิตา สมณพฺราหฺมณา จ
อสมฺมานิตา ยสฺส สเก อคาเร
อิเธว นิกฺขิปฺป สรีรเทหํ
กายสฺส เภทา นิรยํ วชนฺติ เต[๓]
ยถา อธมฺโม ปติโต อวํสิโร.

[๑๕๖๓] มาตา ปิตา สมณพฺราหฺมณา จ
สุสมฺมานิตา ยสฺส สเก อคาเร
อิเธว นิกฺขิปฺป สรีรเทหํ
กายสฺส เภทา สุคตึ วชนฺติ เต[๓]
ยถาปิ ธมฺโม อภิรุยฺห สนฺทนนฺติ.

ตติยं ธมฺมเทวปุตฺตชาตกं.

๔. อุทยชาตกं (๔๕๘)

[๑๕๖๔] “เอกา นิสินฺนา สุจิ สณฺฐตูรุ[๔]
ปาสาทมารุยฺห อนินฺทิตงฺคี

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ยุทฺธตฺถิโก เจ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. วิตฺโต
[๓] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สณฺฐตูรู

ยาจามิ ตํ กินฺนรเนตฺตจกฺขุ
อิเมกรตฺตึ อุภโย วเสม.

[๑๕๖๕] โอกิณฺณนฺตรปริกฺขํ ทพฺภมฏฺฏาลโกฏฺฏกํ
รกฺขิตํ ขคฺคหตฺเถหิ ทุปฺปเวสมิทํ ปุรํ.

[๑๕๖๖] ทหรสฺส ยุวิโน จาปิ อาคโม จ น วิชฺชติ
อถ เกน นุ วณฺเณน สงฺคมํ อิจฺฉเส มยา.

[๑๕๖๗] ยกฺโขหมสฺมิ กลฺยาณิ อาคโตสฺมิ ตวนฺติเก[๑]
ตฺวํ มํ นนฺทสฺสุ[๒] ภทฺทนฺเต ปุณฺณกํสํ ททามิ เต.

[๑๕๖๘] เทวึ เว[๓] ยกฺขึ อถวา มนุสฺสึ
น ปตฺถเย อุทยมติจฺจ อญฺญึ
คจฺเฉว ตฺวํ ยกฺข มหานุภาว
มา จสฺสุ คนฺตฺวา ปุนราวชิตฺถ.

[๑๕๖๙] ยา สา รตี อุตฺตมา กามโภคินึ
ยเหตุ สตฺตา วิสมํ จรนฺติ
มา ตํ รตึ ชียิ ตฺวํ สุจิมฺหิ เต
ททามิ เต รูปิยกํสปูรํ.

[๑๕๗๐] นารึ นโร นิชฺฌปยึ ธเนน
อุกฺกสตี ยตฺถ กโรติ ฉนฺนึ[๔]
วิปจฺจนีโก ตว เทวธมฺโม
ปจฺจกฺขโต โถกตเรน เอสิ.

---

[๑] สี. ตวนฺติกํ อิ. ตมนฺติกํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. นนฺทย
[๓] ฉ.,เท. ว
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ฉนฺทึ

[๑๕๗๑] อายุ[๑] จ วณฺโณ จ[๑] มนุสฺสโลเก
นิหิยฺยติ[๒] มนุชานํ สุคตฺเต
เตเนว วณฺเณน ธนมฺปิ ตุยฺหํ
นิหิยฺยติ[๒] ชิณฺณตราสิ อชฺช.

[๑๕๗๒] เอวํ เม เปกฺขมานสฺส ราชปุตฺติ ยสสฺสินี
หายเต[๓] วต เต วณฺโณ[๓] อโหรตฺตานมจฺจเย.

[๑๕๗๓] อิมินาว ตฺวํ วยสา ราชปุตฺติ สุเมธเส
พฺรหฺมจริยํ จเรยฺยาสิ ภิยฺโย วณฺณวตี สิยา.

[๑๕๗๔] เทวา น ชีรนฺติ ยถา มนุสฺสา
คตฺเตสุ เตสํ วลิโย น โหนฺติ
ปุจฺฉามิ ตํ ยกฺข มหานุภาวํ[๔]
กถนฺนุ[๕] เทวาน[๕] สรีรเทโห.

[๑๕๗๕] เทวา น ชีรนฺติ ยถา มนุสฺสา
คตฺเตสุ เตสํ วลิโย น โหนฺติ
สุเว สุเว ภิยฺยตโรว เตสํ
ทิพฺโพ จ วณฺโณ วิปุลา จ โภคา.

[๑๕๗๖] กึสูธ ภีตา ชนตา อเนกา
มคฺโค จ เนกายตนปฺปวุตฺโต
ปุจฺฉามิ ตํ ยกฺข มหานุภาว
กตฺถ[๖] จิโต ปรโลกํ น ภาเย.

[๑-๑] สี.,อิ. อายุ จ วณฺณ จ
[๒] ฉ.,เท. นิหียติ
[๓-๓] ฉ.,เท. หายเตว ตววณฺโณ อิ. หายเตว ตโตวณฺโณ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มหานุภาว
[๕-๕] อิ. กถ น เทวาน
[๖] ฉ.,เท.,อิ. กตฺถฏฺจิโต

[๑๕๗๗] วาจํ มนญฺจ ปณิธาย สมฺมา
กาเยน ปาปานิ อกุพฺพมาโน
พหุนฺนปานํ ฆรมาวสนฺโต
สทฺโธ มุทู สංวิภาคี วทญฺญู
สงฺคาหโก สขิโล สณฺหวาโจ
เอตฺถ[๑] จิโต ปรโลกํ น ภาเย.

[๑๕๗๘] อนุสาสสิ มํ ยกฺข ยถา มาตา ยถา ปิตา
อุพฺพารวณฺณ ปุจฺฉามิ โก นุ ตฺวมสิ สุพฺรหา.

[๑๕๗๙] อุทโยหมสฺมิ กลฺยาณิ สงฺกรตฺถายิธาคโต[๒]
อามนฺต โข ตํ คจฺฉามิ มุตฺโตสฺมิ ตว สงฺกรา.

[๑๕๘๐] สเจ โข ตฺวं อุทโยสิ สงฺกรตฺถายิธาคโต
อนุสาส มํ ราชปุตฺต ยถาสฺส ปุน สงฺคโม.

[๑๕๘๑] อติปตติ[๓] วโย ขโณ ตเถว
ฐานํ นตฺถิ ธุวं จวนฺติ สตฺตา
ปริชียติ[๔] อธุวं[๕] สรีรं
อุทเย มา ปมาท จรสฺสุ ธมฺมं.

[๑๕๘๒] กสิณา ปจวี ธนสฺส ปูรา
เอกสฺเสว สิยา อนญฺญเธยฺยา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เอตฺถฏฺจิโต
[๒] สี.,อิ. สงฺกรตฺถา อิธาคโต ฉ.,เท. สงฺกรตฺตา อิธาคโต, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,อิ. อธิปตติ [๔] ฉ.,เท.,อิ. ปริชิยฺยติ
[๕] ฉ.,เท. อทฺธุวं

ตं วาปิ ชหาติ[๑] อวีตราโค
อุทเย มา ปมาท จรสฺสุ ธมฺมํ.

[๑๕๘๓] มาตา[๒] ปิตา จ ภาตโร จ ภคินี
ภริยา สามิโก สธเนน โหติ[๒]
เต วาปิ[๓] ชหนฺติ อญฺญมญฺญํ
อุทเย มา ปมาท จรสฺสุ ธมฺมํ.

[๑๕๘๔] กาโย ปรโภชนนฺติ วิทิตฺวา[๔]
สํสาเร สุคตี[๕] จ ทุคฺคตี จ[๕]
อิตฺตรวาโสติ ชานิตฺวา[๖]
อุทเย มา ปมาท จรสฺสุ ธมฺมํ.

[๑๕๘๕] สาธุ ภาสติยํ[๗] ยกฺโข อปฺปํ มจฺจาน ชีวิตํ
กสิรญฺจ ปริตฺตญฺจ ตญฺจ ทุกฺเขน สํยุตํ
สาหํ เอกา ปพฺพชิสฺสามิ หิตฺวา กาสึ สุรุนฺธนนฺติ.

จตุตฺถํ อุทยชาตกं.

๕. ปานียชาตกं (๔๕๕)

[๑๕๘๖] "มิตฺโต มิตฺตสฺส ปานียํ อทินฺนํ ปริภุญฺชิสํ
เตน ปจฺฉา วิชิคุจฺฉิ ตं ปาปํ ปกตํ มยา
มา ปุน อกรํ ปาปํ ตสฺมา ปพฺพชิโต อหํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ตํ จาปิ ชหติ อิ. ตญฺจาปิ
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. มาตา จ ปิตา จ ภาตโร, ภริยา ยาปิ ธเนน โหติ กีตา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. เต จาปิ [๔] ฉ.,เท.,อิ. ญตฺวา [๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. สุคติญฺจ ทุคฺคติญฺจ
[๖] ฉ.,เท. ชานิยาน อิ. ชานิยา [๗] สี.,อิ. ภาสตยํ

[๑๔๘๗] ปรทารญฺจ ทิสฺวาน ฉนฺโท เม อุปปชฺชถ[๑]
เตน ปจฺฉา วิชิคุจฺฉึ ตำ ปาปำ ปกตำ มยา
มา ปุน อกรำ ปาปำ ตสฺมา ปพฺพชิโต อหำ.

[๑๔๘๘] ปิตรำ เม มหาราช โจรา อคฺคณฺหุ[๒] กานเน
เตสาหำ ปุจฺฉิโต ชานำ อญฺญถา นำ วิยากรึ.

[๑๔๘๙] เตน ปจฺฉา วิชิคุจฺฉึ ตำ ปาปำ ปกตำ มยา
มา ปุน อกรำ ปาปำ ตสฺมา ปพฺพชิโต อหำ.

[๑๔๙๐] ปาณาติปาตมกรุำ โสมยาเค อุปฏฺฐิเต
เตสาหำ สมนุญฺญาสึ เตน ปจฺฉา วิชิคุจฺฉึ.

[๑๔๙๑] ตำ ปาปำ ปกตำ มยา มา ปุน อกรำ ปาปำ
ตสฺมา ปพฺพชิโต อหำ.

[๑๔๙๒] สุราเมรยมฐุกา[๓] เย ชนา ปจฺจมาสุ โน
พหุนฺนำ[๔] เต อนตฺถาย มชฺชปานมกปฺปยุำ.

[๑๔๙๓] เตสาหำ สมนุญฺญาสึ เตน ปจฺฉา วิชิคุจฺฉึ
ตำ ปาปำ ปกตำ มยา มา ปุน อกรำ ปาปำ
ตสฺมา ปพฺพชิโต อหำ.

[๑๔๙๔] ธิรตฺถุสุ พหุกาเม[๕] ทุคฺคนฺเธ พหุกณฺฏเก
เย อหำ ปฏิเสวนฺโต นาลภึ ตาทิสำ สุขำ.

[๑๔๙๕] มหสฺสาทา สุขา กามา นตฺถิ กามา[๖] ปรำ สุขำ
เย กาเม ปฏิเสวนฺติ สคฺคนฺเต อุปปชฺชเร.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อุทปชฺชถ
[๒] ฉ.,เท. อคณฺหุ อิ. อคณฺหุำ
[๓] ฉ.,เท. สุราเมรยมาธุกา
[๔] ฉ.,เท. พหูนำ
[๕] ฉ.,เท. ธิรตฺถุ สุพหู กาเม
[๖] อิ. กามปรำ, เอวมุปริปิ.

[๑๕๙๖] อปฺปสฺสาทา ทุขา กามา นตฺถิ กามา ปรํ ทุกฺขํ
เย กาเม ปฏิเสวนฺติ นิรยนฺเต อุปปชฺชเร.

[๑๕๙๗] อสิ ยถา สุนิสิโต เนตฺติโสว[๑] สุปายิโก
สตฺตีว อุรสี ขิตฺตา กามา ทุกฺขตรา ตโต.

[๑๕๙๘] องฺคารานำว ชลิตำ กาสุ สาธิกโปริสำ
ผาลำว ทิวสนฺตตฺตำ กามา ทุกฺขตรา ตโต.

[๑๕๙๙] วิสำ ยถา หลาหลำ เตลำ ปกฺกุฏฺฐจิตำ[๒] ยถา
ตมฺพโลหำ วิลีนำว กามา ทุกฺขตรา ตโตติ.

ปญฺจมำ ปานียชาตกำ.

๖. ยุธญฺชยชาตกำ[๓] (๔๖๐)

[๑๖๐๐] "มิตฺตามจฺจปริพฺยุฬฺหำ อหำ วนฺเท รเถสภ
ปพฺพชิสฺสามหำ[๔] ราช[๔] ตำ เทโว อนุมญฺญตุ.

[๑๖๐๑] สเจ เต อูนำ กาเมหิ อหำ ปริปูรยามิ เต
โย ตำ หึสติ วาเรมิ มา ปพฺพชฺช[๕] ยุธญฺชย.[๕]

[๑๖๐๒] น มตฺถิ อูนำ กาเมหิ หึสนฺโต[๖] เม น วิชฺชติ
ทีปญฺจ กตฺตุมิจฺฉามิ ยำ ชรา นาภิกีรติ.

[๑๖๐๓] ปุตฺโต วา ปิตรำ ยาเจ ปิตา วา ปุตฺตโมรสำ
เนคโม[๗] ยาจเต[๗] ตาต มา[๘] ปพฺพชฺช ยุธญฺชย.[๘]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เนตฺถิโส ว [๒] สี.,อิ. อุกฺกฏฺฐิตำ
[๓] ฉ. ยุธญฺจยชาตกำ เท. ยุทฺธญฺจยชาตกำ อิ. ยุวญฺชยชาตกำ
[๔-๔] สี.,อิ. ปพฺพชิสฺสำ มหาราช [๕-๕] ฉ.,เท. ปพฺพช ยุธญฺจย อิ. ปพฺพชิ ยุวญฺชย, เอวมุปริปิ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. หึสิตา [๗-๗] ฉ.,เท. เนคโม ตำ ยาเจ
[๘-๘] ฉ.,เท. มา ปพฺพช ยุธญฺจย

[๑๖๐๔] มา มํ ตาต[๑] นิวาเรสิ ปพฺพชนฺตํ รเถสภ
มาหํ กาเมหิ สมฺมตฺโต ชราย วสมนฺวคู.

[๑๖๐๕] อหํ ตํ ตาต ยาจามิ อหํ ปุตฺต นิวารเย
จิรํ ตํ ทฏฺฐุมิจฺฉามิ มา ปพฺพชฺช ยุธญฺชย.

[๑๖๐๖] อุสฺสาโววฺ ติณคฺคมฺหิ สุริยสฺสุคฺคมนํ[๒] ปติ
เอวมายุ มนุสฺสานํ มา มํ อมฺม นิวารเย.

[๑๖๐๗] ตรมาโน[๓] อิมํ ยานํ อาโรเปตุ[๔] รเถสภ
มา เม มาตา ตรนฺตสฺส อนฺตรายกรา อหุ.

[๑๖๐๘] อภิธาวถ ภทฺทนฺเต สุญฺญํ เหสฺสติ รมฺมกํ
ยุธญฺชโย[๕] อนุญฺญาโต สพฺพทตฺเตน ราชินา.

[๑๖๐๙] โยหุ[๖] เสฏฺโฐ มนุสฺสานํ[๗] ยุวา กญฺจนสนฺนิโภ
โสยํ กุมาโร ปพฺพชิโต กาสายวสโน พลี.

[๑๖๑๐] อุโภ กุมารา ปพฺพชิตา ยุธญฺชโย ยุธิฏฺฐิโล
ปหาย มาตาปิตโร สงฺคํ เฉตฺวาน มจฺจุโนติ.

ฉฏฺฐํ ยุธญฺชยชาตกํ.

๗. ทสรถชาตกํ (๔๖๑)

[๑๖๑๑] "เอถ ลกฺขณสีตา จ อุโภ โอตรโถทกํ
เอวายํ ภรโต อาห ราชา ทสรโถ มโต.

---

[๑] ฉ.,เท. เทว
[๒] ฉ.,เท. สูริยุคฺคมนํ
[๓] สี.,อิ. ตรมานา
[๔] สี.,อิ. อาโรเปนฺตุ
[๕] อิ. ยุวญฺชโย
[๖] อิ. ยาหุ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. สหสฺสสฺส

[๑๖๑๒] เกน ราม ปภาเวน โสจิตพฺพํ น โสจสิ
ปิตรํ กาลกตํ สุตฺวา น ตํ ปสหเต ทุขฺ.

[๑๖๑๓] ยํ น สกฺกา นํ ปาเลตุ๑ โปเสน ลปตํ พหุ
ส กิสฺส วิญฺญู เมธาวี อตฺตานมุปตาปเย.

[๑๖๑๔] ทหรา จ หิ เย วุฑฺฒา๒ เย พาลา เย จ ปณฺฑิตา
อทฺธา เจว ทลิทฺทา จ สพฺเพ มจฺจุปรายนา.

[๑๖๑๕] ผลานมิว ปกฺกานํ นิจฺจํ ปตนโต ภยํ
เอวํ ชาตาน มจฺจานํ นิจฺจํ มรณโต ภยํ.

[๑๖๑๖] สายเมเก น ทิสฺสนฺติ ปาโต ทิฏฺจา พหู ชนา
ปาโต เอเก น ทิสฺสนฺติ สายํ ทิฏฺจา พหู ชนา.

[๑๖๑๗] ปริเทวยมาโน เจ กิญฺจิทตฺถํ อุทพฺพเห
สมฺมุฬฺโห หึสมตฺตานํ กยิรา ตํ วิจกฺขโณ.

[๑๖๑๘] กีโส วิวณฺโณ ภวติ หึสมตฺตานมตฺตโน
น เตน เปตา ปาเลนฺติ นิรตฺถา ปริเทวนา.

[๑๖๑๙] ยถา สรณมาทิตฺตํ วารินาว๓ นิพฺพาปเย๓
เอวมฺปิ ธีโร สุตวา เมธาวี ปณฺฑิโต นโร
ขิปฺปมุปฺปติตํ โสกํ วาโต ตูลํว ธํสเย.

[๑๖๒๐] เอโกว มจฺโจ อจฺเจติ เอโกว ชายเต กุเล
สโยคปรมาเตฺวว สมฺโภคา สพฺพปาณินํ.

---

๑ ฉ.,เท. นิปาเลตุ อิ. ปเลตุ
๒ ฉ.,เท. วุฑฺฒา จ
๓-๓ ฉ.,เท.,อิ. วารินา ปรินิพฺพเย

[๑๖๒๑] “ตสฺมา หิ ธีรสฺส พหุสฺสุตสฺส
สมฺปสฺสโต โลกมิมํ ปรญฺจ
อญฺญาย ธมฺมํ หทยํ มนญฺจ
โสกา มหนฺตาปิ น ตาปยนฺติ.

[๑๖๒๒] โสหํ[๑] ยสญฺจ โภคญฺจ ภริยาปิ[๑] จ ญาตเก
เสสฺ[๒] สมฺปาลยิสฺสามิ[๒] กิจฺจเมตํ[๓] วิชานโต.

[๑๖๒๓] ทสวสฺสสหสฺสานิ สฏฺฐิวสฺสสตานิ จ
กมฺพุคีโว มหาพาหุ ราโม รชฺชมการยีติ.

สตฺตมํ ทสรถชาตกํ.

๘. สำวรชาตกำ (๔๖๒)

[๑๖๒๔] “ชานนฺโต โน มหาราช ตว สีลํ ชนาธิโป
อิเม กุมาเร ปูเชนฺโต น ตำ เกนจิ มญฺญถ.

[๑๖๒๕] ติฏฺฐนฺเต โน มหาราเช อาทู[๔] เทเว ทิวงฺคเต
ญาตี ตำ สมนุมญฺญีสุ[๕] สมฺปสฺสำ อตฺถมตฺตโน.

[๑๖๒๖] เกน สำวรวตฺเตน สญฺชาเต อภิติฏฺฐสิ
เกน ตำ นาติวตฺตนฺติ ญาติสงฺฆา สมาคตา.

[๑๖๒๗] น ราชปุตฺต อุสฺสุยฺยามิ[๖] สมณานำ มเหสินำ
สกฺกจฺจนฺเต นมสฺสามิ ปาเท วนฺทามิ ตาทินำ.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. โสหำ ทสฺสญฺจ โภกฺขญฺจ ภริสฺสามิ
[๒-๒] ฉ.,เท. เสสญฺจ ปาลยิสฺสามิ
[๓] อิ. กิจฺจเมวำ
[๔] ฉ.,เท. อทู อิ. อาทู
[๕] ฉ.,เท. สมนุญฺญีสุ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. อุสูยามิ

[๑๖๒๘] เต มํ ธมฺมคุเณ ยุตฺตํ สุสฺสูสมนุสฺสุยฺยกํ[๑]
สมณา สมนุสฺสาสนฺติ[๒] อิสิธมฺมคุเณ[๓] รตา.

[๑๖๒๙] เตสาหํ วจนํ สุตฺวา สมณานํ มเหสินํ
น กิญฺจิ อติมญฺญามิ ธมฺเม เม นิรโต มโน.

[๑๖๓๐] หตฺถาโรหา อณีกฏฺฐา รถิกา ปตฺติการกา
เตสํ[๔] นปฺปฏิพนฺธามิ นิวิฏฺจ์[๕] ภตฺตเวตฺตนํ.

[๑๖๓๑] มหามตฺตา จ เม อตฺถิ มนฺติโน ปริจาริกา
พาราณสึ โวหรนฺติ พหุมํสํ สุโรทกํ.

[๑๖๓๒] อโถปิ วาณิชา ผีตา นานารฏฺเจหิ[๖] อาคตา
เตสุ เม วิหิตา รกฺขา เอวํ ชานาหุโปสถ.

[๑๖๓๓] ธมฺเมน กิร ญาตีนํ รชฺชํ กาเรหิ สํวร
เมธาวี ปณฺฑิโต จาสิ[๗] อโถปิ ญาตีนํ หิโต.

[๑๖๓๔] ตํตํ ญาติปริพฺยุพฺหํ นานารตนโมจิตํ
อมิตฺตา นปฺปสหนฺติ อินฺทฺว อสุราธิโปติ.

อฏฺฐมํ สํวรชาตกํ.

๙. สุปฺปารกชาตกํ (๔๖๓)

[๑๖๓๕] "อุมฺมุชฺชนฺติ นิมุชฺชนฺติ มนุสฺสา ขุรนาสิกา
สุปฺปารกนฺตํ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สุสฺสูสมนุสฺสูยกํ
[๒] ฉ.,เท. มนุสาสนฺติ อิ. อนุสาสนฺติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อิสี ธมฺมคุเณ
[๔] อิ. เตสุ
[๕] สี.,อิ. นิพทฺธํ
[๖] อิ. นานารฏฺจาโต
[๗] สี.,อิ. จาปิ

[๑๖๓๖] ภรุกจฺฉา[๑] ปยาตานำ วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย ขุรมาลีติ วุจฺจติ.

[๑๖๓๗] ยถา[๒] อคฺคิ สุริโย จ[๒] สมุทฺโท ปฏิทิสฺสติ
สุปฺปารกนฺตำ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยำ.

[๑๖๓๘] ภรุกจฺฉา ปยาตานำ วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย อคฺคิมาลีติ วุจฺจติ.

[๑๖๓๙] ยถา ทธิ[๓] จ ขีรญฺจ[๓] สมุทฺโท ปฏิทิสฺสติ
สุปฺปารกนฺตำ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยำ.

[๑๖๔๐] ภรุกจฺฉา ปยาตานำ วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย ทธิมาลีติ วุจฺจติ.

[๑๖๔๑] ยถา กุโส[๔] จ สสฺโส จ[๔] สมุทฺโท ปฏิทิสฺสติ
สุปฺปารกนฺตำ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยำ.

[๑๖๔๒] ภรุกจฺฉา ปยาตานำ วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย กุสมาลีติ วุจฺจติ.

[๑๖๔๓] ยถา นโพ[๕] จ เวพฺภู จ[๕] สมุทฺโท ปฏิทิสฺสติ
สุปฺปารกนฺตำ ปุจฺฉาม สมุทฺโท กตโม อยำ.

[๑๖๔๔] ภรุกจฺฉา ปยาตานำ วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย นพมาลีติ วุจฺจติ.

---

[๑] ฉ.,เท. กุรุกจฺฉา, เอวมุปริปิ.
[๒-๒] ฉ.,เท. มยา อคฺคิว สุริโยว
[๓-๓] ฉ.,เท. ยถา ทธีว ขีรำว อิ. ทธีว ขีรำว
[๔-๔] ฉ.,เท.,อิ. กุโสว สสฺโสว
[๕-๕] ฉ.,เท. นโพว เวพฺภูว อิ. นโลว เวพฺภุว

[๑๖๔๕] มหพฺภโย ภึสนโก　　สทฺโท สุยฺยติ มานุโส
ยถา โสพฺโภ ปปาโตว　　สมุทฺโท ปฏิทิสฺสติ
สุปฺปารกนฺตำ ปุจฺฉาม　　สมุทฺโท กตโม อยำ.

[๑๖๔๖] ภรุกจฺฉา ปยาตานำ　　วาณิชานำ ธเนสินำ
นาวาย วิปฺปนฏฺฐาย　　พลวามุขีติ[๑] วุจฺจติ.

[๑๖๔๗] ยโต สรามิ อตฺตานำ　　ยโต ปตฺโตสฺมิ วิญฺญุตำ
นาภิชานามิ สญฺจิจฺจ　　เอกปาณมฺปิ หึสิตำ
เอเตน สจฺจวชฺเชน　　โสตฺถึ นาวา นิวตฺตตูติ.

นวมำ สุปฺปารกชาตกำ.

เอกาทสกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานำ

สิริมาตุสุโปสกนาควโร
ปุน ชุณฺหกธมฺมมุทยวโร
อถ ปานียยุธญฺชยโก[๒] จ
ทสรถสำวรปารคเตน นวาติ.

---

[๑] สี.,อิ. วพภามุขีติ ฉ.,เท. พพวามุขีติ　　[๒] ฉ.,เท. ปานิยุธญฺจยโก

๑๒. ทฺวาทสกนิปาโต[๑]

๑. จูฬกุณาลชาตกํ[๒] (๔๖๔)

[๑๖๔๘] "ขุทฺทานํ[๓] ลหุจิตฺตานํ อกตญฺญูน ทุพฺภินํ
นาเทวสตฺโต ปุริโส ถีนํ สทฺธาตุมรหติ.

[๑๖๔๙] น ตา ปชานนฺติ กตํ น กิจฺจํ
น มาตรํ ปิตรํ ภาตรํ วา
อนริยา สมติกฺกนฺตธมฺมา
สสฺเสว จิตฺตสฺส วสํ วชนฺติ.

[๑๖๕๐] จิรานุวุฏฺฐมฺปิ ปิยํ มนาปํ
อนุกมฺปกํ ปาณสมมฺปิ สนฺตํ[๔]
อาวาสุ กิจฺเจสุ จ นํ ชหนฺติ
ตสฺมาหํ อิตฺถีนํ น วิสฺสสามิ.

[๑๖๕๑] ถีนญฺหิ จิตฺตํ ยถา วานรสฺส
กนฺนปฺปกนฺนํ ยถา รุกฺขฉายา
จลาจลํ หทยํ อิตฺถิยานํ
จกฺกสฺส เนมิ วิย ปริวตฺตติ.

[๑๖๕๒] ยทา ตา ปสฺสนฺติ สเมกฺขมานา
อาเทยฺยรูปํ ปุริสสฺส วิตฺตํ
สณฺหาหิ วาจาหิ นยนฺติเมนํ
กมฺโพชกา ชลเชเนว อสฺสํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วาทสนิปาตชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. จูฬกุณาลชาตกํ
[๓] ฉ.,เท. ลุทฺธานํ
[๔] ฉ.,เท. ภตฺตุ

[๑๖๕๓] ยทา น ปสฺสนฺติ สเมกฺขมานา
อาเทยฺยรูปำ ปุริสสฺส วิตฺตำ
สมนฺตโต นำ ปริวชฺชยนฺติ
ติณฺโณ นทีปารคโตว กุลฺลำ.

[๑๖๕๔] สิเลสูปมา สิขีริว สพฺพภกฺขา
ติกฺขมายา นทีริว สีฆโสตา
เสวนฺติ เหตา ปิยมปฺปิยญฺจ
นาวา ยถา โอรกูลำ ปรญฺจ.

[๑๖๕๕] น ตา เอกสฺส น ทฺวินฺนำ อาปโณว ปสาริโต
โย ตา มยฺหนฺติ มญฺเญยฺย วาตำ ชาเลน พนฺธเย.[๑]

[๑๖๕๖] ยถา นที จ ปนฺโถ จ ปานาคารำ สภา ปปา
เอวำ โลกิตฺถิโย นาม เวลา ตาสำ น วิชฺชติ.

[๑๖๕๗] ฆตาสนสมา เอตา กณฺหสปฺปสิรูปมา
คาโว พหิ ติณสฺเสว โอมสนฺติ วรำ วรำ.

[๑๖๕๘] ฆตาสนำ กุญฺชรำ กณฺหสปฺปำ
มุทฺธาภิสิตฺตำ ปมุทา[๒] จ สพฺพา
เอเต นโร นิจฺจยโต[๓] ภเชถ
เตสำ หเว ทุพฺพิทุ สจฺจภาโว.[๔]

[๑๖๕๙] นจฺจนฺตวณฺณา น พหูน กนฺตา
น ทกฺขิณา ปมุทา เสวิตพฺพา

---

[๑] ฉ.,เท. พาธเย
[๒] ฉ.,เท. ปมทา, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,อิ. นิจฺจยตฺโต
[๔] ฉ.,เท. สพฺพภาโว

น ปรสฺส ภริยา น ธนสฺส เหตุ
เอติตฺถิโย ปญฺจ น เสวิตพฺพาติ.

ปฐมํ จุลฺลกุณาลชาตกํ.

๒. ภทฺทสาลชาตกํ (๔๖๕)

[๑๖๖๐] "กา ตฺวํ สุทฺเธหิ วตฺเถหิ อเฆ เวหายสณฺจิตา[๑]
เกน ตฺยสฺสูนิ[๒] วตฺตนฺติ กุโต ตํ ภยมาคตํ.

[๑๖๖๑] ตเวว เทว วิชิเต ภทฺทสาโลติ มํ วิทู
สฏฺฐิวสฺสสหสฺสานิ[๓] ติฏฺฐโต ปูชิตสฺส เม.

[๑๖๖๒] การยนฺตา นครานิ อคาเร จ ทิสมฺปติ
วิวิเธ จาปิ ปาสาเท น มนฺเต อจฺจมญฺญิสุ
ยเถว มนฺเต ปูเชสุ ตเถว ตฺวมฺปิ ปูชย.

[๑๖๖๓] ตญฺจ อหํ[๔] น ปสฺสามิ ถูลํ กาเยน เต ทุมํ
อาโรหปริณาเหน อภิรูโปสิ ชาติยา.

[๑๖๖๔] ปาสาทํ การยิสฺสามิ เอกถมฺภํ มโนรมํ
ตตฺถ ตํ อุปเนสฺสามิ จิรนฺเต ยกฺข ชีวิตํ.

[๑๖๖๕] เอวํ จิตฺตํ อุทปาทิ สรีเรน วินาภาโว
ปุถุโส มํ วิกนฺเตตฺวา[๕] ขณฺฑโส อวกนฺตถ.

[๑๖๖๖] อคฺเค จ เฉตฺวา มชฺเฌ จ ปจฺฉา มูลมฺหิ[๖] ฉินฺทถ[๖]
เอวํ เม ฉิชฺชมานสฺส น ทุกฺขํ มรณํ สิยา.

---

[๑] สี.,อิ. เวหาสยํ
[๒] ฉ.,เท. ตฺยาสฺสูนิ
[๓] อิ. สฏฺฐึ วสฺสสหสฺสานิ
[๔] ฉ.,เท. ตํ อิวาหํ
[๕] ฉ.,เท. วิกนฺติตฺวา
[๖-๖] สี. มูลญฺจ ฉินฺทถ อิ. มูลํ วิฉินฺทถ

[๑๖๖๗] หตฺถปาทำ ยถา ฉินฺเท กณฺณนาสญฺจ ชีวโต
ตโต ปจฺฉา สิโร ฉินฺเท ตำ ทุกฺขำ มรณำ สิยา.

[๑๖๖๘] สุขำ นุ ขณฺฑโส ฉินฺทำ[๑] ภทฺทสาล วนปฺปติ
กึ เหตุ กึ อุปาทาย ขณฺฑโส ฉินฺทมิจฺฉสิ.[๒]

[๑๖๖๙] ยญฺจ เหตุ อุปาทาย เหตุธมฺมูปสญฺหิตำ[๓]
ขณฺฑโส ฉินฺทมิจฺฉามิ[๔] มหาราช สุโณหิ เม.

[๑๖๗๐] ญาตี เม สุขสวฑฺฒา มม ปสฺเส นิวาตชา
เตปิหำ อุปหึเสยฺยุ ปเรสำ อสุโขจิตำ.[๕]

[๑๖๗๑] เจเตยฺยรุปฺ[๖] เจเตสิ[๗] ภทฺทสาล วนปฺปติ
หิตกาโมสิ ญาตีนำ อภยำ สมฺม ทมฺมิ[๘] เตติ.

ทุติยำ ภทฺทสาลชาตกำ.

๓. สมุทฺทวาณิชชาตกำ (๔๖๖)

[๑๖๗๒] "กสนฺติ วปนฺติ เต ชนา
มนุชา กมฺมผลูปชีวิโน
นยิมสฺส ทีปกสฺส ภาคิโน
ชมฺพุทีปา อิทเมว โน วรำ.

[๑๖๗๓] ติปญฺจรตฺตูปคตมฺหิ จนฺเท[๙]
เวโค มหา เหหิติ สาครสฺส

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ฉินฺนำ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ฉินฺนมิจฺฉสิ
[๓] ฉ.,เท. เหตุ ธมฺมูปสญฺหิตำ อิ. เหตุ ธมฺมูปสำหิตำ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ฉินฺนมิจฺฉามิ
[๕] อิ. อสฺส ทุโมจิตำ
[๖] สี.,อิ. เจตพฺพรูปฺ
[๗] อิ. เจตสิ
[๘] สี.,อิ. ททามิ
[๙] อิ. จนฺโท

อุปฺลาวสฺสํ[๑] ทีปมิมํ อุฬารํ
มา โว วธิ คจฺฉถ เลฌมญฺญํ.

[๑๖๗๔] น ชาตยุ[๒] สาครวาริเวโค
อุปฺลาวสฺสุ[๓] ทีปมิมํ อุฬารํ
ตํ เม นิมิตฺเตหิ พหูหิ ทิฏฺจุ
มา เภถ กึ โสจถ โมทถวฺโห.

[๑๖๗๕] ปหูตภกฺขุ พหฺวนฺนปานุ
ปตฺตตฺถ อาวาสมิมํ อุฬารุ
น โว ภยุ ปฏิปสฺสามิ กิญฺจิ
อาปุตฺตปุตฺเตหิ ปโมทถวฺโห.

[๑๖๗๖] โยเทวายุ[๔] ทกฺขิณายุ ทิสายุ
เขมุ[๕] ปฏิกฺโกสติ[๕] ตสฺส สจฺจุ
น อุตฺตโร เวทิ ภยาภยสฺส
มา เภถ กึ โสจถ โมทถวฺโห.

[๑๖๗๗] ยถา อิเม วิปฺปวทนฺติ ยกฺขา
เอโก ภยุ สฺสติ เขมเมโก
ตทิงฺฆ มยฺหุ วจนุ สุณาถ
ขิปฺปุ ลหุ มา วินสิมฺห[๖] สพฺเพ.

[๑๖๗๘] สพฺเพ สมาคมฺม กโรม นาวุ
โทณึ ทฬฺหุ สพฺพยนฺตูปปนฺนุ

---

[๑] "อุปาวสนฺตีปิ ปาโจ. สี.,อิ. อุปลาปยุ ฉ.,เท. อุปฺลวิสฺสุ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ชาตุยุ
[๓] สี. อุปฺปาฏเย ฉ.,เท. อุปฺลวิสฺสุ [๔] "โย เต อยนฺตีปิ ปาโจ. ฉ.,เท.,อิ. โย เทโวยุ
[๕-๕] ฉ.,เท. เขมนฺติ ปกฺโกสติ [๖] ฉ.,เท. วินสฺสมฺห

สเจ อยํ ทกฺขิโณ สจฺจมาห
โมฆํ ปฏิกฺโกสติ อุตฺตโรยं.[๑]

[๑๖๗๙] สา เจว โน โหหิติ[๒] อาปทตฺถา
อิมญฺจ ทีปึ น ปริจฺจเชม
สเจ จ[๓] โข อุตฺตโร สจฺจมาห
โมฆํ ปฏิกฺโกสติ ทกฺขิโณยํ.[๔]

[๑๖๘๐] ตเมว นาวํ อภิรุยฺห สพฺเพ
เอวํ มยํ โสตฺถิ ตเรมุ ปารํ
น เว สุคณฺหํ ปจเมน เสฏฺฐํ
กนิฏฺฐมาปาถคตํ คเหตฺวา
โย จีธ มชฺฌ[๕] ปวิเจยฺย คณฺหติ
สเว นโร เสฏฺฐมุเปติ ฐานํ.

[๑๖๘๑] ยถาปิ เต สาครวาริมชฺเฌ
สกมฺมุนา[๖] โสตฺถิ วหึสุ วาณิชา
อนาคตตฺถํ ปฏิวิชฺฌิยาน
อปฺปมฺปิ นาจฺเจติ จ[๗] ภูริปญฺโญ.

[๑๖๘๒] พาลา จ โมเหน รสานุคิทฺธา
อนาคตํ อปฺปฏิวิชฺฌิยตฺถํ
ปจฺจุปฺปนฺเน สีทนฺติ อตฺถชาเต
สมุทฺทมชฺเฌ ยถา เต มนุสฺสา.

---

[๑] อิ. อุตฺตายํ
[๒] ฉ.,เท. เหหิติ
[๓] สี.,อิ. สเจว
[๔] อิ. ทกฺขิณายํ
[๕] ฉ.,เท. ตุจฺฉํ
[๖] อิ. สกมฺมนา
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ส

[๑๖๘๓] อนาคตํ ปฏิกยิราถ กิจฺจํ
มา มํ กิจฺจํ กิจฺจกาเล พฺยเธสิ
ตํ ตาทิสํ ปฏิกตกิจฺจการึ
น ตํ กิจฺจํ กิจฺจกาเล พฺยเธสีติ.[๑]

ตติยํ สมุทฺทวาณิชชาตกํ.

๔. กามชาตกํ (๔๖๗)

[๑๖๘๔] "กามํ กามยมานสฺส ตสฺส เจ ตํ สมิชฺฌติ
อทฺธา ปีติมโน โหติ ลทฺธา มจฺโจ ยทิจฺฉติ.

[๑๖๘๕] กามํ กามยมานสฺส ตสฺส เจ ตํ สมิชฺฌติ
ตโต นํ อปรํ กาเม ฆมฺเม ตณฺหว วินฺทติ.

[๑๖๘๖] ควฺว สิงฺคิโน สิงฺคํ วฑฺฒมานสฺส วฑฺฒติ
เอวํ มนฺทสฺส โปสสฺส พาลสฺส อวิชานโต
ภิยฺโย ตณฺหา ปิปาสา จ วฑฺฒมานสฺส วฑฺฒติ.

[๑๖๘๗] ปจฺพฺยา สาลิยวกํ ควาสฺสํ[๒] ทาสโปริสํ
ทตฺวาปิ[๓] นาลเมกสฺส อิติ วิทฺธา[๔] สมํ จเร.

[๑๖๘๘] ราชา ปสยฺห ปจฺวึ วิชิตฺวา[๕]
สสาครนฺตํ มหิมาวสนฺโต
โอรํ สมุทฺทสฺส อติตฺตรูโป
ปารํ สมุทฺทสฺสปิ ปตฺถเยว.[๖]

---

[๑] อิ. วฺยเธติ
[๒] ฉ.,เท. ควสฺสํ
[๓] ฉ.,เท. ทตฺวา จ อิ. ทตฺวา วา
[๔] ฉ.,เท. วิทฺวา
[๕] อิ. วิเชตฺวา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ปตฺถเยถ

[๑๖๘๙] ยาว อนุสฺสรํ กาเม มนสา ติฏฺติ นาชฺฌคา
ตโต นิวตฺตา ปฏิกฺกมฺม ทิสฺวา
เต เว ติตฺตา[๑] เย ปญฺญาย ติตฺตา.

[๑๖๙๐] ปญฺญาย ติตฺตีนํ เสฏฺฐํ น โส กาเมหิ ตปฺปติ
ปญฺญาย ติตฺตํ ปุริสํ ตณฺหา น กุรุเต วสํ.

[๑๖๙๑] อปจิเนเถว กามานิ[๒] อปฺปิจฺฉสฺส อโลลุโป
สมุทฺทมตฺโต ปุริโส น โส กาเมหิ ตปฺปติ.

[๑๖๙๒] รถกาโรว จมฺมสฺส ปริกนฺตํ อุปาหนํ
ยํ ยํ ชหติ[๓] กามานํ ตํ ตํ สมฺปชฺชเต สุขํ
สพฺพญฺเจ สุขมิจฺเฉยฺย สพฺเพ กาเม ปริจฺจเช.

[๑๖๙๓] อฏฺฐ เต ภาสิตา คาถา สพฺพา โหนฺติ สหสฺสิโย
ปฏิคฺคณฺห มหาพฺรหฺเม สาเธตํ ตว ภาสิตํ.

[๑๖๙๔] น เม อตฺโถ สหสฺเสหิ สเตหิ นหุเตหิ วา
ปจฺฉิมํ ภาสโต คาถํ กาเม เม นิรโต[๔] มโน.

[๑๖๙๕] ภทฺรโก[๕] วตายํ มาณวโก สพฺพโลกวิทู มุนิ
โย [๖] ตณฺหํ ทุกฺขชนนึ ปริชานาติ ปณฺฑิโตติ.

จตุตฺถํ กามชาตกं.

---

[๑] ฉ.,เท. สุติตฺตา
[๒] ฉ.,เท. กามานํ
[๓] ฉ. จชติ เท. วชติ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. น รโต
[๕] อิ. ภทฺทโก
[๖] ฉ.,เท.,อิ. อิมํ

๕. ชนสนฺธชาตกํ (๔๖๘)

[๑๖๙๖] "ทส ขลุมานิ[๑] ฐานานิ ยานิ ปุพฺเพ อกริตฺวา
ส ปจฺฉา อนุตปฺปติ อิจฺจาห[๒] ราชา ชนสนฺโธ.[๒]

[๑๖๙๗] อลทฺธา วิตฺตํ[๓] ตปติ ปุพฺเพ อสมุทานิตํ
น ปุพฺเพ ธนเมสิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๖๙๘] สกฺยรูปี ปุเร สนฺตํ มยา สิปฺปี น สิกฺขิตํ
กิจฺฉา วุตฺติ อสิปฺปสฺส อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๖๙๙] กูฏเวที ปุเร อาสึ ปิสุโณ ปิฏฺฐิมํสิโก
จณฺโฑ จ[๔] ผรุโส จาสึ[๕] อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๐] ปาณาติปาตี ปุเร อาสึ ลุทฺโท จาปิ[๖] อนาริโย
ภูตานํ นาปจายิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๑] พหูสุ วต สนฺตีสุ อนาปทาสุ[๗] อิตฺถิสุ
ปรทารํ อาเสวิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๒] พหุมฺหิ วต สนฺตมฺหิ อนฺนปาเน อุปฏฺฐิเต
น ปุพฺเพ อททำ ทานํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๓] มาตรํ ปิตรํ จาปิ ชิณฺณเก[๘] คตโยพฺพเน[๘]
ปหุสนฺโต น โปสิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขลุ อิมานิ
[๒-๒] ฉ.,เท. อิจฺเจวาหำ ชนสนฺโธ
[๓] "จิตฺตนฺติปิ ปาโฐ.
[๔] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๕] ฉ.,เท. จาปิ
[๖] อิ. จาสึ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. อนาปาทาสุ
[๘-๘] ฉ.,เท. ชิณฺณกำ คตโยพฺพนำ, เอวมุปริปิ.

[๑๗๐๔] อาจริยมนุสตฺถารํ สพฺพกามรสาหรํ
ปิตรํ อติมญฺญิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๕] สมเณ พฺราหฺมเณ จาปิ สีลวนฺเต พหุสฺสุเต
น ปุพฺเพ ปยิรุปาสิสฺสํ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๖] สาธุ โหติ ตโป จิณฺโณ สนฺโต จ ปยิรุปาสิโต
น จ ปุพฺเพ ตโป จิณฺโณ อิติ ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๑๗๐๗] โย จ เอตานิ ฐานานิ โยนิโส ปฏิปชฺชติ
กรํ ปุริสกิจฺจานิ ส ปจฺฉา นานุตปฺปตีติ.

ปญฺจมํ ชนสนฺธชาตกํ.

๖. มหากณฺหชาตกํ (๔๖๕)

[๑๗๐๘] "กณฺโห กณฺโห จ โฆโร จ สุกฺกทาโฐ ปตาปวา[๑]
พนฺโธ[๒] ปญฺจหิ รชฺชูหิ กึ วีร[๓] สุนโข ตว.

[๑๗๐๙] นายํ มิคานมตฺถาย อุสินฺนร[๔] ภวิสฺสติ
มนุสฺสานํ อนโย หุตฺวา ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๐] ปตฺตหตฺถา สมณกา มุณฺฑา สงฺฆาฏิปารุตา
นงฺคเลหิ กสิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๑] ตปสฺสินิโย ปพฺพชิตา มุณฺฑา สงฺฆาฏิปารุตา
ยทา โลเก คมิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปภาสวา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. พทฺโธ
[๓] ฉ.,เท. รวิ อิ. ธีร
[๔] สี.,อิ. อุสีนร ฉ.,เท. อุสีนก

[๑๗๑๒] ทีฆุตฺตโรฏฺฐา ชฏิลา ปงฺกทนฺตา รชสฺสิรา
อิณํ โจทย[๑] คจฺฉนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๓] อธิจฺจ เวเท สาวิตฺตึ ยญฺญํ ตตฺรญฺจ[๒] พฺราหฺมณา
ภติกาย ยชิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๔] มาตรํ ปิตรํ จาปิ ชิณฺณเก คตโยพฺพเน
ปหุสนฺโต น ภรนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๕] มาตรํ ปิตรํ จาปิ ชิณฺณเก คตโยพฺพเน
พาลา ตุมฺเหติ วกฺขนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๖] อาจริยภาริยํ สขึ[๓] มาตุลานึ[๔] ปิตุจฺฉกึ[๔]
ยทา โลเก คมิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๗] อสิจมฺมํ คเหตฺวาน ขคฺคํ ปคฺคยฺห พฺราหฺมณา
ปนฺถฆาตํ กริสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๘] สุกฺกจฺฉวี เวธเวรา ถูลพาหู อปาตุภา
มิตฺตเภทํ กริสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขติ.

[๑๗๑๙] มายาวิโน เนกติกา อสปฺปุริสจินฺติกา[๕]
ยทา โลเก ภวิสฺสนฺติ ตทา กณฺโห ปโมกฺขตีติ.

ฉฏฺฐํ มหากณฺหชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. โวทาย ฉ.,เท. โจทาย
[๒-๒] ฉ.,เท. ยญฺญตนฺตญฺจ อิ. ยญฺญ ตนฺตรญฺจ
[๓] สี.,อิ. สขาภริยํ [๔-๔] สี. มาตุลานึ ปิตุจฺฉยํ อิ. มาตุลานึ ปิตุจฺฉสํ
[๕] ฉ.,อิ. อสปฺปุริสจินฺตกา

๗. โกสิยชาตกं (๔๗๐)

[๑๗๒๐] "เนว กีณามิ น[๑] วิกฺกิณามิ
น จาปิ เม สนฺนิจโย อิธตฺถิ[๒]
สุกิจฺฉรูปึ วติทึ ปริตฺตึ
ปตฺโถทโน นาลมยึ ทุวินฺนึ.

[๑๗๒๑] อปฺปมฺหา อปฺปกึ ทชฺชา อนุมชฺฌโต มชฺฌกึ
พหุมฺหา พหุกึ ทชฺชา อทานึ นูปปชฺชติ.

[๑๗๒๒] ตึ ตึ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภุญฺช จ
อริยมคฺคึ สมารูห เนกาสี ลภเต สุขึ.

[๑๗๒๓] โมฆญฺจสฺส หุตึ โหติ โมฆญฺจาปิ สมีหิตึ
อติถิสฺมึ โย นิสินฺนสฺมึ เอโก ภุญฺชติ โภชนึ.

[๑๗๒๔] ตึ ตึ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภุญฺช จ
อริยมคฺคึ สมารูห เนกาสี ลภเต สุขึ.

[๑๗๒๕] สจฺจญฺจสฺส หุตึ โหติ สจฺจญฺจาปิ สมีหิตึ
อติถิสฺมึ โย นิสินฺนสฺมึ เนโก ภุญฺชติ โภชนึ.

[๑๗๒๖] ตึ ตึ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภุญฺช จ
อริยมคฺคึ สมารูห เนกาสี ลภเต สุขึ.

[๑๗๒๗] สรญฺจ ชุหติ โปโส พหุกาย คยาย จ
โทเณ ติมฺพรุติตฺถสฺมึ สีฆโสเต มหาวเห.

---

[๑] ฉ.,เท. นปิ [๒] ฉ.,เท. จ อตฺถิ

[๑๗๒๘] อตฺร จสฺส หุตํ โหติ อตฺร จสฺส สมีหิตํ
อติถิสฺมึ โย นิสินฺนสฺมึ เนโก ภุญฺชติ โภชนํ.

[๑๗๒๙] ตํ ตํ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภุญฺช จ
อริยมคฺคํ สมารูห เนกาสี ลภเต สุขํ.

[๑๗๓๐] พลิสํ หิ โส นิคิลติ[๑] ทีฆสุตฺตํ สพนฺธนํ
อติถิสฺมึ โย นิสินฺนสฺมึ เอโก ภุญฺชติ โภชนํ.

[๑๗๓๑] ตํ ตํ วทามิ โกสิย เทหิ ทานานิ ภุญฺช จ
อริยมคฺคํ สมารูห เนกาสี ลภเต สุขํ.

[๑๗๓๒] อุพฺพารวณฺณา วต พฺราหฺมณา อิเม
อยญฺจ โว สุนโข กิสฺส เหตุ
อุจฺจาวจํ วณฺณนิภํ วิกุพฺพติ
อกฺขาถ โน พฺราหฺมณา เก นุ ตุมฺเห.

[๑๗๓๓] จนฺโท จ สุริโย จ อุโภ อิชาคตา
อยํ ปน มาตลิ เทวสารถิ
สกฺโกหมสฺมิ ติทสานมินฺโท
เอโส จ โข ปญฺจสิโขติ วุจฺจติ.

[๑๗๓๔] ปาณิสฺสรา มุทิงฺคา[๒] จ มุรชาลมฺพรานิ จ
สุตฺตเมนํ ปโพเธนฺติ ปฏิพุทฺโธ จ นนฺทติ.

[๑๗๓๕] เย เกจิเม มจฺฉริโน กทริยา
ปริภาสกา สมณพฺราหฺมณานํ

---

[๑] สี.,อิ. นิคฺคิลติ

[๒] สี.,อิ. มุติงฺคา

อิเธว นิกฺขิปฺป สรีรเทหं
กายสฺส เภทา นิรยं วชนฺติ.

[๑๗๓๖] เย เกจิเม สุคฺคติมาสมานา[๑]
ธมฺเม จิตา สยเม สวิภาเค
อิเธว นิกฺขิปฺป สรีรเทหं
กายสฺส เภทา สุคตึ วชนฺติ.

[๑๗๓๗] ตฺวं โน[๒] ญาติ ปุริมาสุ ชาติสุ
โส มจฺฉรี โกสิโย[๓] ปาปธมฺโม
ตเวว อตฺถาย อิธาคตมฺหา
มา ปาปธมฺโม นิรยं อปตฺถ.[๔]

[๑๗๓๘] อทฺธา หิ เม[๕] เต[๕] หิตกามา ยं มं สมนุสาสถ
โสหं ตถา กริสฺสามิ สพฺพं วุตฺตं หิเตสิภิ.

[๑๗๓๙] เอโสหมชฺเชว[๖] อุปรมามิ[๖]
น จาปิหं กิญฺจิ กเรยฺย ปาปึ
น จาปิ เม กิญฺจิ อเทยฺยมตฺถิ
น จาปิทตฺวา อุทกं ปิวามิ.[๗]

[๑๗๔๐] เอวญฺจ เม ททโต สพฺพกาลं
ภิกฺขา อิธ[๘] วาสว ขียิสฺสนฺติ

---

[๑] สี.,อิ. สุคฺคติมาสสานา
[๒] ฉ.,เท. โนสิ
[๓] ฉ.,เท. โรสโก
[๔] ฉ.,เท. คมิตฺถ
[๕-๕] ฉ.,เท. มํ โว
[๖-๖] ฉ.,เท. เอสาหมชฺเชว อุปารมามิ
[๗] สี. อุทมฺปหं ปิเพ
[๘] ฉ.,เท. อิเม

ตโต อหํ ปพฺพชิสฺสามิ สกฺก
หิตฺวาน กามานิ ยโถธิกานีติ.

สตฺตมํ โกสิยชาตกํ.

๘. เมณฺฑกปญฺหาชาตกํ[๑] (๔๗๑)

[๑๗๔๑] "เยสํ น กทาจิ ภูตปุพฺพํ
สขิ[๒] สตฺตปทมฺปิ อิมสฺมึ โลเก
ชาตา อมิตฺตา เทฺว สหายา
ปฏิสนฺถาย[๓] จรนฺติ กิสฺส เหตุ.

[๑๗๔๒] ยทิ เม อชฺช ปาตราสกาเล
ปญฺหํ น สกฺกุณาถ[๔] วตฺตุเมตํ
รฏฺฐา ปพฺพาชยิสฺสามิ โว สพฺเพ
น หิ มมตฺโถ[๕] ทุปฺปญฺญชาติเกหิ.

[๑๗๔๓] มหาชนสมาคมมฺหิ โฆเร
ชนโกลาหลสงฺคมมฺหิ ชาเต
วิกฺขิตฺตมนา อเนกจิตฺตา
ปญฺหํ น สกฺกุโณม วตฺตุเมตํ.

[๑๗๔๔] เอกคฺคจิตฺตา ว เอกเมกา
รหสิ คตา อตฺถานิ[๖] จินฺตยิตฺวา[๖]

---

[๑] ฉ.,เท. เมณฺฑกปญฺหชาตกํ
[๒] สี.,อิ. สกฺขึ ฉ.,เท. สขฺยํ
[๓] ฉ.,เท. ปฏิสนฺธาย
[๔] ฉ.,เท. สกฺกุเณยฺยาถ
[๕] ฉ.,เท. มตฺโถ
[๖-๖] ฉ.,เท. อตฺถํ นิจินฺตยิตฺวา

ปวิเวเก สมฺมสิตฺวาน ธีรา
อถ วกฺขนฺติ ชนินฺท เอตมตฺถํ.

[๑๗๔๕] อุคฺคปุตฺตราชปุตฺติยานํ
อุรพฺภมํสํ[๑] ปิยํ มนาปํ
น เต สุนขสฺส อเทนฺติ มํสํ
อถ เมณฺฑสฺส สุเณน สขฺยมสฺส.

[๑๗๔๖] จมฺมํ วิหนนฺติ เอฬกสฺส
อสฺสปิฏฺฐตฺถรณํ สุขสฺส[๒] เหตุ
น จ เต สุนขสฺส อตฺถรนฺติ
อถ เมณฺฑสฺส สุเณน สขฺยมสฺส.

[๑๗๔๗] อาเวลฺลิตสิงฺคิโก หิ เมณฺโฑ
น จ สุนขสฺส วิสาณกานิ อตฺถิ
ติณภกฺโข มํสโภชโน จ
อถ เมณฺฑสฺส สุเณน สขฺยมสฺส.

[๑๗๔๘] ติณมาสิ ปลาสมาสิ เมณฺโฑ
น จ สุโณ[๓] ติณมาสิ โน ปลาสํ
คณฺเหยฺย สุนโข[๔] สสํ พิฬารํ
อถ เมณฺฑสฺส สุเณน สขฺยมสฺส.

[๑๗๔๙] อฏฺฐฑฺฒปาโท จตุปฺปทสฺส
เมณฺโฑ อฏฺฐนโข อทิสฺสมาโน

---

[๑] ฉ.,เท. อุรพฺภสฺส
[๒] ฉ.,เท. อสฺสปิฏฺฐตฺถรสุขสฺส
[๓] ฉ.,เท. สุนโข
[๔] ฉ.,เท. สุโณ

ฉาทิยํ อาหรตี อยํ อิมสฺส
มํสํ อาหรตี อยํ อมุสฺส.

[๑๗๕๐] ปาสาทวรคโต วิเทหเสฏฺโ
วีติหารํ อญฺโญญฺญโภชนานํ[๑]
อทฺทส[๒] กิร สกฺขิตํ[๓] ชนินฺโท
พุภุกฺกสฺส ปุณฺณมุขสฺส[๔] เจตํ.

[๑๗๕๑] ลาภา วต เม อนปฺปรูปา
ยสฺส เม อีทิสา[๕] ปณฺฑิตา กุลมฺหิ
ปญฺหสฺส คมฺภีรคตํ นิปุณมตฺถํ
ปฏิวิชฺฌนฺติ สุภาสิเตน ธีรา.

[๑๗๕๒] อสฺสตรีรถญฺจ เอกเมกํ
ผีตํ คามวรญฺจ เอกเมกํ
สพฺเพสํ โว ทมฺมิ ปณฺฑิตานํ
ปรมปฺปตีตมโน สุภาสิเตนาติ.

อฏฺฐมํ เมณฺฑกปญฺหาชาตกํ.

๙. มหาปทุมชาตกํ (๔๗๒)

[๑๗๕๓] "นาทิฏฺฐา[๖] ปรโต โทสํ อณุํถูลานิ สพฺพโส
อิสฺสโร ปณเย ทณฺฑํ สามํ อปฺปฏิเวกฺขิย.

[๑๗๕๔] โย จ อปฺปฏิเวกฺขิตฺวา ทณฺฑํ กุพฺพติ ขตฺติโย
สกณฺฏกํ โส คิลติ ชจฺจนฺโธว สมกฺขิกํ.[๗]

---

[๑] ฉ.,เท. อญฺญมญฺญโภชนานํ [๒] ฉ.,เท. อทฺทกฺขิ [๓] ฉ.,เท. สกฺขิกํ
[๔] ฉ.,เท. ปุณฺณํ มุขสฺส [๕] ฉ.,เท. เมทิสา [๖] ฉ.,เท.,อิ. นาทฏฺฐา
[๗] เท. สมกฺขิตํ

[๑๗๕๕] อทณฺฑิยं ทณฺฑิยติ[๑] ทณฺฑิยญฺจ อทณฺฑิยं
อนฺโธว วิสมं มคฺคं น ชานาติ สมาสมं.

[๑๗๕๖] โย จ เอตานิ ฐานานิ อณุถูลานิ สพฺพโส
สุทิฏฺฐมนุสาเสยฺย สเว โวหริตุมรหติ.[๒]

[๑๗๕๗] เนกนฺตมุทุนา สกฺกา เอกนฺตติขิเณน วา
อตฺตํ มหตฺเต[๓] ฐาเปตุ[๓] ตสฺมา อุภยมาจเร.

[๑๗๕๘] ปริภูโต มุทุ โหติ อติติกฺโข จ เวรวา
เอตญฺจ อุภยं ญตฺวา อนุมชฺฌ สมาจเร.

[๑๗๕๙] พหุมฺปิ รตฺโต ภาเสยฺย ทุฏฺโฐปิ พหุ ภาสติ
น อิตฺถีการณา ราช ปุตฺตํ ฆาเตตุมรหสิ.

[๑๗๖๐] สพฺโพ[๔] โลโก เอกโต[๕] อิตฺถี จ อยเมกิกา
เตนาหํ ปฏิปชฺชิสฺสं คจฺฉ[๖] ปกฺขิปเถว นํ.

[๑๗๖๑] อเนกตาเล นรเก คมฺภีเร จ ทุรุตฺตเร[๗]
ปาติโต คิริทุคฺคสฺมึ เกน ตฺวं ตตฺถ นามริ.

[๑๗๖๒] นาโค ชาตพโล[๘] ตตฺถ ถามวา คิริสานุโช
ปจฺจุคฺคหิ[๙] มं โภเคหิ เตนาหํ ตตฺถ นามรึ.

[๑๗๖๓] เอหิ ตํ ปฏิเนสฺสามิ ราชปุตฺต สกं ฆรं
รชฺชं กาเรหิ ภทฺทนฺเต กึ อรญฺเญ กริสฺสสิ.

---

[๑] ฉ.,เท. ทณฺฑยติ
[๒] อิ. โวหาตุมรหติ
[๓-๓] ฉ.,เท. มหนฺเต ฐเปตุ อิ. มหนฺเต ฐาเปตุ
[๔] สี.,อิ. สพฺโพ จ
[๕] สี.,อิ. เอกนฺโต
[๖] ฉ.,เท. คจฺฉถ
[๗] ฉ.,เท. สุทุตฺตเร อิ. สุทุรุตฺตเร
[๘] ฉ.,เท. ชาตผโณ
[๙] ฉ.,เท.,อิ. ปจฺจคฺคหี

[๑๗๖๔] ยถา คิลิตฺวา พลิสํ อุทฺธเรยฺย สโลหิตํ
อุทฺธริตฺวา สุขี อสฺส เอวํ ปสฺสามิ อตฺตนา.[๑]

[๑๗๖๕] กึ นุ ตฺวํ พลิสํ พฺรูสิ กึ ตฺวํ พฺรูสิ สโลหิตํ
กึ นุ ตฺวํ อุพฺภตํ พฺรูสิ ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๑๗๖๖] กามาหํ พลิสํ พฺรูมิ หตฺถิอสฺสํ สโลหิตํ
จตฺตาหํ อุพฺภตํ พฺรูมิ เอวํ ชานาหิ ขตฺติย.

[๑๗๖๗] จิญฺจมาณวิกา[๒] มาตา เทวทตฺโต จ เม ปิตา
อานนฺโท ปณฺฑิโต นาโค สารีปุตฺโต จ เทวตา
อหํ[๓] ตทา ราชปุตฺโต[๓] เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ.

นวมํ มหาปทุมชาตกํ.

๑๐. มิตฺตามิตฺตชาตกํ (๔๗๓)

[๑๗๖๘] "กานิ กมฺมานิ กุพฺพานํ กถํ วิญฺญู ปรกฺกเม
อมิตฺตํ ชาเนยฺย เมธาวี ทิสฺวา สุตฺวา จ[๔] ปณฺฑิโต.

[๑๗๖๙] น นํ อุมฺหยเต ทิสฺวา น จ นํ ปฏินนฺทติ
จกฺขูนิสฺส[๕] น ททาติ ปฏิโลมญฺจ วตฺตติ.

[๑๗๗๐] อมิตฺเต ตสฺส ภชติ มิตฺเต ตสฺส น เสวติ
วณฺณกาเม นิวาเรติ อกฺโกสนฺเต ปสํสติ.

[๑๗๗๑] คุยฺหญฺจ ตสฺส นกฺขาติ ตสฺส คุยฺหํ น คูหติ
กมฺมํ ตสฺส น วณฺเณติ ปญฺญสฺส นปฺปสํสติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อตฺตนํ อิ. อตฺตนิ
[๒] ฉ.,เท. จินฺจามาณวิกา
[๓-๓] ฉ.,เท. ราชปุตฺโต อหํ อาสึ
[๔] อิ. ว, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. จกฺขูนิ จสฺส

[๑๗๗๒] อภเว นนฺทติ ตสฺส ภเว ตสฺส น นนฺทติ
อจฺฉริยํ[๑] โภชนํ ลทฺธา ตสฺส นุปฺปชฺชเต สติ
ตโต นํ นานุกมฺปติ อหาโสปิ[๒] ลเภยฺยิโต.

[๑๗๗๓] อิจฺเจเต โสพฺพสาการา อมิตฺตสฺมึ ปติฏฺฐิตา
เยหิ อมิตฺตํ ชาเนยฺย ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺฑิโต.

[๑๗๗๔] กานิ กมฺมานิ กุพฺพานํ กถํ วิญฺญู ปรกฺกเม
มิตฺตํ ชาเนยฺย เมธาวี ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺฑิโต.

[๑๗๗๕] ปวุตฺถญฺจสฺส[๓] สรติ อาคตํ อภินนฺทติ
ตโต เกลายิโก[๔] โหติ วาจาย ปฏินนฺทติ.

[๑๗๗๖] มิตฺเต ตสฺเสว ภชติ อมิตฺเต ตสฺส น เสวติ
อกฺโกสนฺเต นิวาเรติ วณฺณกาเม ปสํสติ.

[๑๗๗๗] คุยฺหญฺจ ตสฺส อกฺขาติ ตสฺส คุยฺหญฺจ คูหติ
กมฺมญฺจ ตสฺส วณฺเณติ ปญฺญมสฺส[๕] ปสํสติ.

[๑๗๗๘] ภเว จ นนฺทติ ตสฺส อภเว ตสฺส น นนฺทติ
อจฺฉริยํ[๖] โภชนํ ลทฺธา ตสฺส อุปฺปชฺชเต สติ
ตโต นํ อนุกมฺปติ ปหาโสปิ[๗] ลเภยฺยิโต.

[๑๗๗๙] อิจฺเจเต โสพฺพสาการา มิตฺตสฺมึ สุปติฏฺฐิตา
เยหิ มิตฺตญฺจ[๘] ชาเนยฺย[๘] ทิสฺวา สุตฺวา จ ปณฺฑิโตติ.

ทสมํ มิตฺตามิตฺตชาตกํ.

ทฺวาทสกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. อจฺเฉรํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อโห โสปิ
[๓] ฉ.,เท. ปวุตฺถํ ตสฺส อิ. ปวุตฺถํ ตํตํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เกลายิโต
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปญฺญํ ตสฺส
[๖] ฉ.,เท. อจฺเฉรํ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. อโห โสปิ
[๘-๘] อิ. มิตฺตํ สุชาเนยฺย

ตสฺสุทฺทานํ

ลหุจิตฺตสสาลกสนฺติ ปุน
อถ กามทสขลุฏฺฐานวโร
อถ กณฺหสุโกสิยเมณฺฑวโร
ปทุโม ปุน มิตฺตวเรน ทสาติ.

๑๓. เตรสกนิปาโต[๑]

๑. อมฺพชาตกํ (๔๗๔)

[๑๗๘๐] “อหาสิ เม อมฺพผลานิ ปุพฺเพ
อณูนิ ถูลานิ จ พฺรหฺมจารี
เตเหว มนฺเตหิ นทานิ ตุยฺหํ
ทุมปฺผลา ปาตุภวนฺติ พฺรหฺเม.

[๑๗๘๑] นกฺขตฺตโยคํ ปฏิมานยามิ
ขณํ[๒] มุหุตฺตญฺจ มนฺเตน ปสฺส[๒]
นกฺขตฺตโยคญฺจ ขณญฺจ ลทฺธา
อทฺธา หริสฺสมฺพผลํ พหุกํ.[๓]

[๑๗๘๒] นกฺขตฺตโยคํ น ปุเร อภาณิ
ขณํ มุหุตฺตํ น ปุเร อสํสิ
อถาหริ[๔] อมฺพผลํ ปหูตํ[๔]
วณฺเณน คนฺเธน รเสนุเปตํ.

[๑๗๘๓] มนฺตาภิชปฺเปน ปุเรปิ[๕] ตุยฺหํ
ทุมปฺผลา ปาตุภวนฺติ พฺรหฺเม
สฺวาชฺช น วาเทสิ[๖] ชปฺปมฺปิ มนฺตํ[๗]
อยํ โส โก นาม ตวชฺช ธมฺโม.

---

[๑] สฺยา. เตรสนิปาตกํ
[๒-๒] สี.,อิ. ขณํ มุหุตฺตํ น มํ โตสยนฺติ
[๓] สี.,อิ. อถาหริสฺสมฺปผลํ ฉ.,เท. ปหูตํ
[๔-๔] ฉ.,เท. สยํ หรี อมฺพผลํ ปหูตํ
[๕] สี.,อิ. ปุรสฺส ฉ.,เท. ปุเร หิ
[๖] สี.,ฉ.,เท. ปาเรสิ
[๗] สี.,อิ. ชปมฺปิ มนฺเต

[๑๗๘๔] จณฺฑาลปุตฺโต มม สมฺปทาสิ
ธมฺเมน มนฺเต ปกติญฺจ สํสิ
มา จสฺสุ เม ปุจฺฉิโต นามโคตฺตํ
คุยฺหิตฺโถ มา ตํ วิชเหยฺยุ มนฺตา.[๑]

[๑๗๘๕] โสหํ ชนินฺเทน ชนมฺหิ ปุฏฺโฐ
มกฺขาภิภูโต อลิกํ อภาณึ
มนฺตา อิเม พฺราหฺมณสฺสาติ มิจฺฉา
ปหีนมนฺโต กปโณ รุทามิ.

[๑๗๘๖] เอรณฺฑา ปุจิมนฺทา วา อถ วา ปาลิภทฺทกา
มธุ์ มธุตฺถิโก วินฺเท โส หิ ตสฺส ทุมุตฺตโม.

[๑๗๘๗] ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา
ยมฺหา ธมฺมํ วิชาเนยฺย โส หิ ตสฺส นรุตฺตโม.

[๑๗๘๘] อิมสฺส ทณฺฑญฺจ วธญฺจ ทตฺวา
คเล คเหตฺวา พลยาถ[๒] ชมฺมํ
โย อุตฺตมตฺถํ กสิเรน ลทฺธุ์
มานาติมาเนน วินาสยิตฺถ.

[๑๗๘๙] ยถา สมุ์ มญฺญมาโน ปเตยฺย
โสพฺภุ์ คุหุ์ นรกุ์ ปูติปาทุ์
รชฺชูติ วา อกฺกเม กณฺหสปฺปี
อนฺโธ ยถา โชติมธิฏฺฐเหยฺย

---

[๑] ฉ.,เท. อตฺถุ์ วิชเหยฺย มนฺโต อิ. มา ตุ์ วิชเหยฺย มนฺโต [๒] ฉ.,เท. ขลยาถ

เอวมฺปิ ตฺวํ มํ ขลิตํ สปญฺญ[๑]
ปหีนมนฺตสฺส ปุน สมฺปทาหิ.[๒]

[๑๗๙๐] ธมฺเมน มนฺเต[๓] ตว สมฺปทาสึ
ตฺวมฺปิ ธมฺเมน ปริคฺคเหสิ
ปกติมฺปิ เต อตฺตมโน อสํสิ[๔]
ธมฺเม จิตฺตํ ตํ น ชเหยฺย มนฺโต.

[๑๗๙๑] โส[๕] พาล มนฺตํ กสิเรน ลทฺธํ
ยํ ทุลฺลภํ อชฺช มนุสฺสโลเก
กิจฺฉา[๖] ลทฺธํ ชีวิตํ อปฺปปญฺโญ[๖]
วินาสยี อลิกํ ภาสมาโน.

[๑๗๙๒] พาลสฺส มุฬฺหสฺส อกตญฺญุโน จ
มุสา ภณนฺตสฺส อสญฺญตสฺส
มนฺเต มยํ ตาทิสเก น เทม
กุโต มนฺตา คจฺฉ น มยฺหํ รุจฺจสีติ.

ปญฺจมํ อมฺพชาตกํ.

๒. ผนฺทนชาตกํ (๔๗๕)

[๑๗๙๓] "กุจาริหตฺโถ ปุริโส วนโมคฺคยฺห ติฏฺฐสิ
ปุฏฺโฐ เม สมฺม อกฺขาหิ กึ ทารุ๋ เฉตุมิจฺฉสิ.

---

[๑] อิ. สปญฺญา　[๒] สี.,อิ. ปุนปฺปสีท ฉ.,เท. ปุนปฺปทาหิ
[๓] ฉ.,เท. มนฺตํ　[๔] ฉ.,เท. อสึสึ　[๕] ฉ.,เท.,อิ. โย
[๖-๖] สี. กิจฺฉา ลทฺธํ ชีวิกํ อปฺปปญฺญ ฉ.,เท. กิญฺจาปิ ลทฺธา ชีวิตุ อิ. กจฺฉาปิ ลทฺธา ชีวิกํ อปฺปญฺญ

[๑๗๙๔] อีโส[๑] วนานิ จรสิ สมานิ วิสมานิ จ
ปุฏฺโจ เม สมฺม อกฺขาหิ กึ ทารุ์ เนมิยา ทพฺหำ.

[๑๗๙๕] เนว สาโล น ขทิโร นาสฺสกณฺโณ กุโต ธโว
รุกฺโข จ[๒] ผนฺทโน นาม ตำ ทารุ์ เนมิยา ทพฺหำ.

[๑๗๙๖] กีทิสานิสฺส ปตฺตานิ ขนฺโธ วา ปน กีทิโส
ปุฏฺโจ เม สมฺม อกฺขาหิ ยถา ชาเนมุ ผนฺทนำ.

[๑๗๙๗] ยสฺส สาขา ปลมฺพนฺติ นมนฺติ น จ ภญฺชเร
โส รุกฺโข ผนฺทโน นาม ยสฺส มูเล อหำ จิโต.

[๑๗๙๘] อรานำ จกฺกนาภีนำ อีสาเนมิรถสฺส จ
สพฺพสฺส เต กมฺมนิโย อยำ เหสฺสติ ผนฺทโน.

[๑๗๙๙] อิติ ผนฺทนรุกฺโขปิ เทวตา[๓] อชฺฌภาสถ
มยฺหมฺปิ วจนำ อตฺถิ ภารทฺวาช สุโณหิ เม.

[๑๘๐๐] อิมสฺส[๔] อุปกฺขนฺธมฺหา อุกฺกจฺจ จตุรงฺคุลำ
เตน เนมึ ปริหเรสิ[๕] เอวำ ทพฺหตรำ สิยา.

[๑๘๐๑] อิติ ผนฺทนรุกฺโขปิ เวรำ กปฺเปสิ[๖] เทวตา[๖]
ชาตานญฺจ อชาตานำ อีสานำ[๗] ทุกฺขมาวหิ.

[๑๘๐๒] อิจฺเจวำ[๘] ผนฺทโน อีสำ[๙] อีโส จ ปน ผนฺทนำ
อญฺญมญฺญำ วิวาเทน อญฺญมญฺญมฆาตยุ์.

---

[๑] สี. อิโส
[๒] สี.,อิ. รุกฺโข ว
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ตาวเท
[๔] ฉ.,เท. อิสฺสสฺส
[๕] ฉ.,เท. ปสาเรสิ
[๖] ฉ.,เท. อปฺเปสิ ตาวเท
[๗] ฉ.,เท. อิสฺสานำ
[๘] สี.,อิ. อิจฺเจว
[๙] ฉ.,เท. อิสฺสำ

[๑๘๐๓] เอวเมว มนุสฺเสสุ[๑] วิวาโท ยตฺถ ชายติ
มยูรนจฺจัง นจฺจนฺติ ยถา เต อีสผนฺทนา.[๒]

[๑๘๐๔] ตัง โว วทามิ ภทฺทัง โว ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา
สมฺโมทถ มา วิวทิตฺถ[๓] มา โหถ อีสผนฺทนา.[๒]

[๑๘๐๕] สามคฺยเมว[๔] สิกฺเขถ พุทฺเธหเตัง ปสังสิตัง
สามคฺยรโต[๕] ธมฺมฏฺโจ โยคกฺเขมา น ธังสตีติ.

ทุติยัง ผนฺทนชาตกัง.

๓. ชวนหังสชาตกัง (๔๗๖)

[๑๘๐๖] "อิเธว หังส นิปต ปิยัง เม ตว ทสฺสนัง
อิสฺสโรสิ อนุปฺปตฺโต ยัง อิธตฺถิ ปเวทย.

[๑๘๐๗] สวเนน เอกสฺส ปิยา ภวนฺติ
ทิสฺวา ปเนกสฺส วิเนติ[๖] ฉนฺทัง
ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ปิยา ภวนฺติ
กจฺจิ นู โข[๗] เม ปิยสิ ทสฺสเนน.

[๑๘๐๘] สวเนน ปิโย เมสิ ภิยฺโย จาคมฺม ทสฺสนัง
เอวัง ปิยทสฺสโน สมาโน[๘] วส หังส มม สนฺติเก.[๙]

[๑๘๐๙] วเสยฺยาม ตวาคาเร นิจฺจัง สกฺกตปูชิตา
มตฺโต จ[๑๐] เอกทา มชฺชัง[๑๑] หังสราชัง ปจนฺตุ เม.

---

[๑] ฉ.,เท. มนุสฺสานัง [๒] ฉ.,เท. อิสฺสผนฺทนา [๓] ฉ.,เท. วิวทถ
[๔] ฉ.,เท. สามคฺคิเมว [๕] ฉ.,เท. สามคฺคีรโต [๖] ฉ.,เท. วิเยติ อิ. วิเหติ
[๗] ฉ.,เท. โขสทฺโท น ทิสฺสติ. [๘] ฉ.,เท. เม [๙] ฉ.,เท. มมนฺติเก
[๑๐] อิ. มตฺโต ว [๑๑] สี.,อิ. วชฺชา ฉ.,เท. วชฺเช

[๑๘๑๐] ธิรตฺถุ ตำ มชฺชปาน ยำ เม ปิยตรำ ตยา
น จาปิ มชฺชำ ปิวิสฺสามิ[๑] ยาว เม วจฺฉสี ฆเร.

[๑๘๑๑] สุวิชานำ สิคาลานำ[๒] สกุณานญฺจ[๓] วสฺสิตำ.
มนุสฺสวสฺสิตำ ราช ทุพฺพิชานตรำ ตโต.

[๑๘๑๒] อปิ เจ มญฺญตี โปโส ญาติ มิตฺโต สขาติ วา
โย ปุพฺเพ สุมโน หุตฺวา ปจฺฉา สมฺปชฺชเต ทิโส.

[๑๘๑๓] ยสฺมึ มโน นิวิสต อวิทูเร สหาปิ โส
สนฺติเกปิ หิ โส ทูเร ยสฺมา[๔] วิวสเต[๔] มโน.

[๑๘๑๔] อนฺโตปิ เจ[๕] โหติ ปสนฺนจิตฺโต
ปารำ สมุทฺทสฺส ปสนฺนจิตฺโต
อนฺโตปิ โส[๖] โหติ ปทุฏฺจจิตฺโต
ปารำ สมุทฺทสฺส ปทุฏฺจจิตฺโต.

[๑๘๑๕] สำวสนฺตา วิวสนฺติ เย ทิสา เต รเถสภ
อารา สนฺโต สำวสนฺติ มนสา รฏฺจวฑฺฒน.

[๑๘๑๖] อติจิรำ นิวาเสน ปิโย ภวติ อปฺปิโย
อามนฺต โข ตำ คจฺฉามิ[๗] ปุรา เต โหมิ อปฺปิโย.[๘]

[๑๘๑๗] เอวำ เจ ยาจมานานำ อญฺชลึ นาวพุชฺฌสิ
ปริจารกานำ สนฺตานำ[๙] วจนำ น กโรสิ โน
เอวนฺตำ อภิยาจาม ปุน กยิราสิ ปริยายำ.

---

[๑] สี.อิ. ปายามิ ฉ.,เท. ปิสฺสามิ [๒] ฉ.,เท. สิงฺคาลานำ [๓] สี.,อิ. สกุนฺตานญฺจ
[๔-๔] ฉ.,เท. ยสฺมึ นาวิสเต [๕] ฉ.,เท. โส อิ. โย [๖] อิ. โย
[๗] ฉ.,เท.,อิ. คจฺฉาม [๘] ฉ.,เท.,อิ. อปฺปิยา [๙] ฉ.,เท. สตำ อิ. สตฺตานำ

[๑๘๑๘] เอวํ เจ โน วิหรตํ อนฺตราโย น เหสฺสติ
ตุยฺหํ วาปิ[๑] มหาราช มยฺหํ วา[๒] รฏฺฐวฑฺฒน
อปฺเปวนาม ปสฺเสม[๓] อโหรตฺตานมจฺจเยติ.

ตติยํ ชวนหํสชาตกํ.

๔. จุลฺลนารทกสฺสปชาตกํ[๔] (๔๗๗)

[๑๘๑๙] "น เต กฏฺฐานิ ภินฺนานิ น เต อุทกมาภตํ
อคฺคิปิ เต น หาสิโต[๕] กินฺนุ มนฺโทว ฌายสิ.

[๑๘๒๐] น อุสฺสเห วเน วตฺถุํ กสฺสปามนฺตยามิ ตํ
ทุกฺโข วาโส อรญฺญสฺมึ รฏฺฐํ อิจฺฉามิ คนฺตเว.

[๑๘๒๑] ยถา อหํ อิโต คนฺตฺวา ยสฺมึ ชนปเท วสํ
อาจารํ พฺรหฺเม สิกฺเขยฺยํ ตํ ธมฺมํ อนุสาส มํ.

[๑๘๒๒] สเจ อรญฺญํ หิตฺวาน วนมูลผลานิ จ
รฏฺเฐ โรจยเส วาสํ ตํ ธมฺมํ นิสาเมหิ เม.

[๑๘๒๓] วิสํ มา ปฏิเสวิตฺถ[๖] ปปาตํ ปริวชฺชย
ปงฺเก จ มา วิสีทิตฺโถ ยตฺโต อาสีวิเส[๗] จเร.

[๑๘๒๔] กินฺนุ วิสํ ปปาโต วา ปงฺโก วา พฺรหฺมจารินํ
กึ ตฺวํ อาสีวิสํ พฺรูหิ[๘] ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. จาปิ
[๒] ฉ.,เท. จ
[๓] ฉ.,เท. ปสฺเสมุ
[๔] ฉ.,เท. จูฬนารถชาตกํ อิ. จุลฺลนารทชาตกํ
[๕] ฉ.,เท. หาปิโต
[๖] ฉ.,เท. ปฏิเสวิตฺโถ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. จาสีวิเส
[๘] ฉ.,เท. พฺรูสิ

[๑๘๒๕] อาสโว ตาต โลกสฺมึ สุรา นาม ปวุจฺจติ
มนุญฺญา[๑] สุรภี วคฺคู มธุขุทฺทรสูปมา[๒]
วิสํ ตทาหุ อริยา [๓] พฺรหฺมจริยสฺส นารท.

[๑๘๒๖] อิตฺถิโย ตาต โลกสฺมึ ปมตฺตํ ปมเถนฺติ ตา
ผรนฺติ มุนิโน[๔] จิตฺตํ ตูลํ ภฏฺฐวฺว มาลุโต
ปปาโต เอส อกฺขาโต พฺรหฺมจริยสฺส นารท.

[๑๘๒๗] ลาโภ สิโลโก สกฺกาโร ปูชา ปรกุเลสุ จ
ปงฺโก เอโสว[๕] อกฺขาโต พฺรหฺมจริยสฺส นารท.

[๑๘๒๘] มหนฺตา[๖] ตาต ราชาโน อาวสนฺติ มหึ อิมํ
เต ตาทิเส มนุสฺสินฺเท มหนฺเต ตาต นารท.

[๑๘๒๙] อิสฺสรานํ อธิปตีนํ น เตสํ ปาทโต จเร
อาสีวิโสติ[๗] อกฺขาโต พฺรหฺมจริยสฺส นารท.

[๑๘๓๐] ภตฺตตฺโถ ภตฺตกาเล จ[๘] ยํ เคหํ อุปสงฺกเม
ยเทตฺถ กุสลํ ชญฺญา ตตฺถ ฆาเสสนํ จเร.

[๑๘๓๑] ปวิสิตฺวา ปรกุลํ ปานตฺโถ[๙] โภชนาย วา
มิตํ ขาเท มิตํ ภุญฺเช น จ รูเป มนํ กเร.

[๑๘๓๒] คุฏฺฐจฺ[๑๐] มชฺชํ กิราสญฺจ[๑๐] สภานิกิรณานิ[๑๑] จ
อารกา ปริวชฺเชหิ ยานีว วิสมํ ปถนฺติ.

จตุตฺถํ จุลฺลนารทกสฺสปชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มนุญฺโญ [๒] ฉ.,เท. สาทุขุทฺทรสูปโม อิ. สาทุขุทฺทรสูปามา
[๓] ฉ.,เท. เส [๔] ฉ.,เท.,อิ. หรนฺติ ยุวิโน [๕] ฉ.,เท. เอโส จ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. สสตฺถา [๗] สี.,อิ. อาสีวิโส โส [๘] อิ. ยํ [๙] ฉ.,เท. ปานตฺถํ
[๑๐-๑๐] ฉ.,เท.,อิ. โคฏฺฐจฺ มชฺชํ กิราฏญฺจ [๑๑] ฉ.,เท.,อิ. สภา นิกิรณานิ, "สภาธิกรณานีติปิ ปาโจ.

๕. ทูตชาตกं (๔๗๘)

[๑๘๓๓] "ทูเต เต พฺรหฺเม ปาเหสึ คงฺคาตีรสฺมิ ฌายโต
เตสํ ปุฏฺโฐ น พฺยากาสิ ทุกฺขํ ตุยฺหํ[๑] มตํ นุ เต.

[๑๘๓๔] สเจ เต ทุกฺขมุปฺปชฺเช กาสีนํ รฏฺฐวฑฺฒน
มา โข นํ ตสฺส อกฺขาหิ โย ตํ ทุกฺขา น โมจเย.

[๑๘๓๕] โย[๒] ตสฺส[๒] ทุกฺขชาตสฺส เอกงฺคมปิ[๓] ภาคโส[๓]
วิปฺปโมเจยฺย ธมฺเมน กามํ ตสฺส ปเวทย.[๔]

[๑๘๓๖] สุวิชานํ สิคาลานํ สกุนฺตานญฺจ[๕] วสฺสิตํ.
มนุสฺสวสฺสิตํ ราช ทุพฺพิชานตรํ ตโต.

[๑๘๓๗] อปิ เจ มญฺญตี โปโส ญาติ มิตฺโต สขาติ วา
โย ปุพฺเพ สุมโน หุตฺวา ปจฺฉา สมฺปชฺชเต ทิโส.

[๑๘๓๘] โย อตฺตโน ทุกฺขมนานุปุฏฺโฐ
ปเวทเย ชนฺตุ อกาลรูเป
อนนฺทิโน[๖] ตสฺส ภวนฺติ มิตฺตา[๗]
หิเตสิโน ตสฺส ทุกฺขี ภวนฺติ.

[๑๘๓๙] กาลญฺจ ญตฺวาน ตถาวิธสฺส
เมธาวินํ เอกมนํ วิทิตฺวา
อกฺเขยฺย ติปฺปานิ[๘] ปรสฺส ธีโร
สณฺหํ คิรํ อตฺถวตึ ปมุญฺเจ.

---

[๑] สี. คุยฺหํ มตํ ฉ.,เท. คุยฺหมตํ
[๒-๒] อิ. โย จ ตถา
[๓-๓] สี.,อิ. เอกนฺตมฺปิ ภาสโต
[๔] สี. ปเวทเย
[๕] ฉ.,เท. สกุณานญฺจ
[๖] ฉ.,เท. อานนฺทิโน
[๗] สี.,อิ. ภวนฺตมิตฺตา
[๘] ฉ.,เท. ติพฺพานิ, เอวมุปริปิ.

[๑๘๔๐] สเจ จ ชญฺญา อวิสยฺหมตฺตโน
น[๑] เตหิ มยฺหํ สุขาคมาย[๑]
เอโกว ติปฺปานิ สเหยฺย ธีโร
สจฺจํ หิโรตฺตปฺปมเปกฺขมาโน.

[๑๘๔๑] อหํ รฏฺฐานิ วิจรนฺโต นิคเม ราชธานิโย
ภิกฺขมาโน มหาราช อาจริยสฺส ธนตฺถิโก.

[๑๘๔๒] คหปตี ราชปุริเส มหาสาเล จ พฺราหฺมเณ
อลตฺถํ สตฺต นิกฺขานิ สุวณฺณสฺส ชนาธิป
เต เม นฏฺฐา มหาราช ตสฺมา โสจามหํ ภุสํ.

[๑๘๔๓] ปุริสา เต มหาราช มนสานุวิจินฺติตา
นาลํ ทุกฺขา ปโมเจตุํ ตสฺมา เตสํ น พฺยาหรึ.

[๑๘๔๔] ตฺวญฺจ โข เม มหาราช มนสานุวิจินฺติโต
อลํ ทุกฺขา ปโมเจตุํ ตสฺมา ตุยฺหํ ปเวทยึ.

[๑๘๔๕] ตสฺสาทาสิ ปสนฺนจิตฺโต[๒] กาสีนํ รฏฺฐวฑฺฒโน
ชาตรูปมเย นิกฺเข สุวณฺณสฺส จตุทฺทสาติ.

ปญฺจมํ ทูตชาตกํ.

๖. กาลิงฺคโพธิชาตกํ (๔๗๙)

[๑๘๔๖] "ราชา กาลิงฺโค จกฺกวตฺติ ธมฺเมน ปฐวิมนุสาสิ[๓]
อคมาสิ[๔] โพธิสมีปึ นาเคน มหานุภาเวน.

[๑-๑] สี.,อิ. นายํ นีติ มยฺห สุขาคมาย
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปสนฺนตฺโต
[๓] ฉ.,เท. ปฐวิมนุสาสํ
[๔] ฉ.,เท. อคมา

[๑๘๔๗] กาลิงฺโค ภารทฺวาโช จ ราชานํ กาลิงฺคํ สมณโกลญฺญํ
จกฺกวตฺตยโต ปริคฺคเหตฺวา[๑] ปญฺชลี อิทมโวจ

[๑๘๔๘] ปจฺโจโรห มหาราช ภูมิภาโค ยถา สมณคีโต[๒]
อิธ อนธิวรา พุทฺธา อภิสมฺพุทฺธา วิโรจนฺติ.

[๑๘๔๙] ปทกฺขิณโต อาวฏฺฏา ติณลตา อสฺมึ ภูมิภาคสฺมึ
ปจฺวิยา อยํ[๓] มณฺโฑ อิติ โน สุตํ [๔] มหาราช.

[๑๘๕๐] สาครปริยนฺตาย (เมทนิยา) สพฺพภูตธรณิยา
ปจฺวิยา อยํ มณฺโฑ โอโรหิตฺวา นโม กโรหิ.

[๑๘๕๑] เย เต ภวนฺติ นาคา จ อภิชาตา จ กุญฺชรา[๕]
เอตฺตาวตา ปเทสํ เต นาคา เนวมุปยนฺติ.[๖]

[๑๘๕๒] อภิชาโต [๗] นาโค กามํ เปเสหิ กุญฺชรํ ทนฺตึ
เอตฺตาวตา ปเทโส จ[๘] น สกฺกา นาเคน อุปคนฺตุ[๙]

[๑๘๕๓] ตํ สุตฺวา ราชา กาลิงฺโค เวยฺยญฺชนิกวโจ นิสาเมตฺวา
สมฺเปเสสิ นาคํ อุยฺยาม[๑๐] มยํ ยถา[๑๑] อิทํ วจนํ.

[๑๘๕๔] สมฺเปสิโต จ รญฺญา นาโค โกญฺโจว อภินทิตฺวาน
ปฏิสกฺกิตฺวา นิสีทิ ครุภารํ[๑๒] อสหมาโน.

[๑๘๕๕] กาลิงฺโค ภารทฺวาโช นาคํ ขีณายุกํ
วิทิตฺวาน[๑๓] ราชานํ กาลิงฺคํ ตรมาโน

---

[๑] อิ. ปริเณตฺวา
[๒] ฉ.,เท. สมณคฺคโต
[๓] ฉ.,เท. นาภิยํ
[๔] ฉ.,เท. มนฺเต
[๕] "อภิชาตา มาติโต จ ปิติโต จาติปิ ปาโฐ.
[๖] "เนวมุสฺสหนฺตีติปิ ปาโฐ.
[๗] สี.,อิ. เต
[๘] ฉ.,เท.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๙] ฉ.,เท.,อิ. มุปคนฺตุ
[๑๐] สี.,ฉ.,เท. อุสฺสาม
[๑๑] ฉ.,เท. ยถิมสฺสิทำ
[๑๒] ฉ.,เท. ครุวฺ ภารำ
[๑๓] อิ. วิทิตฺวา

อชฺฌภาสิตฺถ อญฺญํ สงฺกม นาคํ
นาโค ขีณายุโก มหาราช.

[๑๘๕๖] ตํ สุตฺวา กาลิงฺโค ตรมาโน
สงฺกมิ นาคํ สงฺกนฺเตว รญฺเญ
นาโค ตตฺเถว ปติ ภูมฺยา
เวยฺยญฺชนิกวโจ ยถา ตถา อหุ นาโค.

[๑๘๕๗] กาลิงฺคภารทฺวาชํ กาลิงฺโค[๑] พฺราหฺมณํ อิทมโวจ[๒]
ตฺวเมวาสิ สมฺพุทฺโธ สพฺพญฺญู สพฺพทสฺสาวี.

[๑๘๕๘] ตํ อนธิวาเสนฺโต กาลิงฺโค[๓] พฺราหฺมโณ อิทมโวจ
เวยฺยญฺชนิกา หิ มยํ พุทฺธา สพฺพญฺญุโน[๔] มหาราช.

[๑๘๕๙] สพฺพญฺญู สพฺพวิทู จ พุทฺธา [๕] ลกฺขเณน ชานนฺติ
อาคมพลสา[๖] หิ มยํ พุทฺธา สพฺพํ ปชานนฺติ.

[๑๘๖๐] ปหสิตฺวาน[๗] สมฺโพธึ นานาตุริเยหิ วิชฺชมาเนหิ
มาลาวิเลปนํ[๘] อภิหริตฺวา[๘] ปาการปริกฺเขปํ[๙] กาเรสิ.[๙]

อถ ราชา ปายาสิ.

[๑๘๖๑] สฏฺฐิวาหสหสฺสานิ ปุปฺผานิ[๑๐] สนฺนิปาตยิ
ปูเชสิ ราชา กาลิงฺโค โพธิมณฺฑมนุตฺตรนฺติ.

ฉฏฺฐํ กาลิงฺคโพธิชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ราชา กาลิงฺคํ [๒] ฉ.,เท. เอตทโวจ [๓] ฉ.,เท. กาลิงฺคํ
[๔] อิ. สพฺพญฺญุโน ว [๕] ฉ.,เท. น [๖] อิ. อาคมปุริสา
[๗] สี.,อิ. มหายิตฺวาน ฉ.,เท. มหยิตฺวาน [๘-๘] สี.,อิ. มาลาคนฺธวิเลปนํ อาหริตฺวา
[๙-๙] ฉ.,เท.,อิ. อถ ราชา มนุปายาสิ
[๑๐] ฉ.,เท. สฏฺฐิวาหสหสฺสานิ ปุปฺผานํ อิ. สฏฺฐิวาหสหสฺสานํ ปุปฺผานํ

๗. อกิตฺติชาตกํ (๔๘๐)

[๑๘๖๒] "อกิตฺตึ ทิสฺวาน สมฺมนฺตํ[๑] สกฺโก ภูตปตี พฺรวิ
กึ ปตฺถยํ มหาพฺรหฺเม เอโก สมฺมสิ ฆมฺมนิ.

[๑๘๖๓] ทุกฺโข ปุนพฺภโว สกฺก สรีรสฺส จ เภทนํ
สมฺโมหมรณํ ทุกฺขํ ตสฺมา สมฺมามิ วาสว.

[๑๘๖๔] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป[๒] สุภาสิเต
วรํ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๖๕] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
เยน ปุตฺเต จ ทาเร จ ธนธญฺญํ ปิยานิ จ
ลทฺธา นรา น ตปฺปนฺติ โส โลโภ น มยี วเส.

[๑๘๖๖] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป[๒] สุภาสิเต
วรํ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๖๗] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
เขตฺตํ วตฺถุ หิรญฺญญฺจ ควาสฺสํ[๓] ทาสโปริสํ
เยน ชาเตน ชียนฺติ โส โทโส น มยี วเส.

[๑๘๖๘] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรํ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๖๙] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
พาลํ น ปสฺเส น สุเณ น จ พาเลน สංวเส
พาเลนลฺลาปสลฺลาปํ น กเร น จ โรจเย.

---

[๑] อิ. สมฺมตํ
[๒] ฉ.,เท. ปติรูเป, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท. ควสฺสํ

[๑๘๗๐] กินฺนุ เต อกรๆ พาโล วท กสฺสป การณๆ
เกน กสฺสป พาลสฺส ทสฺสนๆ นาภิกงฺขสิ.

[๑๘๗๑] อนยๆ นยติ ทุมฺเมโธ อธุรายๆ นิยุญฺชติ
ทุนฺนโย เสยฺยโส โหติ สมฺมา วุตฺโต ปกุปฺปติ
วินยๆ โส น ชานาติ สาธุ ตสฺส อทสฺสนๆ.

[๑๘๗๒] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรๆ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๗๓] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
ธีรๆ ปสฺเส สุเณ ธีรๆ ธีเรน สห สำวเส
ธีเรนลฺลาปสลฺลาปๆ ตๆ กเร ตญฺจ โรจเย.

[๑๘๗๔] กินฺนุ เต อกรๆ ธีโร วท กสฺสป การณๆ
เกน กสฺสป ธีรสฺส ทสฺสนๆ อภิกงฺขสิ.

[๑๘๗๕] นยๆ นยติ เมธาวี อธุรายๆ น ยุญฺชติ
สุนโย เสยฺยโส โหติ สมฺมา วุตฺโต น กุปฺปติ
วินยๆ โส ปชานาติ สาธุ เตน สมาคโม.

[๑๘๗๖] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรๆ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๗๗] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
ตโต รตฺยา วิวสเน[๑] สุริยสฺสุคฺคมนๆ[๒] ปติ
ทิพฺพา ภกฺขา ปาตุภเวยฺยุๆ สีลวนฺโต จ ยาจกา.

---

[๑] ฉ.,เท. วิวสาเน

[๒] ฉ.,เท. สูริยุคฺคมนๆ

[๑๘๗๘] ททโต [°] เม น ขียเถ ทตฺวา นานุตเปยฺยหํ
ททํ จิตฺตํ ปสาเทยฺยํ เอตํ สกฺก วรํ วเร.

[๑๘๗๙] เอตสฺมึ เต สุลปิเต ปฏิรูเป สุภาสิเต
วรํ กสฺสป เต ทมฺมิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๑๘๘๐] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
น มํ ปุน อุเปยฺยาสิ เอตํ สกฺก วรํ วเร.

[๑๘๘๑] พหูหิ วตฺตจริยาหิ[๒] นรา จ อถ นาริโย
ทสฺสนํ อภิกงฺขนฺติ กินฺนุ เม ทสฺสเน ภยํ.

[๑๘๘๒] ตํ ตาทิสํ เทวรญฺญํ[๓] สพฺพกามสมิทฺธินํ
ทิสฺวา ตโป ปมชฺเชยฺยํ[๔] เอตํ เต ทสฺสเน ภยนฺติ.

สตฺตมํ อกิตฺติชาตกํ.

๘. ตกฺการิยชาตกํ (๔๘๑)

[๑๘๘๓] "อหเมว ทุพฺภาสิตํ ภาสิ พาโล
เภโกวรญฺเญ อหิมวฺหายมาโน[๕]
ตกฺการิเย โสพฺภมิมํ ปตามิ
น กิเรว สาธุ อติเวลภาณี.

[๑๘๘๔] ปปฺโปติ มจฺโจ อติเวลภาณี
พนฺธํ วธํ โสกปริทฺทวญฺจ

---

[๑] อิ. จ
[๒] ฉ.,เท. วตจริยาหิ
[๓] อิ. เทวรญฺญึ
[๔] ฉ.,เท. ปมชฺเชยฺย
[๕] อิ. อหิมวฺหยาโน

อตฺตานเมว ครหาสิ เอตฺถ[๑]
อาจริย[๒] ตำ นิกฺขณนฺติ[๒] โสพฺเภ.

[๑๘๘๕] กิเมวาหำ[๓] ตุณฺหีลำ อนุปุจฺฉิ
กเรยฺยาสำ[๔] ภาตรำ กาลิกาย[๕]
นคฺโควหำ วตฺถยุคญฺจ ชิโน
อยมฺปิ อตฺโถ พหุตาทิโสว.

[๑๘๘๖] โย ยุชฺฌมานานำ อยุชฺฌมาโน
เมณฺฑนฺตรำ อจฺจุปตี กุลิงฺโค
โส ปีสิโต เมณฺฑสิเรหิ ตตฺถ
อยมฺปิ อตฺโถ พหุตาทิโสว.

[๑๘๘๗] จตุโร ชนา โปตฺถกมคฺคเหสุ
เอกญฺจ โปสำ อนุรกฺขมานา
สพฺเพว เต ภินฺนสิรา สยึสุ
อยมฺปิ อตฺโถ พหุตาทิโสว.

[๑๘๘๘] อชา ยถา เวพฺภุมฺพสฺมึ พนฺธา[๖]
อเวกฺขิปนฺตี[๗] อสิมชฺฌคจฺฉิ
เตเนว ตสฺสา คลกำ วิกนฺตา[๘]
อยมฺปิ อตฺโถ พหุตาทิโสว.

[๑๘๘๙] นยิเม[๙] เทวา นาปิ[๙] คนฺธพฺพปุตฺตา
มิคา อิเม อตฺถวสาภตา[๑๐] อิเม[๑๐]

---

[๑] สี. เอตฺโต
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อาเจร ยำ ตำ นิกฺขณนฺติ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กิเมวหำ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. กเรยฺย สำ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. กาฬิกายำ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. พทฺธา
[๗] ฉ.,เท. อวกฺขิปนฺตี
[๘] ฉ.,เท.,อิ. คลกาจกนฺตำ
[๙-๙] ฉ.,เท. อิเม น เทวา น
[๑๐-๑๐] ฉ.,เท. อตฺถวสำ คตา เม

เอกญฺจ นํ สายมาเส ปจนฺตุ
เอกํ[๑] ปุนปฺปาตราเส[๑] ปจนฺตุ.

[๑๘๙๐] สตํ สหสฺสาน[๒] ทุพฺภาสิตานํ[๒]
กลมฺปิ นาคฺฆติ[๓] สุภาสิตสฺส
ทุพฺภาสิตํ สงฺกมาโน กิเลโส
ตสฺมา ตุณฺหี กึปุริโส[๔] น พาลฺยา.

[๑๘๙๑] ยา เมสา พฺยากาสิ[๕] ปมุญฺจเถตํ
คิริญฺจ นํ หิมวนฺตํ นยนฺตุ
อิมญฺจ โข เทนฺตุ มหานสาย
ปาโตว นํ ปาตราเส ปจนฺตุ.

[๑๘๙๒] ปชฺชุนฺนนาถา ปสโว ปสุนาถา อยํ ปชา
ตฺวนาโถสฺมิ[๖] มหาราช อมฺหนาถา[๗] มม ภริยา[๗]
ทฺวินฺนมญฺญตรํ ญตฺวา มุตฺโต คจฺเฉยฺย ปพฺพตํ.

[๑๘๙๓] น เว นินฺทา สุปริวชฺชยาถ[๘]
นานาชนา เสวิตพฺพา ชนินฺท
เยเนว เอโก ลภเต ปสํสํ
เตเนว อญฺโญ ลภเต นินฺทิตารํ.

[๑๘๙๔] สพฺโพ โลโก ปรจิตฺเตน[๙] อติจิตฺโต[๑๐]
สพฺโพ โลโก จิตฺตวา สมฺหิ[๑๑] จิตฺเต[๑๑]

[๑-๑] สี.,อิ. เอกญฺจ นํ ปาตราเส
[๒-๒] ฉ.,เท. สหสฺสานิ ทุภาสิตานิ
[๓] ฉ.,เท. นาคฺฆนฺติ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. กิมฺปุริสา
[๕] ฉ.,เท. พฺยาหาสิ
[๖] ฉ.,เท. ตฺวํ นาโถสิ
[๗-๗] ฉ.,เท. นาโถหํ ภริยาย เม
[๘]ฉ.,เท. สุปริวชฺเชยถ
[๙] ฉ.,เท. ปริจิตฺโต อิ. ปรจิตฺโต
[๑๐] อิ. อจิตฺโต
[๑๑-๑๑] อิ. จิตฺตวสมฺหิ

ปจฺเจกจิตฺตา ปุถู สพฺพสตฺตา
กสฺสีธ จิตฺตสฺส วเส น วตฺเต.

[๑๘๙๕] ตุณฺหี อหุ[๑] กีปุริโส สภริโย
โยทานิ พฺยากาสิ[๒] ภยสฺส ภีโต
โสทานิ มุตฺโต สุขิโต อโรโค
วาจา กิเรวตฺถวตี[๓] นรานนฺติ.

อฏฺฐมํ ตกฺการิยชาตกํ.

๙. รุรุมิคชาตกํ[๔] (๔๘๒)

[๑๘๙๖] "ตสฺส[๕] คามวรํ ทมฺมิ นาริโย จ อลงฺกตา
โก[๖] เม ตํ มิคมกฺขาสิ มิคานํ มิคมุตฺตมํ.

[๑๘๙๗] มยฺหํ คามวรํ เทหิ นาริโย จ อลงฺกตา
อหํ เต มิคมกฺขิสฺสํ มิคานํ มิคมุตฺตมํ.

[๑๘๙๘] เอตสฺมึ วนสณฺฑสฺมึ อมฺพา สาลา จ ปุปฺผิตา
อินฺทโคปกสญฺฉนฺนา เอตฺเถโส ติฏฺฐติ[๗] มิโค.

[๑๘๙๙] ธนุํ อเทฺวชฺฌ[๘] กตฺวาน อุสุํ สนฺนยฺหุปาคมิ[๙]
มิโค จ ทิสฺวา ราชานํ ทูรโต อชฺฌภาสถ

[๑๙๐๐] อาคเมหิ มหาราช มา มํ[๑๐] วิชฺฌิ รเถสภ
โก นุ เต อิทมกฺขาสิ เอตฺเถโส ติฏฺฐติ มิโค.

---

[๑] ฉ.,เท. อหู [๒] ฉ.,เท. พฺยาหาสิ [๓] เท. วาจากิเรวตฺตวตี
[๔] ฉ.,เท. รุรุมิคราชชาตกํ อิ. รุรุชาตกํ [๕] สี.,อิ. กสฺส [๖] ฉ.,เท. โย
[๗] ฉ.,เท. ติฏฺฐเต, เอวมุปริปิ. [๘] อิ. อเทชฺฌ
[๙] สี.,อิ. สนฺนยฺหุปาคมิ [๑๐] อิ. เม

[๑๙๐๑] เอส ปาปจโร โปโส สมฺม ติฏฺฐติ อารกา
โส หิ[๑] เม อิทมกฺขาสิ เอตฺเถโส ติฏฺฐติ มิโค.

[๑๙๐๒] สจฺจํ กิเรวมาหํสุ นรา เอกจฺจิยา อิธ
กฏฺฐํ นิปาวตํ[๒] เสยฺโย น เตฺวเวกจฺจิโย นโร.

[๑๙๐๓] กินฺนุ รุรุ ครหสิ มิคานํ
กึ ปกฺขินํ กึ ปน มานุสานํ
ภยํ หิ มํ วินฺทตินปฺปรูปึ
สุตฺวาน ตํ มานุสิ[๓] ภาสมานํ.

[๑๙๐๔] ยมุทฺธรึ วาหเน วุยฺหมานํ
มโหทเก สลิเล สีฆโสเต
ตโตนิทานํ ภยมาคตํ มม
ทุกฺโข หเว ราช อสพฺภิ สงฺคโม.

[๑๙๐๕] โสหํ จตุปฺปตฺตมิมํ วิหงฺคมํ
ตนุจฺฉิทํ หทเย โอสชฺชามิ
หนามิ ตํ มิตฺตทุพฺภึ[๔] อกิจฺจการึ
โย ตาทิสํ กมฺมกตํ น ชาเน.

[๑๙๐๖] ธีรสฺส พาลสฺส หเว ชนินฺท
สนฺโต วธํ นปฺปสํสนฺติ ชาตุ
กามํ ฆรํ คจฺฉตุ ปาปธมฺโม

---

[๑] ฉ.,เท. โสยํ
[๒] สี.,อิ. วิปลาวิตํ ฉ.,เท. นิปฺลวิตํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. มานุสึ
[๔] อิ. มิตฺตทฺทุมกิจฺจการึ

ยญฺจสฺส ภตฺตํ[๑] ตเทตสฺส เทหิ
อหญฺจ เต กามกโร ภวามิ.

[๑๙๐๗] อทฺธา รุรู[๒] อญฺญตโร สตฺโ โส
โย ทุพฺภิโน[๓] มานุสสฺส น ทุพฺภี
กามํ ฆรํ คจฺฉตุ ปาปธมฺโม
ยญฺจสฺส ภตฺตํ[๑] ตเทตสฺส ทมฺมิ
อหญฺจ เต คามวรํ[๔] ททามิ.

[๑๙๐๘] สุวิชานํ สิคาลานํ สกุนฺตานญฺจ วสฺสิตํ
มนุสฺสวสฺสิตํ ราช ทุพฺพิชานตรํ ตโต.

[๑๙๐๙] อปิ เจ มญฺญตี โปโส ญาติ มิตฺโต สขาติ วา
โย ปุพฺเพ สุมโน หุตฺวา ปจฺฉา สมฺปชฺชเต ทิโส.

[๑๙๑๐] สมาคตา ชานปทา เนคมา จ สมาคตา
มิคา ธญฺญานิ[๕] ขาทนฺติ ตํ เทโว ปฏิเสธตุ.

[๑๙๑๑] กามํ ชนปโท มาสิ รฏฺฐญฺจาปิ วินสฺสตุ
น เตฺววาหํ รุรุํ ทุพฺเภ ทตฺวา อภย ปกฺขินํ.[๖]

[๑๙๑๒] มา เม ชนปโท อาสิ มา[๗] มํ ชนปโท อหุ[๗]
น เตฺววาหํ มิคราชสฺส วรํ ทตฺวา มุสา ภเณติ.

นวมํ รุรุมิคชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ภฏฺฐํ, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ. รุรู
[๓] ฉ.,เท. ทุพฺภโต อิ. ทูภโต
[๔] ฉ.,เท. กามจารํ
[๕] ฉ.,เท. สสฺสานิ
[๖] ฉ.,เท. ทกฺขิณํ
[๗-๗] ฉ.,เท. รฏฺฐญฺจาปิ วินสฺสตุ

๑๐. สรภชาตกं[๑] (๔๘๓)

[๑๙๑๓] "อาสึเสเถว[๒] ปุริโส　　น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหं อตฺตานं　　ยถา อิจฺฉึ ตถา อหุ.

[๑๙๑๔] อาสึเสเถว[๒] ปุริโส　　น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหं อตฺตานं　　อุทกา ถลมุพฺภตํ.

[๑๙๑๕] วายเมเถว ปุริโส　　น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหं อตฺตานं　　ยถา อิจฺฉึ ตถา อหุ.

[๑๙๑๖] วายเมเถว ปุริโส　　น นิพฺพินฺเทยฺย ปณฺฑิโต
ปสฺสามิ โวหं อตฺตานं　　อุทกา ถลมุพฺภตํ.

[๑๙๑๗] ทุกฺขูปนีโตปิ นโร สปญฺโญ
อาสं น ฉินฺเทยฺย สุขาคมาย
พหู หิ ผสฺสา อหิตา หิตา จ
อวิตกฺกิตาโร[๓] มจฺจุมุปปชฺชนฺติ.[๓]

[๑๙๑๘] อจินฺติตมฺปิ ภวติ　　จินฺติตมฺปิ วินสฺสติ
น หิ จินฺตามยา โภคา　　อิตฺถิยา ปุริสสฺส วา.

[๑๙๑๙] สรภํ คิริทุคฺคสฺมึ　　ยํ ตฺวํ อนุสฺสรี ปุเร
อลีนจิตฺตสฺส ตุวํ　　วิกฺกนฺตมนุชีวสิ.

[๑๙๒๐] โย ตํ วิทุคฺคา นรกา สมุทฺธริ
สีลาย โยคฺคํ สรโภ กริตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. สรภมิคชาตกं　　[๒] ฉ.,เท. อาสีเสเถว
[๓-๓] ฉ.,เท. อวิตกฺกิตา มจฺจมุปพฺพชนฺติ　　อิ. มจฺจุมุปพฺพชนฺติ

ทุกฺขูปนีตํ มจฺจุมุขา ปโมจยิ
อลีนจิตฺตํ ตเมว[๑] วเทสิ.

[๑๙๒๑] กึ ตฺวํ นุ ตตฺเถว ตทา อโหสิ
อุทาหุ เต โกจิ ตํ เอตทกฺขา
วิวฏฺฉโท[๒] นุสิ สพฺพทสฺสี
ญาณํ นุ เต พฺราหฺมณ ภึสรูปึ.

[๑๙๒๒] น เจวาหํ ตตฺถ ตทา อโหสึ
น จาปิ เม โกจิ นํ เอตทกฺขา
คาถาปทานญฺจ สุภาสิตานํ
อตฺถํ ตทาเนนฺติ ชนินฺท ธีรา.

[๑๙๒๓] อาทาย ปตฺตึ[๓] ปรวีริยมาตึ
จาเป สรํ กึ วิจิกิจฺฉเส ตุวํ
นุณฺโณ[๔] สโร สรภํ หนฺตุ ขิปฺปึ
อนฺนํ หิ เอตํ วรปญฺญ รญฺโญ.

[๑๙๒๔] อทฺธา ปชานามิ อหมฺปิ เอตํ
อนฺนํ มิโค พฺราหฺมณ ขตฺติยสฺส
ปุพฺเพ กตญฺจ อปจายมาโน
ตสฺมา มิคํ สรภํ โน หนามิ.

[๑๙๒๕] เนโส มิโค มหาราช อสุเรโส ทิสมฺปติ
เอตํ หนฺตฺวา มนุสฺสินฺท ภวสฺสุ อมราธิโป.

---

[๑] ฉ.,เท. ตํ มิคึ
[๒] ฉ.,เท. วิวฏฺฏจฺฉทฺโท
[๓] ฉ.,เท. ปตฺตึ
[๔] ฉ.,เท. นุนฺโน

[๑๙๒๖] สเจ จ ราช[๑] วิจิกิจฺฉเส ตุวํ
หนฺตุ มิคํ สรภํ สหายกํ [๒]
สปุตฺตทาโร นรวีรเสฏฺฐ[๓]
คนฺตฺวา[๔] ตุวํ เวตรณึ ยมสฺส.

[๑๙๒๗] กามํ อหํ ชานปทา จ สพฺเพ
ปุตฺตา จ ทารา จ สหายสงฺฆา
คจฺเฉมุ ตํ เวตรณึ ยมสฺส
น เตฺวว หญฺเญ[๕] มม ปาณทสฺส.[๕]

[๑๙๒๘] อยํ มิโค กิจฺฉคตสฺส มยฺหं
เอกสฺส กตฺตา วิวนสฺมึ โฆเร
ตํ ตาทิสํ ปุพฺพกิจฺจํ สรนฺโต
ชานํ มหาพฺรหฺเม กถं หเนยฺยं.

[๑๙๒๙] มิตฺตาภิราธี จิรเมว ชีว
รชฺชํ อิมํ ธมฺมคุเณ ปสาส
นารีคเณหิ ปริจารยนฺโต[๖]
โมทสฺสุ รฏฺเฐ ติทิเวว วาสโว.

[๑๙๓๐] อกฺโกธโน นิจฺจปสนฺนจิตฺโต
สพฺพาติถึ ปาหุนเก[๗] กริตฺวา[๗]

---

[๑] ฉ.,เท. ราชา
[๒] สี.,อิ. เม
[๓] สี.,อิ. นรวิริยเสฏฺจ
[๔] อิ. คนฺตา
[๕-๕] ฉ.,เท. หญฺโญ มม ปาณโท โย อิ. หญฺโญโย มม ปาณทสฺส
[๖] ฉ.,เท. ปริจาริยนฺโต
[๗-๗] ฉ.,เท. ยาจโยโค ภวิตฺวา

ทตฺวา จ ภุตฺวา จ ยถานุภาวํ
อนินฺทิโต สคฺคมุเปหิ ฐานนฺติ.

ทสมํ สรภชาตกํ.

เตรสกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

วรมมฺพกุจาริ[๑] สหสฺสวโร
อถรณฺณสฺมึ ทูตกปณฺจมโก
อถ โพธิ อกิตฺติ สุตกฺกรินา
อถ รุรุมิเคน ปโร สรโภติ.

---

[๑] ฉ.,เท. วรอมฺพ

๑๔. ปกิณฺณกนิปาโต

๑. สาลิเกทารชาตกํ (๔๘๔)

[๑๙๓๑] “สมฺปนฺนํ สาลิเกทารํ สุวา ภุญฺชนฺติ โกสิย
ปฏิเวเทมิ เต พฺรหฺเม น เต วาเรตุมุสฺสเห

[๑๙๓๒] เอโก จ ตตฺถ สกุโณ โย เนสํ สพฺพสุนฺทโร
ภุตฺวา สาลึ ยถากามํ ตุณฺเฑนาทาย คจฺฉติ.

[๑๙๓๓] อุชฺฌนฺตุ[๑] วาลปาสานิ ยถา พชฺเฌถ โส ทิโช
ชีวญฺจ นํ คเหตฺวาน อานเยหิ[๒] มมนฺติเก.

[๑๙๓๔] เอเต ภุตฺวา ปิวิตฺวา[๓] จ ปกฺกมนฺติ วิหงฺคมา
เอโก พทฺโธสฺมิ ปาเสน กึ ปาปํ ปกตํ มยา.

[๑๙๓๕] อุทรํ นูน อญฺเญสํ สุว อจฺโจทรํ ตว
ภุตฺวา สาลึ ยถากามํ ตุณฺเฑนาทาย คจฺฉสิ.

[๑๙๓๖] โกฏฺจนฺนุ ตตฺถ ปูเรสิ สุว เวรนฺนุ เต มยา
ปุฏฺโจ เม สมฺม อกฺขาหิ กุหึ สาลึ นิเธยฺยสิ.[๔]

[๑๙๓๗] น เม เวรํ ตยา สทฺธึ โกฏฺโจ มยฺหํ น วิชฺชติ
อิณํ มุญฺจามิณํ ทมฺมิ สมฺปตฺโต โกฏฺสิมฺพลึ[๕]
นิธึปิ ตตฺถ นิทหามิ เอวํ ชานาหิ โกสิย.

[๑๙๓๘] กีทิสํ เต อิณทานํ อิณโมกฺโข จ กีทิโส
นิธินิธานมกฺขาหิ อถ ปาสา ปโมกฺขสิ.

---

[๑] ฉ.,เท. โอฑฺเฑนฺตุ [๒] สี.,อิ. อานเยถ [๓] อิ. ปิตฺวา
[๔] ฉ.,เท. นิทาหสิ [๕] ฉ.,เท. โกฏฺสิมฺพลึ

[๑๙๓๙] อชาตปกฺขา ตรุณา ปุตฺตกา มยฺหํ โกสิย
เต มํ ภตา ภริสฺสนฺติ ตสฺมา เตสํ อิณํ ทเท.

[๑๙๔๐] มาตา ปิตา จ เม วุฑฺฒา[๑] ชิณฺณกา คตโยพฺพนา
เตสํ ตุณฺเฑน หาตูน มุญฺเจ ปุพฺพกตํ อิณํ.

[๑๙๔๑] อญฺเญปิ ตตฺถ สกุณา ขีณปกฺขา สุทุพฺพลา
เตสํ ปุญฺญตฺถิโก ทมฺมิ ตํ นิธึ อาหุ ปณฺฑิตา.

[๑๙๔๒] อีทิสํ[๒] เม อิณทานํ อิณโมกฺโข จ อีทิโส[๓]
นิธินิธานมกฺขามิ[๔] เอวํ ชานาหิ โกสิย.

[๑๙๔๓] ภทฺทโก วตายํ ปกฺขี ทิโช ปรมธมฺมิโก
เอกจฺเจสุ มนุสฺเสสุ อยํ ธมฺโม น วิชฺชติ.

[๑๙๔๔] ภุญฺช สาลึ ยถากามํ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ปุนปิ สุว ปสฺเสม ปิยํ เม ตว ทสฺสนํ.

[๑๙๔๕] ภุตฺตญฺจ ปีตญฺจ ตวสฺสมมฺหิ
รตฺติญฺจ[๕] โน โกสิย เต สกาเส
นิกฺขิตฺตทณฺเฑสุ ททาหิ ทานํ
ชิณฺเณ จ มาตาปิตโร ภรสฺสุ.

[๑๙๔๖] ลกฺขี วต เม อุทปาทิ อชฺช
โยหํ[๖] อทสฺสํ ปรมํ[๖] ทิชานํ
สุวสฺส สุตฺวาน สุภาสิตานิ
กาหามิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

---

[๑] ฉ.,เท. วุฑฺฒา
[๒] สี.,อิ. เอทิสํ
[๓] สี.,อิ. เอทิโส
[๔] อิ. นิธึ นิทานํ อกฺขาตํ
[๕] อิ. รตึ จ
[๖-๖] ฉ.,เท. โย อทฺทสาสึ ปวรึ

[๑๙๔๗] โส โกสิโย อตฺตมโน อุทคฺโค
อนฺนญฺจ ปานญฺจภิสงฺขริตฺวา
อนฺเนน ปาเนน ปสนฺนจิตฺโต
สนฺตปฺปยิ สมณพฺราหฺมเณ จาติ.

ปฐมํ สาลิเกทารชาตกํ.

๒. จนฺทกินฺนรชาตกํ[๑] (๔๘๕)

[๑๙๔๘] "อุปนียติทำ[๒] มญฺเญ จนฺเท โลหิตมทฺทเน[๒]
อชฺชาปิ[๓] วิชหามิ ชีวิตํ ปาณา เม จนฺเท นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๙๔๙] โอสธิ[๔] เม ทุกฺขํ หทยํ เม ฑยฺหเต นิตมฺมามิ
ตว จนฺทิยา โสจนฺติยา น นำ อญฺเญหิ โสเกหิ.

[๑๙๕๐] ติณมิว วนมิว มิลายามิ[๕] นที อปริปุณฺณาว[๖] สุสฺสามิ
ตว จนฺทิยา โสจนฺติยา น นำ อญฺเญหิ โสเกหิ.

[๑๙๕๑] วสฺสมิว[๗] สเร ปาเท[๗] อิมานิ อสฺสูนิ วตฺตเร มยฺหำ
ตว จนฺทิยา โสจนฺติยา น นำ อญฺเญหิ โสเกหิ.

[๑๙๕๒] ปาโป โข[๘] ราชปุตฺโต โย เม อิจฺฉิตปติ วรากิยา
วิชฺฌิ[๙] วนมูลสฺมึ โสยำ วิทฺโธ ฉมา เสติ.

[๑๙๕๓] อิมำ มยฺหำ หทยโสกำ ปฏิมุญฺจตุ ราชปุตฺต ตว มาตา
โย มยฺหำ หทยโสโก กีปริสำ อเวกฺขมานาย.[๑๐]

---

[๑] ฉ. จนฺทกินฺนรีชาตกำ
[๒-๒] สี.,อิ. โลหิตมเทน มชฺชามิ วิชหามิ ชีวิตำ ปาณา
[๓] ฉ.,เท. อชฺช ชหามิ
[๔] ฉ.,เท. โอสีทิ
[๕] อิ. มิยฺยามิ
[๖] สี.,อิ. อปริปุณฺณิยาว
[๗-๗] อิ. วสฺสำว สเร ปพฺพตปาเท
[๘] ฉ.,เท. โขสิ
[๙] ฉ.,เท. วิชฺฌสิ
[๑๐] อิ. อเปกฺขมานาย, เอวมุปริปิ.

[๑๙๕๔] อิมํ มยฺหํ หทยโสกํ ปฏิมุญฺจตุ ราชปุตฺต ตว ชายา
โย มยฺหํ หทยโสโก กึปุริสํ อเวกฺขมานาย.

[๑๙๕๕] มา จ ปุตฺตํ[๑] มา จ ปตึ อทฺทกฺขิ ราชปุตฺต ตว มาตา
โย กึ ปุริสสฺ อวธิ อทูสกํ มยฺหํ กามาหิ.

[๑๙๕๖] มา จ ปุตฺตํ มา จ ปตึ อทฺทกฺขิ ราชปุตฺต ตว ชายา
โย กึปุริสํ อวธิ อทูสกํ มยฺหํ กามาหิ.

[๑๙๕๗] มา ตฺวํ จนฺเท โรทิ มา โสจิ วนติมิรมตฺตกฺขิ
มม ตฺวํ เหหิสิ[๒] ภริยา ราชกุเล ปูชิตา นารีภิ.[๓]

[๑๙๕๘] อปิ นูนาหํ มริสฺสํ นาหํ[๔] ราชปุตฺต ตว เหสฺสํ
โย กึปุริสํ อวธิ อทูสกํ มยฺหํ กามาหิ.

[๑๙๕๙] อปิ ภีรุเก อปิ ชีวิตุกามิเก กึปุริสี[๕] คจฺฉ หิมวนฺตํ
ตาลิสตคฺครโภชนา[๖] อญฺเญ ตํ มิคา รมิสฺสนฺติ.

[๑๙๖๐] เต ปพฺพตา ตา จ กนฺทรา ตา จ คิริคุหาโย [๗]
ตตฺถ[๘] ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสฺสं.[๙]
เยสุ ปพฺพเตสุ มยํ เอกโต อภิรมิมฺหา
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสฺสं.[๑๐]

[๑๙๖๑] เต ปณฺณสนฺถตา รมณียา วาฬมิเคหิ อนุจิณฺณา
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสฺสं.

---

[๑] สี.,อิ. ปุตฺเต, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. โหหิสิ [๓] อิ. นารี
[๔] อิ. น จ ปนาหํ [๕] ฉ.,เท. กิมฺปุริสิ
[๖] ฉ.,เท. ตาฬีสตครโภชนา [๗] ฉ.,เท. ตเถว ติฏฺฐนฺติ
[๘] ฉ.,เท. ตตฺเถว, เอวมุปริปิ. [๙] ฉ.,เท. กสฺสํ, เอวมุปริปิ.
[๑๐] อยํ คาถา สพฺพโปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ, อฏฺฐกถายํ ปน ทิสฺสติ.

[๑๙๖๒] เต ปุปฺผสนฺถตา รมณียา วาฬมิเคหิ อนุจิณฺณา
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.[๑]

[๑๙๖๓] อจฺฉา สวนฺตี คิริวนทิโย[๒] กุสุมาภิกิณฺณโสตาโย
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๔] นีลานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ[๓]
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๕] ปีตานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๖] ตมฺพานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๗] ตุงฺคานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๘] เสตานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๖๙] จิตฺรานิ หิมวโต ปพฺพตสฺส กูฏานิ ทสฺสนียานิ
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๗๐] ยกฺขคณเสวิเต คนฺธมาทเน โอสเธหิ สญฺฉนฺเน
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

[๑๙๗๑] กึปุริสเสวิเต คนฺธมาทเน โอสเธหิ สญฺฉนฺเน
ตตฺถ ตํ อปสฺสนฺตี กึปุริส กถํ อหํ กาสึ.

---

[๑] ฉ.,เท. อยํ คาถา สพฺพโปตฺถเกสุ ทิสฺสติ, อฏฺฐกถายมฺปน น ทิสฺสติ.
[๒] อิ. คิริจรนทิโย
[๓] สี.,อิ. ทสฺสเนยฺยานิ, เอวมุปริปิ.

[๑๙๗๒] วนฺเท เต (ปาเท) อยิรพฺรหฺเม โย เม อิจฺฉิตํ ปถึ วรากิยา
อมเตน อภิสิญฺจิ สมาคตสฺมึ[๑] ปิยตเมน.

[๑๙๗๓] วิจรามหานิ คิริวนนทีโย กุสุมาภิกิณฺณโสตาโย
นานาทุมวสนาโย[๒] ปิยวทา อญฺญมญฺญสฺสาติ.

ทุติยํ จนฺทกินฺนรชาตกํ.

๓. มหาอุกฺกุสชาตกํ (๔๘๖)

[๑๙๗๔] "อุกฺกา มิลาจา[๓] พนฺธนฺติ ทีเป
ปชา มม ขาทิตุํ ปตฺถยนฺติ
มิตฺตํ สหายญฺจ วเทหิ เสนก
อาจิกฺข ญาติพฺยสนํ ทิชานํ.

[๑๙๗๕] ทิโช ทิชานํ ปวโรสิ ปกฺขิ จ[๔]
อุกฺกุสราช สรณํ ตํ อุเปมิ[๕]
ปชา มม ขาทิตุํ ปตฺถยนฺติ
ลุทฺทา มิลาจา ภว เม สุขาย.

[๑๙๗๖] มิตฺตํ สหายญฺจ กโรนฺติ ปณฺฑิตา
กาเล อกาเล สุขเมสมานา[๖]
กโรมิ เต เสนก เอตมตฺถํ
อริโย หิ อริยสฺส กโรติ กิจฺจํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สมาคตาสฺมิ
[๒] อิ. นานาทุมสวนาโย
[๓] ฉ.,เท. จิลาจา, เอวมุปริปิ. [๔] สี.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ. ฉ.,เท. ปกฺขิม อิ. ปกฺขี
[๕] ฉ.,เท. อุเปม [๖] อิ. สุขมาสยานา

[๑๙๗๗] ยํ โหติ กิจฺจํ อนุกมฺปเกน
อริยสฺส อริเยน กตํ ตยิทํ
อตฺตานุรกฺขี ภว มา อฑยฺหิ
ลจฺฉาม ปุตฺเต ตยิ ชีวมาเน.

[๑๙๗๘] ตเมว[๑] รกฺขาวรณํ กโรนฺโต
สรีรเภทาปิ น สนฺตสามิ
กโรนฺติ เหเต[๒] สขีนํ สขาโร
ปาณํ จชนฺตา[๓] สตเมส ธมฺโม.

[๑๙๗๙] สุทุกฺกรํ กมฺมมกาสิ อณฺฑโชยํ[๔] วิหงฺคโม
อตฺถาย กุรุโร[๕] ปุตฺเต อฑฺฒรตฺเต อนาคเต.

[๑๙๘๐] จุตาปิ เหเก[๖] ขลิตา สกมฺมุนา[๖]
มิตฺตานุกมฺปาย ปติฏฺฐหนฺติ
ปุตฺตา มมฏฺฐา คติมาคโตสฺมิ
อตฺถํ จเรถ มม วาริจร.[๗]

[๑๙๘๑] ธเนน ธญฺเญน จ อตฺตนา จ
มิตฺตํ สหายญฺจ กโรนฺติ ปณฺฑิตา
กโรมิ เต เสนก เอตมตฺถํ
อริโย หิ อริยสฺส กโรติ กิจฺจํ.

---

[๑] ฉ.,เท. เตวว
[๒] ฉ.,เท. เหเก
[๓] สี.,อิ. จชนฺติ
[๔] ฉ.,เท. อณฺฑชายํ
[๕] ฉ.,เท. กุรโร
[๖-๖] สี.,อิ. เอเก ขลิตสฺสกมฺมุนา
[๗] สี.,อิ. วาริฉนฺน

[๑๙๘๒] อปฺโปสฺสุกฺโก ตาต ตุวํ นิสีท
ปุตฺโต ปิตุ จรติ อตฺถจริยํ
อหํ จริสฺสามิ ตเวว[๑] อตฺถํ[๑]
เสนสฺส ปุตฺเต ปริตฺตายมาโน.

[๑๙๘๓] อทฺธา หิ ตาต สตเมส ธมฺโม
ปุตฺโต ปิตุ[๒] จเร[๒] อตฺถจริยํ
อปฺเปว มํ ทิสฺวาน ปวฑฺฒกายํ
เสนสฺส ปุตฺตานิ[๓] น เหฐเยยฺยุ.[๓]

[๑๙๘๔] ปสู มนุสฺสา มิควีรเสฏฺฐ[๔]
ภยฏฺฏิตา[๕] เสฏฺฐมุปพฺพชนฺติ
ปุตฺตา มมฏฺฏา คติมาคโตสฺมิ
ตุวํ โนสิ ราชา ภว เม สุขาย.

[๑๙๘๕] กโรมิ เต เสนก เอตมตฺถํ
อายามิ เต ตํ ทิสตํ วธาย
กถํ หิ วิญฺญู พหุสมฺปชาโน
น วายเม อตฺตชนสฺส คุตฺติยา.

[๑๙๘๖] มิตฺตํ[๖] กยิราถ สุหทยญฺจ[๗]
อยิรญฺจ กยิราถ สุขาคมาย[๘]
นิวตฺถโกโชว[๙] สเรภิหนฺตฺวา
โมทาม ปุตฺเตหิ สมงฺคิภูตา.

[๑-๑] ฉ.,เท. ตเวตมตฺถํ
[๒-๒] สี.,อิ. ปิตุ ยญฺจเรถ ฉ.,เท. ปิตุยํ จเร
[๓-๓] ฉ.,เท. ปุตฺตา น วิเหฐเหยฺยุ
[๔] อิ. มิควิริยเสฏฺฐ
[๕] สี.,อิ. ภยทฺทิตา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. มิตฺตญฺจ
[๗] อิ. สขาฆรญฺจ
[๘] อิ. สุเขหิ อยิโร
[๙] ฉ.,เท. นิวตฺถโกโจว

[๑๙๘๗] สกมิตฺตสฺส กมฺเมน　　สหายสฺสาปลายิโน
กุชนฺตมุปกุชนฺติ　　โลมหํสา[๑] หทยงฺคมํ.

[๑๙๘๘] มิตฺตํ สหายํ อธิคมฺม ปณฺฑิโต
โส ภุญฺชติ ปุตฺตํ ปสุํ ธนํ วา
อหญฺจ ปุตฺตา จ ปตี จ มยฺหํ
มิตฺตานุกมฺปาย สมงฺคิภูตา.

[๑๙๘๙] ราชวตา สุรวตา จ อตฺโถ
สมฺปนฺนสชิสฺส ภวนฺติ เหเต
โส มิตฺตวา ยสวา อุคฺคตตฺโต
อสฺมิญฺจ[๒] โลเก โมทติ กามกามิ.

[๑๙๙๐] กรณียานิ มิตฺตานิ　　ทลิทฺเทนาปิ เสนก
ปสฺส มิตฺตานุกมฺปาย　　สมคฺคมฺหา สญาตเก.

[๑๙๙๑] สูเรน พลวนฺเตน　　โย มิตฺตํ[๓] กุรุเต ทิโช
เอวํ โส สุขิโต โหติ　　ยถาหํ ตฺวญฺจ เสนกาติ.

ตติยํ มหาอุกฺกุสชาตกํ.

๔. อุทฺทาลกชาตกํ (๔๘๗)

[๑๙๙๒] "ขราชินา ชฏิลา ปงฺกทนฺตา
ทุมฺมกฺขรูปา[๔] เย มนฺตํ[๔] ชปนฺติ
กจฺจิ นุ เต มานุสเก ปโยเค
อิทํ วิทู ปริมุตฺตา อปายา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โลมสา
[๒] ฉ.,เท. อสฺมึ
[๓] ฉ.,เท. มิตฺเต
[๔-๔] สี.,อิ. ทุมฺมุขรูปา เย เม

[๑๙๓] ปาปานิ กมฺมานิ กเรยฺย[๑] ราช
พหุสฺสุโต เจ น จเรยฺย ธมฺมํ
สหสฺสเวโทปิ น ตํ ปฏิจฺจ
ทุกฺขา ปมุญฺเจ จรณํ อปตฺวา.

[๑๙๔] สหสฺสเวโทปิ น ตํ ปฏิจฺจ
ทุกฺขา ปมุญฺเจ[๒] จรณํ อปตฺวา
มญฺญามิ เวทา อผลา ภวนฺติ
สสํยมํ จรณญฺเญว สจฺจํ.

[๑๙๕] น เหว เวทา อผลา ภวนฺติ
สสํยมํ จรณญฺเญว สจฺจํ
กิตฺติญฺจ[๓] ปปฺโปติ อธิจฺจ เวเท
สนฺตี ปุเณติ[๔] จรเณน ทนฺโต.

[๑๙๖] ภจฺจา มาตา ปิตา พนฺธู[๕] เยน ชาโต สฺวเยว[๖] โส
อุทฺทาลโก อหํ โภโต โสตฺถิยกุลวํสโต.[๗]

[๑๙๗] กถํ โภ พฺราหฺมโณ โหติ กถํ ภวติ เกวลี
กถญฺจ ปรินิพฺพานํ ธมฺมฏฺโฐ กินฺติ วุจฺจติ.

[๑๙๘] นิรํ กตฺวา อคฺคิมาทาย พฺราหฺมโณ
อาโปสิญฺจํ ยชํ อุสฺเสติ ยูปํ
เอวงฺกโร พฺราหฺมโณ โหติ เขมี
ธมฺเม จิตฺ เตน อมาปยึสุ.

---

[๑] ฉ.,เท. กเรถ อิ. กโรถ
[๒] ฉ.,เท. ปมุจฺเจ
[๓] ฉ.,เท. กิตฺตึ หิ
[๔] ฉ.,เท. ปุณาติ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. พนฺธู
[๖] ฉ.,เท. สเยว
[๗] ฉ.,เท. โสตฺติยากุลวํสโก อิ. โสตฺถิยากุลวํสโก

[๑๙๙๙] น สุทฺธิ เสจเนน อตฺถิ　　นปิ เกวลี พฺราหฺมโณ
น เจว ขนฺติ โสรจฺจํ[๑]　　นปิ โส ปรินิพฺพุโต.

[๒๐๐๐] กถํ โภ[๒] พฺราหฺมโณ โหติ กถํ ภวติ เกวลี
กถญฺจ ปรินิพฺพานํ　　ธมฺมฏฺโฐ กินฺติ วุจฺจติ.

[๒๐๐๑] อเขตฺตพนฺธุ อมโม นิราโส
นิลฺโลภปาโป ภวโลภขีโณ
เอวงฺกโร พฺราหฺมโณ โหติ เขมี
ธมฺเม จิตํ เตน อมาปยึสุ.

[๒๐๐๒] ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา
สพฺเพว โสรตา ทนฺตา สพฺเพว ปรินิพฺพุตา
สพฺเพสํ สีติภูตานํ อตฺถิ เสยฺโยถ[๓] ปาปิโย.

[๒๐๐๓] ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา
สพฺเพว โสรตา ทนฺตา สพฺเพว ปรินิพฺพุตา
สพฺเพสํ สีติภูตานํ นตฺถิ เสยฺโยถ ปาปิโย.

[๒๐๐๔] ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺฑาลปุกฺกุสา
สพฺเพว โสรตา ทนฺตา สพฺเพว ปรินิพฺพุตา
สพฺเพสํ สีติภูตานํ นตฺถิ เสยฺโยถ ปาปิโย
ปสตฺถํ[๔] จรสิ พฺรหฺมญฺญ โสตฺถิยกุลวํสตํ.[๕]

[๒๐๐๕] นานารตฺเตหิ วตฺเถหิ วิมานํ ภวติ ฉาทิตํ
น เตสํ ฉายา วตฺถานํ โส ราโค อนุปชฺชถ.

---

[๑] ฉ.,เท. น ขนฺตี นาปิ โสรจฺจํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. โส
[๓] สี.,อิ. เสยฺโย ว, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปนตฺถํ
[๕] ฉ.,เท. โสตฺถิยากุลวํสตํ อิ. โสตฺถิยากุลวํสตํ.

[๒๐๐๖] เอวเมว[๑] มนุสฺเสสุ ยทา[๒] สุชฺฌนฺติ มาณวา
น[๓] เตสํ ชาตึ ปุจฺฉนฺติ[๓] ธมฺมมญฺญาย สุพฺพตาติ.

จตุตฺถํ อุทฺทาลกชาตกํ.

๕. ภิสชาตกํ (๔๘๘)

[๒๐๐๗] "อสฺสํ ควํ รชตํ ชาตรูปึ
ภริยญฺจ โส อิธ ลภตุ มนาปึ
ปุตฺเตหิ ทาเรหิ สมงฺคิ โหตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๐๘] มาลญฺจ โส กาสิกจนฺทนญฺจ[๔]
ธาเรตุ ปุตฺตสฺส พหู ภวนฺตุ[๕]
กาเมสุ ติพฺพึ กุรุตํ อเปกฺขึ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๐๙] ปหูตธญฺโญ กสิมา ยสสฺสี
ปุตฺเต คิหี ธนิมา สพฺพกาเม
วยึ อปสฺสึ ฆรมาวสาตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๐] โส ขตฺติโย โหตุ ปสยฺหการี
ราชาธิราชา[๖] พลวา ยสสฺสี

---

[๑] อิ. เอวเมวึ
[๒] อิ. สทา
[๓-๓] ฉ.,เท. เต สชาตึ ปมุญฺจนฺติ
[๔] อิ. กาสิยึ จนฺทนญฺจ
[๕] อิ. ภวนฺติ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ราชาภิราชา

ส จาตุรนฺตํ มหิมาวสาตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๑] โส พฺราหฺมโณ โหตุ อวีตราโค
มุหุตฺตนกฺขตฺตปเถสุ ยุตฺโต
ปูเชตุ นํ รฏฺฐปตี ยสสฺสี
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๒] อชฺฌายกํ สพฺพสมนฺตเวทํ[๑]
ตปสฺสินํ มญฺญตุ สพฺพโลโก
ปูเชนฺตุ นํ ชานปทา สเมจฺจ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๓] จตุสฺสทํ คามวรํ สมิทฺธํ
ทินฺนญฺหิ โส ภุญฺชตุ วาสเวน
อวีตราโค มรณํ อุเปตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๔] โส คามณี โหตุ สหายมชฺเฌ
นจฺเจหิ คีเตหิ ปโมทมาโน
มา[๒] ราชโต พฺยสนมลตฺถ[๒] กิญฺจิ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๕] ยํ เอกราชา ปจฺวึ วิชิตฺวา[๓]
อิตฺถีสหสฺสาน[๔] จเปตุ อคฺคํ

---

[๑] สี. สพฺพสมตฺตเวทำ อิ. สพฺพสมตฺตเวทนำ
[๒-๒] ฉ.,เท. โส ราชโต พฺยสนมาลตฺถำ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วิเชตฺวา
[๔] สี.,อิ. อิตฺถีสหสฺสสฺส

สีมนฺตินีนำ ปวรา ภวาตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย[๑] อหาสิ.

[๒๐๑๖] ทาสีนำ[๒] หิ สา สพฺพสมาคตานำ
ภุญฺเชยฺย สาทุำ อวิกมฺปมานา
จราตุ ลาเภน วิกตฺถมานา
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๗] อาวาสิโก โหตุ มหาวิหาเร
นวกมฺมิโก โหตุ กชงฺคลายำ[๓]
อาโลกสนฺธึ ทิวสา[๔] กโรตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๘] โส พชฺฌตุ ปาสสเตหิ ฉพฺภิ[๕]
รมฺมา วนา นิยฺยตุ ราชธานึ
คุตฺเตหิ[๖] โส หญฺญตุ ปาจเนหิ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๑๙] อลกฺกมาลี ติปุกณฺณวิทฺโธ
ลฏฺฐิหโต สปฺปมุขำ อุเปตุ
สกญฺจ พทฺโธ[๗] วิสิขำ จราตุ
ภิสานิ เต พฺราหฺมณ โย อหาสิ.

[๒๐๒๐] โย เว อนฏฺฐำ[๘] นฏฺฐนฺติ อาห[๙]
กาเมว โส ลภตุ[๑๐] ภุญฺชตุ จ[๑๐]

---

[๑] ฉ.,เท. ยา, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ.,เท. อิสีนำ [๓] ฉ.,เท. คชงฺคลายำ
[๔] ฉ.,เท. ทิวสำ [๕] สี.,อิ. ฉมฺภิ [๖] ฉ.,เท.,อิ. ตุตฺเตหิ
[๗] สี.,อิ. สกฺกจฺจพทฺโธ ฉ.,เท. สกฺกจฺฉพนฺโธ [๘] ฉ.,เท. อนฏฺจำ
[๙] ฉ.,เท.,อิ. จาห [๑๐-๑๐] ฉ.,เท. ลภตำ ภุญฺชตำ จ

อคารมชฺเฌ มรณำ อุเปตุ
โย วา โภนฺโต สงฺกติ กญฺจิเทว.

[๒๐๒๑] ยเทสมานา วิจรนฺติ โลเก
อิฏฺฐญฺจ กนฺตญฺจ พหูนเมตำ
ปิยำ มนุญฺญำ อิธ[๑] ชีวโลเก
กสฺมา อิสโย นปฺปสำสนฺติ กาเม.

[๒๐๒๒] กาเมสุ เว หญฺญเร พชฺฌเร จ
กาเมสุ ทุกฺขญฺจ ภยญฺจ ชาตำ
กาเมสุ ภูตาธิปตี ปมตฺตา
ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ โมหา.

[๒๐๒๓] เต ปาปธมฺมา ปสเวตฺว ปาปำ
กายสฺส เภทา นิรยำ วชนฺติ
อาทีนวำ กามคุเณสุ ทิสฺวา
ตสฺมา อิสโย นปฺปสำสนฺติ กาเม.

[๒๐๒๔] วีมำสมาโน อิสิโน ภิสานิ
ตีเร คเหตฺวาน ถเล นิเธสึ
สุทฺธา อปาปา อิสโย วสนฺติ
เอตานิ เต พฺรหฺมจารี ภิสานิ.

[๒๐๒๕] น เต นฏฺา โน ปน กีพเนยฺยา
น พนฺธวา โน ปน เต สหายา
กิสฺมึ ปรวมฺภำ[๒] สหสฺสเนตฺต
อิสีหิ ตุวำ กีพสิ เทวราช.

---

[๑] ฉ.,เท. จิธ

[๒] สี.,อิ. ปรตฺถมฺภา ฉ.,เท. วุปตฺภมฺภา

[๒๐๒๖] อาจริโย เมสิ ปิตา จ มยฺหํ
เอสา ปติฏฺฐา ขลิตสฺส พฺรหฺเม
เอกาปราธํ ขม ภูริปญฺญ
น ปณฺฑิตา โกธพลา ภวนฺติ.

[๒๐๒๗] สุวาสิตํ อิสินํ เอกรตฺตํ
ยํ วาสวํ ภูตปตีทฺทสาม
สพฺเพว โภนฺโต สุมนา ภวนฺตุ
ยํ พฺราหฺมโณ ปจฺจุปาที ภิสานิ.

[๒๐๒๘] อหญฺจ สารีปุตฺโต จ โมคฺคลฺลาโน จ กสฺสโป
อนุรุทฺโธ ปุณฺณานนฺโท[๑] ตทาสุ สตฺต ภาตโร.

[๒๐๒๙] ภคินี อุปฺปลวณฺณา [๒] ทาสี ขุชฺชุตฺตรา ตทา
จิตฺโต คหปติ ทาโส ยกฺโข สาตาคิโร ตทา.

[๒๐๓๐] ปาลิเลยฺโย[๓] ตทา นาโค มธุโท[๔] เสฏฺฐวานโร
กาพฺยทายี ตทา สกฺโก เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ.

ปญฺจมํ ภิสชาตกํ.

๖. สุรุจิชาตกํ (๔๘๕)

[๒๐๓๑] "มเหสี รุจิโน[๕] ภริยา อานีตา ปฐมํ อหํ
ทส วสฺสสหสฺสานิ ยํ มํ สุรุจิ อานยิ.[๖]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ปุณฺโณ อานนฺโท
[๒] ฉ.,เท. จ
[๓] สี.,อิ. ปาริเลยฺโย
[๔] สี. มธุโว อิ. มธุวาเสฏฺฐวานโร
[๕] ฉ.,เท. สุรุจิโน
[๖] ฉ.,เท. สุรุจิมานยิ

[๒๐๓๒] สาหं พฺราหฺมณ ราชานं เวเทหं มิถิลคฺคหं
นาภิชานามิ กาเยน วาจาย อุท เจตสา
สุรุจึ อติมญฺญิตฺถ[๑] อาวิ วา ยทิวา รโห.

[๒๐๓๓] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตํ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๓๔] ภตฺตุ[๒] มนาปา สสฺสุ ปิยา มาตา ปิตา จ สสฺสุโร[๒]
เต มํ พฺรหฺเม วิเนตาโร ยาว อฏฺฐสุ ชีวิตํ.[๓]

[๒๐๓๕] สาหं อหึสารตินี กามสา ธมฺมจารินี
สกฺกจฺจํ เต อุปฏฺฐาสึ รตฺตินฺทิวมตนฺทิตา.

[๒๐๓๖] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตํ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๓๗] โสพฺภสิตฺถีสหสฺสานิ สหภริยานิ พฺราหฺมณ
ตาสุ อิสฺสา วา โกโธ วา นาหุ มยฺหं กุทาจนํ.

[๒๐๓๘] หิเตน ตาสं นนฺทามิ น จ เม กาจิ อปฺปิยา
อตฺตานุวานุกมฺปามิ สทา สพฺพา สปตฺติโย.

[๒๐๓๙] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตํ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๔๐] ทาเส กมฺมกเร โปเส[๔] เย จญฺเญ อนุชีวิโน
โปเสมิ[๕] สหธมฺเมน สทา ปมุทิตินฺทฺริยา.

---

[๑] สี.,อิ. อติมญฺญิตฺโถ [๒-๒] ฉ.,เท. ภตฺตุ มม สสฺสุ มาตา ปิตา จาปิ จ สสฺสุโร. อิ. ภตฺตุ มนาปสฺส ปิตา มาตา จาปิ สุวามิโน. [๓] อิ. ชีวิเต
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เปสฺเส [๕] ฉ.,เท. เปเสมิ

[๒๐๔๑] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตุ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๔๒] สมเณ พฺราหฺมเณ จาปิ อญฺเญ จาปิ วณิพฺพเก
ตปฺเปมิ อนฺนปาเนน สทา ปยตปาณินี.

[๒๐๔๓] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตุ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๔๔] จาตุทฺทสึ ปญฺจทสึ ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี[๑]
ปาฏิหาริยปกฺขญฺจ อฏฺฐงฺคสุสมาหิตำ[๒]
อุโปสถำ อุปวสามิ สทา สีเลสุ สำวุตา.

[๒๐๔๕] เอเตน สจฺจวชฺเชน ปุตฺโต อุปฺปชฺชตุ อิเส
มุสา เม ภณมานาย มุทฺธา ผลตุ สตฺตธา.

[๒๐๔๖] สพฺเพว เต ธมฺมคุณา ราชปุตฺติ ยสสฺสินิ
สำวิชฺชนฺติ ตยิ ภทฺเท เย ตฺวำ กิตฺเตสิ อตฺตนิ.

[๒๐๔๗] ขตฺติโย ชาติสมฺปนฺโน อภิชาโต ยสสฺสิมา
ธมฺมราชา เวเทหานำ[๓] ปุตฺโต อุปฺปชฺชเต ตว.[๔]

[๒๐๔๘] ทุมฺมิ[๕] รโชชลฺลธโร อเฆ เวหายสณฺฐิโต
มนุญฺญำ ภาสเส วาจำ ยำ มยฺหำ หทยงฺคมำ.

[๒๐๔๙] เทวตา นุสิ สคฺคมฺหา อิสิ วาปิ[๖] มหิทฺธิโก
โก วาสิ ตฺวำ อนุปฺปตฺโต อตฺตานำ เม ปเวทย.

---

[๑] สี.,อิ. อฏฺฐมึ
[๒] ฉ.,เท. อฏฺฐงฺคสุสมาคตำ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วิเทหานำ
[๔] อิ. ตฺวำ
[๕] สี.,อิ. รุมฺมี ฉ.,เท. ทุมฺมี. "รุมฺหีติปิ ปาโฐ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วาสิ

[๒๐๕๐] ยํ เทวสงฺฆา วนฺทนฺติ สุธมฺมาย สมาคตา
โสหํ สกฺโก สหสฺสกฺโข อาคโตสฺมิ ตวนฺติเก.

[๒๐๕๑] อิตฺถิโย[๑] ชีวโลกสฺมึ ยา โหนฺติ[๒] สมจารินี
เมธาวินี สีลวตี สสฺสุเทวา ปติพฺพตา.

[๒๐๕๒] ตาทิสาย สุเมธาย สุจิกมฺมาย นาริยา
เทวา ทสฺสนมายนฺติ มานุสิยา อมานุสา.

[๒๐๕๓] ตฺวญฺจ ภทฺเท สุจิณฺเณน ปุพฺเพ สุจริเตน จ
อิธ ราชกุเล ชาตา สพฺพกามสมิทฺธินี.

[๒๐๕๔] อยญฺจ เต ราชปุตฺติ อุภยตฺถ กฏคฺคโห
เทวโลกูปปตฺตี จ กิตฺตี จ อิธ ชีวิเต.

[๒๐๕๕] จิรํ สุเมเธ สุขินี ธมฺมมตฺตนิ ปาลย
เอสาหํ ติทิวํ ยามิ ปิยํ เม ตว ทสฺสนนฺติ.

สุรุจิชาตกํ ฉฏฺฐํ.

๗. ปญฺจุโปสถิกชาตกํ (๔๕๐)

[๒๐๕๖] "อปฺโปสฺสุกฺโกทานิ ตุวํ กโปต
วิหงฺคม น ตว โภชนตฺโถ
ขุทฺทํ ปิปาสํ อธิวาสยนฺโต
กสฺมา ภวโปสถิโก กโปต.[๓]

[๒๐๕๗] อหํ ปุเร คิทฺธิคโต กโปติยา
ตสฺมึ[๔] ปเทสมฺหิ อุโภ[๔] รมาม

---

[๑] อิ. อิตฺถิยา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. โหติ
[๓] สี.,อิ. กโปโต
[๔-๔] ฉ.,เท. อสฺมึ ปเทสสฺมิมุโภ

อถคฺคหี สากุณิโก กโปตี
อกามโก ตาย วินา อโหสี.

[๒๐๕๘] นานาภาวา[๑] วิปฺปโยเคน ตสฺสา
มโนมยํ เวทน[๒] เวทยามิ[๒]
ตสฺมา อหํโปสถ[๓] ปาลยามิ
ราโค มมํ มา ปุนราคมาสิ.

[๒๐๕๙] อนุชฺชุคามี อุรค ทุชิวฺห
ทาจาวุโธ โฆรวิโสสิ สปฺป
ขุทฺทํ ปิปาสํ อธิวาสยนฺโต
กสฺมา ภวโปสถิโก นุ ทีฆ.[๔]

[๒๐๖๐] อุสโภ อหู พลวา คามิกสฺส
จลกฺกกู วณฺณพลูปปนฺโน
โส มํ อกฺกมิ ตํ กุปิโต อหึสึ
ทุกฺขาภิตุนฺโน มรณํ อุปาคา.[๕]

[๒๐๖๑] ตโต ชนา นิกฺขมิตฺวาน คามา
กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา อปกฺกมึสุ
ตสฺมา อหํโปสถ ปาลยามิ
โกโธ มมํ มา ปุนราคมาสิ.

[๒๐๖๒] มตาน มํสานิ พหู สุสาเน
มนุญฺญรูปี ตว โภชเนตุ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. นานาภาวา
[๒-๒] สี.,อิ. เวทนํ เวทิยามิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อหโปสถ, เอวมุปริปิ.
[๔] สี.,อิ. ทีโฆ
[๕] สี.,อิ. อุปาคมิ

ขุทฺทกํ ปิปาสํ อธิวาสยนฺโต
กสฺมา ภวโปสถิโก สิคาล.[๑]

[๒๐๖๓] ปวิสฺส[๒] กุจฺฉึ มหโต คชสฺส
กุณเป รโต หตฺถิมํเสสุ[๓] คิทฺโธ[๓]
อุณฺโห จ วาโต ติขิณา จ รสฺมิโย
เต โสสยุ์ ตสฺส กรีสมคฺคํ.

[๒๐๖๔] กีโส จ ปณฺฑุ จ อหํ ภทนฺเต
น เม อหู นิกฺขมนาย มคฺโค
มหา จ เมโฆ สหสา ปวสฺสิ
โส เตมยี ตสฺส กรีสมคฺคํ.

[๒๐๖๕] ตโต อหํ นิกฺขมิสํ ภทนฺเต
จนฺโท ยถา ราหุมุขา ปมุตฺโต
ตสฺมา อหโปสถ ปาลยามิ
โลโภ มมํ มา ปุนราคมาสิ.

[๒๐๖๖] วมฺมีกถูปสฺมึ กิปิลฺลิกานิ
นิปฺโปถยนฺโต ตุวํ ปุเร จราสิ
ขุทฺทกํ ปิปาสํ อธิวาสยนฺโต
กสฺมา ภวโปสถิโก นุ อจฺฉ.[๔]

[๒๐๖๗] สกํ นิเกตํ อติเหพยาโน[๕]
อตฺริจฺฉตาย[๖] มลตฺ[๖] อคจฺฉึ

---

[๑] สี.,อิ. สิคาโล ฉ.,เท. สิงฺคาล
[๒] ฉ.,เท. ปวิสิ อิ. ปวิสฺสํ
[๓-๓] สี.,อิ. หตฺถิมํเส ปคิทฺโธ
[๔] สี.,อิ. อจฺโฉ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อติหีพยาโน
[๖-๖] ฉ.,เท. อตฺริจฺฉตา มลฺลคามํ

ตโต ชนา นิกฺขมิตฺวาน คามา
โกทณฺฑเกน ปริโปถยึสุ มํ.

[๒๐๖๘] โส ภินฺนสีโส รุหิรมกฺขิตงฺโค
ปจฺจาคมาสึ สสกํ[๑] นิเกตํ
ตสฺมา อหํโปสถ ปาลยามิ
อตฺริจฺฉตา มา ปุนราคมาสิ.

[๒๐๖๙] ยํ โน อปุจฺฉิตฺถ ตุวํ ภทนฺเต
สพฺเพว พฺยากริมฺหา ยถาปชานํ
มยมฺปิ ปุจฺฉาม ตุวํ ภทนฺเต
กสฺมา ภวโปสถิโก นุ พฺรหฺเม.

[๒๐๗๐] อนูปลิตฺโต มม อสฺสมมฺหิ
ปจฺเจกพุทฺโธ มุหุตฺตํ นิสีทิ
โส มํ อเวที คติมาคติญฺจ
นามญฺจ โคตฺตํ จรณญฺจ สพฺพํ.

[๒๐๗๑] เอวมฺปิหํ[๒] วนฺทิ น ตสฺส ปาเท
น จาปิหํ[๓] มานคเตน ปุจฺฉึ
ตสฺมา อหํโปสถ ปาลยามิ
มาโน มมํ มา ปุนราคมาสีติ.

สตฺตมํ ปญฺจุโปสถิกชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. สกํ
[๒] ฉ.,เท. เอวมฺปหํ อิ. เอวมฺปหํ นคฺคเห
[๓] ฉ.,เท.,อิ. น จาปิ นํ

๘. มหาโมรชาตกं (๔๕๑)

[๒๐๗๒] "สเจ หิ ตฺยาหं ธนเหตุ คหิโต[๑]
มา มं อวธี ชีวคาหं คเหตฺวา
รญฺโญ จ[๒] มं สมฺม อุปนฺติ[๓] เนหิ
มญฺเญ ธนํ ลจฺฉสินปฺปรูปี.

[๒๐๗๓] น เม อยํ ตุยฺห วธาย อชฺช
สมาหิโต จาปวโร[๔] ขุรปฺโป
ปาสญฺจ ตฺยาหं อธิปาตยิสฺสํ
ยถาสุขํ คจฺฉตุ โมรราชา.

[๒๐๗๔] ยํ สตฺต วสฺสานิ มมานุพนฺธิ
รตฺตินฺทิวํ ขุปฺปิปาสํ สหนฺโต
อถ กิสฺส มํ ปาสวสูปนีตํ
ปมุตฺตเว อิจฺฉสิ พนฺธนสฺมา.

[๒๐๗๕] ปาณาติปาตา วิรโต นุสชฺช
อภยนฺนุ เต สพฺพภูเตสุ ทินฺนํ
ยํ มํ ตุวํ ปาสวสูปนีตํ
ปมุตฺตเว อิจฺฉสิ พนฺธนสฺมา.

[๒๐๗๖] ปาณาติปาตา วิรตสฺส พฺรูหิ
อภยญฺจ โย สพฺพภูเตสุ เทติ
ปุจฺฉามิ ตं โมรราเชตมตฺถं
อิติ[๕] จุโต กึ ลภเต สุขํ โส.

---

[๑] ฉ.,เท. คาหิโต [๒] สี.,อิ. ว [๓] ฉ.,เท. อุปนฺติกํ
[๔] "ถามธนูติปิ ปาโจ. สี.,อิ. จาปวเร ฉ.,เท. จาปธุเร [๕] ฉ.,เท.,อิ. อิโต

[๒๐๗๗] ปาณาติปาตา วิรตสฺส พฺรูมิ
อภยญฺจ โย สพฺพภูเตสุ เทติ
ทิฏฺเฐว ธมฺเม ลภเต ปสํสํ
สคฺคญฺจ โส ยาติ สรีรเภทา.

[๒๐๗๘] น สนฺติ เทวา อิติ อาหุ[๑] เอเก
อิเธว ชีโว วิภวํ อุเปติ
ตถา ผลํ สุกตทุกฺกฏานํ
ทตฺตุปญฺญตฺตญฺจ วทนฺติ ทานํ
เตสํ วโจ อรหตํ สทฺทหาโน
ตสฺมา อหํ สกฺเณ พาธยามิ.

[๒๐๗๙] จนฺโท จ สุริโย จ อุโภ สุทสฺสนา
คจฺฉนฺติ โอภาสยมนฺตลิกฺเข
อิมสฺส โลกสฺส ปรสฺส วา เต
กถนฺนุ เต อาหุ มนุสฺสโลเก.

[๒๐๘๐] จนฺโท จ สุริโย จ อุโภ สุทสฺสนา
คจฺฉนฺติ โอภาสยมนฺตลิกฺเข
ปรสฺส โลกสฺส น เต อิมสฺส
เทวาติ เต อาหุ มนุสฺสโลเก.

[๒๐๘๑] เอตฺเถว เต นีหตา หีนวาทา
อเหตุกา เย น วทนฺติ กมฺมํ
ตถา ผลํ สุกตทุกฺกฏานํ
ทตฺตุปญฺญตฺตํ เย จ วทนฺติ ทานํ.

---

[๑] สี.,อิ. อิจฺจาหุ

[๒๐๘๒] อทฺธา หิ สจฺจํ วจนํ ตเวตं[๑]
กถญฺหิ ทานํ อผลํ ภเวยฺย.[๒]
ตถา ผลํ สุกตทุกฺกฏานํ
ทตฺตุปญฺญตฺตญฺจ กถํ ภเวยฺย.

[๒๐๘๓] กถงฺกโร กินฺติกโร กิมาจรํ
กึ เสวมาโน เกน ตโปคุเณน
อกฺขาหิ เม โมรราเชตมตฺถํ
ยถา อหํ โน นิรยํ ปเตยฺยํ.

[๒๐๘๔] เย เกจิ อตฺถิ สมณา ปจพฺยา
กาสายวตฺถา[๓] อนคาริยํ[๔] จรนฺติ[๔]
ปาโตว ปิณฺฑาย จรนฺติ กาเล
วิกาลจริยา วิรตา หิ สนฺโต.

[๒๐๘๕] เต ตตฺถ กาเลนุปสงฺกมิตฺวา
ปุจฺฉาหิ[๕] ยํ เต[๕] มนโส ปิยํ สิยา
เต ตํ[๖] ปวกฺขนฺติ ยถาปชานํ
อิมสฺส โลกสฺส ปรสฺส จตฺถํ.

[๒๐๘๖] ตจฺว ชิณฺณํ อุรโค ปุราณํ
ปณฺฑุปลาสํ หริโต ทุโมว
เอสปฺปหีโน มม ลุทฺทภาโว
ชหามหํ ลุทฺทกภาวมชฺช.

---

[๑] ฉ.,เท. ตเวทํ
[๒] สี.,อิ. วเทยฺย
[๓] อิ. กาสาววตฺถา
[๔-๔] ฉ.,เท.,อิ. อนคาริยา เต
[๕-๕] อิ. ปุจฺฉเนหิ สนฺเต
[๖] ฉ.,เท.,อิ. เต

[๒๐๘๗] เย จาปิ เม สกุณา อตฺถิ พนฺธา[๑]
สตานิเนกานิ นิเวสนสฺมึ
เตสํ อหํ[๒] ชีวิตมชฺช ทมฺมิ
โมกฺขญฺจ เต อจฺฉ[๓] สกํ นิเกตํ.

[๒๐๘๘] ลุทฺโทจรี ปาสหตฺโถ อรญฺเญ
พาเธตุ[๔] โมราธิปตึ ยสสฺสึ
พนฺธิตฺวา โมราธิปตึ ยสสฺสึ
ทุกฺขา ปมุญฺจิ[๕] ยถาหํ ปมุตฺโตติ.

อฏฺฐมํ มหาโมรชาตกํ.

๙. ตจฺฉสูกรชาตกํ (๔๕๒)

[๒๐๘๙] "ยเทสมานา วิจริมฺหา ปพฺพตานิ วนานิ จ
อเนฺวสํ วิปุเล[๖] ญาตี เตเม อธิคตา มยา.

[๒๐๙๐] พหุ จิทํ มูลผลํ ภกฺโข จายํ อนปฺปโก
รมฺมา จิมา คิรินชฺโช[๗] ผาสุวาโส ภวิสฺสติ.

[๒๐๙๑] อิเธวาหํ วสิสฺสามิ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
อปฺโปสฺสุกฺโก นิราสงฺกี อโสโก อกุโตภโย.

[๒๐๙๒] อญฺญญฺหิ[๘] เลณํ ปริเยส สตฺตุ โน อิธ วิชฺชติ
โส ตจฺฉ สูกเร หนฺติ อิธาคนฺตฺวา วรํ วรํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. พทฺธา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เตสมฺปหํ
[๓] สี. ปตฺโต ฉ.,เท.,อิ. ปตฺตา
[๔] อิ. พาเธตุ
[๕] สฺยา. ปมุจฺจิ ฉ.,เท. ทุกฺขา
[๖] ฉ.,เท. วิจรึ
[๗] สี.,อิ. คิรินทิโย
[๘] ฉ.,เท. อญฺญมฺปิ

[๒๐๙๓] โก นุมฺหากํ อิธ สตฺตุ โก ญาตี สุสมาคเต
ทุปฺปธํเส[๑] ปธํเสติ ตํ เม อกฺขาหิ[๒] ปุจฺฉิโต.[๒]

[๒๐๙๔] อุทฺธคฺคราชี มิคราชา พลี ทาฐาวุโธ มิโค
โส ตจฺฉ สูกเร หนฺติ อิธาคนฺตฺวา วรํ วรํ.

[๒๐๙๕] น โน ทาฐา น วิชฺชนฺติ พลํ กาเย สโมหิตํ
สพฺเพ สมคฺคา หุตฺวาน วสํ กาหาม เอกกํ.

[๒๐๙๖] หทยงฺคมํ กณฺณสุขํ วาจํ ภาสสิ ตจฺฉก
โยปิ ยุทฺเธ ปาลเยถ[๓] ตมฺปิ ปจฺฉา หนามเส.

[๒๐๙๗] ปาณาติปาตา วิรโต นุสชฺช[๔]
อภยํ นุ เต สพฺพภูเตสุ ทินฺนํ
ทาฐา นุ เต มิควิริย[๕] น สนฺติ
โย สงฺฆปตฺโต กปโณว ฌายสิ.

[๒๐๙๘] น เม ทาฐา น วิชฺชนฺติ พลํ กาเย สโมหิตํ
ญาตี จ ทิสฺวาน สมงฺคิ[๖] เอกโต
ตสฺมา จ ฌายามิ วนมฺหิ เอกโก.

[๒๐๙๙] อิมสฺสุทํ ยนฺติ ทิสาทิสํ[๗] ปุเร
ภยฏฺฏิตา[๘] เลณคเวสิโน ปุถู
เตทานิ สงฺคมฺม วสนฺติ เอกโต
ยตฺถฏฺฐิตา ทุปฺปสหชฺช เต มยา.

---

[๑] สี.,อิ. อปฺปธํเส
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อกฺขาถ ปุจฺฉิตา
[๓] ฉ.,เท. ปลาเยยฺย
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นุ อชฺช
[๕] ฉ.,เท. มิควชาย
[๖] ฉ.,เท. สามคฺคี
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ทิโสทิสํ
[๘] อิ. ภยทฺทิตา

[๒๑๐๐] ปริณายกสมฺปนฺนา สหิตา เอกวาทิโน
เต มํ สมคฺคา หึเสยฺยุ ตสฺมา เนสํ น ปตฺถเย.[๑]

[๒๑๐๑] เอโกว อินฺโท อสุเร ชินาติ
เอโกว เสโน หนฺติ ทิเช ปสยฺห
เอโกว พฺยคฺโฆ มิคสงฺฆปตฺโต
วรํ วรํ หนฺติ พลญฺหิ ตาทิสํ.

[๒๑๐๒] นเหว อินฺโท น เสโน นปิ พฺยคฺโฆ มิคาธิโป
สมคฺเค สหิเต ฌาตี พฺยคฺโฆ[๒] น[๒] กุรุเต วเส.

[๒๑๐๓] กุมฺภีลกา สกุณิกา[๓] สงฺฆิโน คณจาริโน
สมฺโมทมานา เอกชฺฌํ อุปฺปตนฺติ อุยฺยนฺติ[๔] จ.

[๒๑๐๔] เตสญฺจ ฑิยมานานํ[๕] เอเกตฺถ อปสกฺกติ[๖]
ตญฺจ เสโน นิตาเลติ เวยฺยคฺฆิเยว สา คติ.

[๒๑๐๕] อุสฺสาหิโต ชฏิเลน ลุทฺเทนามิสจกฺขุนา
ทาจี ทาจีสุ ปกฺขนฺทิ มญฺญมาโน ยถา ปุเร.

[๒๑๐๖] สาธุ สมฺพหุลา ฌาตี อปิ รุกฺขา อรญฺญชา
สูกเรหิ สมคฺเคหิ พฺยคฺโฆ เอกายเน หโต.

[๒๑๐๗] พฺราหฺมณญฺเจว พฺยคฺฆญฺจ อุโภ หนฺตฺวาน สูกรา
อานนฺทิโน ปโมทิตา[๗] มหานาทมนาทิสุ.[๘]

---

[๑] อิ. อปตฺถเว
[๒-๒] สี.,อิ. พฺยคฺเฆ จ ฉ.,เท. น พฺยคฺเฆ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. สกุณกา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ฑยนฺติ
[๕] "พนฺธิยมานานนฺติปิ ปาโฐ. สี. ฑยฺหมานานํ ฉ.,เท.,อิ. ฑยมานานํ
[๖] สี.,อิ. อปวตฺตติ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ปมุทิตา
[๘] ฉ.,เท. มหานาทํ ปนาทิสุ

[๒๑๐๘] เต สุทุมฺพรมูลสฺมึ[๑] สูกรา สุสมาคตา
ตจฺฉกํ อภิสิญฺจึสุ ตฺวํ โน ราชาสิ อิสฺสโรติ.

นวมํ ตจฺฉสูกรชาตกं.

๑๐. มหาวาณิชชาตกं (๔๕๓)

[๒๑๐๙] "วาณิชา สมิตึ กตฺวา นานารฏฺฐโต อาคตา
ธนหารา[๒] ปกฺกมึสุ เอกํ กตฺวาน คามณึ.

[๒๑๑๐] เต ตํ กนฺตารมาคมฺม อปฺปภกฺขํ อนูทกํ[๓]
มหานิโคฺรธมทฺทกฺขุ สีตจฺฉายํ มโนรมํ.

[๒๑๑๑] เต จ ตตฺถ นิสีทิตฺวา ตสฺส รุกฺขสฺส ฉาทิยา[๔]
วาณิชา สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารุตา

[๒๑๑๒] อลฺลายเต[๕] อยํ รุกฺโข อปิ วารีว[๖] สนฺทติ
อิงฺฆสฺส ปุริมํ สาขํ มยํ ฉินฺทาม วาณิชา.

[๒๑๑๓] สา จ ฉินฺนาว ปคฺฆริ อจฺฉํ วาริ[๗] อนาวิลํ
เต ตตฺถ นฺหาตฺวา[๘] ปิวิตฺวา ยาวติจฺฉึสุ วาณิชา.

[๒๑๑๔] ทุติยํ สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฺฆสฺส ทกฺขิณํ สาขํ มยํ ฉินฺทาม วาณิชา.

[๒๑๑๕] สา จ ฉินฺนาว ปคฺฆริ สาลิมํโสทนํ พหุ
อปฺโปทวณฺเณ กุมฺมาเส สิงฺคิวิทลสูปิโย[๙]

---

[๑] ฉ.,เท. เต สุ อุทุมฺพรมูลสฺมึ　[๒] ฉ.,เท. ธนาหรา　[๓] ฉ.,เท.,อิ. อโนทกํ
[๔] ฉ.,เท. ฉายยา　[๕] สี.,อิ. อทฺทายเต　[๖] สี.,อิ. วารี จ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. วารี　[๘] ฉ.,เท. นฺหตฺวา　[๙] ฉ.,เท.,อิ. สิงฺคี วิทลสูปิโย

[๒๑๑๖] เต[๑] ตตฺถ ภุตฺวา ขาทิตฺวา[๑] ยาวติจฺฉึสุ วาณิชา.
ตติยํ สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฺฆสฺส ปจฺฉิมํ สาขํ มยํ ฉินฺทาม วาณิชา.

[๒๑๑๗] สา จ ฉินฺนาว ปคฺฆริ นาริโย สมลงฺกตา
วิจิตฺตวตฺถาภรณา[๒] อามุตฺตมณิกุณฺฑลา.

[๒๑๑๘] อปิสุ วาณิชา เอกา นาริโย ปญฺจวีสติ[๓]
สมนฺตา ปริกรึสุ[๔] ตสฺส รุกฺขสฺส ฉาทิยา

[๒๑๑๙] เต ตาหิ ปริวาเรตฺวา ยาวติจฺฉึสุ วาณิชา.
จตุตฺถํ สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฺฆสฺส อุตฺตรึ สาขํ มยํ ฉินฺทาม วาณิชา.

[๒๑๒๐] สา จ ฉินฺนาว ปคฺฆริ มุตฺตา เวฬุริยา พหู
รชตํ ชาตรูปญฺจ กุตฺติโย ปฏิยานิ จ

[๒๑๒๑] กาสิกานิ จ วตฺถานิ[๕] อุทฺธิยานิ จ กมฺพลา[๖]
เต ตตฺถ ภาเร พนฺธิตฺวา ยาวติจฺฉึสุ วาณิชา.

[๒๑๒๒] ปญฺจมํ สมจินฺเตสุ พาลา โมเหน ปารุตา
อิงฺฆสฺส มูเล[๗] ฉินฺทาม อปิ ภิยฺโย ลภามเส.

[๒๑๒๓] อถุฏฺฐหิ สตฺถวาโห ยาจมาโน กตญฺชลี
นิโครฺโธ กึ อปรชฺฌติ[๘] วาณิชา ภทฺทมตฺถุ เต.

[๑-๑] อิ. ทตฺวา จ ปิวิตฺวา จ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. วิจิตฺรวตฺถาภรณา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปณฺณวีสติ
[๔] สี. ปริวารึสุ
[๕] สี.,อิ. อุทฺทิยาเน ฉ.,เท. อุทฺทิยานิ
[๖] อิ. กมฺมพเล
[๗] สี.,อิ. มูลํ
[๘] สี. อปรชฺฌถ ฉ.,เท.,อิ. ปรชฺฌติ

[๒๑๒๔] วาริทา ปุริมา สาขา อนฺนปานญฺจ ทกฺขิณา
นาริทา ปจฺฉิมา สาขา สพฺพกาเม จ อุตฺตรา
นิโคฺรโธ กึ อปรชฺฌติ วาณิชา ภทฺทมตฺถุ เต.

[๒๑๒๕] ยสฺส รุกฺขสฺส ฉายาย นิสีเทยฺย สเยยฺย วา
น ตสฺส สาขं ภญฺเชยฺย มิตฺตทุพฺโภ[๑] หิ ปาปโก.

[๒๑๒๖] เต จ ตสฺส อนาทิตฺวา[๒] เอกสฺส วจนं พหู
นิสิตาหิ กุจารีหิ มูลโต นं อุปกฺกมุ.

[๒๑๒๗] ตโต นาคา นิกฺขมึสุ สนฺนทฺธา ปญฺจวีสติ
ธนุคฺคหานं ติสตา ฉสหสฺสา จ จมฺมิโน.[๓]

[๒๑๒๘] เอเต หนถ พนฺธถ มา โว มุญฺจิตฺถ[๔] ชีวิตं
ฆเปตฺวา สตฺถวาหํว สพฺเพ ภสฺมं กโรถ เน.

[๒๑๒๙] ตสฺมา หิ ปณฺฑิโต โปโส สมฺปสฺสं อตฺถมตฺตโน
โลภสฺส น วสं คจฺเฉ หเนยฺย[๕] ทิสกํ มนं.[๕]

[๒๑๓๐] เอวมาทีนวं[๖] ญตฺวา ตณฺหา ทุกฺขสฺส สมฺภวं
วีตตณฺโห อนาทาโน สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ.

ทสมं มหาวาณิชชาตกं.

---

[๑] อิ. มิตฺตทูโภ
[๒] ฉ.,เท. ตสฺสานาทิยิตฺวา
[๓] ฉ.,เท. วมฺมิโน
[๔] อิ. มุจฺจิตฺถ
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. หเนยฺยาริสกํ มนं
[๖] สี.,อิ. เอตมาทีนวं

๑๑. สาธินราชชาตกํ[๑] (๔๕๔)

[๒๑๓๑] “อพฺภูโต วต โลกสฺมึ อุปฺปชฺชิ โลมหํสโน
ทิพฺโพ รโถ ปาตุรหุ เวเทหสฺส ยสสฺสิโน.

[๒๑๓๒] เทวปุตฺโต มหิทฺธิโก มาตลิ เทวสารถิ
นิมนฺตยิตฺถ ราชานํ เวเทหํ มิถิลคฺคหํ

[๒๑๓๓] เอหิมํ รถมารุยฺห ราช เสฏฺฐ ทิสมฺปติ
เทวา ทสฺสนกามา เต ตาวตึสา สอินฺทกา
สรมานา หิ เต เทวา สุธมฺมายํ สมจฺฉเร.

[๒๑๓๔] ตโต จ ราชา สาธิโน เวเทโห มิถิลคฺคโห[๒]
สหสฺสยุตฺตํ อภิรุยฺห[๓] อคา เทวาน สนฺติเก
สหสฺสยุตฺตํ[๔] หยวาหึ ทิพฺพยานมธิฏฺฐิโต
ยายมาโน มหาราชา อทฺทส เทวสภํ อิทํ[๔]
ตํ เทวา ปฏินนฺทึสุ ทิสฺวา ราชานมาคตํ

[๒๑๓๕] สฺวาคตนฺเต มหาราช อโถ เต อทุราคตํ
นิสีททานิ ราชิสิ เทวราชสฺส สนฺติเก.

[๒๑๓๖] สกฺโกปิ ปฏินนฺทิตฺถ เวเทหํ มิถิลคฺคหํ
นิมนฺตยิตฺถ[๕] กาเมหิ อาสเนน จ วาสโว

[๒๑๓๗] สาธุ โขสิ อนุปฺปตฺโต อาวาสํ วสวตฺตินํ
วส เทเวสุ ราชิสิ สพฺพกามสมิทฺธิสุ
ตาวตึเสสุ เทเวสุ ภุญฺช กาเม อมานุเส.

---

[๑] ฉ.,เท. สาธินชาตกํ. [๒] สี.,อิ. ปมุโข รถมารุหิ [๓] ฉ.,เท.,อิ. สหสฺสยุตฺตมารุยฺห
[๔-๔] อยํ คาถา สพฺพโปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ. [๕] สี.,อิ. นิมนฺตยี จ

[๒๑๓๘] อหं ปุเร สคฺคคโต รมามิ
นจฺเจหิ คีเตหิ จ วาทิเตหิ
โสทานิ อชฺช น รมามิ สคฺเค
อายุนฺนุ ขีณนฺ[๑] มรณนฺนุ[๒] สนฺติเก
อุทาหุ มุพฺโหสฺมิ ชนินฺทเสฏฺฐ.

[๒๑๓๙] น[๓] ตายุ ขีณนฺ มรณญฺจ[๓] ทูเร
น จาปิ มุพฺโห นรวีร เสฏฺฐ[๔]
ตุยฺหญฺจ ปุญฺญานิ ปริตฺตกานิ
เยสं วิปากं อิธ เวทยิตฺโถ.[๕]

[๒๑๔๐] วส เทวานุภาเวน ราช เสฏฺฐ ทิสมฺปติ
ตาวตึเสสุ เทเวสุ ภุญฺช กาเม อมานุเส.

[๒๑๔๑] ยถา ยาจิตกं ยานं ยถา ยาจิตกं ธนं
เอวं สมฺปทเมเวตं ยं ปรโต ทานปจฺจยา.

[๒๑๔๒] น จาหเมตมิจฺฉามิ ยं ปรโต ทานปจฺจยา
สยं กตานิ ปุญฺญานิ ตं เม อาเวณิยं[๖] ธนं.

[๒๑๔๓] โสหं คนฺตฺวา มนุสฺเสสุ กาหามิ กุสลํ พหุ
ทาเนน สมจริยาย สยเมน ทเมน จ
ยं กตฺวา สุขิโต โหติ น จ ปจฺฉานุตปฺปติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขีโณ
[๒] "มรณสฺสาติปิ ปาโจ.
[๓-๓] สี.,อิ. น จายุ ขีณนฺ มรณนฺ เต
[๔] อิ. นรวิริยเสฏฺฐ
[๕] อิ. เวทยโต
[๖] ฉ.,เท. อาเวณิกं

[๒๑๔๔] อิมานิ ตานิ เขตฺตานิ อิมํ นิกฺขํ สกุณฺฑลํ
อิมา ตา หริตานุปา อิมา นชฺโช สวนฺติโย.

[๒๑๔๕] อิมา ตา โปกฺขรณิโย[๑] รมฺมา จากวากูปกุชฺชิตา[๒]
มณฺฑาลเกหิ สญฺฉนฺนา ปทุมุปฺปลเกหิ จ
ยสฺสิมานิ มมายึสุ กึ นุ เต ทิสตํ คตา.

[๒๑๔๖] ตานิ[๓] จ[๓] เขตฺตานิ โส ภูมิภาโค
เตเยว[๔] อารามวนูปจารา[๔]
ตเมว มยฺหํ ชนตํ อปสฺสโต
สุญฺญญฺจ[๕] เม นารท ขายเต ทิสา.

[๒๑๔๗] ทิฏฺฐา มยา วิมานานิ โอภาสนฺตา จตุทฺทิสา
สมฺมุขา เทวราชสฺส ติทสานญฺจ สมฺมุขา.

[๒๑๔๘] วุตฺถํ เม ภวนํ ทิพฺยํ ภุตฺตา กามา อมานุสา
ตาวตึเสสุ เทเวสุ สพฺพกามสมิทฺธิสุ.

[๒๑๔๙] โสหํ เอตาทิสํ หิตฺวา[๖] ปุญฺญายมฺหิ อิธาคโต
ธมฺมเมว จริสฺสามิ นาหํ รชฺเชน อตฺถิโก.

[๒๑๕๐] อทณฺฑาวจรํ มคฺคํ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสิตํ
ตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิสฺสํ เยน คจฺฉนฺติ สุพฺพตาติ.

เอกาทสมํ สาธินราชชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. โปกฺขรณี
[๒] สี.,อิ. จกฺกวากูปกูชิตา ฉ.,เท. จกฺกวากปกูชิตา
[๓-๓] ฉ.,เท.,อิ. ตานีธ
[๔-๔] สี.,อิ. เต อารามา เต วนเมปจารา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. สุญฺญวา
[๖] อิ. ทิสฺวา

๑๒. ทสพฺราหฺมณชาตกํ (๔๕๕)

[๒๑๕๑] “ราชา อโวจ วิฏูรํ[๑]　　ธมฺมกาโม ยุธิฏฺฐิโล
‘พฺราหฺมเณ วิฏูร ปริเยส　　สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๕๒] วิรเต เมถุนา ธมฺมา　　เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม　　ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๕๓] ทุลฺลภา พฺราหฺมณา เทว　　สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมถุนา ธมฺมา　　เย เต ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ.

[๒๑๕๔] ทส ขลุ มหาราช　　ยา ตา พฺราหฺมณชาติโย
เตสํ วิภงฺควิจยํ[๒]　　วิตฺถาเรน สุโณหิ เม.

[๒๑๕๕] ปสิพฺพเก คเหตฺวาน　　ปุณฺเณ มูลสฺส สตฺถุเต
โอสธิกาเย[๓] คนฺเถนฺติ　　นฺหาปยนฺติ[๔] ชปนฺติ จ.

[๒๑๕๖] ติกิจฺฉกสมา ราช　　เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช　　ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๕๗] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา　　อิติ ราชา จ[๕] โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฏูร ปริเยส　　สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๕๘] วิรเต เมถุนา ธมฺมา　　เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม　　ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วิฏุร, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท. วิภงฺคํ วิจยํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. โอสธิกาโย
[๔] สี.,อิ. นฺหายนฺติ
[๕] ฉ.,เท. จสทฺโท น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

[๒๑๕๙] กิงฺกิณิโย[๑] คเหตฺวาน[๑] โฆเสนฺติ ปุรโตปิ เต
เปสนานิปิ คจฺฉนฺติ รถจริยาสุ สิกฺขเร.

[๒๑๖๐] ปริจาริกสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๖๑] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๖๒] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๖๓] กมณฺฑลุ๋ คเหตฺวาน วงฺกทณฺฑญฺจ[๒] พฺราหฺมณา
ปจฺจุเปสฺสนฺติ ราชาโน คาเมสุ นิคเมสุ จ
นาทินฺเน วุฏฺฐเหสฺสาม คามมฺหิ[๓] นิคมมฺหิ วา.[๓]

[๒๑๖๔] นิคฺคาหกสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๖๕] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๖๖] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๑-๑] ฉ.,เท. กิงฺกิณิกาโย คเหตฺวา อิ. กิงฺกณิกาโย [๒] " ปงฺกทณฺฑญฺจาติปิ ปาโฐ.
[๓-๓] สี.,อิ. คามมฺหิ จ วนมฺหิ จ ฉ.,เท. คามมฺหิ วา วนมฺหิ วา

[๒๑๖๗] ปรูพฺหกจฺฉนขโลมา ปงฺกทนฺตา รชสฺสิรา
โอกิณฺณา รชเรณูหิ ยาจกา วิจรนฺติ เต.

[๒๑๖๘] ขาณุฆาตสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๖๙] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๗๐] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๗๑] หรีตกํ อามลกํ อมฺพํ ชมฺพุ๋ วิเภทกํ[๑]
ลพุชํ ทนฺตโปณานิ เวลุวา พทรานิ จ.

[๒๑๗๒] ราชายตนํ อุจฺฉุปูฬึ ธูมเนตฺตํ มธุญฺชนํ
อุจฺจาวจานิ ปณียานิ วิกีณนฺติ[๒] ชนาธิป.

[๒๑๗๓] วาณิชกสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๗๔] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

---

[๑] สี.,อิ. อมฺพชมฺพุวิภีตกํ ฉ.,เท. วิภีตกํ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. วิปเณนฺติ

[๒๑๗๕] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๗๖] กสิวณิชฺชํ[๑] กาเรนฺติ โปสยนฺติ อเชฬเก
กุมาริโย ปเวจฺฉนฺติ วิวาหนฺตาวหนฺติ จ.

[๒๑๗๗] สมา อมฺพฏฺฐเวเสหิ เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาเต[๒] เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๗๘] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๗๙] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๘๐] นิกฺขิตฺตภิกฺขํ[๓] ภุญฺชนฺติ คาเมเสฺวเก ปุโรหิตา
พหู เน ปริปุจฺฉนฺติ[๔] อณฺฑจฺเฉทา นิลญฺจกา.[๕]

[๒๑๘๑] ปสูปิ ตตฺถ หญฺญนฺติ มหึสา สูกรา อชา
โคฆาตกสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๘๒] อเปตา เต จ[๖] พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

---

[๑] สี.,อิ. กาสึ วณิชฺชํ ฉ.,เท. กสิวาณิชฺชํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อกฺขาตา
[๓] อิ. นิกฺขนฺตภิกฺขํ
[๔] อิ. ปฏิปุจฺฉนฺติ
[๕] ฉ.,เท. นิลญฺฉกา อิ. ติลญฺฉกา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ. เอวมุปริปิ.

[๒๑๘๓] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๘๔] อสิจมฺมํ คเหตฺวาน ขคฺคํ ปคฺคยฺห พฺราหฺมณา
เวสฺสปเถสุ ติฏฺฐนฺติ สตฺถํ อพฺพาหยนฺติปิ.

[๒๑๘๕] สมา โคปนิสาเทหิ เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๘๖] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๘๗] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๘๘] อรญฺเญ กุฏิกํ กตฺวา กูฏานิ การยนฺติ เต
สสวิพาเร พาเธนฺติ อาโคธา มจฺฉกจฺฉปี.

[๒๑๘๙] เต[๑] ลุทฺทกสมา ราช[๑] เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๙๐] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิฐูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๙๑] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๑-๑] สี.,อิ. ลุทฺทกา เต มหาราช

[๒๑๙๒] อญฺเญ ธนสฺส กามา หิ เหฏฺจา มญฺเจ ปสกฺขิตา[๑]
ราชาโน อุปริ นฺหายนฺติ โสมยาเค อุปฏฺจิเต.

[๒๑๙๓] มลมชฺชสมา ราช เตปิ วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๙๔] อเปตา เต จ พฺราหฺมญฺญา อิติ ราชา จ โกรพฺโย
น เต วุจฺจนฺติ พฺราหฺมณา
อญฺเญ วิธูร ปริเยส สีลวนฺเต พหุสฺสุเต.

[๒๑๙๕] วิรเต เมถุนา ธมฺมา เย เม ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ
ทกฺขิณํ สมฺม ทสฺสาม ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

[๒๑๙๖] อตฺถิ โข พฺราหฺมณา เทว สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
วิรตา เมถุนา ธมฺมา เย เต ภุญฺเชยฺยุ โภชนํ.

[๒๑๙๗] เอกญฺจ ภตฺตํ ภุญฺชนฺติ น จ มชฺชํ ปิวนฺติ เต
อกฺขาตา เต มหาราช ตาทิเส นิปตามเส.

[๒๑๙๘] เอเต โข พฺราหฺมณา วิธูร สีลวนฺโต พหุสฺสุตา
เอเต วิธูร ปริเยส ขิปฺปญฺจ เน นิมนฺตยาติ.

ทฺวาทสมํ ทสพฺราหฺมณชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปสกฺกิตา

๑๓. ภิกฺขาปรมฺปรชาตกํ (๔๙๖)

[๒๑๙๙] “สุขุมาลรูปี ทิสฺวา รญฺญา วิวนมาคตํ
กูฏาคารวรูเปตํ มหาสยนมุโปจิตํ[๑]

[๒๒๐๐] ตสฺส เต เปมเกนาหํ อทาสึ วฑฺฒโมทนํ[๒]
สาลีนํ วิจิตฺตํ ภตฺตํ สุจิมํสูปเสจนํ.[๓]

[๒๒๐๑] ตํ ตฺวํ ภตฺตํ ปฏิคฺคยฺห พฺราหฺมณสฺส อทาปยิ[๔]
อตฺตานํ[๕] อนสิตฺวาน โกยํ ธมฺโม นมตฺถุ เต.

[๒๒๐๒] อาจริโย พฺราหฺมโณ มยฺหํ กิจฺจากิจฺเจสุ วฺยาวโฏ
ครุ จ อามนฺตนีโย จ ทาตุมรหามิ โภชนํ.

[๒๒๐๓] พฺราหฺมณีทานิ ปุจฺฉามิ โคตมี ราชปูชิตา
ราชา เต ภตฺตํ ปาทาสิ สุจิมํสูปเสจนํ.

[๒๒๐๔] ตํ ตฺวํ ภตฺตํ ปฏิคฺคยฺห อิสิสฺส โภชนํ อทา
อเขตฺตญฺญูสิ ทานสฺส โกยํ ธมฺโม นมตฺถุ เต.

[๒๒๐๕] ภรามิ ปุตฺตทาเร จ[๖] ฆเรสุ คทิโต[๗] อหํ
ภุญฺช[๘] มานุสเก กาเม อนุสาสามิ ราชิโน.

[๒๒๐๖] อารญฺญิกสฺส อิสิโน จิรรตฺตํ ตปสฺสิโน
วุฑฺฒสฺส[๙] ภาวิตตฺตสฺส ทาตุมรหามิ โภชนํ.

[๒๒๐๗] อิสิญฺจทานิ ปุจฺฉามิ กีสํ ธมนิสนฺถตํ
ปรูพฺหกจฺฉนขโลมํ ปงฺกทนฺตํ รชสฺสิรํ.

---

[๑] “มหาสยนมุปาสิตนฺติปิ ปาโฐ. [๒] สี.,อิ. พหุโมทนํ [๓] ฉ.,เท.,อิ. สุจึ มํสูปเสจนํ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. อทาสยิ [๕] อิ. อตฺตนา [๖] อิ. ปุตฺเต ทาเร จ
[๗] สี.,อิ. คทิโต [๘] ฉ.,เท. ภุญฺช [๙] อิ. วหุสฺส

[๒๒๐๘] เอโก อรญฺเญ วิหรสิ นาวกงฺขสิ ชีวิตํ
ภิกฺขุ เกน ตยา เสยฺโย ยสฺส ตฺวํ โภชนํ อทา.

[๒๒๐๙] ขณมาลุกลมฺพานิ[๑] พิลาลิตกุกลานิ[๒] จ
ธุนํ สามากนีวารํ สหาริยํ[๓] ปหาริยํ.[๓]

[๒๒๑๐] สากํ ภิสํ มธุ มํสํ พหุรามลกานิ จ
ตานิ อาหตฺว[๔] ภุญฺชามิ อตฺถิ เม โส ปริคฺคโห.

[๒๒๑๑] ปจนฺโต อปจนฺตสฺส อมมสฺส สกิญฺจโน
อนาทานสฺส สาทาโน ทาตุมรหามิ โภชนํ.

[๒๒๑๒] ภิกฺขุญฺจทานิ ปุจฺฉามิ ตุณฺหิมาสีน สุพฺพตํ
อิติ[๕] เต ภตฺตํ ปาทาสิ สุจิมํสูปเสจนํ.

[๒๒๑๓] ตํ ตฺวํ ภตฺตํ ปฏิคฺคยฺห ตุณฺหี ภุญฺชสิ เอกโก
นาญฺญํ กญฺจิ นิมนฺเตสิ โกยํ ธมฺโม นมตฺถุ เต.

[๒๒๑๔] น ปจามิ น ปาเจมิ น ฉินฺทามิ น เฉทเย
ตํ มํ อกิญฺจนํ ญตฺวา สพฺพปาเปหิ อารตํ

[๒๒๑๕] วาเมน ภิกฺขมาทาย ทกฺขิเณน กมณฺฑลุ
อิสิ เม ภตฺตํ ปาทาสิ สุจิมํสูปเสจนํ.

[๒๒๑๖] เอเต หิ ทาตุมรหนฺติ สมมา สปริคฺคหา
ปจฺจนีกมหํ มญฺเญ โย ทาตารํ นิมนฺตเย.

[๒๒๑๗] อตฺถาย วต เม อชฺช อิธาคจฺฉิ รเถสโภ
โยหํ[๖] อชฺช ปชานามิ[๖] ยตฺถ ทินฺนํ มหปฺผลํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ขณนฺตาลุกลมฺพานิ [๒] สี.,อิ. พิพาลิตกุกพานิ
[๓-๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สหาริยํ ปหาริยํ, "สหาทิยํ ปหาทิยนฺติปิ ปาโฐ. [๔] ฉ.,เท. อาหริตฺวา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อิสิ [๖-๖] สี.,อิ. อิโต ปุพฺเพ น ชานามิ ฉ.,เท. โสหํ อชฺช ปชานาม

[๒๒๑๘] รฏฺเฐสุ คิทฺธา ราชาโน　　กิจฺจากิจฺเจสุ พฺราหฺมณา
อิสี มูลผเล คิทฺธา　　วิปฺปมุตฺตา จ ภิกฺขโวติ.

เตรสมํ ภิกฺขาปรมฺปรชาตกํ.

ปกิณฺณกนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

สุวกินฺนรมุกฺกขราชินโส
ภิสชาตมเหสิกโปตวโร
อถ โมรสตจฺฉกวาณิชโก
อถ ราชสพฺราหฺมณภิกฺขปรนฺติ.

๑๕. วีสตินิปาโต

๑. มาตงฺคชาตกํ (๔๕๗)

[๒๒๑๙] “กุโต นุ อาคจฺฉสิ ทุมฺมวาสี[๑]
โอตลฺลโก ปงฺสุปิสาจโกว
สงฺการโจพฺพํ ปฏิมุญฺจ[๒] กณฺเจ
โก เร ตุวํ โหสิ[๓] อทกฺขิเณยฺโย.

[๒๒๒๐] อนฺนํ ตวยิทํ[๔] ปกตํ ยสสฺสินํ[๔]
ตํ ขชฺชเร ภุญฺชเร ปิยฺยเร จ
ชานาสิ[๕] มํ ตฺวํ ปรทตฺตูปชีวึ[๕]
อุตฺติฏฺฐปิณฺฑึ ลภตํ สปาโก.

[๒๒๒๑] อนฺนํ มมยิทํ[๖] กปตํ พฺราหฺมณานํ
อตฺตตฺถาย สทฺทหโต มมยิทํ[๖]
อเปหิ เอตฺโต กิมิธฏฺฐิโตสิ
น มาทิสา ตุยฺหํ ททนฺติ ชมฺม.

[๒๒๒๒] ถเล จ นินฺเน จ วปนฺติ พีชํ
อนูปเขตฺเต ผลมาสึสมานา[๗]
เอตาย สทฺธาย ททาหิ ทานํ
อปฺเปว อาราธเย ทกฺขิเณยฺเย.

---

[๑] สี.,อิ. รุมฺมวาสี [๒] อิ. ปฏิมุจฺจ [๓] สี.,อิ. โหหิสิ
[๔-๔] ฉ.,เท. ตเวทํ ปกตํ ยสสฺสิ อิ. ฯเปฯ ยสสฺสิ
[๕-๕] ฉ.,เท. ชานาสิ มํ ตฺวํ ปรทตฺตูปชีวึ อิ. ชานาสิ ตฺวํ ปรทตฺตูปชีวึ
[๖] ฉ.,เท. มเมทํ อิ. มม อิทํ, เอวมุปริปิ.
[๗] สี.,อิ. ผลมาสสานา ฉ.,เท. ผลมาสมานา

[๒๒๒๓] เขตฺตานิ มยฺหํ วิทิตานิ โลเก
เยสาหํ พีชานิ ปติฏฺฐเปมิ
เย พฺราหฺมณา ชาติมนฺตูปปนฺนา
ตานีธ เขตฺตานิ สุเปสลานิ.

[๒๒๒๔] ชาติมโท จ อติมานตา จ
โลโภ จ โทโส จ มโท จ โมโห
เอเต อคุณา เยสุ[๑] จ สนฺติ[๑] สพฺเพ
ตานีธ เขตฺตานิ อเปสลานิ.

[๒๒๒๕] ชาติมโท จ อติมานิตา จ
โลโภ จ โทโส จ มโท จ โมโห
เอเต อคุณา เยสุ น สนฺติ สพฺเพ
ตานีธ เขตฺตานิ สุเปสลานิ.

[๒๒๒๖] กฺวตฺถ[๒] คตา[๒] อุปโชติโย จ
อุปชฺฌาโย อถวา ภณฺฑกุจฺฉิ[๓]
อิมสฺส ทณฺฑญฺจ วธญฺจ ทตฺวา
คเล คเหตฺวา คลยาถ[๔] ชมฺมํ.

[๒๒๒๗] คีรึ นเขน ขณสิ อโย ทนฺเตภิ[๕] ขาทสิ
ชาตเวทํ ปทหสิ โย อิสึ ปริภาสสิ.

[๒๒๒๘] อิทํ วตฺวาน มาตงฺโค อิสิ สจฺจปรกฺกโม
อนฺตลิกฺขสฺมึ ปกฺกามิ พฺราหฺมณานํ อุทิกฺขตํ.

[๑-๑] สี.,อิ. เยสุ วสนฺติ [๒-๒] ฉ.,เท. เกฺวตฺถ คตา อิ. กตฺเถว ภฏฺฐา
[๓] "คณฺฑุกุจฺฉีติปิ ปาโฐ. [๔] ฉ.,เท. ขลยาถ
[๕] อิ. ทนฺเตน

[๒๒๒๙] อาเวลฺลิตํ[๑] ปิฏฺฐิโต อุตฺตมงฺคํ
พาหุ๋[๒] ปสาเรติ อกมฺมเนยฺยํ
เสตานิ อกฺขีนิ ยถา มตสฺส
โก เม อิมํ ปุตฺตมกาสิ เอวํ.

[๒๒๓๐] อิธาคมา สมโณ ทุมฺมวาสี[๓]
โอตลฺลโก ปสุปิสาจโกว
สงฺการโจฬ๋ ปฏิมุญฺจ[๔] กณฺเฐ
โส เต อิมํ ปุตฺตมกาสิ เอวํ.

[๒๒๓๑] กตมํ ทิสํ อคมา ภูริปญฺโญ
อกฺขาถ เม มาณวา เอตมตฺถํ
คนฺตฺวาน ตํ ปฏิกเรมุ อจฺจยํ
อปฺเปว นํ ปุตฺตํ[๕] ลเภมุ ชีวิตํ.

[๒๒๓๒] เวหายสํ อคมา ภูริปญฺโญ
ปถทฺธุโน ปณฺณรเสว จนฺโท
อปิจาปิ โส ปุริมํ ทิสํ อคจฺฉิ
สจฺจปฺปฏิญฺโญ อิสิ สาธุรูโป.

[๒๒๓๓] อาเวลฺลิตํ ปิฏฺฐิโต อุตฺตมงฺคํ
พาหุ๋ ปสาเรติ อกมฺมเนยฺยํ
เสตานิ อกฺขีนิ ยถา มตสฺส
โก เม อิมํ ปุตฺตมกาสิ เอวํ.

---

[๑] สี.,อิ. อเวจิตํ, เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. พาหํ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี.,อิ. รุมฺมวาสี
[๔] อิ. ปฏิมุจฺจ
[๕] อิ. ปุตฺต

[๒๒๓๔] ยกฺขา หเว สนฺติ มหานุภาวา
อนฺวาคตา อิสโย สาธุรูปา
เต ทุฏฺฐจิตฺตํ กุปิตํ วิทิตฺวา
ยกฺขา หิ เต ปุตฺตมกํสุ เอวํ.

[๒๒๓๕] ยกฺขา จ เม ปุตฺตมกํสุ เอวํ
ตฺวญฺเญว เม มา กุทฺโธ พฺรหฺมจารี
ตุมฺเหว ปาเท สรณํ คตาสฺมิ
อนฺวาคตา ปุตฺตโสเกน ภิกฺขุ.

[๒๒๓๖] ตเทว หิ เอตรหิ จ มยฺหํ
มโนปโทโส น มมตฺถิ[๑] โกจิ
ปุตฺโต จ เต เวทมเทน มตฺโต
อตฺถํ น ชานาติ อธิจฺจ เวเท.

[๒๒๓๗] อทฺธา หเว ภิกฺขุ มุหุตฺตเกน
สมฺมุยฺหเตว ปุริสสฺส สญฺญา
เอกาปราธํ ขม ภูริปญฺญ
น ปณฺฑิตา โกธพลา ภวนฺติ.

[๒๒๓๘] อิทญฺจ มยฺหํ อุตฺติฏฺฐปิณฺฑํ
ตว มณฺฑพฺโย ภุญฺชตุ อปฺปปญฺโญ
ยกฺขา จ เต ปุตฺตํ[๒] น วิเหฐเยยฺยุ
ปุตฺโต จ เต เหสฺสติ[๓] โส อโรโค.

---

[๑] อิ. มม นตฺถิ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. นํ
[๓] สี.,อิ. โหหิติ

[๒๒๓๙] มณฺฑพฺย พาโลสิ ปริตฺตปญฺโญ
โย ปุญฺญเขตฺตานมโกวิโทสิ
มหกฺกสาเวสุ ททาสิ ทานํ
กิลิฏฺฐกมฺเมสุ อสญฺญเตสุ.

[๒๒๔๐] ชฏา จ เกสา อชินา นิวตฺถา
ชรูทปานฺว มุขํ ปรุพฺพหํ
ปชํ อิมํ ปสฺสถ ทุมฺมรูปี[๑]
น ชฏาชินํ ตายเต อปฺปปญฺญํ.

[๒๒๔๑] เยสํ ราโค จ โทโส จ อวิชฺชา จ วิราชิตา
ขีณาสวา อรหนฺโต เตสุ ทินฺนํ มหปฺผลนฺติ.
อุปหจฺจ[๒] มนํ เมชฺโฌ[๒] มาตงฺคสฺมึ ยสสฺสิเน
สปาริสชฺโช อุจฺฉินฺโน เมชฺฌรญฺญํ ตทา อหูติ.[๓]

ปฐมํ มาตงฺคชาตกํ.

๒. จิตฺตสมฺภูตชาตกํ (๔๙๘)

[๒๒๔๒] "สพฺพํ นรานํ สผลํ สุจิณฺณํ
น กมฺมุนา[๔] กิญฺจน โมฆมตฺถิ
ปสฺสามิ สมฺภูตํ มหานุภาวํ
สกมฺมุนา ปุญฺญผลูปปนฺนํ.

[๒๒๔๓] สพฺพํ นรานํ สผลํ สุจิณฺณํ
น กมฺมุนา กิญฺจน โมฆมตฺถิ

---

[๑] สี.,อิ. รุมฺมรูปี
[๒-๒] อิ. อุปหญฺญมาเน เมชฺฌา
[๓] ฉ.,เท. อยํ คาถา น ทิสฺสติ.
[๔] อิ. กมฺมนา, เอวมุปริปิ.

กจฺจินฺนุ จิตฺตสฺสปิ เอวเมว[๑]
อิทฺโธ มโน ตสฺส ยถาปิ มยฺหํ.

[๒๒๔๔] สพฺพํ นรานํ สผลํ สุจิณฺณํ
น กมฺมุนา กิญฺจน โมฆมตฺถิ
จิตฺตมฺปิ[๒] ชานาหิ[๒] ตเถว เทว
อิทฺโธ มโน ตสฺส ยถาปิ ตุยฺหํ.

[๒๒๔๕] ภวํ นุ จิตฺโต สุตมญฺญโต เต
อุทาหุ เต โกจิ นํ เอตทกฺขา
คาถา สุคีตา น มมตฺถิ กงฺขา
ททามิ เต คามวรํ สตญฺจ.

[๒๒๔๖] น จาหํ จิตฺโต สุตมญฺญโต เม
อิสี จ เม เอตมตฺถํ อสํสิ
คนฺตฺวาน รญฺโญ ปฏิคายิ[๓] คาถํ
อปิ นุ[๔] เต วรํ อตฺตมโน ทเทยฺย.[๕]

[๒๒๔๗] โยเชนฺตุ เม[๖] ราชรเถ สุกเต จิตฺตสิพฺพเน
กจฺฉํ นาคานํ พนฺธถ คีเวยฺยํ ปฏิมุญฺจถ.

[๒๒๔๘] อาหญฺญเร เภริมุทิงฺคสงฺขา[๗]
สีฆานิ ยานานิ จ โยชยนฺตุ
อชฺเชวหํ อสฺสมตฺถ[๘] คมิสฺสํ
ยตฺเถว ทกฺขิสฺสมิสึ นิสินฺนํ.

---

[๑] ฉ.,เท. เอวเมวํ [๒-๒] สี.,อิ. จิตฺตํ วิชานาหิ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ปฏิคาหิ
[๔] ฉ.,เท. นุสทฺโท น ทิสฺสติ. [๕] "อปิ นุ เต คามวรํ ทเทยฺยาติปิ ปาโฐ. [๖] ฉ.,เท.,อิ. เว
[๗] "หญฺญนฺตุ โก เภริมุทิงฺคสงฺเขติปิ ปาโฐ. ฉ.,เท. อาหญฺญนฺตุ เภริมุทิงฺคสงฺเข อิ. อาหญฺญรุ
[๘] ฉ.,เท.,อิ. อสฺสมํ ตํ

[๒๒๔๙] สุลทฺธลาโภ วต เม อโหสิ
คาถา สุคีตา ปริสาย มชฺเฌ
โสหํ อิสึ สีลวตูปปนฺนํ
ทิสฺวา ปตีโต สุมโนหมสฺมิ.

[๒๒๕๐] อาสนํ อุทกํ ปชฺชํ ปฏิคฺคณฺหาตุ โน ภวํ
อคฺเฆ ภวนฺตํ ปุจฺฉาม อคฺฆํ กุรุตุ โน ภวํ.

[๒๒๕๑] รมฺมญฺจ เต อาวสถํ กโรนฺตุ
นารีคเณหิ ปริจารยสฺสุ
กโรหิ โอกาสมนุคฺคหาย
อุโภปิมํ อิสฺสริยํ กโรม.

[๒๒๕๒] ทิสฺวา ผลํ ทุจฺจริตสฺส ราช
อโถ สุจิณฺณสฺส มหาวิปากํ
อตฺตานเมว ปฏิสัยมิสฺสํ
น ปตฺถเย ปุตฺตปสุ[๑] ธนํ วา.

[๒๒๕๓] ทเสวิมา วสฺสทสา มจฺจานํ อิธ ชีวิตํ
อปฺปตฺตญฺเวว ตํ โอธึ นโฆ ฉินฺโนว สุสฺสติ.

[๒๒๕๔] ตตฺถ กา นนฺทิ กา ขิฑฺฑา กา รติ กา ธเนสนา
กึ เม ปุตฺเตหิ ทาเรหิ ราช มุตฺโตสฺมิ พนฺธนา.

[๒๒๕๕] โสหํ[๒] เอวํ ปชานามิ[๒] มจฺจุ เม นปฺปมชฺชติ
อนฺตเกนาธิปนฺนสฺส กา รติ กา ธเนสนา.

---

[๑] สี.,อิ. ปุตฺตํ

[๒-๒] สี.,อิ. โส อหํ สุปฺปชานามิ

[๒๒๕๖] ชาติ นรานํ อธมา ชนินฺท
จณฺฑาลโยนิ ทฺวิปทกนิฏฺฐา[๑]
สเกหิ กมฺเมหิ สุปาปเกหิ
จณฺฑาลิคพฺเภ[๒] อวสิมฺห ปุพฺเพ.

[๒๒๕๗] จณฺฑาลาหุมฺหาวนฺตีสุ มิคา เนรญฺชรํ ปติ
อุกฺกุสา รมฺมทาตีเร[๓] ตยชฺช พฺราหฺมณขตฺติยา.

[๒๒๕๘] อุปนิยฺยติ ชีวิตมปฺปมายุ
ชรูปนีตสฺส น สนฺติ ตาณา
กโรหิ ปญฺจาล มเมว[๔] วากฺยํ
มากาสิ กมฺมานิ ทุกฺขุทฺรยานิ.

[๒๒๕๙] อุปนิยฺยติ ชีวิตมปฺปมายุ
ชรูปนีตสฺส น สนฺติ ตาณา
กโรหิ ปญฺจาล มเมว วากฺยํ
มากาสิ กมฺมานิ ทุกฺขปฺผลานิ.

[๒๒๖๐] อุปนิยฺยติ ชีวิตมปฺปมายุ
ชรูปนีตสฺส น สนฺติ ตาณา
กโรหิ ปญฺจาล มเมว วากฺยํ
มากาสิ กมฺมานิ รชสฺสิรานิ.

[๒๒๖๑] อุปนิยฺยติ ชีวิตมปฺปมายุ
วณฺณํ ชรา หนฺติ นรสฺส ชิยฺยโต

---

[๑] สี.,อิ. ทิปทากนิฏฺฐา ฉ.,เท. ทฺวิปทากนิฏฺฐา
[๒] ฉ.,เท. จณฺฑาลคพฺเภ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. นมฺมทาตีเร
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มเมต, เอวมุปริปิ.

กโรหิ ปญฺจาล มเมว วากฺยํ
มากาสิ กมฺมํ นิรยูปปตฺติยา.

[๒๒๖๒] อทฺธา หิ สจฺจํ วจนํ ตเวทํ[๑]
ยถา อิสี ภาสสิ เอวเมตํ
กามา จ เม สนฺติ อนปฺปรูปา
เต ทุจฺจชา มาทิสเกน ภิกฺขุ.

[๒๒๖๓] นาโค ยถา ปงฺกมชฺเฌ พฺยสนฺโน
สยํ[๒] ถลํ นาภิสมฺโภติ คนฺตุํ
เอวมหํ[๓] กามปงฺเก พฺยสนฺโน
น ภิกฺขุโน มคฺคมนุพฺพชามิ.

[๒๒๖๔] ยถาปิ มาตา จ ปิตา จ ปุตฺตํ
อนุสาสเร กินฺติ สุขี ภเวยฺย
เอวมฺปิ มํ ตฺวํ อนุสาส ภนฺเต
ยถา จิรํ[๔] เปจฺจ สุขี ภเวยฺยํ.

๒๒๖๕] โน เจ ตุวํ อุสฺสหเส ชนินฺท
กาเม อิเม มานุสเก ปหาตุํ
ธมฺมึ[๕] พลึ ปฏฺฐปยสฺสุ ราช
อธมฺมกาโร จ เต[๖] มาหุ รฏฺเฐ.

[๒๒๖๖] ทูตา วิธาวนฺตุ ทิสา จตสฺโส
นิมนฺตกา สมณพฺราหฺมณานํ

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตเวตํ
[๒] สี.,ฉ.,เท.,อิ. ปสฺสํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. เอวมฺปหํ
[๔] สี.,อิ. ยมาจรํ
[๕] สี.,อิ. ธมฺมํ
[๖] ฉ.,เท. ตว

เต อนฺนปาเนน อุปฏฺฐหสฺสุ
วตฺเถน เสนาสนปจฺจเยน จ.

[๒๒๖๗] อนฺเนน ปาเนน ปสนฺนจิตฺโต
สนฺตปฺปย สมณพฺราหฺมเณ จ
ทตฺวา จ ภุตฺวา จ ยถานุภาวำ
อนินฺทิโต สคฺคมุเปหิ[๑] ฐานำ.

[๒๒๖๘] สเจ จ ตำ ราช มโท สเหยฺย
นารีคเณหิ ปริวารยนฺตำ[๒]
อิมเมว คาถำ มนสิกโรหิ
ภาเสหิ[๓] เจตำ[๓] ปริสาย มชฺเฌ.

[๒๒๖๙] อพฺโภกาสสโย ชนฺตุ วชนฺตฺยา ขีรปายิโต
ปริกิณฺโณ สุวาเนหิ[๔] สุวาชฺช ราชาติ วุจฺจตีติ.

ทุติยำ จิตฺตสมฺภูตชาตกำ.

๓. สีวิราชชาตกำ[๕] (๔๙๙)

[๒๒๗๐] "ทูเร อปสฺสำ เถโรว จกฺขุำ ยาจิตุมาคโต
เอกเนตฺตา ภวิสฺสาม จกฺขุำ เม เทหิ ยาจิโต.

[๒๒๗๑] เกนานุสิฏฺโฐ อิธมาคโตสิ
วนิพฺพก จกฺขุปถานิ ยาจิตุำ

---

[๑] สี. สคฺคมุเปติ
[๒] ฉ.,เท. ปริจารยนฺตำ
[๓-๓] ฉ.,เท. ภาเสสิ เจนำ
[๔] สี.,อิ. สุปาเนหิ
[๕] ฉ.,เท. สีวิชาตก

สุทุจฺจชํ ยาจสิ อุตฺตมงฺคํ
ยมาหุ เนตฺตํ ปุริเสน ทุจฺจชํ.

[๒๒๗๒] ยมาหุ เทเวสุ สุชมฺปตีติ
มฆวาติ นํ อาหุ มนุสฺสโลเก
เตนานุสิฏฺโฐ อิธมาคโตสฺมิ
วนิพฺพโก จกฺขุปถานิ ยาจิตุํ.

[๒๒๗๓] วนิพฺพโก[๑] มยฺห วณี[๒] อนุตฺตรํ
ททาหิ เม[๓] จกฺขุปถานิ ยาจิโต
ททาหิ เม จกฺขุปถํ อนุตฺตรํ
ยมาหุ เนตฺตํ ปุริเสน ทุจฺจชํ.[๔]

[๒๒๗๔] เยน อตฺเถน อาคญฺฉิ ยมตฺถมภิปตฺถยํ
เต เต อิชฺฌนฺตุ สงฺกปฺปา ลภ จกฺขูนิ พฺราหฺมณ.

[๒๒๗๕] เอกนฺเต ยาจมานสฺส อุภยานิ ททามหํ
ส จกฺขุมา คจฺฉ ชนสฺส เปกฺขโต
ยทิจฺฉเส ตฺวํ ตทเต[๕] สมิชฺฌตุ.

[๒๒๗๖] มา โน เทว อทา จกฺขุํ มา โน สพฺเพ ปรกฺกริ[๖]
ธนํ เทหิ มหาราช มุตฺตา เวพฺริยา พหู.

[๒๒๗๗] ยุตฺเต เทว รเถ เทหิ อาชานีเย อลงฺกเต[๗]
นาเค เทหิ มหาราช เหมกปฺปนิวาสเส.[๘]

---

[๑] ฉ.,เท. วณิพฺพโต
[๒] ฉ.,เท. วนึ
[๓] ฉ.,เท. เต
[๔] อิ. ทุจฺจยํ
[๕] อิ. เตน เต
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ปรากริ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. จลงฺกเต
[๘] ฉ.,เท.,อิ. เหมกปฺปนวาสเส

[๒๒๗๘] ยถา ตํ สีวิโย สพฺเพ สโยคฺคา สรถา สทา
สมนฺตา ปริกเรยฺยุ[๑] เอวํ เทหิ รเถสภ.

[๒๒๗๙] โย เว ทสฺสนฺติ วตฺวาน อทาเน กุรุเต มโน
ภูมยฺ[๒] โส ปติตํ ปาสํ คีวายํ ปฏิมุญฺจติ.

[๒๒๘๐] โย เว ทสฺสนฺติ วตฺวาน อทาเน กุรุเต มโน
ปาปา ปาปตโร โหติ สมฺปตฺโต ยมสาธนํ.

[๒๒๘๑] ยญฺหิ ยาเจ ตญฺหิ ทเท ยํ น ยาเจ น ตํ ทเท
สฺวาหํ ตเมว ทสฺสามิ ยํ มํ ยาจติ พฺราหฺมโณ.

[๒๒๘๒] อายุํ นุ วณฺณํ นุ สุขํ พลํ นุ
กึ ปตฺถยาโน นุ ชนินฺท เทสิ
กถญฺหิ ราชา สิวินํ อนุตฺตโร
จกฺขูนิ ทชฺชา ปรโลกเหตุ.

[๒๒๘๓] นวาหเมตํ ยสสา ททามิ
น ปุตฺตมิจฺเฉ น ธนํ น รฏฺฐํ
สตญฺจ ธมฺโม จริโต ปุราโณ
อิจฺเจว ทาเน รมติ มโน มม.
น[๔] เม เทสฺสา อุโภ จกฺขู อตฺตานํ เม น เทสฺสิยํ
สพฺพญฺญุตํ ปิยํ มยฺหํ ตสฺมา จกฺขุมทาสิหํ.[๔]

[๒๒๘๔] สขา จ มิตฺโต จ มมาสิ สีวก
สุสิกฺขิโต สาธุ กโรหิ เม วโจ

---

[๑] ฉ.,เท. ปริกิเรยฺยุ
[๒] สี.,อิ. ภุมฺยา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. รมเต
[๔] อิ. มมํ
[๔-๔] ฉ.,เท. อยํ คาถา น ทิสฺสติ.

อุทฺธริตฺวา[๑] จกฺขูนิ มม ชิคีสโต[๑]
หตฺเถสุ จเปหิ วนิพฺพกสฺส.

[๒๒๘๕] โจทิโต สีวิราเชน สีวิโก วจนํ กโร
รญฺโญ จกฺขูนิ อุทฺธริตฺวา พฺราหฺมณสฺสูปนามยิ[๒]
สจกฺขุ พฺราหฺมโณ อาสิ อนฺโธ ราชา อุปาวิสิ.

[๒๒๘๖] ตโต โส กติปาหสฺส อุปฺปรูพฺเหสุ จกฺขุสุ
สุตํ อามนฺตยิ ราชา สีวีนํ รฏฺฐวฑฺฒโน.

[๒๒๘๗] โยเชหิ สารถิ ยานํ ยุตฺตญฺจ ปฏิเวทย
อุยฺยานภูมึ คจฺฉาม โปกฺขรญฺเญ[๓] วนานิ จ.

[๒๒๘๘] โส จ โปกฺขรณีตีเร[๔] ปลฺลงฺเกน อุปาวิสิ
ตสฺส สกฺโก ปาตุรหุ เทวราชา สุชมฺปติ.

[๒๒๘๙] สกฺโกหมสฺมิ เทวินฺโท อาคโตสฺมิ ตวนฺติเก
วรํ วรสฺสุ ราชิสิ ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ.

[๒๒๙๐] ปหูตํ[๕] เม ธนํ สกฺก พลํ โกโส จนปฺปโก
อนฺธสฺส เม สโตทานิ มรณญฺเญว รุจฺจติ.

[๒๒๙๑] ยานิ สจฺจานิ ทิปทินฺท ตานิ ภาสสฺสุ ขตฺติย
สจฺจํ เต ภณมานสฺส ปุน จกฺขู ภวิสฺสติ.

[๒๒๙๒] เย มํ ยาจิตุมายนฺติ นานาโคตฺตา วนิพฺพกา
โยปิ มํ ยาจเต ตตฺถ โสปิ เม มนโส ปิโย
เอเตน สจฺจวชฺเชน จกฺขุ เม อุปปชฺชถ.

[๑-๑] อิ. ลทฺธํ ตฺวํ จกฺขูนิ มมํ ชิคีสโต
[๒] อิ. พฺราหฺมณสฺสุปนามเย
[๓] ฉ.,เท. โปกฺขรญฺโญ
[๔] อิ. โปกฺขรณิยา ตีเร
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปหูตํ

[๒๒๙๓] ยं มं โส ยาจิตุ̣ं อาคา　　เทหิ จกฺขูนฺติ พฺราหฺมโณ
ตสฺส จกฺขูนิ ปาทาสึ　　พฺราหฺมณสฺส วนิพฺพโต.[๑]

[๒๒๙๔] ภิยฺโย มं อาวิสี ปีติ　　โสมนสฺสญฺจนปฺปกं
เอเตน สจฺจวชฺเชน　　ทุ̣ติยं เม อุปปชฺชถ.

[๒๒๙๕] ธมฺเมน ภาสิตา คาถา　　สีวีนं รฏฺฐวฑฺฒน
เอตานิ ตว เนตฺตานิ　　ทิพฺยานิ[๒] ปฏิทิสฺสเร.

[๒๒๙๖] ติโรกุฑฺฑ̣ं ติโรเสลं　　สมติกฺกยฺห ปพฺพตं
สมนฺตา โยชนสตं　　ทสฺสนं อนุโภนฺตุ เต.

[๒๒๙๗] โกนีธ วิตฺตं น ทเทยฺย ยาจิโต
อปิ วิสิฏฺฐ̣ं สุปิยมฺปิ อตฺตโน
ตทิงฺฆ สพฺเพ สิวิโย[๓] สมาคตา
ทิพฺพานิ เนตฺตานิ มมชฺช ปสฺสถ.

[๒๒๙๘] ติโรกุฑฺฑ̣ं ติโรเสลं　　สมติกฺกยฺห ปพฺพตं
สมนฺตา โยชนสตं　　ทสฺสนं อนุโภนฺติ เม.

[๒๒๙๙] น จาคมตฺตา ปรมตฺถิ (กิญฺจิ) มจฺจานं อิธ ชีวิเต
ทตฺวาน มานุสं[๔] จกฺขุ̣ं　　ลทฺธ̣ं (เม) จกฺขุ̣ं อมานุสं.

[๒๓๐๐] เอตมฺปิ ทิสฺวา สีวิโย　　เทถ ทานานิ ภุญฺชถ
ทตฺวา จ ภุตฺวา จ ยถานุภาวं
อนินฺทิตา สคฺคมุเปถ ฐานนฺติ.

ตติยं สีวิราชชาตกं.

---

[๑] สี. วณิพฺพิโน อิ. วนิพฺพิโน
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ทิพฺพานิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. สิวโย, เอวมุปริปิ.
[๔] สี. ทตฺวา มานุสกं

๔. สิริมนฺทชาตกํ[๑] (๕๐๐)

[๒๓๐๑] "ปญฺญายุเปตํ สิริยา วิหีนํ
ยสสฺสินํ วาปิ อเปตปญฺญํ
ปุจฺฉามิ [๒] เสนก เอตมตฺถํ
กเมตฺถ เสยฺโย กุสลา วทนฺติ.

[๒๓๐๒] ธีรา จ พาลา จ หเว ชนินฺท
สิปฺปูปปนฺนา จ อสิปฺปิโน จ
สุชาติมนฺโตปิ อชาติมสฺส
ยสสฺสิโน เปสกรา[๓] ภวนฺติ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๐๓] ตุวมฺปิ ปุจฺฉามิ อโนมปญฺญ
มโหสธ เกวลธมฺมทสฺสิ
พาลํ ยสสฺสึ ปณฺฑิตํ อปฺปโภคํ
กเมตฺถ เสยฺโย กุสลา วทนฺติ.

[๒๓๐๔] ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ[๔] พาลา[๔]
อิทเมว[๕] เสยฺโย อิติ มญฺญมานา[๖]
อิธโลกทสฺสี ปรโลกํ อทสฺสี
อุภยตฺถ พาโล กลิมคฺคเหสิ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

---

[๑] ฉ.,เท. สิริมนฺตชาตกํ [๒] ฉ.,เท. ตํ [๓] สี. เปสฺสการา
[๔-๔] ฉ.,เท. กโรติ พาโล [๕] ฉ.,เท. อิธเมว [๖] ฉ.,เท. มญฺญมาโน

[๒๓๐๕] น สิปฺปเมตํ วิทธาติ โภคํ
น พนฺธวา น สรีราวกาโส[๑]
ปสฺเสฬมูคํ สุขเมธมานํ
สิรีหีนํ[๒] ภชเต โครวินฺทํ[๓]
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๐๖] ลทฺธา สุขํ มชฺชติ อปฺปปณฺโฑ
ทุกฺเขน ผุฏฺโจปิ ปโมหเมติ
อาคนฺตุนา สุขทุกฺเขน ผุฏฺโจ
ปเวธติ วาริจโรว ฆมฺเม
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๐๗] ทุมํ ยถา สาทุผลํ อรญฺเญ
สมนฺตโต สมภิสรนฺติ[๔] ปกฺขี
เอวมฺปิ อทฺธํ สธนํ สโภคํ
พหุชฺชโน ภชฺชติ[๕] อตฺถเหตุ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๐๘] น สาธุ พลวา พาโล สาหสํ[๖] วินฺทเต ธนํ
กนฺทนฺตเมตํ ทุมฺเมธํ กฑฺฒนฺติ นิรยํ ภุสํ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

---

[๑] ฉ.,เท. สรีรวณฺโณ โย [๒] ฉ.,เท. สิรี หิ นํ [๓] สี.,อิ. โครินฺทมฺปิ
[๔] สี.,อิ. สมภิจรนฺติ [๕] ฉ.,เท. ภชติ [๖] ฉ.,เท. สาหสา

[๒๓๐๙] ยากาจิ นชฺโช คงฺคมภิสวนฺติ[๑]
สพฺพาว ตา นามโคตฺตํ ชหนฺติ
คงฺคา สมุทฺทํ ปฏิปชฺชมานา
น ขายเต อิทฺธิปโร[๒] หิ โลเก[๓]
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๑๐] ยเมตมกฺขา อุทธึ มหนฺตํ
ปยนฺติ[๔] นชฺโช สพฺพกาลํ อสงฺขฺยํ
โส สาคโร นิจฺจมุฬารเวโค
เวลํ น อจฺเจติ มหาสมุทฺโท

[๒๓๑๑] เอวมฺปิ พาลสฺส ปชปฺปิตานิ
ปญฺญํ น อจฺเจติ สิรี กทาจิ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๑๒] อสญฺญโต เจปิ ปเรสมตฺถํ
ภณาติ สณฺหานคโต[๕] ยสสฺสี
ตสฺเสว ตํ รุหติ ฆาติมชฺเฌ
สิรีหีนํ[๖] การยเต น ปญฺญํ[๗]
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

---

[๑] ฉ.,เท. คงฺคมภิสฺสวนฺติ
[๒] "อิทฺธิวโรติปิ ปาโจ. ฉ.,เท. อิทฺธึ ปญฺโญปิ.
[๓] สี.,อิ. โลโก
[๔] ฉ.,เท. สวนฺติ
[๕] สี. สนฺถานคโต ฉ.,เท. สนฺฐานคโต
[๖] ฉ.,เท. สิรี หิ นํ
[๗] สี. ปญฺโญ ฉ.,เท. ปญฺญา

[๒๓๑๓] ปรสฺส วา อตฺตโน วาปิ เหตุ
พาโล มุสา ภาสติ อปฺปปญฺโญ
โส นินฺทิโต โหติ สภาย มชฺเฌ
ปจฺฉาปิ[๑] โส ทุคฺคติคามี โหติ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๑๔] อตฺถมฺปิ เจ ภาสติ ภูริปญฺโญ
อนาพิโย[๒] อปฺปธโน ทลิทฺโท
น ตสฺส ตํ รูหติ ฌาติมชฺเฌ
สิรี จ ปญฺญาณวโต น โหติ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๑๕] ปรสฺส วา อตฺตโน วาปิ เหตุ
น ภาสติ อลิกํ ภูริปญฺโญ
โส ปูชิโต โหติ สภาย มชฺเฌ
ปจฺฉาปิ โส สุคฺคติคามี โหติ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปญฺโญว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๑๖] หตฺถิควสฺสา มณิกุณฺฑลา จ
นารีโย[๓] จ อิทฺเธสุ กุเลสุ ชาตา
สพฺพาว ตา อุปโภคา ภวนฺติ

---

[๑] สี.,อิ. เปจฺจมฺปิ　　[๒] ฉ.,เท. อนาพิหโย　อิ. นาลโย
[๓] ฉ.,เท. ถิโย

อิทฺธสฺส โปสสฺส อนิทฺธิมนฺโต
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๑๗] อสังวิหิตกมฺมนฺตํ พาลํ ทุมฺมนฺติมนฺตินํ[๑]
สิรี ชหติ ทุมฺเมธํ ชิณฺณวา อุรโค ตจํ
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๑๘] ปณฺจ ปณฺฑิตา มยฺหํ ภทนฺเต[๒]
สพฺเพ ปณฺฑิตลิกา อุปฏฺฐิตา ตุ
ตฺวํ โน อภิภุยฺย อิสฺสโรสิ
สกฺโกว ภูตปฺปติ เทวราชา
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑ นิหีโน สิรีมาว เสยฺโย.

[๒๓๑๙] ทาโสว ปณฺฑสฺส ยสสฺสิ พาโล
อตฺเถสุ ชาเตสุ ตถาวิเธสุ
ยํ ปณฺฑิโต นิปุณํ สังวิเธติ
สมฺโมหมาปชฺชติ ตตฺถ พาโล
เอตมฺปิ ทิสฺวาน อหํ วทามิ
ปณฺโฑว เสยฺโย น ยสสฺสิ พาโล.

[๒๓๒๐] อทฺธา หิ ปณฺฑาว สตํ ปสตฺถา
กนฺตา สิรี โภครตา มนุสฺสา

---

[๑] ฉ.,เท. ทุมฺเมธมนฺตินํ
[๒] ฉ.,เท. ภทฺทนฺเต

ญาณญฺจ พุทฺธานมตุลฺยรูปี
ปญฺญํ น อจฺเจติ สิรี กทาจิ.

[๒๓๒๑] ยนฺตํ อปุจฺฉิมฺห อกิตฺตยี โน
มโหสธ เกวลธมฺมทสฺสี
ควสหสฺสํ อุสภญฺจ นาคํ
อาชญฺญยุตฺเต จ รเถ ทส อิเม
ปญฺหสฺส เวยฺยากรเณน ตุฏฺโจ
ททามิ เต คามวรานิ โสฬสาติ.

จตุตฺถํ สิริมนฺทชาตกं.

๕. โรหนมิคชาตกं[๑] (๕๐๑)

[๒๓๒๒] "เอเต ยูถา ปฏิยนฺติ ภีตา มรณา[๒] จิตฺตก
คจฺฉ ตุวมฺปิ มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สห.

[๒๓๒๓] นาหํ โรหน[๓] คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสติ[๔]
น ตํ อหํ ชหิสฺสามิ อิธ เหสฺสามิ[๕] ชีวิตํ.

[๒๓๒๔] เต หิ นูน มริสฺสนฺติ อนฺธา อปริณายกา
คจฺฉ ตุวมฺปิ มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สห.

[๒๓๒๕] นาหํ โรหน คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสติ
น ตํ พนฺธ[๖] ชหิสฺสามิ อิธ เหสฺสามิ ชีวิตํ.

---

[๑] สี.,อิ. โรหนฺตมิคชาตกํ ฉ.,เท. โรหณมิคชาตกํ
[๒] ฉ.,เท. มรณสฺส
[๓] สี.,อิ. โรหนฺต ฉ.,เท. โรหณ, เอวมุปริปิ.
[๔] อิ. อวกฑฺฒติ, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. หิสฺสามิ, เอวมุปริปิ.
[๖] ฉ.,เท.,อิ. พทฺธ

[๒๓๒๖] คจฺฉ ภีรุ ปลายสฺสุ กูเฏ พนฺโธสฺมิ[๑] อายเส
คจฺฉ ตุวมฺปิ มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สห.

[๒๓๒๗] นาหํ โรหน คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสติ
น ตํ อหํ ชหิสฺสามิ อิธ เหสฺสามิ ชีวิตํ.

[๒๓๒๘] เต หิ นูน มริสฺสนฺติ อนฺธา อปริณายกา
คจฺฉ ตุวมฺปิ มา กงฺขิ ชีวิสฺสนฺติ ตยา สห.

[๒๓๒๙] นาหํ โรหน คจฺฉามิ หทยํ เม อวกสฺสติ
น ตํ พนฺธํ ชหิสฺสามิ อิธ เหสฺสามิ ชีวิตํ.

[๒๓๓๐] อยํ โส ลุทฺทโก เอติ ลุทฺทรูโป[๒] สหาวุโธ
โย[๓] โน วธิสฺสติ อชฺช อุสุนา สตฺติยามปิ.[๔]

[๒๓๓๑] สา มุหุตฺตํ ปลายิตฺวา ภยฏฺฏา[๕] ภยตชฺชิตา
สุทุกฺกรํ อกรา ภีรุ มรณายูปนิวตฺตถ.

[๒๓๓๒] กินฺนุ เตเม มิคา โหนฺติ มุตฺตา พนฺธํ อุปาสเร
น ตํ จชิตุมิจฺฉนฺติ ชีวิตสฺสาปิ การณา.

[๒๓๓๓] ภาตโร โหนฺติ เม ลุทฺท โสทริยา เอกมาตุกา
น มํ จชิตุมิจฺฉนฺติ ชีวิตสฺสาปิ การณา.

[๒๓๓๔] เต หิ นูน มริสฺสนฺติ อนฺธา อปริณายกา[๖]
ปญฺจนฺนํ ชีวิตํ เทหิ ภาตรํ มุญฺจ ลุทฺทก.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. พทฺโธสฺมิ
[๒] สี.,อิ. รุทฺทรูโป
[๓] อิ. โส
[๔] ฉ.,เท. สตฺติยา อปิ
[๕] อิ. ภยฏฺฐา
[๖] อิ. อปริณายิกา

[๒๓๓๕] โส โว อหं ปโมกฺขามิ มาตาเปติภรं มิคं
นนฺทนตฺถุ มาตาปิตโร มุตฺตं ทิสฺวา มหามิคं.

[๒๓๓๖] เอวं ลุทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ยถาหมชฺช นนฺทามิ มุตฺตं ทิสฺวา มหามิคं.

[๒๓๓๗] กถं ตฺวํ[๑] ปโมกฺโข อาสิ อุปนีตสฺมิ ชีวิเต
กถं ปุตฺต อโมเจสิ กูฏปาสมฺหา ลุทฺทโก.

[๒๓๓๘] ภณํ กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺคมं หทยสฺสิตं[๒]
สุภาสิตาหิ วาจาหิ จิตฺตโก มं อโมจยิ.

[๒๓๓๙] ภณํ กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺคมं หทยสฺสิตं
สุภาสิตาหิ วาจาหิ สุตนา มं อโมจยิ.

[๒๓๔๐] สุตฺวา กณฺณสุขํ วาจํ หทยงฺคมं หทยสฺสิตं
สุภาสิตานิ สุตฺวาน ลุทฺทโก มं อโมจยิ.

[๒๓๔๑] เอวं อานนฺทิโต โหตุ สห ทาเรหิ ลุทฺทโก
ยถา มยชฺช นนฺทาม ทิสฺวา โรหนมาคตं.[๓]

[๒๓๔๒] นนุ ตฺวํ อวจ[๔] ลุทฺท มิคจมฺมานิ อาหรึ
อถ เกน นุ วณฺเณน มิคจมฺมานิ นาหริ.

[๒๓๔๓] อาคมญฺเจวํ[๕] หตฺถตฺถं กูฏปาสญฺจ โส มิโค
อพชฺฌิ ตं[๖] มิคราชํ ตญฺจ มุตฺตา อุปาสเร.

---

[๑] สี.,อิ. อยं ปาโจ น ทิสฺสติ.
[๒] อิ. หทยนิสฺสิตं, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. โรหนฺตมาคตं
[๔] สี.,อิ. อวจา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อาคมา เจว
[๖] อิ. ตญฺจ

[๒๓๔๔] ตสฺส เม อหุ[๑] สำเวโค อพฺภูโต โลมหำสโน
อิมญฺจาหำ มิคำ หญฺเญ อชฺช หิสฺสามิ ชีวิตำ.

[๒๓๔๕] กีทิสา เต มิคา ลุทฺท กีทิสา ธมฺมิกา มิคา
กถำวณฺณา กถำสีลา พาหุหำ โข เน ปสำสสิ.

[๒๓๔๖] โอทาตสิงฺคา สุจิวาลา ชาตรูปตจูปมา
ปาทา โลหิตกา เตสำ อญฺชิตกฺขา มโนรมา.

[๒๓๔๗] เอทิสา เต มิคา เทว เอทิสา ธมฺมิกา มิคา
มาตาเปติภรา เทว น เต โส อภิหารยึ.[๒]

[๒๓๔๘] ทมฺมิ นิกฺขสตำ ลุทฺท ถูลญฺจ มณิกุณฺฑลำ
จตุรสฺสญฺจ[๓] ปลฺลงฺกำ อุมฺมาปุปฺผสิรินฺนิภำ.

[๒๓๔๙] เทฺว จ สาทิสิโย ภริยา อุสภญฺจ ควำสตำ
ธมฺเมน รชฺชำ กาเรสฺสำ พหุกาโร เมส[๔] ลุทฺทก.

[๒๓๕๐] กสิวณิชฺชา[๕] อิณทานำ อุญฺฉาจริยา จ ลุทฺทก
เอเตน ทารำ โปเสหิ มา ปาปำ อกรี[๖] ปุนาติ.[๖]

ปญฺจมำ โรหนมิคชาตกำ.

๖. หำสชาตกำ[๗] (๕๐๒)

[๒๓๕๑] "เอเต หำสา ปกฺกมนฺติ วงฺกงฺคา ภยเมริตา
หริตฺตจ เหมวณฺณ กามำ สุมุข ปกฺกม.

---

[๑] อิ. อาหุ
[๒] สี. อติหารยุำ ฉ.,เท. อภิหาริตุำ อิ. อภิหารยำ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. จตุสฺสทญฺจ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. เมสิ
[๕] ฉ.,เท. กสิวาณิชฺชา
[๖-๖] สี.,อิ. อกรา ปุนนฺติ.
[๗] ฉ.,เท. จูฬหำสชาตกำ

[๒๓๕๒] โอหาย มัง ญาติคณา เอกัง ปาสวัง คตัง
อนเปกฺขมานา คจฺฉนฺติ กึ เอโก[๑] อวหิยฺยสิ.

[๒๓๕๓] ปเตว ปตตัง เสฏฺฐ นตฺถิ พนฺเธ[๒] สหายกา[๒]
มา อนีฆาย หาเปสิ กามัง สุมุข ปกฺกม.

[๒๓๕๔] นาหัง ทุกฺขปเรโตติ ธตรฏฺฐ ตุวัง ชเห
ชีวิตัง มรณัง วา เม ตยา สทฺธึ ภวิสฺสติ.

[๒๓๕๕] เอตทริยสฺส กลฺยาณัง ยัง ตุวัง สุมุข ภาสสิ
ตญฺจ วีมังสมานาหัง[๓] ปตเต ตัง อวสฺสชึ.

[๒๓๕๖] อปเทน ปทัง ยาติ อนฺตลิกฺขจโร ทิโช
อารา ปาสัง น พุชฺฌิ ตุวัง หังสานัง ปวรุตฺตม.[๔]

[๒๓๕๗] ยทา ปราภโว โหติ โปโส ชีวิตสงฺขเย
อถ ชาลญฺจ ปาสญฺจ อาสชฺชาปิ น พุชฺฌติ.

[๒๓๕๘] เอเต หังสา ปกฺกมนฺติ วงฺกงฺคา ภยเมริตา
หริตฺตจ เหมวณฺณ ตุวญฺเญว อวหิยฺยสิ.

[๒๓๕๙] เอเต ภุตฺวา จ ปีตฺวา จ ปกฺกมนฺติ วิหงฺคมา
อนเปกฺขมานา วงฺกงฺคา ตุวญฺเจวโก[๕] อุปาสสิ.

[๒๓๖๐] กึ นุ ตายัง[๖] ทิโช โหติ มุตฺโต พนฺธัง อุปาสสิ
โอหาย สกุณา ยนฺติ กึ เอโก อวหิยฺยสิ.

---

[๑] ฉ.,เท. เอโส
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. พทฺเธ สหายตา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วีมังสมานหัง
[๔] สี.,อิ. ปวรุตฺตโม
[๕] ฉ.,เท. ตุวญฺเญวโก
[๖] ฉ.,เท. ตุยายัง

[๒๓๖๑] ราชา เม โส ทิโช มิตฺโต สขา ปาณสโม จ เม
เนว นํ วิชหิสฺสามิ ยาว กาลสฺส ปริยายํ.

[๒๓๖๒] โย จ ตฺวํ สขิโน เหตุ ปาณํ จชิตุมิจฺฉสิ
โส เต สหายํ มุญฺจามิ โหตุ ราชา ตวานุโค.

[๒๓๖๓] เอวํ ลุทฺทก นนฺทสฺสุ สห สพฺเพหิ ญาติภิ
ยถาหมชฺช นนฺทามิ ทิสฺวา มุตฺตํ ทิชาธิปึ.

[๒๓๖๔] กจฺจิ นุ โภโต กุสลํ กจฺจิ โภโต อนามยํ
กจฺจิ รฏฺฐมิทํ ผีตํ ธมฺเมน อนุสาสสิ.

[๒๓๖๕] กุสลญฺเจว เม หํส อโถ หํส อนามยํ
อโถ รฏฺฐมิทํ ผีตํ ธมฺเมน อนุสาสหํ.

[๒๓๖๖] กจฺจิ โภโต อมจฺเจสุ โทโส โกจิ น วิชฺชติ
กจฺจิ อารา อมิตฺตา เต ฉายา ทกฺขิณโตริว.

[๒๓๖๗] อโถปิ เม อมจฺเจสุ โทโส โกจิ น วิชฺชติ
อโถ อารา อมิตฺตา เม ฉายา ทกฺขิณโตริว.

[๒๓๖๘] กจฺจิ เต สาทิสี ภริยา อสฺสวา ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสูเปตา ตว ฉนฺทวสานุคา.

[๒๓๖๙] อโถ เม สาทิสี ภริยา อสฺสวา ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสูเปตา มม ฉนฺทวสานุคา.

[๒๓๗๐] กจฺจิ เต พหโว ปุตฺตา สุชาตา รฏฺฐวฑฺฒน
ปญฺญาชเวน สมฺปนฺนา สมฺโมทนฺติ ตโต ตโต.

[๒๓๗๑] สตํ เอโก จ เม ปุตฺตา ธตรฏฺฐ มยา สุตา
เตสํ ตฺวํ กิจฺจมกฺขาหิ นาวรุชฺฌนฺติ[๑] เต วโจ.

[๒๓๗๒] อุปปนฺโนปิ เจ โหติ ชาติยา วินเยน วา
อถ ปจฺฉา กุรุเต โยคํ กิจฺเจ[๒] อาวาสุ[๒] สีทติ.

[๒๓๗๓] ตสฺส สีหีรปญฺญสฺส วิวโร ชายเต มหา
รตฺติมนฺโธว รูปานิ ถูลานิ มนุปสฺสติ.

[๒๓๗๔] อสาเร สารโยคญฺญู มตึ น เตฺวว วินฺทติ
สรโภว คิริทุคฺคสฺมึ อนฺตราเยว สีทติ.

[๒๓๗๕] หีนชจฺโจปิ เจ โหติ อุฏฺฐาตา ธิติมา นโร
อาจารสีลสมฺปนฺโน นิเส อคฺคีว ภาสติ.

[๒๓๗๖] เอตํ เว[๓] อุปมํ กตฺวา ปุตฺเต วิชฺชาสุ จาปย[๔]
สวิรูฬฺหเกฺข เมธาวี เขตฺเต พีชํว[๕] วุฏฺฐิยาติ.

ฉฏฺฐํ หํสชาตกํ.

๗. สตฺติคุมฺพชาตกํ (๕๐๓)

[๒๓๗๗] "มิคลุทฺโท มหาราชา ปญฺจาลานํ รเถสโภ
นิกฺขนฺโต สห เสนาย โอคโณ วนมาคมา.

[๒๓๗๘] ตตฺถทฺทส อรญฺญสฺมึ[๖] ตกฺกรานํ กุฏึ กตํ
ตสฺมา[๗] กุฏิยา นิกฺขมฺม สุโว ลุทฺทานิ ภาสติ.

---

[๑] สี.,อิ. นาวรชฺฌนฺติ
[๒-๒] ฉ.,เท. กิจฺเฉ อาปาสุ อิ. กิจฺเจ อาปาสุ
[๓] ฉ.,เท. เม
[๔] ฉ.,เท.,อิ. วาจย
[๕] อิ. เขตฺตพีชํว
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ตตฺถทฺทสา
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ตสฺสา

[๒๓๗๙] สมฺปนฺนวาหโน โปโส ยุวา สมฺมฏฺฐกุณฺฑลี[๑]
โสภติ โลหิตุณฺหีโส ทิวา สุริโยว ภาสติ.

[๒๓๘๐] มชฺฌนฺติเก[๒] สมฺปตฺเต สุตฺโต ราชา สสารถิ
หนฺทสฺสาภรณํ สพฺพํ คณฺหาม สหสา[๓] มยํ.

[๒๓๘๑] นิสฺสิเวปิ[๔] รโหทานิ สุตฺโต ราชา สสารถิ
อาทาย วตฺถํ มณิกุณฺฑลญฺจ
หนฺตฺวาน สาขาหิ อวตฺถราม.

[๒๓๘๒] กินฺนุ อุมฺมตฺตรูโปว สตฺติคุมฺพ ปภาสสิ
ทุราสทา หิ ราชาโน อคฺคิ ปชฺชลิโต ยถา.

[๒๓๘๓] อถ ตฺวํ ปติโกลุมฺพ มตฺโต ถุลฺลานิ คชฺชสิ
มาตริ มยฺห นคฺคาย กึ นุ ตฺวํ วิชิคุจฺฉเส.

[๒๓๘๔] อุฏฺเจหิ สมฺม ตรมาโน รถํ โยเชหิ สารถิ
สกุโณ เม น รุจฺจติ อญฺญํ คจฺฉาม อสฺสมํ.

[๒๓๘๕] ยุตฺโต รโถ มหาราช ยุตฺโต จ พลวาหโน
อธิติฏฺฐ มหาราช อญฺญํ คจฺฉาม อสฺสมํ.

[๒๓๘๖] โกนุเมว คตา สพฺเพ เย อสฺมึ ปริจารกา
เอส คจฺฉติ ปญฺจาโล มุตฺโต เตสํ อทสฺสนา.

[๒๓๘๗] โกทณฺฑกานิ คณฺหถ สตฺติโย โตมรานิ จ
เอส คจฺฉติ ปญฺจาโล มา โว มุญฺจิตฺถ ชีวิตํ.[๕]

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. กุณฺฑโล
[๒] ฉ.,เท. มชฺฌนฺหิเก
[๓] ฉ.,เท.,อิ. สาหสา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นิสีเถปิ
[๕] ฉ. ชีวิตํ, เอวมุปริปิ.

[๒๓๘๘] อถาปโร ปฏินนฺทิตฺถ สุโว โลหิตตุณฺฑิโก[๑]
สฺวาคตนฺเต มหาราช อโถ เต อทุราคตํ
อิสฺสโรสิ อนุปฺปตฺโต ยํ อิธตฺถิ ปเวทย.

[๒๓๘๙] ติณฺฑุกานิ ปิยาลานิ มธุเก กาสุมาริโย
ผลานิ ขุทฺทกปฺปานิ ภุญฺช ราช วรํ วรํ.

[๒๓๙๐] อิทมฺปิ ปานิยํ สีตํ อาภตํ คิริคพฺภรา
ตโต ปิว มหาราช สเจ ตฺวํ อภิกงฺขสิ.

[๒๓๙๑] อรญฺญมฺ[๒] อุญฺฉาย คตา เย อสฺมึ ปริจารกา
สยํ อุฏฺจาย คณฺหวฺโห หตฺถา เม นตฺถิ ทาตเว.

[๒๓๙๒] ภทฺทโก วตายมฺ[๓] ปกฺขี ทิโช ปรมธมฺมิโก
อเถโส อิตโร ปกฺขี สุโว ลุทฺทานิ ภาสติ.

[๒๓๙๓] เอตํ หนถ พนฺธถ มา โว มุญฺจิตฺถ ชีวิตํ
อิจฺเจวํ วิลปนฺตสฺส โสตฺถึ ปตฺโตสฺมิ อสฺสมํ.

[๒๓๙๔] ภาตโรสฺม มหาราช โสทริยา เอกมาตุกา
เอกรุกฺขสฺมิ สํวฑฺฒา นานาเขตฺตคตา อุโภ.

[๒๓๙๕] สตฺติคุมฺโพ จ โจรานํ อหญฺจ อิสินํ อิธ
อสตํ โส สตํ อหํ เตน ธมฺเมน โน วินา.

[๒๓๙๖] ยตฺถ[๕] วโธ จ พนฺโธ จ นิกติ วญฺจนานิ จ
อาโลปา สหสาการา[๖] ตานิ โส ตตฺถ สิกฺขติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โลหิตตุณฺฑโก
[๒] อิ. อรญฺเญ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. วตยํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. โสตฺถึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ตตฺถ
[๖] ฉ.,เท. สาหสาการา

[๒๓๙๗] อิธ สจฺจญฺจ ธมฺโม จ อหึสา สญฺโม ทโม
อาสนูทกทายีนำ องฺเก วฑฺโฒสฺมิ ภารต.[๑]

[๒๓๙๘] ยำ ยำ หิ ราช ภชติ สนฺตำ วา ยทิ วา อสำ
สีลวนฺตำ วิสีลำ วา วสำ ตสฺเสว คจฺฉติ.

[๒๓๙๙] ยาทิสำ กุรุเต มิตฺตำ ยาทิสญฺจูปเสวติ
โสปิ ตาทิสโก โหติ สหวาโสปิ[๒] ตาทิโส.

[๒๔๐๐] เสวมาโน เสวมานำ สมฺผุฏฺโฐ สมฺผุสำ ปรำ
สโร ทุฏฺโฐ[๓] กลาปำว อลิตฺตมุปลิมฺปติ
อุปลิมฺปภยา[๔] ธีโร เนว ปาปสขา สิยา.

[๒๔๐๑] ปูติมจฺฉำ กุสคฺเคน โย นโร อุปนยฺหติ
กุสาปิ ปูติ[๕] วายนฺติ เอวำ พาลูปเสวนา.

[๒๔๐๒] ตครำ[๖] ปลาเสน โย นโร อุปนยฺหติ
ปตฺตาปิ สุรภี[๗] วายนฺติ เอวำ ธีรูปเสวนา.

[๒๔๐๓] ตสฺมา ปลาสปุฏสฺเสว[๘] ญตฺวา สมฺปากมตฺตโน
อสนฺเต นูปเสเวยฺย[๙] สนฺเต เสเวยฺย ปณฺฑิโต
อสนฺโต นิรยำ เนนฺติ สนฺโต ปาเปนฺติ สุคฺคตินฺติ.

สตฺตมำ สตฺติคุมฺพชาตกำ.

---

[๑] ฉ.,เท. ภารถ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. สหวาโส หิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ทิฏฺโฐ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อุปเลปภยา
[๕] สี.,อิ. ปูถี
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ตครญฺจ
[๗] ฉ.,เท. สุรภิ
[๘] ฉ.,เท. ปตฺตปุฏสฺเสว อิ. ผลปุฏสฺเสว
[๙] ฉ.,เท. โนปเสเวยฺย

๘. ภลฺลาติยชาตกำ[๑] (๕๐๔)

[๒๔๐๔] "ภลฺลาติโย[๒] นาม อโหสิ ราชา
รฏฺฐำ[๓] ปหาย มิควำ อจาริ โส
อคมา คิริวรำ คนฺธมาทนำ
สุปุปฺผิตำ[๔] กึปุริสานุจิณฺณำ.

[๒๔๐๕] สาลูรสงฺฆฌฺจ[๕] นิเสธยิตฺวา
ธนุกลาปญฺจ โส นิกฺขิปิตฺวา
อุปาคมิ วจนำ วตฺตุกาโม
ยตฺถฏฺฐิตา กึปุริสา อเหสุำ.

[๒๔๐๖] หิมจฺจเย เหมวตาย ตีเร
กิมิธฏฺฐิตา มนฺตยวฺโห อภิณฺหำ
ปุจฺฉามิ โว มานุสเทหวณฺเณ
กถำ โว[๖] ชานนฺติ มนุสฺสโลเก.

[๒๔๐๗] มลฺลคิรึ ปณฺฑรกำ ติกูฏำ
สีโตทกา[๗] อนุวิจราม นชฺโช
มิคา มนุสฺสาว นิภาสวณฺณา
ชานนฺติ โน กึปุริสาติ[๘] ลุทฺท.

[๒๔๐๘] สุกิจฺฉรูปำ ปริเทวยวฺโห
อาลิงฺคิโต จาสิ ปิโย ปิยาย
ปุจฺฉามิ โว มานุสเทหวณฺเณ
กิมิธ วเน โรทถ อปฺปตีตา.

---

[๑] อิ. ภลฺลาฏิยชาตกำ [๒] สี.,อิ. ภลฺลาฏิโย [๓] อิ. รชฺชำ
[๔] อิ. สปุปฺผิตำ [๕] ฉ.,เท. สาพูรสงฺฆฌฺจ [๖] ฉ.,เท. นุ
[๗] สี.,อิ. สีโตทิยา [๘] อิ. กึปุริสา จ

[๒๔๐๙] สุกิจฺฉรูปี ปริเทวยวฺโห
อาลิงฺคิโต จาสิ ปิโย ปิยาย
ปุจฺฉามิ โว มานุสเทหวณฺเณ
กิมิธ วเน วิลปถ อปฺปตีตา.

[๒๔๑๐] สุกิจฺฉรูปี ปริเทวยวฺโห
อาลิงฺคิโต จาสิ ปิโย ปิยาย
ปุจฺฉามิ โว มานุสเทหวณฺเณ
กิมิธ วเน โสจถ อปฺปตีตา.

[๒๔๑๑] มเยกรตฺตึ[๑] วิปฺปวสิมฺห ลุทฺท
อกามกา อญฺญมญฺญํ สรนฺตา
ตเมกรตฺตึ[๑] อนุตปฺปมานา
โสจาม สา รตฺติ ปุน[๒] น เหสฺสติ.

[๒๔๑๒] ยเมกรตฺตึ[๑] อนุตปฺปเถตํ
ธนวฺ นฏฺฐํ ปิตรญฺจ[๓] เปตํ
ปุจฺฉามิ โว มานุสเทหวณฺเณ
กถํ วินาวาสมกปฺปยิตฺถ.

[๒๔๑๓] ยมิมํ นที ปสฺสสิ สีฆโสตํ
นานาทุมจฺฉาทน เสลกูลํ[๔]
ตํ เม ปิโย อุตฺตริ วสฺสกาเล
มมญฺจ มญฺเญ[๕] อนุพนฺธตีติ.

---

[๑] อิ. มเยกรตฺตึ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปุนํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ปิตรวฺ
[๔] สี.,อิ. ทุมจฺฉทนํ
[๕] สี.,ฉ.,เท.,อิ. มญฺญํ

[๒๔๑๔] อหญฺจ องฺโกลกโมจินามิ
อธิมุตฺตกํ[๑] สตฺตลิโยธิกญฺจ[๒]
ปิโย จ เม เหหิติ[๓] มาลภารี
อหญฺจ นํ มาลินิ[๔] อชฺฌุเปสฺสํ.

[๒๔๑๕] อหญฺจิทํ กุรวกํ โอจินามิ
อุทฺทาลกา ปาตลิ สินฺธุวาริตา[๕]
ปิโย จ เม เหหิติ มาลภารี
อหญฺจ นํ มาลินิ อชฺฌุเปสฺสํ.

[๒๔๑๖] อหญฺจ สาลสฺส สุปุปฺผิตสฺส
โอเจยฺย ปุปฺผานิ กโรมิ มาลํ
ปิโย จ เม เหหิติ มาลภารี
อหญฺจ นํ มาลินิ อชฺฌุเปสฺสํ.

[๒๔๑๗] อหญฺจ สาลสฺส สุปุปฺผิตสฺส
โอเจยฺย ปุปฺผานิ กโรมิ ภารํ
อิทญฺจ โน เหหิติ สนฺถรตฺถํ
ยตฺถชฺชิมํ[๖] วิหริสฺสาม[๗] รตฺตึ.

[๒๔๑๘] อหญฺจ โข อคฺคลุ[๘] จนฺทนญฺจ
สิลาย ปีสามิ ปมตฺตรูปา
ปิโย จ เม เหหิติ โรสิตงฺโค
อหญฺจ นํ โรสิตา อชฺฌุเปสฺสํ.

---

[๑] ฉ.,เท. อติมุตฺตกํ
[๒] ฉ.,เท. สตฺตลิโยถิกญฺจ
[๓] อิ. โหหิติ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มาลินี, เอวมุปริปิ.
[๕] ฉ.,เท. ปาฏลิสินฺธุวารกา
[๖] สี.,อิ. ยตฺถชฺชมํ
[๗] อิ. วิหริสฺสามุ
[๘] ฉ.,เท. อคฆุ อิ. อกลุ

[๒๔๑๙] อถาคมา สลิลํ สีฆโสตํ
นทึ สาเล สลเล กณฺณิกาเร
อาปูรเถ[๑] เตน มุหุตฺตเกน
สายํ นที อาสิ มยา สุทุตฺตรา.

[๒๔๒๐] อุโภสุ ตีเรสุ มยํ ตทา จิตา
สมฺปสฺสนฺตา อุภโย อญฺญมญฺญํ
สกึปิ โรทาม สกึ หสาม
กิจฺเฉน โน อคมา[๒] สมฺพรี[๒] สา.

[๒๔๒๑] ปาโต จ[๓] โข อุคฺคเต สูริยมฺหิ
จตุกฺกํ นที อุตฺตริยาน ลุทฺท
อาลิงฺคิยา อญฺญมญฺญํ มยํ อุโภ
สกึปิ โรทาม สกึ หสาม.

[๒๔๒๒] ตีหูนกํ สตฺต สตานิ ลุทฺท
ยมิธ มยํ วิปฺปวสิมฺห ปุพฺเพ
วสฺเสกิมํ[๔] ชีวิตํ ภูมิปาล
โกนีธ กนฺตาย วินา วเสยฺย.

[๒๔๒๓] อายุญฺจ โว กีวตโก นุ สมฺม
สเจปิ ชานาถ วเทถ อายุํ
อนุสฺสวา วุฑฺฒโต อาคมา วา
อกฺขาถ เม ตํ อวิกมฺปมานา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อาปูรถ
[๒-๒] ฉ.,เท. อาคมา สัวรี อิ. อคมา สัวรี
[๓] ฉ.,เท. ว
[๔] สี.,อิ. วาเสกิมํ

[๒๔๒๔] อายุญฺจ โน วสฺสสหสฺส[๑] ลุทฺท
น จนฺตรา ปาปโก อตฺถิ โรโค
อปฺปาว[๒] ทุกฺขํ สุขเมว ภิยฺโย
อวีตราคา วิชหาม ชีวิตํ.

[๒๔๒๕] อิทญฺจ สุตฺวาน อมานุสานํ
ภลฺลาติโย อิตฺตรํ ชีวิตนฺติ
นิวตฺตถ น มิควํ อจริ
อทาสิ ทานานิ อภุญฺชิ โภเค.

[๒๔๒๖] อิทญฺจ สุตฺวาน อมานุสานํ
สมฺโมทถ มา กลหํ อกตฺถ
มา โว ตปฺปิ[๓] อตฺตกมฺมาปราโธ
ยถาปิ เต กึปุริเสกรตฺตํ.[๔]

[๒๔๒๗] อิทญฺจ สุตฺวาน อมานุสานํ
สมฺโมทถ มา วิวาทํ อกตฺถ
มา โว ตปฺปิ อตฺตกมฺมาปราโธ
ยถาปิ เต กึปุริเสกรตฺตํ.[๔]

[๒๔๒๘] วิวิธ[๕] อธิมนา สุโณมหํ
วจนปถํ วต[๖] อตฺถสญฺหิตํ
มุญฺจ[๗] คิรํ นุทเสว เม ทรํ
สมณ สุขาวห ชีว เม จิรนฺติ.

อฏฺฐมํ ภลฺลาติยชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท. วสฺสสหสฺสํ
[๒] ฉ.,เท. อปฺปญฺจ
[๓] ฉ.,เท. ตปี, เอวมุปริปิ.
[๔] อิ. กิมฺปุริสเกรตฺตึ
[๕] ฉ.,เท. วิวิธ
[๖] ฉ.,เท. ตว
[๗] สี.,อิ. มุญฺจ

๕. โสมนสฺสชาตกํ (๕๐๕)

[๒๔๒๙] "โก ตํ หึสติ เหเจติ
กึ[๑] ทุมฺมโน โสจสิ อปฺปตีโต
กสฺสชฺช มาตาปิตโร รุทนฺตุ
กฺวชฺช เสตุ นิหโต ปจฺจยา.

[๒๔๓๐] ตุฏฺโจสฺมิ เทว ตว ทสฺสเนน
จิรสฺสํ[๒] ปสฺสามิ ตํ ภูมิปาล
อหึสโก เรณุมนุปวิสฺส
ปุตฺเตน เต เหจฺยิโตสฺมิ เทว.

[๒๔๓๑] อายนฺตุ โทวาริกา ขคฺคพนฺธา[๓]
กาสาวิยา ยนฺตุ อนฺเตปุรนฺตํ
หนฺตฺวาน ตํ โสมนสฺสํ กุมารํ
เฉตฺวาน สีสํ วรมาหรนฺตุ.

[๒๔๓๒] เปสิตา ราชิโน ทูตา กุมารํ เอตทพฺรวุ
อิสฺสเรน วิติณฺโณสิ วธํ ปตฺโตสิ ขตฺติย.

[๒๔๓๓] ส ราชปุตฺโต ปริเทวยนฺโต
ทสงฺคุลึ อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา
อหมฺปิ อิจฺฉามิ ชนินฺท ทฏฺจุ
ชีวํ[๔] มํ เนตฺวา[๔] ปฏิทสฺสเยถ.

[๒๔๓๔] ตสฺส ตํ วจนํ สุตฺวา รญฺโญ ปุตฺตํ อทสฺสยุ
ปุตฺโต จ ปิตรํ ทิสฺวา ทูรโตวชฺฌภาสถ.

---

[๑] อิ. กินฺนุ
[๒] อิ. จิรสฺส
[๓] สี.,อิ. ขคฺคพทฺธา
[๔-๔] สี.,อิ. ชีวํ ปเนตฺวา

[๒๔๓๕] อาคจฺฉุ[๑] โทวาริกา ขคฺคพนฺธา
กาสาวิยา หนฺตุ[๒] มมํ ชนินฺท
อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิโต เอตมตฺถํ
อปราโช โกนีธ มมชฺช อตฺถิ.

[๒๔๓๖] สายญฺจ ปาโต อุทกํ สชาติ
อคฺคึ สทา ปริจรตปฺปมตฺโต
ตํ ตาทิสํ สยตํ พฺรหฺมจารึ
ตสฺมา ตุวํ พฺรูสิ คหปฺปตีติ.

[๒๔๓๗] ตาลา จ มูลา จ ผลา จ เทว
ปริคฺคหา วิวิธา สนฺติมสฺส
เต รกฺขติ โคปยตปฺปมตฺโต
ตสฺมา[๓] อหํ พฺรูมิ คหปฺปตีติ.[๓]

[๒๔๓๘] สจฺจํ โข เอตํ วทสิ กุมาร
ปริคฺคหา วิวิธา สนฺติมสฺส
เต รกฺขติ โคปยตปฺปมตฺโต
[๔] พฺราหฺมโณ คหปติ เตน โหติ.

[๒๔๓๙] สุณนฺตุ มยฺหํ ปริสา สมาคตา
สเนคมา ชานปทา จ สพฺเพ
พาลายํ พาลสฺส วโจ นิสมฺม
อเหตุนา ฆาตยเต มํ[๕] ชนินฺโท.

---

[๑] สี. อาคญฺฉุ อิ. อาคญฺฉุ [๒] ฉ.,เท. หนฺตุ
[๓-๓] สี.,อิ. พฺราหฺมโณ คหปติ เตน โหตีติ. [๔] ฉ.,เท. ส
[๕] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๒๔๔๐] ทพฺหสฺมิ มูเล วิสเต[๑] วิรูพฺเห
ทุนฺนิกฺขโย[๒] เวพฺ ปลาขชาโต
วนฺทามิ ปาทานิ ตว[๓] ชนินฺท
อนุชาน มํ ปพฺพชิสฺสามิ เทว.

[๒๔๔๑] ภุญฺชสฺสุ โภเค วิปุเล กุมาร
สพฺพญฺจ เต อิสฺสริยํ ททามิ
อชฺเชว ตฺวํ กุรูนํ โหหิ ราชา
มา ปพฺพชี ปพฺพชฺชา หิ ทุกฺขา.

[๒๔๔๒] กินฺนูช เทว ตวมตฺถิ โภคา
ปุพฺเพวหํ เทวโลเก รมิสฺสํ
รูเปหิ สทฺเทหิ อโถ รเสหิ
คนฺเธหิ ผสฺเสหิ มโนรเมหิ.

[๒๔๔๓] ภุตฺตา จ[๔] เม โภคา ติทิวสฺมึ เทว
ปริวาริโต[๕] อจฺฉราสํ[๕] คเณน
ตุวญฺจ พาลํ ปรเนยฺยํ วิทิตฺวา
น ตาทิเส ราชกุเล วเสยฺยํ.

[๒๔๔๔] สจาหํ พาโล ปรเนยฺโย อสฺมิ
เอกาปราธํ ขม ปุตฺต มยฺหํ
ปุนปิ เจ เอทิสกํ ภเวยฺย
ยถามตึ โสมนสฺส กโรหิ.

---

[๑] ฉ.,เท. วิสเฏ
[๒] ฉ.,เท. ทุนฺนิกฺกโย
[๓] อิ. ตฺวํ
[๔] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. ปริวาริตา อจฺฉรานํ

[๒๔๔๕] อนิสมฺม กตฺถ กมฺมํ　　อนวตฺถาย จินฺติตฺถ
เภสชฺชสฺเสว เวภงฺโค　　วิปาโก โหติ ปาปโก.

[๒๔๔๖] นิสมฺม จ กตฺถ กมฺมํ　　สมฺมาวตฺถาย จินฺติตฺถ
เภสชฺชสฺเสว สมฺปตฺติ　　วิปาโก โหติ ภทฺรโก.

[๒๔๔๗] อลโส คิหี กามโภคี น สาธุ
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ
ราชา น สาธุ อนิสมฺมการี
โย ปณฺฑิโต โกธโน ตฺถ น สาธุ.

[๒๔๔๘] นิสมฺม ขตฺติโย กยิรา　　นานิสมฺม ทิสมฺปติ
นิสมฺมการิโน ราช　　ยโส กิตฺติ[๑] จ วฑฺฒติ.

[๒๔๔๙] นิสมฺม ทณฺฑ ปณเยยฺย อิสฺสโร
เวคา กตฺถ ตปฺปติ ภูมิปาล
สมฺมาปณิธี จ นรสฺส อตฺถา
อนานุตปฺปา เต ภวนฺติ ปจฺฉา.

[๒๔๕๐] อนานุตปฺปานิ หิ เย กโรนฺติ
วิภชฺช กมฺมายตนานิ โลเก
วิญฺญูปสตฺถานิ สุขุทฺรยานิ
ภวนฺติ พุทฺธานุมตานิ[๒] ตานิ.

[๒๔๕๑] อาคจฺฉุ[๓] โทวาริกา ขคฺคพนฺธา
กาสาวิยา หนฺตุ[๔] มมฺ ชนินฺท

---

[๑] อิ. กตฺตี จ
[๒] สี.,อิ. วทฺธานุมตานิ
[๓] อิ. อาคญฺฉุ
[๔] ฉ.,เท. หนฺตุ

มาตุ จ องฺกสฺมิมหํ นิสินฺโน
อากฑฺฒิโต สหสา[๑] เตหิ เทว.

[๒๔๕๒] กฏฺฐกํ หิ สมฺพาธํ สุกิจฺฉํ ปตฺโต
มธุรํ[๒] ปิยํ[๒] ชีวิตํ ลทฺธํ ราช
กิจฺเฉนาหํ อชฺช วธาย[๓] มุตฺโต[๓]
ปพฺพชฺชเมวาภิมโนหมสฺมิ.

[๒๔๕๓] ปุตฺโต ตวายํ ตรุโณ สุธมฺเม
อนุกมฺปโก โสมนสฺโส กุมาโร
ตํ ยาจมาโน น ลภามิ สฺวชฺช[๔]
อรหสิ นํ ยาจิตเว ตุวมฺปิ.

[๒๔๕๔] รมสฺสุ ภิกฺขาจริยาย ปุตฺต
นิสมฺม ธมฺเมสุ ปริพฺพชสฺสุ
สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑํ
อนินฺทิโต พฺรหฺมมุเปหิ[๕] ฐานํ.

[๒๔๕๕] อจฺฉริยรูปี[๖] วต ยาทิสญฺจ
ทุกฺขิตํ มํ ทุกฺขาปยเส สุธมฺเม
ยาจสฺสุ ปุตฺตํ อิติ วุจฺจมานา
ภิยฺโยว อุสฺสาหยเส กุมารํ.

[๒๔๕๖] เย วิปฺปมุตฺตา อนวชฺชโภชิโน[๗]
ปรินิพฺพุตา โลกมิมํ จรนฺติ

---

[๑] อิ. สาหสา
[๒-๒] ฉ.,เท. มธุรมฺปิ ยํ
[๓-๓] ฉ.,เท.,อิ. วธา ปมุตฺโต
[๔] สี.,อิ. สชฺช
[๕] อิ. พฺรหฺมุเปติ
[๖] ฉ.,เท. อจฺเฉรรูปี
[๗] ฉ.,เท. อนวชฺชโภคิโน

ตมริยมคฺคํ ปฏิปชฺชมานํ
น อุสฺสเห วารยิตุํ กุมารํ.

[๒๔๕๗] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหุฐานจินฺติโน
เยสายํ สุตฺวาน สุภาสิตานิ
อปฺโปสฺสุกฺกา วีตโสกา สุธมฺมาติ.

นวมํ โสมนสฺสชาตกํ.

๑๐. จมฺเปยฺยชาตกํ (๕๐๖)

[๒๔๕๘] "กา นุ วิชฺชุริวาภาสิ　　โอสธี วิย ตารกา
เทวตา นุสิ คนฺธพฺพี　　น ตํ มญฺญามิ มานุสึ."[๑]

[๒๔๕๙] นมฺหิ เทวี น คนฺธพฺพี　　น มหาราช มานุสี
นาคกญฺญาสฺมิ ภทฺทนฺเต　　อตฺเถนมฺหิ อิธาคตา.

[๒๔๖๐] วิพฺภนฺตจิตฺตา กุปิตินฺทฺริยาสิ
เนตฺเตหิ เต วาริคณา สวนฺติ
กินฺเต นฏฺฐํ กึ ปน ปตฺถยานา
อิธาคตา นาริ ตทิงฺฆ พฺรูหิ.

[๒๔๖๑] ยมุคฺคเตโช อุรโคติ จาหุ
นาโคติ นํ อาหุ ชโน[๒] ชนินฺท
ตมคฺคหึ ปุริโส ชีวิกตฺโถ
ตํ พนฺธนา มุญฺจ ปตี มเมโส.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. มานุสึ　　[๒] ฉ.,เท. ชนา

[๒๔๖๒] กถนฺวยํ[๑] พลวิริยูปปนฺโน
หตฺถตฺถมาคจฺฉิ[๒] วนิพฺพกสฺส
อกฺขาหิ เม นาคกญฺเญ ตมตฺถํ
กถํ[๓] วิชาเนมุ คหีตนาคํ.

[๒๔๖๓] นครมฺปิ นาโค ภสฺมํ กเรยฺย
ตถาหิ โส พลวิริยูปปนฺโน
ธมฺมญฺจ นาโค อปจายมาโน
ตสฺมา ปรกฺกมฺม ตโป กโรติ.

[๒๔๖๔] จาตุทฺทสึ ปณฺณรสึ[๔] จ ราช
จตุปฺปเถ สมฺมติ นาคราชา
ตมคฺคหี ปุริโส ชีวิกตฺโถ
ตํ พนฺธนา มุญฺจ ปตี มเมโส.

[๒๔๖๕] โสพสิตฺถีสหสฺสานิ อามุตฺตมณิกุณฺฑลา
วาริเคหสยา[๕] นารี[๕] ตาปิ ตํ สรณํ คตา.

[๒๔๖๖] ธมฺเมน โมเจหิ อสาหเสน
คาเมน นิกฺเขน ควํ สเตน
โอสฺสฏฺฐกาโย อุรโค จราตุ
ปุญฺญตฺถิโก มุญฺจตุ พนฺธนสฺมา.

[๒๔๖๗] ธมฺเมน โมเจมิ อสาหเสน
คาเมน นิกฺเขน ควสเตน

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. กถํ นฺวยํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. หตฺถตฺตมาคจฺฉิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. กถํ
[๔] ฉ.,เท. ปญฺจทสึ
[๕-๕] วาริเคหาสยา นาริโย

โอสฺสฏฺฐกาโย อุรโค จราตุ
ปุณฺณฆฏิโก มุณฺจตุ พนฺธนสฺมา.

[๒๔๖๘] ทมฺมิ นิกฺขสตํ ลุทฺท ถูลญฺจ[๑] มณิกุณฺฑลํ
จตุรสฺสญฺจ[๒] ปลฺลงฺกํ อุมฺมารปุปฺผสนฺนิภํ.[๓]

[๒๔๖๙] เทฺว จ สาทิสิโย ภริยา อุสภญฺจ ควํ สตํ
โอสฺสฏฺฐกาโย อุรโค จราตุ
ปุณฺณฆฏิโก มุณฺจตุ พนฺธนสฺมา.

[๒๔๗๐] วินาปิ ทานา ตว วจนํ ชนินฺท
มุณฺเจมุ นํ อุรคํ พนฺธนสฺมา
โอสฺสฏฺฐกาโย อุรโค จราตุ
ปุณฺณฆฏิโก มุณฺจตุ พนฺธนสฺมา.

[๒๔๗๑] มุตฺโต จมฺเปยฺยโก นาโค ราชานํ เอตทพฺรวิ
นโม เต กาสิราชตฺถุ นโม เต กาสิวฑฺฒน
อณฺฑลึ เต ปคฺคณฺหามิ ปสฺเสยฺยํ เม นิเวสนํ.

[๒๔๗๒] อทฺธา หิ ทุพฺพิสฺสสเมตมาหุ
ยํ มานุโส วิสฺสเส อมานุสมฺหิ
สเจ จ มํ ยาจสิ เอตมตฺถํ
ททฺเยมุ เต นาค นิเวสนานิ.

[๒๔๗๓] สเจปิ[๔] วาโต คิริมาวเหยฺย
จนฺโท จ สุริโย จ ฉมา ปเตยฺยุ

---

[๑] อิ. ถุลฺลญฺจ [๒] ฉ.,เท. จตุสฺสทญฺจ
[๓] สี.,อิ. อุมฺมาปุปฺผสิรินฺนิภํ ฉ.,เท. อุมาปุปฺผสรินฺนิภํ [๔] อิ. สเจ หิ

สพฺพา จ นชฺโช ปฏิโสตํ วเชยฺยุ
น เตฺววหํ ราช มุสา ภเณยฺยํ.

[๒๔๗๔] นภํ ผเลยฺย อุทธิ[๑] วิสุสฺเส[๑]
สํวตฺเตยฺย[๒] ภูตธรา วสุนฺธรา
สิลุจฺจโย เมรุ สมูลมุพฺพเห[๓]
น เตฺววหํ ราช มุสา ภเณยฺยํ.

[๒๔๗๕] อทฺธา หิ ทุพฺพิสฺสสเมตมาหุ
ยํ มานุโส วิสฺสเส อมานุสมฺหิ
สเจ จ มํ ยาจสิ เอตมตฺถํ
ทกฺเขมุ เต นาค นิเวสนานิ.

[๒๔๗๖] ตุมฺเห โขตฺถ โฆรวิสา อุพฺพารา
มหาเตชา ขิปฺปโกปี จ โหถ
มม[๔] การณา พนฺธนสฺมา ปมุตฺโต
อรหสิ โน ชานิตเว[๕] กตานิ.

[๒๔๗๗] โส ปจฺจตฺถ นิรเย โฆรรูเป
มา กายิกํ สาตมลตฺถ กิญฺจิ
เปฬาย พนฺโธ[๖] มรณํ อุเปตุ
โย ตาทิสํ กมฺมกตํ น ชาเน.

[๒๔๗๘] สจฺจปฺปฏิญฺญา ตวเมส โหตุ
อกฺโกธโน โหหิ อนูปนาหี

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อุทฺธีปิ สุสฺเส
[๒] สี.,อิ. สํวตฺตยุ ฉ.,เท. สํวตฺตเย
[๓] ฉ.,เท. สมูลมุปฺปเต
[๔] ฉ.,เท. มกาเรณ
[๕] สี. ชานิตาเย ฉ.,เท. ชานิตฺเย อิ. ชานิตเย
[๖] ฉ.,เท.,อิ. พทฺโธ

สพฺพญฺจ เต นาคกุลํ สุปณฺณา
อคฺคึว คิมฺหาสุ[๑] วิวชฺชยนฺตุ.

[๒๔๗๙] อนุกมฺปสี นาคกุลํ ชนินฺท
มาตา ยถา สุปฺปิยเมกปุตฺตํ
อหญฺจ เต นาคกุเลน สทฺธึ
กาหามิ เวยฺยาวฏิกํ อุฬารํ.

[๒๔๘๐] โยเชนฺตุ เว ราชรเถ สุจิตฺเต
กมฺโพชเก อสฺสตเร สุทนฺเต
นาเค จ โยเชนฺตุ สุวณฺณกปฺปเน
ทกฺเขมุ นาคสฺส นิเวสนานิ.

[๒๔๘๑] เภรี มุทิงฺคา[๒] ปณวา จ สงฺขา
อาวชฺชยึสุ อุคฺคเสนรญฺโญ[๓]
ปายาสิ ราชา พหุ โสภมาโน
ปุรกฺขโต นาริคณสฺส มชฺเฌ.

[๒๔๘๒] สุวณฺณจิตฺตกํ ภูมึ อทฺทกฺขิ กาสิวฑฺฒโน
โสวณฺณมเย จ ปาสาเท[๔] เวฬุริยผลกตฺถเต.

[๒๔๘๓] ส ราชา ปาวิสิ พฺยมฺหํ จมฺเปยฺยสฺส นิเวสนํ
อาทิจฺจวณฺณสนฺนิภํ[๕] กสวิชฺชุปภสฺสรํ.

[๒๔๘๔] นานารุกฺเขหิ สญฺฉนฺนํ นานาคนฺธสมีริตํ
โส ปาเวกฺขิ กาสิราชา จมฺเปยฺยสฺส นิเวสนํ.

---

[๑] ฉ.,เท. คิมฺเหสุ　[๒] สี.,อิ. เภริมุติงฺคา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อุคฺคเสนสฺส รญฺโญ　[๔] ฉ.,เท. โสวณฺณมยปาสาเท อิ. โสวณฺณเย จ ปาสาเท
[๕] อิ. อาทิจฺจวณฺณุปนิภํ

[๒๔๘๕] ปวิฏฺฐสฺมึ กาสิรญฺเญ[๑] จมฺเปยฺยสฺส นิเวสเน[๒]
ทิพฺพา ตูริยา ปวชฺชึสุ นาคกญฺญา จ นจฺจิสุ.[๓]

[๒๔๘๖] ตํ นาคกญฺญา จริตํ คเณน
อนฺวารุหี กาสิราชา ปสนฺโน
นิสีทิ โสวณฺณมยมฺหิ ปีเฐ
สาปสฺสเย จนฺทนสารลิตฺเต.

[๒๒๘๗] โส ตตฺถ ภุตฺวา จ อโถ รมิตฺวา
จมฺเปยฺยกํ กาสิราชา อโวจ
วิมานเสฏฺฐานิ อิมานิ ตุยฺหํ
อาทิจฺจวณฺณานิ ปภสฺสรานิ
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ[๔] นาค ตโป กโรสิ.

[๒๔๘๘] ตา กมฺพุกายูรธรา สุวตฺถา
วฏฺฏงฺคุลี ตมฺพตลูปปนฺนา
ปคฺคยฺห ปาเยนฺติ อโนมวณฺณา
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ.

[๒๔๘๙] นชฺโช จ เตมา[๕] ปุถุโลมมจฺฉา
อาทาสกุนฺตาภิรุทา[๖] สุติตฺถา
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ.

---

[๑] อิ. กาสิรญฺโญ
[๒] ฉ.,เท. นิเวสนํ
[๓] สี.,อิ. นจฺจยุ
[๔] ฉ.,เท. กึ ปตฺถยํ, เอวมุปริปิ.
[๕] อิ. เขมา
[๖] ฉ.,เท. อาฏา- อิ. อทาส-

[๒๔๙๐] โกญฺจา มยูรา ทิวิยา จ หํสา
วคฺคุสฺสรา โกกิลา สมฺปตนฺติ
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ.

[๒๔๙๑] อมฺพา จ สาลา ติลกา จ ชมฺพุโย
อุทุมฺพรา ปาฏลิโย จ ผุลฺลา
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ.

[๒๔๙๒] อิมา จ เต โปกฺขรญฺญา[๑] สมนฺตโต
ทิพฺยา[๒] จ คนฺธา สตตํ สมฺปวายนฺติ[๓]
เนตาทิสํ อตฺถิ มนุสฺสโลเก
กิมตฺถิยํ นาค ตโป กโรสิ.

[๒๔๙๓] น ปุตฺตเหตุ น ธนสฺส เหตุ
น อายุโน จาปิ[๔] ชนินฺท เหตุ
มนุสฺสโยนึ อภิปตฺถยาโน
ตสฺมา ปรกฺกมฺม ตโป กโรมิ.

[๒๔๙๔] ตฺวํ โลหิตกฺโข วิหตนฺตรโส
อลงฺกโต กปฺปิตเกสมสฺสุ
สุโรสิโต โลหิตจนฺทเนน
คนฺธพฺพราชาว ทิสา ปภาสสิ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โปกฺขรญฺโญ
[๒] ฉ.,เท. ทิพฺพา อิ. ทิวิยา
[๓] ฉ.,เท. ปวายนฺติ อิ. สมฺปตนฺติ
[๔] สี.,อิ. วาปิ

[๒๔๙๕] เทวิทฺธิปตฺโตสิ มหานุภาโว
สพฺเพหิ กาเมหิ สมงฺคิภูโต
ปุจฺฉามิ ตํ นาคราเชตมตฺถํ
เสยฺโย อิโต เกน มนุสฺสโลโก.

[๒๔๙๖] ชนินฺท นาฬฺฌตฺร มนุสฺสโลกา
สุทฺธี ว สํวิชฺชติ สํยโม วา
อหญฺจ ลทฺธาน มนุสฺสโยนึ
กาหามิ ชาติมรณสฺส อนฺตํ.

[๒๔๙๗] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหฺุจานจินฺติโน
นาริโย[๑] จ ทิสฺวาน ตุวญฺจ นาค
กาหามิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๒๔๙๘] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหฺุจานจินฺติโน
นาริโย จ ทิสฺวาน มมญฺจ ราช
กโรหิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๒๔๙๙] อิทญฺจ เม ชาตรูปี ปหูตํ
ราสี สุวณฺณสฺส จ ตาลมตฺตา
อิโต[๒] หริตฺวา โสวณฺณมฺรานิ การย
รูปิยสฺส จ ปาการํ กโรนฺตุ.[๒]

---

[๑] อิ. นิรโย, เอวมุปริปิ.
[๒-๒] ฉ.,เท.,อิ. อิโต หริตฺวาน สุวณฺณมฺรานิ กรสฺสุ รูปิยปาการํ กโรนฺตุ

[๒๕๐๐] มุตฺตานญฺจ[๑] วาหสหสฺสานิ ปญฺจ
เวฬุริยมิสฺสานิ อิโต หริตฺวา
อนฺเตปุเร ภูมิยํ สนฺถรนฺตุ
นิกฺกฑฺฒมา เหหิติ[๒] นีรชา จ.

[๒๕๐๑] เอตาทิสํ อาวส ราชเสฏฺฐ
วิมานเสฏฺฐญฺจ พหุ โสภมานํ
พาราณสึ นครํ อิทฺธํ ผีตํ
รชฺชญฺจ กาเรหิ อโนมปญฺญาติ.

ทสมํ จมฺเปยฺยชาตกं.

๑๑. มหาปโลภนชาตกं (๕๐๗)

[๒๕๐๒] "พฺรหฺมโลกา จวิตฺวาน เทวปุตฺโต มหิทฺธิโก
รญฺโญ ปุตฺโต อุทปาทิ สพฺพกามสมิทฺธิสุ.

[๒๕๐๓] กามา วา กามสญฺญา วา พฺรหฺมโลเก น วิชฺชติ
สฺวาสฺสุ ตาเยว สญฺญาย กาเมหิ วิชิคุจฺฉถ.

[๒๕๐๔] ตสฺส จนฺเตปุเร อาสิ ฌานาคารํ สุมาปิตํ
โส ตตฺถ ปฏิสลฺลีโน เอโก รหสิ ฌายถ.

[๒๕๐๕] ส ราชา ปริเทวสิ ปุตฺตโสเกน อฏฺฏิโต
เอกปุตฺโต จยํ มยฺหํ น จ กามานิ ภุญฺชติ.

[๒๕๐๖] โก นุ เขฺวตฺถ อุปาโย โส โก วา ชานาติ กิญฺจนํ
โย[๓] เม ปุตฺตํ ปโลเภยฺย ยถา กามานิ ปตฺถเย.

---

[๑] ฉ.,เท. มุตฺตา จ　　[๒] อิ. โหหิติ　　[๓] สี.,อิ. โก

[๒๕๐๗] อหุ กุมารี ตตฺเถว วณฺณรูปสมาหิตา
กุสลา นจฺจคีตสฺส วาทิเต จ ปทกฺขิณา

[๒๕๐๘] สา ตตฺถ อุปสงฺกมฺม ราชานํ เอตทพฺรวิ
อหํ โข นํ ปโลเภยฺยํ สเจ ภตฺตา ภวิสฺสติ.

[๒๕๐๙] ตํ ตถาวาทินึ ราชา กุมารึ เอตทพฺรวิ
ตฺวญฺเญว นํ ปโลเภหิ ตว ภตฺตา ภวิสฺสติ.

[๒๕๑๐] สา จ อนฺเตปุรํ คนฺตฺวา พหุ กามูปสญฺหิตํ
หทยงฺคมา เปมนียา จิตฺรา คาถา อภาสถ.

[๒๕๑๑] ตสฺสา จ คายมานาย สทฺทํ สุตฺวาน นาริยา
กามจฺฉนฺทสฺส อุปฺปชฺชิ ชนโส ปริปุจฺฉถ.

[๒๕๑๒] กสฺเสโส สทฺโท โก วา โส ภณติ อุจฺจาวจํ พหุ
หทยงฺคมํ เปมนียํ อโห[๑] กณฺณสุขํ มม.

[๒๕๑๓] เอสา โข ปมุทา[๒] เทว ขิฑฺฑา เอสา อนปฺปิกา
สเจ ตฺวํ กาเม ภุญฺเชยฺย ภิยฺโย ภิยฺโย ฉนฺเทยฺยุ[๓] ตํ.

[๒๕๑๔] อิงฺฆ อาคจฺฉโตเรน[๔] อวิทูรมฺหิ คายตุ
อสฺสมสฺส สมีปมฺหิ สนฺติเก มยฺห คายตุ.

[๒๕๑๕] ติโรกุฑฺฑมฺหิ คายิตฺวา ฌานาคารมฺหิ ปาวิสิ
พนฺธิตุ[๕] อนุปุพฺเพน อรญฺญมิว[๖] กุญฺชรํ.

---

[๑] สี.,อิ. อโถ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปมทา
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ฉาเทยฺยุ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อาคจฺฉ โจเรน
[๕] ฉ.,เท.,อิ. พนฺธิ นํ
[๖] ฉ.,เท. อารญฺญมิว

[๒๕๑๖] ตสฺสา[๑] กามรสํ ญตฺวา อิสฺสาธมฺโม อชายถ
อหเมว กาเม ภุญฺเชยฺยํ มา อญฺโญ ปุริโส อหุ.

[๒๕๑๗] ตโต อสึ คเหตฺวาน ปุริเส หนฺตุํ อุปกฺกมิ
อหเมเวโก ภุญฺชิสฺสํ มา อญฺโญ ปุริโส สิยา.

[๒๕๑๘] ตโต ชานปทา สพฺเพ วิกฺกนฺทึสุ สมาคตา
ปุตฺโต ตฺยายํ[๒] มหาราช ชนํ เหเจตฺยทูสกํ.

[๒๕๑๙] ตญฺจ ราชา นิวาเหสิ[๓] สมฺหา รฏฺฐา จ[๔] ขตฺติโย
ยาวตา วิชิตา[๕] มยฺหํ น เต วตฺถพฺพ[๖] ตาวเท.

[๒๕๒๐] ตโต โส ภริยมาทาย สมุทฺทํ อุปสงฺกมิ
ปณฺณสาลํ กริตฺวาน วนํ อุญฺฉาย ปาวิสิ.

[๒๕๒๑] อเถตฺถ อิสิ มาคญฺฉิ สมุทฺทมุปรูปริ
โส ตสฺส เคหํ ปาเวกฺขิ ภตฺตกาเล อุปฏฺฐิเต.

[๒๕๒๒] ตญฺจ ภริยา ปโลเภสิ ปสฺส ยาว สุทารุณํ
จุโต โส พฺรหฺมจริยมฺหา อิทฺธิยา ปริหายถ.

[๒๕๒๓] ราชปุตฺโต จ อุญฺฉาโต วนมูลผลํ พหุ
สายํ กาเชน[๗] อาทาย อสฺสมํ อุปสงฺกมิ.

[๒๕๒๔] อิสิ จ ขตฺติยํ ทิสฺวา สมุทฺทํ อุปสงฺกมิ
เวหายสํ[๘] คมิสฺสนฺติ สีทเต โส มหณฺณเว.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตสฺส
[๒] อิ. ตฺยยํ
[๓] สี.,อิ. วิหาเหสิ ฉ.,เท. วิวาเห
[๔] สี.,อิ. รฏฺฐาโต
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วิชิตํ
[๖] อิ. วตฺตพฺพ
[๗] อิ. กาเจน
[๘] สี.,อิ. เวหาสยํ, เอวมุปริปิ.

[๒๕๒๕] ขตฺติโย จ อิสึ ทิสฺวา สีทมานํ มหณฺณเว
ตสฺเสว อนุกมฺปาย อิมา คาถา อภาสถ.

[๒๕๒๖] อภิชฺชมาเน วาริสฺมึ สยํ อาคมฺม อิทฺธิยา
มิสฺสีภาวิตฺถิยา คนฺตฺวา สํสีทติ[๑] มหณฺณเว.

[๒๕๒๗] อาวฏฺฏนี มหามายา พฺรหฺมจริยวิโกปนา
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปริวชฺชเย.

[๒๕๒๘] อนลา มุทุสมฺภาสา ทุปฺปูรา ตา นทีสมา
สีทนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปริวชฺชเย.

[๒๕๒๙] ยํ เอตา อุปเสวนฺติ ฉนฺทสา วา ธเนน วา
ชาตเวโทว สณฺจานํ ขิปฺปํ อนุทหนฺติ นํ.

[๒๕๓๐] ขตฺติยสฺส วโจ สุตฺวา อิสิสฺส นิพฺพิโท[๒] อหุ
ลทฺธา โปราณกํ มคฺคํ คจฺฉเต โส วิหายสํ.

[๒๕๓๑] ขตฺติโย จ อิสึ ทิสฺวา คจฺฉมานํ วิหายสํ
สํเวคํ อลภี ธีโร ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ.

[๒๕๓๒] ตโต โส ปพฺพชิตฺวาน กามราคํ วิราชยิ
กามราคํ วิราเชตฺวา พฺรหฺมโลกูปโค อหูติ.

เอกาทสมํ มหาปโลภนชาตกํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. สํสีทสิ

[๒] ฉ.,เท.,อิ. นิพฺพิทา

๑๒. ปญฺจปณฺฑิตชาตกํ (๕๐๘)

[๒๔๓๓] "ปญฺจ ปณฺฑิตา สมาคตา[๑]
ปญฺโห[๒] เม ปฏิภาติ ตํ สุณาถ
นินฺทิยมตฺถํ ปสํสิยํ วา
กสฺเสวาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

[๒๔๓๔] ตฺวํ อาวีกโรหิ ภูมิปาล
ภตฺตา ภารสโห ตุวํ วเทตํ
ตว ฉนฺทรุจีนิ สมฺมสิตฺวา
อถ วกฺขนฺติ ชนินฺท ปญฺจ ธีรา.

[๒๔๓๕] ยา สีลวตีว อนญฺญเตยฺยา[๓]
ภตฺตุ ฉนฺทวสานุคา ปิยา มนาปา
นินฺทิยมตฺถํ ปสํสิยํ วา
ภริยายาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

[๒๔๓๖] โย กิจฺฉคตสฺส อาตุรสฺส
สรณํ โหติ คติ ปรายนญฺจ
นินฺทิยมตฺถํ ปสํสิยํ วา
สขิโน วาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

[๒๔๓๗] โย[๔] เชฏฺโฐ อถ มชฺฌิโม กนิฏฺโฐ
โส[๕] เจ สีลสมาหิโต จิตตฺโต
นินฺทิยมตฺถํ ปสํสิยํ วา
ภาตุโน วาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สมาคตาตฺถ [๒] ฉ.,เท. ปญฺหา [๓] สี.,อิ. อนญฺญเชยฺยา
[๔] ฉ.,เท., อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ. [๕] ฉ.,เท. โย

[๒๕๓๘] โย เว ปิตุ หทยสฺส ปตฺถคู
อนุชาโต ปิตรํ อโนมปญฺโญ
นินฺทิยมตฺถํ ปสฺสิยํ วา
ปุตฺตสฺสาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

[๒๕๓๙] มาตา ทฺวิปทชนินฺทเสฏฺฐ
ยา นำ[๑] โปเสติ ฉนฺทสา ปิเยน
นินฺทิยมตฺถํ ปสฺสิยํ วา
มาตุยาวีกเรยฺย คุยฺหมตฺถํ.

[๒๕๔๐] คุยฺหสฺส หิ คุยฺหเมว สาธุ
น หิ คุยฺหสฺส ปสตฺถมาวิกมฺมํ
อนิปฺผนฺนตาย สเหยฺย ธีโร
นิปฺผนฺนตฺโถ[๒] ยถาสุขํ ภเณยฺย.

[๒๕๔๑] กึ ตฺวํ วิมโนสิ ราชเสฏฺฐ
ทิปทินฺท[๓] วจนํ สุโณม เต ตำ[๔]
กึ จินฺตยมาโน ทุมฺมโนสิ
น หิ[๕] เทว อปราโธ อตฺถิ มยฺหํ.

[๒๕๔๒] ปญฺเห[๖] วชฺโฌ มโหสโธ[๗]
อาณตฺโต เม วธาย ภูริปญฺโญ
ตำ จินฺตยมาโน ทุมฺมโนสฺมิ
น หิ เทวิ อปราโธ อตฺถิ ตุยฺหํ.

---

[๑] สี.,อิ. โย ตำ
[๒] ฉ.,เท. นิปฺผนฺโนว
[๓] ฉ.,เท. ทฺวิปทชนินฺท
[๔] ฉ.,เท. เมตำ
[๕] ฉ.,เท. นูน
[๖] สี.,อิ. ปญฺโญ ฉ.,เท. ปญฺเห
[๗] ฉ.,เท. มโหสโธติ, เอวมุปริปิ.

[๒๕๔๓] อภิโทสคโตทานิ เอหิสิ
กึ สุตฺวา กึ สงฺกเต[๑] มโน เต
โก เต กิมโวจ ภูริปญฺญ
อิงฺเฆตํ[๒] วจนํ สุณาม พฺรูหิ เม ตํ.

[๒๕๔๔] ปญฺเห วชฺโฌ มโหสโธ
ยทิ เต มนฺตยิตํ ชนินฺท โทสํ
ภริยาย รโหคโต อสํสิ
คุยฺหํ ปาตุกตํ สุตํ มเมตํ.

[๒๕๔๕] ยํ สาลวนสฺมึ เสนโก
ปาปกมฺมมกาสิ อสพฺภิรูปึ
สขิโนว รโหคโต อสํสิ
คุยฺหํ ปาตุกตํ สุตํ มเมตํ.

[๒๕๔๖] ปุกฺกุสปุริสสฺส เต ชนินฺท
อุปฺปนฺโน โรโค อราชปตฺโต[๓]
ภาตุว[๔] รโหคโต อสํสิ
คุยฺหํ ปาตุกตํ สุตํ มเมตํ.

[๒๕๔๗] อาพาโธยํ อสพฺภิรูโป
กามินฺโท[๕] นรเทเวน ผุฏฺโ
ปุตฺตสฺส รโหคโต อสํสิ
คุยฺหํ ปาตุกตํ สุตํ มเมตํ.

---

[๑] อิ. กิมาสงฺกเต
[๒] ฉ.,เท. อิงฺฆ
[๓] ฉ.,เท. อราชยุตฺโต
[๔] สี.,อิ. ภาตุจฺจ ฉ.,เท. ภาตุญฺจ
[๕] สี.,อิ. กาวินฺโท

[๒๕๔๘] อฏฺจวงฺกํ มณิรตนํ อุฬารํ
สกฺโก เต อททา ปิตามหสฺส
เทวินฺทสฺส คตํ ตทชฺช หตฺถํ
มาตุ จ[๑] รโหคโต อสํสิ
คุยฺหํ ปาตุกตํ สุตํ มเมตํ.

[๒๕๔๙] คุยฺหสฺส หิ คุยฺหเมว สาธุ
น หิ คุยฺหสฺส ปสตฺถมาวิกมฺมํ
อนิปฺผนฺนตาย สเหยฺย ธีโร
นิปฺผนฺนตฺโถ[๒] ยถาสุขํ ภเณยฺย.

[๒๕๕๐] น คุยฺหมตฺถํ วิวเรยฺย รกฺเขยฺย นํ ยถา นิธึ
น หิ ปาตุกโต สาธุ คุยฺโห อตฺโถ ปชานตา.

[๒๕๕๑] ถิยา คุยฺหํ น สํเสยฺย อมิตฺตสฺส จ ปณฺฑิโต
โย จามิเสน สํหีโร หทยตฺเถโน จ โย นโร.

[๒๕๕๒] คุยฺหมตฺถมสมฺพุทฺธํ สมฺโพธยติ โย นโร
มนฺตเภทภยา ตสฺส ทาสภูโตว ติติกฺขติ.

[๒๕๕๓] ยาวนฺโต ปุริสสฺสตฺถํ คุยฺหํ ชานนฺติ มนฺตินํ
ตาวนฺโต ตสฺส อุพฺเพคา ตสฺมา คุยฺหํ น วิสฺสเช.

[๒๕๕๔] วิวิจฺจ ภาเสยฺย ทิวา รหสฺสํ
รตฺตึ คิรํ นาติเวลํ ปมุญฺเจ
อุปสฺสุติกา หิ สุณนฺติ มนฺตํ
ตสฺมา มนฺโต ขิปฺปมุเปติ เภทนฺติ.

ทฺวาทสมํ ปณฺจปณฺฑิตชาตกํ.

---

[๑] สี.,อิ. มาตุจฺจ [๒] ฉ.,เท. นิปฺผนฺโนว

๑๓. หตฺถิปาลชาตกํ (๕๐๙)

[๒๔๕๔] "จิรสฺสํ วต ปสฺสาม พฺราหฺมณํ เทววณฺณินํ
มหาชฏึ ขาริธรึ[๑] ปงฺกทนฺตํ รชสฺสิรึ.

[๒๔๕๖] จิรสฺสํ วต ปสฺสาม อิสึ ธมฺมคุเณ รตํ
กาสายวตฺถวสนํ วากจีรึ ปริจฺฉทึ[๒]

[๒๔๕๗] อาสนํ อุทกํ ปชฺชํ ปฏิคฺคณฺหาตุ โน ภวํ
อคฺเฆ ภวนฺตํ ปุจฺฉาม อคฺฆึ กุรุตุ โน ภวํ.

[๒๔๕๘] อธิจฺจ เวเท ปริเยส วิตฺตึ
ปุตฺเต เคเห[๓] ตาต ปติฏฺฐเปตฺวา
คนฺเธ รเส ปจฺจนุโภตฺว[๔] สพฺพึ
อรญฺญึ สาธุ มุนิ โส ปสตฺโถ.

[๒๔๕๙] เวทา น สจฺจา น จ วิตฺตลาโภ
น ปุตฺตลาเภน ชรึ วิหนฺติ
คนฺเธ รเส มุจฺจนมาหุ สนฺโต
สกมฺมุนา[๕] โหติ ผลูปปตฺติ.

[๒๔๖๐] อทฺธา หิ สจฺจึ วจนึ ตเวตึ
สกมฺมุนา โหติ ผลูปปตฺติ
ชิณฺณา จ มาตาปิตโร[๖] ตวยิเม[๗]
ปสฺเสยฺยุ[๘] ตึ วสฺสสตึ อโรคฺยึ.[๘]

---

[๑] อิ. ภารธรึ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปฏิจฺฉทึ [๓] ฉ.,เท. คเห
[๔] ฉ.,เท. ปจฺจนุภุยฺย อิ. ปจฺจนุภุตฺว [๕] สี.,อิ. สกมฺมนา, เอวมุปริปิ.
[๖] อิ. มาตาปิตโร จ [๗] สี. ตเวเม ฉ.,เท. ตวิเม
[๘-๘] ฉ.,เท. ปสฺเสยฺยุึ ตึ วสฺสสตึ อโรคึ อิ. ปสฺเสยฺยุ ฯเปฯ อโรคึ, เอวมุปริปิ.

[๒๕๖๑] ยสฺสสฺสุ สกฺขี มรเณน ราช
ชราย มิตฺตี[๑] นรวีรเสฏฺฐ[๒]
โย จาปิ ชญฺญา น มริสฺสํ กทาจิ
ปสฺเสยฺยุ ตํ วสฺสสตํ อโรคฺยํ.

[๒๕๖๒] ยถาปิ นาวํ ปุริโสทกมฺหิ
เอเรติ เจนํ อุปเนติ ตีรํ
เอวมฺปิ พฺยาธิ สตตํ ชรา จ
อุปเนติ[๓] มจฺจุวสมนฺตกสฺส.[๔]

[๒๕๖๓] ปงฺโก จ กามา ปลิโป จ กามา
มโนหรา ทุตฺตรา มจฺจุเธยฺยา
เอตสฺมึ ปงฺเก ปลิเป วิสนฺนา[๕]
หีนตฺตรูปา น ตรนฺติ ปารํ.

[๒๕๖๔] อยํ ปุเร ลุทฺทมกาสิ กมฺมํ
สฺวายํ คหีโต น หิ โมกฺขิโต เม
โอรุนฺธิยา นํ ปริรกฺขิสฺสามิ
มายํ ปุน ลุทฺทมกาสิ กมฺมํ.

[๒๕๖๕] ควฺว นฏฺฐํ ปุริโส ยถา วเน
อเนฺวสติ ราช อปสฺสมาโน
เอวํ นฏฺโฐ เอสุการี มมตฺโถ
โสหํ กถํ น คเวเสยฺยํ[๖] ราช.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. เมตฺตี
[๒] สี.,อิ. นรวิริยเสฏฺฐ
[๓] สี.,อิ. อุปเนนฺติ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มจฺจุ วสมนฺตกสฺส
[๕] ฉ.,เท.,อิ. พฺยสนฺนา
[๖] อิ. คเวเสยฺย

[๒๕๖๖] หิยฺโยติ หิยฺยติ โปโส ปเรติ ปริหายติ
อนาคตํ เนตมตฺถีติ ญตฺวา
อุปฺปนฺนจฺฉนฺทํ โก ปนุเทยฺย ธีโร.

[๒๕๖๗] ปสฺสามิ โวหํ ทหรึ[๑] กุมารึ
มตฺตูปมํ เกตกปุปฺผเนตฺตํ
อภุตฺวา โภเค[๒] ปจเม วยสฺมึ
อาทาย มจฺจุ วชเต กุมารึ.

[๒๕๖๘] ยุวา สุชาโต สุมุโข สุทสฺสโน
สาโม กุสุมฺภปริกิณฺณมสฺสุ
หิตฺวาน กาเม ปฏิคจฺฉ[๓] เคหํ
อนุชาน มํ ปพฺพชิสฺสามิ เทว.

[๒๕๖๙] สาขาหิ รุกฺโข ลภเต สมญฺญํ
ปหีนสาขํ ปน ขาณุมาหุ
ปหีนปุตฺตสฺส มมชฺช โภติ[๔]
วาเสฏฺฐิ ภิกฺขาจริยาย กาโล.

[๒๕๗๐] อฆสฺมึ[๕] โกญฺจาว ยถา หิมจฺจเย
กตานิ[๖] ชาลานิ ปทาเลยฺยุ[๗] หํสา
คจฺฉนฺติ ปุตฺตา จ ปตี จ มยฺหํ
สาหํ กถํ นานุวเช ปชานึ.

---

[๑] ฉ.,เท. ทหรึ
[๒] ฉ.,เท. อภุตฺตโภเค
[๓] สี. ปฏิคจฺจ ฉ.,เท. ปฏิกจฺจ
[๔] อิ. โหติ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อฆสฺมิ
[๖] สี.,อิ. ตนฺตานิ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ปทาลิย

[๒๕๗๑] เอเต ภุตฺวา วมิตฺวา จ ปกฺกมนฺติ วิหงฺคมา
เย จ ภุตฺวา น วมึสุ เต เม หตฺถตฺถมาคตา.[๑]

[๒๕๗๒] อวมี พฺราหฺมโณ กาเม โส[๒] ตฺวํ ปจฺจาวมิสฺสสิ
วนฺตาโท ปุริโส ราช น โส โหติ ปสํสิโย.

[๒๕๗๓] ปงฺเก จ[๓] โปสํ ปลิเป พฺยสนฺนํ
พลี ยถา ทุพฺพลมุทฺธเรยฺย
เอวมฺปิ มํ ตฺวํ อุทตาริ โภติ
ปญฺจาลิ คาถาหิ สุภาสิตาหิ.

[๒๕๗๔] อิทํ วตฺวา มหาราชา เอสุการี ทิสมฺปติ
รฏฺฐํ หิตฺวาน ปพฺพชฺชิ นาโค เฉตฺวาว พนฺธนํ.

[๒๕๗๕] ราชา จ ปพฺพชฺชมโรจยิตฺถ
รฏฺฐํ ปหาย นรวีรเสฏฺโฐ
ตุวมฺปิ โน โหหิ[๔] ยเถว ราชา
อมฺเหหิ คุตฺตา อนุสาส รชฺชํ.

[๒๕๗๖] ราชา จ ปพฺพชฺชมโรจยิตฺถ
รฏฺฐํ ปหาย นรวีรเสฏฺโฐ
อหมฺปิ เอกา[๕] จริสฺสามิ โลเก
หิตฺวาน กามานิ มโนรมานิ.

[๒๕๗๗] ราชา จ ปพฺพชฺชมโรจยิตฺถ
รฏฺฐํ ปหาย นรวีรเสฏฺโฐ

---

[๑] ฉ.,เท. หตฺถตฺตมาคตา
[๒] สี.,อิ. เต
[๓] สี.,อิ. ว
[๔] ฉ.,เท. โหติ
[๕] สี. เอกาว, เอวมุปริปิ.

อหัมปิ เอกา จริสฺสามิ โลเก
หิตฺวาน กามานิ ยโถธิกานิ.

[๒๔๗๘] อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย
วโยคุณา อนุปุพฺพัง ชหนฺติ
อหัมปิ เอกา จริสฺสามิ โลเก
หิตฺวาน กามานิ มโนรมานิ.

[๒๔๗๙] อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย
วโยคุณา อนุปุพฺพัง ชหนฺติ
อหัมปิ เอกา จริสฺสามิ โลเก
หิตฺวาน กามานิ ยโถธิกานิ.

[๒๔๘๐] อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย
วโยคุณา อนุปุพฺพัง ชหนฺติ
อหัมปิ เอกา จริสฺสามิ โลเก
สีติภูตา สพฺพมติจฺจ สงฺคนฺติ.

เตรสมัง หตฺถิปาลชาตกं.

๑๔. อโยฆรชาตกं (๕๑๐)

[๒๔๘๑] "ยเมกรตฺตึ ปฐมัง　　คพฺเภ วสติ มาณโว
อพฺภุฏฺฐิโตว โส ยาติ[๑]　　ส คจฺฉัง น นิวตฺตติ.

[๒๔๘๒] น ยุชฺฌมานา น พเลน วสฺสิตา
นรา น ชีรนฺติ น จาปิ มิยฺยเร

---

[๑] สี.,อิ. สยติ

สพฺพญฺหิ[๑] ตำ ชาติชรายุปทฺทุตำ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมำ.

[๒๕๘๓] จตุรงฺคินึ เสน[๒] สุภีสรูปึ
ชยนฺติ รฏฺฐาธิปตี ปสยฺห
น มจฺจุโน ชยิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมำ.

[๒๕๘๔] หตฺถีหิ อสฺเสหิ รเถหิ ปตฺติหิ
ปริวาริตา มุญฺจเร เอกจฺเจยฺยา
น มจฺจุโน มุญฺจิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมำ.

[๒๕๘๕] หตฺถีหิ อสฺเสหิ รเถหิ ปตฺติหิ
สูรา ปภญฺชนฺติ ปธำสยนฺติ
น มจฺจุโน ภญฺชิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมำ.

[๒๕๘๖] มตฺตา คชา ภินฺนคพฺพา ปภินฺนา
นครานิ มทฺทนฺติ ชนำ หนนฺติ
น มจฺจุโน มทฺทิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมำ.

[๒๕๘๗] อิสฺสาสิโน กตหตฺถาปิ วีรา[๓]
ทูเรปาตี อกฺขณเวธิโนปิ

---

[๑] ฉ.,เท. สพฺพำ หิทำ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. เสนำ
[๓] สี.,อิ. ธีรา

น มจฺจุโน วิชฺฌิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๘๘] สรานิ ขียนฺติ สเสลกานนา
สพฺพํปิ[๑] ตํ[๑] ขียติ ทีฆมนฺตรํ
สพฺพํ[๒] หิ ตํ[๒] ภญฺชเร กาลปริยายํ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๘๙] สพฺเพสเมวํ หิ นรีนรานํ[๓]
จลาจลํ ปาณภุโนธ ชีวิตํ
ปโฏว ธุตฺตสฺส ทุโมว กูลโช
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๐] ทุมปฺผลาเนว ปตนฺติ มาณวา
ทหรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเภทา
นาริโย นรา มชฺฌิมโปริสา จ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๑] นายํ วโย ตารกราชสนฺนิโภ
ยทพฺภตีตํ คตเมวทานิ ตํ
ชิณฺณสฺส หิ นตฺถิ รตี กุโต สุขํ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๒] ยกฺขา ปิสาจา อถวาปิ เปตา
กุปฺปิตา[๔] เต อสฺสสนฺติ มนุสฺเส

[๑-๑] ฉ.,เท. สพฺพํ หิทำ
[๒-๒] ฉ.,เท. สพฺพํ หิตำ
[๓] ฉ.,เท. นรานนารินำ อิ. นรานรีนำ
[๔] สี.,อิ. กุปิตาปิ ฉ.,เท. กุปิตา

น มจฺจุโน อสฺสสิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๓] ยกฺเข ปิสาเจ อถวาปิ เปเต
กุปฺปิเตปิ เต นิชฺฌปนํ กโรนฺติ
น มจฺจุโน นิชฺฌปนมุสฺสหนฺติ[๑]
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๔] อปราธเก ทูสเก เหฐเก จ
ราชาโน ทณฺเฑนฺติ วิทิตฺวาน โทสํ
น มจฺจุโน ทณฺฑยิตุมุสฺสหนฺติ[๒]
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๕] อปราธกา ทูสกา เหฐกา จ
ลภนฺติ เต ราชาโน[๓] นิชฺฌเปตุํ
น มจฺจุโน นิชฺฌปนํ กโรนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๖] น[๔] ขตฺติโยปิ น จ พฺราหฺมโณปิ[๔]
น อฑฺฒกา พลวา เตชวาปิ
น มจฺจุราชสฺส อเปกฺขมตฺถิ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๗] สีหา จ พฺยคฺฆา จ อโถปิ ทีปิโย
ปสยฺห ขาทนฺติ วิผนฺทมานํ

---

[๑] ฉ.,เท. นิชฺฌปนํ กโรนฺติ [๒] ฉ.,เท. ทณฺฑยิตุสฺสหนฺติ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ราชิโน
[๔-๔] ฉ.,เท. น ขตฺติโยติ น จ ขตฺติโยติ อิ. น ขตฺติโยติ นปิ พฺราหฺมโณติ

น มจฺจุโน ขาทิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๘] มายาการา รงฺคมชฺเฌ กโรนฺตา
โมเหนฺติ จกฺขูนิ ชนสฺส ตาวเท
น มจฺจุโน โมหยิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๕๙๙] อาสีวิสา กุปฺปิตา อุคฺคเตชา
ฑํสนฺติ มาเรนฺติปิ เต มนุสฺเส
น มจฺจุโน ฑํสิตุมุสฺสหนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๖๐๐] อาสีวิสา กุปฺปิตา ยํ ฑํสนฺติ
ติกิจฺฉกา เตส วิสํ หนนฺติ
น มจฺจุโน ทุฏฺฐวิสํ หนนฺติ
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๖๐๑] ธมฺมนฺตรี เวฑฺตรุโณ[๑] จ โภโช
วิสานิ หนฺตฺวาน ภุชงฺคมานํ
สุยฺยนฺติ[๒] เต กาลกตา ตเถว
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

[๒๖๐๒] วิชฺชาธรา โฆรมธียมานา
อทสฺสนํ โอสเธภิ วชนฺติ
น มจฺจุราชสฺส วชนฺติ อทสฺสนํ[๓]
ตมฺเม มตี โหติ จรามิ ธมฺมํ.

---

[๑] สี.,อิ. เวตรณี　ฉ.,เท. เวฑฺตรณี　[๒] อิ. สูยนฺติ　[๓] ฉ.,เท. วชนฺตทสฺสนํ

[๒๖๐๓] ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี.

[๒๖๐๔] น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน
อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตินฺติ.

จุทฺทสมํ อโยฆรชาตกํ.

วีสตินิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

มาตงฺคสมฺภูตสีวิสิรินฺโต
โรหนหํสสตฺติคุมฺโพ ภลฺลาติย
โสมนสฺสจมฺเปยฺยพฺรหฺมปญฺจ-
ปณฺฑิตจิรสฺสวต อโยฆราติ.

๑๖. ตึสตินิปาโต

๑. กึฉนฺทชาตกํ (๕๑๑)

[๒๖๐๕] "กึฉนฺโท กิมธิปฺปาโย เอโก สมฺมสิ ฆมฺมนิ
กึ ปตฺถยาโน กึ เอสสํ เกน อตฺเถน พฺราหฺมณ.

[๒๖๐๖] ยถา มหา วาริธโร กุมฺโภ สุปริณาหวา[๑]
ตถูปมํ อมฺพปกฺกํ วณฺณคนฺธรสูเปตมํ.

[๒๖๐๗] ตํ วุยฺหมานํ โสเตน ทิสฺวานามลมชฺฌิเม
ปาณีภิ นํ คเหตฺวาน อคฺยายตนมาหรึ.

[๒๖๐๘] ตโต กทลิปตฺเตสุ นิกฺขิปิตฺวา สยํ อหํ
สตฺเถน นํ วิกปฺเปตฺวา ขุปฺปิปาสํ อหาสิ เม.

[๒๖๐๙] โสหํ อเปตทรโถ พฺยนฺตีภูโต ทุกฺขกฺขโม
อสฺสาทํ นาธิคจฺฉามิ ผเลสฺวญฺเญสุ เกสุจิ.

[๒๖๑๐] โสสิตฺวา นูน มรณํ ตํ มมํ อาวหิสฺสติ
อมฺพํ ยสฺส ผลํ สาทุ[๒] มธุรคฺคํ มโนรมํ
ยมุทฺธรึ วุยฺหมานํ อุทธิสฺมา มหณฺณเว.

[๒๖๑๑] อกฺขาตํ เต มยา สพฺพํ ยสฺมา อุปวสามหํ
รมฺมํ ปติ นิสินฺโนสฺมิ ปุถุโลมายุตา ปุถุ.[๓]

[๒๖๑๒] ตญฺจ[๔] โข เมว อกฺขาหิ อตฺตานมปลายินึ
กา วา ตฺวมสิ กลฺยาณี กิสฺส วา ตฺวํ สุมชฺฌิเม.

---

[๑] อิ. สุปริณามวา
[๒] ฉ.,เท. สาทุ
[๓] อิ. ปุถู
[๔] ฉ.,เท. ตฺวญฺจ

[๒๖๑๓] รูปปฏฺฏปฺลมฏฺจีว[๑] พฺยคฺฆีว คิริสานุชา.
ยา สนฺติ นาริโย เทเวสุ เทวานํ ปริจาริกา

[๒๖๑๔] ยา จ มนุสฺสโลกสฺมึ รูเปนนฺวาคติตฺถิโย[๒]
รูเปน[๓] เต สทิสี นตฺถิ[๓] เทวคนฺธพฺพมานุเส[๔]
ปฏฺจาสิ เม จารุปุพฺพงฺคี พฺรูหิ นามญฺจ พนฺธเว.[๕]

[๒๖๑๕] ยํ ตฺวํ ปติ นิสินฺโนสิ รมฺมํ พฺราหฺมณ โกสิกี
สาหํ ภูสาลยา วุตฺถา วรวาริวโหฆสา.

[๒๖๑๖] นานาทุมคณากิณฺณา พหุกา คิริกนฺทรา
มเมว ปมุขา โหนฺติ อภิสนฺทนฺติ ปาวุเส.[๖]

[๒๖๑๗] อโถ พหู วนโตทา นีลวาริวหินฺธรา
พหุกา นาคจิตฺโตทา[๗] อภิสนฺทนฺติ วารินา.

[๒๖๑๘] ตา อมฺพชมฺพุลพุชา นิปาตาลมุทุมฺพรา[๘]
พหูนิ ผลชาตานิ อาวหนฺติ อภิณฺหโส.

[๒๖๑๙] ยงฺกิญฺจิ อุภโต ตีเร ผลํ ปตติ อมฺพุนิ
อสํสยนฺตํ โสตสฺส ผลํ โหติ วสานุคํ.

[๒๖๒๐] เอตทญฺญาย เมธาวี ปุถุปญฺญ สุโณหิ เม
มา โรจย อภิสงฺคํ ปฏิเสธ ชนาธิป.

[๒๖๒๑] น วาหํ วฑฺฒวํ มญฺเญ ยํ ตฺวํ รฏฺฐาภิวฑฺฒน
อาเจยฺยมาโน ราชิสิ มรณํ อภิกงฺขสิ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. รุปฺปปฏฺฏปลิมฏฺจีว [๒] ฉ.,เท. รูเปนานฺวาคติตฺถิโย อิ. รูเปน อนฺวาคติตฺถิโย
[๓-๓] อิ. รูเป เต สทิสี น อตฺถิ [๔] ฉ.,เท.,อิ. เทเวสุ คนฺธพฺพมนุสฺสโลเก
[๕] อิ. พนฺธเว จาติ [๖] อิ. ปาวุโส
[๗] ฉ.,เท.,อิ. นาควิตฺโตทา [๘] ฉ.,เท.,อิ. นิปา ตาลา จุทุมฺพรา

[๒๖๒๒] ตสฺส ชานนฺติ ปิตโร คนฺธพฺพาว[๑] สเทวกา
เย จาปิ อิสโย โลเก สญฺญตตฺตา ตปสฺสิโน[๒]
อสํสยนฺเตปิ[๓] ชานนฺติ ปฏฺฐภูตา[๔] ยสสฺสิโน.

[๒๖๒๓] เอวํ วิทิตฺวา วิทู สพฺพธมฺมํ
นิทฺธํสนํ[๕] จวนํ ชีวิตสฺส
น จียตี ตสฺส นรสฺส ปาปํ
สเจ น เจเตติ วธาย ตสฺส.

[๒๖๒๔] อิสิปูคสมญฺญาเต อเวโ โลกฺยา วิทิตา ปติ[๖]
อนริยํ[๗] ปริสมฺภาเส ปาปกมฺมํ ชิคึสสิ.

[๒๖๒๕] สเจ อหํ มริสฺสามิ ตีเร เต ปุถุสุสฺโสณิ
อสํสยนฺตํ อสิโลโก มยิ เปเต อาคมิสฺสติ.

[๒๖๒๖] ตสฺมา หิ ปาปกํ กมฺมํ รกฺขสฺสุ จ[๘] สุมชฺฌิเม
มา ตฺวํ[๙] สพฺโพ ชโน ปจฺฉา ปวกฺขาสิ[๑๐] มยี[๑๐] มเต.

[๒๖๒๗] อญฺญาตเมตํ อวิสยฺหสาหิ
อตฺตานมมฺพญฺจ ททามิ เต ตํ
โย[๑๑] ทุจฺจเช กามคุเณ ปหาย
สนฺติญฺจ ธมฺมญฺจ อธิฏฺฐิโตสิ.

[๒๖๒๘] โย หิตฺวา ปุพฺพสญฺโญคํ ปจฺฉาสญฺโญชเน จิโต
อธมฺมญฺเจว จรติ ปาปญฺจสฺส ปวฑฺฒติ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. คนฺธพฺพา จ [๒] อิ. ยสสฺสิโน [๓] อิ. อสํสยนฺเต
[๔] สี.,อิ. วทฺธภูตา [๕] ฉ.,เท.,อิ. วิทฺธํสนํ [๖] ฉ.,เท.,อิ. สติ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. อนริย- [๘] ฉ.,เท.,อิ. รกฺขสฺเสว [๙] ฉ.,เท.,อิ. ตํ
[๑๐-๑๐] ฉ.,เท. ปกุปฺปสิ มยิ อิ. ปกปฺปสิ มยิ [๑๑] ฉ.,เท. โส

[๒๖๒๙] เอหิ ตำ ปาปยิสฺสามิ กามำ อปฺโปสฺสุโก ภว
อุปานยามิ สีตสฺมึ วิหราหิ อนุสฺสุโก.

[๒๖๓๐] ตำ ปุปฺผรสมตฺเตหิ วงฺกงฺเคหิ[๑] อรินฺทม
โกญฺจา มยูรา ทิวิยา โกยฏฺฐิมธุสาลิยา[๒]
กูชิตา หำสปูเคภิ โกกิเลตฺถ ปโพธเร.

[๒๖๓๑] อมฺเพตฺถ วิปฺปสูนคฺคา[๓] ปลาลขลสนฺนิภา
โกสุมฺพสลฬานีปา[๔] ปกฺกตาลวิลมฺพิโน.

[๒๖๓๒] มาลี ติรีฏี กายุรี องฺคที จนฺทนุสฺสโท[๕]
รตฺตึ ตฺวำ ปริจาเรสิ ทิวา เวเทสิ เวทนำ.

[๒๖๓๓] โสพสิตฺถีสหสฺสานิ ยา เตมา ปริจาริกา
เอวำ มหานุภาโวสิ อพฺภูโต โลมหำสโน.

[๒๖๓๔] กึ กมฺมมกรี ปุพฺเพ ปาปำ อตฺตทุขาวหำ
ยำ กริตฺวา มนุสฺเสสุ ปิฏฺฐิมำสานิ ขาทสิ.

[๒๖๓๕] อชฺเฌนานิ ปฏิคฺคยฺห กาเมสุ คิทฺธิโต[๖] อหำ
อจรึ ทีฆมทฺธานำ ปเรสำ อหิตายหำ.

[๒๖๓๖] โย ปิฏฺฐิมำสิโก[๗] โหติ เอวำ อุกฺกจฺจ ขาทติ
ยถาหมชฺช ขาทามิ ปิฏฺฐิมำสานิ อตฺตโนติ.

ปญฺจมำ กึฉนฺทชาตกำ.

---

[๑] ฉ.,เท. วกฺกงฺเคหิ อิ. วกฺกญฺเคหิ
[๒] ฉ.,เท. โกลฏฺฐิมธุสาพิกา
[๓] ฉ.,เท. วิปฺปสาขคฺคา
[๔] สี. จนฺทนสฺสโท
[๕] สี.,อิ. คธิโต ฉ.,เท. คธิโต
[๖] อิ. ปิฏฺฐิมำสิโย

๒. กุมฺภชาตกํ (๕๑๒)

[๒๖๓๗] “โก ปาตุราสี ติทิวา นภมฺหิ
โอภาสยํ สพฺพรึ จนฺทิมาว
คตฺเตหิ เต รสฺมิโย นิจฺฉรนฺติ
สเตรตา[๑] วิชฺชุริวนฺตลิกฺเข.

[๒๖๓๘] โส ฉินฺนวาตํ กมสี อฆมฺหิ
เวหายสํ[๒] คจฺฉสิ ติฏฺฐสิ จ
อิทฺธี นุ เต วตฺถุกตา สุภาวิตา
อนทฺธคูนมสิ[๓] เทวตานํ.

[๒๖๓๙] เวหายสํ กมฺมาคมฺม[๔] ติฏฺฐสิ
กุมฺภํ กิณาถาติ ยเมตมตฺถํ
โก วา ตุวํ กิสฺส[๕] วตายยํ[๕] กุมฺโภ
อกฺขาหิ เม พฺราหฺมณ เอตมตฺถํ.

[๒๖๔๐] น สปฺปิกุมฺโภ นปิ เตลกุมฺโภ
น ผาณิตสฺส น มธุสฺส กุมฺโภ
กุมฺภสฺส วชฺชานิ อนปฺปกานิ
โทเส พหู กุมฺภคเต สุณาถ.

[๒๖๔๑] คเลยฺย ยํ ปิตฺวา ปเต ปปาตํ
โสพฺภํ คุหํ จนฺทนิโยลิคลฺลํ

---

[๑] สี. สเตริตา
[๒] อิ. เวหาสยํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อนทฺธคูนํ อปิ
[๔] ฉ.,เท. คมฺมมาคมฺม อิ. สงฺกมฺมาคมฺม
[๕-๕] ฉ.,เท. กิสฺส วา ตาย อิ. กิสฺส วตาย

พหุปิ ภุญฺเชยฺย อโภชเนยฺยํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๒] ยํ [๑] ปิตฺวา จิตฺตสฺมึ อเนสมาโน
อาหิณฺฑตี โคริว ภกฺขสารี[๒]
อนาถมาโน อุปคายติ[๓] นจฺจติ จ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๓] ยํ เว ปิวิตฺวา อเจโลว นคฺโค
จเรยฺย คาเม วิสิขนฺตรานิ
สมฺมุฑฺหจิตฺโต อติเวลสายี
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๔] ยํ ปิตฺวา อุฏฺจาย ปเวธมาโน
สีสญฺจ พาหุญฺจ ปจาลยนฺโต
โส นจฺจตี ทารุกฏลฺลโกว
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๕] ยํ เว ปิวิตฺวา อคฺคิทฑฺฒา สยนฺติ
อโถ สิคาเลหิปิ ขาทิตาเส
พนฺธึ[๔] วจนึ[๔] โภคชานิญฺจุเปนฺติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๖] ยํ ปิตฺวา ภาเสยฺย อภาสเนยฺยํ
สภายมาสีโน อเปตวตฺโถ

---

[๑] สี. เว
[๒] สี.,อิ. ภกฺขสาที
[๓] อิ. อุปคาติ
[๔-๔] ฉ.,เท. พนฺธึ วธึ

สมฺมกฺขิโต วนฺตคโต พฺยสนฺโน
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๗] ยํ เว ปิวิตฺวา อุกฺกฏฺโฐ อาวิลกฺโข
มเมว สพฺพา ปจรีติ มญฺเญ[๑]
น เม สโม จาตุรนฺโตปิ ราชา
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๘] มานาติมานา กลหานิ เปสุณี[๒]
ทุพฺพณฺณินี นคฺคยินี ปลายินี
โปราณธุตฺตาน[๓] คตี นิเกโต
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๔๙] อิทฺธานิ ผีตานิ กุลานิ อสฺสุ
อเนกสาหสฺสธนานิ โลเก
อุจฺฉินฺนทายชฺชกตานิมาย
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๕๐] ธญฺญํ ธนํ รชตํ ชาตรูปํ
เขตฺตํ ควํ ยตฺถ วินาสยนฺติ
อุจฺเฉทนี วิตฺตคตํ[๔] กุลานํ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๕๑] ยํ เว[๕] ปิตฺวา ทิตฺตรูโปว[๖] โปโส
อกฺโกสติ ปิตรํ[๗] มาตรญฺจ[๗]

---

[๑] สี. มญฺญติ
[๒] อิ. เปสุณานิ
[๓] ฉ.,เท. โจรานา ธุตฺตาน อิ. โจรานา ธุตฺตานํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. วิตฺตวตํ
[๕] อิ. เส, เอวมุปริปิ.
[๖] สี. ทุฏฺฐรูโปว
[๗-๗] ฉ.,เท. มาตรํ ปิตรญฺจ

สสฺสุปิ คณฺเหยฺย อโถปิ สุณฺหำ
ตสฺสา ปุณฺณำ กุมฺภมิมำ กิณาถ.

[๒๖๕๒] ยำ เว[๑] ปิตฺวา ทิตฺตรูปาว นารี
อกฺโกสติ สสฺสุรำ สามิกญฺจ
ทาสมฺปิ คณฺเห ปริจาริกมฺปิ
ตสฺสา ปุณฺณำ กุมฺภมิมำ กิณาถ.

[๒๖๕๓] ยำ เว ปิตฺวาน[๒] หเนยฺย โปโส
ธมฺเม จิตำ สมณำ พฺราหฺมณำ วา
คจฺเฉ อปายำปิ ตโตนิทานำ
ตสฺสา ปุณฺณำ กุมฺภมิมำ กิณาถ.

[๒๖๕๔] ยำ เว ปิตฺวา ทุจฺจริตำ จรนฺติ
กาเยน วาจาย จ เจตสา จ
นิรยำ วชนฺติ ทุจฺจริตำ จริตฺวา
ตสฺสา ปุณฺณำ กุมฺภมิมำ กิณาถ.

[๒๖๕๕] ยำ ยาจมานา น ลภนฺติ ปุพฺเพ
พหุำ หิรญฺญมฺปิ ปริจฺจชนฺตา
โส ตำ ปิวิตฺวา อลิกำ ภณาติ
ตสฺสา ปุณฺณำ กุมฺภมิมำ กิณาถ.

[๒๖๕๖] ยำ เว[๓] ปิตฺวา เปสเน เปสิยนฺโต
อจฺจายิเก กรณียมฺหิ ชาเต[๔]

---

[๑] อิ. ยญฺเจ, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท. ปิวิตฺวาน, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. ยำ ปิวิตฺวา
[๔] อิ. ชาโต

อตฺถมฺปิ โส นปฺปชานาติ วุตฺโต
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๕๗] หิรีมนาปิ อหิรีกภาวํ
ปาตุํ กโรนฺติ มทนาย[๑] มตฺตา
ธีราปิ สนฺตา พหุกํ ภณนฺติ
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๕๘] ยํ เว[๒] ปิตฺวา เอกถูปา สยนฺติ
อนาสกา ถณฺฑิลทุกฺขเสยฺยํ[๓]
ทุพฺพณฺณิยํ อายสกฺยญฺจุเปนฺติ[๔]
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๕๙] ยํ เว ปิตฺวา ปตฺตกฺขนฺธา สยนฺติ
คาโว กูฏหตาริว[๕] น หิ วารุณิยา
เวโค นเรน สุสฺสโหริว
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๖๐] ยํ[๖] มนุสฺสา วิวชฺชนฺติ สปฺปึ
โฆรวิสมิว ตํ โลเก วิสสมานํ
โก นโร ปาตุมรหติ[๖]
ตสฺสา ปุณฺณํ กุมฺภมิมํ กิณาถ.[๗]

---

[๑] อิ. มทิราย
[๒] อิ. ยญฺเจ, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. -เสยฺยา
[๔] อิ. อายสกฺกญฺจุเปนฺติ
[๕] ฉ.,เท. กูฏหตาว
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ยํ มนุสฺสา วิวชฺเชนฺติ สปฺปึ โฆรวิสมฺมิว
ตํ โลเก วิสสมานํ โก นโร ปาตุมรหติ.
[๗] ฉ.,เท. อิเม ปาจา น ทิสฺสนฺติ.

[๒๖๖๑] ยํ เว ปิตฺวา อนฺธกเวณฺหปุตฺตา[๑]
สมุทฺทตีเร ปริจารยนฺตา
อุปกฺกมุ มุสเลหญฺญมญฺญ
ตสฺสา ปุณฺณ กุมฺภมิมํ กิณาถ.

[๒๖๖๒] ยํ เว ปิตฺวา ปุพฺพเทวา ปมตฺตา
ติทิวา จุตา สสฺสติยา สมายา[๒]
ตํ ตาทิสํ มชฺชมิมํ นิรตฺถกํ
ชานํ มหาราช กถ ปิเวยฺย.[๓]

[๒๖๖๓] นยิมสฺมิ[๔] กุมฺภสฺมึ ทธิ [๕] มธุ[๖] วา
เอวํ อภิญฺญาย กิณาหิ ราช
เอวญฺหิ มํ กุมฺภคตา มยา เต
อกฺขาตรูปึ ตว สพฺพมิตฺตา.

[๒๖๖๔] น เม ปิตา วา อถวาปิ มาตา
เอตาทิโส[๗] ยาทิสโก ตุวสิ
หิตานุกมฺปี ปรมตฺถกาโม
โสหํ กริสฺสํ วจนํ ตวชฺช.

[๒๖๖๕] ททามิ เต คามวรานิ ปญฺจ
ทาสีสตํ สตฺต ควสตานิ
อาชญฺญยุตฺเต จ รเถ ทส อิเม
อาจริโย โหสิ มมตฺถกาโม.

---

[๑] สี.,อิ. อนฺธกเวณฺหุปุตฺตา
[๒] ฉ.,เท. สมาย
[๓] อิ. ปิเปยฺย
[๔] ฉ.,เท. นยิมสฺมึ
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วา
[๖] อิ. มธุ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. เอตาทิสา

[๒๖๖๖] ตเวว ทาสีสตมตฺถุ ราช
คามา จ คาโว จ ตเวว โหนฺตุ
อาชญฺญยุตฺตา จ รถา ตเวว
สกฺโกหมสฺมี ติทสานมินฺโท.

[๒๖๖๗] มำโสทนำ สปฺปิปายาสำ[๑] ภุญฺช
ขาทสฺสุ จ[๒] ตฺวำ มธุมาสปูเว
เอวำ ตุวำ ธมฺมรโต ชนินฺท
อนินฺทิโต สคฺคมุเปหิ ฐานนฺติ.

ทุติยำ กุมฺภชาตกำ.

๓. ชยทฺทิสชาตกำ (๕๑๓)

[๒๖๖๘] "จิรสฺสำ วต เม อุทปาทิ อชฺช
ภกฺโข มหา สตฺตมิภตฺตกาเล
กุโตสิ โก วาสิ ตทิงฺฆ พฺรูหิ
อาจิกฺข ชาตึ วิทิโต ยถาสิ.

[๒๖๖๙] ปญฺจาลราชา มิควำ ปวิฏฺโจ[๓]
ชยทฺทิโส นาม ยทิ สุโต เต
จรามิ กจฺฉานิ วนานิ จาหำ
ปสทำ อิมำ ขาท มมชฺช มุญฺจ.

[๒๖๗๐] เสเนว ตฺวำ ปณสิ สยฺหมาโน[๔]
มเมส ภกฺโข ปสโท ยำ วเทสิ

---

[๑] สี. สปฺปิปายญฺจ
[๒] อิ. เจ
[๓] อิ. ปวุตฺโถ
[๔] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สสฺสมาโน

ตำ ขาทิยาน ปสทำ ชิฆญฺญำ[๑]
ขาทิสฺสำ ปจฺฉา น วิลาปกาโล.

[๒๖๗๑] น จตฺถิ โมกฺโข มม นิกฺกเยน[๒]
คนฺตฺวาน ปจฺจาคมนาย ปญฺเห
ตำ สงฺครำ[๓] พฺราหฺมณสปฺปทาย
สจฺจานุรกฺขี ปุนราวชิสฺสำ.

[๒๖๗๒] กึ กมฺมชาตำ อนุตปฺปเต ตำ[๔]
ปตฺตำ สมีปำ มรณสฺส ราช
อาจิกฺข เม ตำ อปิ สกฺกุเณมุ
อนุชายิตุำ อาคมนาย ปญฺเห.

[๒๖๗๓] กตา มยา พฺราหฺมณสฺส ธนาสา
ตำ สงฺครำ ปฏิโมกฺกำ น มุตฺตำ
ตำ สงฺครำ พฺราหฺมณสปฺปทาย
สจฺจานุรกฺขี ปุนราวชิสฺสำ.

[๒๖๗๔] ยา เต กตา พฺราหฺมณสฺส ธนาสา
ตำ สงฺครำ ปฏิโมกฺกำ น มุตฺตำ
ตำ สงฺครำ พฺราหฺมณสปฺปทาย
สจฺจานุรกฺขี ปุนราวชสฺสุ.

[๒๖๗๕] มุตฺโต จ โส โปริสาทสฺส หตฺถา
คนฺตฺวา สกำ มนฺทิรำ กามกามี

---

[๑] อิ. ทิฆญฺญำ
[๒] สี. วิกฺกเยน
[๓] สี.,ฉ.,เท.,อิ. สงฺครำ, เอวมุปริปิ.
[๔] ฉ.,เท. ตฺวำ

ตํ สงฺครํ พฺราหฺมณสปฺปทาย
อามนฺตยี ปุตฺตมลีนสตฺตุ[๑]

[๒๖๗๖] อชฺเชว รชฺชํ อภิเสจยสฺสุ[๒]
ธมฺมญฺจ[๓] รฏฺเฐสุ ชเนสุ[๓] จาปิ
อธมฺมกาโร จ[๔] เต มาหุ รฏฺเฐ
คจฺฉามหํ โปริสาทสฺส ญนฺเต.[๕]

[๒๖๗๗] กึ กมฺม กุพฺพํ ตว เทว ปาเท[๖]
นาราธยี[๗] ตํ ตทิจฺฉามิ โสตุ
ยมชฺช รชฺชมฺหิ อุทสฺสเย ตุวํ
รชฺชมฺปิ นิจฺเฉยฺย[๘] ตยา วินาหํ.

[๒๖๗๘] น กมฺมุนา วา วจสา จ[๙] ตาต
อปราธิโตหํ ตุวิยํ สรามิ
สทฺธิญฺจ[๑๐] กตฺวา ปุริสาทเกน
สจฺจานุรกฺขี ปุนหํ คมิสฺสํ.

[๒๖๗๙] อหํ คมิสฺสามิ อิเธว โหหิ
นตฺถิ ตโต ชีวโต วิปฺปโมกฺโข
สเจ ตุวํ คจฺฉสิเยว ราช
อหมฺปิ คจฺฉามิ อุโภ น โหม.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. -สตฺตุ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. อภิสญฺจยสฺสุ
[๓-๓] ฉ.,เท. ธมฺมํ จร เสสุ ปเรสุ
[๔] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ญตฺเต, เอวมุปริปิ.
[๖] ฉ.,เท. ปาว
[๗] ฉ.,เท. นาราธยี
[๘] ฉ.,เท.,อิ. นิจฺเฉยฺยํ
[๙] ฉ.,เท.,อิ. ว
[๑๐] ฉ.,เท.,อิ. สนฺธิญฺจ

[๒๖๘๐] อทฺธา หิ ตาต สตาเนส ธมฺโม
มรณา จ เม ทุกฺขตรํ ตทสฺส
กมฺมาสปาโท ตํ ยทา ปจิตฺวา
ปสยฺห ขาเท ภิทารุกฺขมูเล.[๑]

[๒๖๘๑] ปาเณน เต ปาณมหํ นิมิสฺสํ
มา ตฺวํ อคา โปริสาทสฺส ฌนฺเต
เอตญฺจ[๒] เต ปาณมหํ นิมิสฺสํ
ตสฺมา มตํ ชีวิตสฺส วณฺเณมิ.[๓]

[๒๖๘๒] ตโต หเว ธีติมา ราชปุตฺโต
วนฺทิตฺวา[๔] มาตุญฺจ ปิตุญฺจ[๔] ปาเท.
ทุกฺขินิสฺส มาตา นิปตี[๕] ปรพฺยา
ปิตสฺส[๖] ปคฺคยฺห ภุชานิ กนฺทติ.

[๒๖๘๓] ตํ คจฺฉนฺตํ ตาว ปิตา วิทิตฺวา
ปรมฺมุโข วนฺทติ ปญฺชลีโก[๗]
โสโม จ ราชา วรุโณ จ ราชา
ปชาปตี จนฺทิมา สูริโย จ
เอเตหิ คุตฺโต ปุริสาทกมฺหา
อนุญฺญาโต โสตฺถิ ปจฺเจหิ ตาต.

[๒๖๘๔] ยํ ทณฺฑกิรญฺโญ คตสฺส[๘] มาตา
รามสฺสกาสิ โสตฺถานํ สุคุตฺตา

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ภิทารุกฺขสูเล
[๒] อิ. เอวญฺจ
[๓] สี.,อิ. วเรมิ
[๔-๔] สี.,อิ. วนฺทิตฺถ มาตุจฺจ ปิตุจฺจ
[๕] ฉ.,เท. นิปุตา
[๖] ฉ.,เท. ปิตาสฺส
[๗] อิ. ปญฺชลี โส
[๘] อิ. ทณฺฑการญฺญคตสฺส

ตนฺเต อหํ โสตฺถานํ กโรมิ
เอเตน สจฺเจน สรนฺตุ เทวา
อนุญฺญาโต โสตฺถิ ปจฺเจหิ ปุตฺต.

[๒๖๘๕] อาวี รโห วาปิ[๑] มโนปโทสํ
นาหํ สเร ชาตุมลีนสตฺเต
เอเตน สจฺเจน สรนฺตุ เทวา
อนุญฺญาโต โสตฺถิ ปจฺเจหิ ภาตา.[๒]

[๒๖๘๖] ยสฺมา จ เม อนธิมโนสิ สามิ
น จาปิ เม มนสา อปฺปิโยสิ
เอเตน สจฺเจน สรนฺตุ เทวา
อนุญฺญาโต โสตฺถิ ปจฺเจหิ สามิ.

[๒๖๘๗] พฺรหา อุชู จารุมุโข กุโตสิ
น มํ ปชานาสิ วเน วสนฺตํ
ลุทฺทํ มํ ญตฺวา ปุริสาทโกติ
โก โสตฺถิมาชานมิธาวเชยฺย.

[๒๖๘๘] ชานามิ ลุทฺท ปุริสาทโก ตฺวํ
น ตํ น ชานามิ วเน วสนฺตํ
อหญฺจ[๓] ปุตฺโตสฺมิ ชยทฺทิสสฺส
มมชฺช ขาท ปิตุโน ปโมกฺขา.

[๒๖๘๙] ชานามิ ปุตฺโตสิ[๔] ชยทฺทิสสฺส
ตถา หิ โว มุขวณฺโณ อุภินฺนํ

---

[๑] อิ. รโหปิ
[๒] ฉ.,เท. ภาติก
[๓] อิ. อหมฺปิ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปุตฺโตติ

สุทุกฺกรญฺเจว[๑] กตํ ตเวทํ
โย มตฺตุมิจฺเฉ[๒] ปิตุโน ปโมกฺขา.

[๒๖๙๐] น ทุกฺกรํ กิญฺจิมเหตฺถ มญฺเญ
โย มตฺตุมิจฺเฉ ปิตุโน ปโมกฺขา
มาตู[๓] จ เหตู ปรโลกคมฺยา[๓]
สุเขน สคฺเคน จ สมฺปยุตฺโต.

[๒๖๙๑] อหญฺจ โข อตฺตโน ปาปกฺริยํ
อาวี รโห วาปิ สเร น ชาตุ
สงฺขาตชาตีมรโณหมสฺมิ
ยเถว เม อิธ ตถา ปรตฺถ.

[๒๖๙๒] ขาทชฺช มํทานิ มหานุภาว
กรสฺสุ กิจฺจานิ อิมํ สรีรํ
รุกฺขสฺส วา เต ปปตามิ อคฺคา
ฉาทมาโน[๔] มยฺหํ ตวมเทสิ มํสํ.

[๒๖๙๓] อิทญฺจ เต รุจฺจติ ราชปุตฺต
จเชสิ[๕] ปาณํ ปิตุ[๖] ปโมกฺขา
ตสฺมาติห[๗] ตฺวํ ตรมานรูโป
สมฺภญฺช กฏฺฐานิ ชเลหิ อคฺคึ.

[๒๖๙๔] ตโต หเว ธีติมา ราชปุตฺโต
ทารุ[๘] สมาหตฺวา มหนฺตมคฺคึ

---

[๑] ฉ.,เท. สุทุกฺกรญฺเญว [๒] อิ. มจฺจุมิจฺเฉ, เอวมุปริปิ.
[๓-๓] ฉ.,เท. มาตุ จ เหตุ ปรโลกคนฺตฺวา อิ. มาตุ จ เหตู ปรโลกคมฺย
[๔] ฉ.,เท. ฉาทยมาโน อิ. ฉาทยมาโน เม ยนฺตวมเทสิ [๕] สี.,อิ. จชาสิ
[๖] อิ. ปิตุโน [๗] ฉ.,เท.,อิ. ตสฺมา หิ โส [๘] อิ. ทารู

สนฺทีปยิตฺวา ปฏิเวทยิตฺถ
อาทีปิโตทานิ มหายมคฺคิ.

[๒๖๙๕] ขาทชฺช มํทานิ ปสยฺหการี
กึ มํ มุหุ๋ เปกฺขสิ หฏฺฐโลโม
ตถา ตถา ตุยฺหมหํ กโรมิ
ยถา ยถา มํ ฉาทมาโน[๑] อเทสิ.

[๒๖๙๖] โก[๒] ตาทิสํ อาหรติ[๒] ขาทิตาเย
ธมฺเม จิตฺตํ สจฺจวาที วทญฺญุ
มุทฺธาปิ ตสฺส วิผเลยฺย สตฺตธา
โย ตาทิสํ สจฺจวาที อเทยฺย.

[๒๖๙๗] อิทํ หิ โส พฺราหฺมณ มญฺญมาโน
สโส อวาเสสิ สเก สรีเร
เตเนว โส จนฺทิมา เทวปุตฺโต
สสฏฺฐโก[๓] กามทุหชฺช ยกฺข.[๔]

[๒๖๙๘] จนฺโท ยถา ราหุมุขา ปมุตฺโต
วิโรจเต ปณฺณรเสว ภาณุมา[๕]
เอวํ ตุวํ โปริสาทา ปมุตฺโต
วิโรจ กปิลฺเล[๖] มหานุภาว
อาโมทยํ ปิตรํ มาตรญฺจ
สพฺโพ จ เต นนฺทตุ ญาติปกฺโข.

---

[๑] ฉ.,เท. ฉาทยมาโน
[๒-๒] อิ. น เอตาทิสํ อรหติ
[๓] สี. สตตฺถุโต, "ปสตฺถุโตติปิ ปาโฐ. ฉ.,เท.,อิ. สสตฺถุโต
[๔] อิ. ยกฺโข
[๕] สี.,อิ. ภานุมา
[๖] สี.,อิ. กมฺปิลฺล ฉ.,เท. กปิเล

[๒๖๙๙] ตโต หเว ธีติมา ราชปุตฺโต
กตญฺชลี ปคฺคยฺห[๑] โปริสาทํ
อนุญฺญาโต โสตฺถิ สุขี อโรโค
ปจฺจาคมา กปิลฺลมลีนสตฺโต.[๒]

[๒๗๐๐] ตํ เนคมา ชานปทา จ สพฺเพ
หตฺถาโรหา รถิกา ปตฺติกา จ
นมสฺสมานา ปญฺชลิกา อุปาคมุ
นมตฺถุ เต ทุกฺกรการโกสีติ.

ตติยํ ชยทฺทิสชาตกํ.

๔. ฉทฺทนฺตชาตกํ (๕๑๔)

[๒๗๐๑] “กินฺนุ โสจสินุจฺจงฺคี ปณฺฑุสี[๓] วรวณฺณินี
มิลายสิ วิสาลกฺขี มาลาว ปริมทฺทิตา.

[๒๗๐๒] โทหโฬ เม มหาราช สุปินนฺเตนุปจฺจคา[๔]
น โส สุลภรูโปว ยาทิโส มม โทหโฬ.

[๒๗๐๓] เย เกจิ มานุสา กามา อิธ โลกสฺมิ นนฺทเน
สพฺเพ เต ปจุรา มยฺหํ อหนฺเต ทมฺมิ โทหฬํ.

[๒๗๐๔] ลุทฺทา เทว สมายนฺตุ เย เกจิ วิชิเต ตว
เอเตสํ อหมกฺขิสฺสํ ยาทิโส มม โทหโฬ.

---

[๑] ฉ.,เท. ปริยาย
[๒] ฉ.,เท. กปิลมลีนสตฺตา อิ. กมฺปิลฺลมลีนสตฺโต
[๓] ฉ.,เท. ปณฺฑุสิ
[๔] ฉ.,เท. สุปินนฺเตนุปชฺฌคา

[๒๗๐๕] อิเม เต ลุทฺทกา เทวิ　　กตหตฺถา วิสารทา
วนญฺญู จ มิคญฺญู จ　　มมตฺเถ[๑] จตฺตชีวิตา.

[๒๗๐๖] ลุทฺทปุตฺตา นิสาเมถ　　ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา
ฉพฺพิสาณํ คชํ เสตํ　　อทฺทสํ สุปิเน อหํ
ตสฺส ทนฺเตหิ เม อตฺโถ　　อลาเภ นตฺถิ ชีวิตํ.

[๒๗๐๗] น โน ปิตูนํ น ปิตามหานํ
ทิฏฺโจ สุโต กุญฺชโร ฉพฺพิสาโณ
ยมทฺทส[๒] สุปิเน ราชปุตฺตี
อกฺขาหิ โน ยาทิโส หตฺถินาโค.

[๒๗๐๘] ทิสา จตสฺโส วิทิสา จตสฺโส
อุทฺธํ อโธ ทส ทิสา อิมาโย
กตมํ ทิสํ ติฏฺฐติ นาคราชา
ยมทฺทส สุปิเน ฉพฺพิสาณํ.

[๒๗๐๙] อิโต อุชุ๋ อุตฺตรายํ[๓] ทิสายํ
อติกฺกมฺม โส สตฺต คิรี พฺรหนฺเต
สุวณฺณปสฺโส นาม คิริ อุฬาโร
สมฺปุปฺผิโต[๔] กึปุริสานุจิณฺโณ.

[๒๗๑๐] อารุยฺห เสลํ ภวนํ กินฺนรานํ
โอโลกย ปพฺพตปาทมูลํ
อถ ทกฺขสี เมฆสมานวณฺณํ
นิโครุธราชํ อฏฺฐสหสฺสปาทํ.[๕]

---

[๑] อิ. มม เต　[๒] ฉ.,เท.,อิ. ยมทฺทสา, เอวมุปริปิ.　[๓] ฉ.,เท. อุตฺตริยํ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สุปุปฺผิโต　[๕] ฉ.,เท. อถ สหสฺสปาทํ

[๒๗๑๑] ตตฺถจฺฉตี กุญฺชโร ฉพฺพิสาโณ
สพฺพเสโต ทุปฺปสโห ปเรภิ
รกฺขนฺติ นํ อฏฺฐสหสฺสนาคา
อีสาทนฺตา วาตชวปฺปหาริโน.

[๒๗๑๒] ติฏฺฐนฺติ เต ตุมฺพลมสฺสสนฺตา[๑]
กุปฺปนฺติ วาตสฺสปิ เอริตสฺส
มนุสฺสภูตํ ปน ตตฺถ ทิสฺวา
ภสฺมํ กเรยฺยุ นาสฺส รโชปิ ตสฺส.

[๒๗๑๓] พหู หิเม ราชกุลมฺหิ สนฺติ
ปิลนฺธนา[๒] ชาตรูปสฺส เหวิ
มุตฺตา มณี เวพุริยามยา จ
กึ กาหสิ ทนฺตปิลนฺธเนน
มาเรตุกามา กุญฺชรํ ฉพฺพิสาณํ
อุทาหุ ฆาเตสฺสสิ ลุทฺทปุตฺเต.

[๒๗๑๔] สา อิสฺสิตา ทุกฺขิตา จสฺมิ ลุทฺท
อุทฺธญฺจ สุสฺสามิ อนุสฺสรนฺตี
กโรหิ เม ลุทฺทก เอตมตฺถํ
ทสฺสามิ เต คามวรานิ ปญฺจ.

[๒๗๑๕] กตฺถจฺฉตี กตฺถมุเปติ ฐานํ
วีถิสฺส กา นฺหานคตสฺส โหติ
กถญฺหิ โส นฺหายติ นาคราชา
กถํ วิชาเนมุ คตึ คชสฺส.

---

[๑] ฉ.,เท. ตุมฺพลํ ปสฺสสนฺตา อิ. ภิมฺพลปสฺสสนฺตา [๒] ฉ.,เท. ปิพนฺธนา

[๒๗๑๖] ตตฺเถว สา โปกฺขรณี อวิทูเร[๑]
รมฺมา สุติตฺถา จ มโหทกา[๒] จ
สมฺปุปฺผิตา ภมรคณานุจิณฺณา
เอตฺถ หิ โส นฺหายติ นาคราชา.

[๒๗๑๗] สีสํ นหาโต อุปฺปลมาลธารี[๓]
สพฺพเสโต ปุณฺฑริกตจงฺคี[๔]
อาโมทมาโน คจฺฉติ สนฺนิเกตํ
ปุรกฺขตฺวา มเหสึ สพฺพภทฺทํ.

[๒๗๑๘] ตตฺเถว โส อุคฺคเหตฺวาน วากฺยํ
อาทาย ตูณิญฺจ ธนุญฺจ ลุทฺโท
วิตุริยติ สตฺต คิรี พฺรหนฺเต
สุวณฺณปสฺสนฺนาม คิรึ อุพารุ.

[๒๗๑๙] อารุยฺห เสลํ ภวนํ กินฺนรานํ
โอโลกยิ ปพฺพตปาทมูลํ
ตตฺถทฺทสา เมฆสมานวณฺณํ
นิโครุธราชํ อฏฺฐสหสฺสปาทํ.

[๒๗๒๐] ตตฺถทฺทสา กุญฺชรํ ฉพฺพิสาณํ
สพฺพเสตํ ทุปฺปสหํ ปเรภิ
รกฺขนฺติ นํ อฏฺฐสหสฺสนาคา
อีสาทนฺตา วาตชวปฺปหาริโน.

---

[๑] ฉ.,เท. อทูเร, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท.,อิ. มโหทิกา, เอวมุปริปิ.
[๓] ฉ.,เท. นาตุปฺปลมาลภารี
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปุณฺฑริกตฺตจงฺคี

[๒๗๒๑] ตตฺถทฺทสา โปกฺขรณึ อวิทูเร
รมฺมํ สุติตฺถญฺจ มโหทกญฺจ
สมฺปุปฺผิตํ ภมรคณานุจิณฺณํ
ยตฺถ หิ โส นฺหายติ นาคราชา.

[๒๗๒๒] ทิสฺวาน นาคสฺส คตึ จิตญฺจ[๑]
วีถิสฺส ยา นฺหานคตสฺส โหติ
โอปาตมาคจฺฉิ อนริยรูโป
ปโยชิโต จิตฺตวสานุคาย.

[๒๗๒๓] ขณิตฺวาน[๒] กาสุ ผลเกหิ ฉาทยิ
อตฺตานโมธาย ธนุญฺจ ลุทฺโท
ปสฺสาคตํ ปุถุสลฺเลน นาคํ
สมปฺปยิ ทุกฺกฏกมฺมการี.

[๒๗๒๔] วิทฺโธ จ นาโค โกญฺจมนาทิ โฆรํ
สพฺเพว[๓] นาคา นินฺนาทุ[๔] โฆรรูปึ
ติณญฺจ กฏฺฐญฺจ รณํ[๕] กโรนฺตา
ธาวึสุ เต อฏฺฐ ทิสา สมนฺตโต.

[๒๗๒๕] วธิสฺสเมนนฺติ[๖] ปรามสนฺโต
กาสาวมทฺทกฺขิ ธชํ อิสีนํ
ทุกฺเขน ผุฏฺฐสฺสุทปาทิ สญฺญา
อรหทฺธโช สพฺภิ อวชฺฌรูโป.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. จิตญฺจ
[๒] อิ. กตฺวาน
[๓] ฉ.,เท. สพฺเพ จ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. นินฺนทุ
[๕] สี.,อิ. จุณฺณํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. วธิสฺสเมตนฺติ

[๒๗๒๖] อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตฺถํ ปริทหิสฺสติ[๑]
อเปโต ทมสจฺเจน น โส กาสาวมรหติ.

[๒๗๒๗] โย จ วนฺตกสาวสฺส[๒] สีเลสุ สุสมาหิโต
อุเปโต ทมสจฺเจน ส เว กาสาวมรหติ.

[๒๗๒๘] สมปฺปิโต ปุถุสลฺเลน นาโค
อทุฏฺฐจิตฺโต ลุทฺทกํ อชฺฌภาสิ
กิมตฺถิยํ[๓] กิสฺส วา สมฺม เหตุ
มมํ วธึ กสฺส วายํ ปโยโค.

[๒๗๒๙] กาสิสฺส รญฺโญ มเหสี ภทนฺเต
สา ปูชิตา ราชกุเล สุภทฺทา
สา[๔] ตํ อทฺทส[๕] สา จ มมํ อสํสิ
ทนฺเตหิ อตฺโถติ มมํ[๖] อโวจ.

[๒๗๓๐] พหู หิ เม ทนฺตยุคา อุฬารา
เย เม ปิตูนญฺจ[๗] ปิตามหานํ
ชานาติ สา โกธนา ราชปุตฺตี
วธตฺถิกา เวรมกาสิ พาลา.

[๒๗๓๑] อุฏฺเจหิ ตฺวํ ลุทฺท ขรํ คเหตฺวา
ทนฺเต อิเม ฉินฺท ปุรา มรามิ
วชฺชาสิ ตํ โกธนํ ราชปุตฺตึ
นาโค หโต หนฺท อิมสฺส ทนฺตา.

---

[๑] สี.,อิ. ปริทเหสฺสติ
[๒] อิ. วนฺตกาสาวสฺส
[๓] ฉ.,เท. กิมตฺถยํ
[๔] ฉ.,เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อทฺทสา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. จ มํ
[๗] อิ. ปิตูนนฺปิ

[๒๗๓๒] อุฏฺฐาย โส ลุทฺโท ขรึ[๑] คเหตฺวา
เฉตฺวาน ทนฺตานิ คชุตฺตมสฺส
วคฺคู สุเภ อปฺปฏิเม ปจพฺยา
อาทาย ปกฺกามิ ตโต หิ ขิปฺปึ.

[๒๗๓๓] ภยฏฺฏิตา[๒] นาควเธน อฏฺฏา
เย เต นาคา อฏฺจ ทิสา วิธาวุ
อทิสฺวาน[๓] โปสึ คชปจฺจมิตฺตึ
ปจฺจาคมุ เยน โส นาคราชา.

[๒๗๓๔] เต ตตฺถ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวาน[๔] นาคา
สีเส สเก ปึสุกึ โอกิริตฺวา
อาคมึสุ[๕] เต สพฺเพ สกึ นิเกตึ
ปุรกฺขตฺวา มเหสึ สพฺพภทฺทกึ.

[๒๗๓๕] อาทาย ทนฺตานิ คชุตฺตมสฺส
วคฺคู สุเภ อปฺปฏิเม ปจพฺยา
สุวณฺณราชีหิ สมนฺตโมทเร
โส ลุทฺทโก กาสิปุรึ อุปาคมิ
อุปเนสิ โส ราชกญฺญาย ทนฺเต
นาโค หโต หนฺท อิมสฺส ทนฺตา.

[๒๗๓๖] ทิสฺวาน ทนฺตานิ คชุตฺตมสฺส
ภตฺตุ ปิยสฺส[๖] ปุริมาย ชาติยา

---

[๑] อิ. ขุรึ
[๒] สี.,อิ. ภยทฺทิตา
[๓] สี.,อิ. อทิสฺวา
[๔] สี.,อิ. โรทิตฺว
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อคมึสุ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ภตฺตุปฺปิยสฺส

ตตฺเถว ตสฺสา หทยํ อผาลิ
เตเนว สา กาลมกาสิ พาลา.

[๒๗๓๗] สมฺโพธิปตฺโต จ[๑] มหานุภาโว
สีตํ[๒] อกาสี[๒] ปริสาย มชฺเฌ
ปุจฺฉีสุ ภิกฺขู สุวิมุตฺตจิตฺตา
นาการเณ ปาตุกโรนฺติ พุทฺธา.

[๒๗๓๘] ยมทฺทสาถ ทหรึ กุมารึ
กาสาววตฺถํ[๓] อนคาริยํ จรนฺตึ
สา โข ตทา ราชกญฺญา อโหสิ
อหํ ตทา นาคราชา อโหสึ.

[๒๗๓๙] อาทาย ทนฺตานิ คชุตฺตมสฺส
วคฺคู สุเภ อปฺปฏิเม ปจพฺยา
โย ลุทฺทโก กาสิปุรํ อุปาคมิ
โส โข ตทา เทวทตฺโต อโหสิ.

[๒๗๔๐] อนาวสูรํ จิรรตฺตสํสิตํ
อุจฺจาวจํ จริตมิทํ ปุราณํ
วีตทฺทโร วีตโสโก วิสลฺโล
สยํ อภิญฺญาย อภาสิ พุทฺโธ.

[๒๗๔๑] อหํ โว เตน กาเลน　　อโหสึ ตตฺถ ภิกฺขโว
นาคราชา ตทาโหสึ[๔]　　เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ.

จตุตฺถํ ฉทฺทนฺตชาตกํ.

---

[๑] สฺยา.,ฉ.,เท.,อิ. ว
[๒-๒] ฉ.,เท. สิตํ อกาสิ
[๓] ฉ.,เท. กาสายวตฺถึ
[๔] ฉ.,เท. ตทา โหมิ

๕. สมฺภวชาตกํ (๕๑๕)

[๒๗๔๒] “รชฺชญฺจ ปฏิปนฺนสฺมา[๑] อาธิปจฺจํ[๒] สุจีรต
มหนฺตํ[๓] ปตฺตุมิจฺฉามิ วิเชตุ๎ ปจฺวึ อิมํ.

[๒๗๔๓] ธมฺเมน โน อธมฺเมน อธมฺโม เม น รุจฺจติ
กิจฺโจว ธมฺโม จริโต รญฺโญ โหติ สุจีรต.

[๒๗๔๔] อิธ เจวานินฺทิตา เยน เปจฺจ เยน อนินฺทิตา
ยสํ เทวมนุสฺเสสุ เยน ปปฺโปมุ พฺราหฺมณ.

[๒๗๔๕] โยหํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ กตฺตุมิจฺฉามิ พฺราหฺมณ
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๒๗๔๖] นาญฺญตฺร วิธุรา ราช ตถากฺขาตุมรหติ[๔]
ยํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ กตฺตุมิจฺฉสิ ขตฺติย.

[๒๗๔๗] เอหิ โข ปหิโต คจฺฉ วิธุรสฺส อุปนฺติกํ
นิกฺขญฺจิมํ[๕] สุวณฺณสฺส หรํ คจฺฉ สุจีรต
อภิหารๆ อิมํ ทชฺช[๖] อตฺถธมฺมานุสิฏฺจิยา.

[๒๗๔๘] สฺวาธิปฺปาคา ภารทฺวาโช วิธุรสฺส อุปนฺติกํ
ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา อสมานํ สเก ฆเร.

[๒๗๔๙] รญฺโญหํ ปหิโต ทูโต โกรพฺยสฺส ยสสฺสิโน
อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺเฉสิ อิจฺจพฺรวิ ยุธิฏฺจิโล
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ วิธุรกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. ปฏิปนฺนาสฺม
[๒] อิ. อธิปจฺจํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. มหตฺตํ
[๔] ฉ.,เท. เอตทกฺขาตุมรหติ
[๕] สี. นิกฺขํ รตฺตสุวณฺณสฺส อิ. นิกฺขมิมํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. ทชฺชา

[๒๗๕๐] คงฺคํ เม ปิทหิสฺสนฺติ น ตํ สกฺโกมิ พฺราหฺมณ
อปิเธตุํ มหาสินฺธุ์ ตํ กถํ โส ภวิสฺสติ

[๒๗๕๑] น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุ์ อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉิโต
ภทฺรกาโร จ เม ปุตฺโต โอรโส มม อตฺรโช
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ คนฺตฺวา ปุจฺฉสฺสุ พฺราหฺมณ.

[๒๗๕๒] สฺวาธิปฺปาคา ภารทฺวาโช ภทฺรการสฺส สนฺติกํ[๑]
ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา นิสินฺนํ สมฺหิ เวสฺมนิ

[๒๗๕๓] รญฺโญหํ ปหิโต ทูโต โกรพฺยสฺส ยสสฺสิโน
อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺเฉสิ อิจฺจพฺรวิ ยุธิฏฺฐิโล
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ ภทฺรการ ปพฺรูหิ[๒] เม.

[๒๗๕๔] มํสกาชุ์[๓] อวหาย โคธุ์ อนุปตามหํ
น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุ์ อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉิโต.

[๒๗๕๕] สญฺชโย[๔] นาม เม ภาตา กนิฏฺโฐ เม สุจีรต
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ คนฺตฺวา ปุจฺฉสฺสุ พฺราหฺมณ.

[๒๗๕๖] สฺวาธิปฺปาคา ภารทฺวาโช สญฺชยสฺส อุปนฺติกํ
ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา นิสินฺนํ สมฺหิ ปริสติ[๕]

[๒๗๕๗] รญฺโญหํ ปหิโต ทูโต โกรพฺยสฺส ยสสฺสิโน
อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺเฉสิ อิจฺจพฺรวิ ยุธิฏฺฐิโล
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ สญฺชยกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

[๒๗๕๘] สทา มํ คิลเต[๖] มจฺจุ สายํ ปาโต สุจีรต
น เต สกฺโกมิ อกฺขาตุ์ อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉิโต.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ภทฺรการสฺสุปนฺติกํ [๒] สี.,อิ. พฺรวีหิ [๓] อิ. มํสกาจุ์
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สญฺจโย [๕] ฉ.,เท. เวสฺมนิ [๖] อิ. คิลติ

[๒๗๕๙] สมฺภโว นาม เม ภาตา กนิฏฺโ เม สุจีรต
ตำ ตฺวำ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ คนฺตฺวา ปุจฺฉสฺสุ พฺราหฺมณ.

[๒๗๖๐] อพฺภูโต วต โภ ธมฺโม นายำ อสฺมาก รุจฺจติ
ตโย ชนา ปิตาปุตฺตา เต[๑] สุ ปญฺญาย โน วิทู.

[๒๗๖๑] น ตำ สกฺโกถ อกฺขาตุำ อตฺถำ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉิตา
กถำ นุ ทหโร ชญฺญา อตฺถำ ธมฺมญฺจ ปุจฺฉิโต.

[๒๗๖๒] มา นำ ทหโรติ มญฺญาสิ[๒] อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวำ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวำ ชญฺญา อตฺถำ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๖๓] ยถาปิ จนฺโท วิมโล คจฺฉำ อากาสธาตุยา
สพฺเพ ตารคเณ[๓] โลเก อาภาย อติโรจติ.

[๒๗๖๔] เอวมฺปิ ทหรูเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มา นำ ทหโรติ มญฺญาสิ อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวำ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวำ ชญฺญา อตฺถำ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๖๕] ยถาปิ รมฺมโก มาโส คิมฺหานำ โหติ พฺราหฺมณ
อเตวญฺเญหิ มาเสหิ ทุมปุปฺเผหิ โสภติ.

[๒๗๖๖] เอวมฺปิ ทหรูเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มา นำ ทหโรติ มญฺญาสิ อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวำ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวำ ชญฺญา อตฺถำ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๖๗] ยถาปิ หิมวา พฺรหฺเม ปพฺพโต คนฺธมาทโน
นานารุกฺเขหิ สญฺฉนฺโน มหาภูตคณาลโย
โอสเธหิ จ ทิพฺเพหิ ทิสา ภาติ ปวาติ จ.

---

[๑] ฉ.,เท. เตสุ [๒] ฉ.,เท. อุญฺญาสิ, เอวมุปริปิ. [๓] ฉ.,เท. ตาราคเณ

[๒๗๖๘] เอวมฺปิ ทหรูเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มา นํ ทหโรติ มญฺญาสิ อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวํ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวํ ชญฺญา อตฺถํ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๖๙] ยถาปิ ปาวโก พฺรหฺเม อจฺจิมาลี ยสสฺสิมา
ชลมาโน วเน คจฺเฉ[๑] อนโล กณฺหวตฺตนี.

[๒๗๗๐] ฆตาสโน ธูมเกตุ อุตฺตมาเหวนนฺทโห
นิสฺสิเว[๒] ปพฺพตคฺคสฺมึ พหุเตโช[๓] วิโรจติ.

[๒๗๗๑] เอวมฺปิ ทหรูเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มา นํ ทหโรติ มญฺญาสิ อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวํ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวํ ชญฺญา อตฺถํ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๗๒] ชเวน ภทฺรํ ชานนฺติ พลิพทฺทญฺจ[๔] วาหิเย
โทเหน เธนุ ชานนฺติ ภาสมานญฺจ ปณฺฑิตํ.

[๒๗๗๓] เอวมฺปิ ทหรูเปโต ปญฺญาโยเคน สมฺภโว
มา นํ ทหโรติ มญฺญาสิ อปุจฺฉิตฺวาน สมฺภวํ
ปุจฺฉิตฺวา สมฺภวํ ชญฺญา อตฺถํ ธมฺมญฺจ พฺราหฺมณ.

[๒๗๗๔] สฺวาธิปฺปาคา ภารทฺวาโช สมฺภวสฺส อุปนฺติกํ
ตมทฺทส มหาพฺรหฺมา กีฬมานํ พหีปุเร

[๒๗๗๕] รญฺโญหํ ปหิโต ทูโต โกรพฺยสฺส ยสสฺสิโน
อตฺถํ ธมฺมญฺจ ปุจฺเฉสิ[๕] อิจฺจพฺรวิ ยุธิฏฺฐิโล
ตํ ตฺวํ อตฺถญฺจ ธมฺมญฺจ สมฺภวกฺขาหิ ปุจฺฉิโต.

---

[๑] สี.,อิ. จรํ กจฺเฉ [๒] ฉ.,เท.,อิ. นิสีเถ [๓] ฉ.,เท.,อิ. ปหูเตโช
[๔] ฉ.,เท. พลิพทฺทญฺจ [๕] สี.,อิ. ปุจฺฉสุ

[๒๗๗๖] ตคฺฆ เต อหมกฺขิสฺสํ ยถาปิ กุสโล ตถา
ราชา จ โข ตํ ชานาติ ยทิ กาหติ วา น วา.

[๒๗๗๗] อชฺช สุเวติ สํเสยฺย รณฺญา ปุฏฺโฐ สุจีรต
มา กตฺวา อวสี ราชา อตฺเถ ชาเต ยุธิฏฺจิโล.

[๒๗๗๘] อชฺฌตฺตญฺเญว สํเสยฺย รณฺญา ปุฏฺโฐ สุจีรต
กุมฺมคฺคํ น นิเวเสยฺย ยถา มุฬฺโห อเจตโส.

[๒๗๗๙] อตฺตานํ นาติวตฺเตยฺย อธมฺมํ น สมาจเร
อติตฺเถ นปฺปตาเรยฺย[๑] อนตฺเถ น ยุโต สิยา.

[๒๗๘๐] โย จ เอตานิ ฐานานิ กตฺตุ์ ชานาติ ขตฺติโย
สทา โส วฑฺเฒเต ราชา สุกฺกปกฺเขว จนฺทิมา.

[๒๗๘๑] ฌาตีนญฺจ ปิโย โหติ มิตฺเตสุ จ วิโรจติ
กายสฺส เภทา สปฺปญฺโญ สคฺคํ โส อุปปชฺชตีติ.

ปญฺจมํ สมฺภวชาตกํ.

๖. มหากปิชาตกํ (๕๑๖)

[๒๗๘๒] "พาราณสฺยํ[๒] อหุ ราชา กาสีนํ รฏฺฐวฑฺฒโน
มิตฺตามจฺจปริพฺยูฬฺโห[๓] อคมาสิ มิคาชินํ.[๔]

[๒๗๘๓] ตตฺถ พฺราหฺมณมทฺทกฺขิ เสตํ จิตฺรํ กิลาสินํ
วิทฺธสฺตํ โกวิฬารวา กีสํ ธมนิสนฺถตํ.

---

[๑] สี. นปฺปกาเรยฺย
[๒] สี.,อิ. พาราณสฺสํ
[๓] สี.,อิ. -ปริพฺพูฬฺโห
[๔] สี. มิคาชิรํ อิ. มิคาจิรํ

[๒๗๘๔] ปรมการุญฺญตं ปตฺตं ทิสฺวา กิจฺฉคตं นรं
อวจ พฺยมฺหิโต ราชา ยกฺขานं กตโม นุสิ.

[๒๗๘๕] หตฺถปาทา จ เต เสตา ตโต เสตตรๆ[๑] สิโร
คตฺตํ กมฺมาสวณฺณนฺเต กิลาสพหุโล จสิ.

[๒๗๘๖] วฏฺฏนาวลิสงฺกาสา ปิฏฺฐิ เต นินฺนตุนฺนตา
กาพปพฺพา จ[๒] เต องฺคา นาญฺญํ ปสฺสามิ เอทิสํ.

[๒๗๘๗] อุคฺฆฏฺฏปาโท[๓] ตสิโต กีโส ธมนิสนฺถโต
ฉาโต อติตฺตรูโปสิ[๔] กุโตสิ[๕] กตฺถ คจฺฉสิ.[๕]

[๒๗๘๘] ทุทฺทสี อปฺปกาโรสิ ทุพฺพณฺโณ ภีมทสฺสโน
ชเนตฺติ ยาปิ เต มาตา น ตํ อิจฺเฉยฺย ปสฺสิตุๆ.

[๒๗๘๙] กึ กมฺมมกรา[๖] ปุพฺเพ กึ[๗] อวชฺฌํ อฆาตยิ
กิพฺพิสं ยं กริตฺวาน อิทำ ทุกฺขำ อุปาคมิ.

[๒๗๙๐] ตคฺฆ เต อหมกฺขิสฺสं ยถาปิ กุสโล ตถา
สจฺจวาที หิ โลกสฺมึ ปสฺสนฺตีธ ปณฺฑิตา.

[๒๗๙๑] เอโก จรำ โคคเวโส มูพฺโห อจฺจสรี วเน
อรญฺเญ อีริเณ วิวเน[๘] นานากุญฺชรเสวิเต.

[๒๗๙๒] วาพมิคานุจริเต วิปฺปนฏฺโจสฺมิ กานเน
อจรึ ตตฺถ สตฺตาหำ ขุปฺปิปาสสมปฺปิโต.

---

[๑] อิ. เสตตโร
[๒] ฉ.,เท. ว
[๓] ฉ.,เท. อุคฺฆฏฺฏปาโท
[๔-๕] ฉ.,เท.,อิ. อาตตฺตรูโปสิ
[๕] อิ. กุโต นุ ตฺวำ อคจฺฉสิ.
[๖] ฉ.,เท. กมฺมมกรำ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. กำ
[๘] อิ. วเน

[๒๗๙๓] ตตฺถ ติณฺหุกมทฺทกฺขึ วิสมฏฺฐํ พุภุกฺขิโต
ปปาตมภิลมฺพนฺตํ สมฺปนฺนผลธารินํ.

[๒๗๙๔] วาตสฺสิตานิ[๑] ภกฺเขสึ ตานิ รุจฺจึสุ เม ภุสํ
อติตฺโต รุกฺขมารุยฺห[๒] ตตฺถ เหสฺสามิ อสฺสิโต.[๓]

[๒๗๙๕] เอกํ เม ภกฺขิตํ อาสิ ทุติยํ อภิปตฺถิตํ
ตโต สา ภญฺชถ สาขา ฉินฺนา ผรสุนา วิย.

[๒๗๙๖] โสหํ สหาว สาขาหิ อุทฺธปาโท อวํสิโร
อปฺปติฏฺเจ อนาลมฺเพ คิริทุคฺคสฺมิ ปาปตํ.

[๒๗๙๗] ยสฺมา จ วาริ คมฺภีรํ ตสฺมา น สมปชฺชิสํ[๔]
ตตฺถ เสสึ นิรานนฺโท อนูนา[๕] ทสรตฺติโย.

[๒๗๙๘] อเถตฺถ กปิ มาคจฺฉิ[๖] โคนงฺคุโล[๗] ทรีจโร
สาขาหิ สาขํ วิจรนฺโต ขาทมาโน ทุมปฺผลํ.

[๒๗๙๙] โส มํ ทิสฺวา กีสํ ปณฺหุ การุญฺญมกรํ มยิ
อมฺโภ โก นาม โส เอตฺถ เอวํ ทุกฺเขน อฏฺฏิโต.

[๒๘๐๐] มนุสฺโส อมนุสฺโส วา อตฺตานมฺเม ปเวทย
ตสฺสญฺชลึ ปณาเมตฺวา อิทํ วจนมพฺรวึ

[๒๘๐๑] มนุสฺโสหํ พฺยสมฺปตฺโต สา เม นตฺถิ อิโต คติ
ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว ตฺวญฺจ เม สรณํ ภว.

---

[๑] สี.,อิ. วาตสีตานิ
[๒] ฉ.,เท. รุกฺขมารูหึ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อาสิโต
[๔] สี. สมปชฺชสึ อิ. สมภิชฺชิสํ
[๕] สี. อนาโถ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. มาคญฺฉิ
[๗] สี. โคนงฺคุฏฺโจ

[๒๘๐๒] ครุं สิลं คเหตฺวาน　　วิจรี ปพฺพเต กปิ
สิลาย โยตฺตं[๑] กตฺวาน　　นิสโภ เอตทพฺรวิ

[๒๘๐๓] เอหิ เม ปิฏฺฐิมารุยฺห　　คีวं คณฺหาหิ พาหุหิ
อหนฺตं อุทฺธริสฺสามิ　　คิริทุคฺคต เวคสา.

[๒๘๐๔] ตสฺส ตं วจนं สุตฺวา　　วานรินฺทสฺส สิรีมโต
ปิฏฺฐิมารุยฺห ธีรสฺส　　คีวं พาหาหิ อคฺคหี.

[๒๘๐๕] โส มं ตโต สมุฏฺฐาสิ　　เตชสี พลวา กปิ
วิหญฺญมาโน กิจฺเฉน　　คิริทุคฺคต เวคสา.

[๒๘๐๖] อุทฺธริตฺวาน มं สนฺโต　　นิสโภ เอตทพฺรวิ
อิงฺฆ มं สมฺม รกฺขสฺสุ　　ปสฺสุปิสฺสं มุหุตฺตกं.

[๒๘๐๗] สีหา พฺยคฺฆา จ ทีปี จ　　อจฺฉโกกตรจฺฉโย
เต มं ปมตฺตं หึเสยฺยุ　　เต ตฺวं ทิสฺวา นิวารย.

[๒๘๐๘] เอวं เม ปริตฺตาตูน　　ปสฺสุปิ โส มุหุตฺตกं
ตทาหं ปาปิกं ทิฏฺฐึ　　ปฏิลจฺฉึ อโยนิโส

[๒๘๐๙] ภกฺโข อยं มนุสฺสานं　　ยถา จญฺเญ วเน มิคา
ยนฺนูนิมं วธิตฺวาน　　ฉาโต ขาเทยฺย วานรं.

[๒๘๑๐] อสิโต[๒] จ คมิสฺสามิ　　มํสมาทาย สมฺพลं
กนฺตารं นิตฺถริสฺสามิ　　ปาเถยฺยं เม ภวิสฺสติ.

[๒๘๑๑] ตโต สิลं คเหตฺวาน　　มตฺถกं สนฺนิตาพฺยึ
มม ภตฺตกิลนฺตสฺส[๓]　　ปหาโร ทุพฺพโล อหุ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. โยคฺคं　　[๒] อิ. อาสิโต
[๓] ฉ.,เท. คตฺตกิลนฺตสฺส　　อิ. หตฺถกิลนฺตสฺส

[๒๘๑๒] โส จ เวเคนุทปฺปตฺโต กปิ รุหิรมกฺขิโต
อสฺสุปุณฺเณหิ เนตฺเตหิ โรทนฺโต มํ อุทิกฺขติ.

[๒๘๑๓] มายฺโย มํ กริ ภทฺทนฺเต ตฺวญฺจ นาเมทิสํ กริ
ตฺวญฺจ โข นาม ทีฆาวุ[๑] อญฺเญ[๒] วาเรตุมรหสิ.

[๒๘๑๔] อโห วต เร ปุริส ตาว ทุกฺกรการก
เอทิสา วิสมา ทุคฺคา ปปาตา อุทฺธโต มยา.

[๒๘๑๕] อานีโต[๓] ปรโลกาว ทุพฺภเยยฺยํ มํ อมญฺญถ
ตนฺเตน ปาปธมฺเมน ปาปี ปาเปน จินฺติตํ.

[๒๘๑๖] มา เหว ตฺวํ อธมฺมฏฺจ เวทนํ กฏุกํ ผุสิ
มา เหว ปาปกมฺมนฺตํ[๔] ผลํ เวพฺยุ ตํ วธิ.

[๒๘๑๗] ตยิ เม นตฺถิ วิสฺสาโส ปาปธมฺม[๕] อสญฺญต[๕]
เอหิ เม ปิฏฺฐิโต คจฺฉ ทิสฺสมาโนว สนฺติเก.

[๒๘๑๘] มุตฺโตสิ หตฺถา วาฬานํ ปตฺโตสิ มานุสึ ปทํ
เอส มคฺโค อธมฺมฏฺจ เตน คจฺฉ ยถาสุขํ.

[๒๘๑๙] อิทํ วตฺวา คิริจโร รุหิรํ[๖] ปกฺขลฺย มตฺถกํ
อสฺสูนิ สมฺปมชฺชิตฺวา ตโต ปพฺพตมารุหิ.

[๒๘๒๐] โสหํ เตนาภิสตฺโตสฺมิ ปริฬาเหน อฏฺฏิโต
ฑยฺหมาเนน คตฺเตน วารึ ปาตุํ อุปาคมึ.

[๒๘๒๑] อคฺคินา วิย สนฺตตฺโต รหโท รุหิรมกฺขิโต
ปุพฺพโลหิตสงฺกาโส สพฺโพ เม สมปชฺชถ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ทีฆายุ [๒] อิ. อญฺญํ [๓] อิ. อนีโต
[๔] อิ. ปาปี กมฺมนฺตํ [๕-๕] อิ. ปาปกมฺมํ อมญฺญถ [๖] ฉ.,เท.,อิ. รหเท

[๒๘๒๒] ยาวนฺโต อุทพินฺทูนิ　　กายสฺมึ นิปตึสุ เม
ตาวนฺโต คณฺฑุ[๑] ชาเยถ　　อฑฺฒเวลุวสาทิสา.

[๒๘๒๓] ปภินฺนา ปคฺฆรึสุ เม　　กุณปา ปุพฺพโลหิตา
เยน เยเนว คจฺฉามิ　　คาเมสุ นิคเมสุ จ.

[๒๘๒๔] ทณฺฑหตฺถา นิวาเรนฺติ　　อิตฺถิโย ปุริสา จ มํ
โอกฺกิตา ปูติคนฺเธน　　มาสฺสุ โอเรน อาคมา.

[๒๘๒๕] เอตาทิสํ อิทํ ทุกฺขํ　　สตฺตวสฺสานิทานิ เม
อนุโภมิ สกํ กมฺมํ　　ปุพฺเพ ทุกฺกฏมตฺตโน.

[๒๘๒๖] ตํ โว วทามิ ภทฺทนฺเต　　ยาวนฺเตตฺถ สมาคตา
มาสฺสุ มิตฺตาน ทุพฺภิตฺโถ　　มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโก.

[๒๘๒๗] กุฏฺฐี กิลาสี ภวติ　　โย มิตฺตานีธ ทุพฺภติ
กายสฺส เภทา มิตฺตทุพฺภี[๒]　　นิรยํ โส อุปปชฺชตีติ.

ฉฏฺฐํ มหากปิชาตกํ.

๗. ทกรกฺขสชาตกํ (๕๑๗)

[๒๘๒๘] "สเจ โว วุยฺหมานานํ　　สตฺตนฺนํ อุทกณฺณเว
มนุสฺสพลิเมสาโน　　นาวํ คณฺเหยฺย รกฺขโส
อนุปุพฺพํ กถํ ทตฺวา　　มุญฺเจสิ ทกรกฺขสา."[๓]

[๒๘๒๙] มาตรํ ปจมํ ทชฺชํ　　ภริยํ ทตฺวาน ภาตรํ
ตโต สหายํ ทตฺวาน　　ปญฺจมํ ทชฺช[๔] พฺราหฺมณํ
ฉฏฺฐาหํ ทชฺชมตฺตานํ　　เนว ทชฺชํ มโหสธ.

---

[๑] สี.,อิ. คณฺฑู ฉ.,เท. คณฺฑ　　[๒] ฉ.,เท.,อิ. มิตฺตทุทฺทุ
[๓] อิ. ทกรกฺขโต　　[๔] ฉ.,เท. ทชฺชํ

[๒๘๓๐] โปเสตา เต ชเนตฺตี จ ทีฆรตฺตานุกมฺปิกา
ฉพฺภิ ตยิ ปทุฏฺฐสฺมึ[๑] ปณฺฑิตา อตฺถทสฺสินี
อญฺญํ อุปนิสํ กตฺวา วธา ตํ ปริโมจยิ.

[๒๘๓๑] ตํ ตาทิสึ ปาณททึ โอรสํ คพฺภธารินึ
มาตรํ เกน โทเสน ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๓๒] ทหรา วิยลงฺการา ธาเรติ อปิลนฺธนํ
โทวาริเก อนีกฏฺเฐ อติเวลํ ปชคฺฆติ.

[๒๘๓๓] อโถปิ ปฏิราชูนํ สยํ ทูตานิ สาสติ
มาตรํ เตน โทเสน ทชฺชาหํ ทกรกฺขิโน.

[๒๓๓๔] อิตฺถีคุมฺพสฺส ปวรา อจฺจนฺตํ ปิยภาณินี[๒]
อนุพฺพตา[๓] สีลวตี ฉายาว อนุปายินี

[๒๘๓๕] อกฺโกธนา ปุญฺญวตี ปณฺฑิตา อตฺถทสฺสินี
อุพฺพรึ เกน โทเสน ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๓๖] ขิฑฺฑารติสมาปนฺนํ อนตฺถวสมาคตํ
สา มํ สกาน ปุตฺตานํ อยาจํ ยาจเต ธนํ

[๒๘๓๗] โสหํ ททามิ สารโต[๔] พหุ๋ อุจฺจาวจํ ธนํ
สุทุจฺจชํ จชิตฺวาน ปจฺฉา โสจามิ ทุมฺมโน
อุพฺพรึ เตน โทเสน ทชฺชาหํ ทกรกฺขิโน.

---

[๑] ฉ.,เท. ปทุสฺสติ
[๒] สี.,อิ. อจฺจนฺตปิยวาทินี
[๓] ฉ.,เท. อนุคฺคตา
[๔] ฉ.,เท. สารตฺโต

[๒๘๓๘] เยโนจิตา ชานปทา[๑] อานีตา จ ปฏิคฺคหํ
อาภฏฺ ปรรชฺเชภิ อภิฏฺจาย พหุธนํ.[๒]

[๒๘๓๙] ธนุคฺคหานํ ปวรํ สูรํ ติขิณมนฺตินํ
ภาตรํ เกน โทเสน ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๔๐] เยโนจิตา[๓] ชานปทา อานีตา จ ปฏิคฺคหํ
อาภฏฺ ปรรชฺเชภิ อภิฏฺจาย พหุธนํ.

[๒๘๔๑] ธนุคฺคหานํ ปวโร สูโร ติขิณมนฺติ จ
มยายํ[๔] สุขิโต ราชา อิติ มญฺญติ ทารโก

[๒๘๔๒] อุปฏฺจานมฺปิ เม อยฺเย น โส เอติ ยถาปุเร
ภาตรํ เตน โทเสน ทชฺชาหํ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๔๓] เอกรตฺเตน อุภโย ตฺวญฺเจว ธนุเสขวา[๕]
อุโภ ชาเตตฺถ ปญฺจาลา สหายา สุสมาวยา.

[๒๘๔๔] จริยา ตํ อนุพนฺธิตฺโถ เอกทุกฺขสุโข ตว
อุสฺสุกฺโก เต ทิวารตฺตึ สพฺพกิจฺเจสุ ปาวโฏ[๖]
สหายํ เกน โทเสน ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๔๕] จริยา มํ อยํ อยฺเย สญฺชคฺฆิตฺโถ[๗] มยา สห
อชฺชาปิ เตน วณฺเณน อติเวลํ สญฺชคฺฆติ.[๘]

[๒๘๔๖] อุพฺพริยาปิหํ อยฺเย มนฺตยามิ รโหคโต
อนามนฺโต ปวิสติ ปุพฺเพ อปฺปฏิเวทิโต.

---

[๑] ฉ.,เท. ชนปทา, เอวมุปริปิ.
[๒] ฉ.,เท. พหุ ธนํ, เอวมุปริปิ.
[๓] สี. อโยจิตา อิ. มยาจิตา
[๔] สี.,อิ. มยา โส
[๕] ฉ.,เท. ธนุเสข จ
[๖] ฉ.,เท. พฺยาวโฏ
[๗] ฉ.,เท. ปชคฺฆิตฺโถ
[๘] ฉ.,เท. ปชคฺฆติ.

[๒๘๔๗] ลทฺธทฺวาโร กโตกาโส อหิรีกํ อนาทรํ
สหายํ เตน โทเสน ทชฺชาหํ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๔๘] กุสโล สพฺพนิมิตฺตานํ รุทญฺญ[๑] อาคตาคโม
อุปฺปาเท[๒] สุปิเน ยุตฺโต นิยฺยาเน จ ปเวสเน.

[๒๘๔๙] ปฏฺโจ ภุมฺมนฺตลิกฺขสฺมึ นกฺขตฺตปทโกวิโท
พฺราหฺมณํ เกน โทเสน ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๕๐] ปริสายํปิ เม อยฺเย อุมฺมิลิตฺวา อุทิกฺขติ
ตสฺมา อจฺจภมุ๋ ลุทฺทํ ทชฺชาหํ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๕๑] สสมุทฺทปริยายํ มหึ สาครกุณฺฑลํ
วสุนฺธรํ อาวสสิ อมจฺจปริวาริโต.

[๒๘๕๒] จาตุรนฺโต มหารฏฺโจ วิชิตาวี มหพฺพโล
ปรพฺยา เอกราชาสิ ยโส เต วิปุลํ คโต.

[๒๘๕๓] โสพสิตฺถีสหสฺสานิ อามุตฺตมณิกุณฺฑลา
นานาชนปทา นารี เทวกญฺญูปมา สุภา.

[๒๘๕๔] เอวํ สพฺพงฺคสมฺปนฺนํ สพฺพกามสมิทฺธินํ
สุขิตานํ ปิยํ ทีฆํ ชีวิตํ อาหุ ขตฺติย

[๒๘๕๕] อถ ตฺวํ เกน วณฺเณน เกน วา ปน เหตุนา
ปณฺฑิตํ อนุรกฺขนฺโต ปาณํ จชสิ ทุจฺจชํ.

[๒๘๕๖] ยโตปิ อาคโต อยฺเย มม หตฺถํ มโหสโธ
นาภิชานามิ ธีรสฺส อณุมตฺตมฺปิ ทุกฺกฏฺ.

---

[๑] ฉ.,เท. รุตญฺญู [๒] ฉ.,เท. อุปฺปาเต

[๒๘๕๗] สเจปิ[๑] กิมฺหิจิ[๑] กาเล มรณํ เม ปุเร สิยา
ปุตฺเต[๒] จ เม[๒] ปปุตฺเต จ สุขาเปยฺย มโหสโธ

[๒๘๕๘] อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ สพฺพมตฺถํ[๓] วิปสฺสติ[๓]
อนาปราธกมฺมนฺตํ น ทชฺชํ ทกรกฺขิโน.

[๒๘๕๙] อิทำ สุณาถ ปญฺจาลา จูฬเนยฺยสฺส ภาสิตำ
ปณฺฑิตำ อนุรกฺขนฺโต ปาณำ จชติ ทุจฺจชำ

[๒๘๖๐] มาตุ ภริยาย ภาตุ จ สขิโน พฺราหฺมณสฺส จ
อตฺตโน จาปิ ปญฺจาโล ฉนฺนำ จชติ ชีวิตำ.

[๒๘๖๑] เอวำ มหิทฺธิยา[๔] ปญฺญา นิปุณา สาธุจินฺตินี
ทิฏฺฐธมฺมหิตตฺถาย สมฺปรายสุขาย จาติ.

สตฺตมำ ทกรกฺขสชาตกำ.

๘. ปณฺฑรกชาตกำ[๕] (๕๑๘)

[๒๘๖๒] "วิกิณฺณวาจำ อนิคฺคยฺหมนฺตำ
อสญฺญตำ อปริจกฺขิตารำ
ภยนฺตมเนฺวติ สยำ อโพธำ
นาคำ ยถา ปณฺฑรกำ สุปณฺโณ.

[๒๘๖๓] โย คุยฺหมนฺตำ ปริรกฺขเนยฺยำ
โมหา นโร สำสติ หาสมาโน[๖]

[๑-๑] ฉ.,เท. สเจ จ กิสฺมิจ
[๒-๒] ฉ.,เท. โส เม ปุตฺเต
[๓-๓] ฉ.,เท. สพฺพมตฺถมฺปิ ปสฺสติ
[๔] "มหตฺถิยาติปิ ปาโฐ. ฉ.,เท. มหตฺถิกา
[๕] ฉ.,เท. ปณฺฑรนาคชาตกำ
[๖] อิ. ภาสมาโน

ตำ ภินฺนมนฺตำ ภยมเนฺวติ ขิปฺปำ
นาคำ ยถา ปณฺฑรกำ สุปณฺโณ.

[๒๘๖๔] นานุมิตฺโต ครุ๋ อตฺถำ คุยฺหำ เวทิตุมรหติ
สุมิตฺโต จ อสมฺพุทฺธำ สมฺพุทฺธำ วา อนตฺถวา.

[๒๘๖๕] วิสฺสาสมาปชฺชิมหำ อเจลำ[๑]
สมโณ อยำ สมฺมโต ภาวิตตฺโต
ตสฺสาหมกฺขึ วิวรึ คุยฺหมตฺถำ
อตีตมตฺโถ กปณำ[๒] รุทามิ.

[๒๘๖๖] ตสฺสาหำ ปรมำ พฺรหฺเม คุยฺหำ
วาจญฺหิมำ นาสกฺขึ[๓] สำยเมตุำ
ตปฺปกฺขโต หิ ภยมาคตำ มม
อตีตมตฺโถ กปณำ รุทามิ.

[๒๘๖๗] โย เว นโร สุหทำ มญฺญมาโน
คุยฺหมตฺถำ สำสติ ทุกฺกุลีเน
โทสา ภยา อถวา ราครตฺโต[๔]
ปลฺลิตฺถิโต[๕] พาโล อสำสยำ โส.

[๒๘๖๘] ติโรกฺขวาโจ อสตำ ปวิฏฺโฐ
โย สงฺคตีสุ มุทีเรติ วากฺยำ
อาสีวิโส ทุมฺมุโขตฺยาหุ ตำ นรำ
อารา อารา สำยเม ตาทิสมฺหา.

---

[๑] สี.,อิ. อเจโล
[๒] อิ. กปโณ, เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. นาสกฺขิ
[๔] ฉ.,เท. ราครตฺตา
[๕] ฉ.,เท. ปลฺลตฺถิโต อิ. ปลฺลิตฺโถ

[๒๘๖๙] อนฺนํ ปานํ กาสิกจนฺทนญฺจ
มนาปิตฺถิโย มาลมุจฺฉาทนญฺจ
โอหาย คจฺฉามเส สพฺพกาเม
สุปณฺณ ปาณูปคตาว ตฺยมฺหา.

[๒๘๗๐] โกนีธ ติณฺณํ ครหํ อุเปติ
อสฺมึธ โลเก ปาณภู นาคราช
สมโณ สุปณฺโณ อถวา ตฺวเมว[๑]
กึการณา ปณฺฑรก คหิโต[๒]

[๒๘๗๑] สมโณ[๓] หิ เม สมฺมตตฺโต อโหสิ
ปิโย จ เม มนสา ภาวิตตฺโต
ตสฺสาหมกฺขึ[๔] วิวรึ คุยฺหมตฺถํ
อตีตมตฺโถ กปณํ รุทามิ.

[๒๘๗๒] น จตฺถิ สตฺโต อมโร ปฐพฺยา
ปญฺญาวิธา นตฺถิ น นินฺทิตพฺพา
สจฺเจน จ[๕] ธมฺเมน ธิติยา[๖] ทเมน
อลพฺภมพฺยาหรตี นโร อิธ.

[๒๘๗๓] มาตาปิตา ปรมา พนฺธวานํ
นาสฺส ตติโย อนุกมฺปกตฺถิ
เตสมฺปิ คุยฺหํ ปรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เภทํ ปริสงฺกมาโน.

---

[๑] อิ. เตฺวว
[๒] ฉ.,เท. ปณฺฑรกคฺคหีโต
[๓] ฉ.,เท. สมโณติ
[๔] อิ. ตสฺมาหมกฺขึ
[๕] ฉ.,เท. จสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๖] สี.,อิ. ธิยา

[๒๘๗๔] มาตาปิตา ภคินีภาตโร จ
สหายา วา ยสฺส โหนฺติ สปกฺขา
เตสมฺปิ คุยฺหํ ปรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เภทํ ปริสงฺกมาโน.

[๒๘๗๕] ภริยา เจ ปุริสํ วชฺชา โกมารี ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสูเปตา ญาติสงฺฆปุรกฺขตา

ตสฺสาปิ คุยฺหํ ปรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เภทํ ปริสงฺกมาโน.

[๒๘๗๖] น คุยฺหมตฺถํ วิวเรยฺย รกฺเขยฺย นํ ยถา นิธึ
น หิ ปาตุกโต สาธุ คุยฺโห อตฺโถ ปชานตา.

[๒๘๗๗] ถิยา คุยฺหํ น สํเสยฺย อมิตฺตสฺส จ ปณฺฑิโต
โย จามิเสน สํหีโร หทยตฺเถโน จ โย นโร.

[๒๘๗๘] คุยฺหมตฺถมสมฺพุทฺธํ สมฺโพธยติ โย นโร
มนฺตเภทภยา ตสฺส ทาสภูโต ติติกฺขติ.

[๒๘๗๙] ยาวนฺโต ปุริสสฺสตฺถํ คุยฺหํ ชานนฺติ มนฺตินํ
ตาวนฺโต ตสฺส อุพฺเพคา ตสฺมา คุยฺหํ น วิสฺสเช.

[๒๘๘๐] วิวิจฺจ ภาเสยฺย ทิวา รหสฺสํ
รตฺตึ คิรํ นาติเวลํ ปมุญฺเจ
อุปสฺสุติกา หิ สุณนฺติ มนฺตํ
ตสฺมา มนฺโต ขิปฺปมุเปติ เภทํ.

[๒๘๘๑] ยถาปิ อโยนครํ[๑] มหนฺตํ
อทฺวารกํ[๒] อายสํ ภทฺทสาลํ[๓]
สมนฺตขาตาปริขาอุเปตํ
เอวมฺปิ เม เต อิธ คุยฺหมนฺตา.

[๒๘๘๒] เย คุยฺหมนฺตา อวิกิณฺณวาจา
ทพฺหา สทตฺเถสุ นรา ทุชิวฺหา
อารา อมิตฺตา พฺยวชนฺติ เตหิ
อาสีวิสา วาริว สตฺตสงฺฆา.[๔]

[๒๘๘๓] หิตฺวา ฆรํ ปพฺพชิโต อเจโล
นคฺโค มุณฺโฑ จรติ ฆาสเหตุ
ตมฺหิ นุโข วิวรึ คุยฺหมตฺถํ
อตฺถา จ ธมฺมา จ อปคตมฺหา.

[๒๘๘๔] กถกโร โหติ สุปณฺณราช
กึสีโล เกน วเตน วตฺตํ
สมโณ จรํ หิตฺวา มมายิตานิ
กถกโร สคฺคมุเปติ ฐานํ.

[๒๘๘๕] หิริยา ติติกฺขาย ทเมน ขนฺติยา[๕]
อกฺโกธโน เปสุณิยํ ปหาย
สมโณ จรํ หิตฺวา มมายิตานิ
เอวกโร สคฺคมุเปติ ฐานํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อสฺส นครํ
[๒] อิ. อาพารกํ
[๓] "ภณฺฑสาลนฺติปิ ปาโฐ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สตฺตุสงฺฆา
[๕] ฉ.,เท. ทเมนุเปโต

[๒๘๘๖] มาตาว ปุตฺตํ ตรุณํ ตนูชฺชุ
สมฺผสฺสตา[๑] สพฺพคตฺตํ ผเรติ
เอวมฺปิ เม ตฺวํ ปาตุรหุ ทิชินฺท
มาตาว ปุตฺตํ อนุกมฺปมาโน.

[๒๘๘๗] หนฺทชฺช ตฺวํ มุจฺจ[๒] วธา ทุชิวฺห
ตโย หิ ปุตฺตา นหิ อญฺโญ อตฺถิ
อนฺเตวาสี ทินฺนโก อตฺรโช จ
รชสฺสุ[๓] ปุตฺตญฺญตโร เม อโหสิ.

[๒๘๘๘] อิจฺเจว วากฺยํ วิสชฺชี สุปณฺโณ
ภูมฺยํ ปติฏฺฐาย ทิโช ทุชิวฺหํ
มุตฺตชฺช ตฺวํ สพฺพภยาติวตฺโต
ถลูทเก โหหิ มยาภิคุตฺโต.

[๒๘๘๙] อาตงฺกินํ ยถา กุสโล ภิสกฺโก
ปิปาสิตานํ รหโทว สีโต
เวสฺมํ ยถา หิมสีตฏฺฏิตานำ[๔]
เอวมฺปิ เต สรณมหํ ภวามิ.

[๒๘๙๐] สทฺธี[๕] กตฺวา อมิตฺเตน อณฺฑเชน ชลาพุช
วิวริย ทาจฺจ ปสฺสสิ[๖] กุโต ตํ ภยมาคตํ.

[๒๘๙๑] สงฺเกเถว อมิตฺตสฺมึ มิตฺตสฺมึปิ น วิสฺสเส
อภยา ภยมุปฺปนฺนำ อปิ มูลานิ กนฺตติ.

---

[๑] สี.,อิ. สมฺปสฺส ตำ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. มุญฺจ
[๓] ฉ.,เท. รชชสฺสุ
[๔] อิ. หิมสิสิรฏฺฏิตานำ
[๕] ฉ.,เท. สนฺธี
[๖] ฉ.,เท. เสสิ อิ. สยสิ

[๒๘๙๒] กถํ นุ วิสฺสเส ตุยมฺหิ เยนาสิ กลโห กโต
นิจฺจยตฺเตน ชาตพฺพํ โส ทิสพฺภิ น รชฺชติ.

[๒๘๙๓] วิสฺสาสเย น จ นํ วิสฺสเสยฺย
อสงฺกิโต[๑] สงฺกิโต จ ภเวยฺย
ตถา ตถา วิญฺญู ปรกฺกเมยฺย
ยถา ยถา ภาวํ ปโร น ชญฺญา.

[๒๘๙๔] เต เทวณฺณา[๒] สุขุมาลรูปา
อุโภ สมา สุชยา ปุญฺญกฺขนฺธา[๓]
อุปาคมุ๋ กรมฺปิยํ[๔] อเจลํ
มิสฺสีภูตา อสฺสวาหาว นาคา.

[๒๘๙๕] ตโต หเว ปณฺฑรโก อเจลํ
สยเมวุปาคมฺม อิทํ อโวจ
มุตฺตชฺชหํ สพฺพภยาติวตฺโต
น หิ นูน ตุยฺหํ มนโส ปิยมฺหา.

[๒๘๙๖] ปิโย หิ เม อาสิ สุปณฺณราชา
อสํสยํ ปณฺฑรเกน สจฺจํ
โส ราครตฺโต[๕] จ อกาสิ เอตํ[๕]
ปาปกมฺมํ สมฺปชาโน น โมหา.

[๒๘๙๗] น เม ปิยํ อปฺปิยํ วาปิ โหติ
สมฺปสฺสโต โลกมิมํ ปรญฺจ

---

[๑] อิ. อสงฺกิโต เจ
[๒] อิ. เทวณฺณี
[๓] อิ. สุชโย ปุญฺญคนฺธา
[๔] สี. กาพมฺพิยํ อิ. การมฺพิยํ
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. ราครตฺโต ว อกาสิ เมตํ

สุสญฺญตานญฺหิ วิยญฺชเนน
อสญฺญโต โลกมิมํ จราสิ.

[๒๘๙๘] อริยาวกาโสสิ อนริโยว[๑] โหสิ[๑]
อสญฺญโต สญฺญตสนฺนิกาโส
กณฺหาภิชาติโก[๒] อนรียรูโป
ปาปี พหุ๋ ทุจฺจริตํ อจาริ.

[๒๘๙๙] อทุฏฺฐสฺส ตุวํ ทุพฺภิ[๓] ทุพฺภี จ ปิสุโณ[๓] จสิ
เอเตน สจฺจวชฺเชน มุทฺธา เต ผลตุ สตฺตธา.

[๒๙๐๐] ตสฺมา หิ มิตฺตานํ น ทุพฺภิตพฺพํ
มิตฺตทุพฺภา หิ[๔] ปาปิโย นตฺถิ อญฺโญ
อาสิตฺตสตฺโต นิหโต ปฐพฺยา
อินฺทสฺส วากฺเยน หิ สํวโร หโตติ.

อฏฺฐมํ ปณฺฑรกชาตกํ.

๙. สมุพฺพุลาชาตกํ (๕๑๙)

[๒๙๐๑] "กา เวธมานา คิริกนฺทรายํ
เอกา ตุวํ ติฏฺฐสิ สญฺจิตูรุ[๕]
ปุฏฺฐาสิ เม ปาณิปเมยฺยมชฺเฌ
อกฺขาหิ เม นามญฺจ พนฺธเว จ.

[๑-๑] สี.,อิ. อนริโย จาสิ ฉ.,เท. อนริโยวาสิ [๒] ฉ.,เท.,อิ. ชาติโกสิ
[๓-๓] อิ. ทูภี ทูภี จ สุปิโณ จสิ [๔] ฉ.,เท.,อิ. หิสทฺโท น ทิสฺสติ.
[๕] สี.,อิ. สญฺญตูรุ ฉ.,เท. สหิตูรุ

[๒๙๐๒] โอภาสยํ วนํ รมฺมํ　　สีหพฺยคฺฆนิเสวิตํ
กา วา ตฺวมสิ กลฺยาณี　　กสฺส วา ตฺวํ สุมชฺฌิเม
อภิวาเทมิ ตํ ภทฺเท　　ทานวาหํ นมตฺถุ เต.

[๒๙๐๓] โย ปุตฺโต กาสิราชสฺส　　โสตฺถิเสโนติ ตํ วิทู
ตสฺสาหํ สมฺพุลา ภริยา　　เอวํ ชานาหิ ทานว
อภิวาเทมิ ภทฺทนฺเต　　สมฺพุลาหํ นมตฺถุ เต.

[๒๙๐๔] เวเทหปุตฺโต ภทฺทนฺเต[๑]　　วเน วสติ อาตุโร
ตมหํ โรคสมฺมตฺตํ　　เอกา เอกํ อุปฏฺฐหึ.[๒]

[๒๙๐๕] อหญฺจ วนมุญฺฉาย　　มธุมํสํ มิคาพิลํ
ยทาหรามิ ตํภกฺโข　　ตสฺส นูนชฺช นาธติ.

[๒๙๐๖] กึ วเน ราชปุตฺเตน　　อาตุเรน กริสฺสสิ
สมฺพุเล ปริจิณฺเณน　　อหํ ภตฺตา ภวามิ เต.

[๒๙๐๗] โสกฏฺฏาย ทุรตฺตาย　　กึ รูปึ วิชฺชเต มม
อญฺญึ ปริเยส ภทฺทนฺเต　　อภิรูปตรํ มยา.

[๒๙๐๘] เอหิมํ คิริมารุยฺห　　ภริยา มยฺหํ[๓] จตุสฺสตา
ตาสํ ตฺวํ ปวรา โหหิ[๔]　　สพฺพกามสมิทฺธินี.

[๒๙๐๙] นนุ[๕] ตารกวณฺณาเภ[๖]　　ยงฺกิญฺจิ มนสิจฺฉสิ
สพฺพนฺตํ ปจุรํ มยฺหํ　　รมสฺสุชฺช[๗] มยา สห.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. ตํ ภนฺเต
[๒] สี. อุปฏฺฐหึ
[๓] ฉ.,เท. เม
[๔] สฺยา. โหติ
[๕] ฉ.,เท. นูน
[๖] อิ. หาฏกวณฺณาเภ
[๗] ฉ.,เท. รมสฺสวชฺช อิ. รมสวชฺช

[๒๙๑๐] โน เจ ตุวํ มเหเสยฺยํ สมฺพุเล การยิสฺสสิ
อลํ ตฺวํ ปาตราสาย ปญฺเห[๑] ภกฺขา ภวิสฺสสิ.

[๒๙๑๑] ตญฺจ สตฺตชโฏ ลุทฺโท กฬาโร ปุริสาทโก
วเน นาถํ อปสฺสนฺตี สมฺพุลํ อคฺคหี ภุเช.

[๒๙๑๒] อธิปนฺนา ปิสาเจน ลุทฺเทนามิสจกฺขุนา
สา จ สตฺตุวสมฺปตฺตา ปติเมวานุโสจติ

[๒๙๑๓] น เม อิทำ ตถา ทุกฺขำ ยำ มำ ขาเทยฺย รกฺขโส
ยญฺจ[๒] เม อยฺยปุตฺตสฺส มโน เหสฺสติ อญฺญถา.

[๒๙๑๔] น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นูน
น หิ นูน สนฺติ อิธ โลกปาลา
สหสา กโรนฺตานมสญฺญตานำ
น หิ นูน สนฺติ ปฏิเสธิตาโร.

[๒๙๑๕] อิตฺถีนเมสา ปวรา ยสสฺสินี
สนฺตา สมา อคฺคิริวุคฺคเตชา
ตญฺเจ ตุวำ รกฺขสาเทสิ กญฺญำ
มุทฺธา จ[๓] หิ สตฺตธา เต ผเลยฺย
มา ตฺวำ ทหิ[๔] มุญฺจ ปติพฺพตาย.[๕]

[๒๙๑๖] สา จ อสฺสมมาคจฺฉิ ปมุตฺตา ปุริสาทกา
นิฑฺฑำ[๖] ผลีนสกุณีว[๖] คตสิงฺคำว อาลยำ.

---

[๑] สี. ปญฺเญ อิ. มญฺเญ [๒] อิ. ยญฺเจ [๓] อิ. ว
[๔] อิ. ชหี [๕] สี. ปติพฺพตา สา อิ. ปติพฺพตา ยา
[๖-๖] ฉ.,เท. นีฬำ ปพินำ สกุณีว อิ. นีฬำ ปลินสกุณีว

[๒๙๑๗] สา ตตฺถ ปริเทวสิ ราชปุตฺตี ยสสฺสินี
สมฺพุลา อุตุมตฺตกฺขา วเน นาถํ อปสฺสนฺตี.

[๒๙๑๘] สมเณ พฺราหฺมเณ วนฺเท สมฺปนฺนจรเณ อิเส
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๑๙] วนฺเท สีเห จ พฺยคฺเฆ จ เย จ อญฺเญ วเน มิคา
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๒๐] ติณาลตานิ โอสธฺโย ปพฺพตานิ วนานิ จ
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๒๑] วนฺเท อินฺทิวรีสามํ รตฺตินกฺขตฺตมาลินึ[๑]
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๒๒] วนฺเท ภาคีรถึ คงฺคํ สวนฺตีนํ ปฏิคฺคหํ
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๒๓] วนฺเท อหํ ปพฺพตราช (เสฏฺฐ) หิมวนฺตํ สิลุจฺจยํ
ราชปุตฺตี อปสฺสนฺตี ตุมฺหมฺหิ สรณํ คตา.

[๒๙๒๔] อติสายํ วตาคจฺฉิ ราชปุตฺตี ยสสฺสินี
เกน นุชฺช สมาคจฺฉิ[๒] โก เต ปิยตโร มยา.

[๒๙๒๕] อิทำ โขหำ ตทาโวจำ คหิตา เตน สตฺตุนา
น เม อิทำ ตถา ทุกฺขำ ยำ มำ ขาเทยฺย รกฺขโส
ยญฺจ[๓] เม อยฺยปุตฺตสฺส มโน เหสฺสติ อญฺญถา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. รตฺตึ นกฺขตฺตมาลินึ [๒] อิ. สมาคญฺฉิ
[๓] อิ. ยญฺเจ

[๒๙๒๖] โจรีนำ พหุพุทฺธีนำ ยาสุ สจฺจำ สุทุลฺลภำ
ถีนำ ภาโว ทุราชาโน มจฺฉสฺเสโวทเก คตำ.

[๒๙๒๗] ตถา มำ สจฺจำ ปาเลตุ ปาลยิสฺสติ เจ มมำ
ยถาหำ นาภิชานามิ อญฺญำ ปิยตรำ ตยา
เอเตน สจฺจวชฺเชน พฺยาธิ เต วูปสมฺมตุ.

[๒๙๒๘] เย กุญฺชรา สตฺตสตา อุฬารา
รกฺขนฺติ รตฺตินฺทิวมุยฺยุตาวุธา
ธนุคฺคหานญฺจ สตานิ โสฬส
กถำวิเธ ปสฺสสิ ภทฺเท สตฺตโว.

[๒๙๒๙] อลงฺกตาโย ปทุมุตฺตรตฺตจา
วิราคิตา ปสฺสติ หำสคคฺครา
ตาสำ สุณิตฺวา มิตคีตวาทิตำ[๑]
นทานิ เม ตาต ตถา ยถา ปุเร.

[๒๙๓๐] สุวณฺณสงฺกจฺจธรา สุวิคฺคหา
อลงฺกตา มานุสิยจฺฉรูปมา
เสโนปิยา[๒] ตาต อนินฺทิตงฺคิโย
ขตฺติยกญฺญา ปฏิโลภยนฺติ[๓] นำ.

[๒๙๓๑] สเจ อหำ ตาต ตถา ยถา ปุเร
ปตี ตมุญฺฉาย[๔] ปุนา วเน ภเร
สมฺมานเย มำ น จ มำ วิมานเย
อิโตปิ เม ตาต ตโต วรำ สิยา.

---

[๑] อิ. มิตคีตวาทินำ
[๒] อิ. เสนูปิยา
[๓] อิ. ปฏิลาภยนฺติ
[๔] อิ. ปติต อุญฺฉาย

[๒๙๓๒] ยมนฺนปาเน วิปุลสฺมิ โอหิเต
นารี วิมฏฺฐาภรณา อลงฺกตา
สพฺพงฺคุเปตา ปติโน จ[๑] อปฺปิยา
อวชฺฌ[๒] ตสฺสา มรณํ ตโต วรํ.

[๒๙๓๓] อปิ เจ ทลิทฺทา กปณา อนาพิยา[๓]
กฏาทุติยา[๔] ปติโน จ สา ปิยา
สพฺพงฺคุเปตายปิ อปฺปิยาย
อยเมว เสยฺโย[๕] กปณาปิ ยา ปิยา.

[๒๙๓๔] สุทุลฺลภิตฺถี ปุริสสฺส ยา หิตา
ภตฺติตฺถิยา ทุลฺลโภ โย หิโต จ
หิตา จ เต สีลวตี [๖] ภริยา
ชนินฺท ธมฺมํ จร สมฺพุลาย.

[๒๙๓๕] สเจ ตุวํ วิปุเล ลทฺธโภเค
อิสฺสาวติณฺณา มรณํ อุเปสิ
อหญฺจ เต ภทฺเท อิมา[๗] ราชกญฺญา[๗]
สพฺเพว[๘] เต วจนกรา ภวามาติ.

นวมํ สมฺพุลาชาตกํ.

---

[๑] อิ. ว
[๒] ฉ.,เท. อพชฺฌ อิ. อาพชฺฌ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อนาพฺหิยา
[๔] อิ. กาลาทุตียา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. เสยฺยา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. จ
[๗-๗] อิ. อิมา จ กญฺญา
[๘] ฉ.,เท. สพฺเพ

๑๐. ภณฺฑุติณฺฑุกชาตกํ[๑] (๕๒๐)

[๒๙๓๖] "อปฺปมาโท อมตปทำ[๒] ปมาโท มจฺจุโน ปทำ
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา.

[๒๙๓๗] มทา ปมาโท ชาเยถ ปมาทา ชายเต ขโย
ขยา ปโทสา[๓] ชายนฺติ มา มโท[๔] ภรตูสภ.

[๒๙๓๘] พหู หิ ขตฺติยา ชีนา อตฺถำ รฏฺฐำ ปมาทิโน
อโถปิ คามิโน คามา อนาคารา[๕] อคาริโน.

[๒๙๓๙] ขตฺติยสฺส ปมตฺตสฺส รฏฺฐสฺมึ รฏฺฐวฑฺฒน
สพฺเพ โภคา วินสฺสนฺติ รญฺโญ ตำ วุจฺจเต อฆ.

[๒๙๔๐] เนส ธมฺโม มหาราช อติเวลำ ปมชฺชสิ
อิทฺธำ ผีตำ ชนปทำ โจรา วิทฺธำสยนฺติ นำ.

[๒๙๔๑] น เต ปุตฺตา ภวิสฺสนฺติ น หิรญฺญำ น ธานิยำ
รฏฺเฐ วิลุมฺปมานมฺหิ สพฺพโภเคหิ ชิยฺยสิ.[๖]

[๒๙๔๒] สพฺพโภคปริชิณฺณำ[๗] ราชานำ วาปิ[๘] ขตฺติยำ[๘]
ญาติมิตฺตา สุหชฺชา จ น ตำ มญฺญนฺติ มนฺติยำ.[๙]

[๒๙๔๓] หตฺถาโรหา อนีกฏฺฐา รถิกา ปตฺติการกา
ตเมวมุปชีวนฺตา น ตำ มญฺญนฺติ มนฺติยำ.[๙]

---

[๑] ฉ.,เท. คนฺธติณฺฑุกชาตกำ อิ. คนฺธติณฺฑุชาตกำ
[๒] สี.,อิ. อมตปทำ
[๓] สี. ขยา จ โทสา
[๔] ฉ.,เท. ปมาโท
[๕] ฉ.,เท. อนครา
[๖] อิ. ชียสิ
[๗] ฉ.,เท. สพฺพโภคา ปริชิณฺณำ
[๘-๘] อิ. จาปิ ขตฺติย
[๙] ฉ.,เท. มานิยำ อิ. ขตฺติยำ, เอวมุปริปิ.

[๒๙๔๔] อสวิหิตกมฺมนฺตํ พาลํ ทุมฺมนฺติมนฺตินํ
สิรี ชหติ ทุมฺเมธํ ชิณฺณวา อุรโค ตจํ.

[๒๙๔๕] สุสวิหิตกมฺมนฺตํ กาลุฏฺฐายึ อตนฺทิตํ
สพฺเพ โภคาภิวฑฺฒนฺติ คาโว สอุสภามิว.

[๒๙๔๖] อุปสุตี มหาราช รฏฺเฐ ชนปเท จร
ตตฺถ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ตโต ตํ ปฏิปชฺชสิ.

[๒๙๔๗] เอวํ เวเทตุ ปญฺจาโล สงฺคาเม สรมปฺปิโต[๑]
ยถาหมชฺช เวเทมิ กณฺฏเกน สมปฺปิโต.

[๒๙๔๘] ชิณฺโณ ทุพฺพลจกฺขุสิ น รูปี สาธุ ปสฺสสิ
กึ ตตฺถ พฺรหฺมทตฺตสฺส ยนฺตํ มคฺเคยฺย[๒] กณฺฏโก.

[๒๙๔๙] พเหฺวตฺถ[๓] พฺรหฺมทตฺตสฺส โยหํ[๔] มคฺคสฺมิ[๕] พฺราหฺมณ
อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา.

[๒๙๕๐] รตฺติญฺหิ[๖] โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตุณฺฑิยา
รฏฺเฐสฺมึ กูฏราชสฺส[๗] พหู อธมฺมิโก ชโน.

[๒๙๕๑] เอตาทิเส ภเย ชาเต[๘] ภยฏฺฏา ตาต[๙] มาณวา
นิลฺเลนกานิ กุพฺพนฺติ วเน อาหตฺว กณฺฏกํ.

[๒๙๕๒] กทาสฺสุ นาม ยํ ราชา พฺรหฺมทตฺโต มริสฺสติ
ยสฺส รฏฺเฐสฺมิ ชิยฺยนฺติ[๑๐] อปฺปติกา[๑๑] กุมาริกา.

---

[๑] อิ. สรสมปฺปิโต
[๒] อิ. มคฺเฆยฺย
[๓] อิ. ปโหตฺถ
[๔] ฉ.,เท. โสหํ
[๕] อิ. มคฺโคสฺมิ
[๖] อิ. รตฺติมฺหิ, เอวมุปริปิ.
[๗] อิ. กุฑฺฑราชสฺส, เอวมุปริปิ.
[๘] สี.,อิ. ตาต
[๙] อิ. ภยฏฺฐา ตาว
[๑๐] อิ. ชียนฺติ
[๑๑] อิ. อปฺปตีตา

[๒๙๕๓] ทุพฺภาสิตญฺหิ เต ชมฺมิ อนตฺถปทโกวิเท
กุหึ ราชา กุมารีนำ ภตฺตารำ ปริเยสติ.

[๒๙๕๔] น เม ทุพฺภาสิตำ พฺรหฺเม โกวิทตฺถปทา อหำ
อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา.

[๒๙๕๕] รตฺติญฺหิ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตุณฺฑิยา
รฏฺฐสฺมึ กูฏราชสฺส พหู อธมฺมิโก ชโน
ทุชฺชีเว ทุพฺภเร ทาเร กุโต ภตฺตา กุมาริยา.[๑]

[๒๙๕๖] เอวำ สยตุ ปญฺจาโล สงฺคาเม สตฺติยา หโต
ยถายำ กปโณ เสติ หโต ผาเลน สาลิโย.

[๒๙๕๗] อธมฺเมน ตุวำ ชมฺม พฺรหฺมทตฺตสฺส กุชฺฌสิ
โย ตฺวำ สปสิ ราชานำ อปรชฺฌิตฺวาน อตฺตโน.[๒]

[๒๙๕๘] ธมฺเมน พฺรหฺมทตฺตสฺส อหำ กุชฺฌามิ พฺราหฺมณ
อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา.

[๒๙๕๙] รตฺติญฺหิ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตุณฺฑิยา
รฏฺฐสฺมึ กูฏราชสฺส พหู อธมฺมิโก ชโน.

[๒๙๖๐] สา นูน ปุน เร ปกฺกา วิกาเล ภตฺตมาหริ
ภตฺตหารึ อเปกฺขนฺโต หโต ผาเลน สาลิโย.

[๒๙๖๑] เอวำ หญฺญตุ ปญฺจาโล สงฺคาเม อสินา หโต[๓]
ยถาหมชฺช ปหโต ขีรญฺจ เม ปวตฺติตำ.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. กุมาริโย
[๒] อิ. อตฺตนา
[๓] อิ. ทพฺพำ

[๒๙๖๒] ยํ ปสุ ขีรํ ฉฑฺเฑติ ปสุ[๑] ผาลํ วิหึสติ[๑]
กึ ตตฺถ พฺรหฺมทตฺตสฺส ยํ โน ครหเต[๒] ภวํ.

[๒๙๖๓] คารยฺโห พฺรหฺเม ปณฺฑิโล พฺรหฺมทตฺตสฺส ราชิโน
อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา.

[๒๙๖๔] รตฺติญฺหิ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตุณฺฑิยา
รฏฺฐสฺมึ กูฏราชสฺส พหู อธมฺมิโก ชโน.

[๒๙๖๕] จณฺฑา อากฑฺฒนา[๓] คาวี ยํ ปุเร น ทุหามเส
ตทานิ อชฺช โทหาม ขีรกาเมหุปทฺทุตา.

[๒๙๖๖] เอวํ กนฺทตุ ปณฺฑิโล วิมุตฺโต[๔] วิปฺปสุกฺขตุ
ยถายํ กปณา คาวี วิมุตฺตา[๕] ปริธาวติ.

[๒๙๖๗] ยํ ปสุ ปสุปาลสฺส สมฺภเมยฺย[๖] รเวยฺย วา
โกนีธ อปราธตฺถิ พฺรหฺมทตฺตสฺส ราชิโน.

[๒๙๖๘] อปราโธ มหาพฺรหฺเม พฺรหฺมทตฺตสฺส ราชิโน
อรกฺขิตา ชานปทา อธมฺมพลินา หตา.

[๒๙๖๙] รตฺติญฺหิ โจรา ขาทนฺติ ทิวา ขาทนฺติ ตุณฺฑิยา
รฏฺฐสฺมึ กูฏราชสฺส พหู อธมฺมิโก ชโน
กถํ โน อสิโกสตฺถา ขีรปา หญฺญเต ปชา.

[๒๙๗๐] เอวํ ขชฺชตุ ปณฺฑิโล หโต ยุทฺเธ สปุตฺตโก
ยถาหมชฺช ขชฺชามิ คามิเกหิ[๗] อรญฺญโช.

[๑-๑] สี. ปสุปาลญฺจ หึสติ ฉ.,เท. ปสุปาลํ วิหึสติ อิ. ปสุ ผาลญฺจ หึสติ
[๒] อิ. ครหโต
[๓] ฉ.,เท. อฏนกา อิ. อฏนก
[๔] ฉ.,เท.,อิ. วิปุตฺโต
[๕] ฉ.,เท.,อิ. วิปุตฺตา
[๖] สี.,อิ. ปพฺภเมยฺย
[๗] สี.,อิ. คามเกหิ

[๒๙๗๑] น สพฺพภูเตสุ วิเธนฺติ รกฺขํ
ราชาโน มณฺฑูก มนุสฺสโลเก
เนตฺตาวตา ราชา อธมฺมจารี
ยํ ตาทิสํ ชีวมเทยฺยุ ธงฺกา.

[๒๙๗๒] อธมฺมรูโป วต พฺรหฺมจารี
อนุปฺปิยํ ภาสสิ ขตฺติยสฺส
วิลุมฺปมานาย ปุถุปฺปชาย
ปูเชสิ ราชํ ปรมปฺปวาทึ.[๑]

[๒๙๗๓] สเจ อิทำ[๒] พฺรหฺเม สุรชฺชกำ สิยา
ผีตำ รฏฺฐำ มุทิตำ วิปฺปสนฺนำ
ภุตฺวา พลึ อคฺคปิณฺฑญฺจ กากา
น มาทิสำ ชีวมเทยฺยุ ธงฺกาติ.

ทสมำ ภณฺฑุติณฺฑุกชาตกำ.

ตึสตินิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานำ

กึฉนฺทกุมฺภชยทฺทิสฉทฺทนฺต
อถ ปณฺฑิตสมฺภวสีรกปิ
ทกรกฺขสปณฺฑรนาควโร
อถ สมฺพุลติณฺฑุกเทวสุโตติ.

---

[๑] สี. ปรมปฺปวาทำ ฉ.,เท. ปรมปฺมาทำ [๒] ฉ.,เท.,อิ. อิมำ

๑๗. จตุตาฬีสนิปาโต

๑. เตสกุณชาตกं (๕๒๑)

[๒๙๗๔] "เวสฺสนฺตรนฺตํ ปุจฺฉามิ สกุณ ภทฺทมตฺถุ เต
รชฺชํ กาเรตุกาเมน กึสุ กิจฺจํ กตํ วรํ.

[๒๙๗๕] จิรสฺสํ วต มํ ตาโต กโส พาราณสิคฺคโห
ปมตฺโต อปฺปมตฺตํ มํ ปิตา ปุตฺตํ อโจทยิ.[๑]

[๒๙๗๖] ปฐเมเนว วิตถํ โกธํ หาสํ นิวารเย
ตโต กิจฺจานิ กาเรยฺย ตํ วตํ อาหุ ขตฺติย.

[๒๙๗๗] ยํ ตฺวํ ตาต ตเป กมฺมํ[๒] ปุพฺเพ กตมสฺสยํ
รตฺโต ทุฏฺโฐ จ ยํ กยิรา น ตํ กยิรา ตโต ปุน.[๓]

[๒๙๗๘] ขตฺติยสฺส ปมตฺตสฺส รฏฺฐสฺมึ รฏฺฐวฑฺฒน
สพฺเพ โภคา วินสฺสนฺติ รญฺโญ ตํ วุจฺจเต อฆ.

[๒๙๗๙] สิรี[๔] จ ตาต ลกฺขี จ[๔] ปุจฺฉิตา เอตทพฺรวุ
อุฏฺฐาเน วีริเย โปเส รมามหํ[๕] อนุสูยฺยเก.[๕]

[๒๙๘๐] อุสูยฺยเก[๖] ทุหทเย ปุริเส กมฺมทุสฺสเก
กาพกณฺณี มหาราช รมติ จกฺกภญฺชนี.

[๒๙๘๑] โส ตฺวํ สพฺเพสํ[๗] สุหทโย สพฺเพสํ รกฺขิโต ภว
อลกฺขึ นูท มหาราช ลกฺขฺยา ภว นิเวสน.

---

[๑] "ตโพธยีติปิ ปาโจ.
[๒] ฉ.,เท. ตโปกมฺมํ
[๓] อิ. ปุนํ
[๔-๔] ฉ.,เท. สิรี ตาต อลกฺขี จ
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. รมาหํ อนุสูยเก
[๖] ฉ.,เท. อุสูยเก
[๗] ฉ.,เท. สพฺเพสุ

[๒๙๘๒] สลกฺขี ธีติสมฺปนฺโน[๑] ปุริโส หิ มหคฺคโต
อมิตฺตานํ กาสิปติ มูลํ อคฺคญฺจ ฉินฺทติ.

[๒๙๘๓] สกฺโกปิ หิ ภูตปติ อุฏฺฐาเน นปฺปมชฺชติ
ส กลฺยาเณ ฐิตี กตฺวา อุฏฺฐาเน กุรุเต มโน.

[๒๙๘๔] คนฺธพฺพา ปิตโร เทวา สาชีวา[๒] โหนฺติ ตาทิโน
อุฏฺฐหโต[๓] อปฺปมชฺชโต อนุติฏฺฐนฺติ เทวตา.

[๒๙๘๕] โส อปฺปมตฺโต อกุทฺโธ[๔] ตาต กิจฺจานิ การย[๕]
วายมสฺสุ สกิจฺเจสุ[๖] นาลโส วินฺทเต สุขํ.

[๒๙๘๖] ตตฺเถว เต วตฺตปทา เอสาว[๗] อนุสาสนี
อลํ มิตฺเต สุขาเปตุ อมิตฺตานํ ทุขาย[๘] จ.

[๒๙๘๗] สกฺขิ ตุวํ[๙] กุณฺฑลินิ มญฺญสิ ขตฺตพนฺธุนิ[๑๐]
รชฺชํ กาเรตุกาเมน กึสุ กิจฺจํ กตํ วรํ.

[๒๙๘๘] เทฺวว ตาต ปทกานิ ยตฺถ[๑๑] สพฺพํ ปติฏฺฐิตํ
อลทฺธสฺส จ โย ลาโภ ลทฺธสฺส จานุรกฺขนา.[๑๒]

[๒๙๘๙] อมจฺเจ ตาต ชานาหิ ธีเร อตฺถสฺส โกวิเท
อนกฺขาทิตเว ตาต อโสณฺเฑ อวินาสเก.

[๒๙๙๐] โย จ ตํ ตาต รกฺเขยฺย ธนํ ยญฺเจว เต สิยา
สูโตว รถํ สงฺคณฺเห โส เต กิจฺจานิ การเย.

---

[๑] สฺยา.,ฉ.,เท. ลกฺขีธิติสมฺปนฺโน [๒] อิ. สญฺชีวา [๓] อุฏฺฐาหโต
[๔] อิ. อกฺกุฏฺโจ [๕] อิ. การเย [๖] ฉ.,เท.,อิ. จ กิจฺเจสุ
[๗] อิ. จ [๘] อิ. ทุกฺขาย จ [๙] ฉ.,เท. สกฺขิสิ ตุวํ อิ. สกฺขี
[๑๐] อิ. ขตฺติยพนฺธุนี [๑๑] อิ. เยสุ [๑๒] ฉ.,เท. จานุรกฺขณา อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.

[๒๙๙๑] สุสงฺคหีตนฺตชโน สยํ วิตฺตํ[๑] อเวกฺขิย
นิธิญฺจ อิณทานญฺจ น กเร ปรปตฺติยา.

[๒๙๙๒] สยํ อายํ วยํ ชญฺญา สยํ ชญฺญา กตากตํ
นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ.

[๒๙๙๓] สยํ ชานปทํ อตฺถํ อนุสาส รเถสภ
มา เต อธมฺมิกา ยุตฺตา ธนํ รฏฺฐญฺจ นาสยุ.

[๒๙๙๔] มา จ เวเคน กิจฺจานิ กาเรสิ[๒] การเยสิ วา
เวคสา หิ กตํ กมฺมํ มนฺโท ปจฺฉานุตปฺปติ.

[๒๙๙๕] มา เต อธิสเร[๓] มุจฺจ[๓] สุพาพฺหมธิโกปิตํ[๔]
โกธสา หิ พหู ผีตา[๕] กุลา อกุลตํ คตา.

[๒๙๙๖] มา ตาต อิสฺสโรมฺหีติ อนตฺถาย ปตารยิ
อิตฺถีนํ ปุริสานญฺจ มา เต อาสิ ทุกฺขุทฺรโย.

[๒๙๙๗] อเปตโลมหํสสฺส รญฺโญ กามานุสาริโน
สพฺเพ โภคา วินสฺสนฺติ รญฺโญ ตํ วุจฺจเต อฆํ.

[๒๙๙๘] ตตฺเถว เต วตฺตปทา เอสาว[๖] อนุสาสนี
ทกฺขสฺสุทานิ ปุญฺญกโร อโสณฺโฑ อวินาสโก
สีลวสฺสุ มหาราช ทุสฺสีโล วินิปาติโก.[๗]

---

[๑] อิ. จิตฺตํ
[๒] ฉ.,เท. กโรสิ
[๓-๓] ฉ.,เท. อธิสเร มุญฺจ อิ. อวิสเร มุญฺจ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. สุพาพฺหมธิโกธิตํ
[๕] อิ. ปิตา
[๖] อิ. จ
[๗] อิ. วินิปาตโก

[๒๙๙๙] อปุจฺฉิมฺหา[๑] โกสิยโคตฺตํ[๑] กุณฺฑลินึ ตเถว จ
ชมฺพุก ตฺวํทานิ วเทหิ พลานํ พลมุตฺตมํ.

[๓๐๐๐] พลํ ปญฺจวิธํ โลเก ปุริสสฺมึ มหคฺคเต
ตตฺถ พาหุพลํ นาม จริมํ วุจฺจเต พลํ.

[๓๐๐๑] โภคพลญฺจ ทีฆาวุ ทุติยํ วุจฺจเต พลํ
อมจฺจพลญฺจ ทีฆาวุ ตติยํ วุจฺจเต พลํ.

[๓๐๐๒] อภิชจฺจพลญฺเจว ตํ จตุตฺถํ อสํสยํ
ยานิ เจตานิ สพฺพานิ อธิคฺคณฺหาติ ปณฺฑิโต.

[๓๐๐๓] ตํ พลานํ พลํ เสฏฺฐํ อคฺคํ ปญฺญาพลํ วรํ[๒]
ปญฺญาพเลนุปตฺถทฺโธ อตฺถํ วินฺทติ ปณฺฑิโต.

[๓๐๐๔] อปิ เจ ลภติ มนฺโท ผีตํ ธรณิมุตฺตมํ
อกามสฺส ปสยฺหํ วา อญฺโญ ตํ ปฏิปชฺชติ.

[๓๐๐๕] อภิชาโตปิ เจ โหติ รชฺชํ ลทฺธาน ขตฺติโย
ทุปฺปญฺโญ หิ กาสิปติ สพฺเพนปิ น ชีวติ.

[๓๐๐๖] ปญฺญา[๓] สุตวินิจฺฉินี[๓] ปญฺญา (กิตฺติ) สิโลกวฑฺฒนี
ปญฺญาสหิโต นโร อิธ (อปิ) ทุกฺเข สุขานิ วินฺทติ.

[๓๐๐๗] ปญฺญญฺจ โข อสุสฺสูสํ น โกจิ อธิคจฺฉติ
พหุสฺสุตํ อนาคมฺม ธมฺมฏฺฐํ อวินิพฺภุชํ.[๔]

[๓๐๐๘] โย[๕] จ ธมฺมวิภงฺคญฺญู[๕] กาลุฏฺฐายี อตนฺทิโต
อนุฏฺฐหติ กาเลน กมฺมผลํ ตสฺส อิชฺฌติ.

---

[๑] ฉ.,เท. อปุจฺฉิมฺห โกสิยโคตฺตํ อิ. อปุจฺฉมฺหาปิ โกสิกํ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. พลํ
[๓-๓] ฉ.,เท. ปญฺญาว สุตํ วินิจฺฉินี
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อวินุพฺภุชํ
[๕-๕] อิ. โย ธมฺมญฺจ วิภาคญฺญู

[๓๐๐๙] อนายตนสีลสฺส[๑] อนายตนเสวิโน[๑]
น นิพฺพินฺทิยการิสฺส สมฺมทตฺโถ วิปจฺจติ.

[๓๐๑๐] อชฺฌตฺตญฺจ ปยุตฺตสฺส ตถายตนเสวิโน
อนิพฺพินฺทิยการิสฺส สมฺมทตฺโถ วิปจฺจติ.

[๓๐๑๑] โยคปฺปโยคสงฺขาตำ สมฺภตสฺสานุรกฺขนำ
ตานิ ตฺวำ ตาต เสวสฺสุ มา อกมฺมาย รนฺธยิ
อกมฺมุนา[๒] หิ ทุมฺเมโธ นพฺภาคารำว สีทติ.

[๓๐๑๒] ธมฺมญฺจร มหาราช มาตาปิตูสุ ขตฺติย
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๓] ธมฺมญฺจร มหาราช ปุตฺตทาเรสุ ขตฺติย
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๔] ธมฺมญฺจร มหาราช มิตฺตามจฺเจสุ ขตฺติย
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๕] ธมฺมญฺจ มหาราช วาหเนสุ พเลสุ จ
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๖] ธมฺมญฺจร มหาราช คาเมสุ นิคเมสุ จ
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๗] ธมฺมญฺจร มหาราช รฏฺเฐสุ ชนปเทสุ จ
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๓๐๑๘] ธมฺมญฺจร มหาราช สมเณ พฺราหฺมเณสุ จ
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคำ คมิสฺสสิ.

[๑-๑] อิ. นานายตนสีลสฺส นานายตนเสวิโน　[๒] อิ. อกมฺมนา

[๓๐๑๙] ธมฺมญฺจร มหาราช มิคปกฺขีสุ ขตฺติย
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิสฺสสิ.

[๓๐๒๐] ธมฺมญฺจร มหาราช ธมฺโม จิณฺโณ สุขาวโห
อิธ ธมฺมญฺจริตฺวาน ราช สคฺคํ คมิสฺสสิ.

[๓๐๒๑] ธมฺมญฺจร มหาราช อินฺทา[๑] เทวา สพฺรหฺมกา
สุจิณฺเณน ทิวํ ปตฺตา มา ธมฺมํ ราช ปามโท.[๒]

[๓๐๒๒] ตตฺเถว[๓] เต วตฺตปทา เอสาว[๔] อนุสาสนี
สปฺปญฺญเสวิ[๕] กลฺยาณี สมตฺตํ สาม ตํ วิทูติ.

ปฐมํ เตสกุณชาตกํ.

๒. สรภงฺคชาตกํ (๕๒๒)

[๓๐๒๓] “อลงฺกตา กุณฺฑลิโน สุวตฺถา
เวฬุริยมุตฺตาถรุขคฺคพนฺธา[๖]
รเถสภา ติฏฺฐถ เก นุ ตุมฺเห
กถํ โว ชานนฺติ มนุสฺสโลเก.

[๓๐๒๔] อหมฏฺโก ภีมรโถ ปนายํ
กาลิงฺคราชา ปน อุคฺคโตยํ
สุสญฺญตานํ อิสีนํ[๗] ทสฺสนาย
อิธาคตา ปุจฺฉิตาเยมฺห ปญฺเห.

---

[๑] ฉ.,เท. สอินฺทา อิ. อินฺโท
[๒] อิ. ปมาโท
[๓] อิ. ตตฺเถเวเต
[๔] อิ. จ
[๕] ฉ.,เท. สปฺปญฺญเสวี อิ. สปฺปญฺเญ เสวิ
[๖] อิ. -พทฺธา
[๗] อิ. สุสญฺญตานิสินํ

[๓๐๒๕] เวหายสํ[๑] ติฏฺฐสิ[๑] อนฺตลิกฺเข
ปถทฺธุโน ปณฺณรเสว จนฺโท
ปุจฺฉามิ ตํ ยกฺข มหานุภาวํ[๒]
กถนฺตํ ชานนฺติ มนุสฺสโลเก.

[๓๐๒๖] ยมาหุ เทเวสุ สุชมฺปตีติ
มฆวาติ ตํ อาหุ มนุสฺสโลเก
ส เทวราชา อิทมชฺช ปตฺโต
สุสญฺญตานํ อิสีนํ ทสฺสนาย.

[๓๐๒๗] ทูเร สุตา โน อิสโย สมาคตา
มหิทฺธิกา อิทฺธิคุณูปปนฺนา
วนฺทามิ เต อยิเร ปสนฺนจิตฺโต
เย ชีวโลเกตฺถ มนุสฺสเสฏฺฐา.

[๓๐๒๘] คนฺโธ อิสีนํ จิรทกฺขิตานํ[๓]
กายา จุโต คจฺฉติ มาลุเตน
อิโต ปฏิกฺกมฺม[๔] สหสฺสเนตฺต
คนฺโธ อิสีนํ อสุจิ เทวราช.

[๓๐๒๙] คนฺโธ อิสีนํ จิรทกฺขิตานํ
กายา จุโต คจฺฉตุ มาลุเตน
วิจิตฺรปุปฺผํ สุรภึว มาลํ
คนฺธญฺจ เอตํ ปฏิกงฺขาม ภนฺเต
นเหตฺถ เทวา ปฏิกฺกูลสญฺญิโน.

[๑-๑] อิ. เวหาสยํ ติฏฺฐติ
[๒] ฉ.,เท.,อิ. มหานุภาว
[๓] ฉ.,เท. จิรทิกฺขิตานํ, เอวมุปริปิ.
[๔] อิ. ปรกฺกมฺม

[๓๐๓๐] ปุรินฺทโท ภูตปตี ยสสฺสี
เทวานมินฺโท [๑] มฆวา สุชมฺปติ
ส เทวราชา อสุร(คณ)ปฺปมทฺทโน
โอกาสมากงฺขติ ปญฺห ปุจฺฉิตุํ.

[๓๐๓๑] โก เนวิเมสํ อิธ ปณฺฑิตานํ
ปญฺเห ปุฏฺโฐ นิปุเณ พฺยากริสฺสติ
ติณฺณญฺจ รญฺญํ มนุชาธิปานํ
เทวานมินฺทสฺส จ วาสวสฺส.

[๓๐๓๒] อยํ อิสิ สรภงฺโค ตปสฺสี
ยโต ชาโต วิรโต เมถุนสฺมา
อาเจรปุตฺโต[๒] สุวินีตรูโป
โส เตสํ ปญฺหานิ วิยากริสฺสติ.

[๓๐๓๓] โกณฺฑญฺญ ปญฺหานิ วิยากโรหิ
ยาจนฺติ ตํ อิสโย สาธุรูปา
โกณฺฑญฺญ เอโส มนุเชสุ ธมฺโม
ยํ วุฑฺฒมาคจฺฉติ เอส ภาโร.

[๓๐๓๔] กตาวกาสา ปุจฺฉนฺตุ โภนฺโต
ยงฺกิญฺจิ ปญฺหํ มนสาภิปตฺถิตํ
อหํ หิ ตํ ตํ โว วิยากริสฺสํ
ฌตฺวา สยํ โลกมิมํ ปรญฺจ.

[๓๐๓๕] ตโต จ มฆวา สกฺโก อตฺถทสฺสี ปุรินฺทโท
อปุจฺฉิ ปจมํ ปญฺหํ ยญฺจาสิ อภิปตฺถิตํ.

---

[๑] ฉ.,เท. สกฺโก [๒] อิ. อาจริยปุตฺโต

[๓๐๓๖] กึสู วธิตฺวา น กทาจิ โสจติ
กิสฺสปฺปหานํ อิสโย วณฺณยนฺติ
กสฺสีธ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ
อกฺขาหิ เม โกณฺฑญฺญ เอตมตฺถํ.

[๓๐๓๗] โกธํ วธิตฺวา น กทาจิ โสจติ
มกฺขปฺปหานํ อิสโย วณฺณยนฺติ
สพฺเพสํ วุตฺตํ ผรุสํ ขเมถ
เอตํ ขนฺตึ อุตฺตมมาหุ สนฺโต.

[๓๐๓๘] สกฺกา[๑] อุภินฺนํ วจนํ ติติกฺขิตุํ
สทิสสฺส วา เสฏฺฐจตรสฺส[๒] วาปิ
กถํ นุ หีนสฺส วโจ ขเมถ
อกฺขาหิ เม โกณฺฑญฺญ เอตมตฺถํ.

[๓๐๓๙] ภยา หิ เสฏฺฐสฺส วโจ ขเมถ
สารมฺภเหตู ปน สาทิสสฺส
โย จีธ หีนสฺส วโจ ขเมถ
เอตํ ขนฺตึ อุตฺตมมาหุ สนฺโต.

[๓๐๔๐] กถํ วิชญฺญา จตุมฏฺฐรูปึ[๓]
เสฏฺฐึ สริกฺขึ อถวาปิ หีนํ
วิรูปรูเปน จรนฺติ สนฺโต
ตสฺมา หิ สพฺเพส วโจ ขเมถ.

[๓๐๔๑] น เหตมตฺถํ มหตีปิ เสนา
สราชิกา ยุชฺฌมานา ลเภถ

---

[๑] อิ. สกฺกา หิ ทฺวินฺนํ [๒] อิ. เสฏฺฐนรสฺส [๓] ฉ.,เท. จตุปตฺถรูปึ

ยํ ขนฺติมา สปฺปุริโส ลเภถ
ขนฺติพลสฺสูปสมนฺติ เวรา.

[๓๐๔๒] สุภาสิตนฺเต อนุโมทิยาน
อญฺญนฺตํ ปุจฺฉามิ ตทิงฺฆ พฺรูหิ
ยถา อหู[๑] ทณฺฑกี นาลิกีโร[๒]
อถชฺชุโน กลาพุ จาปิ ราชา
เตสํ คตึ พฺรูหิ สุปาปกมฺมิมํ
กตฺถูปปนฺนา อิสีนํ วิเหฐกา.

[๓๐๔๓] กีสํ[๓] หิ วจฺฉ อวกฺริย[๔] ทณฺฑกี
อุจฺฉินฺนมูโล สชโน สรฏฺโ
กุกฺกุลนาเม[๕] นิรยมฺหิ ปจฺจติ
ตสฺส ผลฺลิงฺคา นิปตนฺติ[๖] กาเย.

[๓๐๔๔] โย สญฺญเต ปพฺพชิเต อเหฐยิ[๗]
ธมฺมํ ภณนฺเต สมเณ อทูสเก
ตํ นาลิกีรํ[๘] สุนขา ปรตฺถ
สงฺคมฺม ขาทนฺติ วิผนฺทมานํ.

[๓๐๔๕] อถชฺชุโน นิรเย สตฺติสูเล
อวสิโร ปติโต อุทฺธปาโท[๙]

---

[๑] ฉ.,เท. อหุ
[๒] ฉ.,เท. นาฬิเกโร อิ. นาฬิกีโร
[๓] อิ. กิสมฺปิ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อวกิริย
[๕] ฉ.,เท. กุกฺกุพนาเม อิ. กุกฺกุลนาเม
[๖] ฉ.,เท. ผลิงฺคานิ ปตนฺติ อิ. ปุลฺลิงฺคานิ ปตนฺติ
[๗] อิ. อวญฺจสิ
[๘] ฉ.,เท. นาฬิเกรํ อิ. นาฬิกีรํ
[๙] ฉ.,เท. อุทฺธปาโท อิ. อทฺธปาโท

องฺคีรสํ โคตมํ เหจยิตฺวา
ขนฺตึ ตปสฺสึ จิรพฺรหฺมจารึ.

[๓๐๔๖] โย ขณฺฑโส ปพฺพชิตํ อเฉทยิ
ขนฺตึ วทนฺตํ สมณํ อทูสกํ
กลาพุวีจึ อุปปชฺช ปจฺจติ
มหาปตาปี[๑] กฏฺฐกํ ภยานกํ.

[๓๐๔๗] เอตานิ สุตฺวา นิรยานิ ปณฺฑิโต
อญฺญานิ ปาปิฏฺฐตรานิ เจตฺถ
ธมฺมญฺจเร สมณพฺราหฺมเณสุ
เอวงฺกโร สคฺคมุเปติ ฐานํ.

[๓๐๔๘] สุภาสิตนฺเต อนุโมทิยาน
อญฺญนฺตํ ปุจฺฉามิ ตทิงฺฆ พฺรูหิ
กถํวิธํ สีลวนฺตํ วทนฺติ
กถํวิธํ ปญฺญวนฺตํ[๒] วทนฺติ
กถํวิธํ สปฺปุริสํ วทนฺติ
กถํวิธํ โน สิริ โน ชหาติ.

[๓๐๔๙] กาเยน วาจาย จ โยธ[๓] สญฺญโต
มนสา จ กิญฺจิ น กโรติ ปาปึ
น อตฺตเหตุ อลิกํ ภณาติ[๔]
ตถาวิธํ สีลวนฺตํ วทนฺติ.

---

[๑] อิ. มหาภิตาปี
[๒] อิ. ปญฺญาวนฺตํ
[๓] อิ. โย จ
[๔] ฉ.,เท. ภเณติ

[๓๐๕๐] คมฺภีรปญฺหํ มนสาภิจินฺตยึ[๑]
นจฺจาหิตํ กมฺม กโรติ ลุทฺทกา
กาลาคตึ[๒] อตฺถปทา น ริญฺจติ
ตถาวิธึ ปญฺญวนฺตึ วทนฺติ.

[๓๐๕๑] โย เว กตญฺญู กตเวทิ ธีโร
กลฺยาณมิตฺโต ทฬฺหภตฺติ จ โหติ
ทุกฺขิตสฺส[๓] สกฺกจฺจ กโรติ กิจฺจึ
ตถาวิธึ สปฺปุริสึ วทนฺติ.

[๓๐๕๒] เอเตหิ สพฺเพหิ คุเณหุเปโต
สทฺโธ มุทู[๔] สำวิภาคี วทญฺญู
สงฺคาหกา สขิลา สณฺหวาจา
ตถาวิธา โน สิริ โน ชหาติ.

[๓๐๕๓] สุภาสิตนฺเต อนุโมทิยาน
อญฺญนฺตา ปุจฺฉามิ ตทิงฺฆ พฺรูหิ
สีลา สิริญฺจาปิ สตญฺจ ธมฺมา[๕]
ปญฺญญฺจ กา เสฏฺฐตรา วทนฺติ.

[๓๐๕๔] ปญฺญา หิ เสฏฺฐา กุสลา วทนฺติ
นกฺขตฺตราชาริว ตารกานา
สีลา สิรี จาปิ สตญฺจ ธมฺโม[๖]
อนฺวายิกา ปญฺญวโต ภวนฺติ.

---

[๑] สี. มนสา วิจินฺติยึ
[๒] อิ. กาลาภตึ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. ทุขิตสฺส
[๔] ฉ.,เท.,อิ. มุทู
[๕] อิ. ธมฺมา
[๖] อิ. ธมฺมา

[๓๐๕๕] สุภาสิตนฺเต อนุโมทิยาน
อญฺญนฺตํ ปุจฺฉามิ ตทิงฺฆ พฺรูหิ
กถงฺกโร กินฺติกโร กิมาจรํ
กึ เสวมาโน ลภตีธ ปญฺญํ
ปญฺญายทานิปฺปฏิปทำ[๑] วเทหิ
กถงฺกโร ปญฺญวา โหติ มจฺโจ.

[๓๐๕๖] เสเวถ พุทฺเธ[๒] นิปุเณ พหุสฺสุเต
อุคฺคาหโก[๓] จปฺปริปุจฺฉโก สิยา
สุเณยฺย สกฺกจฺจ สุภาสิตานิ
เอวงฺกโร ปญฺญวา โหติ มจฺโจ.

[๓๐๕๗] ส ปญฺญวา กามคุเณ อเวกฺขติ
อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต จ
เอวํวิปสฺสี ปชหาติ ฉนฺทำ
ทุกฺเขสุ กาเมสุ มหพฺภเยสุ.

[๓๐๕๘] ส วีตราโค ส วิเนยฺย[๔] โทสำ
เมตฺตจิตฺตำ[๕] ภาเวยฺย[๕] อปฺปมาณำ
สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑำ
อนินฺทิโต พฺรหฺมมุเปติ ฐานำ.

[๓๐๕๙] มหิทฺธิยำ[๖] อาคมนำ อโหสิ
ตวมฏฺฐก[๗] ภีมรถสฺส จาปิ

---

[๑] ฉ.,เท. ปญฺญาย ทานิปฺปฏิปำ
[๒] ฉ.,เท. วุทฺเธ อิ. วทฺเธ
[๓] อิ. อุคฺคาหโก วา
[๔] ฉ.,เท.,อิ. ปวิเนยฺย
[๕-๕] ฉ.,เท.,อิ. เมตฺตำ จิตฺตำ ภาวเย
[๖] ฉ.,เท. มหตฺถิยำ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. ตวมฏฺฐกา

กาลิงฺคราชสฺส จ อุคฺคตสฺส
สพฺเพส[๑] โว กามราโค ปหีโน.

[๓๐๖๐] เอวเมตํ ปรจิตฺตเวทิ
สพฺเพส โน กามราโค ปหีโน
กโรหิ โอกาสมนุคฺคหาย
ยถา คตินฺเต อภิสมฺภเวม.

[๓๐๖๑] กโรมิ[๒] โอกาสมนุคฺคหาย
ตถาหิ โว กามราโค ปหีโน
ผราถ กายํ วิปุลาย ปีติยา
ยถา คตึ เม อภิสมฺภเวถ.

[๓๐๖๒] สพฺพํ กริสฺสาม ตวานุสาสนึ
ยํ ยํ ตุวํ วกฺขสิ ภูริปญฺญ
ผราม กายํ วิปุลาย ปีติยา
ยถา คตินฺเต อภิสมฺภเวม.

[๓๐๖๓] กตาย[๓] วจฺฉสฺส กิสสฺส ปูชา
คจฺฉนฺตุ โภนฺโต อิสโย สาธุรูปา
ฌาเน รตา โหถ[๔] สทา สมาหิตา
เอสา รตี ปพฺพชิตสฺส เสฏฺฐา.

[๓๐๖๔] สุตฺวาน คาถา ปรมตฺถสญฺหิตา
สุภาสิตา อิสินา ปณฺฑิเตน

---

[๑] อิ. สพฺเพสํ, เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. กโรหิ
[๓] สี.,อิ. กตายํ
[๔] อิ. โภถ

เต เวทชาตา อนุโมทมานา
ปกฺกามุ เทวา เทวปุรํ ยสสฺสิโน.

[๓๐๖๕] คาถา อิมา อตฺถวตี สุพฺยญฺชนา
สุภาสิตา อิสินา ปณฺฑิเตน
โย โกจิมา อฏฺจิกตฺวา สุเณยฺย
ลเภถ ปุพฺพาปริยํ วิเสสํ
ลทฺธาน ปุพฺพาปริยํ วิเสสํ
อทสฺสนํ มจฺจุราชสฺส คจฺเฉ.

[๓๐๖๖] สาลิสฺสโร[๑] สารีปุตฺโต เมณฺฑิสฺสโร จ กสฺสโป
ปพฺพโต อนุรุทฺโธ จ กจฺจายโน จ เทวิโล.[๒]

[๓๐๖๗] อนุสิสฺโส จ อานนฺโท กีสวจฺโฉ จ โกลิโต
นารโท[๓] อุทายี เถโร[๓] ปริสา พุทฺธปริสา
สรภงฺโค โพธิสตฺโต[๔] เอวํ ธาเรถ ชาตกนฺติ.[๑]

ทุติยํ สรภงฺคชาตกํ.

๓. อลมฺพุสาชาตกํ (๕๒๓)

[๓๐๖๘] "อถาพฺรวิ[๕] พฺรหา อินฺโท วตฺรภู ชยตํ ปิตา
เทวกญฺญํ ปราเภตฺวา สุธมฺมายํ อลมฺพุสํ.

[๓๐๖๙] มิสฺเส เทวา ตํ ยาจนฺติ ตาวตึสา สอินฺทกา
อิสิปโลภิเก[๖] คจฺฉ อิสิสิงฺคํ อลมฺพุเส.

[๑-๑] สี. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. [๒] ฉ.,เท.,อิ. เทวโล
[๓-๓] สี. นารโท ปุณฺโณ มนฺตานีปุตฺโต [๔] ฉ.,เท. โลกนาโถ
[๕] ฉ.,เท. อถ พฺรวิ [๖] ฉ.,เท. อิสิปฺปโลภเน อิ. อิสึ ปโลภิเก, เอวมุปริปิ.

[๓๐๗๐] ปุรายํ อมฺเห นาจฺเจติ[๑] วตวา[๒] พฺรหฺมจริยวา
นิพฺพานาภิรโต พุทฺโธ[๓] ตสฺส มคฺคานิ อาวร.[๔]

[๓๐๗๑] เทวราช กิเมว ตฺวํ มเมว ตุวํ สิกฺขสิ
อิสิปโลภิเก คจฺฉ สนฺติ อญฺญาปิ อจฺฉรา.

[๓๐๗๒] มาทิสิโย ปวรา เจว อโสเก นนฺทเน วเน
ตาสมฺปิ โหตุ ปริยาโย ตาปิ ยนฺตุ ปโลภิกา.[๕]

[๓๐๗๓] อทฺธา หิ สจฺจํ ภณสิ สนฺติ อญฺญาปิ อจฺฉรา
ตาทิสิโย ปวรา เจว อโสเก นนฺทเน วเน.

[๓๐๗๔] น ตา เอวํ ปชานนฺติ ปาริจริยํ ปุมํ คตา
ยาทิสํ ตฺวํ ปชานาสิ นาริ สพฺพงฺคโสภเน.

[๓๐๗๕] ตฺวเมว คจฺฉ กลฺยาณิ อิตฺถีนํ ปวรา จสิ
ตเวว[๖] วณฺณรูเปน วสมานาปยิสฺสสิ.[๗]

[๓๐๗๖] น วาหํ น คมิสฺสามิ เทวราเชน เปสิตา
วเภมิ[๘] เจตํ อาสาทุ อุคฺคเตโช หิ พฺราหฺมโณ.

[๓๐๗๗] อเนเก นิรยํ ปตฺตา อิสิมาสาทิยา ชนา
อาปนฺนา โมหสํสารํ ตสฺมา โลมานิ หํสเย.

[๓๐๗๘] อิทำ วตฺวาน ปกฺกามิ อจฺฉรา กามวณฺณินี[๙]
มิสฺสา มิสฺเสตุมิจฺฉนฺตี[๑๐] อิสิสิงฺคํ อลมฺพุสา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อจฺเจติ
[๒] ฉ.,เท. วตฺตวา
[๓] อิ. วทฺโธ
[๔] อิ. อาจร
[๕] ฉ.,เท. ปโลภนา
[๖] อิ. ตเมว
[๗] ฉ.,เท. สวสมานยิสฺสสิ อิ. วสมานามยิสฺสสิ
[๘] ฉ.,เท. วิเภมิ อิ. วิเหมิ
[๙] อิ. นามวณฺณินี
[๑๐] ฉ.,เท. มิสฺสิตุมิจฺฉนฺตี

[๓๐๗๙] สา จ ตํ วนโมคฺคยฺห อิสิสิงฺเคน รกฺขิตํ
พิมฺพชาลกสญฺฉนฺนํ สมนฺตา อฑฺฒโยชนํ.

[๓๐๘๐] ปาโตว ปาตราสมฺหิ อุทยสมยํ[๑] ปติ
อคฺคิฏฺฐํ ปริมชฺชนฺตํ อิสิสิงฺคํ อุปาคมิ.

[๓๐๘๑] กา นุ วิชฺชุริวาภาสิ โอสธี วิย ตารกา
วิจิตฺตหตฺถาภรณา[๒] อามุตฺตมณิกุณฺฑลา.

[๓๐๘๒] อาทิจฺจวณฺณสงฺกาสา เหมจนฺทนคนฺธินี
สญฺญตูรุ มหามายา กุมารี จารุทสฺสนา.

[๓๐๘๓] วิลากา[๓] มุทุกา สุทฺธา ปาทา เต สุปฺปติฏฺฐิตา
คมนา[๔] กามนียา[๔] เต หรนฺติเยว เม มโน.

[๓๐๘๔] อนุปุพฺพา จ[๕] เต อูรู นาคนาสสมูปมา
วิมฏฺฐา ตุยฺหํ สุสฺโสณี อกฺขสฺส ผลกํ ยถา.

[๓๐๘๕] อุปฺปลสฺเสว กิญฺชกฺขา นาภิ เต สาธุสณฺฐิตา
ปุรา กณฺหญฺชนสฺเสว ทูรโต ปฏิทิสฺสติ.

[๓๐๘๖] ทุวิธา ชาตา อุรชา อวณฺฏา สาธุปจฺจุทา
ปโยธรา อปฺปติตา[๖] อฑฺฒลาพุสมา ถนา.

[๓๐๘๗] ทีฆา กมฺพุตลาภาสา คีวา เอเณยฺยกา ยถา
ปณฺหราวรณา วคฺคุ จตุตฺถมนสนฺนิภา.

---

[๑] ฉ.,เท.,อิ. อุทณฺหสมยํ
[๒] สี. วิจิตฺตวตฺถาภรณา อิ. วิจิตฺรหตฺถาภรณา
[๓] ฉ.,เท. วิลคฺคา
[๔-๔] สี.,อิ. กมนา กมนียา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ว
[๖] ฉ.,เท. อปติตา

[๓๐๘๘] อุทฺธคฺคา จ อธคฺคา จ ทุมคฺคปริมชฺชิตา
ทุวิชา เนลสมฺภูตา ทนฺตา ตว สุทสฺสนา

[๓๐๘๙] อปณฺหรา โลหิตนฺตา ชิณฺชุกผลสนฺนิภา
อายตา จ วิสาลา จ เนตฺตา ตว สุทสฺสนา.

[๓๐๙๐] นาติทีฆา สุสมฏฺฐา กนกพฺยา[๑] สโมจิตา
อุตฺตมงฺครุหา ตุยฺหํ เกสา จนฺทนคนฺธิกา.

[๓๐๙๑] ยาวตา กสิโครกฺขา วาณิชานญฺจ ยา คติ
อิสีนญฺจ ปรกฺกนฺตํ สญฺญตานํ ตปสฺสินํ.

[๓๐๙๒] น เต สมสมํ ปสฺเส อสฺมึ ปจวิมณฺหเล[๒]
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปุตฺโต กถํ ชาเนมุ[๓] ตํ มยं.

[๓๐๙๓] น ปณฺหกาโล ภทฺทนฺเต กสฺสเปวํ คเต สติ
เอหิ สมฺม รมิสฺสาม อุโภ อสฺมากมสฺสเม
เอหิ ตํ อุปคูยฺหิสฺสํ[๔] รตีนํ กุสโล ภว.

[๓๐๙๔] อิทํ วตฺวาน ปกฺกามิ อจฺฉรา กามวณฺณินี
มิสฺสา มิสฺเสตุมิจฺฉนฺตี อิสิสิงฺคํ อลมฺพุสา.

[๓๐๙๕] โส จ เวเคน นิกฺขมฺม เฉตฺวา ทนฺธปรกฺกมํ
ตมุตฺตมาสุ เวณีสุ อชฺฌปฺปตฺโต ปรามสิ.

[๓๐๙๖] ตมุทาวตฺต[๕] กลฺยาณี ปลิสฺสชฺชิ สุโสภนี[๖]
จวิ ตมฺหา[๗] พฺรหฺมจริยา ยถา ตํ อถ โตสิตา.

---

[๑] อิ. กนกคฺคา
[๒] อิ. ปุถุวิมณฺหเล
[๓] อิ. ชาเนนุ
[๔] ฉ.,เท.,อิ. อุปคูหิสฺสํ
[๕] อิ. ตมุทาวตฺตํ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. สุโสภนา
[๗] ฉ.,เท.,อิ. จวิตมฺหิ

[๓๐๙๗] มนสา อคมา[๑] อินฺทำ วสนฺตำ นนฺทเน วเน
ตสฺสา สงฺกปฺปมญฺญาย มฆวา เทวกุญฺชโร

[๓๐๙๘] ปลฺลงฺกำ ปาหินิ[๒] ขิปฺปำ โสวณฺณำ โสปวาหนำ
สอุรจฺฉทปญฺญาสำ[๓] สหสฺสปฏิยตฺถตำ.[๔]

[๓๐๙๙] ตเมนำ ตตฺถ ธาเรสิ อุเร กตฺวาน โสภนา
ยถา เอกมุหุตฺตำว ตีณิ วสฺสานิ ธารยิ.

[๓๑๐๐] วิมโท ตีหิ วสฺเสหิ ปพุชฺฌิตฺวาน[๕] พฺราหฺมโณ
อทฺทสาสิ หริตรุกฺเข[๖] สมนฺตา อคฺคิยายนำ.

[๓๑๐๑] นวปตฺตวนำ ผุลฺลำ โกกิลคณโมสิตำ.
สมนฺตา ปวิโลเกตฺวา รุทำ อสฺสูนิ วตฺตยิ

[๓๑๐๒] น ชุเห น ชเป มนฺเต อคฺคิหุตฺตำ ปหาปิตำ[๗]
โก นุ เม ปาริจริยาย ปุพฺเพ จิตฺตำ ปโลภยิ

[๓๑๐๓] อรญฺเญ เม วิหรโต โย เม เตชาหสมฺภุตำ[๘]
นานารตฺตนปริปูรำ นาวำ คณฺหิ อณฺณเว.

[๓๑๐๔] อหนฺเต ปาริจริยาย เทวราเชน เปสิตา
อวธิ[๙] จิตฺตำ จิตฺเตน ปมาทา[๑๐] ตฺวำ น พุชฺฌสิ.

[๓๑๐๕] อิมานิ กิร มำ ตาโต กสฺสโป อนุสาสติ[๑๑]
กมลาสริสิตฺถิโย[๑๒] ตาโย พุชฺเฌสิ มาณว.

---

[๑] อิ. อาคมา
[๒] ฉ.,เท.,อิ. ปหิณี
[๓] ฉ.,เท.,อิ. สอุตฺตรจฺฉทปญฺญาสำ
[๔] สี. สหสฺสปฏิกตฺถตำ
[๕] อิ. ปฏิพุชฺฌิตฺวาน
[๖] อิ. หรีรุกฺเข
[๗] อิ. อหาปิตำ
[๘] อิ. -สมฺภตำ
[๙] ฉ.,เท. อวธี อิ. อวธี
[๑๐] ฉ.,เท. ปมาโท
[๑๑] อิ. อนุสาสเต
[๑๒] ฉ.,เท. กมลาสทิสิตฺถิโย

[๓๑๐๖] อุเร คณฺหาโย พุชฺเฌสิ ตาโย พุชฺเฌสิ มาณว
อิจฺจานุสาสิมํ ตาโต ยถา มํ อนุกมฺปโก.

[๓๑๐๗] ตสฺสาหํ วจนํ นากํ ปิตุ พุทฺธสฺส สาสนํ
อรญฺเญ นิมฺมนุสฺสมฺหิ สฺวชฺช ฌายามิ เอกโก.

[๓๑๐๘] โสหํ ตถา กริสฺสามิ ธิรตฺถุ ชีวิเตน เม
ปุน วา ตาทิโส เหสฺสํ มรณํ เม ภวิสฺสติ.

[๓๑๐๙] ตสฺส เตชํ[๑] วีริยญฺจ ธิตึ[๒] ญตฺวา อวฏฺจิตํ
สิรสา อคฺคหี ปาเท อิสิสิงฺคํ อลมฺพุสา.

[๓๑๑๐] มา เม กุชฺฌ[๓] มหาวีร มา เม กุชฺฌ[๔] มหาอิเส
มหา อตฺโถ มยา จิณฺโณ ติทสานํ ยสสฺสินํ
ตยา สงฺกมฺปิตํ[๕] อาสิ สพฺพํ เทวปุรํ ตทา.

[๓๑๑๑] ตาวตึสา จ เย เทวา ติทสานญฺจ วาสโว
ตฺวญฺจ ภทฺเท สุขี โหหิ คจฺฉ กญฺเญ ยถาสุขํ.

[๓๑๑๒] ตสฺส ปาเท คเหตฺวาน กตฺวา จ นํ ปทกฺขิณํ
อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวาน ตมฺหา ฐานา อปกฺกมิ.

[๓๑๑๓] โย[๖] ตสฺสา อาสิ[๖] ปลฺลงฺโก โสวณฺโณ โสปวาหโน
สอุรจฺฉทปญฺญาโส[๗] สหสฺสปฏิยตฺถโต
ตเมว ปลฺลงฺกมารุยฺห อคา เทวาน สนฺติเก.

---

[๑] อิ. เตชญฺจ
[๒] อิ. ธิติญฺจ
[๓] อิ. กุชฺฌิ
[๔] อิ. กุชฺฌิ มหาอิสิ
[๕] อิ. ปกมฺปิตํ
[๖-๖] ฉ.,เท.,อิ. โย จ ตสฺสาสิ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. สอุตฺตรจฺฉทปญฺญาโส

[๓๑๑๔] ตโมกฺกมิว อายนฺตึ ชลนฺตึ[๑] วิชฺชุตํ ยถา
ปตีโต สุมโน วิตฺโต เทวินฺโท อททา วรํ.

[๓๑๑๕] วรญฺเจ เม อโท สกฺก สพฺพภูตานมิสฺสร
น อิสิปโลภิกา[๒] คจฺเฉ เอตํ สกฺก วรํ วเรติ.

ตติยํ อลมฺพุสาชาตกํ.

๔. สงฺขปาลชาตกํ (๕๒๔)

[๓๑๑๖] "อริยาวกาโสสิ ปสนฺนเนตฺโต
มญฺเญ ภวํ ปพฺพชิโต กุลมฺหา
กถํ นุ วิตฺตานิ ปหาย โภเค
ปพฺพชิ นิกฺขมฺม ฆรา สปญฺโญ.[๓]

[๓๑๑๗] สยํ วิมานํ นรเทว ทิสฺวา
มหานุภาวสฺส มโหรคสฺส
ทิสฺวาน ปุญฺญาน มหาวิปากํ
สทฺธายหํ ปพฺพชิโตมฺหิ ราช.

[๓๑๑๘] น กามกามา น ภยา น โทสา
วาจํ มุสา ปพฺพชิตา ภณนฺติ
อกฺขาหิ เม ปุจฺฉิโต เอตมตฺถํ
สุตฺวาน เม ชายิหิติปฺปสาโท.

[๓๑๑๙] วาณิชฺช[๔] รฏฺฐาธิป คจฺฉมาโน
ปเถ อทฺทสาสิมฺหิ โภชปุตฺเต[๕]

---

[๑] อิ. ชลนฺตํ
[๒] ฉ.,เท. นิสิปฺปโลภิกา อิ. น อิสิปโลภิยํ
[๓] ฉ.,เท. สปญฺญ อิ. สปญฺญา
[๔] อิ. วณิชฺช
[๕] สี.,อิ. มิลา จ ปุตฺเต, เอวมุปริปิ.

ปวฑฺฒกายํ[๑] อุรคํ มหนฺตํ
อาทาย คจฺฉนฺเต ปโมทมาเน.

[๓๑๒๐] โสหํ สมาคมฺม ชนินฺท เตหิ
ปหฏฺฐโลโม[๒] อวจมฺหิ[๒] ภีโต
กุหึ อยํ นียติ ภีมกาโย
นาเคน กึ กาหถ โภชปุตฺตา.

[๓๑๒๑] นาโค อยํ นียติ โภชนตฺถํ[๓]
ปวฑฺฒกาโย[๔] อุรโค มหนฺโต
สาทุญฺจ ถูลญฺจ มุทุญฺจ มํสํ
น ตฺวํ รสญฺญาสิ วิเทหปุตฺต.

[๓๑๒๒] อิโต มยํ คนฺตฺวา สกํ นิเกตํ[๕]
อาทาย สตฺถานิ วิโกปยิตฺวา
มํสานิ ภกฺขาม[๖] ปโมทมานา
มยํ หิ โว[๗] สตฺตโว ปนฺนคานํ.

[๓๑๒๓] สเจ อยํ นียติ โภชนตฺถํ
ปวฑฺฒกาโย อุรโค มหนฺโต
ททามิ โว พลิพทฺธานิ โสพฺภ
นาคํ อิมํ มุญฺจถ พนฺธนสฺมา.

---

[๑] อิ. ปวฏฺฏกายํ
[๒-๒] อิ. สหฏฺฐโลโม อวจมฺหิ
[๓] ฉ.,เท. โภชนตฺถา, เอวมุปริปิ.
[๔] อิ. ปวฏฺฏกาโย, เอวมุปริปิ.
[๕] อิ. นิเกตนํ
[๖] ฉ.,เท. โภกฺขาม
[๗] ฉ.,เท. เว

[๓๑๒๔] อทฺธา หิ โน ภกฺโข อยํ มนาโป
พหู จ โน โอรคา[๑] ภุตฺตปุพฺพา
กโรม เต ตํ วจนํ อพาร
มิตฺตญฺจ โน โหหิ วิเทหปุตฺต.

[๓๑๒๕] ตทสฺสุ เต พนฺธนา โมจยึสุ
ยํ นตฺถุโต ปฏิโมกฺขสฺส[๒] ปาเส
มุตฺโต จ โส พนฺธนา นาคราชา
ปกฺกามิ ปาจีนมุโข มุหุตฺตํ.

[๓๑๒๖] คนฺตฺวาน ปาจีนมุโข มุหุตฺตํ
ปุณฺเณหิ เนตฺเตหิ ปโลกยี มํ
ตทสฺสหํ ปิฏฺฐิโต อนฺวคจฺฉึ[๓]
ทสงฺคุลี[๔] อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา

[๓๑๒๗] คจฺเฉว โข ตฺวํ ตรมานรูโป
มา ตํ อมิตฺตา ปุนรคฺคเหสุ
ทุกฺโข[๕] หิ ลุทฺเทหิ ปุนา สมาคโม
อทสฺสนํ โภชปุตฺตาน คจฺฉ.

[๓๑๒๘] อคมาสิ โส รหทํ วิปฺปสนฺนํ
นีโลภาสํ รมณียํ สุติตฺถํ
สโมนตํ[๖] ชมฺพุหิ เวทิสาหิ[๗]
ปาเวกฺขิ นิตฺติณฺณภโย ปตีโต.

---

[๑] ฉ.,เท. อุรคา
[๒] ฉ.,เท. ปฏิโมกฺกสฺส
[๓] อิ. อนฺวคญฺฉึ
[๔] สฺยา. ทกฺโข
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ทสงฺคุลึ
[๖] ฉ.,เท.,อิ. สโมตตํ
[๗] ฉ.,เท.,อิ. เวตสาหิ

[๓๑๒๙] โส ตํ ปวิสฺส น จิรสฺส นาโค
ทิพฺเพน เม ปาตุรหู[๑] ชนินฺท
อุปฏฺจหี มํ ปิตรัว ปุตฺโต
หทยงฺคมํ กณฺณสุขํ ภณนฺโต

[๓๑๓๐] ตฺวํ เมสิ มาตา จ ปิตา[๒] อพาร
อพฺภนฺตโร ปาณทโท สหาโย
สกญฺจ อิทฺธึ ปฏิลาภโกสฺมิ[๓]
อพาร ปสฺส เม นิเวสนานิ
ปหูตภกฺขํ พหุอนฺนปานํ
มสกฺกสารํ วิย วาสวสฺส.

[๓๑๓๑] ตํ ภูมิภาเคหิ อุเปตรูปํ
อสกฺขรา เจว มุทู สุภา จ
นีจาติณา[๔] อปฺปรชา จ ภูมิ
ปาสาทิกา ยตฺถ ชหนฺติ โสกํ.

[๓๑๓๒] อนาวกลา[๕] เวพุริยูปนีลา
จตุทฺทิสํ อมฺพวนํ สุรมฺมํ
ปกฺกา จ เปสี จ ผลา สุผุลฺลา
นิจฺโจตุกา ธารยนฺตี[๖] ผลานิ.

[๓๑๓๓] เตสํ วนานํ นรเทว มชฺเฌ
นิเวสนํ ภสฺสรสนฺนิกาสํ

---

[๑] ฉ.,เท. ปาตุรหุ
[๒] อิ. ปิตา จ
[๓] อิ. ปฏิลาภิโตสฺมิ
[๔] ฉ.,เท. นีจตฺตินา
[๕] ฉ.,เท.,อิ. อนาวกุลา
[๖] เท. ธารยนฺโต

รชตคฺคพฺพ โสวณฺณมยํ อุพฺพารํ
โอภาสตี วิชฺชุริวนฺตลิกฺเข.

[๓๑๓๔] มณิมยา โสวณฺณมยา[๑] อุพฺพารา
อเนกจิตฺตา สสตี[๒] สุนิมฺมิตา
ปริปูรา กญฺญาหิ อลงฺกตาหิ
สุวณฺณกายูรธราหิ ราช.

[๓๑๓๕] โส สงฺขปาโล ตรมานรูโป
ปาสาทมารุยฺห อโนมวณฺโณ
สหสฺสถมฺภ อตุลานุภาวํ
ยตฺถสฺส ภริยา มเหสี อโหสิ.

[๓๑๓๖] เอกา จ นารี ตรมานรูปา
อาทาย เวพฺริยมยํ มหคฺฆ
สุภ มณึ ชาติมนฺตูปปนฺนํ
อโจทิตา อาสนมพฺภิหาสิ.

[๓๑๓๗] ตโต มํ หตฺเถ อุรโค คเหตฺวา
นิสีทยี ปามุขอาสนสฺมึ
อิทมาสนํ อตฺร ภวํ นิสีทตุ
ภวญฺหิ เม อญฺญตโร ครูนํ.

[๓๑๓๘] อญฺญา จ นารี ตรมานรูปา
อาทาย วารึ อุปสงฺกมิตฺวา

---

[๑] ฉ.,เท. โสณฺณมยา　　[๒] ฉ.,เท.,อิ. สตตํ

ปาทานิ ปกฺขาลยิ เม ชนินฺท
ภริยาว[๑] ภตฺตุ ปติโน ปิยสฺส.

[๓๑๓๙] อปรา จ นารี ตรมานรูปา
ปคฺคยฺห โสวณฺณมยาย[๒] ปาติยา
อเนกสูปี วิวิธํ วิยญฺชนํ
อุปนามยี ภตฺต มนุญฺญรูปี.

[๓๑๔๐] ตุริเยหิ มํ ภารต ภุตฺตวนฺตํ
อุปฏฺฐหุ ภตฺตุ มโน วิทิตฺวา
ตตุตฺตรึ มํ นิปตี มหนฺตํ
ทิพฺเพหิ กาเมหิ อนปฺปเกหิ

[๓๑๔๑] ภริยา มเมตา ติสตา อพาร
สพฺพตฺตมชฺฌา ปทุมุตฺตราภา
อพาร เอตาสุ[๓] เต กามการา[๔]
ททามิ เต ตา ปริจารยสฺสุ.

[๓๑๔๒] สวจฺฉรํ ทิพฺพรสานุภุตฺวา
ตทาสฺสุหํ[๕] อุตฺตริ ปจฺจภาสึ[๖]
นาคสฺสิทํ กินฺติ กถญฺจ ลทฺธํ
กถชฺฌคมาสิ วิมานเสฏฺฐํ.

[๓๑๔๓] อธิจฺจ ลทฺธํ ปรินามชนฺเต
สยํ กตํ อุทาหุ เทเวหิ ทินฺนํ

---

[๑] อิ. ภริยา จ
[๒] อิ. โสวณฺณมยา
[๓] ฉ.,เท. เอตาสฺสุ
[๔] อิ. กามกาโร
[๕] อิ. ตทสฺสหํ
[๖] ฉ.,เท. อุตฺตริมชฺฌภาสึ อิ. อุตฺตรึ

ปุจฺฉามิ ตํ[๑] นาคราเชตมตฺถํ
กถชฺฌคมาสิ วิมานเสฏฺฐํ.

[๓๑๔๔] นาธิจฺจ ลทฺธํ น ปริณามชํ เม
น สยํ กตํ นาปิ เทเวหิ ทินฺนํ
สเกหิ กมฺเมหิ อปาปเกหิ
ปุญฺเญหิ เม ลทฺธมิทํ วิมานํ.

[๓๑๔๕] กินฺเต วตํ กึ ปน พฺรหฺมจริยํ
กิสฺส สุจิณฺณสฺส อยํ วิปาโก
อกฺขาหิ เม นาคราเชตมตฺถํ
กถํ นุ เต ลทฺธมิทํ วิมานํ.

[๓๑๔๖] ราชา อโหสึ มคธานมิสฺสโร
ทุยฺโยธโน นาม มหานุภาโว
โส อิตฺตรํ ชีวิตํ สํวิทิตฺวา
อสสฺสตํ วิปริณามธมฺมํ.

[๓๑๔๗] อนฺนญฺจ ปานญฺจ ปสนฺนจิตฺโต
สกฺกจฺจ ทานํ วิปุลํ อทาสึ[๒]
โอปานภูตํ เม ฆรํ ตทาสิ
สนฺตปฺปิตา สมณพฺราหฺมณา จ.

[๓๑๔๘] มาลญฺจ คนฺธญฺจ วิเลปนญฺจ
ปทีปยํ ยานมุปสฺสยญฺจ
อจฺฉาทนํ เสยฺยมถนฺนปานํ
สกฺกจฺจ ทานานิ อทมฺห ตตฺถ.[๓]

---

[๑] อิ. เต　　[๒] อิ. อทาสิ　　[๓] อิ. อยํ คาถา น ทิสฺสติ.

[๓๑๔๙] ตำ เม วตำ ตำ ปน พฺรหฺมจริยำ
ตสฺส สุจิณฺณสฺส อยำ วิปาโก
เตเนว เม ลทฺธมิทำ วิมานำ
ปหูตภกฺขำ พหุอนฺนปานำ.
นจฺเจหิ คีเตหิ จุเปตรูปำ[๑]
จิรฏฺฐิตีกำ น จ สสฺสตายำ.

[๓๑๕๐] อปฺปานุภาวา ตำ มหานุภาวำ
เตชสฺสินำ หนฺติ อเตชวนฺโต
กิเมว ทาจาวุธ กึ ปฏิจฺจ
หตฺถตฺถมาคจฺฉิ[๒] วนิพฺพกานำ.

[๓๑๕๑] ภยำ นุ เต อนฺวคตำ มหนฺตำ
เตโช นุ เต นานฺวคตำ[๓] ทนฺตมูลำ
กิเมว ทาจาวุธ กึ ปฏิจฺจ
กิเลสมาปชฺชิ วนิพฺพกานำ.

[๓๑๕๒] น เม ภยำ อนฺวคตำ มหนฺตำ
เตโช น สกฺกา มม เตภิ[๔] หนฺตุำ
สตญฺจ ธมฺมานิ สุกิตฺติตานิ
สมุทฺทเวลาว ทุรจฺจยานิ.

[๓๑๕๓] จาตุทฺทสึ ปญฺจทสึ อพาร
อุโปสถำ นิจฺจมุปาวสามิ
อถาคมุำ โสพฺพส โภชปุตฺตา
รชฺชุำ คเหตฺวาน ทพฺพหญฺจ ปาสำ.

---

[๑] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ. [๒] ฉ.,เท. หตฺถตฺตมาคจฺฉิ อิ. หตฺถตฺตมาคญฺฉิ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. นานฺวคำ [๔] ฉ.,เท.,อิ. เตหิ

[๓๑๕๔] เภตฺวาน นาสํ อติกสฺส รชฺชุ
นยึสุ มํ สมฺปริคยฺห[๑] ลุทฺทา
เอตาทิสํ ทุกฺขมหํ ติติกฺขึ[๒]
อุโปสถํ อปฺปฏิโกปยนฺโต.

[๓๑๕๕] เอกายเน ตํ ปเถ อทฺทสํสุ[๓]
พเลน วณฺเณน จุเปตรูปึ
สิริยา ปญฺญาย จ ภาวิโตสิ
กิมตฺถิยํ[๔] นาค ตโป กโรสิ.

[๓๑๕๖] น ปุตฺตเหตู น ธนสฺส เหตุ
น อายุโน จาปิ อพาร เหตุ
มนุสฺสโยนึ อภิปตฺถยาโน
ตสฺมา ปรกฺกมฺม ตโป กโรมิ.

[๓๑๕๗] ตฺวํ โลหิตกฺโข วิหตนฺตรโส
อลงฺกโต กปฺปิตเกสมสฺสุ
สุโรสิโต โลหิตจนฺทเนน
คนฺธพฺพราชาว ทิสา ปภาสสิ.

[๓๑๕๘] เทวิทฺธิปตฺโตสิ มหานุภาโว
สพฺเพหิ กาเมหิ สมงฺคิภูโต
ปุจฺฉามิ ตํ นาคราเชตมตฺถํ
เสยฺโย อิโต เกน มนุสฺสโลโก.

[๓๑๕๙] อพาร นาญฺญตฺร มนุสฺสโลกา
สุทฺธี ว[๕] สํวิชฺชติ สยฺโม วา

---

[๑] อิ. สมฺปฏิคฺคยฺห [๒] อิ. ตีติกฺขึ [๓] อิ. อทฺทสาสึ
[๔] ฉ.,เท. กึ ปตฺถยํ [๕] อิ. จ

อหญฺจ ลทฺธาน มนุสฺสโยนึ
กาหามิ ชาติมรณสฺส อนฺตํ.

[๓๑๖๐] สฺวจฺฉโร เม วสโต[๑] ตวนฺติเก
อนฺเนน ปาเนน อุปฏฺฐิโตสฺมิ
อามนฺตยิตฺวาน ปเลมิ นาค
จิรปฺปวุฏฺโฐสฺมิ อหํ ชนินฺท.

[๓๑๖๑] ปุตฺตา จ ทารา[๒] อนุชีวิโน จ
นิจฺจานุสิฏฺฐา อุปติฏฺฐเต ตํ
กจฺจิ[๓] นุ เต นาภิสํสิตฺถ โกจิ[๓]
ปิยญฺหิ เม ทสฺสนํ ตุยฺห[๔] อพฺภาร.

[๓๑๖๒] ยถาปิ[๕] มาตุ จ ปิตุ อคาเร[๕]
ปุตฺโต ปิโย ปฏิวิหิโต วเสยฺย[๖]
ตโตปิ มยฺหํ อิธเมว เสยฺโย
จิตฺตญฺหิ เต นาค มยี ปสนฺนํ.

[๓๑๖๓] มณิ มมํ วิชฺชติ โลหิตงฺโค
ธนาหโร มณิรตนํ อุฬารํ
อาทาย ตฺวํ[๗] คจฺฉ สกํ นิเกตํ
ลทฺธา ธนนฺตํ มณิโมสฺสชสฺสุ.

[๓๑๖๔] ทิฏฺฐา มยา มานุสกาปิ กามา
อสสฺสตา วิปริณามธมฺมา

---

[๑] อิ. วุสิโต [๒] อิ. ทารา จ
[๓-๓] ฉ.,เท. กจฺจินฺนุ ตํ นาภิสปิตฺถ โกจิ [๔] ฉ.,เท. ตุยฺหํ
[๕-๕] อิ. ยถา จ มาตา จ ปิตา จคาเร [๖] อิ. วเสยฺโย [๗] อิ. ตํ

อาทีนวำ กามคุเณสุ ทิสฺวา
สทฺธายหำ ปพฺพชิโตมฺหิ ราช.

[๓๑๖๕] ทุมปฺผลาเนว[๑] ปตนฺติ มาณวา
ทหรา จ วุฑฺฒา จ สรีรเภทา
เอตำปิ ทิสฺวา ปพฺพชิโตมฺหิ ราช
อปณฺณกำ สามญฺญเมว เสยฺโย.

[๓๑๖๖] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหุฐานจินฺติโน
นาคญฺจ สุตฺวาน ตุวญฺจพาร
กาหามิ[๒] ปุญฺญานิ อนปฺปกานิ.

[๓๑๖๗] อทฺธา หเว เสวิตพฺพา สปญฺญา
พหุสฺสุตา เย พหุฐานจินฺติโน
นาคญฺจ สุตฺวาน มมญฺจ ราช
กโรหิ ปุญฺญานิ อนปฺปกานีติ.

จตุตฺถำ สงฺขปาลชาตกำ.

๕. จุลฺลสุตโสมชาตกำ[๓] (๕๒๕)

[๓๑๖๘] "อามนฺตยามิ นิคมำ มิตฺตามจฺเจ ปาริสชฺเช[๔] จ[๕]
สิรสฺมึ ปลิตำ ชาตำ ปพฺพชฺชำทานิ โรจหำ.

[๓๑๖๙] อภำ เม กถำ นุ ภณสิ
สลฺลำ เม เทว อุรสิ กปฺเปสิ[๖]

---

[๑] ฉ.,เท. ทุมปฺผลานีว [๒] อิ. กโรมิ [๓] ฉ.,เท. จูฬสุตโสมชาตกำ
[๔] ฉ.,เท. ปริสฺสเช อิ. ปรีสเช [๕] ฉ.,เท.,อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ. [๖] อิ. กมฺเปสิ

สตฺตสตา เต ภริยา
กถํ นุ เต ตา ภวิสฺสนฺติ.

[๓๑๗๐] ปญฺญายิหินฺติ เอตา ทหรา
อญฺญมฺปิ ตา คมิสฺสนฺติ
สคฺคญฺจ ปตฺถยาโน
เตนาหํ[๑] ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๗๑] ทุลฺลทฺธํ เม อาสิ สุตฺตโสม
ยสฺส เต โหมหํ มาตา
ยํ เม วิลปนฺติยา
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

[๓๑๗๒] ทุลฺลทฺธํ เม อาสิ สุตฺตโสม
ยํ ตํ อหํ วิชายิสฺสํ
ยํ เม วิลปนฺติยา
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

[๓๑๗๓] โก นาเมโส ธมฺโม สุตฺตโสม
กา จ นาม ปพฺพชฺชา
ยํ โน อมฺเห ชิณฺเณ ปหาย
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

[๓๑๗๔] ปุตฺตาปิ ตุยฺหํ พหโว
ทหรา อปฺปตฺตโยพฺพนา
มญฺชู เตปิ ตํ อปสฺสนฺตา
มญฺเญ ทุกฺขํ นิคจฺฉนฺติ.

---

[๑] ฉ.,เท. เตน อหํ อิ. เตนมหํ

[๓๑๗๕] ปุตฺเตหิ จ เม เอเตหิ
ทหเรหิ อปฺปตฺตโยพฺพเนหิ
มญฺชูหิ สพฺเพหิปิ ตุมฺเหหิ
จิรำปิ จตฺวา[๑] วินาภาโว.[๒]

[๓๑๗๖] ฉินฺนำ นุ ตุยฺหำ หทยำ
อาทู[๓] กรุณา จ นตฺถิ อมฺเหสุ
ยำ[๔] โน วิกนฺทนฺติโย[๔]
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

[๓๑๗๗] น จ มยฺหำ ฉินฺนำ หทยำ
อตฺถิ กรุณาปิ มยฺหำ ตุมฺเหสุ
สคฺคญฺจ ปตฺถยมาโน[๕]
เตนาหำ ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๗๘] ทุลฺลทฺธำ เม อาสิ สุตโสม
ยสฺส เต อหำ ภริยา
ยำ เม วิลปนฺติยา
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

[๓๑๗๙] ทุลฺลทฺธำ เม อาสิ สุตโสม
ยสฺส เต อหำ ภริยา
ยำ[๖] เม กุจฺฉิปฏิสนฺธึ[๖]
อนเปกฺโข ปพฺพชสิ เทว.

---

[๑] อิ. กตฺวา
[๒] ฉ.,เท. วินาสภาโว
[๓] สี.,อิ. อาทุ ฉ.,เท. อทุ เต
[๔-๔] อิ. ยำ โนปิ กนฺทนฺติโย
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปตฺถยาโน
[๖-๖] อิ. ยำ มำ กุจฺฉมฺหิ สนฺหึ

[๓๑๘๐] ปริปกฺโก เม คพฺโภ กุจฺฉิคโต
ยาว นำ วิชายามิ
มาหำ เอกา วิธวา
ปจฺฉา ทุกฺขานิ อทฺทกฺขิ.

[๓๑๘๑] ปริปกฺโก เต คพฺโภ กุจฺฉิคโต
อิงฺฆ ตฺวำ[๑] วิชายสฺสุ
ปุตฺตำ อโนมวณฺณำ
ตำ หิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๘๒] มา ตฺวำ จนฺเท รุทิ
มา โสจิ วนติมิรมตฺตกฺขิ
อาโรห วรปาสาทำ[๒]
อนเปกฺโข อหำ คมิสฺสามิ.

[๓๑๘๓] โก ตำ อมฺม โกเปสิ
กึ โรทสิ เปกฺขสิ จ มำ พาหุำ
กำ[๓] อวชฺฌำ ฆาเตมิ[๓]
ญาตีนำ อุทิกฺขมานานำ.

[๓๑๘๔] น หิ โส สกฺกา หนฺตุำ
วิชิตาวี[๔] โย มำ ตาต โกเปสิ
ปิตา เต มำ ตาต อวจ
อนเปกฺโข อหำ คมิสฺสามิ.

---

[๑] อิ. นำ
[๒-๒] อิ. อาโรห จ ปาสาทำ
[๓-๓] อิ. ฆาเตมิ กำ อวชฺฌำ
[๔] อิ. ชีวิตาวี

[๓๑๘๕] โยหํ[๑] ปุพฺเพ รเถน ยามิ[๑]
อุยฺยานํ มตฺตกุญฺชเร จ โยเธมิ
สุตโสเม ปพฺพชิเต
กถํ นุทานิ กริสฺสามิ.

[๓๑๘๖] มาตุ[๒] จ[๒] เม รุทนฺตฺยา[๓]
เชฏฺฐสฺส จ ภาตุโน อกามสฺส
หตฺเถปิ เม[๔] คหิสฺสํ[๔]
น หิ คจฺฉสิ โน อกามานํ.

[๓๑๘๗] อุฏฺเจหิ ตฺวํ ธาติ
อิมํ กุมารํ รเมหิ อญฺญตฺถ
มา เม ปริปนฺถมกาสิ[๕]
สคฺคํ มม ปตฺถยานสฺส.

[๓๑๘๘] ยนฺนูนิมํ ทเทยฺยํ[๖] ปภงฺกรํ
โก นุ เม อิมินา อตฺโถ
สุตโสเม ปพฺพชิเต
กึ นุ เมนํ กริสฺสามิ.

[๓๑๘๙] โกโส จ ตุยฺหํ วิปุโล
โกฏฺฐาคารญฺจ ตุยฺหํ ปริปูรํ
ปจวี จ ตุยฺหํ วิชิตา
รมสฺสุ มา ปพฺพชิ[๗] เทว.

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. โยหํ ปุพฺเพ นิยฺยามิ
[๒-๒] ฉ.,เท. มาตุจฺจ
[๓] อิ. มาตุจฺจ เม รุทตฺยา
[๔-๔] ฉ.,เท.,อิ. เต คเหสฺสํ
[๕] สี.,อิ. ปริปนฺถมกา
[๖] อิ. ชเหยฺยํ
[๗] สี. ปพฺพชสฺสุ อิ. ปพฺพช, เอวมุปริปิ.

[๓๑๙๐] โกโส จ มยฺหํ วิปุโล
โกฏฺฐาคารญฺจ มยฺหํ ปริปูรํ
ปจฺจี จ มยฺหํ วิชิตา
ตํ หิตฺวา ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๙๑] มยฺหมฺปิ ธนํ ปหูตํ
สงฺขาตุํ โนปิ เทว สกฺโกมิ
ตํ [๑] เต ททามิ สพฺพมฺปิ[๒]
รมสฺสุ มา ปพฺพชิ เทว.

[๓๑๙๒] ชานามิ เต[๓] ธนํ ปหูตํ
กุลวฑฺฒน[๔] ปูชิโต ตยา จสฺมิ
สคฺคญฺจ ปตฺถยมาโน[๕]
เตนาหํ ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๙๓] อุกฺกณฺฐิโตสฺมิ พาพฺหํ
อรติ มํ โสมทตฺต อาวิสติ
พหุกา หิ[๖] อนฺตรายา
อชฺเชวาหํ ปพฺพชิสฺสามิ.

[๓๑๙๔] อิทํ จ ตุยฺหํ รุจิตํ สุตโสม
อชฺเชวทานิ ตฺวํ ปพฺพช
อหมฺปิ ปพฺพชิสฺสามิ
น อุสฺสเห ตยา วินา อหํ ราตุ.

---

[๑] สี. เทว
[๒] อิ. สพฺพํ
[๓] ฉ.,เท.,อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.
[๔] ฉ.,เท.,อิ. กุลวทฺธน
[๕] ฉ.,เท.,อิ. ปตฺถยาโน
[๖] ฉ.,เท. พหุกาปิ เม อิ. พหุกาปิ

[๓๑๙๕] น หิ สกฺกา ปพฺพชิตุ์ นคเร
น หิ ปจฺจติ ชนปเท จ[๑]
สุตโสเม ปพฺพชิเต
กถนฺนุทานิ กริสฺสาม.

[๓๑๙๖] อุปนิยฺยติทำ[๒] มญฺเญ
ปริตฺตำ อุทกำว ปงฺกวารมฺหิ[๓]
เอวำ สุปริตฺตเก ชีวิเต
น จ ปมชฺชิตุ์[๔] กาโล.

[๓๑๙๗] อุปนิยฺยติทำ มญฺเญ
ปริตฺตำ อุทกำว ปงฺกวารมฺหิ
เอวำ สุปริตฺตเก ชีวิเต
อถ พาลา[๕] ปมชฺชนฺติ.

[๓๑๙๘] เต วฑฺฒยนฺติ นิรยำ
ติรจฺฉานโยนิญฺจ ปิตฺติวิสยญฺจ[๖]
ตณฺหาพนฺธนพนฺธา[๗]
วฑฺเฒนฺติ อสุรกายำ.

[๓๑๙๙] อูหญฺญเต รชคฺคำ อวิทูเร
ปุปฺผกมฺหิ[๘] จ[๙] ปาสาเท
มญฺเญ โน เกสา ฉินฺนา
ยสสฺสิโน ธมฺมราชสฺส.

---

[๑] อิ. ว [๒] ฉ.,เท.,อิ. อุปนียติทำ เอวมุปริปิ. [๓] ฉ.,เท.,อิ. จงฺกวารมฺหิ, เอวมุปริปิ.
[๔] อิ. นปฺปมชฺชิตุกาโล [๕] ฉ.,เท. อนฺธพาลา
[๖] ฉ.,เท.,อิ. เปตฺติวิสยำ จ [๗] ฉ.,เท. ตณฺหาย พนฺธนพทฺธา อิ. ตณฺหาพนฺธนพทฺธา
[๘] ฉ.,เท. ปุพฺพกมฺหิ [๙] อิ. จสทฺโท น ทิสฺสติ.

[๓๒๐๐] อยมสฺส ปาสาโท
โสวณฺณปุปฺผมาลฺยวีติกิณฺโณ[๑]
ยหิมนุวิจริ[๒] ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๐๑] อยมสฺส ปาสาโท
โสวณฺณปุปฺผมาลฺยวีติกิณฺโณ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ฌาติสงฺเฆน.

[๓๒๐๒] อิทมสฺส กูฏาคารํ
โสวณฺณปุปฺผมาลฺยวีติกิณฺณํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๐๓] อิทมสฺส กูฏาคารํ
โสวณฺณปุปฺผมาลฺยวีติกิณฺณํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ฌาติสงฺเฆน.

[๓๒๐๔] อยมสฺส อโสกวนิกา
สุปุปฺผิตา สพฺพกาลิกา รมฺมา
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

---

[๑] อิ. สุวณฺโณ เอวมุปริปิ. [๒] อิ. ยมฺหิมนุวิจริ, เอวมุปริปิ.

[๓๒๐๕] อยมสฺส อโสกวนิกา
สุปุปฺผิตา สพฺพกาลิกา รมฺมา
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ฌาติสงฺเฆน.

[๓๒๐๖] อิทมสฺส อุยฺยานํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๐๗] อิทมสฺส อุยฺยานํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ฌาติสงฺเฆน.

[๓๒๐๘] อิทมสฺส กณิการวนํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๐๙] อิทมสฺส กณิการวนํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ฌาติสงฺเฆน.

[๓๒๑๐] อิทมสฺส ปาฏลิวนํ[๑]
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ

---

[๑] สี. ปาฏลีวนํ, เอวมุปริปิ.

ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๑๑] อิทมสฺส ปาฏลิวนํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ญาติสงฺเฆน.

[๓๒๑๒] อิทมสฺส อมฺพวนํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๑๓] อิทมสฺส อมฺพวนํ
สุปุปฺผิตํ สพฺพกาลิกํ รมฺมํ
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ญาติสงฺเฆน.

[๓๒๑๔] อยมสฺส โปกฺขรณี
สญฺฉนฺนา อณฺฑเชหิ วีติกิณฺณา
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ อิตฺถาคาเรหิ.

[๓๒๑๕] อยมสฺส โปกฺขรณี
สญฺฉนฺนา อณฺฑเชหิ วีติกิณฺณา
ยหิมนุวิจริ ราชา
ปริกิณฺโณ ญาติสงฺเฆน.

[๓๒๑๖] ราชา [๑] โข ปพฺพชิโต สุตโสโม
รชฺชํ อิมํ ปหนฺตฺวาน[๒]
กาสายวตฺถวสโน
นาโคว เอกโก[๓] จรติ.

[๓๒๑๗] มาสฺสุ ปุพฺเพ รติกีฬิตานิ
หสิตานิ[๔] อนุสฺสริตฺถ[๕]
มา โว กามา หนึสุ
สุรมฺมญฺหิ[๖] สุทสฺสนํ[๗] นครํ

[๓๒๑๘] เมตฺตจิตฺตญฺจ[๘] ภาเวถ
อปฺปมาณํ ทิวา จ รตฺโต จ
อถ คจฺฉิตฺถ[๙] เทวปุรํ
อาวาสํ ปุญฺญกมฺมินนฺติ.[๑๐]

ปญฺจมํ จุลฺลสุตโสมชาตกํ.

จตฺตาฬีสนิปาโต นิฏฺฐิโต.

ตสฺสุทฺทานํ

สุวปณฺฑิตชมฺพุกกุณฺฑลิโน
วรกญฺญมลมฺพุสชาตกํ จ
ปวรุตฺตมสงฺขสิรีวฺหยโก
สุตโสมอรินฺทมราชวโร.

---

[๑] ฉ.,เท. โว [๒] ฉ.,เท.,อิ. ปหตฺวาน [๓] สี. เอกโกว
[๔] ฉ.,เท. หสิตานิ [๕] อิ. อนุสฺสริตฺโถ [๖] ฉ.,เท.,อิ. รมฺมํ หิ
[๗] สี. สุทสฺสนํ นาม [๘] อิ. เมตฺตญฺจ จิตฺตญฺจ
[๙] ฉ.,เท. อคจฺฉิตฺถ อิ. คญฺฉิตฺถ [๑๐] อิ. ปุญฺญกมฺมานํ

สุตฺตนฺตปิฎกเ ขุทฺทกนิกายสฺส
ชาตกปาลิยา
ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[อ]		องฺคํ	๕๕๙/๑๓๘
อกกฺกสํ	๙๒๓/๒๐๐	อจฺจภามุ	๒๘๕๐/๕๑๐
อกฺขณเวธี	๒๑๑/๖๔	อจฺจสรึ	๒๗๙๑/๕๐๓
อกฺขสฺส	๓๐๘๔/๕๔๕	อจฺจาสนสฺส	๒๕/๑๐
อกฺเขตฺตพนฺธุ	๒๐๐๑/๓๗๕	อจฺจิมาลี	๒๗๖๙/๕๑๐
อกฺขึ	๙๑/๓๑	อจฺฉโกกตรจฺฉโย	๒๘๐๗/๕๐๕
อกตญฺญู	๖๓/๒๑	อชกาโณ	๖๕๓/๑๕๔
อกาโจ	๔๕๖/๑๑๘	อชฺฌายกึ	๒๐๑๒/๓๗๗
อกิลาสุโน	๒/๑	อชฺเฌนานิ	๒๖๓๕/๔๗๖
อกุตูหลํ	๙๒/๓๑	อญฺชนวณฺเณน	๔๒๗/๑๑๒
อคฺคลุ	๒๔๑๘/๔๓๙	อญฺชเสสุ	๕๐๘/๑๒๙
อคฺคินิภาสิผาลิมํ	๙๘๖/๒๑๑	อญฺชิตกฺขา	๒๓๔๖/๔๓๐
อคฺคิยายนึ	๓๑๐๐/๕๔๗	อฏฺฏาลโกฏฺฐกึ	๑๕๖๕/๓๐๘
อคฺยายตนึ	๒๖๐๗/๔๗๓	อฏฺฏิโต	๑๕๑๔/๒๙๘
อคิทฺธิตา	๓๖๖/๑๐๐	อฏฺฐกฺขุรึ	๑๕/๖
อเฆ	๑๖๖๐/๓๒๒	อฏฺฐฑฺฒปาโท	๑๗๔๙/๓๓๕
องฺกสฺมึ	๘๐๖/๑๗๙	อฏฺฐวงฺกึ	๒๕๔๘/๔๖๒
องฺกิตกณฺณโก	๒๘๘/๘๑	อฏฺฐิตฺตโจ	๔๐๐/๑๐๗
องฺโกลกึ	๒๔๑๔/๔๓๙	อฑฺฒมานึ	๑๓๑/๔๔
องฺคที	๒๖๓๒/๔๗๖	อฑฺฒรตฺตาปปายึ	๑๖/๖
องฺคปุตฺตสิเรน	๘๒๗/๑๘๓	อณีกฏฺฐา	๑๖๓๐/๓๑๗

ปทานุกฺกโม	ปฬเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปฬเพ/องฺเก
อณุ๋	๔/๒	อธิสเร	๒๙๙๕/๕๓๑
อตฺตตฺถปญฺญา	๑๒๖๘/๒๕๖	อธิสฺสยิตฺวา	๑๑๔๑/๒๓๗
อตฺตปริยายํ	๑๑๙๘/๒๔๖	อธียติ	๕๓๔/๑๓๔
อตฺถพฺยาปตฺติ	๑๒๐๔/๒๔๖	อธียมานา	๒๖๐๒/๔๗๑
อตฺโถ	๑๑/๕	อนกฺโกสํ	๕๓๓/๑๓๔
อตรมานานํ	๘/๓	อนกฺขากิตเว	๒๙๘๙/๕๓๐
อติกฺขาตมฺหิ	๓๖๙/๑๐๑	อนญฺญเถยฺยา	๒๕๓๕/๔๕๙
อติธนฺตํ	๖๐/๒๐	อนญฺญเธยฺยา	๑๕๘๒/๓๑๐
อติโภติ	๒๐/๘	อนจฺจุ๋	๓๙๒/๑๐๕
อติมญฺญิวฺโห	๑๖๔/๕๒	อนตฺถกุสเลน	๔๖/๑๖
อติเวลภาณี	๑๘๘๓/๓๕๕	อนุติมคนฺธิโน	๑๔๑๖/๒๘๑
อติเวลํ	๑๑๗/๓๙	อนุโตสาโร	๑๓๖๐/๒๗๑
อติสโร	๑๓๕๘/๒๗๑	อนุธกเวณฺหปุตฺตา	๒๖๖๑/๔๘๒
อตุจฺจุ๋	๘๗๕/๑๙๑	อนุธการติมิสายุ๋	๑๑๕๖/๒๓๙
อตุลานุภาโว	๑๑๔๓/๒๓๗	อนธิมโน	๒๖๘๖/๔๘๗
อทฑฺฒหิ	๑๗๓/๕๕	อนเปกฺขวา	๑๐/๔
อทณฺฑาวจรํ	๒๑๕๐/๓๙๘	อนพฺภิโต	๗๒๒/๑๖๖
อทฺธิโต	๓๕๐/๙๖	อนมฺหิกาเล	๘๓๑/๘๓
อทิฏฺจปุพฺพเก	๖๘/๒๓	อนริยกมฺมอุกฺกนฺตํ	๑๔๕๖/๒๘๙
อทุราคตํ	๒๑๓๕/๓๙๖	อนลา	๓๘๖/๑๐๔
อเทฺวชฺฌตา	๑๕๐๙/๒๙๗	อนวเสกํ	๙๖/๓๒
อธโม	๑๙๔/๕๙	อนฺวาวมทฺทิ	๑๒๓๔/๒๕๑
อธิจฺจ	๑๙๙๕/๓๗๔	อนสิตฺวาน	๒๒๐๑/๔๐๕
อธิจฺจลทฺธํ	๓๑๔๓/๕๕๔	อนามตํ	๑๘๑/๕๗
อธิปฺปาคา	๒๗๔๘/๔๙๘	อนามยุ๋	๒๓๖๔/๔๓๒
อธิมนา	๒๔๒๘/๔๔๑	อนายตนสีลสฺส	๓๐๐๙/๕๓๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อนาลมฺเพ	๒๗๙๖/๕๐๔	อปฺปเสฺนหานิ	๙๗๒/๒๐๘
อนาวกุลา	๓๑๓๒/๕๕๒	อปฺโปทวณฺเณ	๒๑๑๕/๓๙๓
อนาวสูรํ	๒๗๔๒/๔๙๗	อปฺโปสฺสุกฺโก	๓๐/๑๑
อนาพิโย	๒๓๑๔/๔๒๕	อปรายินี	๑๐๘๐/๒๒๖
อนิกุพฺพโต	๓๒๐/๙๐	อปสฺสิโต	๑๙๕/๖๐
อนินฺทิตงฺคี	๑๕๖๔/๓๐๗	อปากจนฺทนํ	๗๗/๒๕
อนีติหํ	๑๒๔/๔๑	อปาปุรนฺโต	๑๔๙๔/๒๙๕
อนีหมานสฺส	๓๒๐/๙๐	อปิถิยฺยติ	๒๖๔/๗๖
อนุจฺจงฺคี	๒๗๐๑/๔๙๐	อเปกฺขิยาน	๑๑๖๗/๒๔๑
อนุชฺชุคามี	๒๐๕๙/๓๘๔	อเปยฺโย	๔๘๙/๑๒๔
อนุตฺติณฺณํ	๒๐/๗	อเผคฺคุกา	๙๘๑/๒๑๐
อนุตปฺเปสิ	๓/๒	อพชฺฌเร	๑๑๔/๓๘
อนุตาลยิ	๓๕๕/๙๘	อพฺพาหยนฺติ	๒๑๘๔/๔๐๓
อนุทฺธโต	๔๐๘/๑๐๘	อพฺภาตีตหโร	๗๓๑/๑๖๗
อนุพฺพเต	๑๓๐๕/๒๖๑	อพฺภิทา	๔๔/๑๖
อนุมตํ	๔๗๐/๑๒๑	อพฺยตฺตตา	๕๐๕/๑๒๙
อนุวิธิยฺยติ	๒๑๗/๖๕	อพฺยโถ	๑๒๐๔/๒๔๖
อนุวิสฺสโฏ	๑๕๕๗/๓๐๖	อพฺยายตํ	๑๔๕/๔๘
อนุสฺสูยํ	๕๓๓/๑๓๔	อภิกีรเร	๕๖๘/๑๓๙
อเนกมายํ	๑๖/๖	อภิชจฺจพลํ	๓๐๐๒/๕๓๒
อปจิตึ	๔๖๔/๑๒๐	อภิชีหนาย	๑๔๙๕/๒๙๕
อปณฺณกํ	๑/๑	อภิตฺถนย	๗๕/๒๕
อปตนา	๓๕/๑๓	อภิโทสคโต	๒๕๔๓/๔๖๑
อปฺปกาโร	๒๗๘๘/๕๐๓	อภิสเมกฺขเส	๑๓๙๐/๒๗๖
อปฺปฏิเม	๒๗๓๒/๔๙๖	อเภชฺโช	๕๐๕/๑๒๘
อปฺปภวึ	๑๐๖๖/๒๒๔	อภุ	๓๑๖๙/๕๕๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อมนุสฺสวิฏฺฐสฺส	๓๐๖/๘๖	อวฺหยนฺติ	๒๗๗/๗๙
อมฺพฏฺฐกุลสฺส	๑๑๓๒/๒๓๔	อเวฺหติ	๓๓๖/๙๓
อมมํ	๑๓๗๕/๒๗๓	อวิตกฺกิตาโร	๑๙๑๗/๓๖๑
อมโม	๒๐๐๑/๓๗๕	อวินฺทุ	๒/๑
อมสฺสุโก	๒๘๘/๘๑	อวินิพฺภุชํ	๓๐๐๗/๕๓๒
อมาตาปิตุสำฑฺโฒ	๑๑๙/๓๙	อวิราคินี	๖๐๔/๑๔๕
อมานนา	๘๖๔/๑๙๐	อสงฺกิโย	๗๖/๒๕
อมุจฺฉิโต	๑๑๖๙/๒๔๑	อสชฺชิตฺโถ	๘๙/๓๐
อยิร	๑๙๘๖/๓๗๒	อสนฺถุตํ	๕๗๓/๑๔๐
อยิรพฺรหฺเม	๑๙๗๒/๓๗๐	อสพฺพตฺถคามี	๑๒๓/๔๑
อรหทฺธโช	๒๗๒๕/๔๙๔	อสมฺปทาเนน	๑๓๑/๔๔
อราวนพฺภา	๑๓๘๐/๒๗๔	อสฺมเส	๑๔๕๒/๒๘๘
อริยาวกาโส	๒๘๙๘/๕๑๘	อสฺมิมิ	๑๑๕๖/๒๓๙
อลกฺกมาลี	๒๐๑๙/๓๗๘	อสมุทานิตำ	๑๖๙๗/๓๒๘
อลกฺขิกา	๔๕๑/๑๑๗	อสเมกฺขิตกมฺมนฺตำ	๑๕๓/๕๐
อลฺลปิตำ	๑๐๘๖/๒๒๗	อสยฺหสาหินำ	๕๐๓/๒๘
อลีนมนโส	๕๕/๑๙	อสฺสกณฺณา	๒๖๗/๗๖
อลีเนน	๕๕/๑๙	อสฺสเว	๓๕๔/๙๘
อโลลุโป	๑๖๙๑/๓๒๗	อสฺสสิตฺวาน	๑๕๓๕/๓๐๒
อวกสฺสติ	๒๓๒๓/๔๒๗	อสำสิ	๑๑๓๘/๒๓๕
อวกิริย	๒๐๑/๖๑	อสาตสนฺนิวาเสน	๒๒๒/๑๖๖
อวชิยฺยติ	๗๐/๒๓	อสิโกสตฺถา	๒๙๖๙/๕๒๗
อวญฺจนา	๓๕/๑๓	อสิตาปงฺคี	๑๑๓๗/๒๓๕
อวณฺณสำสคฺคภยา	๑๔๙๖/๒๙๕	อสิโต	๓๓๔/๙๓
อวโภตฺตุ	๙๑๒/๑๙๗	อหาลิทฺทำ	๖๐๔/๑๔๕
อวฺยาวฏสฺส	๕๗๕/๑๔๐	อหุหาสิยำ	๘๓๑/๑๘๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อพารกฺขี	๖๖/๒๒	อาวฏฺฏนี	๓๘๙/๑๐๕
		อาวฏิสฺสํ	๑๑๕๗/๒๔๐
[อา]		อาวาสุ	๒๓๗๒/๔๓๓
อาจามกุณฺฑกํ	๓๖๑/๙๙	อาวิลกฺโข	๒๖๗๔/๔๗๙
อาเจรปุตฺโต	๓๐๓๒/๕๓๖	อาเวณิยํ	๒๑๔๒/๓๙๗
อาเจรมฺหิ	๑๐๖๒/๒๒๓	อาเวชฺ	๓๕๔/๙๘
อาชญฺโญ	๒๔/๙	อาเวลฺลิตสิงฺคิโก	๑๗๔๗/๓๓๕
อาตงฺกินํ	๒๘๘๙/๕๑๖	อาเวลฺลิตํ	๒๒๓๓/๔๑๐
อาตุรนฺนานิ	๓๐/๑๑	อาสงฺคี	๑๓๖๔/๒๗๒
อาทาสกุนฺตาภิรุทา	๒๔๘๙/๔๕๒	อาสโท	๑๐๔/๓๕
อานเน	๒๑๘/๖๕	อาสา	๖๑/๒๑
อาปทตฺถา	๑๖๗๙/๓๒๕	อาสาทุ	๓๐๗๖/๕๔๔
อาปาสุ	๓๗๗/๑๐๒	อาสิเท	๑๔๕๔/๒๘๘
อาปุตฺตปุตฺเตหิ	๑๖๗๕/๓๒๔	อาสีโน	๘๒/๒๘
อามชาโต	๓๙/๑๔		
อามุตฺตมณิกุณฺฑลา	๒๑๑๗/๓๙๔	[อิ]	
อายตจกฺขุเนตฺโต	๔๐๐/๑๐๗	อิจฺฉาวิสตคามินํ	๑๓๕๔/๒๗๐
อายสกฺยํ	๒๖๕๘/๔๘๑	อิจฺฉาวิสทคามินี	๘๐๕/๑๗๙
อายุ	๒๙๙๒/๕๓๑	อิจฺฉาหตสฺส	๑๐๔/๓๕
อารชฺชํ	๙๑๕/๑๙๗	อิตฺถาคาเรหิ	๓๒๐๐/๕๖๖
อาโรหปริณาเหน	๑๖๖๓/๓๒๒	อินฺทิวรีสามํ	๒๙๒๑/๕๒๑
อาลมฺพนี	๑๑๐๐/๒๓๐	อิริยสิ	๑๒๗๕/๒๕๗
อาลุกลมฺพานิ	๒๒๐๙/๔๐๖	อิสฺสาธมฺโม	๒๕๑๖/๔๕๗
อาลุปานิ	๑๔๓๐/๒๘๔	อิสฺสาสิโน	๒๕๘๗/๔๖๘
อาโลกสนฺธึ	๒๐๑๗/๓๗๘	อิสฺสุกี	๘๘๔/๑๙๒
อาโลปสาหสาการา	๑๓๖๖/๒๗๒	อิสิปูคสมญฺญาเต	๒๖๒๔/๔๗๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[อี]		อุททฺธริ	๒๘/๑๑
อีสกายตคีโว	๒๕๙/๗๕	อุทฺทาลกา	๒๔๙๑/๔๕๓
อีสผนฺทนา	๑๘๐๓/๓๔๕	อุทฺธคฺคราชี	๒๐๙๔/๓๙๑
อีสามุเขน	๓๑/๑๒	อุทฺธิยานิ	๒๑๒๑/๓๙๔
		อุทพฺพเห	๓๑๑/๘๘
[อุ]		อุทยฺหเต	๕๒๔/๑๓๒
อุกฺกจฺจ	๑๘๐๐/๓๔๔	อุทเยน	๙๘๑/๒๑๐
อุกฺกฏฺเจ	๙๒/๓๑	อุทสฺสเย	๒๖๗๗/๔๘๕
อุกฺกำสยนฺติ	๔๓๘/๑๑๔	อุทาวตฺต	๓๐๙๖/๕๔๖
อุกฺกุสา	๒๒๕๗/๔๑๕	อุทีริโต	๑๓๓/๔๔
อุคฺคปุตฺตราชปุตฺติยานำ	๑๗๔๕/๓๓๕	อุเทติ	๙๙๔/๒๑๒
อุคฺฆฏฺจปาโท	๒๗๘๗/๕๐๓	อุนฺทุรานำ	๖๕๐/๑๕๔
อุจฺฉินฺนทายชฺชกตานิ	๒๖๔๙/๔๗๙	อุนฺนมติ	๕๘๑๘๙/
อุชฺฌนฺตุ	๑๙๓๓/๓๖๕	อุปกฺขนฺติ	๑๙๘๗/๓๗๓
อุชฺฌาตุ	๔๑๓/๑๑๐	อุปกฺกฏฺจิโต	๙๘/๓๒
อุญฺฉาจริยา	๒๓๕๐/๔๓๐	อุปกูสิโต	๒๔๖/๗๑
อุณฺณานาภี	๒๕๖/๗๔	อุปคูหิสฺสำ	๑๑๖๑/๒๔๐
อุตฺตมงฺครุหา	๙/๓	อุปนฺติกำ	๒๗๔๗/๔๙๘
อุตฺตมาเหวนนฺทโห	๒๗๗๐/๕๐๑	อุปนาหี	๘๘๕/๑๙๒
อุตฺติฏฺจปิณฺฑำ	๒๒๒๐/๔๐๘	อุปฺปตถา	๓๐๘/๘๖
อุตฺรโสฺต	๑๔๘๘/๒๙๔	อุปฺปลสนฺนาโห	๔๙๒/๑๒๕
อุตฺมตฺตกฺขา	๒๙๑๗/๕๒๑	อุปฺปาตา	๘๗/๒๙
อุทกนฺตเสวี	๕๑๔/๑๓๑	อุปโรธำ	๘๑๐/๑๘๐
อุทคฺโค	๑๙๔๗/๓๖๗	อุปสุสุติกา	๒๕๕๔/๔๖๒
อุทงฺคเณ	๒/๑	อุปาติวตฺโต	๑๐๕๐/๒๒๑
อุทญฺจนี	๑๐๖/๓๕	อุพฺพห	๒๑๔/๖๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
อุพฺพิคฺคหทยา	๑๔๐/๔๖	[โอ]	
อุพฺเพคา	๒๔๕๓/๔๖๒	โอกฺกนฺทิกำ	๔๙๖/๑๒๖
อุพฺภตำ	๑๗๖๕/๓๓๘	โอกฺกิตา	๒๘๒๔/๔๐๗
อุมฺมาปุปฺผสิรินฺนิภำ	๒๓๔๘/๔๓๐	โอคโณ	๒๓๗๗/๔๓๓
อุมฺมี	๘๙๔/๑๙๔	โอฑฺฑิตำ	๔๙๑/๑๒๕
อุมฺหยเต	๒๔๓/๗๑	โอตริตำ	๒๐/๗
อุรพฺภมำสำ	๑๗๔๕/๓๓๕	โอตลฺลโก	๒๒๑๙/๔๐๘
อุลฺลงฺฆยิตฺวา	๑๐๖๕/๒๒๔	โอทหี	๗๘๖/๑๗๖
อุสฺสฏฺจปาทำ	๑๓๙๔/๒๗๗	โอธึ	๒๒๕๓/๔๑๔
อุสฺสาโว	๑๖๐๖/๓๑๔	โอปานภูตำ	๑๔๑๕/ ๒๘๑
		โอมทฺท	๒๑๔/๖๔
[อู]		โอมสนฺติ	๑๖๕๗/๓๒๑
อูหณฺณเต	๓๑๙๙/๖๕๖	โอรกูลำ	๑๖๕๔/๓๒๑
อูหนำ	๒๐๐/๖๑	โอรุทฺธปฏิรุทฺโธ	๑๓๔๙/๒๗๐
		โอรุนฺธิยา	๒๕๖๔/๔๖๔
[เอ]		โอลุพฺภ	๔๑/๑๕
เอณิกูลสฺมึ	๑๐๕๒/๒๒๑	โอวชฺชมาโน	๔๑/๑๕
เอเณยฺยกา	๓๐๘๗/๕๔๕	โอสธิ	๑๙๔๙/๓๖๗
เอรกวาตยุตฺตา	๑๓๙๕/๒๗๗	โอหจฺจำ	๑๙๘/๖๐
เอราปเถหิ	๒๕๕/๗๔	โอหทามเส	๔๑๓/๑๑๐
เอริตสฺส	๒๗๑๒/๔๙๒		
เอเรติ	๒๕๖๒/๔๖๔	[ก]	
เอลมูโค	๔๔/๑๖	กกณฺฏา	๑๔๑/๔๗
เอสนาปสุโต	๙๔/๓๑	กงฺคุ	๑๑๐/๓๖
เอสฺสำ	๑๓๓๖/๒๖๖	กญฺจนสนฺนิโภ	๑๖๐๙/๓๑๔
เอพคณิคุมฺเพ	๘๓๑/๑๘๓	กฏคฺคโห	๒๐๕๔/๓๘๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กฏฺฐงฺครุกฺเขสุ	๒๗๐/๗๗	กเรณู	๑๔๓๙/๒๘๖
กฏฺฐาทุติยา	๒๙๓๓/๕๒๓	กลกำ	๙๑๗/๑๙๙
กณฺจาวสตฺตำ	๑๓๘๔/๒๗๕	กลมฺพานิ	๑๔๓๐/๒๘๔
กณฺฑนฺตุ	๖๘๙/๑๖๐	กลาหิ	๑๖/๖
กณฺฑินำ	๑๓/๕	กลี	๑๓๑/๔๔
กณฺณวา	๓๔๑/๙๔	กลีโร	๑๐๙๖/๒๒๙
กณฺณายตมุตฺเตน	๓๕๓/๙๘	กวจำ	๑๕๒๙/๓๐๑
กณเวเรสุ	๕๗๐/๑๔๐	กำสมลฺลเก	๕๒๒/๑๓๒
กณฺหญฺชนสฺส	๓๐๘๕/๕๔๕	กสิมา	๒๐๐๙/๓๗๖
กณฺหวตฺตนี	๒๗๖๙/๕๐๑	กฬายมุฏฺจี	๒๐๑/๖๑
กณฺหาโคตมเกหิ	๒๕๕/๗๔	กฬาโร	๒๙๑๑/๕๒๐
กตตฺโถ	๙๐/๓๐	กากนิณฺฑสุมิ	๔๒๔/๑๑๑
กทเร	๒๔๘/๗๒	กาโกลา	๘๖๑/๑๘๙
กนกพฺยา	๓๐๙๐/๕๔๖	กานเน	๑๕๘๘/๓๑๒
กนฺนปฺปกนฺนำ	๑๖๕๑/๓๒๐	กามทุหา	๑๓๙๔/๒๗๗
กปิจิตฺตำ	๖๙๓/๑๖๐	กายุรี	๒๖๓๒/๔๗๖
กปิตฺถนา	๔๙๓/๑๒๕	กายูรำ	๑๑๕๘/๒๔๐
กปิลฺเล	๒๖๙๘/๔๘๙	กาลปฺปลฺลวา	๑๐๙๗/๒๒๙
กโปตกสฺส	๔๒/๑๕	กาลปริยาโย	๖๗๙/๑๕๘
กมณฺฑลุ	๒๐๐/๖๑	กาสุมาริโย	๒๓๘๙/๔๓๕
กมฺพุกายูรธรา	๒๔๘๘/๔๕๒	กาหปฺพหา	๒๗๘๖/๕๐๓
กมฺพุคีโว	๑๖๒๓/๓๑๖	กิกึ	๑๙๗/๖๐
กมฺพุตลาภาสา	๓๐๘๗/๕๔๕	กิงฺกิณิโย	๒๑๕๙/๔๐๐
กมฺมำ	๑๒๐๖/๒๔๗	กิจฺฉสโห	๑๒๐๒/๒๔๖
กมฺมาสปาโท	๒๖๘๐/๔๘๖	กิญฺชกฺขา	๓๐๘๕/๕๔๕
กมลาสริสิตฺถิโย	๓๑๐๕/๕๔๗	กึนิกิลายติ	๙๗๗/๒๐๘

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
กึปุริโส	๑๘๙๐/๓๕๗	กุลิกา	๑๓๔๗/๒๖๘
กิพฺพิสการกำ	๕๔๒/๑๓๖	กุลุโก	๑๒๒๖/๒๕๐
กิราสำ	๑๘๓๒/๓๔๘	กุสมุทฺโท	๗๕๖/๑๗๑
กิลาสินำ	๒๗๘๓/๕๐๒	กุสลูปเทเส	๑๓๒/๔๔
กิโลมำ	๕๕๘/๑๓๘	กุสุมฺภปริกิณฺณมสฺสุ	๒๕๖๘/๔๖๕
กึสุโก	๓๔๖/๑๙๕	กุพีรา	๔๐๒/๑๐๗
กีโฏ	๒๖๔/๗๖	กูชิตา	๒๖๓๐/๔๗๖
กุกฺกุลานุคตา	๑๑๗๖/๒๔๓	กูฏเวที	๑๖๙๙/๓๒๘
กุฏชา	๑๕๒๘/๓๐๑	เกตกปุปฺผเนตฺตำ	๒๕๖๗/๔๖๕
กุจาริหตฺโถ	๑๗๙๓/๓๔๓	เกปุกำ	๖๐๗/๑๔๖
กุณปาทำ	๔๘๓/๑๒๔	เกลายิโก	๑๗๗๕/๓๓๙
กุณี	๗๘/๒๖	โกกิลำ	๔๐๗/๑๐๘
กุตฺติโย	๒๑๒๐/๓๙๔	โกฏฺจโก	๔๘๖/๑๒๔
กุตฺถุ	๖๓๙/๑๕๒	โกทณฺฑเกน	๒๐๖๗/๓๘๖
กุมฺภณฺฑา	๖๘๙/๑๖๐	โกธนา	๖๓/๒๑
กุมฺภีลกา	๒๑๐๓/๓๙๒	โกปเนยฺเย	๑๓๗๒/๒๗๓
กุมฺมคฺคำ	๑๒๗๖/๒๕๗	โกมาริปติโก	๒๓๕/๖๙
กุมฺมิ	๔๗๗/๑๒๒	โกยฏฺจิมธุสาลิยา	๒๖๓๐/๔๗๖
กุมินามุขำ	๓๒๗/๙๑	โกลำ	๕๒๔/๑๓๒
กุรวกำ	๒๔๑๕/๔๓๙	โกเลยฺยกา	๒๒/๙
กุรุงฺคสฺส	๒๑/๙	โกสิกึ	๒๖๑๕/๔๗๔
กุรุโร	๑๙๗๙/๓๗๑	โกสุมฺพสลฬานีปา	๒๖๓๑/๔๗๖
กุรุวินฺทกรวรา	๑๕๒๘/๓๐๑	โกโส	๒๒๙๐/๔๒๐
กุลฺยาภิ	๑๕๐๖/๒๙๗		
กุลลา	๒๘๕/๘๑	[ข]	
กุลาวกา	๓๑/๑๒	ขชฺช	๒๐๔/๖๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ขชฺโชตๆ	๗๗๖/๑๗๕
ขญฺชปฺปหาเรน	๑๐๗/๓๕
ขญฺชา	๗๘/๒๖
ขตฺตพนฺธุนิ	๒๙๘๗/๕๓๐
ขนฺติโสรจฺจสมาธิสณฺจิตา	๑๑๗๑/๒๔๒
ขรๆ	๒๗๓๑/๔๙๕
ขรตฺตจๆ	๙๘๔/๒๑๐
ขรโรตๆ	๙๒๓/๒๐๐
ขรสฺสรๆ	๗๙/๒๖
ขรา	๓๑๗/๘๙
ขราชินา	๘๕๑/๑๘๗
ขราทิเย	๑๕/๖
ขาริภาโร	๕๙๖/๑๔๔
ขีรรุกฺขๆ	๘๐๘/๑๘๐
ขุรนาสิกา	๑๖๓๕/๓๑๗
ขุรปฺปานิสฺส	๙๑๓/๑๙๗
ขุรปฺเป	๓๙๔/๑๐๖

[ค]

คชคฺคเมเฆภิ	๓๐๗/๘๖
คชฺชติ	๓๙/๑๔
คชุตฺตโม	๒๖/๑๐
คตสิงฺคำ	๒๙๑๖/๕๒๐
คธิโต	๘๔๖/๑๘๘
คนฺถเนนฺติ	๒๑๔๕/๓๙๙
คมฺภีรวตฺตนิ	๒๙/๑๑
คลวินีเตน	๑๔๒๑/๒๘๓
ควา	๗๗/๒๕
คหนนิสฺสิตๆ	๑๔/๖
คาธติ	๑๓๕/๔๕
คามนฺตกานิ	๑๗๐/๕๔
คามณี	๒๐๑๔/๓๗๗
คาพฺหเวธินๆ	๑๓/๕
คุฏฺจๆ	๑๘๓๒/๓๔๘
คุยฺหิตฺโถ	๑๗๘๔/๓๔๒
โคนงฺคุโล	๒๗๙๘/๕๐๔
โคปนิสาเทหิ	๒๑๘๕/๔๐๓
โคปานสีภคฺคสมๆ	๑๐๙๘/๒๒๙
โคปานสีภารวหา	๙๘๓/๒๑๐
โคปิปาสิกชาติกา	๑๔๕๓/๒๘๘
โครวินฺทำ	๒๓๐๕/๔๒๓

[ฆ]

ฆตาสโน	๑๓๓/๔๔
ฆนฆาติมๆ	๙๒๔/๒๐๐
ฆมฺมนิ สมฺปเรเต	๑๐๕๑/๒๒๑
ฆมฺมาภิตตฺตสฺส	๑๙๗/๖๐
ฆมฺเม	๑๓๙๔/๒๗๗
ฆสติ	๓๔๐/๙๔
ฆสสี	๑๔๘๘/๒๙๔
ฆสิตุๆ	๒๗/๑๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ฆุโณ	๑๑๕๒/๒๓๙	ฉนฺนปถึ	๑๑๒/๓๗
โฆสวา	๗๕๖/๑๗๑	ฉพฺยาปุตฺเตหิ	๒๕๕/๗๔
		ฉมา	๑๖/๖
[จ]		ฉวึ	๒๓๖/๗๐
จกฺกวากา	๑๓๐๖/๒๖๑	ฉินฺนพฺภึ	๑๐๖๖/๒๒๔
จณฺโฑรณึ	๑๕๓๑/๓๐๑		
จตุกฺกึ	๒๔๒๑/๔๔๐	[ช]	
จตุตฺถมนสนฺนิภา	๓๐๘๗/๕๔๕	ชคฺฆสิ	๘๓๑/๑๘๓
จตุมฏฺฐรูปึ	๓๐๔๐/๕๓๗	ชคติรุหึ	๓๖/๑๓
จตุมฏฺฐสฺส	๒๒๔/๖๖	ชนาธิป	๗/๓
จตุสฺสทึ	๒๐๑๓/๓๗๗	ชปฺเปน	๖๔๑/๑๕๒
จนฺทนิโยลิตลฺลึ	๒๖๔๑/๔๗๗	ชรคฺควึ	๒๔๘/๗๒
จนฺทาภึ	๑๓๕/๔๕	ชรูทปานึ	๓๖๗/๑๐๐
จมฺมิโน	๒๑๒๗/๓๙๕	ชาติมนฺตูปปนฺนา	๒๒๒๓/๔๐๙
จลกฺกกู	๒๐๖๐/๓๘๔	ชาติสมฺภโว	๑๘/๗
จากวากูปกุชฺชิตา	๒๑๔๕/๓๙๘	ชาตุ	๖๒/๒๑
จาโค	๕๗/๑๙	ชายิหิติ	๓๑๑๘/๕๔๙
จาตุรนฺตาย	๔๐๑/๑๐๗	ชารึ	๖๐๙/๑๔๖
จาปวโร	๒๐๗๓/๓๘๗	ชิคึเส	๓๖๐/๙๙
จารุปุพฺพงฺคี	๒๖๑๔/๔๗๔	ชิฆณฺฑึ	๒๖๗๐/๔๘๔
จิตฺตวสานุวตฺตี	๓๑๖/๘๙	ชิณฺชุกผลสนฺนิภา	๓๐๘๙/๕๔๖
จิรรตฺตสํสิตึ	๒๗๔๐/๔๙๗	ชินฺโน	๗๐๒/๑๖๓
เจตา	๔๘/๑๗	ชิมฺหึ	๖๓๔/๑๕๑
		ชูเต	๗๘๑/๑๗๕
[ฉ]		เชยฺยาม	๒๐๒/๖๑
ฉกณหาริกา	๑๐๘๐/๒๒๖	โชติ	๑๓๒๗/๒๖๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
[ฌ]		ตารกราชสนฺนิโภ	๒๕๙๑/๔๖๙
ฌาเยยฺยุ	๑๐๑/๓๔	ตาลิสตคฺฆรโภชนา	๑๙๕๙/๓๖๘
[ฌ]		ติณฺฑุกานิ	๒๓๘๙/๔๓๕
ฌนฺเต	๒๖๗๖/๔๘๕	ติณปริฆาสํ	๓๖๑/๙๙
ฌาติสงฺฆปุรกฺขิตํ	๑๑/๕	ตินฺทุกํ	๒๐๔/๖๑
ฌาเยน	๑๑๗๕/๒๔๓	ติปญฺจรตฺตูปคตมฺหิ	๑๖๗๓/๓๒๓
		ติปฺปานิ	๑๘๓๙/๓๔๙
[ฐ]		ติปลฺลตฺถํ	๑๖/๖
ฐิตมริยวุตฺติ	๑๑๗๔/๒๔๒	ติติกฺขี	๖๙๑/๑๖๐
		ติปุกณฺณวิทฺโธ	๒๐๑๙/๓๗๘
[ฑ]		ติมิรานํ	๗๕๖/๑๗๑
ฑิยมานานํ	๒๑๐๔/๓๙๒	ติมิสฺสกายํ	๑๕๔๖/๓๐๔
เฑมาน	๔๙๐/๑๒๕	ติมูลํ	๘๕๕/๑๘๘
[ต]		ติรีฏิโน	๖๓๐/๑๕๐
ตกฺกลา	๑๔๓๐/๒๘๔	ติโรกฺขวาโจ	๒๘๖๘/๕๑๒
ตกฺกิกา	๑/๑	ติโรกฺขา	๖๐๕/๑๔๕
ตคฺครํ	๒๔๐๒/๔๓๖	ติลกาหตํ	๔๐๗/๑๐๘
ตจสารสมปฺปิตา	๗๙๖/๑๗๘	ติโลทโน	๑๑๔๑/๒๓๗
ตถนฺนา	๑๐๙/๓๖	ตีริตํ	๑๐๑๒/๒๑๕
ตนุชฺชงฺ	๒๘๘๖/๕๑๖	ตุงฺเค	๑๑๕๖/๒๓๙
ตนุโช	๒๑๘/๖๕	ตุณฺฑิยา	๒๙๕๐/๕๒๕
ตนุพนฺธํ	๙๘๔/๒๑๑	ตุณฺฑิลํ	๑๘๘๕/๓๕๖
ตมฺพตลูปปนฺนา	๒๔๘๘/๔๕๒	ตุทติ	๑๔๗/๔๘
ตสา	๗๗/๒๕	ตุมฺมุโล	๓๐๘/๘๖
ตสิตํ	๑๓๙๔/๒๗๗	ตุริตาภินิปาตินํ	๑๕๓/๕๐
ตายิตา	๑๐๒/๓๔	ตุลฺยตา	๒๕๓/๗๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ตุลฺยเสวี	๙๙๔/๒๑๒	ทิฏฺจ์	๕๗/๑๙
ตุวิยํ	๒๖๗๘/๔๘๕	ทิตฺตรูปี	๘๙๖/๑๙๔
ตูณี	๒๗๑๘/๔๙๓	ทิตฺโต	๔๗๓/๑๒๒
ตูลํ	๑๖๑๙/๓๑๕	ทิยฑฺฒกุกฺกู	๙๘๑/๒๑๐
โตรณคฺเค	๑๘๙/๕๘	ทิวิยา	๒๔๙๐/๔๕๓
		ทิสพฺภิ	๒๘๙๒/๕๑๗
[ถ]		ทีฆายุลกฺขณํ	๓๐/๑๑
ถณฺฑิลทุกฺขเสยฺยํ	๒๖๕๘/๔๘๑	ทีฆุตฺตโรฏฐา	๑๗๑๒/๓๓๐
ถุลฺลานิ	๓๙/๑๔	ทีนํ	๑๑๑๒/๒๓๑
ถุสํ	๖๕๐/๑๕๔	ทุกฺขาภิตุนฺโน	๒๐๖๐/๓๘๔
		ทุคฺคํ	๑๗๐/๕๔
[ท]		ทุทฺทุภายติ	๕๘๖/๑๔๒
ทกฺขิยํ	๕๘/๒๐	ทุนฺนิกฺขโย	๒๔๔๐/๔๔๔
ทกฺเขยฺยํ	๑๒๐๖/๒๔๗	ทุปฺปฏิอานยา	๑๔๒๘/๒๘๓
ททฺทรํ	๑๕๔/๕๐	ทุพฺพลฆาติกา	๒๒/๙
ทธิวารกํ	๕๖๓/๑๓๙	ทุพฺพิทู	๑๖๕๘/๓๒๑
ทริยา	๔๕๔/๑๑๘	ทุพฺภโค	๒๓๔/๖๙
ทวปฺปลุทฺโธ	๘๘๗/๑๙๓	ทุพฺภิ	๑๐๒/๓๔
ทสณฺณกํ	๑๐๑๙/๒๑๖	ทุมฺพรสาขโคจโร	๓๕๑/๙๖
ทพฺหโตรณํ	๑๓๔๙/๒๗๐	ทุมฺมกฺขรูปา	๑๙๙๒/๓๗๓
ทาจินิ	๑๖๔/๕๒	ทุมฺมนฺติมนฺตินํ	๒๓๑๗/๔๒๖
ทานโว	๑๓๒๕/๒๖๔	ทุมฺมรูปี	๒๒๔๐/๔๑๒
ทารุกฏฺลลโก	๒๖๔๔/๔๗๘	ทุมฺมวาสี	๒๒๑๙/๔๐๘
ทารุชปพฺพชี	๒๕๑/๗๓	ทุมฺมิ	๒๐๔๘/๓๘๒
ทิคุณปลาโส	๑๑๒/๓๗	ทุมสาขโคจโร	๒๐๑/๖๑
ทิจฺฉเร	๑๔๗๙/๒๙๒	ทุมสาขานิเกตินี	๑๑๕๓/๒๓๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ทุมฺมุกฺขรูปา	๘๕๑/๑๘๗	โธรยฺหสีลี	๒๑๖/๖๕
ทุโม	๔๔๒/๑๑๖	[น]	
ทุราชาโน	๖๔/๒๒	นเค	๘๖๕/๑๙๐
ทุรารุโห	๕๔/๑๙	นงฺคุฏฺฐจคณนำ	๑๒๙/๔๓
ทูภกำ	๘๒/๒๘	นนฺตกวาสินี	๕๒๓/๑๓๒
เทณฺฑิมำ	๗๙/๒๖	นรปมุทานำ	๑๑๗๒/๒๔๒
เทวทูตา	๙/๓	นวจฺฉทฺทเก	๙๒๙/๒๐๐
เทวธมฺมา	๖/๓	นฺหาปิตกุชฺฌการภาวำ	๑๑๘๒/๒๔๔
		นาคจิตฺโตทา	๒๖๑๗/๔๗๔
[ธ]		นาธติ	๒๙๐๕/๕๑๙
ธงฺกเสนา	๓๐๑/๘๕	นิกฏฺเจ	๑๑๖๔/๒๔๑
ธนุเวคนุนฺเน	๓๙๔/๑๐๖	นิกณฺณิกา	๖๕๑/๑๕๕
ธนุเสขวา	๒๘๔๓/๕๐๙	นิกตฺยา	๓๘/๑๔
ธนุหตฺถกลาเปหิ	๒๐๓/๖๑	นิกติปฺปญฺโญ	๓๘/๑๔
ธมฺมทฺธชำ	๑๒๘/๔๒	นิกิณฺณา	๑๓๒๔/๒๖๔
ธมฺมนฺตรี	๒๖๐๑/๔๗๑	นิเกตเว	๙๑๔/๑๙๗
ธมฺมวิภงฺคญฺญู	๓๐๐๘/๕๓๒	นิเกตหโต	๒๐๖/๖๒
ธมฺมานุวตฺตี	๘๔/๒๙	นิจฺโจตุกา	๓๑๓๒/๕๕๒
ธมฺโม	๕๗/๑๙	นิชฺฌปนำ	๒๕๙๓/๔๗๐
ธเม	๓๗/๑๓	นิฑฺฑำ	๒๙๑๖/๕๒๐
ธาติโจลำ	๙๕๙/๒๐๖	นิตมฺมามิ	๑๙๔๙/๓๖๗
ธิกฺกิตา	๑๓/๕	นิตาเลติ	๒๑๐๔/๓๙๒
ธิติ	๕๗/๑๙	นิทฺธาปิตำ	๖๑๖/๑๔๗
ธูมเกตุ	๒๗๗๐/๕๐๑	นินฺนตุนฺนตา	๒๗๘๖/๕๐๓
ธูมเนตฺตำ	๒๑๗๒/๔๐๑	นิปฺผลิตา	๑๔๓/๔๗
ธูมสมานวณฺณำ	๑๓๘๒/๒๗๕	นิปฺผวิตำ	๗๓/๒๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
นิปาวตๆ	๑๙๐๒/๓๕๙
นิพฺพาติ	๓๒๓/๙๐
นิพฺพาห	๗๕๓/๑๗๑
นิพฺพินฺทิยการิสฺส	๓๐๐๙/๕๓๓
นิภาสวณฺณา	๒๔๐๗/๔๓๗
นิมิสฺสติ	๖๑๒/๑๔๖
นิยฺยโม	๒๗๑/๗๘
นิยามกๆ	๓/๒
นิรงฺกตฺวา	๒๐๘/๖๒
นิรพฺพุทานๆ	๑๐๔๙/๒๒๑
นิลฺเลนกานิ	๒๙๕๑/๕๒๕
นิลฺโลภปาโป	๒๐๐๑/๓๗๕
นิวตฺถโกโช	๑๙๘๖/๓๗๒
นิสฺสฏฺา	๑๓๓๐/๒๖๖
นิสฺสิเว	๒๗๗๐/๕๐๑
นิเส	๒๓๗๕/๔๓๓
นิเสวเร	๒๒๒/๖๖
นีลุปฺปลาภๆ	๑๓๘๒/๒๗๕
นุณฺโณ	๑๐๖๖/๒๒๔
เนกติกๆ	๑๔๒๗/๒๘๓
เนตฺตีสวรธาริภิ	๒๐๓/๖๑
เนตฺตีโส	๑๕๙๗/๓๑๓

[ป]

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปกฺกตาลวิลมฺพิโน	๒๖๓๑/๔๗๖
ปกฺขปาติโน	๑๒๖๘/๒๕๖
ปกฺขลฺย	๒๘๑๙/๕๐๖
ปกุฏฺเฏยฺยุๆ	๔๓๔/๑๑๔
ปคพฺภา	๖๑/๒๑
ปงฺกทนฺตา	๘๕๑/๑๘๗
ปงฺกวารมฺหิ	๓๑๙๖/๕๖๕
ปงฺโก	๒๐๕/๖๒
ปจฺจยๆ	๓๒๙/๙๑
ปจฺจาวมิสฺสามิ	๖๙/๒๓
ปจฺจุเทติ	๑๐๘๕/๒๒๗
ปจฺจุเปสฺสนฺติ	๒๑๖๓/๔๐๐
ปจฺโจฑฺฑิตๆ	๒๘๕/๘๐
ปจุรา	๒๗๐๓/๔๙๐
ปชฺชๆ	๖๔๘/๑๕๓
ปชฺชเลตเว	๗๗๗/๑๗๕
ปชฺชุนฺน	๗๕/๒๕
ปชฺชุนฺนนาถา	๑๘๙๒/๓๕๗
ปญฺชลิกา	๒๓๑๘/๔๒๖
ปญฺญา	๕๘/๒๐
ปฏิจจรามิ	๑๔๑๘/๒๘๒
ปฏิมาเนนฺตๆ	๔๙/๑๗
ปฏิโมกฺกๆ	๒๖๗๓/๔๘๔
ปฏิยนฺติ	๒๓๒๒/๔๒๗
ปฏิยานิ	๒๑๒๐/๓๙๔
ปฏิสนฺถารวุตฺตินๆ	๑๑/๕
ปฏุโจ	๒๘๔๙/๕๑๐
ปณฺฑิตาภาสา	๑๒๔๖/๒๕๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปญฺเห	๒๙๑๐/๕๒๐	ปรเนยฺยํ	๒๔๔๓/๔๔๔
ปณียานิ	๒๑๗๒/๔๐๑	ปรวมฺภํ	๒๐๒๕/๓๗๙
ปตตํ	๘๖๑/๑๘๙	ปริกฺขวา	๖๔๑/๑๕๒
ปตฺตยาน.	๔๙๐/๑๒๕	ปริกิณฺณมฺหา	๒๐๓/๖๑
ปตฺถคุ	๖๑๒/๑๔๖	ปริณามชั	๓๑๔๔/๕๕๕
ปตฺถจโร	๑๐๕๔/๒๒๒	ปริตฺตาตูน	๒๘๐๘/๕๐๕
ปตาปวา	๑๗๐๘/๓๒๙	ปริยาโย	๘๑๑/๑๘๑
ปติพฺพตา	๑๕๐๘/๒๙๗	ปริสงฺกุปโถ	๑๒๓๖/๒๕๒
ปถทฺธุโน	๒๒๓๒/๔๑๐	ปริสุมฺภติ	๖๙๘/๑๖๑
ปทกานิ	๒๙๘๘/๕๓๐	ปรูพฺหกจฺฉนขโลโม	๙๗๖/๒๐๘
ปทวิญฺญาณํ	๕๘๘/๑๔๓	ปลมฺพนฺติ	๑๗๙๗/๓๔๔
ปทาตเว	๒๗/๑๐	ปลฺลตฺถิโต	๒๘๖๗/๕๑๒
ปทาลิโต	๑๔๓/๔๗	ปฺลวนฺติ	๗๗/๒๕
ปทุมุตฺตรตฺตจา	๒๙๒๙/๕๒๒	ปลาลขลสนฺนิภา	๒๖๓๑/๔๗๖
ปนฺนคานำ	๓๑๒๒/๕๕๐	ปลาสี	๘๘๔/๑๙๒
ปนเยยฺย	๑๑๖๗/๒๔๑	ปลิคุณฺจิโต	๒๕๘/๗๕
ปปี	๒/๑	ปลิโป	๘๕๕/๑๘๘
ปพฺพชฺชาสมโย	๙/๓	ปลิสุสชฺชิ	๓๐๙๖/๕๔๖
ปพฺพตูปตฺถเร	๒๓๙/๗๐	ปลีฆำ	๒๑๘/๖๔
ปพฺยาหรำ	๒๗๙/๗๙	ปลุชฺชนฺติ	๑๐๘๒/๒๒๗
ปโพธเร	๒๖๓๐/๔๗๖	ปวีณติ	๑๐๘๑/๒๒๗
ปมเถนฺติ	๑๘๒๖/๓๔๘	ปเวลฺลมานา	๑๐๙๗/๒๒๙
ปมาย	๖๔๑/๑๕๒	ปสกฺขิตา	๒๑๙๒/๔๐๔
ปมุทา	๑๓๒๗/๒๖๕	ปสทา	๒๕๓/๗๓
ปรกฺกริ	๒๒๗๖/๔๑๘	ปสยฺหการี	๒๐๑๐/๓๗๖
ปรโฆสานุสาริโน	๕๘๘/๑๔๓	ปสฺสุปิสฺสำ	๒๘๐๖/๕๐๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ปสาสนิโต	๑๐๕๗/๒๒๓	ปิสุณา	๖๓/๒๑
ปสุนิ	๔๗๘/๑๒๓	ปีเณติ	๙๗๑/๒๐๘
ปหฏฺจมนโส	๕๖/๑๙	ปุจิมนฺทปริวาโร	๒๒๒/๖๖
ปหฏฺเจน	๕๖/๑๙	ปุณฺฑริกตจงฺคี	๒๗๑๗/๔๙๓
ปหุสนฺโต	๑๗๐๓/๓๒๘	ปุณฺณกสฺส	๑๕๖๗/๓๐๘
ปหูสมาโน	๑๔๙๖/๒๙๕	ปุณฺณายตเน	๑๑๖๔/๑๔๑
ปเหตเว	๒๗๘/๗๙	ปุถุโลมมจฺฉา	๒๔๙๘/๔๕๒
ปาฏีนํ	๑๔๘๔/๒๙๓	ปุถุโลมายุตา	๒๖๑๑/๔๗๓
ปาณฆาตี	๑๘/๗	ปุถุสทฺโท	๑๒๔๕/๒๕๓
ปาณโท	๑๖๔/๕๒	ปุนนฺติ	๑๕๑๑/๒๙๘
ปาณภุโน	๒๕๘๙/๔๖๙	ปุราณกกฺกโร	๒๖๘/๗๖
ปาณิสฺสรา	๑๗๓๔/๓๓๒	ปูฏกมฺมสฺส	๔๓๙/๑๑๔
ปาณูปโรธาย	๘๗๓/๑๙๑	ปูติสรา	๘๐/๒๖
ปาตาลปปาตสนฺนิภา	๑๓๒๙/๒๖๕	เปกฺขุณานิ	๓๒/๑๒
ปาปปติพฺพตาย	๒๓๖/๗๐	เปจฺโจ	๑๑๙๘/๒๔๖
ปาปสมฺปวงฺเกน	๙๙๑/๒๑๒	เปยฺยํ	๑๓๐๑/๒๖๐
ปาภเฏน	๔/๒	เปพาย	๒๔๗๗/๔๕๐
ปาราสริโย	๒๙๓/๘๓	โปฏฺฐปาโท	๒๔๖/๗๑
ปาลิภทฺทกา	๑๗๘๖/๓๔๒	โปตฺโถ	๔๗๓/๑๒๒
ปาวโฏ	๒๘๔๔/๕๐๙	โปริสาทสฺส	๑๖๗๕/๔๘๔
ปาวุสํ	๑๔๘๔/๒๙๓	[ผ]	
ปิญฺชานิ	๘๔๐/๑๘๕	ผลาสา	๘/๓
ปิฏฺจมฏฺเจน	๘๓๘/๑๘๔	ผลิมา	๑๒๖๑/๒๕๕
ปิฏฺจิมํสิโก	๑๖๙๙/๓๒๘	ผลีนสกุณี	๒๙๑๖/๕๒๐
ปิยาลานิ	๒๓๘๙/๔๓๕	ผาติ	๔๖๕/๑๒๐
ปิลกฺโข	๕๒๙/๑๓๓	ผาลํ	๒๘๕/๘๑

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
ผีตานิ	๑๐๕๖/๒๒๓	พิลาลิตกฺกลานิ	๒๒๐๙/๔๐๖
ผุลฺลิงฺคา	๓๐๔๓/๕๓๘	พีรณตฺถมฺภกสฺมึ	๒๗๑/๗๘
		พุทฺธานุมตึ	๘๔/๒๙
[พ]		พุภุกฺกสฺส	๑๗๕๐/๓๓๖
พฺยคฆมา	๓๑๗/๘๙	เพลฺลึ	๙๘๔/๒๑๐
พฺยถสิ	๑๑๐๒/๒๓๐	โพนฺทิ	๒๖๖/๗๖
พฺยเธสิ	๑๖๘๓/๓๒๖	[ภ]	
พฺยสนฺโน	๒๒๖๓/๔๑๖	ภกฺขิตึ	๘๕/๒๙
พฺยมฺหึ	๒๔๘๓/๔๕๑	ภกุฏึ	๖๑๗/๑๔๗
พฺยมฺหิโต	๒๗๘๔/๕๐๓	ภาคีรถึ	๒๙๒๒/๕๒๑
พฺยามมตฺตานิ	๓๒/๑๒	ภชวฺโห	๑๓๓/๔๔
พฺยาวโฏ	๒๙๙/๘๔	ภณฺฑิตึ	๑๐๓๘/๒๑๙
พฺยาหร	๑๓๐/๔๓	ภณฺฑุ	๕๒๓/๑๓๒
พฺรหนฺตึ	๑๑๐๖/๒๓๐	ภตฺตุรตฺเถ	๔๔๔/๑๑๖
พฺรหฺมตรึ	๘๐๒/๑๗๙	ภมรคณานุจิณฺณา	๒๗๑๖/๔๙๓
พฺรหานิ	๓๔๑/๙๔	ภยฏฺฏิตา	๑๙๘๔ /๓๗๙
พฺราหฺมณสปฺปทาย	๒๖๗๑/๔๘๔	ภยทสฺสิตา	๔๔๙/๑๑๗
พลชฺชึ	๑๔๘๔/๒๙๓	ภาวโลภปีโณ	๒๐๐๑/๓๗๕
พลากา	๔๒๑/๑๑๑	ภาสฺตึ	๑๐๒๙/๒๑๗
พลิยฺยนฺติ	๑๕๑๓/๒๙๘	ภาสฺมึ	๑๑๔๖/๒๓๘
พหุอฏฺฏึ	๑๐๑๒/๒๑๕	ภาสฺสรสนฺนิกาสึ	๓๑๓๓/๕๕๒
พหุจานจินฺติโน	๙๕๔/๒๐๕	ภาณุมา	๒๖๙๘/๔๘๙
พหุตฺตรูปึ	๑๙๗/๖๐	ภาณุสุ	๕๗๐/๑๔๐
พหุเตนฺโท	๑๑๐๘/๒๓๑	ภิงฺเคน	๑๑๕๐/๒๓๙
พินฺทุสฺโส	๔๘๑/๑๒๓	ภินฺนคพฺภา	๒๕๘๖/๔๖๘
พิมฺพชาลกสญฺฉนฺนึ	๓๐๗๙/๕๔๕	ภินฺนปุลโว	๗๑๕/๑๖๕

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
ภิสกฺโก	๒๘๘๙/๕๑๖	มญฺชุภาณกำ	๒๕๗/๗๔
ภิสสามา	๑๕๒๘/๓๐๑	มญฺชู	๓๑๗๔/๕๖๐
ภีรุยา	๑๑๓๕/๒๓๕	มญฺญิวฺโห	๙๖๗/๒๐๗
ภุชงฺคโม	๙๓๖/๒๐๒	มณฺฑาลเกหิ	๒๑๔๕/๓๙๘
ภุชานิ	๒๖๘๒/๔๘๖	มณฺฑูกิโย	๗๗/๒๕
ภุสำ	๔๕๗/๑๑๘	มตฺตูปมำ	๒๕๖๗/๔๖๕
ภุสงฺขาท	๓๐/๑๑	มติปุพฺโพ	๖๒๕/๑๔๙
ภูตนิวาสรูโป	๕๒๗/๑๓๒	มติวิปฺปหีโน	๔๔/๑๖
ภูตปจนึ	๓๔๐/๙๔	มธุเก	๒๓๘๙/๔๓๕
ภูนหตา	๗๔๕๑/๑๗๐	มธุขุทฺทรสูปมา	๑๘๒๕/๓๔๘
ภูสาลยา	๒๖๑๕/๔๗๔	มนฺตภาณี	๔๐๘/๑๐๘
เภโก	๑๘๘๓/๓๕๕	มนฺตยวฺโห	๒๔๐๖/๔๓๗
เภตฺวาน	๓๑๕๔/๕๕๗	มนฺติยำ	๒๙๔๒/๕๒๔
เภทาสงฺกี	๗๖๕/๑๗๓	มนฺตีสุ	๙๒/๓๑
เภริมุทิงฺคสงฺขา	๒๒๔๘/๔๑๓	มนฺเตน	๖๔๑/๑๕๒
โภชฺโฌ	๒๓/๙	มนฺทมนฺโท	๓๒๑/๙๐
โภชนสนฺนิกาโส	๑๓๐๘/๒๖๒	มนฺทิยา	๕๔๖/๑๓๖
โภโช	๒๖๐๑/๔๗๑	มนฺทิรำ	๒๖๗๕/๔๘๔
โภตฺตุ	๑๕๘/๕๑	มนุสฺสกปฺปา	๑๐๕๓/๒๒๑
		มนุสฺสเผคฺคู	๑๔๕๔/๒๘๘
[ม]		มนุสฺสหึส	๑๓๐๕/๒๖๑
มกฺขี	๘๘๔/๑๙๒	มโนปวิทุคฺโค	๙๐๙/๑๙๖
มกสทฺทิตา	๑๑๑๐/๒๓๑	มมฺมมฺหิ	๓๑๕/๘๙
มคฺเคยฺย	๒๙๔๘/๕๒๕	มยูรคีวสงฺกาสำ	๒๕๗/๗๔
มงฺกุเต	๑๓๗๑/๒๗๒	มรณสงฺกิโน	๙๙๗/๒๑๓
มจฺฉคุมฺพำ	๒๑๙/๖๕	มลมชฺชสมา	๒๑๙๓/๔๐๔

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
มสกฺกสารํ	๓๑๓๐/๕๕๒	มุขายามํ	๑๒๔๖/๒๕๓
มสฺสุกุตฺติยา	๙๗๕/๒๐๘	มุญฺชโรหิตํ	๑๔๘๓/๒๙๓
มํสสูลา	๕๖๓/๑๓๙	มุณิกสฺส	๓๐/๑๑
มหกฺกสาเวสุ	๒๒๓๙/๔๑๒	มุทฺธาภิสิตฺตํ	๑๖๕๘/๓๒๑
มหคฺคโต	๒๙๘๒/๕๓๐	มุทุสมฺภาสา	๓๘๖/๑๐๔
มหากายปฺปทาลโน	๒๑๑/๖๔	มุนิ	๒/๑
มหาเนรุนิทสฺสนํ	๘๐๘/๑๘๐	มุมฺมเร	๒๔๖/๗๑
มหามายา	๓๘๙/๑๐๕	มุรชาลมฺพรานิ	๑๗๓๔/๓๓๒
มหิพามุโข	๒๖/๑๐	มุหุ	๑๕๓๕/๓๐๒
มหีรุเห	๑๓๓/๔๔	เมตฺตํ โส	๑๔๙๒/๒๙๔
มโหทธิ	๗๗/๑๒	เมตฺตึ	๑๗๒/๕๕
มโหรคสฺส	๓๑๑๗/๕๔๙	เมธคํ	๑๐๑๑/๒๑๔
มายากาโร	๒๕๙๘/๔๗๑	โมรูปเสวินา	๓๕๓/๙๘
มาลุโต	๑๗/๗	[ย]	
มิคาธมา	๖๙๕/๑๖๑	ยตฺโต	๑๘๒๓/๓๓๗
มิคาพิลํ	๒๙๐๕/๕๑๙	ยถนฺโน	๑๐๙/๓๖
มิตจินฺตี	๑๑๔/๓๘	ยโถธิกานิ	๑๐๗๕/๒๒๖
มิตฺตามจฺจปริพฺยุพฺหํ	๑๖๐๐/๓๑๓	ยวมชฺฌกสฺส	๑๑๒/๓๗
มิตปานโภชโน	๑๓๗๓/๒๗๓	ยวํ	๒๒๘/๖๗
มิตมาพฺหเกน	๑๓๔๗/๒๖๘	ยามุนา	๒๕๙/๗๕
มิตฺติ	๑๓๑/๔๔	ยุคโยคาธิคโต	๘๗/๒๙
มิถิลคฺคหํ	๑๖๙/๕๔	ยุธิฏฺฐิโล	๑๑๐๘/ ๒๓๑
มิลาจา	๑๙๗๔/๓๗๐	โยคกฺเขมสฺส	๕๕/๑๙
มิสฺสีภาวํ	๓๘๘/๑๐๕	โยคฺคสฺส	๑๐๖๙/๒๒๔
มิหิตานิ	๑๑๓๗/๒๓๕	[ร]	
มีพฺเหน	๓๐๔/๘๕	รงฺคมชฺเฌ	๒๕๙๘/๔๗๑

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
รงฺคมฺหิ	๓๓๖/๙๓	ลงฺฆีปิตามหา	๔๒๑/๑๑๑
รชคฺคํ	๓๑๙๙/๕๖๕	ลฏฺฐิหโต	๒๐๑๙/๓๗๘
รโชชลฺลธโร	๒๐๔๘/๓๘๒	ลฏฺฐิเก	๗๔๒/๑๖๙
รณํ	๒๑๒/๖๔	ลตาคุลํ	๑๐๖๕/๒๒๔
รถูมิชาเตภิ	๓๐๗/๘๖	ลพุชํ	๒๑๗๑/๔๐๑
รนฺเธหิ	๗๕/๒๕	ลมฺพตฺถโน	๒๘๘/๘๑
รมณกํ	๘๒/๒๘	ลสี	๑๔๓/๔๗
รมฺมโก มาโส	๒๗๖๕/๕๐๐	ลาปึ	๑๘๕/๕๗
รเวยฺย	๒๙๖๗/๕๒๗	ลายิตฺวา	๗๐๗/๑๖๔
ราควิราคินํ	๖๙๓/๑๖๐	ลิตฺตํ	๙๑/๓๑
ราชโกโส	๑๐๑๘/๒๑๕	ลูโน	๔๒๒/๑๑๑
ริญฺจสิ	๑๒๕๖/๒๕๕	โลณโตยสุมึ	๔๘๗/๑๒๔
รุปฺปโต	๔๗๘/๑๒๓	โลมปิณฺโฑ	๑๓๔๘/๒๖๘
รุรุ	๑๙๐๓/๓๕๙	โลลุปฺปจารินี	๑๑๕/๓๘
รุหคฺฆโส	๑๒๓๔/๒๕๑	โลโล	๑๑๕/๓๘
รุหิรมกฺขิตงฺโค	๒๐๖๘/๓๘๖	โลหิตงฺโค	๓๑๕/๘๙
รูปปฏฺฏปฺลมฏฺฐี	๒๖๑๓/๔๗๔	โลหิตโป	๕๐๐/๑๒๗
เรนุกํ	๓๑๗/๘๙		
โรสโก	๓๕๑/๙๖	[ว]	
โรสิตงฺโค	๒๔๑๘/๔๓๙	วกา	๗๗/๒๕
โรหิณีนํ	๓๘๑/๑๐๓	วกฺขา	๖๒๘/๑๕๙
		วคฺคุ	๔๘๑/๑๒๓
[ล]		วคฺคุสุสรา	๒๔๙๐/๔๕๓
ลกฺขณา	๘๗/๒๙	วคฺคู	๕๒๒/๑๓๒
ลกฺขี	๘๙๑/๑๙๓	วงฺกงฺคา	๓๖/๑๓
ลงฺฆึ	๑๓๕๒/๒๗๐	วงฺกาติวงฺกินํ	๑๕/๖

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วชฺฌา	๒๒/๙	วลีมุโข	๓๗๐/๑๐๑
วฏฺฏงฺคุลี	๒๔๘๘/๔๕๒	วสกานเน	๑๔๖๒/๒๘๙
วฏฺฏทพฺหปฺปหาริภิ	๓๐๗/๘๖	วสฺสติ	๑๙๓/๕๙
วฏฺฏนาวลิสงฺกาสา	๒๗๘๖/๕๐๓	วสฺสทสา	๒๒๕๓/๔๑๔
วฏฺฏนำ	๘๔๐/๑๘๕	วสฺสนฺตสนฺนิภา	๑๒๕๖/๒๕๕
วฏฺฏมำ	๑๑๓๐/๒๓๔	วสฺสิตำ	๑๘๑๑/๓๔๖
วณฺณคุตฺโต	๑๑๖๙/๒๔๑	วหวา	๒๓/๙
วณฺณนิภำ	๑๙๓๒/๓๓๒	วากจีรำ	๒๕๕๖/๔๖๓
วณฺณุปเถ	๒/๑	วากุเรหิ	๑๓๔๖/๒๖๘
วณฺณพลูปปนฺนา	๒๒/๙	วาจาทุรุตฺตานิ	๕๑๔/๑๓๐
วณฺณวิทูสโน	๑๒๘๑/๒๕๘	วาชเปยฺยำ	๑๓๐๑/๒๖๐
วณึ	๒๒๗๓/๔๑๘	วาตชานิ	๑๗/๗
วตฺตปทา	๒๙๘๖/๕๓๐	วาตมิคำ	๑๔/๖
วตปฺปนฺเถ	๖๑๓/๑๔๗	วาทยนฺโต	๗๙/๒๖
วตฺรภู	๓๐๖๘/๕๔๓	วามูรุ	๔๙๐/๑๒๕
วทฺธมยำ	๒๖๑/๗๕	วาเมน	๓๑๓/๘๘
วทฺธา	๑๕๑๑/๒๙๘	วายุสฺส	๑๓๒๔/๒๖๔
วนฺตาทำ	๔๘๓/๑๒๔	วาริสโย	๔๐๐/๑๐๗
วนติมิรมตฺตกฺขิ	๑๙๕๗/๓๖๘	วาลธินา	๑๔๔/๔๗
วนโตทา	๒๖๑๗/๔๗๔	วาลปาสานิ	๑๙๓๓/๓๖๕
วโยหรา	๙/๓	วาโลทกำ	๒๑๕/๖๔
วรตฺตำ	๓๓๔/๙๓	วาหสหสฺเสหิ	๓๓๑/๙๒
วรตฺติกำ	๗๕๑/๑๗๑	วาหวา	๒๔/๙
วรวาริวโหฆสา	๒๖๑๕/๔๗๔	วิกฺกนฺตจารินี	๑๐๗๙/๒๒๖
วรากิยา	๑๙๕๒/๓๖๗	วิกฺกมำ	๓๐๓/๘๕
วลกฺกกุ	๑๐๗๓/๒๒๕	วิกณฺณเกน	๓๑๕/๘๙

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วิกตฺเถยฺย	๑๒๕/๔๒	วิเภสิกา	๖๘๙/๑๖๐
วิกนฺเตตฺวา	๑๖๖๕/๓๒๒	วิมานำ	๒๐๐๕/๓๗๕
วิกุลาวา	๓๑/๑๒	วิมานนา	๘๖๔/๑๙๐
วิจฺฉิกา	๒๕๖/๗๔	วิยญฺชนำ	๓๑๓๙/๕๕๔
วิชฺชำ	๑๕๐๓/๒๙๖	วิราคิตา	๒๙๒๙/๕๒๒
วิฏปี	๒๒๓/๖๖	วิราเชสิ	๓/๒
วิตกฺกนิสิเตน	๓๕๒/๙๘	วิรูปกฺเขหิ	๒๕๕/๗๔
วิตุทำ	๒๗๐/๗๗	วิลากา	๓๐๘๓/๕๔๕
วิตุนฺนำ	๑๐๗๓/๒๒๕	วิลาลิโย	๑๔๓๐/๒๘๔
วิตุริยติ	๒๗๑๘/๔๙๓	วิลุตฺตา	๗๙/๒๖
วิทฺเทสฺสนา	๑๐๓๕/๒๑๙	วิลูนำ	๘๓๘/๑๘๔
วิทฺธสฺตำ	๒๗๘๓/๕๐๒	วิวนำ	๒๘๙/๘๑
วิธมี	๖๐/๒๐๖	วิวาหำ	๑๒๐๖/๒๔๗
วิธิวิธานญฺญู	๓๐๒/๘๕	วิสกปฺเปน	๑๔๙/๔๘
วินิมฺหเส	๔๒๗/๑๑๒	วิสญฺญิกรณึ	๘๑/๒๘
วินีลกำ	๑๖๙/๕๔	วิสฺสเส	๖๒/๒๑
วิปกฺกพฺรหฺมจริโย	๘/๓	วิสาฏิตำ	๒๖๙/๗๗
วิปกฺขิกา	๑๑๕/๓๘	วิสาลกฺขึ	๑๓๙๗/๒๗๘
วิปฺปนฏโจ	๒๗๙๒/๕๐๓	วิสิขำ	๒๐๑๙/๓๗๘
วิปฺปสุกฺขตุ	๒๙๖๖/๕๒๗	วิสุสฺสติ	๑๒๐๐/๒๔๖
วิปฺปสูนคฺคา	๒๖๓๑/๔๗๖	วิหงฺคมา	๓๖/๑๓
วิปุลตฺถจินฺตี	๑๔๙๖/๒๙๕	วิหตนฺตรำโส	๒๔๙๔/๔๕๓
วิภงฺควิจยำ	๒๑๕๔/๓๙๙	วีณายตำ	๑๐๖๗/๒๒๔
วิเภทกา	๒๖๗/๗๖	วีติกิณฺโณ	๓๒๐๐/๕๖๖
วิเภทิกา	๖๓/๒๑	วีริยพลูปปนฺโน	๒/๑
วิเภมิ	๓๐๗๖/๕๔๔	วุฑฺฒพฺยำ	๒๔๙/๗๒

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
วุตฺติสโมธานตาย	๑๓๔๕/๒๖๘	สกฺขี	๒๕๖๑/๔๖๔
เวณิกโต	๒๘๘/๘๑	สกาเส	๔๙๖/๑๒๖
เวตฺตรุโณ	๒๖๐๑/๔๗๑	สเกสรํ	๑๓๘๓/๒๗๕
เวตฺตาจาโร	๑๓๔๖/๒๖๘	สฆจฺจา	๒๒/๙
เวตรณึ	๑๒๑๑/๒๔๘	สงฺกปฺปราคโธเตน	๓๕๒/๙๘
เวทพฺพํ	๔๘/๑๗	สงฺกมฺ	๑๐๖๓/๒๒๔
เวทมเทน	๒๒๓๖/๔๑๑	สงฺกรา	๑๕๗๙/๓๑๐
เวทิสาหิ	๓๑๒๘/๕๕๑	สงฺกุฏิโต	๓๑๔/๘๘
เวเทหํ	๑๖๙/๕๔	สงฺกุปโถ	๑๓๔๖/๒๖๘
เวธเวรา	๑๗๑๘/๓๓๐	สงฺเกถ	๑๘๐/๕๗
เวนสาโข	๗๑๘/๑๖๕	สงฺขุภิตํ	๑๑๗๕/๒๔๓
เวภงฺโค	๒๔๔๕/๔๔๕	สงฺคติสนฺถวานิ	๑๕๔๘/๓๐๔
เวยฺยญฺชนิกวโจ	๑๘๕๓/๓๕๑	สงฺครํ	๒๔๘/๗๒
เวยฺยาสิโน	๓๗๘/๑๐๒	สงฺคามาวจโร	๒๑๓/๖๔
เวรมฺภานํ	๘๗๘/๑๙๑	สงฺฆรนฺติ	๔๕๑๑๑๗
เวลา	๖๑/๒๑	สจฺจํ	๕๗/๑๙
เวสฺมนิ	๒๗๕๒/๔๙๙	สชนฺติ	๘๐/๒๖
เวสฺสปเถสุ	๒๑๘๔/๔๐๓	สญฺจิตูรุ	๒๙๐๑/๕๑๘
เวหายสํ	๒๒๓๒/๔๑๐	สญฺญตูรุ	๑๕๖๔/๓๐๗
เวหายสญฺจิตา	๑๖๖๐/๓๒๒	สฏฺจิหายนํ	๔๐๑/๑๐๗
เวพฺริยมุตฺตาถรุขคฺคพนฺธา	๓๐๒๓/๕๓๔	สตเคณฺฑุ	๓๙๒/๑๐๕
		สตฺตลิโยธิกึ	๒๔๑๔/๔๓๙
[ส]		สตฺตุวิลงฺคา	๑๑๒/๓๗
		สตฺตุสมฺพาธา	๖๖๙/๑๕๗
สอุรจฺฉทปญฺญาสํ	๓๐๙๘/๕๔๗	สตปตฺตผุลฺลิตึ	๑๓๘๓/๒๗๕
สกฺขรโธตปาณึ	๓๕๙/๙๙	สปตฺตที	๒๕๖/๗๔

ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปฬฺเพ/องฺเก
สทตฺถุโต	๑๕๕๓/๓๐๕	สมนฺตขาตาปริขาอุเปตํ	๒๘๘๑/๕๑๕
สทามตฺตํ	๘๒/๒๘	สมฺปนฺนปายินํ	๑๐๑๙/๒๑๖
สนฺตนุ	๗๒๐/๑๖๖	สมฺเปสิ	๘๗๐/๑๙๐
สนฺตี	๒/๑	สมฺพรี	๒๔๒๐/๔๔๐
สนฺทนํ	๑๕๖๑/๓๐๗	สมฺพลํ	๒๘๑๐/๕๐๕
สนฺทานขาทินา	๑๖๖/๕๓	สมฺพุทฺธิวนฺตํ	๑๐๕๔/๒๒๒
สนฺธมฺ	๔/๒	สมฺภตสฺส	๓๐๑๑/๕๓๓
สนฺธิยฺยเต	๒๓๑/๖๙	สมฺมา	๒๒๑๖/๔๐๖
สนฺธิยเร	๕๔๗/๑๓๖	สมฺมิลฺลหาสินึ	๖๑๐/๑๔๖
สนฺนิเกตํ	๒๗๑๗/๔๙๓	สมุจฺฉกํ	๑๔๘๐/๒๙๒
สนฺนิตาพยึ	๒๘๑๑/๕๐๕	สเมกฺขึ	๑๙๒/๕๙
สปริคฺคหา	๒๒๑๖/๔๐๖	สเมตานํ	๔๐๓/๑๐๗
สพฺพกามทุหสฺส	๔๓๓/๑๑๓	สโมจิตา	๓๐๙๐/๕๔๖
สพฺพคฺฆโส	๖๑/๒๑	สรโทสตึ	๑๕๙/๕๑
สพฺพงฺคปริหาหินา	๓๕๓/๙๘	สรโภ	๑๙๒๐/๓๖๑
สพฺพยนฺตูปปนฺนํ	๑๖๗๘/๓๒๔	สรวรเวคนิทฺธุตึ	๙๙๓/๒๑๒
สพฺพสมนฺตเวทึ	๒๐๑๒/๓๗๗	สราภิวสฺสภิ	๓๐๗/๘๖
สพฺพสโยชนกฺขยึ	๕๕/๑๙	สริกฺโข	๑๒๑/๔๑
สพฺพสหารโก	๑๑๐/๓๖	สรีรทพฺยึ	๒๔๙/๗๒
สพฺพาติถียาจโยโค	๙๕๕/๒๐๕	สลฺลึ	๑๓/๕
สภานิกิรณานิ	๑๘๓๒/๓๔๘	สลฺลกิโย	๑๕๒๘/๓๐๑
สมจฺฉเร	๑๙๔/๕๙	สลฺลลีกโต	๒๓/๙
สมชโน	๑๒๔๕/๒๕๓	สลฺเล	๒๔๑๙/๔๔๐
สมณโกลญฺญึ	๑๘๔๗/๓๕๑	สลฺเลภิ	๒๓/๙
สมณฺฑีโต	๑๘๔๘/๓๕๑	สลิเลน	๑๑๗๕/๒๔๓
สมติตฺติกึ	๙๖/๓๒	สวฏฺฏากรึ	๑๒๒๗/๒๕๐

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สำวรึ	๒๖๓๗/๔๗๗	สิขี	๖๑/๒๑
สสฏฺจโก	๒๖๙๗/๔๘๙	สิงฺคาราการกปฺปิโต	๒๑๘/๖๕
สำสติ	๑๒๕๙/๒๕๕	สิงฺคิวิทลสูปิโย	๒๑๑๕/๓๙๓
สสมุทฺทปริยายำ	๕๓๘/๑๓๔	สิงฺคุ	๗๑๙/๑๑๕
สสฺสตีสมา	๘๗๗/๑๙๑	สินฺธุวาริตา	๑๔๑๕/๔๓๙
สำเสยฺย	๒๕๕๑/๔๖๒	สินฺนปตฺโต	๒๖๙/๗๗
สเสลกานนา	๒๕๘๘/๔๖๙	สิปฺปิกสมฺพุกำ	๒๑๙/๖๕
สหสฺสกณฺโฑ	๓๙๒/๑๐๕	สิรีสปานิ	๒๕๖/๗๔
สหสฺสธีโน	๑๒๐๗/๒๔๗	สิเลสูปมา	๑๖๕๔/๓๒๑
สำหีรปญฺญสฺส	๒๓๗๓/๔๓๓	สิโลเกหิ	๘๒๗/๑๘๓
สาขมิคา	๑๐๖๗/๒๒๔	สิวา	๒๓๙/๗๐
สาขลฺเยน	๑๔๕๖/๒๘๙	สิสิรภาเยน	๓๕๐/๙๖
สาครกุณฺฑลำ	๕๓๘/๑๒๔	สีมนฺตินีนำ	๒๐๑๕/๓๗๘
สาชีวงฺกโร	๑๔๒๔/๒๘๓	สีลมทฺทวำ	๑๒๐๖/๒๔๗
สาธิกโปริสำ	๑๕๙๘/๓๑๓	สีลวตำ	๑๑/๕
สาธุปจฺจุฑา	๓๐๘๖/๕๔๕	สีสปา	๙๘๑/๒๑๐
สาธุสีลิยำ	๒๔๙/๗๒	สีหวิชมฺภิตานิ	๑๔๙๕/๒๙๕
สานูนิ	๗๓๖/๑๖๘	สุกฺกธมฺมสมาหิตา	๖/๓
สาปทานิ	๒๔๐/๗๐	สุกฺขญฺชลิปคฺคหิตา	๑๔๕๔/๒๘๘
สามฏฺจปสฺสำ	๑๐๙๗/๒๒๙	สุขวจฺฉโน	๕๒๐/๑๓๑
สารตฺตา	๖๑/๒๑	สุจิตฺตปตฺตฉาทน	๘๙๘/๑๙๕
สารมฺภี	๘๘๔/๑๙๒	สุชยา	๒๘๙๔/๕๑๗
สารโยคญฺญู	๒๓๗๔/๔๓๓	สุโณ	๑๗๘๔/๓๓๕
สาลูรสงฺฆำ	๒๔๐๕/๔๓๗	สุตฺตมาสุ	๑๔๔๗/๒๘๗
สาวิตฺตี	๑๗๑๓/๓๓๐	สุตนุำ	๑๐๙๗/๒๒๙
สิขณฺฑิโน	๙๖๖/๒๐๗	สุนีเตน	๑๑๗๕/๒๔๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
สุปฺปฏิมุกฺกกมฺพู	๑๓๘๘/๒๗๖	เสจเนน	๑๙๙๙/๓๗๕
สุปณฺโณ	๒๒๔/๖๖	เสฺนหสงฺคนฺถิตา	๑๓๖๗/๒๗๒
สุปริณาหวา	๒๖๐๖/๔๗๓	เสนาสนฺตุฏฺฐิ	๑๖๑/๕๒
สุปาสำ	๙๒๔/๒๐๐	เสปณฺณิ	๒๑/๙
สุปาสิยำ	๙๒๓/๒๐๐	เสมาโน	๒๓/๙
สุพฺยาวโฏ	๙๗๖/๒๐๘	เสยฺยสิ	๒๑/๙
สุมชฺชำ	๙๒๔/๒๐๐	เสยฺยโส	๔๔๕/๑๑๖
สุพฺภา	๑๓๘๘/๒๗๖	เสริวายำ	๓/๒
สุมฺภามิ	๗๕๒/๑๗๑	เสรุมำ	๗๕๗/๑๗๑
สุรภี	๑๘๒๕/๓๔๘	เสลกูลำ	๒๔๑๓/๔๓๘
สุรวตา	๑๙๘๙/๓๗๓	เสลสฺส วณฺเณน	๑๕๗/๕๑
สุริยาภำ	๑๓๕/๔๕	เสวาลปณกา	๑๔๘๕/๒๙๓
สุวณฺณราชีหิ	๒๗๓๕/๔๙๖	โสชจุจำ	๒๔๙/๗๒
สุวณฺณสงฺกจฺจธรา	๒๙๓๐/๕๒๒	โสตตฺโต	๙๔/๓๑
สุวามินี	๙๒๙/๒๐๐	โสตฺถาเนน	๑๕๐๓/๒๙๖
สุวิลากมชฺเฌ	๑๓๙๓/๒๗๗	โสตฺถิภาโว	๑๓๒/๔๔
สุวีหีนำ	๑๑/๕	โสทริยำ	๖๗/๒๒
สุสญฺญตานำ	๒๖/๑๐	โสมยาเค	๑๕๙๐/๓๑๒
สุสมุทานิยา	๙๗๔/๒๐๘	โสสีโต	๙๔/๓๑
สุสโมหิตานิ	๑๓๘๐/๒๗๔	[ห]	
สุสฺสูสี	๖๙๑/๑๖๐	หตฺถาโรหา	๑๖๓๐/๓๑๗
สุสู	๓๕๙/๙๙	หตฺถิโพนฺที	๑๔๘/๔๘
สุหนฺเนน	๑๐๘/๓๖	หทยตฺเถโน	๒๕๕๑/๔๖๒
สูโต	๒๙๙๐/๕๓๐	หยคฺคมาลิภิ	๓๐๗/๘๖
สูปิตำ	๙๙๖/๒๑๒	หริตานุปา	๒๑๔๔/๓๙๘
สูริยำ	๕๘/๒๐	หริสฺสวณฺโณ	๑๖๗/๕๓

ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปพฺเพ/องฺเก
หรีปท	๗๕๑/๑๗๑	หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา	๖/๓
หํสคคฺครา	๒๙๒๙/๕๒๒	หีเฬติ	๓๓๙/๙๔
หํสปูเคภิ	๒๖๓๐/๔๗๖	เหมกปฺปนิวาสเส	๒๒๗๗/๔๑๘
หิยฺเยถ	๑๙๑/๕๙	เหมชาลาภิฉนฺนํ	๑๗๕/๕๖

สุตฺตนฺตปิฏเก ขุทฺทกนิกายสฺส
ชาตกปาลิยา
คาถานํ ปฐมปาทา

คาถานำ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก	คาถานำ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
อกกฺกสํ อผรูสํ	๙๒๓/๒๐๐	อติกรมกราจริย	๑๑๖/๓๘
อกฺขี ภินฺนา ปโฏ นฏฺโจ	๑๓๙/๔๖	อถาพฺรวิ พฺรหา อินฺโท	๓๐๖๘/๕๔๓
อกตญฺญุสฺส โปสสฺส	๑๓๔๒/๒๖๗	อทฺธา ปาทญฺชลี สพฺเพ	๓๔๔/๙๕
อกรมฺหาว เต กิจฺจำ	๕๐๑/๑๓๓	อทฺธา หิ นูน มิคราชา	๔๓๙/๑๑๔
อกาสิ โยคฺคำ ธุวมปฺปมตฺโต	๒๗๑/๗๘	อทมฺห เต วาริ พหุตฺตรูปำ	๑๙๗/๖๐
อกิตฺตึ ทิสฺวาน สมฺมนฺตำ	๑๘๖๒/๓๕๓	อทสฺสเนน โมรสฺส	๖๕๘/๑๕๕
อกิลาสุโน วณฺณุปเถ ขณนฺตา	๒/๑	อทาสิ ทานานิ ปุเร วิสยฺห	๖๕๘/๑๕๕
อคฺฆนฺติ มจฺฉำ อธิกำ สหสฺสำ	๔๖๓/๑๑๙	อเทยฺเยสุ ททำ ทานำ	๕๐๖/๑๒๙
อคารา ปจฺจุเปตสฺส	๘๑๗/๑๘๑	อนิกฺกสาโว กาสาวำ	๒๙๑/๘๓
องฺคารชาตา ปจวี	๑๑๗๖/๒๔๓	อนิจฺจา วต สงฺขารา	๙๕/๓๒
อจฺจุคฺคตา อติพลตา	๑๑๗/๓๙	อนุตฺตเร กามคุเณ สมิทฺเธ	๕๑๐/๑๓๐
อเจตนำ พฺราหฺมณ อสฺสุณนฺตำ	๕๒๖/๑๓๒	อนุตีรจารี ภทฺทนฺเต	๑๐๐๙/๒๑๔
อชฺชาปิ เม ตำ มนสิ	๓๕๕/๙๘	อนุปาเยน โย อตฺถำ	๔๘/๑๗
อญฺญมญฺเญหิ ติตฺเถหิ	๒๕/๑๐	อปจนฺตาปิ อิจฺฉนฺติ	๑๔๗๓/๒๙๑
อญฺเญ โสจนฺติ โรทนฺติ	๗๓๐/๑๖๗	อปณฺณกำ จานเมเก	๑/๑
อญฺโญ อุปริโม วณฺโณ	๒๗๓/๗๘	อปฺปเกนปิ เมธาวี	๔/๒
อฏฺจกฺขุรำ ขราทิเย	๑๕/๖	อปฺปมาโท อมตำ ปทำ	๒๙๓๖/๕๒๔
อตฺตานำ สงฺกมำ กตฺวา	๑๐๖๓/๒๒๔	อปฺโปสฺสุโกทานิ ตุวำ กโปต	๒๐๕๖/๓๘๓
อตฺถิ เม ปุริโส เทว	๒๙๙/๘๔	อปายิมฺห อนจฺจิมฺห	๘๑/๒๘
อติกฺกมฺม รมณกำ	๘๐๒/๑๗๙	อปิ อตรมานานำ	๘/๓

คาถานำ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
อปิ กสฺสป มนฺทิยา	๕๔๖/๑๓๖
อปิ นุ หนุกา สนฺตา	๑๔๖/๔๘
อปิ วีรก ปสฺเสสิ	๒๕๗/๗๔
อปิ หนฺตฺวา หโต พฺรูติ	๖๒๖/๔๙
อพฺยา ตตฺถ พชฺฌนฺติ	๑๒๐/๓๙
อพฺภนฺตโร นาม ทุโม	๔๔๒/๑๑๖
อพฺภูโต วต โลกสฺมึ	๒๑๓๑/๓๙๖
อภิชฺชมาเน วาริสฺมึ	๓๘๘/๑๐๕
อภิตฺถนย ปชฺชุนฺน	๗๕/๒๕
อภุตฺวา ภิกฺขสิ ภิกฺขุ	๑๘๓/๕๗
อมฺพาหมทฺทึ วนมนฺตรสฺมึ	๑๐๗๐/๒๒๕
อมฺโภ โก นามยำ รุกฺโข	๒๖๙/๗๗
อมฺโภ รุหก ฉินฺนาปิ	๒๓๑/๖๙
อมาตาปิตุสำวฑฺโฒ	๑๑๙/๓๙
อมิตฺตหตฺถตฺถคตา	๗๙๖/๑๗๘
อยมสฺสกราเชน	๒๖๓/๗๖
อยเมว สา อหมฺปิ โส อนญฺโญ	๒๓๕/๖๙
อยำ อิสิ อุปสมสญฺญเม รโต	๓๕๐/๙๖
อรญฺญา คามมาคมฺม	๖๙๐/๑๖๐
อริยาวกาโสสิ ปสนฺนเนตฺโต	๓๑๑๖/๕๔๙
อลงฺกตา กุณฺฑลิโน สุวตฺถา	๓๐๒๓/๕๓๔
อลงฺกโต มฏฺฐกุณฺฑลี	๑๔๖๓/๒๙๐
อลเมเตหิ อมฺเพหิ	๒๖๕/๗๖
อลีนจิตฺตำ นิสฺสาย	๑๖๑/๕๒
อวธี วต อตฺตานำ	๒๗๙/๗๙
อวสิมฺห ตวาคาเร	๖๗๐/๑๕๗
อสกฺขึ วต อตฺตานำ	๖๖๖/๑๕๗
อสงฺกิโยมฺหิ คามมฺหิ	๗๖/๒๕
อสนฺตำ โย ปคฺคณฺหาติ	๑๕๐/๔๙
อสพฺพตฺถคามึ วาจำ	๑๒๓/๔๑
อสมฺปทาเนนิตรีตรสฺส	๑๓๑/๔๔
อสเมกฺขิตกมฺมนฺตำ	๑๕๓/๕๐
อสฺส อินฺทสโม ราช	๑๒๙๕/๒๖๐
อสฺสำ ควำ รชตำ ชาตรูปำ	๒๐๐๗/๓๗๖
อสาตำ สาตรูเปน	๑๐๐/๓๓
อหญฺจ ทพฺหธมฺมสฺส	๑๐๗๘/๒๒๖
อหำ ทสสตพฺยามำ	๑๑๐๑/๒๓๐
อหเมว ทุพฺภาสิตำ ภาสิ พาโล	๑๘๘๓/๓๕๕
อหเมว ทูสิตา ภูนหตา	๗๔๕/๑๗๐
อหาสิ เม อมฺพผลานิ ปุพฺเพ	๑๗๘๐/๓๔๑
อาคมิสฺสติ เม ปาปำ	๑๑๓๔/๒๓๕
อาทิตฺตสฺมึ อคารสฺมึ	๑๒๐๙/๒๔๗
อามนฺตยามิ นิคมำ	๓๑๖๘/๕๕๙
อายตึ โทสำ นาญฺญาย	๘๕/๒๙
อารญฺญกสฺส อิสิโน	๔๑๒/๑๑๐
อาโรคฺยมิจฺเฉ ปรมญฺจ ลาภำ	๘๔/๒๙

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
อาสา โลกิตฺถิโย นาม	๖๑/๒๑
อาสาวตี นาม ลตา	๘๖๗/๑๙๐
อาสีเสเถว ปุริโส	๕๑/๑๘
อาสีวิสมฺปิ มํ สนฺตํ	๓๒๗/๙๑
อิงฺฆ เอกปทํ ตาต	๓๒๕/๙๐
อิงฺฆ วทฺธมยํ ปาสํ	๒๖๑/๗๕
อิตฺถี สิยา รูปวตี	๒๓๓/๖๙
อิทํ ตทาจริยวโจ	๒๙๓/๘๓
อิทํ ปุเร นินฺนมาหุ	๑๑๕๐/๒๓๙
อิทํ สุวณฺณกายูรํ	๑๑๕๘/๒๔๐
อิทานิ โขมฺหิ สุขิโต อโรโค	๘๓๖/๑๘๔
อิธ เจ นํ วิราเธสิ	๓/๒
อิฐฺรคานํ ปวโร ปวิฏฺโฐ	๑๕๗/๕๑
อิเธว หํส นิปต	๑๘๐๖/๓๔๕
อิมานิ มํ ททฺทร ตาปยนฺติ	๕๑๔/๑๓๐
อิสีนมนฺตรํ กตฺวา	๒๗๕/๗๘
อุกฺกฏฺเฐ สูรมิจฺฉนฺติ	๙๒/๓๑
อุกฺกา มิลาจา พนฺธนฺติ ทีเป	๑๙๗๔/๓๗๐
อุจฺเจ วิฏปิมารุยฺห	๒๒๓/๖๖
อุจฺเจ สกุณ เฑมาน	๔๙๐/๑๒๕
อุจฺฉงฺเค เทว เม ปุตฺโต	๖๗/๒๒
อุฏฺเฐหิ กณฺห กึ เสสิ	๑๕๑๓/๒๙๘
อุฏฺเฐหิ โจร กึ เสสิ	๕๔๒/๑๓๖
อุตฺตมงฺครุหา มยฺหํ	๙/๓
อุทุมฺพรา จิเม ปกฺกา	๔๙๓/๑๒๕
อุเทตยญฺจกฺขุมา เอกราชา	๑๖๗/๕๓
อุปนียติทํ มญฺเญ จนฺเท โลหิตมทฺทเน	๑๙๔๘/๓๖๗
อุปสาฬฺหก นามานํ	๑๘๑/๕๗
อุภยํ เม น ขมติ	๒๔๗/๗๒
อุโภ ขญฺชา อุโภ กุณี	๗๘/๒๖
อุมฺมุชฺชนฺติ นิมุชฺชนฺติ	๑๖๓๕/๓๑๗
อุรโควา ตจํ ชิณฺณํ	๗๒๐/๑๖๖
อุสภสฺเสว เต ขนฺโธ	๔๘๔/๑๒๔
อุสภา รุกฺขา คาวิโย ควา จ	๗๗/๒๕
เอกจินฺติโต อยมตฺโถ	๓๑๓/๘๘
เอกปณฺโณ อยํ รุกฺโข	๑๔๙/๔๘
เอกปุตฺตโก ภวิสฺสสิ	๓๔๘/๙๖
เอกา อิจฺฉา ปุเร อาสิ	๖๖/๒๒
เอกา นิสินฺนา สุจิ สญฺญตูรุ	๑๕๖๔/๓๐๗
เอโก อรญฺเญ คิริกนฺทรายํ	๗๓๕/๑๖๘
เอตํ หิ เต ทุราชานํ	๑๔๒/๔๗
เอเต ยูถา ปฏิยนฺติ	๒๓๒๒/๔๒๗
เอเต หํสา ปกฺกมนฺติ	๒๓๕๑/๔๓๐
เอถ ลกฺขณสีตา จ	๑๖๑๑/๓๑๔
เอวํ ภูตสฺส เต ราช	๘๑๑/๑๘๑
เอวญฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุ	๑๘/๗
เอวเมว นูน ราชานํ	๑๖๙/๕๔
โอทาตวตฺถา สุจิ อลฺลเกสา	๑๑๔๑/๒๓๗

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
กณฺโห กณฺโห จ โฆโร จ	๑๗๐๘/๓๒๙
กณฺโห วตายํ ปุริโส	๑๓๕๙/๒๗๖
กฺยาหํ เทวานมกรํ	๘๐๑/๑๗๙
กเร สริกฺโข อถวาปิ เสฏฺโฐ	๑๒๑/๔๑
กลฺยาณธมฺโมติ ยทา ชนินฺท	๑๙๑/๕๙
กลฺยาณรูโป วตายํ จตุปฺปโท	๕๙๔/๑๔๔
กลฺยาณิเมว มุญฺเจยฺย	๘๘/๓๐
กสนฺติ วปนฺติ เต ชนา	๑๖๗๒/๓๒๓
กาโกลา กากสงฺฆา จ	๘๖๑/๑๘๙
กา ตฺวํ สุทฺเธหิ วตฺเถหิ	๑๖๖๐/๓๒๒
กานิ กมฺมานิ กุพฺพานํ	๑๗๖๘/๓๓๘
กา นุ กาเพน วณฺเณน	๘๘๑/๑๙๒
กา นุ วิชฺชุริวาภาสิ	๒๔๕๘/๔๔๗
กามํ กามยมานสฺส	๑๖๘๔/๓๒๖
กามํ ปตามิ นิรยํ	๔๐/๑๔
กามํ ยหึ อิจฺฉสิ เตน คจฺฉ	๓๑๕/๘๙
กายํ พลากา รุจิรา	๔๒๑/๑๑๑
กายํ พลากา สิขินี	๔๒๔/๑๑๑
กาเยน โย นาวหเร	๖๐๒/๑๔๕
กาเล นิกฺขมนา สาธุ	๓๐๑/๘๕
กาโล ฆสติ ภูตาติ	๓๔๐/๙๔
กา เวธมานา คิริกนฺทรายํ	๒๙๐๑/๕๑๘
กาสายวตฺเถ สกุเณ วทามิ	๑๓๐๔/๒๖๑
กาพานิ เกสานิ ปุเร อเหสุ	๑๐๙๔/๒๒๘
กาพา มิคา เสตทนฺตา ตวีเม	๑๗๕/๕๖
กาเพ วา ยทิวา ชุณฺเห	๑๗/๗
กึ อณฺฑกา อิเม เทว	๕๒๒/๑๓๒
กึฉนฺโท กิมธิปฺปาโย	๒๖๐๕/๔๗๓
กินฺเต ชฏาหิ ทุมฺเมธ	๑๓๘/๔๖
กินฺเต วตํ กึ ปน พฺรหฺมจริยํ	๑๔๔๐/๒๘๖
กินฺนุ สมนฺตรมาโนว	๗๐๗/๑๖๔
กินฺนุ โสจสินุจฺจงฺคี	๒๗๐๑/๔๙๐
กิมคฺฆตี ตณฺฑุลนาฬิกา จ	๕/๒
กิมตฺถมภิสนฺธาย	๔๓๓/๑๑๓
กึสุ นโร ชปฺปมธิจฺจ กาเล	๑๔๐๓/๒๙๖
กุจาริหตฺโถ ปุริโส	๑๗๙๓/๓๔๓
กุโต นุ อาคจฺฉถ โภ ตโย ชนา	๑๓๒๒/๒๖๔
กุโต นุ อาคจฺฉสิ ทุมฺมวาสี	๒๒๑๙/๔๐๘
กุลาวกา มาตลิ สิมฺพลิสฺมึ	๓๑/๑๒
กุสลูปเทเส ฐิติยา ทพฺหาย	๑๓๒/๔๔
กุหึ ตา กตฺถ คตา	๘๒๔/๑๘๒
โก ตํ หึสติ เหเจติ	๒๔๒๙/๔๔๒
โกธ ชาครตํ สุตฺโต	๑๑๑๕/๒๓๒
โกธนา อกตญฺญู จ	๖๓/๒๑

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
โก นฺวายํ โลณโตยสฺมึ	๔๘๗/๑๒๔
โก นุ โข ภควา เหตุ	๓๒๓/๙๐
โก นุ วฑฺฒิตภตฺโตว	๔๑๘/๑๑๑
โก นุ สทฺเทน มหตา	๑๙๓/๕๙
โก นุ สนฺตมฺหิ ปชฺโชเต	๗๗๖/๑๗๕
โก ปาตุราสี ติหิวา นภมฺหิ	๒๖๓๙/๔๗๗
โกยํ พินฺทุสฺสโร วคฺคุ	๑๒๓/๒๐
ขมนียํ ยาปนียํ	๒๕๑/๒๘
ขราชินา ชฏิลา ปงฺกทนฺตา	๑๒/๖
ขุทฺทานํ ลหุจิตฺตานํ	๒๑/๕๖
เขมํ ยหึ ตตฺถ อรี อุทีริโต	๑๓๓/๔๔
คงฺคา กุมุทินี สนฺตา	๘๗/๕๔
คชคฺคเมเฆภิ หยคฺคมาลิภิ	๓๐๗/๘๖
ควญฺเจ ตรมานานํ	๖๓๔/๑๕๑
จตุทฺวารมิทํ นครํ	๑๓๔๙/๒๗๐
จตุปฺปโท อหํ สมฺม	๑๕๕/๕๑
จตุพฺภิ อฏฺฐชฺฌคมา	๑๐๔/๓๕
จนฺทาภํ สุริยาภญฺจ	๑๓๕/๔๕
จิรสฺสํ วต ปสฺสาม	๒๕๕๕/๔๖๓
จิรสฺสํ วต ปสฺสามิ	๔๘๓/๑๒๔
จิรสฺสํ วต เม อุทปาทิ อชฺช	๒๖๖๘/๔๘๓
ชนิตํ เม ภวิตํ เม	๒๐๕/๖๒
ชรูทปานํ ขณมานา	๓๖๗/๑๐๐
ชานนฺโต โน มหาราช	๑๖๒๔/๓๑๖
ชินฺโน รฏฺฐสฺส มณิกุณฺฑเล จ	๗๐๒/๑๖๓
ชีวกญฺจ มตํ ทิสวา	๙๗/๓๒
ชีว วสฺสสตํ ภคฺค	๑๕๙/๕๑
ญาตเมตํ กุรุงฺคสฺส	๒๑/๙
ตญฺจ อปฺปญฺจ อุจฺจิฏฺฐํ	๒๐๗/๖๒
ตเถว ปุณฺณปาติโย	๕๓/๑๘
ตเถเวกสฺส กลฺยาณํ	๑๒๖/๔๒
ตเทว เม ตฺวํ วิทิโต	๖๓๐/๑๕๐
ตโย คิรี อนฺตรํ กามยามิ	๓๐๕/๘๕
ตฺวเมวทานิมกริ	๓๑๗/๘๙
ตว สทฺธญฺจ สีลญฺจ	๔๒๗/๑๑๒
ตสฺส คามวรํ ทมฺมิ	๑๘๖๙/๓๕๘
ตสฺส นาคสฺส วิปฺปวาเสน	๑๕๒๘/๓๐๑
ตาต มาณวโก เอโส	๑๙๕/๖๐
ติณํ ติณนฺติ ลปสิ	๖๔๒/๑๕๒
เต กถนฺนุ กริสฺสนฺติ	๑๐๐๒/๒๑๓
เต เทสา ตานิ วตฺถูนิ	๑๒๗/๔๒
ทริยา สตฺต วสฺสานิ	๔๕๔/๑๑๘
ทฺวยํ ยาจนโก ราช	๕๙๐/๑๔๓
ทฺวาสตฺตติ โคตม ปุญฺญกมฺมา	๑๐๔๘/๒๒๐
ทส ขลุมานิ ฐานานิ	๑๖๙๖/๓๒๘
ทสณฺณกํ ติขิณธารํ	๑๐๑๙/๒๑๖
ทพฺหํ ทพฺหสฺส ขิปติ	๑๕๑/๕๐
ทิฏฺจา มยา วเน รุกฺขา	๒๖๗/๗๖

คาถานำ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
ทิยฑฺฒกุกฺกุ อุทเยน กณฺณิกา	๙๘๑/๒๑๐
ทิสฺวา ขุรปฺเป ธนุเวคนุนฺเน	๓๙๔/๑๐๖
ทิสฺวา ปทมนุตฺติณฺณ	๒๐/๗
ทุชฺชีวิตมชีวิมฺห	๕๕๔/๑๓๗
ทุทฺททำ ททมานานำ	๒๐๙/๖๒
ทุทฺทุภายติ ภทฺทนฺเต	๕๘๖/๑๔๒
ทุพฺพณฺณรูปี ตฺวมริยวณฺณี	๙๔๙/๒๐๔
ทุมฺเมธานำ สหสฺเสน	๕๐/๑๗
ทุโม ยทา โหติ ผลูปปนฺโน	๑๒๕๕/๒๕๔
ทูเต เต พฺรหฺเม ปาเหสึ	๑๘๓๓/๓๔๙
ทูเร อปสฺสำ เถโรว	๒๒๗๐/๔๑๗
ทูสิโต คิริทตฺเตน	๒๑๗/๖๕
ธชมปริมิตำ อนนฺตปารำ	๓๐๙/๘๖
ธนุคฺคโห อสทิโส	๒๑๑/๖๔
ธนุหตฺถกลาเปหิ	๒๐๓/๖๑
ธมฺมำ จรถ ญาตโย	๙๐๕/๑๙๖
ธมฺโม หเว หโต หนฺติ	๑๑๘๕/๒๔๔
ธเม ธเม นาติธเม	๕๙/๒๐
ธิรตฺถุ กณฺฑินำ สลฺลำ	๑๓/๕
ธิรตฺถุ ตำ วิสำ วนฺตำ	๖๙/๒๓
ธุตฺโตมฺหิ สมฺม สุขุม	๗๘๑/๑๗๕
นกฺขตฺตำ ปฏิมาเนนฺตำ	๔๙/๑๗
น กิรตฺถิ อโนมทสฺสีสุ	๑๑๒๒/๒๓๒
น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโย	๑๔/๖
น โข รุจฺจติ เม อาพิ	๑๓๓๑/๒๖๖
น ตกฺกลา สนฺติ น อาลุปานิ	๑๔๓๐/๒๘๔
น ตำ ชิตำ สาธุ ชิตำ	๗๐/๒๓
นตฺถิ โลเก รโห นาม	๕๑๘/๑๓๑
น ตำ ทพฺหำ พนฺธนมาหุ ธีรา	๒๕๑/๗๓
น ตฺวำ ราช วิชานาสิ	๑๔๕/๔๘
น เต กฏฺฐานิ ภินฺนานิ	๑๘๑๙/๓๔๗
น เต ปีจมทาสิมฺห	๖๔๖/๑๕๓
น นำ อุมฺหยเต ทิสฺวา	๒๔๓/๗๑
น ปาปชนสำเสวี	๑๔๑/๔๗
น มำ สีตำ น มำ อุณฺห	๓๔/๓
น มายมคฺคิ ตปติ	๒๘๑/๘๐
นเม นมนฺตสฺส ภเช ภชนฺตำ	๒๙๕/๘๓
น เม รุจิ มิคาโลป	๘๗๕/๑๙๑
นยิทำ ทุกฺขำ อทุ ทุกฺขำ	๑๔๗/๔๘
นยิทำ นิจฺจำ ภวิตพฺพำ พฺรหฺมทตฺต	๗๑๕/๑๖๕
นยิทำ วิสมสีเลน	๑๖๕/๕๓
นยิมสฺส วิชฺชามยมตฺถิ กิญฺจิ	๓๗๖/๑๐๒
นรานมารามกราสุ นารีสุ	๖๖๒/๑๕๖
นวจฺฉทฺทเก ทานิ ทิยฺยติ	๙๒๙/๒๐๐
น วาหเมตำ ชานามิ	๑๔๒๐/๒๘๒
น เว อนตฺถกุสเลน	๔๖/๑๖
น วิสฺสเส อวิสฺสตฺเถ	๙๓/๓๑

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
น สนฺติ เทวา ปวสนฺติ นูน	๒๓๗/๗๐
น สนฺถวํ กาปุริเสน กยิรา	๑๗๑/๔๕
น สนฺถวสฺมา ปรมตฺถิ ปาปิโย	๗๓/๔๕
น หิ วณฺเณน สมฺปนฺนา	๔๐๖/๑๐๘
นาจฺจนฺตํ นิกติปฺปญฺโญ	๓๘/๑๔
นาจินฺตยนฺโต ปุริโส	๑๑๘/๓๙
นาทิฏฺฐา ปรโต โทสํ	๑๗๕๓/๓๓๖
นานาฉนฺทา มหาราช	๔๖๖/๑๒๐
นานุมฺมตฺโต นาปิสุโณ	๔๖๐/๑๑๙
นายํ ฆรานํ กุสโล	๓๗๐/๑๐๑
นายํ ปุเร อนุนมติ	๑๘๙/๔๘
นายํ รุกฺโข ทุรารุโห	๕๔/๑๙
นายํ สิกฺขา ปุญฺญเหตุ	๑๒๙/๔๓
นาลํ กพลํ ปทาตเว	๒๗/๑๐
นาสฺมเส กตปาปมฺหิ	๑๔๕๒/๒๘๘
นาหํ ปุนํ น จ ปุนํ	๑๔๘/๔๘
นิโครฺธเมว เสเวยฺย	๑๒/๕
นิจฺจํ อุพฺพิคฺคหทยา	๑๔๐/๔๖
เนตํ สีหสฺส นทิตํ	๒๗๗/๖๗
เนว อิตฺถีสุ สามญฺญํ	๖๙๔/๑๖๑
เนว กีณามิ น วิกฺกีณามิ	๑๗๒๐/๓๓๑
ปงฺโก จ กามา ปลิโป จ กามา	๘๕๕/๑๘๘
ปญฺจ ปณฺฑิตา สมาคตา	๒๕๓๓/๔๕๙
ปญฺญายุเปตํ สิริยา วิหีนํ	๒๓๐๑/๔๒๒

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
ปณีตํ ภุญฺชเส ภตฺตํ	๙๖๙/๒๐๗
ปนาโท นาม โส ราชา	๓๙๑/๑๐๕
ปพฺพตูปตฺถเร รมฺเม	๒๓๙/๗๐
ปรปาณฆาเต ชีวนฺโต	๔๙๙/๑๒๖
ปริสงฺกุปโถ นาม	๑๒๓๖/๒๕๒
ปโรสตํ เวปิ สมาคตานํ	๑๐๑/๓๔
ปโรสหสฺสมฺปิ สมาคตานํ	๙๙/๓๓
ปวาสา อาคโต ตาต	๒๔๕/๗๑
ปสฺส สทฺธาย สีลสฺส	๒๒๙/๖๗
ปาณิ เจ มุทุโก จสฺส	๓๘๕/๑๐๔
ปุณฺณํ นที เยน จ เปยฺยมาหุ	๒๗๗/๗๙
ปุตฺโต ตฺยาหํ มหาราช	๗/๓
ปุถุสทฺโท สมชโน	๑๒๔๕/ ๒๕๓
ปุราณโจรานา วโจ นิสมฺม	๒๖/๑๐
ปุเร ตุวํ สีลวตํ สกาเส	๔๙๖/๑๒๖
ผรุสา วต เต วาจา	๕๕๘/๑๓๘
ผุฏฺฐสฺส เม อญฺญตเรน พฺยาธินา	๔๗๘/๑๒๓
พฺรหฺมโลกา จวิตฺวาน	๒๕๐๒/๔๕๕
พฺรหา ปวฑฺฒกาโย โส	๖๓๘/๑๕๒
พหุจินฺตี อปฺปจินฺตี จ	๑๑๔/๓๘
พหุมฺปิ โส วิกตฺเถยฺย	๑๒๕/๔๒
พหุมฺเปตํ อสพฺภิ ชาตเวท	๑๔๔/๔๗
พหุมฺเปตํ วเน กฏฺฐํ	๑๐๕/๓๕
พหุสฺสุตํ จิตฺตกถึ	๑๒๘๔/๒๕๘

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
พหุสฺสุโต สุตธมฺโมสิ สงฺฆ	๑๓๘๗/๒๗๖
พหูนํ วิชฺชตี โภตี	๖๑๐/๑๔๖
พาราณสฺยํ อหุ ราชา	๒๗๘๒/๕๐๒
พาราณสฺยํ มหาราช	๔๗๔๕/๑๒๒
พาโล วตายํ ทุมสาขโคจโร	๒๐๑/๖๑
พาโล วตายํ สุนโข	๓๓๔/๙๓
ภทฺทโก วตายํ ปกฺขี	๓๒๑/๙๐
ภลฺลาติโย นาม อโหสิ ราชา	๒๔๐๔/๔๓๗
ภุตฺวา ติณปริฆาสํ	๓๖๑/๙๙
ภุสมฺหิ กุทฺโธติ อเปกฺขิยาน	๑๑๖๗/๒๔๑
มญฺเญ โสวณฺณมโย ราสิ	๓๙/๑๔
มตมตเมว โรทถ	๕๖๖/๑๓๙
มธุวณฺณํ มธุรสํ	๗๘๖/๑๗๖
มนุญฺญเมว ภาเสยฺย	๒๘/๑๑
มนุสฺสสฺเสว เต สีสํ	๕๘๒/๑๔๒
มนุสฺสินฺทํ ชหิตฺวาน	๖๘๒/๑๕๙
มมนฺนปานํ วิปุลํ อุพารํ	๓๕๘/๙๙
มเหสี รุจิโน ภริยา	๒๐๓๑/๓๘๐
มา ตาต กุชฺฌิ น หิ สาธุ โกโธ	๘๔๙/๑๘๗
มา มุณิกสฺส ปิหยิ	๓๐/๑๑
มา สาลุกสฺส ปิหยิ	๔๕๗/๑๘๘
มาสุ กุชฺฌ ภูมิปติ	๘๔๒/๑๘๖
มาสุ นนฺทิ อิจฺฉติ มํ	๖๔/๒๒
มิคํ ติปลฺลตฺถมเนกมายํ	๑๖/๖
มิคลุทฺโท มหาราชา	๒๓๗๗/๔๓๓
มิตฺตามจฺจปริพฺยุพฺหํ	๑๖๐๐/๓๑๓
มิตฺโต มิตฺตสฺส ปานียํ	๑๕๘๖/๓๑๑
มิตฺโต หเว สตฺตปเทน โหติ	๘๓/๒๘
ยํ อนฺนปานสฺส ปุเร ลภาม	๖๑๔/๑๔๗
ยํ อุสฺสุกฺกา สงฺฆรนฺติ	๔๕๑/๑๑๗
ยญฺจ อญฺเญ น รกฺขนฺติ	๑๐/๔
ยตฺถ เวรี นิวีสติ	๑๐๓/๓๔
ยตฺเถโก ลภเต พพฺพุ	๑๓๗๑/๔๕
ยโต ยโต ครุ ธุรํ	๒๙/๑๑
ยโต วิลุตฺตา จ หตา คาโว	๗๙/๒๖
ยถนฺโน ปุริโส โหติ	๑๐๙/๓๖
ยถา เกสา จ มสฺสุ จ	๓๘๒/๑๐๔
ยถา จาโป นินฺนมติ	๙๘๘/๒๑๑
ยถา นที จ ปนฺโถ จ	๖๕/๒๒
ยถาปิ กีตา ปุริสสฺสุปาหนา	๓๑๑/๘๘
ยถา มาณวโก ปนฺเถ	๔๓๖/๑๑๔
ยถา วาจา จ ภุญฺชสฺสุ	๑๓๐/๔๓
ยโถทเก อาวิเล อปฺปสนฺเน	๒๑๙/๖๕
ยทา ยทา ยตฺถ ยทา	๒๔/๙
ยเทสมานา วิจริมฺหา	๒๐๘๙/๓๙๐
ยนฺตํ วสนฺตสมเย	๕๗๐/๑๔๐
ยนฺเต ปวิกตฺถิตํ ปุเร	๘๐/๒๖

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
ยนฺนิสฺสิตา ชคติรุหํ (วิหงฺคมา)	๓๖/๑๓
ยนฺนุ คิชฺโฌ โยชนสตํ	๑๗๗/๕๖
ยํ ปสฺสติ น ตํ อิจฺฉติ	๓๓๘/๙๔
ยํ พฺราหฺมโณ อวาเทสิ	๖๒/๒๑
ยเมกรตฺตึ ปจมํ	๒๕๘๑/๔๖๗
ยเมตํ วาริชํ ปุปฺผึ	๙๕๖/๒๐๖
ยํ ลทฺธํ เตน ตุฏฺฐจิตฺโต	๑๓๖/๔๕
ยุวายํ สาลิยจฺฉาโปติ	๗๙๑/๑๗๗
ยสฺสตฺถา ทูรมายนฺติ	๓๗๙/๑๐๒
ยสฺเสเต จ ตโย ธมฺมา	๕๘/๒๐
ยสฺเสเต จตฺโร ธมฺมา	๕๗/๑๙
ยสฺมึ มโน นิวีสติ	๖๘/๒๓
ยสฺส ลทฺธาน ทุมฺเมโธ	๑๒๒/๔๑
ยสฺส มงฺคลา สมูหตา	๘๗/๒๙
ยโสกโร ปุญฺญกโรหมสฺมิ	๑๕๕๓/๓๐๕
ยายญฺญมนุสาสติ	๑๑๕/๓๘
ยาวตา จนฺทิมสุริยา (ปริหรนฺติ)	๓๗๓/๑๐๑
ยาว โส มตฺตมญฺญาสิ	๓๖๔/๑๐๐
เย กุกุกฺรา ราชกุลสฺมิ วฑฺฒา	๒๒/๙
เยน กามํ ปณาเมติ	๑๖๓/๕๒
เย น กาหนฺติ โอวาทํ	๒๔๑/๗๑
เยน มิตฺเตน สํสคฺคา	๔๑๕/๑๑๐
เยน สตฺตุวิลงฺคา จ	๑๑๒/๓๗
เยนาสิ กีสิยา ปณฺหุ	๓๙๗/๑๐๖
เย เม อหํ น ชานามิ	๑๐๓๔/๒๑๘
เย วุฑฺฒมปจายนฺติ	๓๗/๑๓
เย สญฺญิโน เตปิ ทุคฺคตา	๑๓๔/๔๕
เยสํ น กทาจิ ภูตปุพฺพํ	๑๗๔๑/๓๓๔
โย อตฺถกามสฺส หิตานุกมฺปิโน	๔๑/๑๕
โย อลีเนน จิตฺเตน	๕๕/๑๙
โย อินฺทฺริยานิ กาเมน	๑๒๐๐/๒๔๖
โย โกปเนยฺเย น กโรติ โกปึ	๑๓๗๒/๒๓๗
โย เต อิมํ วิสาลกฺขึ	๑๓๙๗/๒๗๘
โย เต ปุตฺตเก อกฺขาทิ	๑๓๔๐/๒๖๗
โย เต หตฺเถ จ ปาเท จ	๕๕๐/๑๓๗
โย ทุกฺขผุฏฺฐสฺส ภเวยฺย ตาณํ	๑๐๒/๓๔
โย นิลียึ มณฺฑยติ	๖๗๔/๑๕๘
โย ปหฏฺเจน จิตฺเตน	๕๖/๑๙
โย ปุพฺเพ กตกลฺยาโณ	๙๐/๓๐
โย ปุพฺเพ กรณียานิ	๗๑/๒๔
โย มํ ปุเร ปจฺจุเทติ	๑๐๘๕/๒๒๗
โยเมสญฺจ สเมตานํ	๔๐๓/๑๐๗
โย เว กาเล อสมฺปตฺเต	๖๒๒/๑๔๙
โย เว ธมฺมทฺธชํ กตฺวา	๑๒๘/๔๒
โย เว เมตฺเตน จิตฺเตน	๑๘๗/๕๘
รชฺชญฺจ ปฏิปนฺนสฺมา	๒๗๔๒/๔๙๘
ราชา อปุจฺฉิ วิฏูรึ	๑๑๐๘/๒๓๑
ราชา อโวจ วิฏูรึ	๒๑๕๑/๓๙๙

คาถานำ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
ราชา กาลิงฺโค จกฺกวตฺติ	๑๘๔๖/๓๕๐
ราชา เต ภตฺตำ ปาเหสิ	๙๙๕/๒๑๒
รุทำ มนุญฺญำ รุจิรา จ ปิฏฺฐิ	๓๒/๑๒
สจฺจำ กิร ตุวมฺปิ ภูริปญฺญ	๑๔๙๓/๒๙๔
สจฺจำ กิเรว มาหำสุ	๗๓/๒๔
สเจ พฺราหฺมณ คจฺฉสิ	๙๑๑/๑๙๗
สเจ มุญฺเจ เปจฺจ มุญฺเจ	๑๙/๗
สเจ โว วุยฺหมานานำ	๒๘๒๘/๕๐๗
สเจ หิ ตฺยาหำ ธนเหตุ คหิโต	๒๐๗๒/๓๘๗
สจสฺส สาเจยฺยมิทำ สุจินฺติตำ	๒๘๕/๘๐
สตฺตตนฺตึ สุมฏฺฐำ	๓๓๖/๙๓
สตฺต เม โรหิตา มจฺฉา	๕๖๒/๑๓๘
สตฺตาหเมวาหำ ปสนฺนจิตฺโต	๑๔๑๐/๒๗๙
สทฺทหาสิ สิคาลสฺส	๑๑๓/๓๘
สนฺติ ปกฺขา อปตนา	๓๕/๑๓
สนฺติ รุกฺขา หริตปตฺตา	๑๒๖๕/๒๕๖
สนฺธึ ตฺวา อมิตฺเตน	๑๗๙/๕๖
สพฺพำ อิทญฺจ มริกตำ	๕๓๔/๑๓๔
สพฺพกามททำ กุมฺภำ	๔๗๒/๑๒๒
สพฺพำ นรานำ สผลำ สุจิณฺณำ	๒๒๔๒/๔๑๒
สพฺพำ ภณฺฑำ สมาทาย	๘๒๙/๑๘๓
สพฺพสำหารโก นตฺถิ	๑๑๐/๓๖
สพฺพายสำ กูฏมติปฺปมาณำ	๖๘๖/๑๕๙
สพฺเพสุ กิร ภูเตสุ	๑๙๙/๖๐
สพฺเพหิ กิร ญาตีหิ	๔๐๙/๑๐๘
สพฺเพหิ กึสุโก ทิฏฺโฐ	๓๔๖/๙๕
สพฺโพ ชโน หึสิโต ปิงฺคเลน	๓๒๙/๙๑
สพฺโพ โลโก อตฺตมโน อโหสิ	๒๘๓/๘๐
สมณนฺตำ มญฺญมาโน	๕๙๘/๑๔๕
สมติตฺติกำ อนวเสกำ	๙๖/๓๒
สมฺปนฺนำ สาลิเกทารำ	๑๙๓๑/๓๖๕
สมฺโมทมานา คจฺฉนฺติ	๓๓/๑๒
สรีรทพฺยำ วุฑฺฒพฺยำ	๒๔๙/๗๒
สสมุทฺทปริยายำ	๕๓๘/๑๓๔
สาธุ โข ปณฺฑิโต นาม	๙๘/๓๒
สาธุ สมฺพหุลา ญาตี	๗๔/๒๔
สาธุ โข สิปฺปกำ นาม	๑๐๗/๓๕
สิกฺเขยฺย สิกฺขิตพฺพานิ	๑๐๘/๓๖
สิคาโล มานถทฺโธ จ	๓๓๒/๙๓
สิงฺคี มิโค อายตจกฺขุเนตฺโต	๔๐๐/๑๐๗
สีลำ กิเรว กลฺยาณำ	๘๖/๒๙
สีลำ เสยฺโย สุตำ เสยฺโย	๗๖๖/๑๗๓
สีหงฺคุลี สีหนโข	๒๒๕/๖๗
สุขำ ชีวิตรูโปสิ	๒๘๙/๘๑
สุขำ วต มำ ชีวนฺตำ	๑๐๖/๓๕
สุขา ฆรา วจฺฉนข	๓๑๙/๘๙
สุขุมาลรูปำ ทิสวา	๒๑๙๙/๔๐๕

คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก	คาถานํ ปฐมปาทา	ปพฺเพ/องฺเก
สุจฺจชิ วต นจฺจชิ	๕๗๘/๑๔๑	โสตตฺโต โสสีโต คโต	๙๔/๓๑
สุจิตฺตปตฺตฉาทน	๙๘๙/๑๙๕	โสภนฺติ มจฺฉา คงฺเคยฺยา	๒๕๙/๗๕
สุโณหิ มยฺหํ วจนํ ชนินฺท	๑๕๔๐/๓๐๒	หนฺตฺวา ฆตฺวา วธิตฺวา จ	๓๔๒/๙๔
สุตเมตํ มหาพฺรหฺเม	๑๒๗๕/๒๕๗	หนฺติ หตฺเถหิ ปาเทหิ	๖๙๘/๑๖๑
สุติกฺขํ อรญฺญมฺหิ	๑๓๑๓/๒๖๓	หํสา โกญฺจา มยูรา จ	๒๕๓/๗๓
สุสุขํ วต ชีวนฺติ	๙๖๓/๒๐๗	หํสิ ตุวํ เอวํ มญฺญสิ เสยฺโย	๑๑๑/๓๗
สุสุขํ วต ชีวามิ	๕๗๔/๑๔๐	หํโส ปลาสมวจ	๘๐๖/๑๗๙
สูโร สูเรน สงฺคมฺม	๓๐๓/๘๕	หิตฺวา คามสหสฺสานิ	๑๐๕๖/๒๒๓
เสโน พลสา ปตมาโน	๑๘๕/๕๗	หิรญฺญํ เม สุวณฺณํ เม	๒๘๗/๘๑
เสยฺยํ โส เสยฺยโส โหติ	๔๔๕/๑๑๖	หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา	๖/๓
เสยฺโย อมิตฺโต มติยา อุเปโต	๔๔/๑๖	หิรินฺตรนฺตํ วิชิคุจฺฉมานํ	๗๗๑/๑๗๔
เสยฺโย อมิตฺโต เมธาวี	๔๕/๑๖	โหติ สีลวตํ อตฺโถ	๑๑/๕ สุสุขํ

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ*

๑.	สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒.	พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓.	พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	กรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘** มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนามคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙** มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑.	พระราชวชิราภรณ์		วัดพระเชตุพนฯ	กรรมการ
๒๒.	พระราชวชิรโมลี		วัดสวนพลู	กรรมการ
๒๓.	พระราชปริยัติวิลก		วัดประยุรวงศาวาส	กรรมการ
๒๔.	พระราชเมธี		วัดราชนัดดาราม	กรรมการ
๒๕.	พระราชโมลี		วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการ
๒๖.	พระราชวรมุนี		วัดดุสิดาราม	กรรมการ
๒๗.	พระราชวิสุทธิโมลี		วัดมหาธาตุฯ	กรรมการ
๒๘.	พระราชวรเมธี		วัดเทพธิดาราม	กรรมการ
๒๙.	พระราชสุธี		วัดเทวราชกุญชร	กรรมการและเลขานุการ
๓๐.	พระราชกิตติโสภณ		วัดเบญจมบพิตรฯ	กรรมการ
๓๑.	พระราชปฏิภาณโสภณ		วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๓๒.	พระศรีวิสุทธิมุนี		วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๓๓.	พระศรีรัชมงคลเมธี		วัดอาวุธวิกสิตาราม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔.	พระปริยัติกวี		วัดปากน้ำ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕.	พระเมธีวราลงกรณ์		วัดชนะสงคราม	กรรมการ
๓๖.	พระศรีวิสุทธาภรณ์		วัดบรมนิวาส	กรรมการ
๓๗.	พระมหานายก		วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๓๘.	พระอมรโมลี		วัดปทุมวนาราม	กรรมการ
๓๙.	พระมหาไฉน	จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๔๐.	พระมหารังษี	เขมวีโร	ป.ธ. ๙	วัดพระศรีมหาธาตุ กรรมการ
๔๑.	พระมหาวินัย	ถิรวินโย	ป.ธ. ๙	วัดราชาธิวาสวิหาร กรรมการ
๔๒.	นายวิชัย	ธรรมเจริญ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นายบุญสืบ	อินสาร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นายบุญเชิด	กิตติธรางกูร	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นายแก้ว	ชิดตะขบ	ป.ธ. ๙	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๙.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓.	พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖.	พระสุธีรัตนาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวุธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิดาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๘ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ			ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ			รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๕.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ			คณะทำงานและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๘.	พระมหามนตรี	ขนฺติสาโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๙.	พระมหาประนอม	กิตฺติปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมฺมาปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตฺติโชติโก	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณเมธี	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญฺญาวชิโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตฺติเสโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุชิตคนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฺฒโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่** ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะทำงาน
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะทำงาน
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	คณะทำงาน
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงาน
๘.	พระราชปริยัติวิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะทำงาน
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๑.	พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	พระมหาบุญเทียม ญาณินฺโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๑๙.	พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๒๐.	นายนิมิตร โพธิพัฒน์		คณะทำงาน
๒๑.	ผศ. เวทย์ บรรณกรกุล		คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่** ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๙

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา
พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน
พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)
พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโส ป.ธ. ๙)
นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙
นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙
นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๕๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕